

اسناد معاہدات دو جانہ ایران باساير دول

جلد سوم

واحد شرا سناد

انگلستان
ایتالیا
ایرلند
ایسلند

شامل معاہدات با:
افغانستان
الجزایر
امارات متحدہ عربی
اندونزی

دفتر مطالعات سیاسی و بین الاقوامی

اشاد و مضامین و حدود حاشیه ایران باستان

پهلوی
(۳)

۲

۲

۳

دفتـر مطالعات سیاسـی و بین المللی

وابسته به وزارت امور خارجهٔ جمهوری اسلامی ایران

تهران-خیابان شهید باهنر-خیابان شهید آقایی

صندوق پستی: ۱۷۹۳-۱۹۳۹۵

بها ۴۵۰۰ ریال

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وزارت امور خارجه

شولکر عامر نظرت بدموئخ وئسر اسندر

اسناد معاهدات دوجانبه ایران با سایر دول

جلد سوم

شامل معاهدات ایران با:

افغانستان، الجزایر، امارات متحده عربی، اندونزی،
انگلستان، ایتالیا، ایرلند و ایسلند

در دوران پهلوی

واحد نشر اسناد

دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی

تهران، ۱۳۷۰

دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی
وابسته به وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران

اسناد معاهدات دوجانبه ایران با سایر دول (جلد سوم)

واحد نشر اسناد

چاپ اول: ۱۳۷۰

امور فنی چاپ: دفتر ویرایش

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی

تعداد: ۲۰۰۰ جلد

تمامی حقوق محفوظ است.

فهرست مطالب

فهرست موضوعی اسناد	۴
پیشگفتار	۱
مقدمه	۳
متن اسناد	۷
نمونه اسناد	۶۸۳

فهرست موضوعی اسناد

موضوع معاهده	متن اصلی سند	تاریخ و محل امضا	نام امضا کنندگان	صفحه
افغانستان (۱۲)				
۱. عهدنامه ودادیه و تأمینیه با ضمایم و ملحقات	فارسی	۶ آذر ۱۳۰۶	میرزاسید مهدی خان	
۲. قرارداد سرحدی (به صورت مراسله)	فارسی	۴ تیر ۱۳۰۷	سردار اعلی غلام صدیق خان	۷
۳. اسناد رفع اختلافات سرحدی با ضمایم	فارسی	(۲۵ ژوئن ۱۹۲۸)	میرزا فتح الله خان پاکروان - عبدالعزیز	۲۰
۴. موافقتنامه پستی	فارسی	۱۶ اسفند ۱۳۱۳	میرزا محمد تقی خان اسفندیاری	
۵. قرارداد تلگراف بی سیم و باسیم	فارسی	(۷ مارس ۱۹۳۴)	فیض محمد خان	۲۳
۶. قرارداد تقسیم آب هیرمند با ضمایم	فارسی	۲۹ تیر ۱۳۱۷	علی اکبر بهمن	
۷. طرح قرارداد هوایی با ضمیمه	انگلیسی	(۲۰ ژوئیه ۱۹۳۸)	رحیم الله خان	۳۴
۸. علامات سرحدی	فارسی	۲۷ دی ۱۳۱۷	باقر کاظمی	
۹. قرارداد کمیساران سرحدی	فارسی	(۱۷ ژانویه ۱۹۳۸)	رحیم الله خان	۳۷
۱۰. موافقتنامه تجاری با ضمایم	فارسی	۶ بهمن ۱۳۱۷	باقر کاظمی	
۱۱. موافقتنامه ترانزیت با ضمایم و ملحقات	فارسی	(۲۶ ژانویه ۱۹۳۸)	علی محمد خان	۴۱
۱۲. نامه های متبادل معافیت متقابل مالیاتی	فارسی	(تاریخ قید نشده)	محمود جم	
۱۳. موافقتنامه های پرداخت و بازگانی با ضمایم	فارسی	قاهره	ناخوانا	۴۷
۱۴. موافقتنامه تلگراف	فارسی	این سند در آرشیو وزارت امور خارجه موجود است	نصرا الله بهنام	۵۴
	فارسی	۵ تیر ۱۳۳۵	محمد هاشم میوندوال	۵۵
	فارسی	(۲۶ ژوئن ۱۹۵۶)	غلام محمد شیرزاد	
	فارسی	۱۲ آذر ۱۳۳۹	عبدالامیر رشیدی حائری	۶۱
	فارسی	(۳ دسامبر ۱۹۶۰)	حیدر علی غفاری	
	فارسی	۱۲ بهمن ۱۳۴۰	محمد سرور عمر	۷۰
	فارسی	(اول فوریه ۱۹۶۱)	سفارت ایران	
	فارسی	۲۲ مهر ۱۳۴۲ و	وزارت امور	
	فارسی	۳۱ دسامبر ۱۹۶۳	خارجة افغانستان	۹۱
	فارسی	۹ آبان ۱۳۴۲	محمد ذوالفقاری	
	فارسی	(۳۱ اکتبر ۱۹۶۳)	محمد سرور عمر	۹۴
	فارسی	۱۱ آبان ۱۳۴۲	محمد ذوالفقاری	

موضوع معاهده	متن اصلی سند	تاریخ و محل امضا	نام امضا کنندگان	صفحه
بی سیم و بیاسیم ۱۵. پروتکل توسعه مواصلات مخابراتی	فارسی	(۲ نوامبر ۱۹۶۳) کابل ۲۱ دی ۱۳۴۷ (۱۱ ژانویه ۱۹۶۹) کابل	محمدحسین مساء عزیزالله خاکزادی محمدتقی محمدی احمد معتمدی	۱۱۲
۱۶. یادداشت‌های متبادل معافیت مالیاتی وعوارض	فارسی	۲ تیر ۱۳۴۹ و ۲۰ دسامبر ۱۹۷۰	سیدمحمدنسیم علوی سفارت ایران وزارت امور خارجة افغانستان	۱۱۶ ۱۱۹
۱۷. معاهده رودهیرمند ۱۸. موافقتنامه بازرگانی	فارسی و پشتو	این سند در آرشیو وزارت امور خارجه موجود است. ۲۷ بهمن ۱۳۵۲	احمد معمارزاده	۱۲۵
۱۹. پروتکل مذاکرات اقتصادی و بازرگانی با ضمایم	فارسی (دری)	(۱۶ فوریه ۱۹۷۳) تهران ۲ مرداد ۱۳۵۳ (۲۴ ژوئیه ۱۹۷۴) کابل	دکتر محمد اکبر عمر فریدون مهدوی علی احمد خرم	۱۲۶ ۱۳۲
۲۰. موافقتنامه ترانزیت با ضمایم	فارسی و پشتو	۱۴ شهریور ۱۳۵۳ (۵ سپتامبر ۱۹۷۴) کابل	ابراهیم داوری محمد فریدرفیق	۱۳۸
۲۱. تفاهمنامه اعطای وام	فارسی و پشتو	۳۰ مهر ۱۳۵۳ (۲۲ اکتبر ۱۹۷۴)	هوشنگ انصاری زلمی محمودغازی	۱۵۲
۲۲. نامه‌های متبادل معافیت متقابل گمرکی	فارسی	۱۶ دی ۱۳۵۳ و ۱۳ ژانویه ۱۹۷۴	حسین داودی وحید عبدالله	۱۵۴
۲۳. تفاهمنامه بازرگانی و اقتصادی با ضمایم	فارسی	۹ اردیبهشت ۱۳۵۴ (۲۹ آوریل ۱۹۷۵) تهران	فریدون مهدوی علی احمد خرم	۱۵۶
۲۴. پروتکل دومین اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی و بازرگانی با ضمایم	فارسی	۲۴ مهر ۱۳۵۴ (۱۶ اکتبر ۱۹۷۵) تهران	فریدون مهدوی علی احمد خرم	۱۶۰
۲۵. پروتکل سومین اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی و بازرگانی با ضمایم	فارسی (دری)	۵ خرداد ۱۳۵۵ (۲۶ مه ۱۹۷۶) کابل	منوچهر تسلیمی علی احمد خرم	۱۶۶
۲۶. پروتکل چهارمین	فارسی (دری)	۱۱ خرداد ۱۳۵۶	منوچهر تسلیمی	

موضوع معاهده	متن اصلی سند	تاریخ و محل امضا	نام امضا کنندگان	صفحه
اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی و بازرگانی با ضمایم		(اول ژوئن ۱۹۷۷) تهران	علی احمد خرم	۱۷۳
الجزایر (۱۳)				
۱. موافقتنامه فرهنگی	فارسی، عربی و فرانسه	۱۷ مرداد ۱۳۴۷	رکن الدین آشتیانی	۱۸۱
۲. موافقتنامه بازرگانی با ضمایم	فارسی، عربی، فرانسه و انگلیسی	(۸ اوت ۱۹۶۸) الجزیره ۲۵ خرداد ۱۳۵۶ (۱۵ ژوئن ۱۹۷۷) الجزیره	عبدالعزیز بوتفلیقا علیرضا عروجی ناخوانا	
امارات عربی متحده (۱۴)				
۱. نامه های متبادل در خصوص معافیت متقابل از عوارض	فارسی و عربی	۲۲ اسفند ۱۳۵۱ و ۱۵ آوریل ۱۹۷۳	وزارت امور خارجه ایران سفارت امارت عربی متحده	۱۹۳
۲. موافقتنامه تحدید حدود فلات قاره			این سند در آرشیو وزارت امور خارجه موجود است.	۱۹۸
۳. پروتکل همکاری های اقتصادی	انگلیسی	۲۵ آذر ۱۳۵۵ (۱۶ دسامبر ۱۹۷۶) ابوظبی	هوشنگ انصاری حمدان بن رشد آل مکتوم	۱۹۹
۴. یادداشت تفاهم در خصوص ارتباطات دور و حمل و نقل	انگلیسی	۵ اردیبهشت ۱۳۵۶ (۲۵ آوریل ۱۹۷۷) تهران	کریم معتمدی حمید سعید المولی	۲۰۵
۵. پروتکل اولین اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی و فنی با ضمایم	انگلیسی	۱۰ اردیبهشت ۱۳۵۶ (۳۱ مه ۱۹۷۷) تهران	جواد وفا سیف بن قباش	۲۰۷
۶. موافقتنامه بازرگانی	انگلیسی	۶ اردیبهشت ۱۳۵۷ (۲۶ آوریل ۱۹۷۸) تهران	ناخوانا ناخوانا	۲۱۴

موضوع معاهده	متن اصلی سند	تاریخ و محل امضا	نام امضا کنندگان	صفحه
اندونزی (۱۵)				
۱. قرارداد مودت	فارسی، اندونزی و انگلیسی	۸ دی ۱۳۳۷	علی اصغر حکمت	
۲. عهدنامه مودت	فارسی، اندونزی و انگلیسی	(۲۹ دسامبر ۱۹۵۸) تهران	ا. س. باحمید	۲۱۷
۳. موافقتنامه فرهنگی با ضمایم	فارسی، اندونزی و انگلیسی	۶ خرداد ۱۳۴۰	عبدالاحد دارا	۲۲۰
۴. تذکاریه تفاهم اعطای وام با ضمایم	فارسی، اندونزی و انگلیسی	(۲۷ مه ۱۹۶۱) جا کارتا	حاجی جواندا	۲۲۲
۵. موافقتنامه وام با ضمایم	فارسی، اندونزی و انگلیسی	۷ اردیبهشت ۱۳۵۰	اردشیر زاهدی	۲۲۹
		(۲۷ آوریل ۱۹۷۱) تهران	ح. زین العارفین عثمان	۲۳۸
		۲۶ دی ۱۳۵۳	فرخ نجم آبادی	
		(۱۶ ژانویه ۱۹۷۵) تهران	ویدجوجونیتی ساسترو	
		۱۸ اسفند ۱۳۵۳	—	
		(۹ مارس ۱۹۷۵)		

انگلستان (۱۶)				
۱. عهدنامه تعرفه مستقل ایران با ضمایم	فارسی و انگلیسی	۲۰ اردیبهشت ۱۳۰۷	فتح الله خان پاکروان	
۲. موافقتنامه سرویسهای هوایی (به طریق مراسله)	فرانسه	(۱۰ مه ۱۹۲۸) تهران	سرربرت هانری کلایو	۲۵۵
۳. عهدنامه منع برده فروشی با ضمایم	فرانسه	۲۰ اردیبهشت ۱۳۰۷	فتح الله خان پاکروان	۲۹۱
۴. قرارداد انحلال اداره تلگراف هند و اروپا در تهران	فارسی و فرانسه	(۱۱ ژانویه ۱۹۲۹) تهران	سرربرت هانری کلایو	۳۰۵
۵. قرارداد مالی با ضمایم	فرانسه	۲۸ بهمن ۱۳۱۰	میرزا عبدالحسین خان تیمورتاش	۳۰۹
۶. عهدنامه بازرگانی، اقامت و دریانوردی با ضمایم	فرانسه	(۱۷ فوریه ۱۹۳۲) تهران	هانری کلایو و آندره هس	۳۱۴
۷. قرارداد فرهنگی	فارسی و انگلیسی	۵ خرداد ۱۳۲۱	محمدعلی فروغی	
		(۲۶ مه ۱۹۴۲) تهران	رینالد هروی هوارد	۳۳۶
		۲۰ اسفند ۱۳۳۷	علی سهیلی	
		(۱۱ مارس ۱۹۵۹) تهران	ویلیام بولارد	۳۶۹
		۱۵ اردیبهشت ۱۳۳۸	علی اصغر حکمت	
		(۶ مه ۱۹۵۹) لندن	سرجفری وجود	
			هاریسون	
			علی اصغر حکمت	
			جان سلوین بروک لوید	

موضوع معاهده	متن اصلی سند	تاریخ و محل امضا	نام امضا کنندگان	صفحه
۸. نامه های متبادل راجع به معافیت متقابل مالیاتی	فارسی و انگلیسی	۲۰ فروردین ۱۳۳۹ (۹ آوریل ۱۹۶۰) تهران	عباس آرام سرجفری وجود هاریسون	۳۷۵
۹. موافقتنامه سرویسهای هوایی با ضمایم	فارسی و انگلیسی	۱۲ اردیبهشت ۱۳۳۹ (۲ مه ۱۹۶۰) تهران	عباس آرام سرجفری وجود هاریسون	۳۷۹
۱۰. نامه های متبادل درباره مصونیت کارمندان نظامی	فارسی و انگلیسی	۳ مهر ۱۳۵۰ (۲۵ سپتامبر ۱۹۷۱) تهران	وزارت امور خارجه ایران سفارت انگلستان	۳۹۲
۱۱. پروتکل اولین اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی و بازرگانی با ضمایم	انگلیسی	۸ خرداد ۱۳۵۱ (۹ مه ۱۹۷۲) تهران	هوشنگ انصاری جان دیویس	۳۹۴
۱۲. پروتکل دومین اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی و بازرگانی با ضمایم	انگلیسی	۲۳ خرداد ۱۳۵۲ (۱۳ ژوئن ۱۹۷۳) لندن	هوشنگ انصاری پیترواکر	۴۰۰
۱۳. نامه های متبادل در مورد لغو روادید	انگلیسی	۱۸ مرداد ۱۳۵۲ (۹ اوت ۱۹۷۳) لندن	خسرو افشار سر آلف دوگلاس هوم	۴۰۹
۱۴. نامه های متبادل محرمانه	انگلیسی	از ۲۳ بهمن ۱۳۵۲ تا ۶ مارس ۱۹۷۷ تهران	عباسعلی خلعتبری ر. ه. الینگ ورت	۴۱۷
۱۵. تفاهمنامه پرداخت وام	انگلیسی	اول تیر ۱۳۵۳ (۲۲ ژوئیه ۱۹۷۴) تهران	ا. د. پارسونز منوچهر آگاه	۴۲۲
۱۶. پروتکل سومین اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی و بازرگانی با ضمایم	انگلیسی	۹ بهمن ۱۳۵۳ (۲۹ ژانویه ۱۹۷۵) تهران	ا. د. پارسونز فریدون مهدوی پیترشر	۴۲۸
۱۷. یادداشت متبادل در خصوص معافیت متقابل مالیات و عوارض	فارسی و انگلیسی	۲۰ آبان و ۲۸ دی ۱۳۵۴ (۱۱ نوامبر و ۲۸ ژانویه ۱۹۷۵)	وزارت امور خارجه ایران - سفارت انگلستان	۴۳۸
۱۸. پروتکل چهارمین اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی و بازرگانی با ضمایم	انگلیسی	۲۸ آذر ۱۳۵۴ (۱۹ دسامبر ۱۹۷۵) لندن	فریدون مهدوی پیترشر	۴۴۰

موضوع معاهده	متن اصلی سند	تاریخ و محل امضا	نام امضا کنندگان	صفحه
۱۹. پروتکل پنجمین اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی و بازرگانی باضمایم	انگلیسی	۲۲ دی ۱۳۵۵ (۱۲ ژانویه ۱۹۷۷) تهران	منوچهر تسلیمی ادموند دل	۴۵۴

ایتالیا (۱۷)

۱. عهدنامه مودت باضمایم	فرانسه	۱۴ شهریور ۱۳۰۸ (۵ سپتامبر ۱۹۲۹) تهران	مهدیقلی خان هدایت جولیو دانو	۴۶۷
۲. عهدنامه مودت	ایتالیایی، فارسی و فرانسه	۲ مهر ۱۳۲۹ (۲۴ سپتامبر ۱۹۵۰) تهران	محسن رئیس مارکی	۴۷۲
۳. موافقتنامه های بازرگانی پرداخت باضمایم	فرانسه	۱۳ بهمن ۱۳۳۰ (۳ فوریه ۱۹۵۲) تهران	علی امینی انریکو چرولی	۴۷۴
۴. موافقتنامه بازرگانی، اقامت و دریانوردی باضمایم	فرانسه	۶ بهمن ۱۳۳۳ (۲۶ ژانویه ۱۹۵۵) تهران	عبدالله انتظام بارن ویتالیانو	۵۰۱
۵. موافقتنامه های بازرگانی پرداخت باضمایم	فرانسه	۹ بهمن ۱۳۳۷ (۲۹ ژانویه ۱۹۵۸) رم و تهران	موسی نوری اسفندیاری ح.ع. غفاری	۵۲۰
۶. موافقتنامه فرهنگی	ایتالیایی و فارسی	۸ آذر ۱۳۳۷ (۲۹ نوامبر ۱۹۵۸) رم	آلبرتو کالیس، ف. لونارو علی اصغر حکمت	۵۸۵
۷. موافقتنامه هوایی باضمایم	انگلیسی، ایتالیایی و فارسی	۱۸ خرداد ۱۳۴۲ (۸ ژوئن ۱۹۶۳) رم	منوچهر فرناش نلیس سانتینی	۵۸۹
۵. موافقتنامه هوایی باضمایم ^۵	انگلیسی، ایتالیایی و فارسی	۱۷ بهمن ۱۳۴۶ (۶ فوریه ۱۹۶۷)		
۸. نامه های متبادل درخصوص لغور وادید	فارسی و فرانسه	۲۱ خرداد ۱۳۴۸ و ۲۸ ژوئن ۱۹۶۹	اردشیر زاهدی ژیرولاسوینیاتی	۶۱۲
۹. یادداشت های متبادل درخصوص معافیت	فارسی و فرانسه	۷ مهر ۱۳۴۸ و ۱۷ اکتبر ۱۹۶۹	وزارت امور خارجه ایران - سفارت	

۵ به علت اینکه این موافقتنامه (به تاریخ ۶ فوریه ۱۹۶۷) کاملاً شبیه به موافقتنامه هوایی (به تاریخ ۸ ژوئن ۱۹۶۳) بود، از درج آن خودداری گردید، ولی چون ضمایم آن متفاوت بودند، در کنار ضمایم موافقتنامه ۸ ژوئن قرار گرفتند.

موضوع معاهده	متن اصلی سند	تاریخ و محل امضا	نام امضا کنندگان	صفحه
مقابل مالیاتی			ایتالیا	۶۱۶
۱۰. موافقتنامه علمی و فنی	فارسی	۲۶ شهریور ۱۳۴۹	اردشیر زاده‌ی	
		(۱۷ سپتامبر ۱۳۴۹) تهران	آلدو مورو	۶۱۹
۱۱. صورت جلسه اولین اجلاس	فرانسه	۱۷ اردیبهشت ۱۳۵۱	منوچهر عظیمی	
کمیسیون مشترک فرهنگی		(۷ مه ۱۹۲۷) تهران	مار یوماندلو	۶۲۲
۱۲. صورت جلسه دومین اجلاس	فرانسه	۱۰ خرداد ۱۳۵۳	ع. عامی	
کمیسیون مشترک فرهنگی		(۳۱ مه ۱۹۷۴) رم	ر. گاجا	۶۲۹
۱۳. پروتکل اولین اجلاس	انگلیسی	۱۷ خرداد ۱۳۵۳	فریدون مهدوی	
کمیسیون مشترک اقتصادی		(۷ ژوئن ۱۹۷۴) رم	جیانماتئوماتنوتی	۶۴۳
۱۴. پروتکل دومین اجلاس	انگلیسی	۱۷ آذر ۱۳۵۵	منوچهر تسلیمی	
کمیسیون مشترک اقتصادی		(۸ دسامبر ۱۹۷۶) تهران	رینالدو اوزولا	۶۵۱
۱۵. عهدنامه استرداد	فرانسه	۲۹ بهمن ۱۳۵۶	علینقی سعیدانصاری	
مجرمین		(۱۸ فوریه ۱۹۷۷) رم	لوچیانورادی	۶۶۱
ایرلند (۱۸)				
۱. تفاهنامه اولین اجلاس	انگلیسی	۵ بهمن ۱۳۵۶	بیژن نوذری	
کمیسیون مشترک اقتصادی		(۲۵ ژانویه ۱۹۷۸) توران	کستر هیسلیپ	
صنعتی، علمی و فنی				۶۷۱
ایسلند (۱۹)				
۱. عهدنامه مودت	ایسلندی،	۲۴ تیر ۱۳۲۹	باقر کاظمی	
	فارسی و فرانسه	(۱۵ ژوئیه ۱۹۵۰)	هلگی	
		استکهلم	پالسون بریم	۶۷۹

پیشگفتار

خوشبختانه با جدّیت و تلاش مستمر واحد نشر اسناد، سومین جلد کتاب اسناد معاهدات دوجانبه ایران با سایر دول با مطالبی سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و... منتشر گردید که می‌تواند با توجه به برنامه پنجاه جمهوری اسلامی ایران و امور مربوط به بازسازی و گفتگو با کشورهای خارجی مورد استفاده قرار گیرد.

کتاب نفیس حاضر، همانند مجلدات دیگر این مقوله از فعالیتهای واحد نشر اسناد، برای عموم مردم آموزنده و برای تصمیم‌گیران سازنده خواهد بود، لذا مطالعه آن را به همگان توصیه نموده، امیدوارم مورد توجه و عنایت قرار گیرد. این گونه کتابها در تدوین تاریخ ایران جایگاه ویژه‌ای داشته و برای نویسندگان و محققان ابزار مهمی به حساب می‌آید تا بتوانند با حوصله و تدبیر زوایای گوناگون تاریخ را روشن سازند.

این جانب از رهنمودهای ارزنده و بی‌دریغ شورای عالی نظارت بر تدوین و نشر اسناد و همچنین جناب آقای عباس ملکی، معاون آموزشی و پژوهش، جناب آقای رضا حسین میرزاطاهری، سرپرست واحد نشر اسناد و همکارانشان که با علاقه‌مندی در به‌وجود آوردن این اثر مهم مجذانه سعی و کوشش داشته‌اند، تشکر نموده و توفیق کلیه افراد دست‌اندرکار را از درگاه خداوند متعال مسئلت می‌نماید.

علی اکبر ولایتی

وزیر امور خارجه

و

رئیس شورای عالی نظارت بر تدوین و نشر اسناد

مقدمه

ملتها، عامل اصلی تعیین کننده سرنوشت خویش اند و قدرتهای بیگانه اگر با ملتی آگاه و دانا که طبعاً نمایندگان دلسوزی هم دارند روبه‌رو شوند، به هیچ ترتیب نمی‌توانند برای همیشه بر آنها حاکم گردیده و منابع خدادادیشان را به یغما برده یا آنها را تحت سلطه و نفوذ خود درآورند.

تاریخ که خود بهترین آموزگار و گنجینه اسرار انسانهاست، مهمترین گواه نظر فوق بوده و در آن است که جزئیات وقایع، تغییرات و تبدیلات، مقررات و معاهدات بین‌الدولی و چندجانبه، جنگها و صلحها و... ثبت گردیده که یا به صورت مکتوب در اختیار آدمی است و یا به صورت شفاهی و گفت‌وشنود، از سینه‌ای به سینه دیگر سپرده شده و از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌گردد، و به هر حال چیزی را مفقود نمی‌سازد.

آشنایی بر دقایق و ظرایف گوناگون تاریخ، شوق و اراده بسیاری در انسان به وجود می‌آورد و کمتر کسی را می‌توان یافت که از مطالعه و تفحص در آن رنجیده باشد و از خوبی‌ها و بدی‌ها، زشتی‌ها و زیبایی‌ها و... آن که چون آهنربا جذب کننده است، بهره نگرفته و استفاده نکرده باشد. همین خصوصیت است که تاریخ‌نگاری را عموماً سخت و پیچیده کرده و نویسنده را مقید می‌سازد که به زوایای گوناگون موضوعات و مسائل دسترسی یافته و از اتفاقات گذشته و حال باخبر شود و بدون محدودیتها و ملاحظات، اتفاقات را منعکس نماید تا تاریخ، تاریخ گردیده و خوانندگان لذات واقعی درک و فهم حوادث را لمس نمایند.

بیشتر امور تاریخی که همواره بر روابط ملتها سایه افکننده، قول و قرارها و معاهدات پذیرفته شده بین آنهاست. مقررات و عهدنامه‌های بین‌المللی چندجانبه و

دوجانبه و داوری‌های مربوط، ضوابطی هستند که دولت‌ها برای استفاده‌های مختلف آنها را به کار می‌برند و هر طرف می‌کوشد هنگامی که در یک جانب تنظیم‌کننده معاهده‌ای قرار می‌گیرد، سندهای آن را به نفع خود تدوین نماید. البته این بحث بیشتر درخصوص کشورهای است که خود را حاکم بر مقدرات کشورهای دیگر دانسته و از پیش حق لازم را برای خود ایجاد کرده‌اند، اما دولت‌های هم‌سطح تقریباً منافع مشترک دو ملت یا دو دولت را مورد توجه قرار داده و در نظر دارند که تعادلی را در تدوین معاهده و قرارداد به وجود آورند. سلطه‌گرانی که بساط سیادتشان پیچیده می‌شود و دیگر نمی‌توانند با خدعه و نیرنگ حاکمیت گذشته خود را بر ملت‌های تحت ستم اعمال نمایند، تغییر روش داده و می‌کوشند با به‌کارگیری روش‌های جدید نظیر تنظیم قراردادها و معاهدات، بهره‌مندی خود را ادامه دهند، ولی به هرحال با بیداری و هوشیاری ملت‌ها و خدمتگزاران واقعی و علاقه‌مند به سرنوشت کشورها، این قراردادها و ... جنبه یکطرفه بودن خود را از دست داده و سوءاستفاده‌های زورمندان کم‌رنگر می‌شود.

پیشرفت‌ها و ترقیات سریعی که در این عصر شامل حال انسان شده، و وسایل ارتباط جمعی گوناگون که به انحاء مختلف در شئون زندگی اجتماعی ملت‌ها ریشه دوانیده، باعث شده که اخبار و اطلاعات از نقطه‌ای به نقطه دیگر زمین سریعاً انتقال یابد و تقریباً می‌توان گفت که جهان یکی شده است، لذا اگر قرار و تنظیمی در گوشه‌ای از دنیا ایجاد شود، بسرعت دیگران از آن مطلع گردیده و سعی می‌کنند برای خود راه‌هایی جستجو کنند که در عرصه رقابت جهانی بازنده نباشند.

اگرچه در گذشته‌های دور و نزدیک نیز عهدنامه‌ها و معاهدات و قول و قرارها مبنای مناسبات بین ملت‌ها به حساب می‌آمده، ولی امروز و در آخرین سال‌های قرن بیستم که بیشتر پدیده‌های اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و ... فرموله شده، اهمیت آنها بیش از پیش افزایش یافته و ملت‌ها و دولت‌ها خود را نسبت به حفظ و اجرای معاهدات ملزم می‌نمایند و دیده می‌شود که اگر دولتی خود را نسبت به انجام معاهدات مقید سازد، اعتبار و حیثیت بین‌المللی یافته، در جامعه جهانی شهرتی پسندیده کسب خواهد نمود.

*

واحد نشر اسناد دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه، که بر طبق ماده واحده مصوب مجلس شورای اسلامی و آیین‌نامه هیئت دولت (که در مجلدات پیشین در مورد آن توضیحات لازم ارائه شده است) به‌وجود آمده، افتخار دارد

که با استعانت از درگاه خداوند متعال و تحت نظر و رهنمودهای مهم و ارزنده شورای عالی نظارت بر تدوین و نشر اسناد، سومین جلد از کتاب نفیس اسناد معاهدات دوجانبه ایران با سایر دول (مشمول بر ۲۷۱ فقره سند) را به دنبال مجلدات پیشین تقدیم علاقه‌مندان کند. در این مجلد، اسناد معاهدات دوجانبه ایران با کشورهای افغانستان، الجزایر، امارات متحده عربی، اندونزی، انگلستان، ایتالیا، ایرلند و ایسلند به زبان فارسی که از زبان اصل معاهده ترجمه شده، درج گردیده و احتمالاً خالی از اشکال نخواهد بود، لذا از کلیه خوانندگان ارجمند و محققین و پژوهشگران محترم که مطالعه کتاب اسناد معاهدات ایران با سایر دول را در دستور کار خود قرار داده و مطالب آن را بررسی می‌کنند، تقاضا دارد چنانچه در مطالب کتاب اشکالاتی ملاحظه می‌فرمایند، بذل عنایت نموده، پیشنهادها و نظریات خود را در اختیار واحد نشر اسناد قرار دهند تا مورد استفاده قرار گیرد.

افراد زیر در به وجود آوردن این کتاب نقش سازنده و مفید داشته‌اند:

۱. آقای رضاحسین میرزاطاهری، عضو شورای عالی نظارت بر تدوین و نشر اسناد و سرپرست واحد نشر اسناد، هماهنگی و مطالعه و بررسی مراحل مختلف امور را بر عهده داشته‌اند.
۲. آقایان عبدالله گودرزی و امیرحسین اکبر و خانم فریبا شعبانی نصر از همکاران واحد نشر اسناد متفقاً در مقوله‌بندی، بازبینی و ویراستاری مقدماتی زحمات فراوانی را متحمل شده‌اند.
۳. آقای ابراهیم اقبالی از همکاران واحد نشر اسناد، ترجمه متون کتاب را با علاقه از انگلیسی به فارسی انجام داده‌اند.
۴. خانم سیما سیف مطالب ترجمه شده را با حوصله تایپ نموده‌اند.

والسلام علی من التبع الهداء

واحد نشر اسناد

اردیبهشت ۱۳۶۹

افغانستان (۱۲)

۱. عهدنامه و دادیه و تأمینیه

۱. متن عهدنامه و پروتکل ضمیمه

بسم الله الرحمن الرحيم

دولتین علیتین ایران و افغانستان نظر به مناسبات و ارتباطات مادی و معنوی نظر به وضعیت جغرافی و نیز از یگانگی و دینی و حسی و دیگر احتیاجات وظایفی را که عصر حاضر برای ملتین روزبه روز ایجاد و ایجاب می نماید در زیر نظر ملاحظه آورده خواستند به اعتقاد جازم رشتۀ دوستی و برادری موجوده را که در بینشان ثابت و پایدار است روشنتر و روابط صمیمی خودها را متین تر و امین تر نمایند برای استحصال این مطلب انعقاد یک عهدنامه و دادیه و تأمینیه را لازم شمرد.

از طرف دولت شاهنشاهی ایران جناب میرزا سیدمهدی خان فرخ وزیرمختار و ایلچی مخصوص اعلی حضرت شاهنشاه ایران و از طرف دولت شاهی افغانستان عالی قدر جلالت مآب سردار اعلی غلام صدیق خان کفیل وزارت خارجه وکلای مختار معین شدند. وکلای مختار مشارالیهما پس از ارائه اعتبارنامه های خودشان که آن را موافق به اصول جاریه یافتند به عقد فصول آتی موافقت کردند.

فصل اول: اساس روابط ایران و افغانستان عهدنامه مورخ اول سرطان هزار و سیصد (۱۳۰۰) است که تمام مواد و مقررات آن دارای اعتبار می باشد.

فصل دوم: هریک از طرفین متعاهدین تقبل می کند که از حمله و تجاوزات به طرف مقابل و یا وارد کردن قوای مسلحه خود به خاک طرف مقابل خودداری بکند. در صورتی که یکی از متعاهدین مورد حمله یک یا چند دولت ثالث بشود طرف متعاهد دیگر تقبل می کند که بی طرفی را در تمام مدت جنگ محفوظ بدارد و ضمناً طرفی که مورد

حمله واقع شده است از طرف خود بر فرض موجود بودن هر نوع منافع سیاسی و سوق الجیشی و تاکتیکی نباید این بی طرفی را نقض کند.

فصل سوم: هریک از طرفین متعاهدین تقبل می کند که در هیچ نوع عملیات خصمانه که از طرف یک یا چند دولت ثالث بر ضد طرف متعاقد وقوع یابد و همچنین در اتحادها و ائتلافهای سیاسی و نظامی که برخلاف استقلال و یا مصونیت و یا اقتدارات متعاقد دیگر و یا موجب ضرر سیاسی و یا نظامی او باشد نه رسماً عملاً شرکت ننماید.

و همچنین طرفین متعاهدین از مشارکت در محاصره و یا بایکوت اقتصادی که بر ضد یکی از متعاهدین به عمل آمده باشد خودداری خواهند نمود.

فصل چهارم: در صورتی که یک یا چند دولت ثالث در موقع جنگ با یکی از متعاهدین بی طرفی متعاقد دیگر را نقض کرده و از خاک آن مملکت قشون و اسلحه و مهمات جنگی عبور دهد و یا بخواهد نفرات و آذوقه و چهار پایان و کلیه هر چیزی که برای جنگ لازم باشد از آن مملکت تهیه نماید و یا قشون خود را که عقب نشینی می نماید از آنجا عبور دهد و یا سکنة مملکت بی طرف را برای مقاصد نظامی خود تشویق و وادار به قیام بکند و یا در خاک مملکت بی طرف استکشافات نظامی به عمل آورد متعاقد بی طرف ملزم است که با قوای مسلح خود از عملیات مزبور جلوگیری کرده و بی طرفی خود را حفظ نماید.

فصل پنجم: طرفین متعاهدین موافقت می نمایند که اختیارداران خود را در ظرف مدتی که بیش از نه ماه پس از مبادله نسخ صحه شده این قرارداد نباشد در طهران مجتمع کرده و قراردادهای تجارتی و اقامت و قونسولی و پستی و تلگرافی و اعاده مجرمین را مبنی بر اصول تساوی طرفین منعقد نمایند.

فصل ششم: طرفین متعاهدین توافق نمودند که برای تصفیه و تسویه اختلافاتی که ممکن است فیما بین بروز کند و به طریق عادی دیپلماتیک حل نشود به طریق مخصوصی که در پروتکل ضمیمه توضیح شده است حل خواهند نمود.

فصل هفتم: محتاج به توضیح نیست که در خارج از حدود تقبلاتی که طرفین متعاهدین نسبت به همدیگر دارند هریک از طرفین در روابط بین المللی خود آزادی مطلق خواهند داشت.

فصل هشتم: قرارداد حاضر برای مدت شش سال منعقد شده و پس از رسیدن به تصویب و صحت مقامات مقننه مملکتین دارای اعتبار خواهد بود.

هرگاه یکی از طرفین متعاهدین تا شش ماه به انقضای مدت اعتبار این قرارداد مانده میل خود را در باب خاتمه دادن بر آن اعلام ننماید قرارداد به خودی خود برای مدت یکساله تجدید شده محسوب خواهد شد تا وقتی که اقلاً شش ماه قبل از انقضای سال عدم تجدید آن در آخر آن سال از یکی از طرفین اخطار شود. اخطار تصمیم به خاتمه دادن به قرارداد حاضر پس از انقضای شش سال اول در موقعی که کمتر از شش ماه به انقضای مدت آن مانده باشد مؤثر نخواهد بود.

فصل نهم: قرارداد حاضر در دو نسخه اصلی به زبان فارسی نوشته شده و نسخ صحه شده در کابل مبادله خواهد شد. برای تصدیق مراتب مذکوره در این قرارداد اختیارداران طرفین آن را در دو نسخه امضا و مهر نمودند به تاریخ ششم آذرماه یکهزار و سیصد و شش مطابق ششم قوس یکهزار و سیصد و شش شمسی هجری ۱۳۰۶.

وکیل وزیر خارجه افغانستان

وزیر مختار و ایلچی مخصوص

امضا

اعلی حضرت شاهنشاه ایران

امضا

پروتنکل ضمیمه

نظر به فصل ششم قرارداد ودادیه و تأمینیه منعقدہ مابین دولتین ایران و افغانستان طرفین متعاهدین برای طرز ارجاع به حکمیت این طور موافقت نمودند کہ در صورت ظهور اختلاف مابین طرفین متعاهدین ہرگاہ از مجرای سیاسی حل قضیہ نشود ہر یک از طرفین یکی از رجال مهم مملکت خود را بہ طور تفویض انتخاب می نمایند در صورت عدم موافقت رأی مابین آنها دو حکم مزبور متفقاً یکی از رجال مهم مملکت بی طرف ثالثی را انتخاب خواهند نمود و رأی آن حکم ثالث در باب مابہ الاختلاف قطعی الاجرا خواهد بود. بہ تاریخ ششم ماہ آذر یکہزار و سیصد و شش مطابق ششم قوس یکہزار و سیصد و شش شمسی ہجری ۱۳۰۶.

وزیر مختار و ایلچی مخصوص اعلیٰ حضرت شاہنشاہ ایران   وکیل وزیر خارجہ افغانستان
امضا   امضا

۲. فصل محرمانه الحاقی

فصل محرمانه ضمیمه معاهده تأمینیه و ودادیه فیما بین دولتین ایران و افغانستان مورخه ششم ماه آذر یک هزار و

سیصد و شش مطابق ششم قوس یک هزار و سیصد و شش شمسی هجری

طرفین معظمین متعاهدین تعهد می نمایند که تکمیل و توقف تأسیسات و دستجاتی را که مقصد آنها برهم زدن صلح و امنیت مملکت متعاهد دیگر باشد در خاک خود اجازه نداده و همچنین اشخاص و یا دستجاتی را که به وسیله تبلیغات یا سایر وسایل در صدد مبارزه با مملکت متعاهد دیگر باشند ممنوع از توقف در خاک خود بدانند.

وزیر مختار و ایلچی مخصوص اعلی حضرت شاهنشاه ایران وکیل وزیر خارجه افغانستان

امضا

امضا

۳. سواد مراسله ضمیمه عهدنامه

سفارت شاهنشاهی ایران

کابل

به تاریخ: ۲۹ آذرماه ۱۳۰۶

نمره: ۸۴۷

ضمیمه:

سواد مراسله ضمیمه عهدنامه ودادیه و تأمینیه ایران و افغانستان

آقای کفیل وزارت خارجه

نظر به عقد قرارداد ودادیه و تأمینیه بین دولتین ایران و افغانستان افتخار دارم به اطلاع جناب مستطاب اجل عالی برسانم،

که چون دولت شاهنشاهی ایران همواره اهتمام دارد که تعهدات خود را انجام دهد و تعهدات عهدنامه مذکور را با تعهداتی که در مقابل جامعه ملل دارد و منافعی نمی شمارد علیهذا دولت شاهنشاهی ایران به دولت علیه افغانستان اعلام می دارد که تعهداتی را که از عضویت خود در جامعه ملل دارد به نوبه خود محترم مجرا خواهد داشت.

موقع را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می شمارم.

مهدی فرخ

امضا

۴. دوفقره نامه ضمیمه عهدنامه

مورخه ۶ جدی ۱۳۰۶

نمره: ۲۶۹۱

ضمیمه:

وزارت خارجه

مدیریت ممالک اسلامی

آقای وزیرمختار

مراسله به نمره ۸۴۷ مورخه ۲۹ آذر جلالت مآب در موضوع قرارداد ودادیه و تأمینیه بین دولتین افغانستان و ایران دایر به اینکه دولت علیه ایران مواد قرارداد مذکور را منافی با تعهداتی که در مقابل جامعه ملل دارد نمی داند واصل دست مودت گردید استحضار حاصل شد.

وکیل وزارت خارجه

امضا

«ع ج» آقای سیدمهدی خان فرخ وزیرمختار دولت علیه ایران

مورخه: ۲۲ سنبله ۱۳۰۷

نمره: ۲۳۴۴

ضمیمه:

وزارت خارجه
مدیریت تشریفات

آقای وزیرمختار

به حیث وکیل وزارت امور خارجه دولت افغانستان به دبیری من از طرف دولت متبوعه ام اختیار داده شده است که صورت معوقه عهدنامه ودادیه و تأمینیه منعقدہ در تاریخ ۶ قوس ۱۳۰۶ مطابق ۶ آذر ۱۳۰۶ که مشتمل به نه فصل است به انضمام دو پروتکل مراسله جوابیه مورخه ۶ جدی ۱۳۰۶ نمره ۲۶۹۸ که به جواب مراسله مورخه ۲۹ آذر سفارت دولت علیه صادر شده با جلالت مآب شما تعاطی می نمایم.

امضا

ع. ج آقای سیدمهدی خان فرخ وزیرمختار دولت علیه ایران

۵. پروتکل منضمه به عهدنامه

پروتکل منضمه به عهدنامه ودادیه و تأمینیه ششم آذرماه ۱۳۰۶

بین مملکتین ایران و افغانستان

نظر به موجودبودن روابط مادی و معنوی و رشته‌های الفت و برادری بین مملکتین ایران و افغانستان که خوشبختانه به وسیله عهدنامه ودادیه اول سرطان ۱۳۰۰ و عهدنامه ودادیه و تأمینیه ششم آذرماه ۱۳۰۶ برقرار و تکمیل شده است و برای تشدید و متمیم روابط مزبوره اعلی حضرت شاهنشاه ایران و اعلی حضرت پادشاه افغانستان انعقاد پروتکل حاضر را در تکمیل عهدنامه‌های مذکوره لازم شمرده و برای امضای آن اختیارداران خود را به ترتیب ذیل معین نمودند:

اعلی حضرت شاهنشاه ایران: جناب میرزا فتح الله خان پاکروان کفیل وزارت امور خارجه

و اعلی حضرت پادشاه افغانستان: عالی قدر جلالت مآب سردار اعلی غلام صدیق خان کفیل وزارت امور خارجه
و اختیارداران مزبور پس از ارائه اختیارنامه‌های خود که دارای شرایط و اعتبار لازمه بود در مواد ذیل موافقت حاصل کردند:

ماده ۱ — در صورتی که یکی از مملکتین ایران و افغانستان مورد عملیات خصمانه یک یا چند دولت ثالث بشود متعاهد دیگر مکلف است که تمام کوشش خود را به عمل آورد که وضعیت مذکوره را اصلاح نماید.

ماده ۲ — دولتمین متعاهدین قبول می‌کنند که جهت ترقی و تعالی مملکتین و ملتین هرگونه وسایل و وسایلی را که برای طرف دیگر نافع و مورد احتیاج بوده و در مملکت طرف مقابل موجود باشد اعم از وسایل مادی و متخصصین فنی و غیره به اختیار طرف مقابل واگذار و طرف مقابل را به آن معاونت نماید، ترتیب واگذاری و معاونت مذکور را بر طبق مقاولات مخصوص معین خواهند کرد. همچنین طرفین متعاهدین معظمین توافق نظر حاصل نمودند که با همدیگر تشریک مساعی اقتصادی بنمایند. و قبول نمودند که در اسرع اوقات متخصصین فنی طرفین محتملاً شرایط و وسایل تشریک مساعی اقتصادی مزبور را به طور کلی و بالخصوص شرایط و ترتیب ایجاد و تکمیل وسایل ارتباطیه بین مملکتین را اعم از اتصال راههای مملکتین و ایجاد و اتصال پست زمینی و

هوایی و خطوط تلگرافی باسیم و بی سیم و شرایط دادن ترانزیت آزاد و استفاده تجارت در سرتاسر خاک یکدیگر و دادن مزایا و تسهیلات گمرکی و امثال آن را تحت مطالعه دقیق قرار دهند تا پس از تصویب به موقع عمل گذارده شود.

ماده ۳ - اتباع طرفین متعاهدین در خاک یکدیگر در مسائل عمومی مورد معامله کامله الوداد خواهند بود. در قراردادهای تجارتی و گمرکی و اقامت که باید در اسرع اوقات بین طرفین منعقد شود طرفین متعاهدین نسبت به همدیگر معامله [ای] را که غیرمساعدتر از معامله هر یک از آنها به امر دولت ثالثی نباشد خواهند نمود.

ماده ۴ - مدت اعتبار این پروتکل که پس از رسیدن به تصویب و صحه مقامات صلاحیت دار مملکتین دارای اعتبار خواهد بود تا آخر مدت اعتبار عهدنامه ودادیه و تأمینیه منعقد در تاریخ ششم آذرماه ۱۳۰۶ خواهد بود.

اختیارداران طرفین این پروتکل را که مکمل عهدنامه ودادیه و تأمینیه ششم آذرماه ۱۳۰۶ می باشد و دو نسخه اصلی فارسی امضا نمودند. طهران، به تاریخ ۲۵ خرداد ۱۳۰۷ مطابق ۱۵ ژوئن ۱۹۲۸.

وکیل امور خارجه افغانستان
وکیل امور خارجه ایران
امضا
امضا

۶. صورت جلسه امضای پروتکل منضمه به عهدنامه

صورت مجلس امضا

روز جمعه ۲۵ خرداد ۱۳۰۷ مطابق با ۱۵ ژوئن ۱۹۲۸ ساعت هفت بعد از ظهر در وزارت امور خارجه جلسه امضای پروتکل منضمه به عهدنامه ودادیه و تأمینیه ایران و افغانستان مورخه ششم آذرماه ۱۳۰۶ راجع به تکمیل مواد عهدنامه مزبوره و همچنین پروتکل مراجعه به اعاده مجرمین تشکیل گردید.

از طرف دولت ایران جناب آقای پاک روان کفیل وزارت امور خارجه و از طرف دولت افغانستان عالی قدر جلالت مآب جنابعالی غلام صدیق خان کفیل وزارت امور خارجه حضور داشتند. نمایندگان دولتين پس از تطبیق متن دو فقره پروتکل مذکور و مبادله اختیارنامه های خود پروتکلهای مزبوره را امضا و به مهر خود ممهور نمودند.

وکیل وزارت خارجه

امضا

وکیل وزارت خارجه

امضا

۷. پروتکل راجع به اعاده مجرمین و متهمین به جرم

پروتکل مراجعه به اعاده مجرمین و متهمین به جرم بین

دولتین ایران و افغانستان

در تعقیب فصل هفتم عهدنامه مودت منعقدہ بین ایران و افغانستان در تاریخ اول سرطان ۱۳۰۰ در باب اعاده مجرمین، اختیارداران طرفین این پروتکل را امضا می نمایند:

کلیه مجرمین غیرسیاسی و متهمین به جرمهای غیرسیاسی که پس از ارتکاب جرمی در خاک یک طرف به خاک طرف دیگر رفته باشد و تقاضای استرداد آنها بشود به مأمورین طرفی که جرم در خاک آن واقع شده تسلیم خواهند شد.

تقاضانامه استرداد باید به وزارت امور خارجه داده شده و ورقه به جلب یا حکمی که به امضای مقامات صلاحیت دار قضایی رسیده به آن ضمیمه باشد.

به طوری که واضح است در ورقه جلب یا حکم باید جرم صریحاً ذکر شده و ماده قانونی که مجازات آن جرم را معین می کند تصریح گردد.

هرگاه متهم یا مجرم از اتباع مملکتی باشد که به آنجا پناه برده، مسترد نخواهد شد و مملکتی که جرم در آنجا واقع شده حق دارد وقوع جرم را با دلایل و مدارک به مملکت طرف دیگر داده و تقاضای تعقیب یا مجازات متهم یا مجرم را مطابق قانون آن مملکت بنماید. اعتبار این پروتکل تا مدت دو سال باقی است هرگاه در موقع انقضای دو سال هیچ یک از طرفین آن را فسخ نکرد برای مدت دو سال دیگر دارای اعتبار خواهد بود.

طهران، به تاریخ ۲۵ خرداد ۱۳۰۷ مطابق با ۱۵ ژوئن ۱۹۲۸

وکیل امور خارجه

امضا

امضا

۸. تصدیق نامه پروتکل‌های اعاده مجرمین و متهمین و پروتکل منضمه به عهدنامه ودادیه و تأمینیه
از جانب پادشاه افغانستان

پیرو دین مبین اسلام

محمد نادر

به فضل الهی پادشاه مملکت افغانستان

پروتکل راجع به اعاده مجرمین و متهمین به جرم و پروتکل منضمه به عهدنامه
ودادیه و تأمینیه ششم قوس ۱۳۰۷ شمسی که توأم در تاریخ ۲۵ خرداد ۱۳۰۷ شمسی
بین دولتین افغانستان و ایران منعقد گردیده و ضمیمه این فرمان می باشند در سلطنت
امان الله خان ترتیب و در عصر ما به تصویب مجلس شورا رسیده و در تاریخ ۳۰ قوس
۱۳۰۹ شمسی به صحت ما موشح گردیده، تصدیق و اجازه مبادله اینها به دولت داده
می شود. قصر دلگشا، مورخه ۳۰ قوس ۱۳۰۹ شمسی سال دوم سلطنت ما.

محمد نادر

فیض محمد وزیر امور خارجه

۲. قرارداد سرحدی

۱. متن قرارداد

سفارت دولت علیه افغانستان

تهران

مورخه: ۵ سرطان ۱۳۰۷

با کسب احترام راجع به مراسله قرارداد سرحدی که از طرف جناب مستطاب آقای وزیرمختار به عنوان جناب مستطاب اجل آقای کفیل وزارت جلیله به امضا رسیده و ایفاد شده بود اشعار می دارد که قرارداد مذکور در دفتر سفارت به نمرة ۶۹۹ قید و ثبت شده است.

محل مهر

سفارت دولت علیه مستقلة افغانستان

به دربار دولت علیه مستقلة ایران

۲. متن مراسله وزیرمختار افغانستان به کفیل وزارت امور خارجه*

مراسله سفارت افغانستان در تهران

به وزارت امور خارجه

چهارم سرطان ۱۳۰۷

نمره ۶۹۹

آقای کفیل وزارت امور خارجه

با کمال احترام خاطر جناب عالی را قرین استحضار می دارد که برای جلوگیری از هر نوع حوادث سرحدی که در سرحدات مملکتین افغانستان و ایران اتفاق می افتد و نیز برای اینکه وقایع اتفاقیه زودتر حل و تسویه شود دولت افغانستان مقتضی می داند که ترتیب ذیل برای دو سال برقرار گردد:

۱. دولت افغانستان و دولت ایران در امتداد تمام سرحدات مشترکه هر یک سه نفر کمیسر معین می کنند کمیسرهای طرفین محل اقامت و ناحیه عملیات خود را در خاک سرحدی دولت متبوعه خود معین خواهد نمود.

۲. کمیسرهای هر یک از مملکتین باید از اتباع مسلم آن دولت بوده و قبلاً به طرف متعاقد دیگر معرفی شوند.

۳. هرگاه کمیسر یکی از طرفین متعاهدین نسبت به طرف دیگر اقداماتی نماید که خارج از حدود صلاحیت او بوده و مخالف وظایفی باشد که برای او مقرر گردیده، طرف دیگر حق خواهد داشت با دلایل موجه تغییر چنین کمیسری را تقاضا نماید.

۴. کمیسرهای فوق الذکر مکلف اند از هرگونه تجاوزات و تخطیات اشرار و ساکنین سرحدی نسبت به سرحدنشینان مملکت دیگر و عملیات قاچاق جلوگیری کرده و مراقب حفظ انتظامات سرحدی باشند و به هیچ وجه کمیسرهای طرفین حق مداخله در قضایای مربوطه به تعیین سرحدات و امور سیاسی و سایر امور داخلی مملکت طرف دیگر نخواهند داشت و به هیچ وجه حق ندارند پروتکلهایی مربوط به این قبیل مسائل تدوین نمایند.

* توضیح: از درج پاسخ کفیل وزارت امور خارجه ایران، که فتوایی متن چایی آن در اداره کل امور حقوقی و معاهدات موجود است و به عنوان اعلام توافق تلقی می گردد، به علت کیفیت نامطلوب، صرف نظر گردید.

۵. در موارد وقوع تجاوز و تخطی از یک طرف نسبت به طرف دیگر کمیسر طرفی که مورد تجاوز شده مکلف است کمیسر طرفی را که تجاوز از ناحیه او به عمل آمده مستحضر ساخته و باید بالاتفاق برای رسیدگی و کشف قضیه به محل واقعه عازم شوند. و کمیسر طرفی که از ناحیه مأموریت او اقدام به تجاوز شده مکلف است که در اسرع اوقات اقداماتی برای حل و تصفیه واقعه به عمل آورد.

۶. کمیسرهای می‌توانند در قضایای جزئی و فوری این قبیل قضایا را به وسیله مراجعه به مأمورین محلی طرف دیگر رفع و تصفیه کنند به شرط اینکه بعد در این باب یکدیگر را مطلع ساخته و متفقاً پروتکلی تهیه و امضا کنند. تشخیص این قبیل موارد جزئی و فوری بر طبق توافق نظر کمیسرهای طرفین معین می‌شود و تا وقتی که توافق نظر حاصل نشده هر نوع مراجعات کمیسر سرحدی به مأمورین محلی طرف دیگر مجاز نخواهد بود.

۷. کمیسرهای حق عبور از تمام نقاط سرحدی در مواقع لازمه که در ناحیه مأموریت آنها رسماً برای عبور و مرور و اجرای وظیفه مفتوح می‌باشد با داشتن جواز رسمی که از طرف دولت مقابل برای مدت معینی به آنها داده می‌شود خواهند داشت.

۸. کمیسرهای مکلف اند هر دفعه که از سرحد عبور می‌کنند جواز عبور را برای ثبت به مأمورین سرحدی طرف دیگر ارائه دهند.

۹. هر یک از دولتین اهتمام خواهند نمود که جان و مال کمیسر طرف دیگر در خاک او مصون بماند.

موقع را مغتنم شمرده احترامات فائقه را تجدید می‌نماید.

عبدالعزیز

جناب میرزا فتح الله خان پاکروان کفیل وزارت امور خارجه

۳. اسناد رفع اختلافات سرحدی

۱. اسناد تصویب رأی حکمیت

تاریخ: ۱۳۱۴/۸/۶

نمره: ۵۴۹۳

ضمیمه:

وزارت امور خارجه

قانون تصویب رأی حکمیت دولت ترکیه راجع به تحدید حدود ایران و افغانستان که به تصویب مجلس شورای ملی رسیده و فرمان همایونی در اجرای آن شرف صدور یافته است ذیلاً ابلاغ می‌گردد:

با تأییدات خداوند متعال

ما

پهلوی شاهنشاه ایران

نظر به اصل ۲۷ متمم قانون اساسی مقرر می‌داریم.

محل صحه مبارک

*

ماده اول — قانون تصویب رأی حکمیت دولت ترکیه راجع به تحدید حدود ایران و افغانستان که در تاریخ سیزدهم مهرماه هزار و سیصد و چهارده شمسی به تصویب مجلس شورای ملی رسیده و منضم به این دستخط است به موقع اجرا گذارده شود.

ماده دوم — هیئت دولت مأمور اجرای این قانون هستند. به تاریخ ۲۳ مهرماه

۱۳۱۴.

*

قانون تصویب رأی حکمیت دولت ترکیه راجع به تحدید حدود ایران و افغانستان

ماده واحده — مجلس شورای ملی رأی حکمیت دولت ترکیه را راجع به تحدید حدود ایران و افغانستان که مشتمل بر هفت فصل می‌باشد و در تاریخ ۲۴ فروردین ۱۳۱۴ مطابق پانزدهم مه ۱۹۳۵ میلادی صادر شده و ضمیمه این ماده واحده می‌باشد

تصویب و به دولت اجازه اجرای آن را می دهد.

این قانون که مشتمل بر یک ماده و متن رأی حکمیت و ضمایم آن است در جلسه سیزدهم مهرماه یکهزار و سیصد و چهارده شمسی به تصویب مجلس شورای ملی رسید. رئیس مجلس شورای ملی حسن اسفندیاری.

اصل قانون بضمیمه دستخط همایونی در کابینه ریاست وزرا ضبط است.

رئیس الوزرا.

۲. متن رأی حکمیت به انضمام چهار فقره نامه‌های متبادل بین سفیر ایران در ترکیه و وزارت امور خارجه ترکیه

متن رأی حکمیت دولت ترکیه راجع به تحدید حدود ایران و افغانستان
و ضمائم آن

اعلی حضرت شاهنشاه ایران

اعلی حضرت پادشاه افغانستان

نظر به میل صمیمی که متقابلاً برای رفع اختلاف نسبت به موسی آباد و تعیین خط سرحدی در قسمتهای تحدید نشده بین مملکتین ایران و افغانستان دارند و مایل اند که بدین وسیله حسن موافقت و روابط برادرانه و دوستانه بین را تحکیم نمایند برای اجرای این مقصود اختیارداران خود را به ترتیب ذیل معین نمودند:

اعلی حضرت شاهنشاه ایران: جناب میرزا محمدتقی خان اسفندیاری سفیرکبیر

اعلی حضرت پادشاه افغانستان: جناب فیض محمدخان وزیر امور خارجه

اختیارداران مزبور پس از مبادله اعتبارنامه‌های خود که آنها را صحیح و معتبر یافته در مواد ذیل موافقت حاصل نمودند:

ماده اول — برای رفع اختلافات بین دولتین راجع به موسی آباد و همچنین تعیین خط سرحدی در قسمتی از حدود طرفین که تا حال تحدید حدود و نصب علائم نگردیده، دولتین حکمیت دولت جمهوری ترکیه را قبول و موافقت نمودند که بعد از امضای این قرارداد بلافاصله از دولت مشارالیه تقاضا نمایند که اقدام به حکمیت نمایند حکم یا حکمهایی که دولت ترکیه معین می نماید پس از اجرای تحقیقات لازمه به هر طوری که حکمیت نمایند طرفین حکم حکمیت را قطعی دانسته عملی نمایند.

ماده دوم — دولتین متقبل شدند هر موقعی که دولت جمهوری ترکیه به طرفین تشکیل کمیسیون حکمیت را اعلام نمود در ظرف مدتی که دولت مشارالیه مقرر دارد نمایندگان خود را برای همکاری با حکم یا حکمهای دولت ترکیه تعیین و اعزام دارند و تخلف و تأخیر را جایز نشمارند و هرگاه یکی از طرفین در موقع معین از تعیین و اعزام نماینده خود خودداری کند و یا اینکه نماینده‌ای که تعیین شده در اقدام به وظیفه خود تعلل و مسامحه نماید، سایر نمایندگان ذیحق باشند که به وظیفه خود قیام نمایند و هر حکم و رأیی که نماینده دولت ترکیه در رفع اختلاف نسبت به موسی آباد و تعیین خط

سرحد در قسمت‌های تحدید نشده مذکور در ماده اول بدهد طرفین مورد قبول قرار داده از آن تخلف و تجاوز ننمایند و بر طبق آن سرحد دولتین را تشخیص و نصب علائم کنند.

ماده سوم — دولتین تعهد نمودند که مخارج نماینده یا نمایندگان دولت ترکیه و سایر مخارجی که برای تحدید حدود از قبیل نصب علائم در قسمت‌های تحدید نشده و مرمت علائم موجوده در قسمتی که در سال ۱۸۹۱ میلادی توسط ژنرال ماکلین تحدید شده و غیره تعلق بگیرد بالسویه پرداخت نمایند.

ماده چهارم — این مقاوله‌نامه به زبان فارسی در دو نسخه تحریر شد و اختیارداران طرفین که به این امر کاملاً مجاز می‌باشند این مقاوله‌نامه را امضا و به مهر خود مختوم نمودند.

در کابل به تاریخ ۱۶ اسفند ماه ۱۳۱۲ شمسی، مطابق ۱۷ حوت ۱۳۱۲، سفیرکبیر شاهنشاهی محمدتقی اسفندیاری، فیض محمد وزیر امور خارجه.

سواد مراسله وزارت خارجه افغانستان

مورخه ۱۷ حوت ۱۳۱۲

نمره ۵۲۱۸

آقای سفیرکبير

توقیراً در تعقيب مذاکرات شفاهی خاطر شریف را قرین استحضار می دارد دولت پادشاهی متبوع دوستدار موافقت نمودند که هیئتهای اعزامی طرفین پس از رفع اختلاف نسبت به موسی آباد فوراً نقشه تحدید حدود ژنرال ماکلین را در قسمتهای هشتادان با وضعیت حدود تطبیق و به نصب و مرمت علائم اقدام نموده و نقاطی را که هریک از طرفین برخلاف تحدید حدود ژنرال ماکلین تخطی و اشغال نموده باشند تخلیه و به طرف مقابل تحویل دهند و اگر فرضاً بین نمایندگان طرفین در تطبیق نقشه با وضعیت زمین موافقت حاصل نشد، حکم و یا حکمهای دولت جمهوری ترکیه رفع اختلاف نمایند. موقع را مغتنم شمرده احترامات فائقه را تجدید می نماید. فیض محمد وزیر امور خارجه.

عالی قدر جلالت مآب آقای محمدتقی خان اسفندیاری سفیرکبير دولت علیه ایران

به دربار کابل

سواد مراسله که به وزیر امور خارجه دولت افغانستان نوشته شده است.

مورخه ۱۶ اسفند ۱۳۱۲

نمره ۲۴۴۸

آقای وزیر

احتراماً در جواب مراسله جناب مستطاب عالی مورخه ۱۷ حوت ۱۳۱۲ نمره ۵۲۱۸ مشعر بر اینکه هیئتهای اعزامی طرفین پس از رفع اختلاف نسبت به موسی آباد فوراً نقشه تحدید حدود ژنرال ماکلین را در قسمتهای دیگر هشتادان با وضعیت حدود تطبیق و به نصب و مرمت علائم اقدام نموده و نقاطی را که هریک از طرفین برخلاف تحدید حدود ژنرال ماکلین تخطی و اشغال نموده باشند تخلیه و به طرف مقابل تحویل دهند و اگر فرضاً بین نمایندگان طرفین در تطبیق نقشه با وضعیت زمین موافقت حاصل نشد، حکم یا حکمهای دولت جمهوری ترکیه رفع اختلاف نمایند زحمت افزا می شود که دولت متبوعه دوستدار به همین منظور که فوقاً نوشته شد، موافقت دارند. سفیرکبیر شاهنشاهی، محمدتقی اسفندیاری.

جناب مستطاب آقای فیض محمدخان وزیر امور خارجه دولت علیه افغانستان.

سواد مراسله وزارت خارجه افغانستان

مورخه ۱۷ حوت ۱۳۱۲

نمره ۵۲۱۹

آقای سفیرکبیر

احتراماً در تکمیل و تتمیم قرارداد تعیین خط سرحدی بین دولتین ایران و افغانستان و در تعقیب مراسله نمره ۵۲۱۸ مورخه ۱۷ حوت ۱۳۱۲ زحمت افزا می شود دولت پادشاهی متبوع دوستدار تصمیم گرفته اند که هیئت اعزامی طرفین در معیت حکم و یا حکمهایی که دولت جمهوری ترکیه تعیین می نماید در تاریخ اول برج میزان ۱۳۱۳ در حدود هشتادان حاضر شده و بر طبق مدلول ماده اول قرارداد و مراسله نمره ۵۲۱۸ بدو به رفع اختلاف در قسمت موسی آباد و بعد از آن به تطبیق نقشه ماکلین در قسمتهای هشتادان با وضعیت حدود و نصب و مرمت علائم اقدام و به تحدید حدود قسمتهای تحدیدنشده اقدام نمایند، علیهذا متمنی است نظریات دولت شاهنشاهی ایران را معلوم فرمایید تا در صورت موافقت به همین ترتیب عمل بشود. موقع را مغتنم شمرده، احترامات فائقه را تجدید می نماید. فیض محمد وزیر امور خارجه.

عالی قدر جلالت مآب آقای محمدتقی خان اسفندیاری سفیرکبیر دولت شاهنشاهی ایران
مقیم در کابل.

سواد مراسله به وزیر امور خارجه افغانستان

مورخه ۱۶ اسفند ۱۳۱۲

نمره ۲۴۴۹

آقای وزیر

باکمال احترام در جواب مراسله نمره ۵۲۱۸ مورخه ۱۷ حوت ۱۳۱۲ راجع به تصمیم دولت پادشاهی افغانستان در حضور هیئتهای اعزامی در معیت حکم یا حکمهای دولت جمهوری ترکیه در تاریخ اول مهرماه ۱۳۱۳ در حدود هشتادان برای اجرای مدلول ماده اول قرارداد تعیین خط سرحدی زحمت افزا می شود که دولت شاهنشاهی متبوع دوستدار با این تصمیم دولت پادشاهی افغانستان کاملاً موافق و حتی عقیده دارند که می بایست مراقبتهای تامه به عمل آید که هیئتهای اعزامی در موعد مقرر در حدود هشتادان حاضر شوند که در اسرع اوقات شروع به اجرای مواد قرارداد بنمایند. موقع را غنیمت شمرده، احترامات فائقه را تجدید می نماید.

محل امضای محمدتقی اسفندیاری

۳. استشهادنامه حکومت خواف مبنی بر تعلق موسی آباد و هشتادان متعلق به ایران

اطلاعاً معروض می داریم موسی آباد که در دو فرسنگ و نیمه مغرب چاه سرخ داخل خاک ایران واقع شده، بعد از اینکه باحضور نماینده های دولت ایران و افغانستان و انگلیس تحدید حدود قسمت هشتادان الی چاه سرخ شده و نشان سرحدی گذاشته شد محمدصدیق خان سرکرده سوار محلی خواف و نایب الحکومه باخرز پسر منصورخان که از اولادان امیرقلیچ خان تیموری بود عموی خود شجاع الدین خان را که در خواف ساکن و از عمده خوانین وقت محسوب و با محمدصدیق خان هم شرکت ملکی داشت مجبور کرد که در تاریخ ۱۳۰۶ هجری به آبادی موسی آباد پرداخت و چند خانوار رعیت در آنجا جهت زراعت مشغول بودند و بناهایی ساختند چندین سال موسی آباد را رعایای ایرانی از طرف شجاع الدین خان زراعت می نمودند و در تاریخ ۱۳۰۹ هجری هم محمدصدیق خان سهمی موسی آباد خود را به شجاع الدین خان عموی خودش واگذار و از آن تاریخ شجاع الدین خان مالک مستقل موسی آباد بود از موقع انقلابات داخله ایران که به خود مشغول بودند اشار خودسر سرحدی افغانستان استفاده نموده و زارعین موسی آباد را تهدید کرده، زارعین از موسی آباد فرار کرده موسی آباد بایره ماند بعد از چند سال دولت افغانستان در آنجا طهانه ساخته نظامی آنجا گذاشته و مورد اعتراض دولت ایران واقع شدند این موضوع تاکنون بین دولتین مطرح بوده و می باشد این بندگان در هر محلی که معلوم فرمایند تجاوز و تصرف غاصبانه افغانها را به شرح فوق در موسی آباد حاضریم مدلل داریم و خدا و رسول را به شهادت می طلبیم که موسی آباد خاک دولت ایران بوده و هست و حتی امروز علایم و بناهای قدیم در آنجا باقی است.

محل تصدیق و مهر مصدقین سند

بعضی طعنه که در این روز و روزگار نوشته شده است میخواندند

١٢

رضوانہ علیہ السلام

انجیل و بی بی علی بن ابی طالب
و در غایت عید ابراه و مریم با کمال قدس و احترام
مستحق این مقام و مرتبه عالیست

طوبى لمن

انبياء الارض امم الارض انهم هم اوصياء
مقدس الصلوات دام الامم على الارض الى الابد

1000

محمد الممدادی سرمدی

میرزا محمد علی

کدامت فاضل

۴. موافقتنامه پستی

دولت پادشاهی افغانستان از طرف

دولت شاهنشاهی ایران از طرف دیگر
نظر بانیکه مالیده روابط پستی مستقیم بین دو کشور منطقی و ایر و مستقر گردد و نظر بانیکه هر دو کشور افغانستان و ایران داخل در اتحاد پستی
عمومی میباشند لازم دیدند برای مبادله کیسه های سر بهر پستی (خرطیله) در حد و مقررات قرار داد پستی بین المللی در وکل و نظامنامه
اصرا منضم بان و بارعایت و این مقررات داخلی دو کشور ترتیبات مقتضی بدیند برای این مقصود نمایندگان مختار خود را بشهر خیال
معین نمودند :

از طرف دولت پادشاهی افغانستان

جناب آقای رحیم الله خان وزیر پست و مخابرات

از طرف دولت شاهنشاهی ایران

جناب آقای علی اکبر جعفری سرپرست پستی

نماینده کائنات پس از مبادله امتیاز نامه های خود که واجد شرایط صحت و اعتبار بود و موافقت حاصل نمودند :

ماده اول - بین افغانستان و ایران مبادله مستقیم و منظم کیسه های (خرطیله) سر بهر که مبادله آنها یکی از دو کشور باشد و همچنین از کیسه های
(خرطیله) پستی سر بهر که مبادله مقصد آنها کشور های خارج باشد و افغانستان و ایران وسیله ارتباط بین کشور های مزبور واقع شوند
برقرار میگردد .

ماده دوم - مبادله کیسه های سر بهر (خرطیله) باید توسط نزدیکترین و فائز سرحدی دو کشور افغانستان و ایران بعمل آید .

ماده سوم - کیسه های (خرطیله) سر بهر معینه در ماده یک فوق مجازا توسط دفاتر مبادله ذیل انجام میابد :

اولا - در افغانستان و قمر پست و مخابرات هلاقم طلع و در ایران و قمر پست و مخابرات طلیات

ثانیا - در افغانستان و قمر پست و مخابرات ناولی و در ایران و قمر پست و مخابرات زابل

ماده چهارم - هشتایانیکه بین دفاتر پستی معینه در ماده سوم فوق کیسه های (خرطیله) سر بهر مبادله شوند مجازتست از پاکتها و کاتبهای پستی
و جراید و مطبوعات و اوراق کار و مستوره جات مال التجاره اعم از اینکه این مرسولات سفارشی - یا غیر سفارشی باشند و کلیه این شایده
در اصطلاح پستی مراسلات نامیده میشوند .

ماده پنجم - ادارات پست طرفین متعادلین صورت دفاتر را که برای آنها مکن است کیه (خرطی) سربر ارسال نمود و یکدیگر ابلاغ خواهند کرد.

ماده ششم - ادارات پست طرفین متعادلین مسئولیت مخاطراتی را که مکن است بواسطه مواقع اضطراری (فوسل ژور) حادث گردد عیبه نمیکند.

ماده هفتم - مراسلات مربوط با مرستی که بین ادارات مرکزی یا دفاتر پستی دو کشور مبادله شود از تادیبه‌های پستی معاف خواهند بود و در اینگونه مراسلات هر سر و سرین زده شود.

ماده هشتم - محل و نقل کیه ای سربر (خرطی) پستی بین نقاط مبرور و ماده سوم این موافقت نامطریق ذیل صورت میگیرد و از اسلام قلعه الی طبیات و از نادر علی الی زابل با وسایل و مصارف دولت پادشاهی افغانستان و از طبیات الی اسلام قلعه و از زابل الی نادر علی با وسایل و مصارف دولت شاهنشاهی ایران.

تقریر - در جنوب عاملین پست بخاطر پس از تسلیم کیه ای سربر (خرطی) پستی خود کیه ای سربر (خرطی) پستی طرف دیگر را قبول کند و متعادلین عمل مطابق ماده ۹ این موافقت نامتوجبت انجام میگیرد.

ماده نهم - خلاصه و برخطی بنده و پست از طرفین ارسال میگرد و در آیه چنانچه در نتیجه توسل و ابطا تقضی شد با موافقت طرفین بعد از پست با در هر دو خط یا در یکی از آنها افزوده خواهد گردید.

ماده دهم - ادارات پست طرفین متعادلین قبل شوند کیه ای سربر (خرطی) پستی و مراسلات مکتوفه را که بین آنها مبادله شود و یا از دفتر کشور ثالثی بطور ترانزیت برای ارسال یکی از طرفین متعادلین فرستاده شود و با سرعت و وسایل ارسال دارند.

ماده یازدهم - کلیه مخارج محل و نقل کیه ای (خرطی) سربر و مراسلات بطور ترانزیت از کشور ای متعادلین عبور نمایند باید مطابق مقررات قرار پستی بین المللی و پروتکول نهائی و نظامنامه اجراء منضم آن تأدی شود و عملیات احصایه راجع به مخارج ترانزیت و تسویه مخارج مذکور منسبتی قرار داد و در فضیلت آن انجام خواهد شد.

ماده دوازدهم - ادارات طرفین متعادلین قبل میگرد کیه ای پستی (خرطی) مذکور را پس از وصول به مقاصد عالی و فوراً مطابق مقررات قرار بین المللی و فضیلت آن به دفاتر مبادله خواهد دهند.

ماده سیزدهم - ادارات طرفین متعادلین حق ارسال اشیای را که در و آنها بموجب مقررات قرار داد پستی عمومی بین المللی و پروتکول نهائی و نظامنامه اجراء منضم آن و قوانین و مقررات داخلی دو کشور ممنوع است ندارند.

ماده چهاردهم - ادارات پست طرفین متعادلین در هر موقع بتوانند در صورتیکه تقضی بداند راجع بایر سر و سبای مینند در قرار داد پستی عمومی

این کلی که موضوع متداول امرهای جداگانه می باشد موافقت حاصل کرده و مستقیماً قرار و خصوصی مستعد نمایند .

داد و پازدهم - کلیه کتابخانه های مدارس پستی طرفین متعادلین شود و زبان فارسی خواهد بود .

داد و پازدهم - ادارات پستی طرفین متعادلین صورت و فائزتری را که تیرا باشند مستقیماً این خود مکاتبه نمایند و یکدیگر کتب امانت خواهند نمود .

داد و پازدهم - این موافقت نامه را در سال اول از سال اول استناد تصویب آن بوقت اجرا گذاشته شود و مدت اعتبار آن رسال است پنازی را قبل از انقضای مدت هر یک از طرفین متعادلین قصد خود را در باب دفع آن بطرف دیگر اعلام کنند تا مدت رسال و یکدیگر بوقت خود باقی بماند .
داد و پازدهم - هر یک از طرفین متعادلین تیرا باشند رساله قبل از انقضای هر دوره رساله بوقت یکدیگر تجدید نظر در یک یا چند داده این موافقت نامه نمایند .

داد و پازدهم - این موافقت نامه تصویب خواهد رسید و سال اول استناد تصویب آن هر چه زودتر و در کابل بمل خواهد آمد .

داد و پازدهم - این موافقت نامه در دو نسخه زبان فارسی تحریر شده و هر دو نسخه آن به هر یک از طرفین متعادلین خواهد رسید .

نظر به مراتب فوق نمایندگان طرفین این موافقت نامه را امضاء و بهر دو جمهور نمودند .

کابل باریخ ۲۸ سرطان (۲۹ تیر) ۱۳۱۲

دست نوشته و تصدیق شده
سفر کسب و حرکت نهان هر ایراد و انکسار
[Signature]

۵. قرارداد تلگراف بی سیم و باسیم

ملک‌اراد و تلگرافی باسیم و بیسیم بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت پادشاهی افغانستان

نظر اینکه دولت شاهنشاهی ایران و تلگراف و دولت پادشاهی افغانستان از طرف یکدیگر مایل میباشند که طبق فصل سیزدهم قرارداد بین المللی ارتباطات معینه منعقد ۱۹۳۲ در مادرید روابط تلگرافی باسیم و بیسیم بین محققین را مرتب نموده و برای انجام این مقصود قرارداد مخصوصی منعقد و امضا نمایند لذا نمایندگان مختار خود را بشرح ذیل انتخاب نمودند .

از طرف دولت شاهنشاهی ایران

جناب آقای باقر کاشانی سفیر کبیره دولت شاهنشاهی ایران در کابل

از طرف دولت پادشاهی افغانستان

عالیه قدر جلالتعالی حرم الله خان وزیر پست و تلگراف و تلفون

نمایندگان مزبور پس از تبادل اختیار نامه دلی که از طرف دول قبوضه خود داشتند و تصدیق صحت ختیار نامه های مذکور در قرارداد ذیل موافقت نمودند .

ماده اول :- همانکه مخبرات تلگرافی باسیم و بیسیم چه دولتی و چه غیر دولتی بین محققین بطور ترازویت مرتباً مابین ایران و افغانستان برقرار خواهد شد و برای انجام این منظور طریق متعادل متعادل میشود که سیمهای تلگرافی را در امتداد خطوط ذیل و انموده فائز بهادله را در نقاط ذیل برقرار دارند .

از طرف دولت شاهنشاهی ایران - طینبات

از طرف دولت پادشاهی افغانستان - اسلام قلعه

تجسره :- در صورت لزوم و با موافقت نظر طرفین ممکن است سیمهای ارتباطیه دیگر نیز بین محققین امتداد داده و استفاده شود .

برای مبادله تکرانی به سیم بین ملکیتین .

از طرف دولت شاهنشاهی ایران عاقلان استایون سیم طران .

از طرف دولت پادشاهی افغانستان استایون کابل .

ماده دوم - هر یک از دو تسین متعاهدین موافق از اساسی کلایستایون ای با سیم و سیم واقع در ملکیت خود را که برای مبادله تکرانی متعاهدین است بدولت دیگر تسلیم خواهند نمود .

ماده سوم - تکرافات با اعداد عربی (1 - 2 - 3 - 4 - 5) و حروف لاتین یکدیگر را با نهایی که بر طبق نظام نامه تکرانی بین المللی استعمال آن مجاز است بین ملکیتین مبادله نشود .

ماده چهارم - طرفین موافقت نمیکند که فعلا برای ازدیاد تعداد و میزان مبادلات تکرانی با سیم و سیم تسهیل مناسب از آن حقوق ترینال تکرانی با سیم و سیم طرف دیگر صرف نظر نمایند و به گونه صورت حسابی فیالمین مبادله نشود . بدین ترتیب که هر یک از طرفین در ملکیت خود فقط حقوق ترینال مربوط به خود را اخذ و از دریافت حقوق ترینال خود بجز خودداری نماید .

تبصره - نظریاتیکه هر یک از طرفین زنهای با خود در کشور مقبور را به نفع خود ضبط میکنند بنا بر این مبادله تکرافات با جواب قبول بین دو کشور پذیرفته نشود .

ماده پنجم - نظریات مبادله چهارم پنج مبادلات تکرانی با سیم و سیم بین دو کشور چه دولتی و چه غیر دولتی قرار ذیل متر میگردد .

۱- برای مبادلات عادی از ایران با افغانستان کل شخصت سانیتم فرانک طلای بین المللی .

۲- برای مبادلات عادی از افغانستان با ایران کل سانیتم فرانک طلای بین المللی .

۳- برای مبادلات فوری و برابر پنج عادی .

۴- برای تکرافات مطبوعاتی نصف پنج تکرافات عادی .

ماده ششم - قیمت تکرافات عبوری (ترانزیت) از ملکیتین جبهه ساز ملک مطابق مداول منظمه نظام نامه تکرانی بین المللی اخذ و در حساب آورده خواهد شد .

ماده هفتم - صورت حساب تکرافات ترانزیتی طرفین سه ماه به سه ماه بر طبق ماده ۳۲ معاهده عمومی تکرانی منقعه در مادرید و مواد ۸۵ الی ۸۸

نظامنامه تلفات آن ترتیب و هر یک از طرفین آن دارد و نسخه برای طرف دیگر ارسال خواهد داشت که یک نسخه در دفتر طرف مقابل ضبط شده و نسخه دیگر پس از رسیدگی و تصدیق به قریبدا، اعاده خواهد شد.

ماده هشتم - مبلغ بیعی که از موازنه حساب ترانزیت بفرانگ طلای بین‌المللی حاصل میشود و معادلی آن به دلار امریکائی پرداخت خواهد گردید.

مبلغ بیعی فنی الی یکماه پس از تاریخ وصول نسخه مصدق باید تادیه شود. مصارف مربوط به تادیه و پرداخت بعهده اداره دیون خواهد بود.

ماده نهم - طرفین قبول مینمایند که تلفات فقط تلفات عادی - فوری و مطبوعاتی را چه دولتی و غیره و بطور ترانزیت پذیرند قیمت انواع تلفات مذکوره بقرار ذیل دریافت خواهد شد:

الف - تلفات عادی بطبق نرخهای معینه در جدول منتشره از طرف دفتر اتحاد بین‌المللی مرابطات بعیده.

ب - تلفات فوری و دو بر قیمت تلفات عادی.

ج - تلفات مطبوعاتی نصف قیمت تلفات عادی.

تبصره ۱ - در موضوع تلفات ترانزیتی هر یک از دو تسین مطابق معمول تصیمات خود را بوسیله دفتر اتحاد بین‌المللی مرابطات بعیده بکلیه ادارات تلفاتی اعلام خواهند داشت.

ماده دهم - طرفین متعاهدین قبول مینمایند که محابره بر مخرج دولتی و عده دی را بشرحی که در ماده (۱۱) نظامنامه تلفاتی منظره بقرار داد بین‌المللی مرابطات بعیده تصریح شده منحصراً در مورد تلفات دولتی که حدود آن در ماده ۷۸ نظامنامه نامبروه مذکور است مجاز بدانند نسبت بنگارافات رمز تجارتی *language convenus* اعم از تلفات بین کشور یا جمهوری بطبق ماده ۱۰ نظامنامه تلفاتی فوق‌الذکر و باریت مقررات داخلی هر کشور و با نظر گرفتن شرطی که از طرف دو تسین متعاهدین دفتر اتحاد بین‌المللی مرابطات بعیده در برن اعلام شده و در جدول مربوطه منتشره از طرف دفتر مزبور قید گردیده است عمل خواهد شد.

ماده یازدهم - تلفات سردسیر متعاهدین ادارات تلفاتی و تلفات جوی در صورتیکه از نوسانات رسمی دولتی صادر شوند بطوبجانی بین ملکین مبادله خواهد شد.

ماده دوازدهم - در صورتی که در قرارداد حاضر اشاره بان نشده بر طبق مقررات قرارداد وین المللی مراعات بیده و نظم مناسبت نگارانی بین المللی آرشیو

خواهد شد .

ماده سیزدهم - چون مناسبت نگارانی بین دو کشور از تاریخ ۷ بهمن ۱۳۱۴ - خستاح شده و حساب مناسبت این مدت تاکنون تسویه نگردید

لذا ولتین موافقت نمایند که محاسبه مناسبت نگارانی دو کشور از تاریخ ۷ بهمن ۱۳۱۴ - تا موقع اجرای این تسویه در قرارداد طبق

مقررات قرارداد حاضر عمل شود .

ماده چهاردهم - این قرارداد به تصویب خواهد رسید و اسناد تصویب هر چه زودتر در طهران بجا خواهد آمد و از همان تاریخ قرارداد به موقع اجرا

در خواهد آمد . مدت اعتبار قرارداد سه سال است و چنانچه سه ماه قبل از انقضای مدت بوسیله یکی از طرفین متعاین فسخ نشود

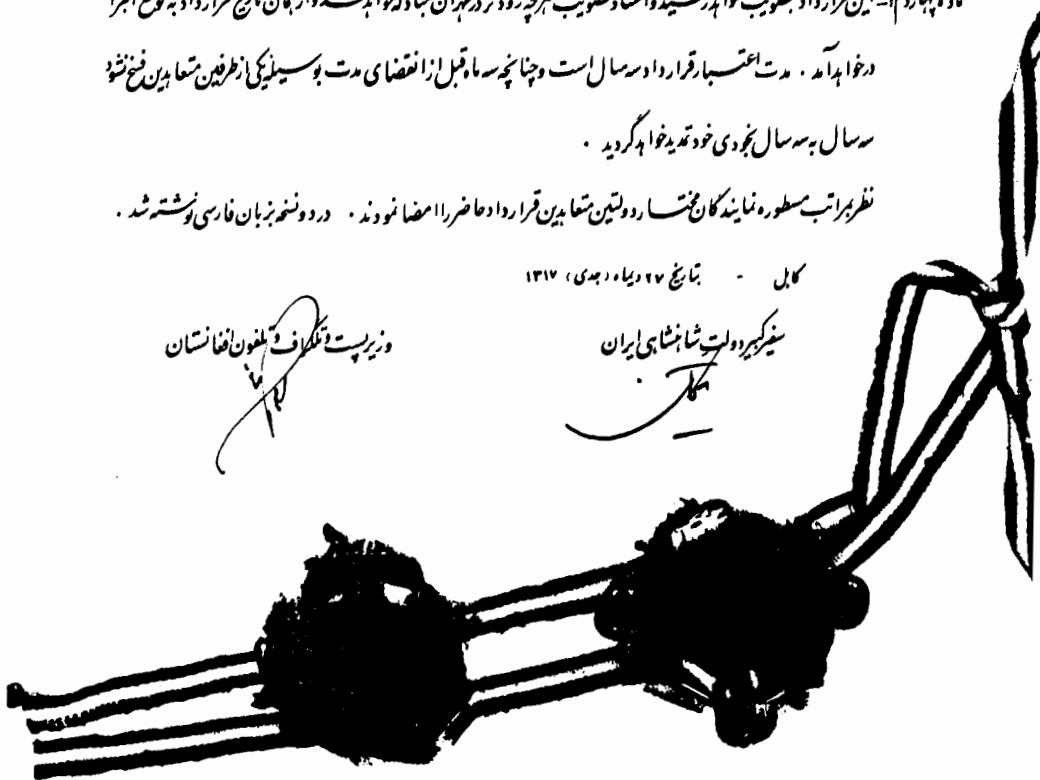
سه سال به سه سال تجدیدی خود تمدید خواهد گردید .

نظر بر این مبنا سه نسخه نماینده گان مختار دولتیین متعاین قرارداد حاضر امضا نمودند . در دو نسخه بزبان فارسی نوشته شده .

کابل - پنج ۲۷ دیماه (جیدی) ۱۳۱۷

وزیر پست و تلگراف و تلفون افغانستان

سید کبیر دولت شاهنشاهی ایران

۶. قرارداد تقسیم آب هیرمند

۱. متن قرارداد

قرارداد تقسیم آب هیرمند بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت پادشاهی افغانستان

چون دولت شاهنشاهی ایران و دولت پادشاهی افغانستان هر دو باسویا بل بودند که راجع تقسیم آب هیرمند بین دو مملکت قرار داده شود
و برای انجام این مقصود قرارداد مخصوصی منعقد و امضا نمایند که نمایندگان مختار خود را بشرح ذیل انتخاب نمودند :

از طرف دولت شاهنشاهی ایران

جناب آقای باقر کاشفی سیکری دولت شاهنشاهی کابل

از طرف دولت پادشاهی افغانستان

عالیقدر جلالتآب علی محمد خان وزیر امور خارجه دولت پادشاهی

و نمایندگان مزبور پس از تبادل اختیار نامه های خود که واجد شرایط صحت و اعتبار بودند در مواد ذیل موافقت نمودند :

ماده اول - دولتین ایران و افغانستان موافقت نمایند که همه ساله هر مقدار آب رودخانه هیرمند که به بند کمال خان میرسد بین ایران و افغانستان
از بند کمال خان بعد از انصاف تقسیم شود .

ماده دوم - برای آنکه از دو چهار برکت الی بند کمال خان زائد بر مقدار آبی که فعلاً برده میشود مصرف نگردد و دولت افغانستان تعهد میکند که در فاصله
مزبور علاوه بر آن مقدار که جاری بوده و هست نه دیگری احوال و حتی تغییر ننماید .

ماده سوم - نامورین و میراب های مجاز طرفین متفقاً به سه ساله در فصل پائیز مقدار آبی را که در بند کمال خان میرسد تعیین میکنند و از بند کمال خان تا بنجر
مقدار آبی که هر یک از طرفین بوسیله آنها از شعبه زیر هیرمند میرسد معلوم نمایند و در سهم طرفین بموجب میدا تقسیم کنند این و سهم مساوی باشد .
صورت تقسیمات اسامی آنها و مقدار آب هر یک از آنها طرفین را پس از تشخیص بیکدیگر ابلاغ خواهند نمود و اگر بعد از این تفسیری
در صورت های مزبوره لازم شود که بخوانند در یک جا اضافه و در عوض جای دیگر کسر کنند بیکدیگر اطلاع خواهند داد .

ماده چهارم - دستگاهها و ادوات لازم برای تعیین مقدار آب رودخانه و آنها طرفین را نامورین فی ایران و افغانستان بخرج دولتین بالانصاف

تئیکه کرده در محله‌ای مناسب از بند کال خان به بعد نصب نموده و در صورت لزوم مجرای رودخانه را نیز از بند کوکبک الی سیخ تنظیم نمایند .

ماده پنجم - برای اینکه تقسیم و تنظیم آب رودخانه بهر مند از بند کال خان بوجه عادلانه که منظور این قرارداد است صورت گیرد مأمورین فنی طرفین در وظایفیکه مناسب بدانند در خاک‌های خود و قسم‌های آبی خواهند ساخت و فجاج ساختن این قسم‌ها را طرفین متعاهدین بعد از حصول توافق نظر یکدیگر در طرح آن به تناسب مقدار یکدیگر می‌بپردازند و در خواهند بود .

ماده ششم - تا ساختن سد و بند های آبی بند های گری بقرار سابق ساخته خواهد شد و اگر طرفین برای بستن بند چوب که ضرورت داشته باشند بنا بر قیمت یکدیگر خواهند داد .

ماده هفتم - چون دهنه نهر یا نیکه مستقیماً از رودخانه بهر مند از بند کال خان منشعب شده و خاک طرفین جاری می‌شود و خاکی میباشد برای اینکه زیاده و نقصانی در حصه هر یک از طرفین پیدا نشود و ولتین متعاهد شوند که از تاراج امضای این قرارداد دهنه‌ی تا چهار سال بهر دو آن دهنه را با آب آبرو آنگاه هر یک بخرج خود به ترتیب صحیح بپارزند .

ماده هشتم - ولتین متعاهد شوند که هیچگونه اقدامات و عملیات از بند کال خان تا بدو دست محمد خان و سیخ سرکه تقسیم آخرین است نخواهند کرد که موجب نقصان یا کثرت میزان سهم هر یک از طرفین نشود .

ماده نهم - ولتین ایران و افغانستان متغایلاً موافقت نمایند که مأمورین فنی میرابها فی که مأمور اجرای عملیات مندرجه در قرارداد هستند و همچنین عملیات مأمور بستن و ساختن و پاک کردن تنظیم بند ها و آنها بدین بند کوکبک الی سیخ سرکه اقدام بآن بموجب این قرارداد در خاک طرف مقابل مجاز نمیشود و نباید بدون اسلحه می‌توانند با جواز بنجاک یکدیگر بگریزند .

تبصره - مصالح و ادوات و اشیا نیکه مأمورین و عملیات برای انجام وظائف مندرجه در این قرارداد لازم دارند یا برای رفع حوائج زندگی خود در موقع خروج از سرحد همراه خود می‌برند از حقوق گمرکی معاف خواهند بود .

ماده دهم - در صورتیکه رودخانه بهر مند بالای بند کال خان بهر جدیدی منتقل شود مدلول ماده اول در مجل دیگر که بمنزله بند کال خان در علاقه‌نجانور فعلی باشد با موافقت ولتین اجرا و تعیین مقسم خواهد شد چنانچه پایین تر از بند کال خان بهر جدیدی منتقل یا بستر فعلی طوی عریض شود که برای اراضی سیستان آب‌داری ممکن نشود و ولتین موافقت میکنند در اینصورت برای استفاده اراضی سیستان از بهر هیهت یکدیگر در ماده اول

معین شده است. برضایت طرفین تحت شرایط مذکور قرارداد می بند.

ماده یازدهم - هرگونه اختلافی در اجرای مقررات این قرارداد رخ دهد که میراثها و مستعدیان امر از محل آن عاجز و یا از حد و اعتبارات آنها خارج باشد
بحریت ماکم و مریم بایه سیستان از طرف دولت ایران و ماکم و رئیس مالیه چخانسور از طرف دولت افغانستان یا نمایندگان آنها
تصویه خواهد شد و لیکه این بنیت باتفاق اتحاذ نمایند قاطع خواهد بود چنانچه موضوع مختلف فیه باین طریق تا دو ماه از تاریخ بروز اختلاف
حل نگردد بین مرکز طرفین با سرعت اوقات بطور قطع حل و تسویه خواهد گردید.

ماده دوازدهم - طرفین متعاهدین تعهد نمایند که هرگاه اتباع یکی از آنها بر طبق استفاده از آب رودخانه بمرسند از بنده گال خان که در قریب سه ارده
مندرج است بهم بزنند یا از مقررات آن تخلف نمایند فوراً در خاک خود اقدامات لازم را برای رفع آن محل آورده مقصرین را مجازات
قانونی برسانند.

ماده سیزدهم - طرفین متعاهدین در طرف دوماه از روز امضای این قرارداد ترتیب استفاده از آب بمرسند از بنده گال خان و سهم خود را در خاک خود
باطلاع نامورین سرحدی و امالی و ساکنین اطراف رودخانه خواهند رسانید.

ماده چهاردهم - هر یک از طرفین متعاهدین هر چه زود تر پس از امضای این قرارداد دوماه ماموری برای مراجعات و نظارت در اجرای مواد این قرارداد
تعیین و کتباً بطرف مقابل معرفی خواهند نمود.

ماده پانزدهم - این قرارداد در طرف سوماه از تاریخ امضای آن تصدیق مقامات مربوطه دولتی خواهد رسید و نسخ تصدیق شده در کابل مبادله
خواهد شد.

ماده شانزدهم - این قرارداد پس از مبادله اسناد صحه شده معتبر و مجری است.

این قرارداد در دو نسخه زبان فارسی تحریر شد و هر دو نسخه آن معتبر است. نظر بر این که فوئ نمایندگان مختار طرفین این قرارداد را امضا و مهر نمودند.

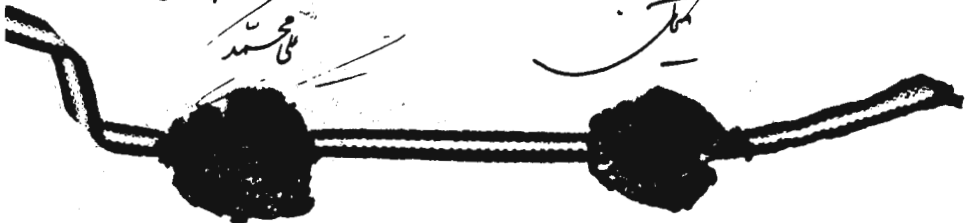
کابل تاریخ ششم بهمن ۱۳۱۷

وزیر امور خارجه دولت پادشاهی افغانستان

محمد محمد

سفیر کبره دولت شاهنشاهی ایران

مهر

۲. اعلامیه مشترک

نظر بر روابط صمیمانه دوستی و برادری که خوشخانه بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت پادشاهی افغانستان موجود می باشد در نتیجه که قرارداد اراجح تقسیم آب میرسد با مضای نمایندگان نخست طرفین میرسد برای اینکه هیچگونه نگرانی و سوءظنی بین ساکنین سیستان و چغانسور و بالتبع بین حکومت های دو طرف باقی نماند و ساکنین طرفین مرز بتوانند با نهایت یکرنگی و اعتماد متقابل بدوستی و همکاری همگرا اطمینان نمایند اعلامیه مشترک ذیل را امضا و ملحق قرارداد تقسیم آب میرسد و نه امروز می نمایند :
اولاً - دولت شاهنشاهی ایران اعلام میدارد که یکجا به منظور آن از این قرارداد زراعت و آبیاری سیستان است که زارعین اینجته در مضیقه و زحمت نباشند و به مقصودی در بدست آوردن وسیله و بهانه برای مداخله در داخله افغانستان ندارد و پیوسته ترقی و تعالی افغانستان را آرزو نمند است .

ثانیاً - دولت پادشاهی افغانستان اعلام میدارد که به هیچ وجه مقصودی در تضییق فشار و زور رسیدن آب به سیستان ندارد و اولین منظور اقداماتی را که موجب بخش آب سهمی ایران در بند کالکان (قراریکه در ماده اول قرارداد توضیح یافته) و ازین راه ضرر رسد زراعت و آبیاری سیستان شود اجازه نخواهد داد .

کابل بتاريخ ششم بهمن ۱۳۱۷

وزیر امور خارجه دولت پادشاهی افغانستان

محمد محمد

نایب رئیس دولت شاهنشاهی ایران

محمد

۳. رونوشت نامه سفارت انگلیس به مدیرکل وزارت امور خارجه

رونوشت نامه سفارت انگلیس، قلهک مورخه ۱۸ مرداد ۱۳۰۸

مدیرکل عزیزم

شاید جناب عالی مکاتباتی را که به مراسله خصوصی دوستدار مورخه اول دسامبر ۱۹۲۸* ختم شده و با جناب اجل آقای میرزا فتح الله خان پاکروان درباره حکم صادره از کمیسیون «گلداسمید» مورخه ۱۸۷۲ راجع به سرحد ایران و افغان مبادله نموده ام ملاحظه فرموده باشید.

چند روز پس از آنکه مراسله مزبور را ارسال داشتم جناب آقای پاکروان به دوستدار اطلاع دادند که موضوعی را که مخصوصاً معزی الیه مایل بودند در آن باره کسب اطلاع نمایند این بود که چگونه کمیسیون آبهای هلمند را تقسیم نموده است.

۲. بنابراین از وزارت خارجه لندن تقاضا نمودم که این اطلاع را به دوستدار بدهند و حال مسرورم به جناب عالی اطلاع دهم که کمیسیون «گلداسمید» حکم علی حده در باب مسئله تقسیم آبهای هلمند صادر نکرده است. مع هذا در سنه ۱۸۷۳ دولت افغان تقاضای تفسیر و توضیح جمله اخیر حکم سر ف. گلداسمید را نمود. جمله مزبور به قرار ذیل است:

«بعلاوه باید دانست که به هیچ وجه نبایستی عملیاتی در هیچ یک از طرفین بشود که لطمه به مقدار آبی که برای مشروب ساختن سواحل رودخانه هلمند لازم است وارد آید.»

تفسیری را که سر ف. گلداسمید برای جمله مزبور نموده اند از این قرار است: «جمله مزبور را نمی توان طوری تصور کرد که شامل مجاری فعلی یا این قبیل مجاری قدیمی و غیرمستعمل شود که دولت افغان مایل است در تحت تعمیر صحیح قرار دهد و نیز جمله مزبور متعرض حفر حفاری جدیدی نخواهد شد مشروط براینکه مقدار آب لازمه جهت مشروب ساختن قسمت ایران کسر نشود.»

و این ترتیب در همان سال به دولت افغانستان اطلاع داده شد.

۳. امیدوارم که اطلاع مزبور همان است که جناب عالی می‌خواهید. دوست

صمیمی

جناب آقای میرزا حسنعلی خان غفاری عهده‌دار امور
وزارت خارجه

۷. طرح قرارداد هوایی

طرح اولیه موافقتنامه خدمات هواپیمایی کشوری بین دو دولت ایران و افغانستان دو دولت ایران و افغانستان با توجه به علاقه مشترکشان به انعقاد هرچه زودتر یک موافقتنامه ارتباطات هواپیمایی کشوری بین ایران و افغانستان، وزرای مختار خود را به عنوان عوامل صلاحیت دار خود تعیین نموده اند و وزرای مختار فوق بدین قرار و از جمله در مورد مواد زیر به توافق نهایی رسیده اند:

ماده ۱

هر یک از طرفین قرارداد، حقوق تعیین شده در ضمیمه موافقتنامه به منظور ایجاد خدمات هواپیمایی کشوری برای طرف دیگر قرارداد، قائل خواهد شد. دارنده حقوق مذکور حق خواهد داشت خدمات هوایی فوق را بلافاصله پس از به امضار رسیدن این متن و یا بعد از امضای آن، آغاز نماید.

ماده ۲

۱. دارنده حقوق مذکور، به محض تعیین شرکت یا شرکتهای هواپیمایی خود برای مسیر یا مسیرهای تعیین شده، حق خواهد داشت هر یک از خدمات هوایی پیش بینی شده برای خود را آغاز نماید و طرف دیگر که دهنده حقوق مذکور محسوب می شود، طبق پاراگراف ۲ این ماده و همچنین طبق ماده ۶ این سند، باید فوراً و بدون تأخیر به شرکت یا شرکتهای هواپیمایی مربوطه، اجازه عملیات تعیین شده را اعطا نماید.

۲. الف) مقامات هوایی صلاحیت دار طرف دهنده حقوق حق خواهد داشت از شرکت یا شرکتهای هواپیمایی تعیین شده درخواست نماید دلایل و شواهدی دال بر صلاحیت خود یا خودشان در اجرای شرایط مندرج در متن قوانین و مقرراتی که این مقامات رعایت آنها را در عملیات هواپیمایی تجاری معمولاً خواستار می شوند، ارائه نمایند.

ب) در مناطقی که اشغال نظامی شده اند یا در خصوص اشغال نظامی دیگر مناطق جهان از نظر نظامی - امنیتی وضع غیرعادی پیدا کرده اند، شروع اجرای خدمات هوایی فوق منوط خواهد بود به تصویب آن توسط مقامات نظامی مربوطه.

ماده ۳

۱. هزینه‌هایی که هر یک از طرفین قرارداد در ارتباط با استفاده از فرودگاهها و دیگر تسهیلات می‌تواند از طرف دیگر دریافت دارد و یا به هرحال به طرف دیگر تحمیل کند، نباید از هزینه‌های مشابهی که هواپیمایی ملی خودش در پروازها و خدمات بین‌المللی مشابه می‌پردازد، بیشتر باشد.

۲. به موادی مانند سوخت، روغن ماشین و لوازم یدکی بارگیری شده در هواپیما در قلمرو یکی از طرفین قرارداد به وسیله یا از سوی طرف دیگر قرارداد یا هواپیمایی تعیین شده‌اش اگر صرفاً برای استفاده خودش باشند، همان میزان حقوق گمرکی، هزینه بازرسی و دیگر عوارض تعلق خواهد گرفت که دریافت‌کننده از هواپیمایی یا هواپیمایی‌های هر یک از دول کامله‌الوداد* از نظر خودش دریافت می‌دارد.

۳. هواپیمای مورد استفاده یکی از طرفین در سرویسهای مورد توافق و ذخایر سوخت، روغن ماشین، لوازم یدکی، تجهیزات معمولی و انبارداری آن در قلمرو طرف دیگر، از حقوق گمرکی و کارمزد بازرسی و عوارض مشابه آنها معاف خواهند بود.

ماده ۴

۱. گواهی قابلیت پرواز هواپیما، گواهی‌های قابلیت خلبان و دیگر گواهی‌های صادره یا تصدیق شده توسط یکی از طرفین، از نظر طرف دیگر برای عملیات تعیین شده در ضمیمه این سند اعتبار خواهند داشت.

ولی هر یک از طرفین حق خواهد داشت گواهی‌های قابلیت خلبان و پروازی را که هر یک از دول جهان برای اتباع خود او به منظور پرواز در قلمرو خودش صادر نموده‌اند، رد نماید.

ماده ۵

۱. قوانین و مقررات هر یک از طرفین در مورد ورود یا خروج هواپیماهای در حال پرواز در مسیر سرویسهای هوایی بین‌المللی در قلمرو یا از قلمرو دیگر یا پرواز آنها در همان کشور، شامل عملکرد شرکت یا شرکتهای هواپیمایی تعیین شده توسط طرف دیگر نیز خواهند بود.

۲. قوانین و مقررات هریک از طرفین در مورد ورود یا خروج مسافران یا کارکنان یا بار هواپیما (نظیر مقررات مربوط به ورود، مهاجرت، پاسپورت، حقوق گمرکی و قرنطینه) به قلمرو یا از قلمرو آن کشور شامل حال مسافران، کارکنان و بار هواپیماهای شرکت یا شرکت هواپیمایی تعیین شده طرف دیگر نیز خواهند بود.

ماده ۶

۱. هریک از طرفین در موردی که به این نتیجه برسد که طرف دیگر مالکیت عمده یا کنترل مؤثر شرکت یا شرکتهای هواپیمایی خود را در اختیار ندارد یا اگر شرکت یا شرکتهای هواپیمایی تعیین شده از قوانین و مقررات مندرج در ماده ۵ بالا پیروی نکنند و همچنین در مورد رعایت کامل شرایط مندرج در این موافقتنامه، می تواند حق اجرای عملیات توسط هریک از شرکتهای هواپیمایی طرف دیگر را لغو نماید.

ماده ۷

۱. این موافقتنامه باید نزد سازمان بین المللی موقت هواپیمایی کشوری که طبق موافقتنامه موقت* هواپیمایی کشوری بین المللی که در «کنفرانس شیکاگو» در دسامبر ۱۹۴۴ به تصویب رسیده است و یا نزد سازمان دائمی که جانشین آن سازمان بین المللی موقت خواهد شد، به ثبت قانونی برسد.

ماده ۸

۱. هرگاه یکی از طرفین بخواهد یک یا چند شرط از شرایط متن ضمیمه این سند را تغییر دهد، مقامات هوایی دو کشور باید در مورد آن به مشاوره مستقیم بپردازند و به توافق برسند و مشاوره فوق باید تا حداکثر شصت روز پس از دریافت تقاضای مربوط به این مورد آغاز شود.

ماده ۹

۱. هر نوع اختلاف نظر بین طرفین در مورد تعبیر یا کاربرد این موافقتنامه یا ضمیمه آن، که از طریق مذاکره حل و فصل نشود، به شورای غیردائم سازمان بین المللی موقت هواپیمایی کشوری یا جانشین آن ارجاع خواهد گردید و شورای مذکور یا جانشین آن، طبق مقررات خود، موضوع را بررسی خواهد نمود.

ماده ۱۰

۱. چنانچه طرفین در مورد یک پیمان هوایی عمومی و بین المللی به توافق برسند، موافقتنامه حاضر اصلاح خواهد گردید تا با شرایط پیمان احتمالی مذکور مطابقت نماید.

ماده ۱۱

۱. هر یک از طرفین حق خواهند داشت تمایل خود به لغو این موافقتنامه را کتباً به طرف دیگر اطلاع دهد که در این صورت این موافقتنامه، دوازده ماه پس از تاریخ دریافت اطلاع کتبی مذکور توسط طرف دیگر، از اعتبار خواهد افتاد مگر اینکه اطلاع کتبی مذکور پیش از سررسید دوازده ماه مهلت آن با توافق هر دو طرف، غیرقابل اجرا اعلام گردد.

ماده ۱۲

۱. در این موافقتنامه و ضمیمه اش موارد زیر تصریح گردیده است:
الف) اصطلاح «مقامات هوایی صلاحیت دار» در مورد دولت افغانستان به معنای رئیس کل سازمان هواپیمایی کشوری خواهد بود.
ب) اصطلاح «قلمرو» به همان معنایی است که در ماده ۲ پیمان بین المللی هواپیمایی کشوری مورخ دسامبر ۱۹۴۴ در شیکاگو قید شده است.
ج) تعاریف مندرج در بندهای B, C, D پاراگراف ۲ ماده ۹۶ پیمان بین المللی هواپیمایی کشوری مورخ دسامبر ۱۹۴۴ شیکاگو به قوت خود باقی خواهند بود مگر اینکه از قراین متن، موضوع دیگری استنباط گردد.

ماده ۱۳

۱. اسناد تصویب این موافقتنامه باید هرچه زودتر از طرق دیپلماتیک مبادله گردند و این موافقتنامه از تاریخ تصویب آن توسط مقامات صلاحیت دار دو طرف، اعتبار اجرایی خواهد یافت. وزرای مختار تعیین و تأییدشده به منظور انعقاد این موافقتنامه توسط دو دولت ایران و افغانستان، بدین وسیله گواهی می دهند که موافقتنامه حاضر را امضا و مهر نموده اند.

در تاریخ امروز ... در دو نسخه به زبانهای ... که هر دو به یک میزان از اعتبار قانونی و اجرایی برخوردارند تهیه و امضا شد.

ضمیمه

۱. دو دولت مایلند بهره‌برداری هرچه بیشتر از منافع سفر هوایی در خدمت بشریت و با ارزانترین نرخها و در عین حال طبق اصول استوار اقتصادی را تشویق کنند و توسعه دهند و همچنین سفرهای هوایی بین‌المللی به عنوان وسیله‌ای در خدمت ایجاد تفاهات دوستانه بین ملتها را گسترش دهند و برخورداری از منافع غیرمستقیم و فراوان این شکل جدید حمل و نقل را برای کشورهاشان تأمین و تضمین نمایند.

۲. دو دولت به این نتیجه رسیده‌اند که هدف اساسی و اولیه از خدمات شرکت هواپیمایی تعیین شده طبق این موافقتنامه و ضمیمه‌اش باید رعایت و اجرای شرط مربوط به ظرفیت کافی و متناسب با میزان تقاضای موجود برای ترافیک هوایی بین کشور صاحب هواپیمایی مذکور و کشوری که به عنوان مقصد نهایی پروازهای مربوطه آن، تعیین شده باشد.

حق افزودن یا حذف قسمتی از ترافیک هوایی بین‌المللی به مقصد یا از کشورهای ثالث در نقطه یا نقاطی در مسیرهای تعیین شده بر اساس اصول عمومی حاکم بر روابط دو کشور و اصول عمومی مربوط به ظرفیتهای خدمات هوایی فوق به قرار زیر ارزیابی و سنجیده خواهد شد.

(الف) در مورد نیازهای ترافیک هوایی بین کشور مبدأ و کشورهای مقصد.

(ب) در مورد نیازهای عملیاتی یکی از شرکتهای هواپیمایی هر کدام از دو کشور و تأیید دولت مربوط و

(ج) در مورد نیازهای ترافیک هوایی منطقه‌ای که شرکت هواپیمایی مربوطه با در نظر گرفتن وضعیت ویژه آن منطقه برای سرویسهای هوایی از آن استفاده می‌نماید.

۳. دو دولت به این نتیجه رسیدند که تعرفه‌های مربوطه باید در سطح معقولی ثابت بمانند و در این خصوص به همه عوامل مربوطه نظیر عملکرد باصرفه، سودآوری منطقی، اختلاف مشخصات خدمات هوایی (شامل استانداردهای مشخص‌کننده سرعت و تجهیزات مختلف) و تعرفه‌هایی که دیگر شرکتهای هواپیمایی در مسیرهای تعیین شده در این سند دریافت می‌دارند، باید توجه کافی مبذول شود.

۴. دو دولت با توجه به شرایط و مقررات موافقتنامه و اصول عمومی قیدشده در پاراگرافهای قبلی همین ضمیمه همچنین بدین وسیله اعلام می‌دارند که:

الف) شرکتهای هواپیمایی در مسیرهای واقع در قلمرو دولت دیگر پولی از بابت کارمزد و دستمزد و از این قبیل پرداخت نخواهند نمود.

ب) شرکتهای هواپیمایی تعیین شده در مسیرهای هوایی تعیین شده بین قلمروهایشان پولی از بابت کارمزد و دستمزد و از این قبیل پرداخت نخواهند کرد تا زمانی که مقامات صلاحیت‌دار هوایی دو دولت در مورد ظرفیت خدمات هوایی و توزیع عادلانه میزان ترافیک هوایی به توافق برسند.

ج) حقوق مربوط به اخذ یا حذف ترافیک هوایی بین‌المللی در فرودگاههای بین راه در مسیرهای هوایی تعیین شده، طبق اصول تعریف شده در پاراگراف ۲ بالا تعیین خواهند شد.

د) از امتیازات یکی از دو شرکت هواپیمایی تعیین شده دو دولت به زیان طرف دیگری استفاده نخواهد شد.

هـ) هیچ موردی در شرایط این موافقتنامه یا ضمیمه‌اش به معنای ترک و واگذاری حقوق انحصاری و حقوق فروش خدمات هوایی یکی از طرفین به طرف دیگر یا شرکتهای هواپیمایی آن یا تحریم شرکتهای هواپیمایی به ثبت رسیده و یا ارتکاب اعمال خلاف مقررات جهانی علیه هر یک از شرکتهای هواپیمایی مذکور نخواهد بود.

۵. با توجه به شرایط مندرج در پاراگرافهای قبلی، شرایط کلی همین موافقتنامه و شرایط و مقتضیات دیگری که به هر ترتیب امکان دارد در پاراگراف ۷ همین ضمیمه پیش‌بینی شوند، هر یک از طرفین در قبال خدمات هوایی بین‌المللی برنامه‌ریزی شده در مسیرهای تعیین شده در پاراگراف ۶ این ضمیمه، حقوق و امتیازات زیر را برای طرف دیگر قائل خواهد شد:

الف) حق پرواز در قلمرو هوایی خود بدون فرود؛

ب) حق فرود برای مقاصد غیرترافیکی؛

ج) حق تخلیه بار، مسافر و محمولات پستی بارگیری شده در قلمرو کشور صاحب هواپیما؛

د) حق گرفتن بار، مسافر و محمولات پستی برای تخلیه آنها در کشور صاحب هواپیما؛

هـ) حق گرفتن بار، مسافر و محمولات پستی به مقصد مسیرهای هوایی تعیین

شده و حق پیاده کردن بار مسافر و محمولات پستی متخذه در مسیرهای تعیین شده.

۶. مسیرهای هوایی تعیین شده:

الف) مسیرهای شرکتهای هواپیمایی دولت ایران:

نقطهٔ مبداء عزیمت	نقاط بین راه	مقصد	نقاط بعد از مقصد
تهران	مشهد	کابل	

ب) مسیرهای شرکتهای هواپیمایی دولت افغانستان:

نقطهٔ مبداء عزیمت	نقاط بین راه	مقصد	نقاط بعد از مقصد
کابل	هرات - مشهد	تهران	

۷. دیگر شرایط و مقتضیات (احتمالی):

پی نوشت: این طرح قرارداد موقتی هوایی بین دولتین ایران و افغانستان مشتمل بر دوازده ماده و یک ضمیمه است، به شرط تصویب دولتین بر طبق مقررات قانونی تصویب و امضا می شود.

قاهره به تاریخ ۱۸ اکتبر ۲۶ مهرماه ۱۳۲۵	سفیرکبیر ایران	وزیر معارف
و نمایندهٔ دولت افغانستان در کنفرانس هوایی قاهره امضا	امضا	
محمود جم	ناخوانا	

۸. علامات سرحدی

[این سند در آرشیو وزارت امور خارجه موجود است.]

۹. قرارداد کمیساران سرحدی

قرارداد کمیساران سرحدی (مرزبانان)

بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت پادشاهی افغانستان

بنا بر آرزوی تحکیم روابط دوستانه و علایق همجواری که خوشبختانه بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت پادشاهی افغانستان موجود است اعلیٰ حضرت شاهنشاه ایران و اعلیٰ حضرت پادشاه افغانستان موافقت فرمودند که برای حل و تسویه هر نوع حوادث سرحدی (مرزی) و پیشامدهای حدودی (پیشامدهای مرزی) بین دو کشور قرارداد کمیساران سرحدی (مرزبانان) انعقاد شود و به این منظور نمایندگان تام‌الاختیار خویش را به شرح زیر تعیین فرمودند:

اعلیٰ حضرت شاهنشاه ایران

جناب نصرالله بهنام، وزیرمختار کاردار سفارت کبرای دولت شاهنشاهی ایران.

اعلیٰ حضرت پادشاه افغانستان

جلالت‌مآب محمدهاشم میوندوال، معین سیاسی وزارت امور خارجه.

نمایندگان تام‌الاختیار نامبرده پس از ارائه و مبادلهٔ اختیارنامه‌های خود که در کمال صحت و اعتبار بود در موارد ذیل موافقت حاصل نمودند.

مادهٔ اول

دولت شاهنشاهی ایران و دولت پادشاهی افغانستان هریک سه کمیسار

(مرزبان) در طول خط سرحدی به طریق ذیل تعیین می‌نمایند.

مرکز و حوزهٔ خدمتگزاری کمیساران (مرزبانان افغانی)

۱. کمیسار چخانسور.

۲. کمیسار کلاته نظر.

۳. کمیسار اسلام‌قلعه.

مرکز و حوزهٔ خدمتگزاری کمیساران (مرزبانان ایرانی)

۱. کمیسار (مرزبان) زابل.

۲. کمیسار (مرزبان) یزدان.

۳. کمیسار (مرزبان) خواف و باخزر.

تبصره — کمیساران سرحدی (مرزبانان) طرفین می‌توانند برحسب احتیاج یک یا دو معاون (مرزبان) درجه ۲ داشته باشند.

ماده دوم

کمیسان سرحدی (مرزبانان) و کلیه مأمورین مربوطه هر یک از دو کشور باید از اتباع مسلم آن دولت باشند.

ماده سوم

در صورتی که کمیسان (مرزبانان) یکی از طرفین معظمتین بدون داشتن معاذیر موجه اقدامی بنمایند که از حدود صلاحیت خارج و مخالف وظایفی باشد که برای آنان مقرر گردیده، همچنین هرگاه در حل و عقد اموری که از وظایف و اختیارات آنان می‌باشد تعلل و تسامح مشهود گردد طرف دیگر حق خواهد داشت پس از عدم حصول نتیجه از مذاکرات مستقیم بین کمیسان سرحدی (مرزبانان) تغییر کمیسان (مرزبان) طرف مقابل را با ذکر دلایل موجه از مجرای سیاسی بخواهد.

ماده چهارم

هر یک از کمیسان سرحدی (مرزبانان) می‌توانند از طرف خود مأمورین کوچکتری را وکالت دهند که فقط راجع به حل قضایای کوچک با اطلاع دادن به طرف دیگر و یا اقدام فوری برطبق ماده ۵ این قرارداد تدابیر لازمه اتخاذ نماید. به شرط آنکه این اقدامات آنها تحت نظر خود کمیسان سرحدی (مرزبانان) و یا با موافقت آنها به عمل آید و بر کمیسان (مرزبانان) است که این قبیل مأمورین را به نام و نشان معرفی نمایند. کمیسان سرحدی (مرزبانان) موظف اند هر ماه یک دفعه در صورت لزوم مجلس رسمی تشکیل داده و پیشامدهای حدودی (مرزی) را مطرح و صورت مجلس تنظیم نمایند. چنانچه امری پیش آید که ملاقات فوری کمیسان (مرزبانان) دو طرف را با یکدیگر ایجاب نماید هر یک از کمیسان (مرزبانان) طرفین حق ملاقات فوری کمیسان (مرزبانان) یا معاونین طرف دیگر را به طور مستقیم خواهد داشت و طرف مقابل یا جانشینان او از لحظه وصول تقاضای کتبی ملاقات بایستی در اسرع وقت در محلی که برای ملاقات تعیین گردیده حاضر شوند چنانچه مواعی پیش آید که کمیسان (مرزبانان) نتوانند حاضر شوند باید قبلاً مقامات طرف را مطلع سازد.

ماده پنجم

وظایف کمیساران حدودی (مرزبانان) نامبرده به قرار ذیل است:

الف) باید با تمام وسایلی که در قدرت خود دارند شخص و یا اشخاص مسلح و یا غیرمسلح را از تشکیل دستجاتی برای اقدام به دزدی در منطقه حدودی (نوار مرزی) منع و از تجاوز آنها به حدود (مرز) طرف دیگر جلوگیری و از هر نوع تبلیغات و تحریکات آنان بر ضد طرف دیگر ممانعت نمایند.

ب) به محض اینکه کمیساران حدودی (مرزبانان) اطلاع یابند از جانب شخص و یا اشخاص مسلح و یا غیرمسلح برای اقدام به چپاول و دزدی در خاک طرف دیگر مقدماتی فراهم می‌گردد مکلف می‌باشند فوراً بدون معطلی طرف دیگر را آگاه سازند. و این اطلاعیه هرچه زودتر قبل از وقوع واقعه به طرف مقابل برسد.

ج) در مواقعی که پیشامد و چپاول و غارت در ناحیه سرحدی (مرزی) یکی از متعاهدین واقع و کمیساران سرحدی (مرزبانان) معتقد شوند که گناه کاران ممکن است به حدود طرف دیگر فرار نمایند چنانچه مراتب را به کمیسار سرحدی (به مرزبان) طرف دیگر اطلاع دهند کمیسار (مرزبان) نامبرده با تمام وسایل خود تا حد امکان مانع عبور گناه کاران از سرحد (مرز) خواهد شد.

د) جلوگیری از قاچاق از کشور به کشور دیگر.

هـ) کمیساران سرحدی (مرزبانان) صلاحیت قطع و فصل دعاوی و شکایات بین اهالی حدودی (مرزنشینان) طرفین و اجرای تصمیمات متخذه را دارند. کمیساران (مرزبانان) صلاحیت قطع و فصل اختلافات سرحدی (مرزی) و ارضی و آبها را نخواهند داشت و از مداخله در کارهای سیاسی و امور داخلی کشور طرف دیگر ممنوع می‌باشند.

و) مأمورین و نفرات محافظین تهانجات سرحدی (خدمتگزاران و نفرات پاسگاههای مرزی) که تجاوز یا دزدی در محل آنها واقع شود اگر رد متجاوزین و دزدان به خاک (به مرز) دولت طرف دیگر رفته باشد باید مأمورین حدودی (خدمتگزاران پاسگاههای مرزی) طرف مقابل را برای معاینه و تحویل رد دعوت نمایند. مأمورین حدودی (خدمتگزاران مرزی) که رد متجاوزین به خاک آنها وارد شده مکلف هستند در آن حد (مرز) حاضر شده رد را بدون عذر تحویل گرفته رسید بدهند و دزدان را تعقیب نموده جداً اقدام نمایند که دزدان دستگیر و اموال دزدی شده را مسترد دارند و اگر مأمورین سرحدی

(خدمتگزاران پاسگاههای مرزی) که رد به خاک آنها داخل شده در تحویل گرفتن رد مسامحه نمودند کمیسار سرحدی (مرزبان) که تجاوز یا دزدی در محل او واقع شده سهل انگاری آنها را به کمیسار (مرزبان) طرف ابلاغ (اخطار) می نماید کمیسار (مرزبان) طرف وظیفه دار خواهد بود فوراً در تحویل گرفتن رد و تعقیب متجاوزین و یا دزدان و کشف و پس دادن اموال دزدی شده اقدامات جدی به عمل آورد هرگاه تا پنج روز از وقوع پیشامد نتیجه مطلوبه حاصل نگردد به تقاضای کمیسار (مرزبان) دادخواه مجلس رسمی تشکیل و کمیساری (مرزبان) که تجاوز یا دزدی در محل او واقع شده باشد دلایلی که تعلل و تسامح مأمورین (خدمتگزاران) طرف را در تحویل گرفتن رد و یا کوتاهی کمیسار (مرزبان) طرف را در تعقیب پیشامد مدلل می دارد در صورت مجلس قید می نماید تا از راه سیاسی قضیه تعقیب و تکلیف معین شود.

توضیح — منطقه سرحدی (مرزی) عبارت از مسافت (۲۵) کیلومتر از خط سرحدی (مرزی) داخل خاک هریک از دو کشور می باشد.

ماده ششم

کمیساران سرحدی (مرزبانان) می توانند شکایات سهل و ساده از قبیل دزدی مواشی (دامها) و غیره را به وسیله مکاتبه حل و تسویه نمایند و نیز می توانند در صورت ضرورت مدعی (دادخواه) و شهود او را به معیت نماینده از طرف خود (هرگاه لازم بدانند) با نامه ای که متضمن تفصیل پیشامد باشد نزد کمیسار سرحدی (مرزبان) طرف اعزام دارند که احقاق حق او به عمل آید و در این حال مدعی (دادخواه) و شهود و نماینده کمیسار سرحدی (مرزبان) از مقررات قوانین پاسپورت (گذرنامه) مملکتین معاف و از هر نوع توقیف و حبس مصون می باشد. هرگاه اختلاف به این طریق حل نشود آن وقت کمیساران سرحدی (مرزبانان) به وسیله ملاقات و مذاکره بین خودشان موضوع را تسویه خواهند کرد محل اجتماع را کمیساران سرحدی (مرزبانان) با موافقت یکدیگر تعیین و ترتیبی خواهند داد که به نوبت در خاک دو طرف تشکیل یابد.

ماده هفتم

در صورتی که بعضی از پیشامدهای سرحدی (مرزی) به توافق نظر بین کمیساران سرحدی (مرزبانان) حل و تسویه نشود از راه دیپلوماسی (سیاسی) بین دولتین حل و تسویه خواهد شد.

ماده هشتم

کمیسااران سرحدی (مرزبانان) طرفین و معاونین آنها باید در موقع ملاقات یکدیگر مراتب ذیل را رعایت نمایند:

الف) هر موقع کمیسار سرحدی (مرزبان) یا معاون او می خواهد برای تشکیل جلسه یا ملاقات به خاک طرف برود قبلاً کمیسار سرحدی (مرزبان) طرف را مطلع می نماید تا مستحفظینی را که لازم است با او همراهی نمایند تعیین نموده و قبلاً به منطقه سرحدی (مرزی) که از آنجا کمیسار سرحدی (مرزبان) طرف عبور می کند اعزام دارد. تنظیم صورت جلسه مشترک فقط به عهده کمیسااران و یا جانشین آنان که رسماً معرفی شده است می باشد.

ب) کمیسااران سرحدی (مرزبانان) هر یک از طرفین هنگام ملاقات و انجام وظیفه در خاک طرف مقابل می توانند اسلحه کمری (تفنگچه و کرچ) همراه داشته باشند ولی سایر مأمورین سرحدی (خدمتگزاران مرزی) و همراهان کمیسار سرحدی (مرزبان) از حمل اسلحه در اینگونه موارد ممنوع می باشند.

ج) کمیسااران سرحدی (مرزبانان) یا معاونین آنها باید همراهان خود را به حداقل ضرورت معین نموده و خط سیر خود را از راهی که قبلاً راجع به آن با یکدیگر موافقت نموده باشند قرار دهند.

ماده نهم

کمیسااران سرحدی (مرزبانان) طرفین و معاونین آنها حقوق و مزایای زیر را دارا هستند:

الف) جان و مال و حیثیت کمیسااران (مرزبانان) و همراهان آنها که با موافقت کمیسااران سرحدی (مرزبانان) طرف به خاک مقابل وارد می شوند از هر جهت مصون خواهد بود. این مصونیت در صورتی است که با اطلاع قبلی رسماً برای اجرای کارهای مربوطه نزد کمیسار سرحدی (مرزبان) طرف آمده باشند.

ب) در ملاقاتها کمیسااران سرحدی (مرزبانان) یا معاونین آنها به لباس متحدالشکل (یونیفورم) خود خواهند بود.

ج) در ملاقاتها کمیسااران سرحدی (مرزبانان) یا معاونین آنها در موقع عبور از سرحد (مرز) اشیایی که همراه خود خواهند برد بایستی به حداقل احتیاج تقلیل داده و

بلااستثنا بازرسی گمرکی شود ولی از حقوق گمرکی معاف خواهند بود.

ماده دهم

معاونین کمیساران سرحدی (مرزبانان درجه ۲) در تحت تعلیمات کمیسار سرحدی (مرزبان) مربوطه به وظایف خود عمل می نمایند و دایره اختیارات و حوزه خدمتگزاری آنها را نیز به اطلاع کمیسار سرحدی (مرزبان) مقابل می رسانند.

ماده یازدهم

تعیین و معرفی کمیساران سرحدی (مرزبانان) و معاونین (مرزبانان درجه ۲) آنها به وسیله نامه رسمی از راه سیاسی صورت می گیرد.

ماده دوازدهم

کمیساران سرحدی (مرزبانان) در غیاب خود کفیل کمیسار سرحدی (مرزبان) را به کمیسار سرحدی (مرزبان) طرف قبلاً معرفی می نمایند.

ماده سیزدهم

چنانچه تغییری در محل اقامت منطقه عملیات و مواد مربوطه به وظایف کمیساران سرحدی (مرزبانان) ایجاد گردد پس از موافقت دولتین به وسیله مبادله نامه های مکمله صورت خواهد گرفت.

ماده چهاردهم

طرفین متعاهدین تعهد می نمایند که به نام حق الزحمه یا حق الشرع یا حق التعلیف یا مثل آن از بابت اموال مسروقه اتباع دولتین در حین مسترد کردن آنها عوارضی دریافت ننمایند.

ماده پانزدهم

این قرارداد به تصویب مقامات مقننه دو کشور خواهد رسید و در کابل امضا خواهد شد و اسناد مصوب آن در اسرع اوقات در تهران مبادله خواهد گردید. این قرارداد ۱۵ روز پس از مبادله اسناد مصوب به موقع اجرا گذارده می شود و برای مدت دو سال معتبر خواهد بود. هرگاه سه ماه قبل از انقضای مدت مذکور هیچ یک از طرفین فسخ قرارداد را به طرف دیگر اعلام ندارند قرارداد به خودی خود برای مدت دو سال دیگر تمدید خواهد شد و این طریق برای دوره های بعدی نیز ادامه خواهد داشت.

۱۳۳۵

پنجم تیرماه ۱۳۳۵

محمد هاشم میوندوال

نصرالله بهنام

۱۰. موافقتنامه تجاری

۱. متن موافقتنامه

موافقتنامه تجاری بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت شاهی افغانستان
دولت شاهنشاهی ایران و دولت شاهی افغانستان به منظور تحکیم و توسعه
روابط تجاری و اقتصادی بین دو کشور نسبت به مواد ذیل توافق نمودند.

ماده اول

مبادلات تجاری بین ایران و افغانستان با در نظر گرفتن مقررات عمومی واردات
و صادرات جاریه در هر یک از دو کشور صورت خواهد گرفت.

ماده دوم

دولت شاهنشاهی ایران و دولت شاهی افغانستان تا حدود امکان سعی خواهند
نمود حجم مبادلات تجاری بین خود را توسعه و افزایش دهند و بدین منظور برای کالاهای
مندرج در فهرست (الف) و (ب) این موافقتنامه اجازه‌های لازم را صادر نمایند.
همچنین دولتین موافقت دارند صادرات و واردات کالاهای دیگری را که در
فهرستهای (الف) و (ب) ضمیمه این موافقتنامه از آن ذکر نشده به شرط موافقت قبلی
مقامات صلاحیت‌دار دو کشور اجازه دهند.

ماده سوم

طرفین سعی و مراقبت خواهند نمود تا کالاهایی که یکی از طرفین از طرف مقابل
وارد می‌نماید بدون اجازه و موافقت کشور مبدأ دوباره صادر نشود.

ماده چهارم

پرداختهای مربوط به مبادلاتی که در حدود این موافقتنامه انجام خواهد شد به
دلار و اسعار دیگری که طرفین نسبت به آن توافق نمایند صورت خواهد گرفت.
بانک ملی ایران و دافغانستان بانک ترتیبات لازم را برای این منظور خواهند داد.

ماده پنجم

به منظور تأمین اجرای این موافقتنامه و توسعه همکاری اقتصادی بین دو کشور و
همچنین رفع اشکالاتی که در اجرای این موافقتنامه ممکن است پیش آید و در صورت
لزوم تکمیل و یا تغییر فهرستهای (الف) و (ب) ضمیمه کمیسیون مختلطی مرکب از

نمایندگان طرفین موافقتنامه طبق تقاضای یکی از آنها و حداقل سالی یک بار در یکی از دو کشور تشکیل خواهد شد و پیشنهادات خود را برای تصویب به مقامات صلاحیت‌دار دو طرف تسلیم خواهد کرد.

ماده ششم

این موافقتنامه از تاریخ امضا برای مدت یک سال معتبر است و در صورتی که یکی از طرفین اراده خود را مبنی بر فسخ آن نود روز قبل از به سر رسیدن موعد آن به طرف مقابل اطلاع ندهد خود به خود برای مدت یک سال دیگر تمدید خواهد شد.

ماده هفتم

این موافقتنامه از روز امضا موقتاً به موقع اجرا گذارده می‌شود و قطعیت یافتن آن منوط به تصویب مقامات صلاحیت‌دار دو کشور و مبادله اسناد تصویبی خواهد بود.

این موافقتنامه در دو نسخه اصلی که متساویاً معتبر می‌باشد به زبان فارسی تنظیم و در تاریخ دوازدهم آذرماه یکهزار و سیصد و سی و نه در کابل به امضا رسید.

از طرف دولت شاهنشاهی ایران

عبدالامیر رشیدی حائری سفیرکبیر

امضا

امضا

از طرف دولت شاهی افغانستان

امضا

غلام محمد شیرزاد وزیر تجارت

۲. فهرستهای صادرات و واردات

فهرست صادرات ایران به افغانستان

۱. انواع روغن نباتی
۲. انواع آب نبات، دراژه، شکلات، بیسکویت و غیره
۳. خرما
۴. زعفران
۵. کمپوتهای میوه محفوظ در قوطی
۶. انواع ماهی به شکل کنسرو و ماهی های خشک شده و نمک زده
۷. چای
۸. ماکارونی
۹. انواع مشروبات غیرالکلی
۱۰. انواع پارچه های نخی
۱۱. انواع پارچه از ابریشم طبیعی
۱۲. انواع مخمل و پتوهای مخملی
۱۳. انواع پارچه های پشمی و پتو
۱۴. انواع کشفاف و جوراب و لباسهای زیر تهیه شده از کرک، پشم، پنبه، ابریشم طبیعی
۱۵. نخهای پنبه ای
۱۶. انواع کراوات
۱۷. انواع کفشهای لاستیکی و چرمی
۱۸. انواع گالش
۱۹. اشیأ ساخته شده از چرم
۲۰. اشیأ ساخته شده از پلاستیک
۲۱. انواع لوازم آرایش مانند ادوکلن، کرمهای صورت و ریش تراشی، روژ لب، شامپو و مانند آنها
۲۲. انواع صابون و پودرهایی که در شستشویه کاربرد می شود
۲۳. واکس کفش
۲۴. انواع سیگار و سیگارت و سایر مواد دخانی

۲۵. کبریت
۲۶. سیمان
۲۷. کاشی
۲۸. انواع رنگهای روغنی
۲۹. گل سفید و گل اخری
۳۰. انواع داروهای شیمیایی، گیاهی، اسپسیالیت
۳۱. اشیاء ساخته شده از فلزات غیر قیمتی مانند تختخواب و سماورهای نفت سوز، بخاری های نفت سوز، قفسه های آهنی، مبلهای فلزی، انواع چراغهای خوراک پزی، ترازو، صندوق نسوز و غیره
۳۲. انواع ظروف لعابی
۳۳. ظروف ساخته شده از آلومینیوم
۳۴. انواع لوسترهای برقی
۳۵. انواع ظروف ساخته شده از بلور
۳۶. انواع شیشه آلات
۳۷. لوازم التحریر و نوشت افزار
۳۸. سنگهای قیمتی مانند فیروزه
۳۹. فیلمهای سینما
۴۰. صفحات گرامافون
۴۱. مطبوعات
۴۲. نفت و مشتقات آن
۴۳. متفرقه

فهرست صادرات افغانستان به ایران

۱. انواع احشام مانند گوسفند، بز، بزغاله، میش، قوچ و غیره
۲. پوست قره گل
۳. انواع پوستین تهیه شده از پوستهای گوسفند
۴. انواع روده گوسفند
۵. پوست خام
۶. انواع چرم
۷. دانه و میوه های روغن دار
۸. دانه و میوه های قابل کشت
۹. پنبه
۱۰. پشم
۱۱. انواع میوه های خشک
۱۲. شیر و عصاره های گیاهی و نباتات طبی
۱۳. سنگ مرمر تراشیده و اشیاء ساخته شده از آن
۱۴. متفرقه

۳. نامه وزیر تجارت افغانستان به سفیر ایران
نامه ضمیمه شماره ۱ (ب) که جزء لاینفک موافقتنامه تجارتي که در تاريخ امروز به امضا
رسیده می باشد

۱۲ قوس ۱۳۳۹

جناب آقای سفیرکبیر

احتراماً وصول نامه به تاريخ امروز آن جناب* را که به شرح ذیل می باشد:
«عطف به موافقتنامه تجارتي که امروز به امضا رسیده است محترماً تأیید می نماید که
ضمن مذاکراتی که منتهی به امضای موافقتنامه مذکور گردید طرفین توافق نموده اند که
نسبت به آمد و رفت و اشتغال تجار دو کشور به امور تجارتي در خاک یک دیگر در حدود
قوانین و مقررات جاریه خود تسهیلات لازمه را به عمل آورند.»
و موافقت دولت متبوعه خود را نسبت به مفاد آن تأیید می نماید.

خواهشمند است جناب آقای سفیرکبیر احترامات فائقه این جانب را بپذیرند.

غلام محمد شیرزاد وزیر تجارت

دولت شاهی افغانستان

امضا

جناب آقای عبدالامیر رشیدی حائری

سفیرکبیر دولت شاهنشاهی در کابل

۴. قرارداد فروش نفت و مشتقات آن

قرارداد فروش نفت و مشتقات آن که جزء لاینفک موافقتنامه تجارتي که در تاريخ امروز به

امضا رسیده می باشد

در تاريخ دوازدهم آذرماه ۱۳۳۹ بين جناب آقای عبدالامير رشیدی حائری به نمایندگی دولت شاهنشاهی ایران (شرکت ملی نفت ایران) که در آتیه فروشنده و جناب آقای غلام محمد شیرزاد وزیر تجارت به نمایندگی دولت شاهی افغانستان که در آتیه خریدار نامیده خواهند شد قراردادی به شرح مواد چهارده گانه زیر منعقد گردید.

ماده ۱ — فروشنده تعهد می نماید که سالیانه حداقل هفده هزار تن مواد نفتی مورد نیاز خریدار را به مشارالیه بفروشد.

ماده ۲ — مقدار تحویل در هر ماه تقریباً یک دوازدهم میزان مورد معامله خواهد بود، ولی طرفین ترجیح می دهند و سعی خواهند نمود که علیرغم میزان مذکور در این ماده مقادیر تحویلی در ماههای خشک و گرم بیش از ماههای بارانی و زمستانی سال باشد.

ماده ۳ — خریدار تعهد می نماید که سالیانه حداقل هفده هزار تن مواد نفتی به

شرح زیر:

۱۴۰۰۰ (چهارده هزار تن) متری

بنزین

۲۰۰۰ (دو هزار تن) متری

نفت سفید (تیل خاک)

۱۰۰۰ (یکهزار تن) متری

نفت گاز (سوخت موتورهای دیزل)

از فروشنده خریداری نماید و خرید مازاد بر مقادیر فوق تا پنجاه درصد با دو ماه تا دو برابر با سه ماه و بیش از آن با چهار ماه اطلاع قبلی مشروط به تأیید فروشنده بلامانع خواهد بود.

ماده ۴ — بهای فرآورده های مورد معامله در سال اول قرارداد به شرح زیر خواهد

بود:

از ۶۰۰۱ الی	تا ۶۰۰۰ تن	۱۷۰۰۰ تن
بنزین بی ظرف هر تن متری به دلار آمریکایی	۴۶/۵۵	۴۴/۱۰
نفت سفید بی ظرف هر تن متری به دلار آمریکایی	۳۸/۹۵	۳۶/۹۰
نفت گاز بی ظرف هر تن متری به دلار آمریکایی	۴۴/۶۵	۴۲/۳۰

ماده ۵ — محل تحویل فرآورده‌های نفتی در اسلام‌قلعه در خاک خریدار و نزدیک مرز ایران و در مخازنی که توسط خریدار تهیه می‌گردد خواهد بود.

ماده ۶ — نرخهای مذکور در ماده ۴ شامل بهای اصلی مواد نفتی و کرایه حمل آنها با هر وسیله که فروشنده مقتضی بداند تا اسلام‌قلعه خواهد بود، ولی هزینه تخلیه در انبار نامبرده به عهده خریدار خواهد بود همچنین پرداخت هر نوع عوارض مالیات گمرک و مخارج دیگری که احیاناً دولت شاهی افغانستان از واردات دریافت می‌دارد تمامی به عهده خریدار می‌باشد.

ماده ۷ — خریدار موافقت و تعهد می‌نماید که حداکثر مجاهدت را برای تسریع و تسهیل رفت و آمد نفتکشها و رانندگان و کمک‌رانندگان ایرانی از مرز ایران تا اسلام‌قلعه و بالعکس و همچنین تخلیه محتویات آنها در انبار اسلام‌قلعه به عمل بیاورد به طوری که مدت انجام تشریفات مرزی و تخلیه در انبار اسلام‌قلعه به حداقل ممکن تنزل داده شود و به همین مناسبت مدت کار انبار مزبور در تمام ساعاتی از شبانه‌روز که کار بدون احتیاج به چراغ میسر باشد و در تمام ایام هفته خواهد بود.

ماده ۸ — هرآینه تحویل گرفتن مواد نفتی در اسلام‌قلعه به هر دلیلی امکان‌پذیر نباشد تا زمانی که این امکان حاصل گردد فروشنده موافقت می‌نماید مواد نفتی را با رعایت شرایط مندرج در مواد فوق در مخازن خریدار در هرات تحویل نماید و کرایه بین مرز ایران و هرات به قرار تن کیلومترش سنت دلار آمریکایی برای نفتکش پر از خریدار دریافت دارد و این فاصله با نظارت نمایندگان طرفین اندازه‌گیری خواهد شد.

ماده ۹ — شروع به حمل مواد نفتی یک ماه پس از وصول اطلاع کتبی یا تلگرافی خریدار به فروشنده دایر بر آماده بودن انبار اسلام‌قلعه و یا هرات برای دریافت کالا (که به شرط ماده ده مقارن با گشایش اعتبار بانکی باید باشد) خواهد بود مگر اینکه به علت بسته شدن راه یا عوامل دیگری که جنبه فُرس‌ماژور داشته باشد تحویل کالا در عرض این مدت میسر نباشد در صورت بروز چنین حوادثی فروشنده مکلف است مراتب را فوری به خریدار اطلاع دهد و طرفین نسبت به مدت تحویل کالا توافق خواهند نمود.

ماده ۱۰ — خریدار تعهد می‌نماید که مقارن با آمادگی جهت دریافت کالا و به محض سفارش هر مقدار کالا اعتبار غیرقابل برگشتی که دارای لا اقل شش ماه مدت

باشد برابر بهای فرآورده‌های سفارشی به نفع فروشنده در بانک ملی ایران تهران مفتوح نماید و فروشنده می‌تواند مقداری از اعتبار را که بعداً نسبت به میزان آن توافق به عمل خواهد آمد فوری و بقیه آن را در مقابل ارائه اسناد تحویلی کالا در اسلام‌قلعه و یا هرات مورد استفاده قرار دهد.

ماده ۱۱ — مبنای اندازه‌گیری و توزین علمی و تحویل مواد نفتی در حرارت ۶۰ درجهٔ فارنهایت و با توجه به مشخصاتی که از طرف فروشنده در دسترس خریدار گذارده می‌شود خواهد بود و عملیات مشروح در فوق در حضور نمایندگان مجاز طرفین به امضای مشارالیه‌م در انبار اسلام‌قلعه و یا هرات بدون توزین عملی و بدون قیام صورت خواهد گرفت.

ماده ۱۲ — خریدار تعهد می‌نماید که مخازن خالی و وسایل تخلیه و کارکنان کافی برای تحویل گرفتن فوری سهمیه ماهیانه در محل آماده داشته باشد و از بروز موجبات تأخیر غیرمنطقی تخلیه و مراجعت نفتکشها جلوگیری به عمل آورد.

ماده ۱۳ — نکاتی که در این قرارداد بوضوح روشن نگردیده و ضمن مذاکرات بعدی مورد توافق قرار می‌گیرد با مکاتبه تأیید و جزء لاینفک این قرارداد تلقی خواهد شد. این قرارداد تابع مقررات موافقتنامهٔ بازرگانی که در تاریخ امروز به امضای طرفین رسیده خواهد بود.

ماده ۱۴ — این قرارداد در دو نسخهٔ اصلی به زبان فارسی تنظیم و در کابل امضا گردید و متن هر دو نسخهٔ آن معتبر می‌باشد.

از طرف دولت شاهنشاهی ایران	از طرف دولت شاهی افغانستان
عبدالامیر رشیدی حائری سفیرکبیر	غلام محمد شیرزاد وزیر تجارت
امضا	امضا

۱۱. موافقتنامه ترانزیت

۱. متن موافقتنامه

موافقتنامه ترانزیت بین

دولت شاهنشاهی ایران و دولت پادشاهی افغانستان

اعلی حضرت همایون شاهنشاه ایران و

اعلی حضرت همایون پادشاه افغانستان

به منظور تحکیم و تشدید روابط اقتصادی بین دو کشور بر اساس منافع مشترک و برای فراهم آوردن تسهیلات ترانزیتی جهت عبور و مرور اجناس و مال التجاره در خاک یکدیگر با در نظر گرفتن حجم کنونی و توسعه آینده آن تصمیم گرفته اند موافقتنامه ای امضا کنند و به این منظور نمایندگان تام الاختیار خود را به شرح زیر تعیین نمودند:

اعلی حضرت همایون شاهنشاه ایران

جناب آقای دکتر حیدرعلی غفاری معاون وزارت بازرگانی ایران

اعلی حضرت همایون پادشاه افغانستان

جناب آقای محمد سرور عمر معین وزارت تجارت افغانستان

مشارالیهما پس از ارائه و مبادله اختیارنامه های خود که در کمال صحت و اعتبار بود نسبت به مواد آتی موافقت نمودند:

ماده اول — طرفین متعاهدین موافقت می نمایند که مطابق مواد این موافقتنامه به یکدیگر آزادی ترانزیت از خاک خود به خاک طرف دیگر اعطا و آن را تضمین کنند.

هیچ تمیز و تبعیضی بر اساس پرچم کشتی، کشور تولیدکننده، محل مبدأ، محل حرکت، مرز ورودی و خروجی، مقصد کالا (منزل مقصود) مالکیت اجناس و مال التجاره کشتی ها یا سایر وسایل حمل و نقل به میان نخواهد آمد.

تبصره — حق مذکور در این ماده شامل ترانزیت اسلحه و مهمات جنگی از کشور ثالث یا به کشور ثالث نخواهد بود و همچنین اموالی که به علل بهداشت انسانی و حیوانی و نباتی ورودشان به کشور پادشاهی افغانستان یا کشور شاهنشاهی ایران ممنوع است از حق مقرر در این ماده مستثنی می باشد.

ماده دوم — اجناس و مال التجاره که شامل اثاثیه مسافرین، کشتی ها و سایر وسایل حمل و نقل خواهد بود در صورتی در حال ترانزیت از خاک یک کشور متعاهد

شناخته می شود که عبور آن از خاک آن کشور قسمتی از یک مسافرت کامل باشد و محل آغاز و انجام آن مسافرت ماوراء سرحدات کشوری که این عبور و مرور در قلمرو آن صورت می گیرد واقع باشد. طی این عبور و مرور تبدیل و یا عدم تبدیل کشتی نگهداری در انبار، بسته بندی مجدد یا تبدیل وسیله حمل و نقل امکان خواهد داشت.

عبور و مرور اجناس و مال التجاره که دارای این خصوصیات باشد در این موافقتنامه عبور و مرور ترانزیتی محسوب می گردد.

ماده سوم — راههای ترانزیتی در ضمیمه شماره ۱ این موافقتنامه تعیین و تصریح گردیده است و طرفین متعاهدین می توانند علاوه بر آن نسبت به راههای دیگر نیز موافقت نمایند.

ماده چهارم — طرفین متعاهدین به منظور حسن اجرای ترانزیت تعهد می نمایند که در خاک خود راه آهن و جاده هایی را که ممکن است طبق ماده سوم این موافقتنامه در امر ترانزیت مورد استفاده قرار گیرد طوری نگهداری نمایند که استفاده ترانزیتی از آنها به آسانی مقدور باشد.

ماده پنجم — هر یک از طرفین متعاهدین در قلمرو خود در آن قسمت از مسیر راههای ترانزیتی که به وسیله راه آهن با یکدیگر متصل نیست تسهیلات و وسایل لازم را برای حمل و نقل اجناس و مال التجاره ترانزیتی فراهم خواهند آورد.

ماده ششم — طرفین متعاهدین برای عبور و مرور اجناس و مال التجاره ترانزیتی تسهیلات لازم را فراهم می کنند به نحوی که تشریفات گمرکی اجناس و مال التجاره ترانزیتی که در ضمیمه شماره ۲ این موافقتنامه توضیح گردیده است در کوتاهترین مدت انجام پذیرد.

ماده هفتم — طرفین متعاهدین به شرط معامله متقابل به ادارات و شرکتهای حمل و نقلی که به یکدیگر معرفی خواهند کرد اجازه خواهند داد سرویسهای حمل و نقل خود را در داخل خاک یکدیگر در جاده های معینه به ترتیبی که در ضمیمه شماره ۳ این موافقتنامه تصریح شده است به کار اندازند. ادارات و شرکتهای مزبور از کلیه تسهیلاتی که مطابق با مقررات هر یک از دو کشور باشد بهره مند خواهند شد.

ماده هشتم — هیچ گونه حقوق گمرکی یا عوارض دولتی، ایالتی و شهرداری (بلدی) به هر عنوان و منظور که باشد بر عبور و مرور اجناس و مال التجاره ترانزیتی

تحميل نخواهد شد و صرفاً مخارج حمل و نقل و اداری و سایر خدمات انجام شده مربوط به عبور و مرور اجناس و مال التجاره ترانزیتی پرداخته خواهد شد.

ماده نهم — دولت شاهنشاهی ایران برای اجناس و مال التجاره ترانزیتی افغانستان انبارها و محوطه لازم را در مشهد و بنادر شاهپور و خرمشهر تخصیص خواهند داد. برای انبار نمودن اجناس و مال التجاره های خطرناک و اموالی که حمل و نقل آنها به صورت عادی مقدور نیست ترتیبات جداگانه داده خواهد شد که در ضمیمه شماره ۲ این موافقتنامه توضیح گردیده است.

ماده دهم — طرفین متعاهدین تعهد می نمایند که واگنها و سایر وسایل باربری مورد لزوم حمل و نقل اجناس و مال التجاره ترانزیتی طرف دیگر را به نحوی که در عبور و مرور آن معطلی رخ ندهد حتی الامکان تهیه نمایند.

ماده یازدهم — طرفین متعاهدین موافقت می نمایند برای ترانزیت اجناس و مال التجاره یکدیگر در قسمت کرایه وسایل باربری خود نرخ مساعدی مقرر دارند.

ماده دوازدهم — به منظور تسهیل و انتظام امور ترانزیت طرفین متعاهدین موافقت می نمایند که در نقاطی از قلمرو هر یک از دو کشور در مسیر راه ترانزیت که مورد توافق قرار گیرد اجازه دهند نمایندگی های وزارت بازرگانی (وکالت التجاری) طرف دیگر تأسیس شود.

ماده سیزدهم — طرفین متعاهدین موافقت می نمایند که کمیسیون مختلطی مرکب از نمایندگان دو کشور به منظور مراقبت در حسن اجرای این موافقتنامه و رفع مشکلات احتمالی تعیین نمایند جلسات کمیسیون مذکور بنا بر پیشنهاد یکی از طرفین به طور متناوب در کابل و تهران تشکیل خواهد گردید.

ماده چهاردهم — طرفین متعاهدین موافقت می نمایند در صورت بروز اختلاف در تفسیر این موافقتنامه از طریق مذاکره اقدام به رفع آن نمایند و هرگاه بدین ترتیب اختلاف حاصله فیصله نیابد به ترتیبی که نسبت به آن موافقت خواهند نمود موضوع را به حکمیت ارجاع نمایند.

ماده پانزدهم — این موافقتنامه از تاریخ امضا موقتاً به موقع اجرا گذاشته خواهد شد و بعد از تصویب مراجع صلاحیت دار دو کشور و مبادله اسناد مصوبه که در اسرع اوقات در کابل صورت خواهد گرفت قطعیت پیدا نموده مدت پنج سال معتبر می باشد.

اگر شش ماه قبل از انقضای مدت پنج سال یادداشتی مبنی بر درخواست اختتام این موافقتنامه از طرف یکی از متعاهدین به طرف مقابل داده نشود این موافقتنامه خود به خود تمدید می‌گردد بعد از این هر یک از طرفین متعاهدین می‌تواند هر وقت درخواست فسخ این موافقتنامه را بنماید مشروط بر اینکه قصد خود را دایر بر فسخ موافقتنامه شش ماه قبل ضمن یادداشت رسمی به طرف متعاقد دیگر اطلاع دهد. این موافقتنامه در دو نسخه به فارسی و پشتو تنظیم و تحریر گردیده و هر دو متن متساویاً معتبر خواهد بود ولی در صورت بروز اختلاف در تفسیر مواد این موافقتنامه متن فارسی معتبر شناخته خواهد شد. علیهذا اختیارداران نامبرده در فوق این موافقتنامه را امضا و به مهر خود ممهور نمودند.

تهران به تاریخ پنجشنبه دوازدهم بهمن سال یکهزار و سیصد و چهل شمسی

از طرف دولت شاهنشاهی ایران

امضا

امضا

از طرف دولت پادشاهی افغانستان

۲. پروتکل راههای ترانزیتی

پروتکل شماره (۱)

دولت شاهنشاهی ایران و دولت پادشاهی افغانستان به منظور تسهیل در امر ترانزیت که در موافقتنامه مورخه امروز پیش بینی شده است راههای ترانزیتی را به شرح زیر تعیین نمودند راههای دیگری ممکن است بعداً مورد توافق طرفین متعاهدین قرار گیرد. اجناس و مال التجاره ای که از این راهها حمل می شوند از پستهای گمرکی که به وسیله هر یک از طرفین معین می شود عبور خواهند کرد.

۱. خط ترانزیتی از افغانستان به بندر شاهپور (در خلیج فارس) و یا بندر خرمشهر: کال کله (نقطه مرزی کشور افغانستان) طیبیات، تربت جام، فریمان، مشهد و از آنجا به وسیله راه آهن ایران تا بندر شاهپور و یا خرمشهر.

۲. خط ترانزیتی از افغانستان به بندرعباس

نقطه مرزی ایران و افغانستان، زابل، زاهدان، کرمان، بندرعباس

۳. خط ترانزیتی از افغانستان به بندر چاه بهار

نقطه مرزی ایران و افغانستان، زابل، زاهدان، چاه بهار

۴. خط ترانزیتی از افغانستان به بازرگان (مرز ترکیه)

کال کله (نقطه مرزی افغانستان) فریمان، تهران، تبریز، بازرگان (مرز ترکیه)

تهران در تاریخ پنجشنبه دوازدهم بهمن ماه سال یک هزار و سیصد و چهل شمسی

به دو زبان فارسی و پشتو تنظیم گردید.

از طرف دولت پادشاهی افغانستان

از طرف دولت شاهنشاهی ایران

امضا

امضا

۳. پروتکل مراسم گمرکی

پروتکل شماره ۲ مربوط به مراسم گمرکی

عطف به موافقتنامه ترانزیت بین دولتی ایران و افغانستان که به تاریخ امروز امضا گردید دولت شاهنشاهی ایران موافقت دارد که نسبت به اجناس و مال التجاره که در راههای ترانزیتی معینه در ضمیمه شماره ۱ موافقتنامه ترانزیت حمل می شود مراسم گمرکی طبق مقررات ذیل به موقع اجرا گذارده شود.

قسمت اول، مراسم گمرکی مربوط به اجناس و مال التجاره ای که به منظور عبور از طریق ایران به مقصد افغانستان حمل می شود.

۱. اجناس و مال التجاره ترانزیتی برحسب مندرجات مانیفست در انبار ترانزیت اجناس افغانی که برای این کار تخصیص می یابد گذارده خواهد شد اجناس و مال التجاره سنگین وزن و مواد منفجره و اجناس سریع الاشتعال و خطرناک در محوطه های جداگانه نگهداری و برای حفاظت آنها ترتیبات لازم اتخاذ خواهد شد.

۲. صاحب مال التجاره یا نماینده وی برای حمل اجناس و مال التجاره به افغانستان اظهارنامه ترانزیتی مرر را به ضمیمه ورقه ترخیصیه که نماینده مؤسسه کشتیرانی صادر می کند و یک نسخه بارنامه کشتی و دو نسخه سیاهه خرید (بیجک) و یک نسخه صورت عدل بندی (در صورت لزوم) به گمرک تسلیم می نماید.

۳. تشریفات بازرسی طبق آئین نامه و مقررات گمرکی ایران به ترتیبی که برای اموال ترانزیتی تعیین گردیده بحداقل و با رعایت تسهیلات لازم صورت خواهد گرفت.

۴. برای اجناس و مال التجاره بعد از انجام تشریفات گمرکی و دریافت مخارج خدمات محلی جواز ترانزیت صادر و تحت مراقبت گمرک تمام بسته ها سیم و سرب شده به واگن بارگیری و در واگن توسط گمرک قفل و سیم و سرب می شود و شماره واگن در ظهر اظهارنامه و جواز ترانزیت قید می گردد.

۵. علاوه بر ترتیبات خاصی که برای توزیع نسخ اظهارنامه و جواز ترانزیت طبق آئین نامه گمرکی مقرر است یک نسخه از اظهارنامه به ضمیمه یک نسخه از سیاهه خرید (بیجک) که به آن لاک و مهر می شود به نماینده وزارت بازرگانی دولت افغانستان (وکالت التجاری) در بندر ورود تسلیم خواهد شد.

۶. اجناس و مال التجاره ترانزیتی از بندر ورودی تا مشهد مطلقاً با راه آهن حمل

خواهد شد و از مشهد به وسیله مؤسسات و شرکتهایی که طرفین رسماً به همدیگر معرفی می نمایند با اخذ تضمین حمل می گردد و اگر صاحب اجناس و مال التجاره بخواهد آن را با وسایل آزاد تا خاک افغانستان حمل نماید در آن صورت مال التجاره و اجناس باید تحت مراقبت مأمورین بدرقه گمرک تا مرز حمل و یا وثیقه قانونی را طبق مقررات گمرکی ایران بپردازد.

۷. تعهد یا تضمین یا سپرده نقدی در مقابل ارائه گواهی خروج اجناس و مال التجاره از مرز و گواهی گمرک هرات مبنی بر وصول جنس به کشور افغانستان ابطال یا مسترد خواهد شد.

۸. نسبت به عدلها و صندوقها و بسته ها که احیاناً سیم و سرب آنها در طول راه از بین رفته باشد گمرک مشهد بعد از رسیدگی و تطبیق با اظهارنامه و جواز ترانزیت اجازه سیم و سرب مجدد خواهد داد نسبت به بسته ها و صندوقها و عدلهایی که تجدید بسته بندی یا تبدیل آنها به بسته های دیگر ضرورت پیدا کند طبق تقاضای صاحب اجناس و مال التجاره یا نماینده او این عمل تحت نظارت مأمورین گمرک و نماینده وزارت بازرگانی افغانستان (وکالت التجاری) در مشهد انجام و تغییرات بسته بندی از طرف گمرک در ظهر جواز و اظهارنامه ترانزیت با توضیح کافی قید می گردد.

۹. در گمرک مشهد صاحب مال یا نماینده او باید اظهارنامه برای اجازه خروج اجناس و مال التجاره از خاک ایران تنظیم و تسلیم نماید اداره گمرک مشهد پس از تطبیق مشخصات مال التجاره با مندرجات جواز ترانزیت اجازه بارگیری و حمل آن را به وسیله کامیون صادر نموده شماره کامیونها را در ظهر اظهارنامه و جواز ترانزیت قید خواهد نمود.

قسمت دوم، اجناس و مال التجاره ای که از افغانستان به مقصد کشورهای خارج از طریق ایران حمل می شود.

۱. برای اجناس و مال التجاره به محض ورود به گمرک مرز ایران (یوسف آباد) بایستی از طرف نماینده صاحب مال یا نماینده مؤسسه حمل و نقل اظهارنامه پاساوان تسلیم و گمرک یوسف آباد با تطبیق مشخصات اجناس و مال التجاره یا جواز گمرکی صادره از گمرک هرات که یک نسخه از سیاهه کالا (لیست اموال) ضمیمه آن است جواز پاساوان صادر و کامیون را به نحوی که دخل و تصرف در محمولات آن ممکن

نباشد سیم و سرب می‌نماید و به اتکای تضمین مؤسسه حمل و نقل معرفی شده طرفین به مشهد حمل می‌شود.

۲. اداره گمرک مشهد پس از وصول اجناس و مال التجاره در مقابل درخواست صاحب مال یا نماینده او جواز ترانزیت با رعایت مقررات و منظور داشتن تسهیلات لازم صادر و مال التجاره را به واگن بارگیری در واگنها را سیم و سرب و قفل نموده به مقصد بندر خروجی حمل و شماره واگن و بارنامه را در ظهر اظهارنامه و جواز ترانزیت قید و گواهی وصول اجناس و مال التجاره را در دو نسخه صادر یک نسخه از آن را به گمرک هرات ارسال و نسخه دیگر را به نماینده وزارت بازرگانی افغانستان (وکالت التجاری) در مشهد تسلیم می‌نماید.

۳. اجناس و مال التجاره ترانزیتی تا بندر خروج مطلقاً با راه آهن حمل خواهد شد.

۴. چنانچه صاحب مال التجاره یا نماینده او بخواهد بسته بندی اجناس را تغییر بدهد و یا عملیات تکمیلی از قبیل شستن و دباغی و استاندارد و سرت کردن اجناس و مال التجاره ضرورت پیدا کند طبق مقررات مربوطه و به همان ترتیبی که در بند ۸ قسمت اول ذکر شده اقدام خواهد شد.

۵. در گمرک بندر خروجی اظهارنامه خروج اجناس ترانزیتی تسلیم و با تطبیق مشخصات جواز ترانزیتی که در گمرک مشهد صادر شده است اجازه بارگیری و خروج اجناس و مال التجاره داده شده و گواهی خروج را در دو نسخه صادر و یک نسخه به گمرک مشهد ارسال و نسخه دیگر به نماینده وزارت بازرگانی افغانستان (وکالت التجاری) در بندر خروج تسلیم خواهد شد.

ماده ۶ — اجناس و مال التجاره ای که از طریق کشور ایران به طور ترانزیت به افغانستان حمل می‌شود همچنین اجناس و مال التجاره افغانی که از طریق کشور ایران به طور ترانزیت به کشورهای خارج صادر می‌گردد مجاز به فروش در داخله ایران نخواهد بود و اگر برخلاف آن عمل شود طبق مقررات مربوطه به اجناس غیرمجاز با مرتکب رفتار خواهد شد و موضوع به اطلاع نماینده وزارت بازرگانی دولت افغانستان (وکالت التجاری) خواهد رسید.

در مورد اجناس و مال التجاره ترانزیتی ایران در قلمرو افغانستان نیز به نحو فوق

عمل خواهد شد.

ماده ۷ - اجناس و مال التجاره ترانزیتی که به مقصد افغانستان می باشد و یا از افغانستان به خارج صادر می شود پس از وصول به یکی از نقاطی که در ضمیمه موافقتنامه ترانزیت بین دولتین ایران و افغانستان تعیین گردیده در صورتی که بخواهد توسط هوایما به افغانستان و یا از افغانستان به خارج نقل داده شود از طرف گمرک مربوطه سیم و سرب شده به فرودگاه حمل و تحت نظارت گمرک در هوایمای حامل گذاشته خواهد شد تشریفات گمرکی این نوع اجناس طبق مقررات آیین نامه گمرکی دولت شاهنشاهی ایران صورت خواهد گرفت.

ماده ۸ — دولت پادشاهی افغانستان تعهد می نماید که در مورد اجناس و مال التجاره ترانزیتی ایران که از قلمرو افغانستان عبور می نمایند متقابلاً تسهیلات گمرکی مندرج در این پروتکل را منظور و مجری دارند.

تهران به تاریخ پنجشنبه دوازدهم بهمن ماه سال یک هزار و سیصد و چهل شمسی.

از طرف دولت پادشاهی افغانستان

از طرف دولت شاهنشاهی ایران

امضا

امضا

۴. پروتکل وسایل ارتباطی و حمل و نقل و لیستهای کالا

پروتکل شماره ۳ مربوط به وسایل ارتباط و حمل و نقل

عطف به موافقتنامه ترانزیت که در تاریخ امروز به امضا رسیده است دولتی ایران و افغانستان نسبت به مواد زیر توافق نمودند:

۱. ادارات رسمی و شرکتهای خصوصی حمل و نقل که مرکز آنها در افغانستان است از طرف دولت شاهنشاهی ایران اجازه دارند که سرویس حمل و نقل موتوری خود را تا مشهد بسط دهند.

ادارات رسمی و شرکتهای خصوصی حمل و نقل که مرکز آنها در ایران است از طرف دولت پادشاهی افغانستان اجازه دارند سرویس حمل و نقل موتوری خود را تا هرات بسط دهند و توسعه فوق منحصر به حمل و نقل مال التجاره ترانزیتی یا اجناس و مال التجاره ای که مبدأ و یا مقصد آن یکی از دو کشور باشد خواهد بود.

۲. هر یک از طرفین متعاهدین به ادارات و شرکتهای حمل و نقل طرف دیگر (مذکور در بند ۱ بالا) اجازه خواهند داد که نمایندگی خود را در خاک آن دولت بر طبق قوانین جاریه کشور تعیین و تأسیس نمایند.

۳. راه آهن دولتی ایران کرایه حمل و نقل اجناس و مال التجاره ترانزیتی افغانستان را طبق تعرفه ای که ضمیمه این پروتکل می باشد دریافت خواهد نمود.

این تعرفه هر سال یکمرتبه قابل تجدید نظر بوده و چنانچه اجناس و مال التجاره ای به طور ترانزیت با راه آهن حمل شود که در تعرفه مزبور پیش بینی نشده باشد بر اساس تعرفه معمولی راه آهن دولتی ایران و تخفیف ۲۰ درصد حمل خواهد شد.

سایر مقررات و آیین نامه های راه آهن دولتی ایران در مورد حمل کلیه اجناس و مال التجاره ترانزیتی اجرا خواهد گردید.

۴. ورود موقت و میزان بارگیری وسایط نقلیه متعلق به یکی از طرفین متعاهدین که حامل اجناس و مال التجاره ترانزیتی می باشد به قلمرو طرف دیگر قرارداد تابع قوانین و مقررات عمومی کشور ورود خواهد بود. در این موارد به جای وثیقه نقدی یا تضمین بانکی تعهد کتبی مؤسسات حمل و نقل که به وسیله دولتهای طرفین رسماً به یکدیگر معرفی و تضمین می شوند پذیرفته خواهد شد. این قبیل وسایط نقلیه منحصرأً برای حمل اجناس و مال التجاره ترانزیتی یا اجناس و مال التجاره ای که مبدأ و یا مقصد آن یکی از

دو کشور باشد مورد استفاده بوده و حق بارکشی و حمل مسافر در خاک طرف دیگر را مطلقاً نخواهد داشت.

۵. طرفین متعاهدین تدابیر لازم را اتخاذ خواهند نمود که نرخ حمل و نقل اجناس و مال التجاره در راههایی که اجناس ترانزیت از آن حمل می شود حتی الامکان تقلیل داده شود به طوری که در هر حال میزان این نرخ از نرخهایی که در سایر خطوط نسبت به همان طبقه اجناس و مال التجاره اعمال می شود تجاوز ننماید.

۶. طرفین متعاهدین موافقت می نمایند که برای رانندگان و کمک رانندگان وسایط نقلیه که بر طبق موافقتنامه ترانزیت و پروتکل های ضمیمه آن به کار حمل و نقل اجناس و مال التجاره ترانزیتی بین ایران و افغانستان اشتغال دارند روادید (ویزا) ورود کثیرالمسافره ششماه صادر گردد.

۷. هر یک از طرفین متعاهدین موافقت می نمایند که جواز رانندگی صادره از مقامات صالحه طرف دیگر را در خطوط ترانزیت مذکور در بند ۱ این پروتکل معتبر بشناسند.

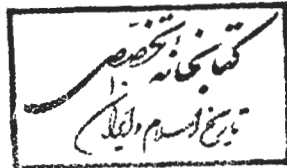
تهران به تاریخ پنجشنبه دوازدهم بهمن ماه سال یکهزار و سیصد و چهل شمسی.

از طرف دولت پادشاهی افغانستان

از طرف دولت شاهنشاهی ایران

امضا

امضا

ضمیمه پروتکل شماره ۳ موافقتنامه ترانزیت

صورت نرخ کرایه اجناس و مال التجاره ترانزیتی افغانستان به وسیله راه آهن ایران
بین بنادر خرمشهر و شاهپور تا مشهد و بالعکس

ردیف	نرخ اجناس و مال التجاره	نرخ تن کیلومتر به ریال
۱	ماشین آلات زراعتی	۲۰
۲	ماشین آلات از هر قبیل (ماشین باب)	۲۰
۳	پارچه از هر نوع [تکه باب، پشمی، نخ، سندی (رایون)، ابریشمی، نایلون و غیره]	۴۰
۴	شیشه جام (آینه تعمیراتی)	۴۰
۵	لوله های آهنی و چدنی و سیمانی (نل باب از هر نوع)	۲۰
۶	ظروف فلزی (آهنی، فولادی، آلومینیومی، مسی، برنجی، نقره و غیره)	۴۰
۷	ماشین خیاطی (دستی، پایکی، برقی)	۶۰
۸	مواد آهنی [ورق، میله (سیخ گول به قطره های مختلف)، تیر، (کادر) قطعه، قراضه]	۲۰
۹	آلات و ادوات طبی و جراحی (سامان مدیسین)	۲۰
۱۰	آزبست (پنبه کوهی)	۴۰
۱۱	آجر (خشت) شیشه برای ساختمان	۴۰
۱۲	آجر موزائیک برای ساختمان (خشت سمنی موزائیک برای ساختمان)	—
۱۳	الوار و تیر چوبی	—
۱۴	شمع و مصنوعات آن (موم جامه)	۴۰
۱۵	کاغذ کاهی و روزنامه	۲۰
۱۶	کاغذ تحریر	۴۰
۱۷	لوازم پلاستیکی (سامان پلاستیک)	۴۰
۱۸	(سیم آهنی، مسی، سربی و غیره) میخ فولادی، آهنی و کابل جرقه تیل (طناب سیمی)	۲۰
۱۹	روغن مخصوص ماشین آلات (روغنیا ت تخنیک) از قبیل مبل ایل، سی آیل، گریس، وایگوم، تیل (روغن ماشین خیاطی و غیره)	۴۰

۲۰	وسایل لابراتوار (سامان لابراتوار)	۲۰
۲۱	میل، میز، صندلی (چوکی) از هر نوع	۲۰
۲۲	یراق، از قبیل چفت و بست (قلفک و زنجیر) دستگیره و چپ راس (لولا)	۲۰
۲۳	درب (دروازه) و پنجره (کلکسن)	۴۰
۲۴	مصنوعات چرمی (چرم تیار شده)	۲۰
۲۵	مواد منفجره (مواد منفلقه) از قبیل دینامیت برای راه سازی و غیره	۲۰
۲۶	طبق وزن دریافت می شود)	—
۲۷	چینی آلات (چینی باب)	۲۰
۲۸	سیگار (سکرت) سیگار برگ (سیگار)	۴۰
۲۹	لوازم التحریر (سامان دفتر)	۴۰
۳۰	دوچرخه و سه چرخه (بایسکل)، کرایه (طبق وزن دریافت می شود)	۲۰
۳۱	تراکتور از هر نوع	۲۰
۳۲	رادیو از هر نوع	۲۰
۳۳	طایر و تیوپ از هر نوع	۴۰
۳۴	کفش (بوت) از هر نوع	—
۳۵	اتوموبیل (موتور) از هر نوع (کرایه طبق وزن محمول دریافت می شود)	—
۳۶	و کسریک تن — یک تن محسوب می شود)	—
۳۷	ماشین حساب و تایپ	—
۳۸	ماشینهای چاپ (طباعتی) از هر نوع	۲۰
۳۹	لوازم برقی، کابل و سیم روپوش دار (سامان برقی، کیبل و سیم پوش دار) از هر قبیل	۴۰
۴۰	انواع رنگ (رنگ باب)	۴۰
۴۱	لوازم حمام (تشناب) از قبیل دستشویی، وان (تپ)، مستراح (کمود)، شاور و غیره	۴۰
۴۲	دارو (ادویه جات)	۲۰
۴۳	نخ از هر نوع	۴۰
۴۴	قندوشکر	۴۰
۴۵	کود شیمیایی	۸۰
۴۶	انواع شیرینی (شیرینی باب)	۴۰
۴۷	موتورسیکلت (موتورسایکل)، (کرایه طبق وزن دریافت می شود)	۶۰
۴۸	چرم ساخته نشده (چرم پخته)	۲۰
۴۹	پنبه	۲۰

۴۷	بشم	۲۰	۱
۴۸	قالی (قالین)	۲۰	۱
۴۹	پوست قره قل	۲۰	۲
۵۰	کشمش از هر نوع	۸۰	—
۵۱	خشکبار (میوه جات خشک)	۸۰	—
۵۲	پوست بزی و گوسفندی (خام عمل نشده)	—	۱
۵۳	روده	۴۰	۱
۵۴	زیره	۴۰	۱
۵۵	نباتات طبی	۴۰	۱
۵۶	کنجد	۲۰	۱
۵۷	پسته	۴۰	۱
۵۸	بادام (مغز)	۴۰	۱
۵۹	بادام (با پوست)	۲۰	۱

کرایه اجناس و مال التجاره ترانزیتی افغانستان که در این صورت پیش بینی نشده بر اساس تعرفه معموله راه آهن دولتی ایران و تخفیف ۲۰ درصد محسوب خواهد شد سایر مقررات و آیین نامه های راه آهن دولتی در مورد حمل کلیه اجناس مال التجاره ترانزیتی اجرا خواهد گردید.

۵. موافقتنامه پرداخت مخارج ترانزیتی

موافقتنامه پرداخت بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت پادشاهی افغانستان

دولت شاهنشاهی ایران و دولت پادشاهی افغانستان به منظور تسهیل و تنظیم روابط ترانزیتی و همچنین تصفیه پرداختهای مربوط به مخارج ترانزیتی دو کشور نسبت به مراتب زیر توافق نمودند:

ماده ۱ — بانک مرکزی ایران در دفاتر خود حسابهایی به نام دافغانستان بانک و یک یا دو بانک دیگر که ممکن است دولت پادشاهی افغانستان معرفی کند به نام «حساب ترانزیت» به دلار آمریکا یا لیره استرلینگ باز خواهد کرد. همچنین دافغانستان بانک و یک یا دو بانک دیگر که دولت پادشاهی افغانستان ممکن است معرفی نماید حسابهایی به نام بانک مرکزی ایران «حساب ترانزیت» به دلار آمریکا یا لیره استرلینگ باز خواهند نمود.

ماده ۲ — هریک از طرفین متعاهدین در مقابل خدماتی که برای طرف دیگر در کشور خود انجام می دهد حساب طرف مزبور را به طریقی که در مواد زیرپیش بینی شده بدهکار (دبیت) خواهند نمود.

ماده ۳ — پرداختهایی که در ایران باید به عمل آید مربوط به کرایه حمل و نقل، انبارداری، باربری و سایر مخارجی که در نامه ضمیمه شماره دو (۲) مربوط به تشریفات گمرکی ذکر گردیده است خواهد بود که به اجناس و مال التجاره ترانزیتی افغانستان از طریق ایران تعلق می گیرد.

ماده ۴ — اجناس و مال التجاره ای از افغانستان به قصد خارجه به ایران وارد می شود در نقطه ای که در پروتکل شماره دو (۲) تصریح شده تحویل یکی از ادارات یا مؤسسات حق العمل کاری که حمل و نقل اجناس و مال التجاره را به عهده خواهد داشت (بارچالان) داده خواهد شد و اداره یا مؤسسه مزبور مسئول انجام کلیه خدمات ترانزیتی اعم از حمل و نقل و پرداخت کلیه مخارجی که در ماده ۳ این موافقتنامه ذکر شده است بوده و نیز مسئول تحویل اجناس و مال التجاره در خرمشهر یا بندر دیگر ایران می باشد.

اداره یا مؤسسه حق العمل کاری عملیات مربوط به ترانزیت را به عهده گرفته و اسناد حمل را که دایر بر مشخصات کامل اجناس و مال التجاره مورد بحث و کرایه و

سایر مخارج مربوط به ترانزیت باشد در هشت نسخه از ادارات و مؤسسات مربوطه اخذ و به گواهی نماینده وزارت بازرگانی دولت پادشاهی افغانستان (وکالت التجاری) در مشهد می‌رساند و برای اخذ وجه به شعبه مشهد بانک ملی ایران یا نزدیکترین شعبه بانک مزبور ارائه می‌دهد.

ماده ۵ — پس از رسیدن اجناس و مال التجاره به گمرک بندر خروجی اداره یا مؤسسه حق العمل کاری که حمل و نقل اجناس و مال التجاره را به عهده دارد اجناس و مال التجاره را از راه آهن تحت نظر گمرک تحویل گرفته و اسناد مربوط به کلیه مخارج انتقال را از راه آهن تا روی کشتی در هشت نسخه تنظیم و به گواهی نماینده وزارت بازرگانی دولت پادشاهی افغانستان (وکالت التجاری) در بندر می‌رساند و برای اخذ وجه به شعبه بانک ملی در بندر یا نزدیکترین شعبه بانک ملی ایران ارائه می‌دهد.

از ۸ نسخه اسناد بالا چهار نسخه تسلیم شعبه بانک ملی ایران و سه نسخه تحویل نماینده وزارت بازرگانی دولت پادشاهی افغانستان (وکالت التجاری) شده و یک نسخه نزد حق العمل کار (بارچالان) باقی می‌ماند.

ماده ۶ — در مورد اجناس و مال التجاره ای که از خارجه از طریق ترانزیت ایران به مقصد افغانستان وارد می‌شود طرز عمل مانند ترتیباتی خواهد بود که در فوق در مورد صادرات ترانزیتی افغانستان شرح داده شد.

ماده ۷ — شعبه بانک ملی ایران پس از پرداخت وجوه مذکور در فوق اسناد مربوطه را به بانک مرکزی ایران ارسال خواهند داشت و بانک مرکزی ایران حساب دافغانستان بانک و یک یا دو بانک دیگر را که ممکن است از طرف دولت پادشاهی افغانستان معرفی شده باشند معادل مبالغ مذکور بدهکار (دبیت) خواهد نمود.

ماده ۸ — بانک مرکزی ایران در پایان هر ماه شمسی صورت حساب کاملی که حاوی مبالغ پرداخت شده از طرف بانک مرکزی ایران به حساب عملیات ترانزیت باشد به بانکهای افغانی مذکور در بالا ارسال خواهد داشت و همچنین دافغانستان بانک و یا یک یا دو بانک افغانی دیگری که رسماً معرفی شده باشند در پایان هر ماه شمسی صورت حساب کاملی که حاوی مبالغ پرداخت شده توسط بانکهای افغانی به حساب عملیات ترانزیت باشد به بانک مرکزی ایران ارسال خواهند نمود.

ماده ۹ — مخارج مربوط به ترانزیت اجناس و مال التجاره افغانی به حساب

د افغانستان بانک و یا یک یا دو بانک دیگر افغانی که رسماً معرفی شده باشند بر اساس نرخ رسمی خرید دلار آمریکایی یا لیره استرلینگ معینه بانک مرکزی ایران به ریال ایرانی محاسبه خواهد شد و تصفیه حسابها به لیره و دلار به نرخ رسمی خرید بانک مرکزی ایران در تاریخ پرداخت خواهد بود.

ماده ۱۰ — مانده حسابهای حاصله از عملیات موضوع این موافقتنامه در دفاتر بانکهای طرفین پس از مدت یک سال به وسیله پرداخت دلار آمریکا یا لیره استرلینگ تصفیه خواهند شد چنانچه در پایان هر ماه شمسی ماندههای بدهکار (مدیون) یا بستانکار (دائن) حسابهای مذکور در بالا از مبلغ دویست هزار (دوصدهزار) دلار تجاوز کرده باشد مبلغ تجاوز شده در آخر هر ماه پس از اعلام طرف بستانکار (دائن) به دلار آمریکا یا لیره استرلینگ واریز (تصفیه) خواهد شد.

بعد از انقضای سه ماه به مبلغ متجاوز از دویست هزار (دوصدهزار) دلار بهره از قرار ۴ درصد در سال تعلق خواهد گرفت.

ماده ۱۱ — چنانچه در انقضای این موافقتنامه در حسابهای مذکور ماندههایی به نفع یکی از طرفین متعاهدین باقی باشد به طرف بدهکار شش ماه مهلت داده می شود تا بدهی خود را به وسیله مطالباتی که در نتیجه این موافقتنامه به وجود آمده با پرداخت دلار آمریکا یا لیره استرلینگ تصفیه نماید.

ماده ۱۲ — نظر به اینکه ممکن است پرداختهایی به پول رایج ایران در مرز ایران و افغانستان برای مسافرت مربوط به ترانزیت ضرورت پیدا کند به ادارههای گمرک مرزی ایران در مقصد و مبدأ اجازه داده خواهد شد که مبالغ ارز (دلار آمریکا یا لیره استرلینگ) مورد ضرورت مسافرین ترانزیت را از فروشندگان افغانی به حساب نزدیکترین شعبه بانک ملی ایران خریداری و ریال حاصله را در اختیار فروشنده افغانی بگذارند. و همچنین در مورد مسافرین ایرانی که به افغانستان به منظور ترانزیت مسافرت می نمایند عیناً همین رویه عملی خواهد شد.

ماده ۱۳ — بانک مرکزی ایران و افغانستان بانک ترتیبات فنی دیگری را که احیاناً در موافقتنامه حاضر پیش بینی نشده و در عمل ضرورت پیدا کند طبق ماده ۱۳ موافقتنامه ترانزیت بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت پادشاهی افغانستان انجام خواهند داد و کلیه اقدامات و ترتیبات مزبور بر طبق قوانین و مقررات موضوعه در هریک از دو

کشور خواهد بود.

ماده ۱۴ — این موافقتنامه از همان تاریخی قابل اجرا خواهد بود که موافقتنامه ترانزیت امضا شود.

ماده ۱۵ — مدت اعتبار این موافقتنامه پرداخت یک سال خواهد بود و اگر یکی از طرفین با دو ماه پیش آگهی قبل از انقضای مدت اعتبار آن را فسخ ننماید موافقتنامه حاضر به خودی خود برای مدت یک سال دیگر تمدید خواهد شد.

تهران به تاریخ پنجشنبه دوازدهم بهمن ماه سال یکهزار و سیصد و چهل شمسی.
از طرف دولت شاهنشاهی ایران
امضا

از طرف دولت پادشاهی افغانستان
امضا

۶. سه فقره نامه رئیس هیئت نمایندگی افغانستان به رئیس هیئت نمایندگی ایران تهران، به تاریخ دوازدهم بهمن ماه هزار و سیصد و چهل شمسی

جناب آقای رئیس

عطف به ماده ۱۲ موافقتنامه ترانزیت که امروز بین دو هیئت به امضا رسید افتخار دارد به اطلاع برساند که دولت پادشاهی افغانستان به منظور تسهیل عبور و مرور اموال ترانزیتی افغانی در نظر دارد با استفاده از راههای ترانزیتی ایران نمایندگی های وزارت بازرگانی (وکالت التجاری) خود را در مشهد بندر شاهرور و خرمشهر تأسیس نماید. خواهشمند است موافقت دولت شاهنشاهی ایران را با این پیشنهاد دولت پادشاهی افغانستان اعلام فرمایید.

موقع را مغتنم شمرده به تجدید احترامات فائقه می پردازد.

رئیس هیئت نمایندگی افغانستان

امضا

جناب آقای دکتر حیدرعلی غفاری رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی دولت شاهنشاهی ایران

تهران به تاریخ دوازدهم بهمن ماه هزار و سیصد و چهل شمسی

جناب آقای رئیس

افتخار دارد وصول نامه مورخ امروز آن جناب* را که به شرح زیر است:

«عطف به ماده ۱۲ موافقتنامه ترانزیت که امروز بین دو هیئت به امضای رسید افتخار دارد به اطلاع برساند که دولت شاهنشاهی ایران به منظور تسهیل عبور و مرور اموال ترانزیتی ایرانی در نظر دارد با استفاده از راههای ترانزیتی افغانستان نمایندگی های وزارت بازرگانی (وکالت التجاری) خود را در هرات و قندهار تأسیس نماید خواهشمند است موافقت دولت پادشاهی افغانستان را با این پیشنهاد دولت شاهنشاهی ایران اعلام فرمایید.»

تأیید و موافقت دولت پادشاهی افغانستان را با پیشنهاد دولت شاهنشاهی ایران اعلام دارد.

موقع را مغتنم شمرده احترامات فائمه را تجدید می نماید.

رئیس هیئت نمایندگی افغانستان

امضا

جناب آقای دکتر حیدرعلی غفاری رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی دولت شاهنشاهی ایران

تهران به تاریخ دوازدهم بهمن ماه هزار و سیصد و چهل شمسی

جناب آقای رئیس

افتخار دارد وصول نامه مورخ امروز آن جناب را که حاوی فهرست مخارج
گمرکی اجناس و مال التجاره ترانزیتی افغانستان است اعلام دارد.
موقع را مغتنم شمرده احترامات فائقه را تقدیم می دارد.

رئیس هیئت نمایندگی افغانستان

امضا

جناب آقای دکتر حیدرعلی غفاری رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی دولت شاهنشاهی
ایران

۱۲. نامه‌های متبادل درباره معافیت متقابل مالیاتی شرکت‌های هواپیمایی

رونوشت یادداشت شماره ۲۵۱۴ مورخ ۴۲/۷/۲۲ وزارت امور خارجه افغانستان
وزارت امور خارجه دولت پادشاهی افغانستان با اظهار تعارفات به سفارت کبرای
دولت شاهنشاهی ایران در کابل احتراماً متذکر می‌گردد.

ریاست شرکت هوایی آریانا اطلاع می‌دهد که مقامات دولت شاهنشاهی از
نماینده‌گی شرکت آریانا در تهران تقاضای مالیه را نموده‌اند در حالی که ریاست
هوانوردی ملکی افغانستان در اثر تقاضای شرکت موصوف راجع به موضوع معاف بودن و یا
نبودن شرکت آریانا از پرداخت مالیات از اداره کل هوانوردی کشوری ایران طلب
معلومات گردید که در اثر آن اداره هوانوردی کشوری ایران در پاسخ چنین نوشت:

«طبق قانون مالیات بر درآمد ایران مصوب اردیبهشت ۱۳۳۷ کلیه شرکت‌های
هواپیمایی خارجی در ایران به شرط رفتار متقابل از طرف دولت متبوع آنها از پرداخت
مالیات بر درآمد معاف می‌باشند.»

نظر به تحریری فوق ریاست هوانوردی ملکی موضوع را به وزارت مالیه دولت
پادشاهی نگاشت که در اثر آن مقامات مربوطه دولت پادشاهی چنین فیصله نمودند که
ادارات شرکت‌های هوانوردی افغانی و ایرانی در کشورهای یکدیگر به اساس رویه متقابل
از پرداخت مالیات بر عایدات در ممالک یکدیگر معاف شده می‌توانند اما مأمورین
مربوط نمایندگی مکلفند تا مالیه معاشات و حق الزحمه عواید خویش را طبق مقررات
مملکت متوقف فیها پردازند.

به استناد مصوبه فوق‌الذکر مقامات مربوطه دولت پادشاهی از نمایندگی
هواپیمایی ایران در کابل به اساس رویه متقابل تقاضای تأدیه مالیات بر عایدات را
ننموده است.

مراتب بدین وسیله به اطلاع آن سفارت کبرای محترم رسانیده شد تا لطفاً در زمینه
با مقامات هوانوردی کشوری دولت شاهنشاهی در تماس آمده و به اساس رویه متقابل
توجه جدی‌شان را راجع به معافیت نمایندگی شرکت آریانا در تهران از پرداخت مالیات
بر عایدات جلب و از نتیجه این وزارت را مطلع فرمایند.

به اغتنام از موقع به تجدید احترامات فائقه می پردازد.

به سفارت کبرای دولت شاهنشاهی ایران در کابل

رونوشت یادداشت شماره ۲۳۴۴ مورخ ۱۳۴۲/۱۰/۱۰

یادداشت

سفارت کبرای شاهنشاهی ایران تعارفات خود را به وزارت امور خارجه دولت پادشاهی افغانستان اظهار و احتراماً در پاسخ یادداشت شماره ۲۵۱۴ مورخه ۴۲/۷/۲۲ درباره معافیت شرکت هواپیمایی آریانا از پرداخت مالیات بر درآمد به استحضار می رساند که وزارت دارایی دولت شاهنشاهی با معافیت شرکت مزبور از پرداخت مالیات موافقت نموده است. موقع را مغتنم شمرده احترامات فائقه را تجدید می نماید.

وزارت امور خارجه دولت پادشاهی افغانستان

۱۳. موافقتنامه‌های پرداخت و بازرگانی

۱. موافقتنامه پرداخت

موافقتنامه پرداخت بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت پادشاهی افغانستان

دولت شاهنشاهی ایران و دولت پادشاهی افغانستان به منظور تسهیل و تنظیم روابط ترانزیتی و همچنین تصفیة پرداختهای مربوط به مخارج ترانزیتی دو کشور نسبت به مراتب زیر توافق نمودند:

ماده ۱ — بانک مرکزی ایران در دفاتر خود حسابهایی به نام دافغانستان بانک و یک یا دو بانک دیگر که ممکن است دولت پادشاهی افغانستان معرفی کند به نام «حساب ترانزیت» به دلار آمریکا یا لیره استرلینگ باز خواهد کرد. همچنین دافغانستان بانک و یک یا دو بانک دیگر که دولت پادشاهی افغانستان ممکن است معرفی نماید حسابهایی به نام بانک مرکزی ایران «حساب ترانزیت» به دلار آمریکا و یا لیره استرلینگ باز خواهد نمود.

ماده ۲ — هریک از طرفین متعاهدین در مقابل خدماتی که برای طرف دیگر در کشور خود انجام می دهد حساب طرف مزبور را به طریقی که در مواد زیر پیش بینی شده بدهکار (دبیت) خواهد نمود.

ماده ۳ — پرداختهایی که در ایران باید به عمل آید مربوط به کرایه حمل و نقل، انبارداری، باربری و سایر مخارجی که در نامه ضمیمه شماره دو (۲) مربوط به تشریفات گمرکی ذکر گردیده است خواهد بود که به اجناس و مال التجاره ترانزیتی افغانستان از طریق ایران تعلق می گیرد.

ماده ۴ — پرداختهای مربوط به هزینه های ترانزیتی مذکور در مواد ۲ و ۳ بالا به شرح زیر انجام می شود:

الف) اجناس و مال التجاره ای که از افغانستان به مقصد خارجه به ایران وارد می شود و همچنین اجناس و مال التجاره ای که از خارجه از طریق ایران به طور ترانزیت به مقصد افغانستان حمل می شود بر حسب دستور صاحبان کالا در نقطه ای که در پروتکل شماره ۲ موافقتنامه ترانزیت تصریح شده تحویل نماینده وزارت بازرگانی افغانستان (وکالت التجاری افغانستان) و یا یکی از مؤسسات حق العمل کاری که انجام تشریفات گمرکی و حمل و نقل اجناس و مال التجاره و سایر امور مربوط را به عهده

خواهند داشت داده خواهد شد نماینده وزارت بازرگانی افغانستان (وکالت التجاری افغانستان) و یا مؤسسه حق العمل کاری مسئول انجام کلیه خدمات ترانزیتی اعم از حمل و نقل و پرداخت کلیه مخارجی که در فوق ذکر شده است بوده و نیز مسئول تحویل اجناس و مال التجاره در خرمشهر یا بنادر دیگر ایران (در مورد صادرات افغانستان) و گمرک یوسف آباد (برای واردات افغانستان) می باشد.

ب) نماینده وزارت بازرگانی افغانستان (وکالت التجاری افغانستان) و یا مؤسسه حق العمل کاری عملیات مربوط به ترانزیت را به عهده گرفته و اسناد حمل را که حاوی مشخصات کامل اجناس و مال التجاره مورد بحث و کرایه و سایر مخارج مربوط به ترانزیت باشد و همچنین سایر اسناد مشعر بر انجام خدمت و پرداخت هزینه را به اداره گمرک محل برای تنظیم صورت حساب تسلیم می نمایند.

ادارات گمرک به اتکای اسناد اصلی از قبیل پروانه ترانزیت، بارنامه راه آهن، بارنامه حمل کالا به وسیله کامیون و سایر اسناد هزینه مخارج انجام شده را با قید کلیه مشخصات لازم در صورت حسابهایی که بدین منظور از طرف وزارت اقتصاد ایران اختصاص داده شده و در ده نسخه تهیه می شود درج و به امضای دریافت کنندگان وجه می رسانند.

ج) در مورد هزینه های متفرقه از قبیل هزینه ترمیم بسته ها، بسته بندی مجدد و عملیات تکمیلی که نمایندگی وزارت تجارت افغانستان (وکالت التجاری افغانستان) رأساً هزینه آن را پرداخت می کند برای هر پارتی محموله صورت حسابی تنظیم و به اداره گمرک تسلیم می کند. اداره گمرک مبالغ این صورت حسابها را نیز در صورت حساب اصلی درج و به امضای نمایندگی وزارت بازرگانی افغانستان (وکالت التجاری افغانستان) می رساند.

د) از ده نسخه صورت حسابهای فوق یک نسخه برای اداره گمرک محل در ایران و یک نسخه برای وزارت اقتصاد ایران و چهار نسخه برای وکالت التجاری افغانستان و چهار نسخه برای اخذ وجه از شعب بانک ملی ایران اختصاص داده می شود.

ه) نماینده وزارت بازرگانی افغانستان (وکیل التجار افغانستان) یا مؤسسه حق العمل کاری که هزینه های ترانزیت را پرداخت نموده هشت نسخه از صورت حساب را از گمرک دریافت و برای گواهی به نمایندگی وزارت بازرگانی افغانستان

(وکالت التجاری افغانستان) ارائه و بعد از تصدیق وکالت التجاری، چهار نسخه از صورت حساب را تحویل گرفته و برای اخذ وجه به نزدیکترین شعبه بانک ملی ایران مراجعه می نمایند.

(و) شعب بانک ملی ایران با دریافت چهار نسخه صورت حساب تصدیق شده وجه آن را به نماینده وزارت بازرگانی افغانستان (وکیل التجار افغانستان) و یا مؤسسه حق العمل کاری (در موردی که مؤسسه حق العمل کاری هزینه ها را تأدیه کرده باشد) پرداخت می کنند و پس از منظور نمودن کارمزد بانکی مبلغ آن را به بدهکار حساب بانک مرکزی منظور می نمایند.

(ز) بانک مرکزی ایران هم ارز مبالغی را که شعب بانک ملی ایران به شرح فوق بابت هزینه کالاهای ترانزیتی افغانستان پرداخت کرده اند به نرخ برابری ریال به دلار در ایران (در روز پرداخت) به بدهکار حساب دافغانستان بانک و یک یا دو بانک دیگر که ممکن است از طرف دولت پادشاهی افغانستان معرفی شده باشند منظور می کند.

(ح) راجع به هزینه های غیرترانزیتی از قبیل کرایه کشتی و بیمه دریایی چنانچه در ایران به زیال قابل پرداخت باشد اداره گمرک محل به اتکای اسناد اصلی این قبیل مخارج را نیز در صورت حساب فوق قید خواهد نمود اجرای این قسمت بسته به توافق قبلی دافغانستان بانک و بانک مرکزی ایران خواهد بود.

ماده ۵ — بانک مرکزی ایران در پایان هر ماه شمسی صورت حساب کاملی که حاوی مبالغ پرداخت شده از طرف بانک مرکزی ایران به حساب عملیات ترانزیت باشد به بانکهای افغانی مذکور در بالا ارسال خواهد داشت و همچنین دافغانستان بانک و یک یا دو بانک افغانی دیگری که رسماً معرفی شده باشند در پایان هر ماه شمسی صورت حساب کاملی که حاوی مبالغ پرداخت شده توسط بانکهای افغانی به حساب عملیات ترانزیت باشد به بانک مرکزی ایران ارسال خواهند نمود.

ماده ۶ — مانده حسابهای حاصله از عملیات موضوع این موافقتنامه در دفاتر بانکهای طرفین در پایان شهریور (سنبله) و اسفند (حوت) هر سال به وسیله پرداخت دلار آمریکا و یا لیره استرلینگ تسویه خواهد شد.

چنانچه در پایان هر ماه شمسی مانده های بدهکار (مدیون) یا بستانکار (دائن) حسابهای مذکور در بالا از مبلغ دویست هزار (دوصدهزار) دلار تجاوز کرده باشد مبلغ

تجاوز شده در آخر هر ماه پس از اعلام طرف بستانکار (دائن) به دلار آمریکا یا لیره استرلینگ واریز (تصفیه) خواهد شد. بعد از انقضای سه ماه به مبلغ متجاوز از دویست هزار (دو صد هزار) دلار بهره‌ای از قرار چهار درصد در سال تعلق خواهد گرفت.

ماده ۷ — چنانچه در انقضای این موافقتنامه در حسابهای مذکور مانده‌هایی به نفع یکی از طرفین متعاهدین باقی باشد به طرف بدهکار شش ماه مهلت داده می‌شود تا بدهی خود را به وسیله مطالباتی که در نتیجه این موافقتنامه به وجود آمده با پرداخت دلار آمریکایی یا لیره استرلینگ تصفیه نماید.

ماده ۸ — نظر به اینکه ممکن است پرداختهایی به پول رایج ایران در مرز ایران و افغانستان برای مسافرت مربوط به ترانزیت ضرورت پیدا کند به اداره‌های گمرک مرزی ایران در مقصد و مبدأ اجازه داده خواهد شد که مبالغ ارز (دلار آمریکا و یا لیره استرلینگ) مورد ضرورت مسافرین ترانزیت را از فروشندگان افغانی به حساب نزدیکترین شعبه بانک ملی ایران خریداری و ریال حاصله را در اختیار فروشنده افغانی بگذارد و همچنین در مورد مسافرین ایرانی که به افغانستان به منظور ترانزیت مسافرت می‌نمایند عیناً همین رویه عملی خواهد شد.

ماده ۹ — بانک مرکزی ایران و دافغانستان بانک ترتیبات فنی اجرای این موافقتنامه و ترتیبات دیگری را که احیاناً در موافقتنامه حاضر پیش‌بینی نشده و در عمل ضرورت پیدا کند طبق ماده ۱۳ موافقتنامه ترانزیت بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت پادشاهی افغانستان انجام خواهند داد و کلیه اقدامات و ترتیبات مذکور طبق قوانین و مقررات موضوعه در هر یک از دو کشور خواهد بود.

ماده ۱۰ — این موافقتنامه جانشین موافقتنامه پرداخت مورخ ۱۲ بهمن ۱۳۴۰ منضم به موافقتنامه ترانزیت بین ایران و افغانستان و بند ۳ صورت مجلس مورخ ۴۱/۹/۱۸ کمیسیون مختلط می‌باشد و از تاریخ امضا برای مدت یک سال معتبر است و در صورتی که یکی از طرفین اراده خود را مبنی بر فسخ آن دو ماه قبل از سررسید موعد آن به طرف مقابل اطلاع ندهد هر بار خود به خود برای مدت یک سال دیگر تمدید خواهد شد.

ماده ۱۱ — این موافقتنامه از تاریخ امضا موقتاً به موقع اجرا گذارده می‌شود و قطعیت یافتن آن منوط به تصویب مقامات صلاحیت‌دار دو کشور و مبادله اسناد مربوطه خواهد بود.

این موافقتنامه در دو نسخه اصلی به زبان فارسی تنظیم و در تاریخ نهم آبان
(هشتم عقرب) ۱۳۴۲ در کابل به امضا رسید.

از طرف دولت شاهنشاهی ایران   از طرف دولت پادشاهی افغانستان

امضا

امضا

۲. موافقتنامه بازرگانی (تجاری)

موافقتنامه بازرگانی (تجارتی) بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت پادشاهی افغانستان دولت شاهنشاهی ایران و دولت پادشاهی افغانستان به منظور تحکیم و توسعه روابط بازرگانی و اقتصادی بین دو کشور نسبت به مواد ذیل توافق نمودند:

ماده اول — مبادلات بازرگانی بین ایران و افغانستان با در نظر گرفتن قوانین و مقررات عمومی واردات و صادرات جاریه در هر یک از دو کشور صورت خواهد گرفت.

ماده دوم — دولت شاهنشاهی ایران و دولت پادشاهی افغانستان سعی خواهند نمود تا حدود امکان حجم مبادلات تجاری بین دو کشور را توسعه و افزایش دهند و بدین منظور برای کالاهای مندرج در فهرست (الف) و (ب) منضم به این موافقتنامه اجازه ورود خواهند داد.

همچنین دولتين موافقت دارند صادرات و واردات کالاهای دیگری را که در فهرستهای (الف) و (ب) ضمیمه این موافقتنامه ذکر نشده به شرط موافقت قبلی مقامات صلاحیت دار دو کشور اجازه دهند.

ماده سوم — پرداختهای مربوط به مبادلاتی که در حدود این موافقتنامه انجام خواهد شد طبق قوانین و مقررات جاریه دو کشور به دلار و اسعار دیگری که طرفین نسبت به آن توافق نمایند صورت خواهد گرفت.

بانک مرکزی ایران و دافغانستان بانک ترتیبات لازم را برای این منظور خواهند داد.

ماده چهارم — به منظور توسعه همکاری اقتصادی بین دو کشور و تأمین حسن اجرای این موافقتنامه و همچنین رفع اشکالاتی که در اجرای این موافقتنامه ممکن است پیش آید و برای تکمیل و یا تغییر فهرستهای (الف) و (ب) ضمیمه این موافقتنامه و اتخاذ تصمیمات لازم کمیسیون مختلطی مرکب از نمایندگان طرفین بنا به تقاضای یکی از دو طرف لااقل سالی یک بار در یکی از دو کشور متناوباً تشکیل خواهد شد.

ماده پنجم — این موافقتنامه از تاریخ امضا برای مدت یک سال معتبر است و در صورتی که یکی از طرفین اراده خود را مبنی بر فسخ آن دو ماه قبل از سررسیدن موعد آن به طرف مقابل اطلاع ندهد هر بار خود به خود برای مدت یک سال دیگر تا پنج سال تمدید خواهد شد.

ماده ششم — این موافقتنامه و ضمایم آن از تاریخ امضا موقتاً به موقع اجرا گذارده می شود و قطعیت یافتن آن منوط به تصویب مقامات صلاحیت دار دو کشور و مبادله اسناد مربوطه خواهد بود.

این موافقتنامه در دو نسخه اصلی به زبان فارسی تنظیم و در تاریخ نهم آبان (هشتم عقرب) یکهزار و سیصد و چهل و دو در کابل به امضا رسید.

از طرف دولت شاهنشاهی ایران

امضا

امضا

۳. فهرستهای صادرات و واردات

فهرست الف) صادرات ایران به افغانستان

۱. روغن نباتی
۲. انواع آب نبات و شکلات و بیسکویت و شیرینی و غیره
۳. خرما
۴. زعفران
۵. انواع ماهی به شکل کنسرو و ماهی های خشک شده یا نمک زده یا دودی یا یخ زده
۶. خاویار
۷. انواع صدف
۸. چای
۹. حنا و وسه و رنگ مو
۱۰. ماکارونی
۱۱. چوبهای صنعتی
۱۲. پارچه های ابریشم طبیعی و مصنوعی
۱۳. مخمل از هر قبیل
۱۴. پارچه های پشمی
۱۵. لباس و اجناس تهیه شده از پارچه های نخی
۱۶. پتوی پشمی و ابریشمی و مخملی و نخی
۱۷. انواع کشفاف و جوراب و لباسهای زیر تهیه شده از کرک، پشم، پنبه، ابریشم طبیعی و مصنوعی
۱۸. لباسهای دوخته
۱۹. انواع حوله (دستمال روی) و قطیفه
۲۰. گونی و چتائی
۲۱. انواع نخ قرقره (نخ گوت)
۲۲. کراوات
۲۳. اشیاء خرازی و علاقبندی مانند زیپ، توری (فیته)، تکمه و غیره
۲۴. کفشهای چرمی و لاستیکی و پلاستیکی

۲۵. گالش و چکمه لاستیکی
۲۶. اشیاء ساخته شده از چرم
۲۷. اشیاء ساخته شده از پلاستیک
۲۸. اشیاء ساخته شده از کاغذ و مقوا
۲۹. لوازم آرایش مانند ادوکلن، کرمهای صورت و صابون ریش تراشی، روژ لب، رنگ مو و غیره
۳۰. انواع صابون و شامپو و پودر و مایعاتی که در شستشوی به کار می رود
۳۱. واکس کفش (رنگ بوت)
۳۲. سیگار و سیگارت و توتون چپق (تنباکوی پایپ) و تنباکو و سایر مواد دخانی
۳۳. کبریت
۳۴. سیمان (سیمنت)
۳۵. کاشی
۳۶. رنگهای روغنی و غیر روغنی
۳۷. گل سفید و گل اخری (گل سرخ تعمیراتی) و نظایر آن
۳۸. مواد شیمیایی من جمله جوهر گوگرد
۳۹. داروهای شیمیایی و اسپسیالیتیه (دواهای پاتنت) (با اجازه قبلی وزارت صحت افغانستان)
۴۰. گیاههای طبی
۴۱. کود شیمیایی
۴۲. اشیاء ساخته شده از فلزات غیر قیمتی مانند سماورهای نفت سوز و بخاریهای نفت سوز و زغالی و قفسه های آهنی و دروینجره فلزی و مبلهای فلزی و چراغهای خوراک پزی و انواع وزنه و ترازو و قیان و صندوق نسوز و مخزنهای فلزی و غیره
۴۳. ابزارآلات نجاری و آهنگری و بنایی و نظایر آن
۴۴. قاشق و چنگال
۴۵. ظروف لعابی برای مصارف خانگی و طبی
۴۶. ظروف ساخته شده از آلومینیوم و سایر فلزات
۴۷. لوازم برق از قبیل کلید (سویچ) و پریز (ساکت) و دوشاخه (وال ساکت) و سرب پیچ

- (هلدر) و لوله برگمان (نل سیم کشی) و غیره
۴۸. وسایل برقی از قبیل کولر، یخچال برقی، کتری برقی (چای جوش برقی)، اجاق برقی، کباب پز برقی و جاروی میکائیکی و غیره
۴۹. چهلچراغ و لوسترهای برقی
۵۰. تلمبه (پمپ) دستی و الکتروپمپ
۵۱. وسایل یدکی اتومبیل و ماشین آلات (پرزه جات فالتوی موتر)
۵۲. انواع اتومبیل
۵۳. تانک اتومبیل و غیره
۵۴. لاستیک روی و تویی اتومبیل و دوچرخه و سه چرخه (تایر و تیوپ موتور و بایسکل)
۵۵. دوچرخه و سه چرخه و کالسکه بچگانه
۵۶. لوازم ورزش و اسباب بازی
۵۷. ظروف ساخته شده از مس و برنج قلمزده یا ساده
۵۸. شیشه جام و آئینه
۵۹. بلورآلات و اشیأ ساخته شده از شیشه
۶۰. لوازم التحریر
۶۱. فیروزه و سایر سنگهای قیمتی
۶۲. فیلم سینما
۶۳. صفحه گرامافون
۶۴. کتاب و مجله و سایر مطبوعات
۶۵. اشیأ خاتم کاری و منبت کاری و آلبوم و سایر صنایع مستظرفه
۶۶. نفت و مشتقات آن
۶۷. اموال و اجناس متفرقه

فهرست ب) صادرات افغانستان به ایران

۱. دانه های روغن دار از قبیل کنجد، زغر (کتان)، شرشم (منداب)، گل آفتاب پرست، پنبه دانه

۲. حبوبات از قبیل ماش - لوبیا و غیره

۳. بذرهای زراعتی از قبیل تخم شبدر، تخم پیاز، تخم رشقه (تخم ینجه)، تخم گشنیز (با ارائه تصدیق صحی وزارت زراعت افغانستان)

۴. نباتات طبی:

الف) هنک (آنقوزه)

ب) گل زوف

ج) شیرین بویه

د) بارتنگ (بارهنگ)

هـ) بادبان

و) جوانی

ز) عناب

ح) اسفرزه

ط) گلاب خشک (برگ گل محمدی)

ی) بزغنج (گل پسته)

ک) کاکوتی

ل) شیرخشت

م) ترنجبین

۵. روده

۶. پوست بز و گوسفند و گاو

۷. پشم

۸. پنبه

۹. کرک و موی بز

۱۰. انواع چرم

۱۱. قروت (کشک)

۱۲. کنجاره (گنجاله)
۱۳. چوبهای پرس شده
۱۴. سبزیجات از قبیل لبلبو (چغندر)، سمارق (قارچ خوراکی)، سیر، پیاز، گشنیز،
بادنجان سیاه (بادمجان)، پالک (اسفناج) و غیره
۱۵. لبلبوی قند (چغندر قند)
۱۶. انواع زیره
۱۷. پودینه (پونه)
۱۸. مصالحات از هر نوع (ادویه)
۱۹. برگ تنباکو (با اجازه اداره انحصارات دخانیات ایران)
۲۰. پوستین و پوستینچه
۲۱. سلیتر (مقره)
۲۲. کتاب و سایر مطبوعات
۲۳. تسبیح
۲۴. سنگ آسیاب
۲۵. سریش کاهی
۲۶. متفرقه

۴. نامه های متبادل بین سفیر ایران و وزیر تجارت افغانستان راجع به رفت و آمد و اشتغال تجار

نامه ضمیمه شماره ۱ (الف)

که جزء لاینفک موافقتنامه بازرگانی که در تاریخ امروز به امضا رسید می باشد

کابل نهم آبان (هشتم عقرب) ۱۳۴۲

جناب آقای وزیر

عطف به موافقتنامه بازرگانی که امروز بین دو کشور به امضا رسیده است محترماً تأیید می نماید که ضمن مذاکراتی که منتهی به امضای موافقتنامه مذکور گردید طرفین توافق نمودند که نسبت به آمد و رفت و اشتغال تجار دو کشور به امور تجاری در خاک یکدیگر در حدود قوانین و مقررات جاریه خود تسهیلات لازم به عمل آورند. خواهشمند است احترامات فائقه این جانب را بپذیرید.

محمد ذوالفقاری — سفیرکبیر شاهنشاهی ایران

امضا

جناب آقای محمد سرور عمر

وزیر تجارت افغانستان

نامه ضمیمه شماره ۱ (ب)

که جزء لاینفک موافقتنامه بازرگانی که در تاریخ امروز به امضا رسید می باشد
کابل نهم آبان (هشتم عقرب) ۱۳۴۲

جناب آقای سفیرکبیر

بدین وسیله وصول نامه مورخ امروز آن جناب را که به شرح زیر است:
«عطف به موافقتنامه بازرگانی که امروز بین دو کشور به امضا رسیده است
محترماً تأیید می نماید که ضمن مذاکراتی که منتهی به امضای موافقتنامه مذکور گردید
طرفین توافق نمودند که نسبت به آمد و رفت و اشتغال تجار دو کشور به امور تجاری در
خاک یکدیگر در حدود قوانین و مقررات جاریه خود تسهیلات لازم به عمل آورند.»
اعلام و مراتب را تأیید می نماید.

خواهشمند است احترامات فائقه این جانب را بپذیرید.

محمد سرور عمر — وزیر تجارت افغانستان

امضا

جناب آقای محمد ذوالفقاری

سفیرکبیر شاهنشاهی ایران

۵. چهار فقره نامه از طرف رئیس هیئت نمایندگی افغانستان به رئیس هیئت نمایندگی ایران راجع به مسائل تجاری
کابل هشتم عقرب/ نهم آبان/ ۱۳۴۲

جناب آقای رئیس

بدین وسیله وصول نامه مورخ امروز آن جناب را که به شرح زیر است:
«عطف به مذاکرات حضوری اشعار می‌گردد که از سال ۱۳۴۰ تاکنون در سه نوبت موضوع فروش گوسفند بین هیئتهای نمایندگی ایران و افغانستان در تهران مورد مذاکره قرار گرفت و پیشنهادهایی نسبت به تعداد گوسفند مورد لزوم و قیمت و موقع تحویل آن از طرف هیئت نمایندگی ایران داده شده به منظور توسعه حجم معاملات بازرگانی بین دو کشور دولت متبوع این جانب علاقه‌مند است که صدور گوسفند و گاو و گاومیش و گوساله بر اساس نرخ کشتارگاه مشهد و هرات با در نظر گرفتن تلفات و مخارج حمل از هرات تا مشهد و مخارج متفرقه قابل قبول طرفین مجاز گردیده و اقدامات عملی در این مورد به عمل آید.»

اعلام و اشعار می‌دارد که طبق اظهار وزارت خارجه ما موضوع صدور گوسفند به طور استثنائی برای یک مراتبه مورد بررسی بوده است و بعلاوه مقرر گردید که عن قریب هیئتی برای مطالعه موضوع به هرات عزیمت و نتیجه مطالعات خود را گزارش دهند و البته نتیجه اقدامات بعداً به اطلاع جناب عالی رسانیده خواهد شد.
خواهشمند است احترامات فائقه این جانب را بپذیرید.

دکتور محمد اکبر عمر

رئیس هیئت نمایندگی افغانستان

جناب آقای مهندس غلام حسین همایون
رئیس هیئت نمایندگی ایران

کابل هشتم عقرب/ نهم آبان/ ۱۳۴۲

جناب آقای رئیس

عطف به مذاکراتی که در جلسه مشترک هیئت نمایندگی ایران و افغانستان به منظور تنظیم و امضای موافقتنامه بازرگانی و موافقتنامه پرداخت مربوط به امور ترانزیت به عمل آمد دولت متبوع این جانب علاقه مند است که برای توسعه روابط بازرگانی بین دو کشور صادرات میوه های تازه و خشک از افغانستان به ایران مجاز شود و همچنین نسبت به تقلیل سود بازرگانی کالاهای مذکور و پوستین و پوستینچه اقدامات لازم مبذول گردد.

خواهشمند است نتیجه اقداماتی را که به عمل خواهند آورد اعلام فرمایند.

لطفاً احترامات فائقه این جانب را بپذیرید.

دکتور محمداکبر عمر رئیس هیئت نمایندگی افغانستان

جناب آقای مهندس غلام حسین همایون رئیس هیئت نمایندگی ایران

کابل هشتم عقرب/ نهم آبان/ ۱۳۴۲

جناب آقای رئیس

بدین وسیله وصول نامه مورخ امروز آن جناب را که به شرح زیر است:

«ضمن مذاکراتی که در جلسه مشترک هیئتهای نمایندگی ایران و افغانستان به منظور تنظیم و امضای موافقتنامه بازرگانی و موافقتنامه پرداخت مربوط به امور ترانزیت به عمل آمد پیشنهاد شد که حمل سیمان ایران توسط کامیونهای ایرانی بر اساس رقابت آزاد در خط نقطه مرزی اسلام قلعہ، هرات، قندهار، کابل امکان داشته باشد. لطفاً نتیجه اقدامات خود را در مورد عملی شدن این پیشنهاد اعلام فرمایند.»

اعلام و اشعار می دارد که نتیجه اقدامات معموله بعداً به اطلاع جناب عالی خواهد رسید.

خواهشمند است احترامات فائقه این جانب را بپذیرید.

دکتور محمد اکبر عمر

رئیس هیئت نمایندگی افغانستان

جناب آقای مهندس غلامحسین همایون

رئیس هیئت نمایندگی ایران

کابل هشتم عقرب/ نهم آبان/ ۱۳۴۲

جناب آقای رئیس

بدین وسیله وصول نامه مورخ امروز آن جناب را که به شرح زیر است:

«نظر به وجود علایق دوستی و مودت بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت پادشاهی افغانستان دولت متبوع این جانب آماده است که بورسهای در رشته های تحصیلی و بانکی و صنعتی در اختیار اتباع دولت پادشاهی افغانستان قراردادده و همچنین در مورد محصلینی که علاقه مند باشند به خرج خودشان به ایران بیایند همکاری و تسهیلات لازم به عمل آورده تا بتوانند با سهولت در ایران کارآموزی یا تحصیل نمایند.

ضمناً با استفاده از این فرصت بسیار خوشوقت هستم به اطلاع جناب عالی برسانم که شرکتهای و مؤسسات ایرانی آماده اند طبق قوانین و مقررات جاریه افغانستان در رشته هایی از قبیل امور ساختمانی، راه سازی، بیمه و غیره در کشور افغانستان فعالیت و تشریک مساعی به عمل آورند.»

اعلام و اشعار می دارد که مفاد فوق از لحاظ ارتباط موضوع به وزارت پلان ابلاغ می گردد و نتیجه اقدامات معموله بعداً به اطلاع خواهد رسید.

خواهشمند است احترامات فائقه این جانب را بپذیرید.

دکتر محمد اکبر عمر

رئیس هیئت نمایندگی افغانستان

جناب آقای مهندس غلام حسین همایون

رئیس هیئت نمایندگی ایران

۱۴. موافقتنامه تلگراف باسیم و بی سیم

موافقتنامه تلگرافی باسیم و بی سیم

بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت پادشاهی افغانستان

نظر به اینکه دولت شاهنشاهی ایران و دولت پادشاهی افغانستان هر دو مایلند روابط تلگرافی باسیم و بی سیم به طور منظم و مستقیم بین دو کشور دایر گردد و برای انجام این مقصود موافقتنامه مخصوصی منعقد و امضا نمایند، لهذا نمایندگان مختار خود را ذیلاً تعیین نمودند.

از طرف دولت شاهنشاهی ایران:

جناب آقای محمد ذوالفقاری، سفیرکبیر دولت شاهنشاهی در کابل

از طرف دولت پادشاهی افغانستان:

جناب آقای انجینیر محمدحسین مسأ، وزیر مخابرات دولت پادشاهی افغانستان

نمایندگان مذکور پس از مبادله اختیارنامه های خود و ملاحظه صحت اختیارنامه های مذکور در مقررات ذیل موافقت نمودند.

ماده اول

مخابرات تلگرافی باسیم و بی سیم چه دولتی و چه غیردولتی و تلگرافات ترانزیتی بین دو کشور مبادله خواهد شد. و برای انجام این منظور طرفین متعاهدین متقبل می شوند که سیمهای تلگرافی را در امتداد خطوط ذیل دایر و دفاتر مبادله را در نقاط ذیل ایجاد کنند.

الف) برای تلگراف باسیم

از طرف دولت شاهنشاهی ایران: طبیات.

از طرف دولت پادشاهی افغانستان: اسلام قلعہ.

تبصره — در صورت لزوم و با موافقت نظر طرفین ممکن است سیمهای ارتباطی دیگر نیز بین دو کشور ایجاد شده و مورد استفاده قرار گیرد.

ب) برای تلگراف بی سیم

از طرف دولت شاهنشاهی ایران: ایستگاههای بی سیم طهران (EPF, 10 EPX)

از طرف دولت پادشاهی افغانستان: ایستگاه بی سیم کابل (YAK)

ماده دوم

هر یک از دولتين متعاهدين صورتی از اسامی کلیه ایستگاههای باسیم و بی سیم واقع در کشور خود را که برای مخابره تلگرافات داخله و بین المللی در آینده ایجاد می شود به دولت دیگر تسلیم خواهد نمود.

ماده سوم

تلگرافات به زبان فارسی و حروف لاتین و به کلیه زبانهایی که آیین نامه (نظامنامه) تلگرافی بین المللی مجاز دانسته بین دو کشور مبادله می شود. استفاده از رمز (شفر) تنها برای تلگرافات دولتی مجاز است.

ماده چهارم

طرفین متعاهدين قبول می نمایند که تلگرافات عادی فوری (ضروری) جواب قبول (جواب طلب) مطبوعاتی و جوی (Météorologiques) و دولتی را بر طبق مقررات آیین نامه (نظامنامه) تلگرافی بین المللی پذیرفته و مخابره نمایند.

ماده پنجم

نرخ مبادلات تلگرافی باسیم و بی سیم بین دو کشور چه دولتی و چه غیردولتی به شرح زیر محسوب و دریافت می گردد.

الف) برای تلگرافات عادی از قرار هر کلمه.

ترمینال ایران ۳۰ سانتیم فرانک طلا

ترمینال افغانستان ۳۰ سانتیم فرانک طلا

جمع ۶۰ سانتیم فرانک طلا

ب) برای تلگرافات فوری (ضروری) دو برابر نرخ تلگرافات عادی.

ج) برای تلگرافات مطبوعاتی یک سوم نرخ تلگرافات عادی.

د) برای تلگرافات جوی (Météorologiques) نصف نرخ تلگرافات عادی.

ماده ششم

اجرای تلگرافات عبوری (ترانزیت) به مأخذ مندرجات تابلوهای A و B منتشره از طرف دفتر اتحادیه بین المللی ارتباطات دور محسوب و دریافت می گردد.

تبصره — بر طبق آیین نامه (نظامنامه) تلگرافی بین المللی هر یک از دولتين

متعاهدين چنانچه راجع به تغییر اجرت تلگرافات ترانزیتی نظریه و تصمیمی داشته باشند

مراتب را به وسیله دبیرخانه (دفتر) اتحادیه بین المللی ارتباطات دور به اطلاع سایر کشورهای عضو اتحادیه خواهند رساند.

ماده هفتم

صورت حساب تلگرافاتی که بین دو کشور مبادله شده و همچنین تلگرافات ترانزیتی ماهیانه و صورت حساب عمومی آن هر سه ماه تنظیم خواهد شد. صورت حساب سه ماهه را هر یک از طرفین در دو نسخه برای طرف دیگر ارسال خواهد داشت که یک نسخه در دفتر مقابل ضبط شده و نسخه دیگر پس از رسیدگی و تصدیق به دفتر مبدأ اعاده خواهد شد.

ماده هشتم

معادل دولاری مبلغ بدهی که به فرانک طلا معین می شود باید تا یک ماه پس از وصول نسخه تأییدیه صورت حساب به اداره بستانکار (طلبکار) پرداخت شود. هزینه های (مصارف) مربوطه به پرداخت به عهده اداره بدهکار (مدیون) است. ارزش فرانک طلا همان است که در قرارداد بین المللی مخابرات معین شده است. در صورت تغییر نرخ تبدیل فرانک طلا به دلار طبق اعلامیه های (Notifications) منتشره از طرف اتحادیه بین المللی ارتباطات دور عمل خواهد شد.

ماده نهم

طرفین متعهدین قبول می نمایند که هرگاه در نرخ ترمینال (نهایی) و ترانزیت (عبوری) خود در آینده تغییراتی بدهند تغییرات مذکور باید با رعایت مقررات قراردادهای آیین نامه های (نظامنامه های) تلگرافی بین المللی باشد.

ماده دهم

مبادله تلگرافات سرویس یا یادداشت های سرویس (Avis de Service) بین ادارات تلگرافی دو کشور با رعایت مقررات آیین نامه های (نظامنامه های) تلگرافی بین المللی به طور رایگان انجام خواهد یافت.

ماده یازدهم

راجع به کلیه مواردی که در موافقتنامه حاضر پیش بینی نشده قوانین و مقررات داخلی هر کشور (در قلمرو کشور مربوطه) و مقررات قراردادهای و آیین نامه های (نظامنامه های) بین المللی و نظامنامه های منضمه به آنها نافذ و حاکم خواهد بود.

ماده دوازدهم

موافقتنامه حاضر برای مدت سه سال از تاریخ مذکور در ماده ۱۳ معتبر خواهد بود. هرگاه یکی از طرفین مایل به فسخ این موافقتنامه باشد باید یادداشت فسخ را سه ماه قبل از تاریخی که می خواهد قرارداد فسخ شود به دولت دیگر تسلیم نماید. در صورتی که هیچ یک از طرفین یادداشت کتبی در این مورد به طرف مقابل ندهند موافقتنامه حاضر برای سه سال دیگر به خودی خود تمدید خواهد گردید.

ماده سیزدهم

موافقتنامه حاضر پس از سه ماه از تاریخ امضا به موقع اجرا گذاشته می شود.

کابل به تاریخ یازدهم آبان (دهم عقرب) ۱۳۴۲

از طرف دولت شاهنشاهی ایران

از طرف دولت پادشاهی افغانستان

امضا

امضا

۱۵. پروتکل توسعه مواصلات مخابراتی

پروتوکول بهبود و توسعه مواصلات تلیفون و تیلگراف بین افغانستان و ایران مذاکرات برقراری مخابره تلیفونی و تیلگرافی بین نمایندگان دولت پادشاهی افغانستان و دولت شاهنشاهی ایران.

مذاکرات از تاریخ ۱۳۴۷/۱۰/۱۹ مطابق ۱۹۶۹/۱/۹ الی ۴۷/۱۰/۲۱ مطابق ۱۹۶۹/۱/۱۱ در وزارت مخابرات افغانستان صورت گرفت. از طرف وزارت مخابرات افغانستان اشخاص زیر در مذاکرات اشتراک داشتند.

۱. انجنیر عزیزالله زاهر معین وزارت مخابرات.
  ۲. انجنیر سیدمحمد نسیم علوی رئیس تلیفون و تیلگراف وزارت مخابرات
  ۳. غلام محمد سکندر رئیس پست وزارت مخابرات.
  ۴. انجنیر محمد زمان مدیر عمومی مخابره وزارت مخابرات.
  ۵. انجنیر شیراحمد (فضل) مدیر عمومی تکنیکی و انجیری وزارت مخابرات.
  ۶. انجنیر زیورالدین یعقوبی مدیر ارتباط بین المللی وزارت مخابرات.
- از طرف وزارت پست تیلگراف و تلیفون دولت شاهنشاهی ایران اشخاص زیر اشتراک داشتند.

۱. مهندس عزیزالله خاکزادی مدیرکل استانها و سرپرست کل خطوط.
  ۲. مهندس محمدتقی محمدی مدیرکل تلیفون.
  ۳. مهندس احمد معتمدی مدیرکل بی سیم پهلوی.
- در خلال مذاکرات طرفین در مورد مواد زیر موافقت نمودند.
۱. سیستم سه کاناله کریر تلیفون بین افغانستان و ایران به کار انداخته شود طوری که فعلاً یک کانال مستقیم بین کابل و تهران و دو کانال دیگر بین هرات و مشهد برقرار گردد.
  ۲. در پهلوی ارتباط تلیفونی چهار کانال تیلگرافی نیز بین مملکتین برقرار گردد به نحوی که یک کانال به صورت مستقیم بین کابل و تهران به کار افتد. و راجع به استفاده سه کانال دیگر تیلگرافی در آینده تصمیم اتخاذ خواهد گردید.
- تبصره — چون امکان برقراری ارتباط تلیفون بین هرات، اسلام قلع، طیبات،

تربت جام و مشهد با توجه به فواصل نقاط مذکوره از طریق مدار فزیه وجود دارد موافقت گردید ازین مدار فعلاً برای ارتباط سرویس و آزمایش خط بین دفاتر و ادارات پست تلگراف تلفنی دو کشور استفاده شود تا پس از نصب و آماده شدن دستگاههای کاریر طرف دولت ایران از مدارات تلگرافی و تلفونی بین افغانستان و ایران طبق مواد ۱ - ۲ بالا استفاده شود.

۳. اوقات کار ارتباط تلفونی و تلگرافی همه روزه از ساعت ۴/۳۰ جی ام تی الی ۱۶/۳۰ جی ام تی (ساعت ۹ صبح الی ۹ شب به وقت افغانستان و ساعت ۸ صبح تا ۸ شب به وقت ایران) تعیین گردید.

۴. برای برقراری ارتباط تلفونی و تلگرافی بین مملکتین وزارت پست تلفون تلگراف دولت شاهنشاهی ایران یک دستگاه ترمینال کریر از نوع ب (B) چون مشخصات فنی آن با مشخصات دستگاه ترمینل نوع ای (A) زیمنس آلمان وزارت پست تلفون و تلگراف دولت افغانستان مطابقت داشته باشد تهیه خواهد کرد و تا هنگام برقراری این ارتباط رابطه تلگرافی کمافی السابق بین کابل و تهران از طریق مدار تلگراف بی سیم ادامه خواهد داد.

۵. در صورتی که بین اسلام قلعه و مشهد احتیاج به نصب رسپتر باشد دولت ایران نسبت به تهیه و نصب آن اقدام خواهد کرد.

۶. در صورتی که بعد از آزمایش تغییر ترانزیویشن در لین لازم دیده شود با وجودی که ترانزیویشن و ساختمان لین جانب افغانستان تکمیل گردیده چون فاصله هرات تا سرحد دو کشور نسبت به فاصله مشهد و سرحد دو کشور کمتر است تغییر و تطبیق ترانزیویشن با سیستم خطوط سمت کشور ایران در فاصله هرات و تا سرحد را دولت افغانستان به عهده خواهد گرفت.

۷. عجالتاً در هفته دو روز یعنی روزهای یکشنبه و چهارشنبه از ساعت ۶ جی ام تی الی ساعت ۷/۳۰ جی ام تی مخابره مستقیم رادیو تلفونی بین کابل و تهران برقرار گردد البته ارتباط رادیو تلفونی تا وقتی دوام خواهد داشت که دستگاه کریر جانب کشور ایران تکمیل گردد.

۸. نرخ یک واحد مکالمه رادیو تلفونی (سه دقیقه) بین دولتین پانزده فرانک طلا تثبیت گردید. هر دقیقه اضافی پنج فرانک طلا محاسبه می گردد.

۹. بعد از برقراری ارتباط تلیفون توسط کریر سیستم نرخ یک واحد مکالمه تلیفونی (سه دقیقه) بین افغانستان و ایران به استثنای ولایت هرات و استان مشهد به دوازده فرانک طلا تقلیل خواهد یافت. نرخ هر واحد مکالمه تلیفونی (سه دقیقه) برای ولایت هرات و استان خراسان شش فرانک طلا تثبیت گردید.

۱۰. بعد از برقراری ارتباط تیلگرافی توسط کریر سیستم نرخ هر کلمه عادی بین افغانستان و ایران پنجاه سانتیم طلا تعیین می‌گردد.

۱۱. عواید تلیفون و تیلگراف بین مملکتین به طور تساوی تقسیم می‌گردد.

۱۲. طرفین موافقت نمودند که افغانستان عندالضرورت از دستگاههای میکروویو و استیشن‌های زمینی مخابرات فضایی دولت شاهنشاهی ایران برای اجرای مخابره ترانزیتی خود استفاده نماید.

این پروتوکول پس از تأیید رسمی حکومت پادشاهی افغانستان و دولت شاهنشاهی ایران به معرض اجرا گذاشته خواهد شد.

کابل به تاریخ ۱۳۴۷/۱۰/۲۱ مطابق ۱۹۶۹/۱/۱۱

از طرف حکومت پادشاهی افغانستان

انجنیر سید محمد نسیم علوی

رئیس تلیفون و تیلگراف

مهندس محمد تقی محمدی

مدیرکل تلیفون

مهندس احمد معتمدی

مدیرکل بی سیم پهلوی

۱۶. نامه‌های متبادل در خصوص معافیت متقابل مالیاتی و عوارض انتقالات در مورد سرکنسولگری

۱. دوفقره یادداشت سفارت ایران به وزارت امور خارجه افغانستان

شماره: ۱۰۷۸

تاریخ: ۴۹/۴/۲

یادداشت

سفارت شاهنشاهی ایران تعارفات خود را به وزارت امور خارجه دولت پادشاهی افغانستان اظهار و احتراماً اشعار می‌دارد:

به طوری که استحضار دارند دولت شاهنشاهی ایران در نظر دارد قطعه‌زمینی را که در هرات دارد به فروش رسانیده و قطع‌زمین دیگری به منظور بنای عمارت محل سرکنسولگری شاهنشاهی در هرات خریداری نماید.

در این خصوص پیشنهاد می‌نماید مقامات مربوطه دولت پادشاهی افغانستان از دریافت مالیات بر انتقالات و هر نوع عوارض دیگری که طبق مقررات جاریه افغانستان در مورد خرید و فروش این دو زمین احتمالاً به سرکنسولگری شاهنشاهی در هرات تعلق گیرد خودداری نمایند.

دولت شاهنشاهی ایران نیز متقابلاً موافقت دارد که چنانچه در آتیه دولت پادشاهی افغانستان برای تأمین مسکن سرکنسولگری‌های خود در ایران یا تبدیل به احسن اماکن موجود متعلق به سرکنسولگری‌های خود اقدام بنماید و مالیات و سایر عوارض مربوط به این انتقالات قانوناً به عهده دولت پادشاهی افغانستان باشد از دریافت آن خودداری نماید. و همچنین موافقت دارد محل فعلی سرکنسولگری دولت پادشاهی افغانستان در مشهد نیز از حیث پرداخت حق الثبت و سایر عوارض متعلقه از معافیت فوق برخوردار باشد.

موقع را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می‌شمارد.

وزارت امور خارجه دولت پادشاهی افغانستان — کابل

تاریخ: ۴۹/۴/۸

شماره: ۱۴۰۷

یادداشت

سفارت شاهنشاهی ایران با اظهار تعارفات خود به وزارت امور خارجه دولت پادشاهی افغانستان احتراماً زحمت افزا می شود.

دولت شاهنشاهی مالک یک قطعه زمین در هرات برای سرکنسولگری ایران است و اکنون قصد دارد این زمین را فروخته و در مقابل قسمتی از باغ و عمارتی که فعلاً در اجاره سرکنسولگری است خریداری نماید. متمنی است دستور فرمایند مقامات صلاحیت دار در هرات تسهیلات لازمه به منظور انجام این معامله فراهم سازند. ضمناً توجه وزارت محترم امور خارجه را به یادداشت شماره ۱۰۷۸ مورخ ۱۳۴۹/۴/۲ این سفارت جلب می نماید.

موقع را مفتنم شمرده، احترامات فائقه را تجدید می نماید.

وزارت امور خارجه دولت پادشاهی افغانستان — کابل

۲. یادداشت وزارت امور خارجه افغانستان به سفارت ایران

شماره: ۳۳۰۹

تاریخ: ۱۵ سنبله ۱۳۴۹

یادداشت

وزارت امور خارجه دولت پادشاهی افغانستان پس از اظهار تعارفات خویش به سفارت کبرای دولت شاهنشاهی ایران در کابل به پاسخ یادداشت شماره ۱۰۷۸ مورخه ۱۳۴۹/۴/۲ در مورد خرید و فروش زمین جنرال قونسلگری ایران در هرات می نگارد: مقامات دولت پادشاهی افغانستان به رفع حق الثبت، محصول قبالة مالیات و عوارض دیگر به اساس سلوک متقابل در مورد جنرال قونسلگری های افغانی و ایرانی در مشهد و هرات موافقت دارد.

مقامات ذی صلاح مربوطه افغانی از موضوع به ولایت هرات خبر داده اند. سفارت کبرای محترمه به اساس فوق می تواند از موضوع به جنرال قونسلگری دولت شاهنشاهی ایران در هرات اطلاع دهند تا به شعبات مربوطه افغانی تماس گرفته حل مطلب نمایند.

ریاست تشریفات وزارت امور خارجه دولت پادشاهی موقع را مغتنم شمرده، احترامات فائقه را تجدید می دارد.

به سفارت کبرای دولت شاهنشاهی ایران در کابل

شماره ۳۸۳۳/۱۸

تاریخ ۴۸/۷/۱۶

یادداشت

وزارت امور خارجه شاهنشاهی تعارفات خود را به سفارت دولت پادشاهی افغانستان در تهران اظهار و احتراماً پیرو یادداشت شماره ۳۳۸۸/۱۸ مورخ ۴۸/۶/۲۶ اشعار می دارد به مقامات مربوطه دولت شاهنشاهی دستور داده شده است که در صدور سند مالکیت برای عمارت سرکنسولگری افغانستان در مشهد اقدام قانونی معمول دارند. موقع را مغتنم شمرده احترامات فائقه را تقدیم می دارد.

سفارت دولت پادشاهی افغانستان — تهران

رونوشت جهت اطلاع سفارت شاهنشاهی در کابل ارسال می شود.

وزیر امور خارجه

شماره: ۱۵۳۷

تاریخ: ۴۹/۹/۲۹

یادداشت

سفارت کبرای دولت پادشاهی افغانستان با اظهار تعارفات خود به وزارت امور خارجه شاهنشاهی ایران عطف به یادداشت شماره ۳۸۳۳/۱۸ مورخ ۴۸/۷/۱۶ اداره حقوقی در مورد سند مالکیت عمارت سرکنسولگری افغانستان در مشهد احتراماً به استحضار می‌رساند:

قراری که اطلاع دارند قبلاً سفارت کبرای دولت شاهنشاهی ایران در کابل طی یادداشت شماره ۱۰۷۸ مورخ ۴۹/۴/۲ خود به وزارت امور خارجه دولت پادشاهی افغانستان اطلاع داده بودند که دولت شاهنشاهی در نظر دارد قطعه زمینی را که در هرات دارند به فروش رسانیده و به عوض آن زمین دیگر به منظور بنای عمارت سرکنسولگری شاهنشاهی در هرات خریداری نمایند و خواهش نموده بودند تا حکومت افغانستان از گرفتن هر نوع حق الثبت و محصول و مالیات و عوارض دیگری که طبق مقررات جاریه افغانستان در مورد خرید و فروش این دو زمین احتمالاً به سرکنسولگری شاهنشاهی ایران در هرات تعلق می‌گیرد خودداری نماید. در یادداشت علاوه گردیده بود که دولت ایران متقابلاً موافقت دارد اگر در آینده دولت پادشاهی افغانستان برای تأمین مسکن سرکنسولگری خود در مشهد یا تبدیل اماکن موجود متعلق به سرکنسولگری خود اقدام بنماید و مالیات و سایر عوارض مربوط به این انتقالات قانوناً به عهده دولت پادشاهی افغانستان باشد از دریافت آن خودداری شود. و ضمناً متذکر گردیده بودند که عمارت فعلی سرکنسولگری افغانستان در مشهد نیز از حیث پرداخت حق الثبت و سایر عوارض فوق‌الذکر معاف شناخته خواهد شد.

به اساس یادداشت فوق‌الذکر سفارت کبرای دولت شاهنشاهی و پیشنهاد وزارت امور خارجه افغانستان اخیراً مجلس وزرای افغانستان تصویب نموده‌اند که حق الثبت، محصول سند مالکیت، مالیات و عوارض، دیگر در مورد سرکنسولگری دولت شاهنشاهی ایران در هرات و سرکنسولگری افغانستان در مشهد به اساس عمل متقابل معاف شناخته شود.

با تذکر مراتب فوق خواهشمند است به مقامات مربوطه دستور فرمایند که به

اساس فیصله فوق الذکر سند مالکیت عمارت سرکنسولگری افغانستان در مشهد را بدون
اخذ حق الثبت هرچه زودتر ثبت نموده آن را به سرکنسولگری افغانستان در مشهد تسلیم
نمایند. از نتیجه این سفارت کبری مستحضر خواهند ساخت.
موقع را مغتنم شمرده به تجدید احترامات فائقه می پردازد.

امضا

وزارت امور خارجه دولت شاهنشاهی ایران

۱۷. معاهده رود هیرمند

[این سند در آرشیو وزارت امور خارجه موجود است.]

۱۸. موافقتنامه بازرگانی

موافقتنامه بازرگانی (تجارتی)

بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری افغانستان

دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری افغانستان نظر به تمایل به توسعه و بسط و تحکیم بیشتر روابط بازرگانی (تجارتی) بین دو کشور بر اساس تساوی حقوق و منافع متقابل در موارد زیر موافقت نمودند:

ماده یک

طرفین با توجه به قوانین و مقررات جاری در هریک از دو کشور صادرات و واردات کالاهای (اجناس) مذکور در فهرست (الف) (صادرات ایران به افغانستان) و فهرست (ب) (صادرات افغانستان به ایران) منضم به این موافقتنامه را بین کشورهای خود تشویق می نمایند. همچنین طرفین موافقت دارند صادرات و واردات کالاهای (اجناس) دیگری را که در فهرستهای (الف) و (ب) منضم به این موافقتنامه ذکر نشده به شرط موافقت قبلی مقامات صلاحیتدار دو کشور اجازه دهند.

ماده دو

پرداختهای مربوط به مبادلاتی که در حدود این موافقتنامه صورت خواهد گرفت طبق قوانین و مقررات جاری در هریک از دو کشور به ترتیبی که مورد قبول بانکهای مرکزی طرفین واقع شود انجام خواهد شد.

ماده سه

طرفین موافقت می نمایند که کمیته مختلطی مرکب از نمایندگان دو دولت به منظور مراقبت در حسن اجرای این موافقتنامه و تکمیل و یا تغییر فهرستهای (الف) و (ب) منضم به این موافقتنامه و رفع اشکالات احتمالی بنا به پیشنهاد یکی از طرفین تشکیل دهند. کمیته مزبور جلسات خود را بنا به پیشنهاد هریک از طرفین به طور متناوب در تهران و کابل تشکیل داده و پیشنهادات و توصیه های خود را جهت اخذ تصمیمات مقتضی به دولتین طرفین موافقتنامه تقدیم خواهد نمود.

ماده چهار

هر یک از طرفین سرمایه گذاری در ایجاد طرحهای صنعتی مشترک را از ظرف

اتباع طرف دیگر در کشور خود طبق قوانین و مقررات سرمایه گذاری خویش تشویق و تسهیل خواهد کرد.

ماده پنج

به منظور تشویق و توسعه بازرگانی (تجارت) بین دو کشور طرفین طبق قوانین و مقررات جاری در هر یک از دو کشور اجازه برگزاری نمایشگاه را در کشور خود به طرف دیگر خواهند داد و تسهیلات لازم را در این زمینه فراهم خواهند کرد.

ماده شش

این موافقتنامه از تاریخ مبادله یادداشتهایی بین طرفین دایر بر تأیید تصویب موافقتنامه از طرف دولتهای مربوط به موقع اجرا گذارده خواهد شد و به مدت یک سال اعتبار خواهد داشت و هر سال خود به خود به مدت مشابه تمدید می گردد مگر آنکه یکی از طرفین سه ماه قبل از انقضای مدت اعتبار موافقتنامه کتباً فسخ آن را اعلام و یا خواستار انعقاد موافقتنامه جدیدی شده باشد.

در تاریخ ۲۷ بهمن (دلو) ۱۳۵۲ در تهران در دو نسخه اصلی به زبان فارسی و پشتو تنظیم گردید و هر دو متن متساویاً معتبر است.

از طرف دولت شاهنشاهی ایران
احمد معمارزاده
از طرف دولت جمهوری افغانستان
دکتر محمد اکبر عمر

فهرست (الف)

صادرات ایران به افغانستان

۱. وسایط نقلیه
۲. تراکتور و سایر ماشین آلات کشاورزی
۳. لوازم یدکی وسایط نقلیه و سایر ماشینها
۴. لیفتراک و جرثقیل
۵. ماشین افزار
۶. موتور دیزل
۷. ماشین آلات صنعتی
۸. لوازم و وسایل توزیع و انتقال برق
۹. لوازم خانگی بادوام از قبیل یخچال برقی، وسایل گازسوز و کولر آبی
۱۰. دستگاه جوشکاری
۱۱. تلمبه (پمپ) و قطعات منفصله آن
۱۲. مصنوعات آهن، چدن و فولاد
۱۳. مخزن و ظرفهای آهنی
۱۴. صندوق نسوز (سیف)
۱۵. سمپاش
۱۶. وسایل تهویه مطبوع
۱۷. الکتروود جوشکاری
۱۸. رادیو
۱۹. شیر برای جریان مایعات
۲۰. وسایل نفت سوز
۲۱. انواع فنر
۲۲. لاستیک رویی و تویی برای اتومبیل و کامیون (تایروتیوپ)
۲۳. مواد نفتی و مشتقات آن
۲۴. مواد شیمیایی
۲۵. کود شیمیایی

- ۲۶. انواع دارو
- ۲۷. انواع رنگ
- ۲۸. باطری خشک و تر
- ۲۹. روغن موتور
- ۳۰. شمع برای روشن کردن موتورهای احتراقی (پلاک)
- ۳۱. اشیاء پلاستیکی
- ۳۲. شیشه و مصنوعات شیشه‌ای
- ۳۳. قلع ترکیب شده
- ۳۴. کتاب و محصولات چاپی
- ۳۵. کاغذ و مقوای سمباده
- ۳۶. حروف و خط فاصله برای چاپ
- ۳۷. مصالح ساختمانی
- ۳۸. کاشی
- ۳۹. روغن نباتی
- ۴۰. انواع شیرینی و شکلات
- ۴۱. خوراک دام و طیور
- ۴۲. انواع کفش و چکمه
- ۴۳. منسوجات نخی و پشمی و الیاف مصنوعی
- ۴۴. انواع چسب
- ۴۵. صابون و پودر رختشویی
- ۴۶. لوازم آرایش و بهداشت
- ۴۷. واکس کفش
- ۴۸. محصولات دختانی و کبریت
- ۴۹. متفرقه

فهرست (ب)

صادرات افغانستان به ایران

۱. نخ پنبه ای
۲. نخ ابریشم
۳. پشم
۴. کرک و مو
۵. منسوجات پشمی
۶. منسوجات نخی
۷. سبزیجات
۸. میوه تازه (انواع مجاز)
۹. زیتون
۱۰. چغندر قند
۱۱. پیاز
۱۲. سیر
۱۳. سیب زمینی
۱۴. دانه های روغنی
۱۵. حبوبات
۱۶. بذرهاى زراعتی
۱۷. کنجاله (کنجاره)
۱۸. نباتات طبی
۱۹. ترنجبین
۲۰. شیرخشت
۲۱. خاکشیر
۲۲. عناب
۲۳. کشک (قروت)
۲۴. گوشت گوسفند
۲۵. پوست گاو و گوسفند و بز

- ۲۶. انواع چرم
- ۲۷. سیمان (سمنت)
- ۲۸. سنگ میکا
- ۲۹. آریست (سنگ ریشه)
- ۳۰. سنگهای قیمتی
- ۳۱. چسب نباتی
- ۳۲. کتاب و محصولات چاپی
- ۳۳. صنایع دستی
- ۳۴. متفرقه

۱۹. پروتکل مذاکرات اقتصادی و بازرگانی به عنوان اولین اجلاس کمیسیون مشترک

۱. متن پروتکل

محرمانه

پروتوکول مذاکرات

بنا به دعوت دولت جمهوری افغانستان جناب آقای فریدون مهدوی وزیر بازرگانی دولت شاهنشاهی ایران در رأس یک هیئت اقتصادی ایران از تاریخ ۳۱ تیرماه (۳۱ سرطان) تا سوم مرداد ماه (۳ اسد) ۱۳۵۳ از کشور افغانستان بازدید به عمل آوردند. طی این بازدید جناب آقای وزیر بازرگانی ایران به حضور رئیس دولت و صدراعظم کشور جمهوری افغانستان شرفیاب شدند و مذاکراتی با جنابان آقایان داکتر محمدحسن شرق معاون صدارت، علی احمد خرم وزیر پلان، محمدخان جلالر وزیر تجارت، غلام جیلانی باختری وزیر زراعت و آبیاری و پوهاند عبدالقیوم وزیر معادن و صنایع و وحید عبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه انجام دادند.

جناب آقای فریدون مهدوی و جناب آقای علی احمد خرم مذاکرات وسیعی در مورد روابط اقتصادی و بازرگانی دو کشور به عمل آوردند. طی این مذاکرات طرفین با ایمان و اعتقاد راسخ به اینکه توسعه همکاری های اقتصادی بین ایران و افغانستان به نفع هر دو کشور خواهد بود و با توجه به اینکه عوالم دوستی و روابط دیرینه دو کشور پایه های استواری برای توسعه این همکاری هاست در موارد زیر توافق نمودند:

— احداث بندهای ذخیره به منظور ذخیره آبهای سیلابی جهت توسعه کشاورزی و دامپروری (مالداری) و ایجاد صنایع وابسته به آن و تولید انرژی و جلوگیری از خسارات سیلابی در حوزه مشترک رودخانه هلمند مورد تأیید طرفین است برای انجام مقاصد فوق هیئات مشترک فنی دو کشور یا مؤسسه فنی بین المللی تعیین خواهد شد تا به منظور حداکثر استفاده از آب و خاک طرح جامع لازمه را با برآوردهای مالی مربوطه هرچه زودتر تنظیم و ارائه نمایند.

— با در نظر گرفتن امکانات منطقه ننگرهار برای تولید بیشتر نیشکر و چغندر قند (لبلبو) و احداث کارخانجات تولید شکر از محصولات فوق و همچنین ایجاد سایر صنایع

وابسته به آن مانند کاغذ مؤسسه مشاور فنی تعیین و طرحهای توجیه اقتصادی و اجرایی لازم تنظیم و تهیه خواهد شد.

— به منظور تعیین امکانات بازاریابی در مورد طرح توسعه (انکشاف) دامپروری (مالداری) در افغانستان مطالعات لازم توسط هیئات فنی مشترک انجام می‌گردد در این مطالعات امکانات صدور و توزیع و فروش محصولات اصلی و فرعی حیوانی به ایران و کشورهای ثالث مورد توجه می‌باشد.

— پروژه کامل احداث راه (سرک) یخچال دیشو و ادامه آن تا راههای مرزی ایران که قسمتی از آن انجام شده است ضمن تجدید نظر در مطالعات انجام شده به این معنی که کلیه مسیر به یک کیفیت ساخته شود با رعایت هماهنگی آن با تسهیلات و ساختمانهای آبیاری تهیه و پس از تصویب هیئت مشترک فنی برای اجرا پیشنهاد خواهد شد.

— در مورد علاقه‌مندی دولت افغانستان به احداث خط آهن کابل - قندهار - هرات و ادامه آن تا مرز ایران و پیوند به خطوط سرتاسری راه آهن ایران مطالعات لازم به لحاظ توجیه اقتصادی، جنبه‌های تکنیکی به وسیله مشاوران فنی ذی صلاحیت انجام و پس از تأیید هیئت مشترک برای اجرا پیشنهاد خواهد شد.

— در خصوص ایجاد و توسعه صنایع سیمان (سمنت)، نساجی (نخی و پشمی)، قند، گوشت و بسته‌بندی میوه طرحهای لازم تهیه و پس از تصویب هیئت مشترک برای اجرا پیشنهاد خواهد شد.

— در مورد تأسیس بانک توسعه صادرات که اساس آن مورد تأیید طرفین قرار گرفت مطالعات لازم دنبال خواهد شد.

— طرفین امکانات مشارکت بخشهای خصوصی دو کشور را در طرحهای مشترک با علاقه‌مندی مورد توجه قرار خواهند داد. و همچنین طرحهای دیگری که از طرف افغانستان ارائه گردد بر اساس این چارچوب در کمیته مشترک فنی مطرح و پس از تصویب برای اجرا پیشنهاد خواهد شد.

— طرفین ضمن موافقت با ایجاد راههای ترانزیت بین دو کشور موافقت نمودند هرچه زودتر نمایندگان مختار دو طرف اسناد موافقتنامه ترانزیت بین ایران و افغانستان را امضا و مبادله نمایند.

— طرف ایرانی موافقت نمود که در اجرای طرحهایی که مورد تأیید طرفین قرار گیرد با اعطای کمک مالی به دولت افغانستان همکاری نماید و همچنین در مرحله تهیه و تنظیم طرحها از جهت فنی و مالی با دولت افغانستان همکاری می‌کند.

— جناب آقای فریدون مهدوی همچنین از جناب آقای علی احمد خرم دعوت نمودند که از ایران بازدید به عمل آورند. این دعوت با کمال مسرت مورد قبول واقع گردید و قرار شد که تاریخ بازدید متعاقباً تعیین گردد.

جناب آقای فریدون مهدوی از طرف خود و هیئت اقتصادی ایران از پذیرایی بسیار گرم و صمیمانه‌ای که از طرف مردم و مقامات افغانستان از هیئت نمایندگی ایران به عمل آمده است تشکر نمودند.

این پروتوکول مذاکرات در دو نسخه به زبان فارسی (دری) به تاریخ ۲ مرداد ماه (۲ اسد) ۱۳۵۳ در کابل تهیه و امضا شد و هر دو نسخه دارای اعتبار یکسان است.

فریدون مهدوی	علی احمد خرم
وزیربازرگانی دولت شاهنشاهی ایران و	وزیر پلان دولت جمهوری افغانستان
رئیس هیئات نمایندگی ایران	و رئیس هیئات نمایندگی افغانستان

۲. سه فقره نامه وزیر پلان افغانستان به وزیر بازرگانی ایران*

تاریخ دوم اسد ۱۳۵۳

محرمانه

جناب آقای فریدون مهدوی، وزیر بازرگانی ایران
بدین وسیله افتخار دارد که دریافت نامه مورخ امروز جناب عالی را اعلام و
محتوی آن را به شرح زیر تأیید نماید.

«به منظور انجام مطالعات توجیه اقتصادی طرحهایی که در پروتوکول مذاکرات
برای همکاری بین دو کشور مطرح گردیده است طرف ایرانی مقدماً مبلغی تا حدود ۱۰
میلیون دلار در اختیار طرف افغانی قرار خواهد داد تا چنانچه لازم باشد برای مطالعه
طرحهایی که در پروتوکول مورد موافقه طرفین قرار گرفته است استفاده به عمل آید این
مبلغ با توافق طرفین قابل افزایش تا مبلغ ۲۰ میلیون دلار خواهد بود.»

با تقدیم احترامات فائقه

علی احمد خرم

وزیر پلان افغانستان

تاریخ دوم اسد ۱۳۵۳

محرمانه

جناب آقای مهدوی، وزیر بازرگانی ایران

بدین وسیله افتخار دارد که از طرف دولت افغانستان تأیید نماید که نظر به عوالم دوستی فیما بین دولت افغانستان تصمیم گرفته است که در انتخابات آینده صندوق بین المللی پول در ماه سپتامبر ۱۹۷۴ در دسته ایران شرکت نموده و رأی خود را به نماینده ایران در صندوق بدهد.

با تقدیم احترامات فائقه

علی احمد خرم

وزیر پلان افغانستان

تاریخ دوم اسد ۱۳۵۳

محرمانه

جناب آقای فریدون مهدوی، وزیر بازرگانی ایران

بدین وسیله تقاضای دولت افغانستان را برای تحویلهی تعداد ۲۰۰ عراده بس
ساخت ایران به اطلاع جناب عالی می‌رساند و خواهشمند است موافقت فرمایند این
بس ها با مساعدترین شرایط ممکنه به افغانستان تحویل داده شود.

با تقدیم احترامات فائقه

علی احمد خرم

وزیر پلان افغانستان

۲۰. موافقتنامه ترانزیت

۱. متن موافقتنامه

موافقتنامه ترانزیت

بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری افغانستان

دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری افغانستان به منظور تحکیم و توسعه روابط اقتصادی و برقراری تسهیلات در امر عبور و مرور مسافر و اجناس و مال التجاره ترانزیتی در سرزمین دو دولت به وسیله وسایط نقلیه زمینی، تریلرهای ثبت شده در دو کشور نسبت به انعقاد موافقتنامه زیر توافق نمودند:

ماده اول

طرفین متعاهدین موافقت می نمایند که حق آزادی ترانزیت را برای مسافری و لوازم شخصی آنها و همچنین برای اجناس و مال التجاره و عبور و مرور وسایط نقلیه مطابق شرایط این موافقتنامه از خاک یکدیگر اعطا نمایند. این حق شامل ترانزیت اسلحه و مهمات جنگی نمی شود مگر باموافقت طرفین. همچنین اجناس و مال التجاره ای که ورود آنها به علل بهداشتی (حفظ الصحة) انسانی و حیوانی و نباتی ممنوع می باشد از حق آزادی ترانزیت مستثنی است.

ماده دوم

عبور و مرور اجناس و مال التجاره، مسافر و وسایط حمل و نقل از سرزمین هر یک از دو طرف متعاهد هنگامی ترانزیت تلقی می شود که مبدأ و مقصد آن مسافرت یا حمل و نقل ماورای سرحدات کشوری باشد که امر ترانزیت در قلمرو خاک آن کشور صورت می گیرد.

تبدیل وسیله نقلیه، تخلیه، ترمیمات و نگهداری اجناس و مال التجاره در انبارها (گدامهای) گمرکی و بندری، تمیز کردن و بسته بندی مجدد در خاک طرفین در ماهیت ترانزیت تغییری وارد نمی کند.

ماده سوم

طرفین متعاهدین به منظور حسن اجرای امر ترانزیت بین دو کشور سعی و کوشش خواهند نمود تسهیلات در عبور و مرور وسایط نقلیه راههای مورد استفاده ترانزیتی را

تکمیل نموده نواقص راههای طرف استفاده اجناس و مال التجارة ترانزیتی را در خاک خود مرتفع و قسمتهای مخروب را تجدید ساختمان نمایند و نسبت به ساختمان یا امتداد قسمتی از راههای مورد استفاده ترانزیت واقع در سرزمین خود که احتیاج به ساختمان یا امتداد آن باشد اقدامات لازمه را معمول دارند و جاده ها و راههای آهن مورد استفاده ترانزیت را در تمام فصول سال طوری نگهداری نمایند که عبور وسایط نقلیه به آسانی مقدور باشد.

راهها و راههای آهن مورد استفاده ترانزیت در سرزمین دو طرف در پروتکل شماره ۱ ضمیمه این موافقتنامه تصریح شده است.

ماده چهارم

طرفین متعهدین به منظور توسعه حمل و نقل ترانزیتی مسافر، اجناس و مال التجارة تدابیر لازمه را به نحوی که تشریفات گمرکی مسافر، اجناس و مال التجارة ترانزیتی در کوتاه ترین مدت ممکنه انجام یابد اتخاذ خواهند نمود.

تدابیر لازمه در این مورد در پروتکل شماره ۲ این موافقتنامه تصریح شده است.

ماده پنجم

طرفین متعهدین به اشخاص، مؤسسات، شرکتهای حمل و نقل و مسافری یکدیگر اجازه می دهند که وسایل حمل و نقل خود را برای انتقال مسافر و اجناس و مال التجارة ترانزیتی از خاک یکدیگر در راههای ترانزیتی که در پروتکل شماره ۱ تعیین شده به کار اندازند.

ماده ششم

وسایط نقلیه که در خاک یکی از طرفین بت شده باشد حق حمل و نقل اموال و مسافر را از یک نقطه به نقطه دیگر در داخل خاک طرف مقابل ندارد. شرایط حمل و نقل مال التجارة بین ایران و افغانستان و عکس آن در پروتکل شماره ۳ تعیین شده است.

ماده هفتم

هیچ گونه حقوق گمرکی یا عوارض دولتی - ایالتی و شهرداری به هر عنوان و منظور که باشد بر عبور و مرور اجناس و مال التجارة ترانزیتی و لوازم شخصی مسافین ترانزیتی تحمیل نخواهد شد و صرفاً مخارج حمل و نقل اداری و سایر خدمات انجام شده مربوط به عبور و مرور مال التجارة و لوازم شخصی مسافین ترانزیتی پرداخت خواهد شد.

ماده هشتم

مواد سوخت داخل تانکهای استاندارد شده وسایط نقلیه از حقوق و عوارض (محصول) گمرکی و هرگونه مالیات و عوارض معاف می باشد. مقصود از تانکهای استاندارد تانکهایی است که ظرفیت آن از طرف تولیدکننده برای وسایط نقلیه تعیین گردیده است.

ماده نهم

طرفین متعاهدین در راههای ترانزیتی خود به تناسب میزان و حجم اجناس و مال التجاره ترانزیتی انبارها (گدامها) و وسایل بارگیری و تخلیه لازمه را به منظور تسهیل امور ترانزیتی حتی الامکان تأسیس و تهیه می نمایند و چنانچه حمل و نقل از طریق راه آهن انجام گیرد واگونهها و سایر وسایل حمل و نقل اجناس و مال التجاره ترانزیتی را برای استفاده طرف دیگر به نحوی فراهم می نمایند که در تخلیه و انتقال اجناس و مال التجاره تأخیری رخ ندهد. در صورت ورود اجناس و مال التجاره کم وزن که ظرفیت یک واگون را نداشته باشد به وسیله واگون توشه قطار و کامیون (لاری) به طور مستقل طبق شرایط مندرج در پروتکل شماره ۲ این موافقتنامه حمل می گردد.

ماده دهم

طرفین متعاهدین موافقت می نمایند که به منظور تسهیل و انتظام امور ترانزیتی، مؤسسات حمل و نقل اجناس و مال التجاره و مسافر طرفین که به امر ترانزیت اشتغال می ورزند در نقاطی از سرزمین دو طرف که فعالیت ترانزیتی ایجاب کند با توافق و طبق قوانین جاریه هریک از طرفین علاوه بر نمایندگی های وزارت بازرگانی (وکالت التجاری ها) اقدام به تأسیس نمایندگی نمایند.

ماده یازدهم

طرفین متعاهدین تدابیر لازم را اتخاذ خواهند نمود تا نرخ حمل و نقل اجناس و مال التجاره در راههای ترانزیتی حتی الامکان تقلیل داده شود. در مورد اجناس و مال التجاره ای که به طور ترانزیت با راه آهن حمل می شود طرف ایران موافقت می نماید تا به منظور توسعه امور ترانزیتی برای حمل و نقل اجناس و مال التجاره افغانی نرخ مساعدی را که در پروتکل شماره ۳ این موافقتنامه ذکر گردیده مقرر دارد.

محمولاتی که اضطراراً به وسیله واگون توشه مسافری از طرف صاحب مال و یا نماینده وی تقاضای حمل شود بدون تخفیف و با شرایط راه آهن دولتی ایران حمل می گردد.

مقررات بین المللی که راه آهن دولتی ایران مکلف به اجرای آن می باشد در مورد حمل کلیه اجناس و مال التجاره ترانزیتی اجرا خواهد گردید.

ماده دوازدهم

چنانچه طرفین متعاهدین با الحاق به معاهدات بین المللی چندجانبه تسهیلات و مزایای بیشتری را در امر ترانزیت قبول نمایند این تسهیلات و مزایا را بدون اینکه مواد این موافقتنامه تغییر یابد درباره یکدیگر مرعی خواهند داشت.

ماده سیزدهم

قوانین و مقررات داخلی هر یک از طرفین و تعهدات ناشی از عضویت آنها در معاهدات بین المللی در مورد اجناس و مال التجاره ای که حمل و نقلشان ممنوع و یا تابع اجازه خاص باشد محفوظ خواهد بود.

ماده چهاردهم

طرفین متعاهدین موافقت می نمایند کمیسیون مختلطی مرکب از نمایندگان هر دو کشور به منظور مراقبت در حسن اجرای این موافقتنامه و رفع مشکلات احتمالی از آن، بنا بر پیشنهاد یکی از طرفین تشکیل گردد. کمیسیون مزبور جلسات خود را به طور متناوب در تهران و کابل تشکیل خواهند داد.

تصمیمات کمیسیون مختلط تا حدود مندرجات این موافقتنامه و پروتکل های منضم (منضمه) آن کاملاً قابل اجرا می باشد هرگاه تصمیمات متخذة مستلزم اصلاح برخی از مواد این موافقتنامه یا پروتکل های ضمیمه آن باشد پس از تصویب مقامات صالحه طرفین قابل اجراست.

ماده پانزدهم

طرفین متعاهدین مقام صلاحیت داری را که عهده دار رسیدگی به امور ترانزیت و اتخاذ تدابیر و مراقبت در حسن اجرای این موافقتنامه باشد تعیین و به یکدیگر کتباً معرفی خواهند نمود.

ماده شانزدهم

بیمه حمل و نقل اجناس و مال التجاره، مسافر و وسایط نقلیه مشمول این موافقتنامه تابع شرایط ذیل است.

الف) درباره بیمه وسایط نقلیه در مقابل شخص ثالث قوانین و مقررات کشوری که عبور و مرور وسایط نقلیه از آن صورت می گیرد نافذ خواهد بود.

ب) درباره بیمه اجناس و مال التجاره و مسافری قوانین و مقررات کشوری که در آن وسایط نقلیه ثبت گردیده قابل اجرا خواهد بود.

ماده هفدهم

پرداختها (تادیات) که بابت مخارج ترانزیت بین دو کشور صورت می گیرد طبق مقررات ارزی (اسعاری) هر یک از دو طرف به ارز (اسعار) قابل تبدیل که مورد قبول بانکهای مرکزی هر دو کشور باشد انجام خواهد شد.

ماده هجدهم

طرفین متعاهدین موافقت می نمایند که جهت استفاده از تسهیلات بیشتر در امور بندری در بندرعباس و یا در هر بندر مناسب دیگری که با توافق طرفین تعیین خواهد شد در حدود قوانین داخلی کشور ایران پروتکل جداگانه ای تنظیم نمایند.

ماده نوزدهم

اموری که در این موافقتنامه و پروتکل های ضمیمه آن پیش بینی نشده تابع قوانین و مقررات داخلی هر یک از طرفین متعاهدین خواهد بود.

ماده بیستم

این موافقتنامه و ضمایم آن از تاریخ مبادله یادداشت مبنی بر تأیید تصویب مراجع صلاحیت دار دو کشور قابل اجرا بوده و جایگزین موافقتنامه ترانزیتی مورخ ۱۳۴۰/۱۱/۱۲ و پروتکلها و ضمایم الحاقی آن می گردد.

ماده بیست و یکم

این موافقتنامه و ضمایم آن بعد از تاریخ مبادله اسناد برای مدت پنج سال معتبر است هرگاه شش ماه قبل از انقضای مدت فسخ آن از جانب یکی از طرفین کتباً اعلام نگردد مدت اعتبار آن خود به خود برای پنج سال دیگر تمدید خواهد شد.

این موافقتنامه و ضمایم آن به تاریخ ۱۴ شهریور ماه (سنبله) ۱۳۵۳ در دو نسخه

اصلی به زبانهای فارسی و پشتو در شهر کابل تنظیم و امضا گردیده و هر دو متن دارای اعتبار مساوی است.

از طرف دولت شاهنشاهی ایران

محمدفرید رفیق

ابراهیم داوری

۲. پروتکل راههای ترانزیتی

پروتکل شماره ۱

مربوط به راههای ترانزیتی

دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری افغانستان با توجه به ماده ۳ موافقتنامه ترانزیتی بین دو دولت که امروز به امضا رسیده است و به منظور ایجاد تسهیلات متقابل راههای اصلی ترانزیتی را به شرح زیر تعیین می نمایند.

الف) راههای ترانزیتی در سرزمین دولت شاهنشاهی ایران

۱. نقطه سرحدی - تایباد - مشهد - بجنورد - ساری - تهران - زنجان - تبریز - بازرگان و بالعکس.
۲. نقطه سرحدی - تایباد - مشهد - بجنورد - ساری - تهران - زنجان - تبریز - جلفا و بالعکس.
۳. نقطه سرحدی - تایباد - مشهد - بجنورد - ساری - تهران - قزوین - همدان - کرمانشاه - خسروی و بالعکس.
۴. نقطه سرحدی - زابل - زاهدان - دارزین - سبزواران - بندرعباس و بالعکس.

(پس از اعلام آمادگی استفاده از آن از طرف دولت شاهنشاهی ایران)

۵. نقطه سرحدی - زابل - زاهدان - دارزین - کرمان - بندرعباس و بالعکس.
- (پس از اعلام آمادگی استفاده از آن از طرف دولت شاهنشاهی ایران)
۶. نقطه سرحدی - تایباد - مشهد - نیشاپور - شاهرود - تهران - قم - اهواز - خرمشهر و بالعکس.

۷. نقطه سرحدی - تایباد - تربت جام - فریمان - سنگ بست - شاهتقی - تربت حیدریه - بیرجند - زاهدان - دارزین - کرمان - بندرعباس و بالعکس.
۸. نقطه سرحدی - تایباد - تربت جام - فریمان - سنگ بست - شاهتقی - تربت حیدریه - بیرجند - زاهدان - دارزین - سبزواران - بندرعباس و بالعکس.

ب) راههای آهن ترانزیتی در سرزمین دولت شاهنشاهی ایران

۱. راه آهن مشهد - تهران - تبریز - رازی و بالعکس.
- (تحت شرایط حمل و نقل بین المللی و اعلام آمادگی پذیرفتن اجناس و

مال التجاره در ایستگاه مشهد از طرف دولت شاهنشاهی ایران)

۲. راه آهن مشهد- تهران- تبریز- جلفا و بالعکس.

۳. راه آهن کرمان- قم- اهواز- بندر شاهپور و بالعکس.

(پس از تکمیل ساختمان راه آهن بین اصفهان و کرمان و اعلام بهره برداری از آن

از طرف دولت شاهنشاهی ایران)

۴. راه آهن کرمان- قم- تهران- تبریز- جلفا و بالعکس.

(پس از تکمیل ساختمان راه آهن بین اصفهان و کرمان و اعلام بهره برداری از آن

از طرف دولت شاهنشاهی ایران)

۵. راه آهن مشهد- شاهرود- تهران- قم- اهواز- خرمشهر و بالعکس.

(ج) راههای ترانزیتی در سرزمین دولت جمهوری افغانستان

۱. نقطه سرحدی- اسلام قلعہ- هرات- قندهار- غزنی- کابل-

جلال آباد- تورخم و بالعکس.

۲. نقطه سرحدی- اسلام قلعہ- هرات- قندهار- سپین بولدک و بالعکس.

۳. نقطه سرحدی- زرنج- قندهار- غزنی- کابل- جلال آباد- تورخم و

بالعکس.

(پس از اعلام آمادگی استفاده از آن از طرف دولت جمهوری افغانستان)

۴. نقطه سرحدی- زرنج- قندهار- سپین بولدک و بالعکس.

(پس از اعلام آمادگی استفاده از آن از طرف دولت جمهوری افغانستان)

(د) اجناس و مال التجاره ای که از این راهها حمل می شود از گمرکاتی که به

وسیله هر یک از طرفین متعاهدین تعیین می گردد عبور خواهد نمود.

ه) علاوه بر راههای مندرج در ماده های (الف) و (ب) و (ج) فوق طرفین

متعاهدین می توانند در مورد راههای دیگر بعداً توافق نمایند.

از طرف دولت شاهنشاهی ایران

محمدفرید رفیق

ابراهیم داوری

۳. پروتکل تسهیل مراسم گمرکی

پروتکل شماره ۲

مربوط به تسهیل مراسم گمرکی

عطف به موافقتنامه ترانزیت بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری افغانستان که به تاریخ امروز امضا گردید طرفین متعاهدین به منظور ایجاد تسهیلات در مقررات گمرکی درباره حمل و نقل اجناس و مال التجاره ترانزیتی به ترتیب ذیل موافقت حاصل می نمایند.

ماده ۱ — هرگاه وسایط نقلیه شخصی مؤسسات و یا اشخاصی که در یکی از کشورهای متعاهدین ثبت شده باشند و دارای جواز عبور بین المللی مانند «تربتیک» و یا «کارنه دوپاساژ» باشند چنین اسناد عبوری در نزد مقامات گمرکی طرفین به عنوان تضمین قبول می شود.

ماده ۲ — هرگاه اجناس و مال التجاره تحت شرایط کارنه تیر حمل گردد مقررات کنوانسیون «تیر» قابل اجرا خواهد بود.

ماده ۳ — در صورتی که حمل و نقل مسافر، اجناس و مال التجاره ترانزیتی به وسیله مؤسسات و شرکتهایی به عمل آید که توسط یکی از طرفین به طرف دیگر معرفی شده است، طرفین متعاهدین حداکثر تسهیلات گمرکی را درباره وسایط نقلیه و محموله آنها معمول خواهند داشت مشروط بر اینکه وسایط نقلیه مذکور شرایط و صفات ذیل را دارا باشند.

الف) وزن بار با وسایط نقلیه (توناز) و فشار بر محور و عرض و طول و ارتفاع وسایط نقلیه که روی راهها (سرکها) عبور می نمایند نباید از استاندارد تصریح شده در میثاقهای بین المللی تجاوز نماید.

ب) حمل و نقل اجناس و مال التجاره ثقیل و حجیم باید مطابق مقررات داخلی هر یک از طرفین متعاهدین صورت گیرد. در این صورت مؤسسات حمل و نقل باید اجازه قبلی مقامات صلاحیت دار کشور طرفی را که وسیله نقلیه از آن عبور می کند تحصیل (حاصل) نماید.

ج) وسایط نقلیه مانند واگنهای خطوط آهن باید به صورت مسقف تهیه گردد که دارای در واحد بوده و پس از مهر از طرف مقامات گمرکی محموله آنها غیر قابل دسترس

باشد. اموال در وسایط نقلیه غیرمسقف نیز بارگیری می شود مشروط بر اینکه روی محموله آنها طبق شرایط مندرج در کنوانسیون تیر و یا به ترتیبی که مورد قبول گمرک کشوری که وسیله نقلیه از آن عبور می کند به وسیله روپوش برزنتی (ترپال) توسط ریسمان بدون گره به وسیله نقلیه محکم گردیده و دو انتهای آن به هم وصل و مهر شده باشد پوشانیده شده و غیرقابل دسترس باشد.

طرف معرفی کننده موظف است مطابق شرایط فوق الذکر تصدیقنامه حاکی از اینکه وسیله نقلیه واجد شرایط لازمه فوق بوده و از هر لحاظ معاینه شده است تهیه و به بدنه خارجی مخزن بار به صورت مطمئن الصاق و مهر نماید. اعتبار این سند قبولی حداکثر یک سال است.

ماده ۴ — در مورد وسایط نقلیه مؤسسات و شرکتهای مذکور در ماده ۳ این پروتکل که توسط مقامات گمرکی یکی از طرفین متعاهدین مهر شده است در صورتی که تمام مهرهایی که تعداد آنها در اظهارنامه قید شده سالم و دست نخورده بوده و محموله وضع مشکوکی نداشته باشد و اطلاع سوئی در مورد آن از مراجع رسمی نرسیده باشد صرف به وضع ظاهری وسایط نقلیه مزبور اکتفا شده بعد از مهر اجازه دخول یا خروج از کشور داده می شود.

ماده ۵ — در مورد وسایل حمل و نقل مؤسسات و شرکتهای معرفی شده که دارای مشخصات و شرایط مندرج در ماده ۳ این پروتکل نباشد و همچنین وسایط نقلیه متعلق به غیرمؤسسات و شرکتهای معرفی شده طبق مقررات داخلی طرفین نسبت به اخذ تضمین وانجام تشریفات گمرکی عمل خواهد شد.

ماده ۶ — ترتیب و ثبت اظهارنامه اجمالی و اظهارنامه ترانزیتی (بیان نامه) و سایر مراسم گمرکی مطابق با مقررات داخلی هر یک از طرفین متعاهدین حتی المقدور به صورت ساده انجام خواهد شد.

ماده ۷ — رانندگان وسایط نقلیه باید دارای جواز رانندگی (لاسنس) ملی یا بین المللی باشند.

ماده ۸ — هرگاه در اثنای حمل و نقل اجناس و مال التجاره ترانزیتی تخلف از مفاد این موافقتنامه به عمل آید در آن صورت قوانین و مقررات داخلی هر یک از کشورهای متعاهد قابل اجراست.

ماده ۹ — طرفین متعاهدین موافقت می نمایند که برای رانندگان و معاونین آنها که وسایط نقلیه شان بر طبق مندرجات این موافقتنامه و پروتکل‌های منضمه آن به کار حمل و نقل اجناس و مال التجاره ترانزیتی در خاک طرفین اشتغال می ورزند ویزای کثیرالمسافرت به مدت شش ماه صادر گردد.

ماده ۱۰ — ایجاد تسهیلات بیشتر در تشریفات گمرکی و تعهدات مذکور در این موافقتنامه به وسیله یک طرف متعاهد تغییر در موافقتنامه حاضر تلقی نمی شود و احتیاجی به موافقت طرف دیگر ندارد.

ماده ۱۱ — در صورتی که عدلها و صندوقها ترمیم و بسته بندی مجدد را ایجاب نماید بعد از رسیدگی و تطبیق با اظهارنامه و جواز ترانزیت طبق تقاضای صاحب اجناس و مال التجاره یا نماینده آن این عمل تحت نظارت مأمورین گمرک با حضور نماینده وزارت بازرگانی (وکالت التجاری) انجام و تغییرات وارده از طرف گمرک در ظهر جواز و اظهارنامه ترانزیت با توضیح کافی قید می گردد.

ماده ۱۲ — راجع به تضمین گمرکی اجناس و مال التجاره که با وسایط نقلیه شرکتها و مؤسسات معرفی شده حمل می شود طرفین متعاهدین موافقت می نمایند در هر مورد ضمانت کتبی نماینده وزارت بازرگانی (وکالت التجاری) را به جای وثیقه نقدی یا تضمین بانکی مورد قبول قرار دهند. هریک از طرفین در صورت تخلف مؤسسات و شرکت‌های حمل و نقل از مفاد این موافقتنامه علاوه بر اقدامات قانونی مراتب را به منظور تجدید نظر در معرفی شرکت‌های مذکور به طرف دیگر اعلام خواهند نمود.

ماده ۱۳ — تعهدات هریک از طرفین در مقابل ارائه تصدیق خروج اجناس و مال التجاره از سرحد و تصدیق اولین گمرک مقصد مبنی بر حصول جنس به کشور ابطال خواهد شد.

ابطال تعهدات در مورد اجناس و مال التجاره صادراتی ترانزیتی هریک از طرفین متعاهدین در مقابل تصدیق خروج گمرک مرزی (سرحدی) هریک از دو کشور صورت خواهد گرفت.

ماده ۱۴ — هزینه (مصارف) خدمات گمرکی اجناس و مال التجاره وارده هر یک از طرفین به کشور دیگر مطابق نرخ اجناس و مال التجاره وارداتی آن کشور و هزینه (مصارف) خدمات گمرکی هنگام صدور (خروج) از کشور طرف مقابل در گمرک

خروجی مطابق به نرخ خدمات گمرکی اجناس و مال التجاره صادراتی کشور متعاقد محاسبه و اخذ خواهد شد.

ماده ۱۵ — وسایط نقلیه از قبیل کامیون (لاری) اتوبوس (بس) که به صورت ترانزیت بدون بار یا مسافر از راههای ترانزیتی طرفین عبور نمایند از تسهیلات مندرج در ماده ۱۲ این پروتکل برخوردار خواهند بود.

ماده ۱۶ — طرفین متعاهدین موافقت می نمایند که لوازم مازاد مسافری (شخصی) همراه اتباع طرفین را که ماهیت تجارتی داشته باشد به اسرع وقت به هزینه (مصارف) صاحب مال به طریق محفوظ و مطمئن با یکی از وسایط نقلیه مورد انتخاب گمرک کشوری که مسافر از خاک آن عبور می نماید و با تعهد کتبی صاحب مال به مرز (سرحد) خروج ارسال نمایند در این صورت از فرستادن مأمور بدرقه خودداری می شود. هر یک از اتباع طرفین که با وسیله نقلیه سواری شخصی خود وارد می شود می تواند با ارائه ضمانت کتبی نماینده وزارت بازرگانی (وکالت التجاری) طرفین از مزایای این ماده استفاده نماید و در این صورت لوازم همراه مسافر به طور مطمئن بسته بندی و سیم و سرب شده همراه مسافر حمل می گردد.

از طرف دولت جمهوری افغانستان

از طرف دولت شاهنشاهی ایران

محمدفرید رفیق

ابراهیم داوری

۴. پروتکل متمم موافقتنامه ترانزیت

پروتکل شماره ۳

عطف به موافقتنامه ترانزیت که در تاریخ امروز به امضا رسیده است طرفین متعهدین نسبت به موارد زیر توافق می نمایند.

ماده ۱ — مؤسسات رسمی و شرکتهای خصوصی حمل و نقل که مرکز آنها در افغانستان است از طرف دولت شاهنشاهی ایران اجازه دارند به منظور حمل و نقل اجناس و مال التجاره که مقصد آن کشور ایران باشد سرویس حمل و نقل موتوری خود را تا مشهد بسط دهند.

مؤسسات رسمی و شرکتهای خصوصی حمل و نقل که مرکز آنها در ایران است از طرف دولت جمهوری افغانستان اجازه دارند به منظور حمل و نقل اجناس و مال التجاره که مقصد آن کشور افغانستان باشد سرویس و حمل و نقل موتوری خود را تا هرات بسط دهند.

حمل اجناس و مال التجاره سریع الفساد و یا در موارد استثنائی بر اساس اجازه قبلی طرف دیگر به هر یک از شهرهای کشور موافقت کننده صورت خواهد گرفت.

ماده ۲ — پرداختهای (تأدیات) قانونی به گمرک از بابت وسایط نقلیه که به طور ورود موقت به منظور حمل اجناس وارداتی داخل کشور هر یک از طرفین می شود به عوض وثیقه نقدی یا تضمین بانکی ضمانت کتبی ششماهه نماینده وزارت بازرگانی (وکالت التجاری) طرفین پذیرفته می شود.

مدت اعتبار پروانه (اجازه) ورود موقت برای شش ماه می باشد.

ماده ۳ — در آن قسمت از مسیر ترانزیت در خاک کشور شاهنشاهی ایران که اجناس و مال التجاره به وسیله راه آهن حمل می گردد اداره راه آهن دولتی ایران متضمن رسانیدن اجناس و مال التجاره افغانی به صورتی که به راه آهن تحویل شده است می باشد.

ماده ۴ — در صورتی که راه آهن دولتی ایران به اثر تقاضای صاحب مال یا نماینده او از تاریخ صدور جواز ترخیص و موافقت قبلی خویش مبنی بر تهیه واگون نتواند واگون مورد تقاضا را حداکثر در مدت پنج روز واگذار (تهیه) نماید این مدت جز زمان معافیت انبارداری برای تهیه وسایل نقلیه به منظور خروج اجناس و مال التجاره از انبار

محاسبه نشده و از این بابت انبارداری دریافت نمی شود در این صورت صاحب مال یا نماینده او موظف است در ظرف مدت مقررۀ مندرج در قوانین و مقررات گمرکی ایران با تهیه وسیلۀ نقلیۀ مناسب مال التجاره را از محوطه گمرک خارج نماید.

مادۀ ۵ — طرفین متعاهدین در تخلیه و بارگیری اجناس و مال التجارۀ ترانزیتی یکدیگر در بنادر و گمرکات ورودی و خروجی توجه کافی مبذول داشته و سعی خواهند نمود تا تخلیه و بارگیری به اسرع وقت صورت گیرد.

مادۀ ۶ — راه آهن دولتی ایران کرایۀ حمل و نقل اجناس و مال التجارۀ ترانزیتی افغانستان را بر اساس تعرفۀ معمول راه آهن دولتی ایران با تخفیف بیست درصد دریافت خواهند نمود. سایر مقررات و آیین نامه های راه آهن دولتی ایران در مورد حمل کلیۀ اجناس و مال التجارۀ ترانزیتی اجرا خواهد گردید.

از طرف دولت شاهنشاهی ایران

از طرف دولت جمهوری افغانستان

ابراهیم داوری

محمدفرید رفیق

۲۱. تفاهمنامه اعطای وام

۱. متن تفاهمنامه

یادداشت تفاهم

نظر به عوالم دوستی و مودت بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری افغانستان و علاقه رهبران دو ملت به بسط و توسعه مناسبات و همکاری های بین دو کشور و با توجه به اولویت انجام مطالعات طرحهای عمرانی مورد علاقه طرفین در افغانستان، که در پروتکل مورخ دوم مرداد ماه (۲ اسد) ۱۳۵۳ مورد موافقت قرار گرفته است جناب آقای هوشنگ انصاری وزیر امور اقتصادی و دارایی دولت شاهنشاهی ایران و جناب آقای زلمی محمودغازی سفیرکبیر دولت جمهوری افغانستان در تهران در تاریخ ۳۰ مهرماه (۳۰ میزان) ۱۳۵۳ ملاقات و توافق نمودند که دولت شاهنشاهی ایران مبلغ ده (۱۰) میلیون دلار آمریکایی به منظور انجام مطالعات توجیه اقتصادی طرحهای مندرج در پروتکل مذاکرات اقتصادی ایران و افغانستان و یا مطالعه توجیه اقتصادی طرحهای عمرانی دیگری که مورد موافقت طرفین قرار گیرد به طور کمک بلاعوض در اختیار دولت جمهوری افغانستان قرار دهد. دولت جمهوری افغانستان از مبلغ مزبور برای تأمین هزینه های افغانی و یا ارزی («اسعار خارجی») انجام مطالعه توجیه اقتصادی طرحهای مورد نظر استفاده خواهد نمود.

زلمی محمودغازی

هوشنگ انصاری

سفیرکبیر دولت جمهوری افغانستان

وزیر امور اقتصادی و دارایی

دولت شاهنشاهی ایران

۲. اصل نامه محمد داودخان

بر اساس اعتمادی که نسبت به آقای زلمی محمودغازی* می باشد ایشان را با اختیار تام به نمایندگی از طرف دولت جمهوری افغانستان جهت امضای موافقتنامه ده میلیون دلاری در زمینه پروژه های مطالعات اقتصادی و تکنیکی پروتکل مورخه دوم مرداد ۱۳۵۳ به مقامات دولت شاهنشاهی معرفی می نماید.

محمد داود

رئیس جمهور و نخست وزیر

* آقای زلمی محمود غازي پسرعموی محمد داود و سفیر مورد اعتماد وی در تهران بود.

۲۲. نامه‌های متبادل در خصوص معافیت متقابل گمرکی مأمورین کنسولی

۱. رونوشت نامهٔ سفیر ایران در کابل به وزیر امور خارجهٔ افغانستان

شماره ۳۳۴۹

تاریخ ۱۳۵۳/۱۰/۱۶

جناب آقای وزیر امور خارجه

دوستدار افتخار دارد به اطلاع آن جناب برساند که دولت شاهنشاهی ایران آماده است با دولت جمهوری افغانستان موافقتنامه‌ای دربارهٔ اعطای معافیت از پرداخت حقوق گمرکی و عوارض به مأمورین کنسولی در تمام دورهٔ خدمت آنها در پست کنسولی به شرح زیر منعقد نماید:

مأمورین کنسولی ایران در هرات و مأمورین کنسولی افغانستان در مشهد از همان مزایا و معافیت‌های گمرکی که به موجب کنوانسیون وین دربارهٔ روابط کنسولی مورخ ۱۹۶۳ در مورد اشیائی که در مدت استقرار اولیهٔ خود وارد می‌کنند برخوردارند، بر اساس عمل متقابل تا پایان دورهٔ خدمت آنها در پست کنسولی بهره‌مند گردند.

چنانچه دولت جمهوری افغانستان با این پیشنهاد موافقت داشته باشد پیشنهاد می‌نماید این نامه و نامهٔ جوابیهٔ آن جناب مبنی بر موافقت دولت جمهوری افغانستان به منزلهٔ موافقتنامه‌ای در این خصوص بین دولت ایران و دولت جمهوری افغانستان تلقی گردد که از تاریخ نامهٔ جوابیهٔ آن جناب به موقع اجرا درخواهد آمد.
موقع را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می‌شمارد.

حسین داودی

سفیر شاهنشاه آریامهر

۲. اعلام توافق معاون وزارت امور خارجه افغانستان با نامه سفیر ایران در کابل

شماره: ۵۴۴۹

تاریخ: ۵۳/۱۰/۲۳

جلالت مآب محترم آقای حسین داودی

سفیر دولت شاهنشاهی ایران در کابل

احتراماً وصول نامه شماره ۳۳۹۴ مورخ ۱۳۵۳/۱۰/۱۶ جلالت مآب شما را در

مورد معافیت‌های گمرکی قونسل‌ی بین دول‌تین اطمینان داده و بدین وسیله موافقت دولت

جمهوری افغانستان را به تمام مواد مندرجه آن اظهار می‌دارم.

با تجدید احترامات فائقه.

وحید عبدالله

معین وزارت امور خارجه

۲۳. تفاهمنامه بازرگانی و اقتصادی

۱. متن یادداشت تفاهم

محرمانه

یادداشت تفاهم

با توجه به پروتکل مذاکرات بین جناب آقای فریدون مهدوی وزیر بازرگانی دولت شاهنشاهی ایران و جناب آقای علی احمد خرم وزیر پلان دولت جمهوری افغانستان که در تاریخ ۲ مرداد ماه ۱۳۵۳ در کابل به امضا رسید طرفین به شرح زیر موافقت نمودند:

۱. در مورد اجرای طرحهای مربوط به ماده یک پروتکل فوق الذکر و اجرای طرحهای صنعتی کاغذ، شکر، سیمان، نساجی، پشم و تکمیل قسمت دوم راه یخچال دیشو و ادامه آن تا راههای مرزی ایران، طرف ایرانی موافقت نمود بر اساس و تصویب گزارشهای اقتصادی و فنی طرحها کلاً کمکی به مبلغ ۷۰۰ میلیون دلار به طرف افغانی اعطا نماید.

دوره باز پرداخت وامهای صنعتی بر اساس قدرت بازدهی و از محل خود طرح بین طرفین تعیین خواهد شد. در مورد باز پرداخت طرحهای زیربنایی شرایط بانک جهانی ملاک عمل قرار خواهد گرفت.

۲. در مورد طرحهای دیگر پیش بینی شده در پروتکل فوق الذکر و سایر طرحها دولت ایران پس از اتمام و تصویب گزارشهای اقتصادی و فنی مربوط کمک مالی می نماید.

۳. در مورد تأسیس بانک صادرات در افغانستان، ایران موافقت نمود وامی معادل ده میلیون دلار با بهره $3\frac{1}{4}$ درصد و دوره باز پرداخت ۱۵ سال به افغانستان اعطا نماید.

۴. ایران موافقت نمود ۲۰۰ دستگاه اتوبوس و ۱۸ دستگاه مینی بوس با شرایط سهل به افغانستان تحویل دهد.

۵. در مورد تجهیز فرودگاه کابل ایران موافقت نمود کمکی معادل ۲/۵ میلیون دلار به افغانستان اعطا نماید.

مفاد مندرج در این یادداشت تفاهم پس از تصویب مقامات صلاحیت دار دو

کشور قابل اجرا خواهد بود.

تهران به تاریخ نهم اردیبهشت ماه یک هزار و سیصد و پنجاه و چهار

وزیر پلان دولت جمهوری افغانستان

وزیر بازرگانی دولت شاهنشاهی ایران

علی احمد خرم

فریدون مهدوی

۲. نامهٔ وزیر بازرگانی ایران به وزیر پلان (برنامه‌ریزی) افغانستان

محرمانه

تهران ۱۳۵۴/۲/۹

جناب آقای علی احمد خرم

وزیر پلان دولت جمهوری افغانستان

افتخار دارد بدین وسیله به استحضار برساند در مذاکراتی که منجر به امضای یادداشت تفاهم بین جناب عالی و این جانب به تاریخ امروز گردید موافقت شد که طرح نساجی که گزارش اقتصادی و فنی آن مورد تصویب ایران قرار گرفته است به مورد اجرا گذارده شود و ایران ترتیب اعطای وام لازم را برای این منظور بدهد.

با تقدیم شایسته‌ترین احترامات

فریدون مهدوی

وزیر بازرگانی دولت شاهنشاهی ایران

۳. نامهٔ اعلام توافق وزیر پلان افغانستان به وزیر بازرگانی ایران

محرمانه

تهران ۱۳۵۴/۲/۹

جناب آقای فریدون مهدوی

وزیر بازرگانی دولت شاهنشاهی ایران

افتخار دارد دریافت نامهٔ جناب عالی به تاریخ امروز را که مندرجات آن به شرح زیر می باشد اعلام و تأیید نماید.

«افتخار دارد بدین وسیله به استحضار برساند در مذاکراتی که منجر به امضای یادداشت تفاهم بین جناب عالی و این جانب به تاریخ امروز گردید موافقت شد که طرح نساجی که گزارش اقتصادی و فنی آن مورد تصویب ایران قرار گرفته است به مورد اجرا گذارده شود و ایران ترتیب اعطای وام لازم را برای این منظور بدهد.»

با تقدیم شایسته ترین احترامات

علی احمد خرم

وزیر پلان دولت جمهوری افغانستان

۲۴. پروتکل دومین اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی و بازرگانی

پروتکل دومین اجلاس کمیسیون مشترک وزیران دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری افغانستان

برای همکاری های اقتصادی و بازرگانی

دومین اجلاس کمیسیون مشترک وزیران دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری افغانستان از ۲۲ تا ۲۴ مهرماه ۱۳۵۴ در تهران تشکیل گردید. ریاست هیئت نمایندگی ایران را جناب آقای فریدون مهدوی وزیر بازرگانی و ریاست هیئت نمایندگی افغانستان را جناب آقای علی احمد خرم وزیر برنامه ریزی به عهده داشتند.

اسامی هیئتهای نمایندگی دو کشور در پیوستهای شماره ۱ و ۲ ذکر شده اند. کمیسیون مشترک از پیشرفتهای حاصل در همکاری های اقتصادی و بازرگانی دو کشور که عوالم دوستی و مودت و روابط دیرینه ایران و افغانستان پایه های استوار آن را تشکیل می دهند، ابراز خشنودی نمود و تحکیم و توسعه هرچه بیشتر این همکاری ها را که به نفع دو کشور می باشد مورد تأکید قرار داد.

کمیسیون مشترک از اقدامات انجام شده به منظور اجرای تصمیمات اولین اجلاس و نیز یادداشت تفاهم منعقد بین دو کشور در تاریخ ۵۴/۲/۹ ابراز رضایت نموده و طرفین در موارد زیر توافق نمودند:

۱. همکاریهای صنعتی

الف) نساجی

قرار شد ظرف دو هفته از تاریخ امضای این پروتکل، طرف افغانی آخرین تغییرات حاصل در برآوردهای مالی مربوط به ایجاد واحد نساجی (نخی و پشمی) در افغانستان را که بر اساس نامه های منضم به یادداشت تفاهم مورخ ۵۴/۲/۹ ایران گزارش اقتصادی و فنی آن را مورد تصویب قرار داده و موافقت خود را با اعطای وام لازم برای اجرای این طرح اعلام نموده بود به اطلاع ایران برساند تا موافقتنامه نهایی مربوط به اعطای وام مذکور تهیه شود.

ب) سیمان

قرار شد طرف افغانی گزارش اقتصادی و فنی مربوط به ایجاد یک کارخانه سیمان در افغانستان را که اخیراً تهیه گردیده است تسلیم طرف ایرانی نماید تا موافقتنامه نهایی مربوط به اعطای وام بر اساس شرایط مندرج در یادداشت تفاهم مورخ ۵۴/۲/۹ دو کشور، از جانب ایران برای اجرای این طرح تهیه شود.

پ) نیشکر

قرار شد در آینده نزدیک هیئتی از کارشناسان وزارت کشاورزی و منابع طبیعی ایران به منظور انجام مذاکره و تهیه گزارش نهایی اقتصادی و فنی مربوط به ایجاد یک واحد کشت و صنعت نیشکر در منطقه ننگرهار افغانستان با کمک ایران، به آن کشور عزیمت نماید.

پس از اعلام نتیجه گزارش نهایی مذکور مذاکرات لازم در خصوص ایجاد یک کارخانه کاغذ در ننگرهار بین طرفین صورت خواهد گرفت.

۲. حوزه هیرمند

به منظور اجرای طرحهای مربوط به ماده یک پروتکل اولین اجلاس مشترک و نیز یادداشت تفاهم مورخ ۵۴/۲/۹ دو کشور قرار شد طرف افغانی ظرف سه هفته از تاریخ امضای این پروتکل طرحهای جامع مربوط به احداث سدهای ذخیره به منظور ذخیره آبهای سیلابی جهت توسعه کشاورزی و دامپروری و ایجاد صنایع وابسته به آن و تولید انرژی و جلوگیری از خسارات سیلابی در حوزه مشترک رود هیرمند را به طرف ایرانی تسلیم نماید تا مورد مطالعه طرف ایرانی قرار گرفته و در صورت تأیید طرفین ترتیب اعطای وامهای مربوطه بر اساس شرایط یادداشت تفاهم فوق الذکر داده شود.

۳. دامپروری و کشتارگاه

قرار شد طرف افغانی گزارش اقتصادی و فنی طرح دامپروری و نیز کشتارگاه در منطقه هرات افغانستان موضوع بند ۳ پروتکل اولین اجلاس کمیسیون مشترک را جهت ترتیب اعطای وام مربوطه تسلیم ایران نماید.

۴. راه آهن

در مورد احداث خط آهن کابل - قندهار - هرات و ادامه آن تا مرز ایران قرار شد کمیته مشترکی از مقامات راه آهن دولتی ایران و طرف افغانی تشکیل و طرح جامع

ارتباط راه‌آهنهای دو کشور را تهیه و ارائه نماید، تا پس از تکمیل گزارش فنی و اقتصادی خط آهن مربوط به افغانستان و تسلیم آن به ایران، ترتیب فراهم نمودن تسهیلات مالی از جانب ایران داده شود.

۵. راه یخچال - دیشو

در زمینهٔ احداث راه یخچال - دیشو و ادامهٔ آن تا راههای مرزی ایران قرار شد طرف افغانی گزارش اقتصادی و فنی کامل مربوط را ظرف دو ماه از تاریخ امضای این پروتکل به طرف ایرانی ارائه دهد تا ترتیب اعطای وام مربوطه از جانب ایران بر اساس شرایط مندرج در یادداشت تفاهم مورخ ۵۴/۲/۹ دو کشور، داده شود.

۶. همکاری‌های بازرگانی

کمیسیون مشترک افزایش حجم مبادلات بازرگانی بین دو کشور در سالهای اخیر را مورد توجه قرار داده و نظریه زمینه‌های مساعد موجود، کوشش دو کشور را در جهت افزایش بیشتر مبادلات بازرگانی فیما بین خاطرنشان ساخت.

الف) موافقتنامهٔ ترانزیت

طرفین رضایت خود را از امضای موافقتنامهٔ ترانزیت مورخ ۵۳/۶/۱۴ بین دو کشور که پیرو تصمیم اولین اجلاس مشترک منعقد گردید، اعلام و اظهار امیدواری نمودند که اجرای موافقتنامهٔ مذکور موجبات گسترش هرچه بیشتر روابط بازرگانی فیما بین را فراهم آورد.

ب) تحویل اتوبوس و مینی‌بوس به افغانستان

کمیتهٔ مشترک رضایت خود را از انعقاد موافقتنامهٔ مربوط به تحویل ۲۰۰ دستگاه اتوبوس و ۱۸ دستگاه مینی‌بوس ساخت ایران به افغانستان اعلام نموده و طرف ایرانی موافقت نمود که ظرف شش هفته از تاریخ این پروتکل ترتیب اعطای کمک مالی مربوطه را بدهد.

۷. همکاریهای مخابراتی

الف) طرح Microwave افغانستان

در زمینهٔ همکاری ایران با افغانستان برای اجرای طرح مخابراتی Microwave در افغانستان که قسمتی از شبکهٔ مخابراتی آسیایی را تشکیل خواهد داد، قرار شد طرف افغانی گزارش اقتصادی و فنی مربوطه را ظرف سه ماه از تاریخ امضای این پروتکل به

طرف ایرانی تسلیم نماید تا ترتیب اعطای کمکهای لازم از طرف ایران داده شود.

(ب) تجهیز فرود گاہ کابل

طرفین رضایت خود از اعطای کمک ایران در تجهیز فرودگاه کابل را که پیرو

تصمیم یادداشت تفاهم مورخ ۵۴/۲/۹ دو کشور انجام گرفت، ابراز نمودند.

۸. همکاریهای بانکی

(الف) بانک توسعه صادرات افغانستان

در زمینه تأسیس بانک توسعه صادرات در افغانستان قرار شد طرف ایرانی ظرف

یک ماه از تاریخ این پروتکل ترتیب اعطای ده میلیون دلار وام مربوطه بر اساس شرایط

مندرج در یادداشت تفاهم مورخ ۵۴/۲/۹ دو کشور را بدهد.

(ب) بانک رهنمی و تعمیرات افغانستان

بنا به پیشنهاد طرف افغانی، قرار شد که ظرف سه ماه از تاریخ این پروتکل

هیئتی از کارشناسان امور بانکی ایران به منظور بررسی امکانات افزایش کارایی بانک

ره‌نی و تعمیرات افغانستان و نیز بررسی امکانات همکاری بین بانکهای دو کشور به

افغانستان اعزام گردد.

۹. ذوب آهن

طرف ایرانی موافقت نمود که پیشنهاد افغانستان مبنی بر امکان همکاری ایران

در ایجاد یک واحد ذوب آهن در افغانستان، و امکان صدور سنگ آهن آن را مورد مطالعه

قرار داده و نظر خود را در این زمینه بعداً اعلام نماید. قرار شد سومین اجلاس کمیسیون

مشترک وزیران در نیمه دوم سال ۱۳۵۵ در کابل تشکیل شود.

این پروتکل در دو نسخه به زبان فارسی به تاریخ ۲۴ مهرماه ۱۳۵۴ در تهران

تهیه و امضا شد و هر دو نسخه دارای اعتبار یکسان می باشند.

وزیر یازرگانی دولت شاهنشاهی ایران

علی احمد خرم

فریدون مهدوی

پیوست ۱

اعضای هیئت نمایندگی دولت شاهنشاهی ایران

۱. جناب آقای فریدون مهدوی   وزیر بازرگانی
۲. جناب آقای حسین داودی   سفیر شاهنشاه آریامهر در کابل
۳. جناب آقای عزیزالله کهکشان   معاون وزارت نیرو
۴. جناب آقای حمید موسویان   معاون وزارت راه و ترابری
۵. جناب آقای حسین سپهری   معاون وزارت کشاورزی و منابع طبیعی
۶. جناب آقای محسن ظهیرامامی   معاون وزارت پست و تلگراف و تلفن
۷. جناب آقای علیرضا عروضی   معاون وزارت بازرگانی
۸. آقای معنوی   مشاور عالی وزیر نیرو
۹. آقای آلبرت باوی   مدیرکل پروژه‌ها، وزارت نیرو
۱۰. آقای ابوالحسن میربها   مدیرکل همکاری‌های اقتصادی وزارت امور اقتصادی و دارایی
۱۱. آقای مرتضی پدram نیا   معاون مدیرکل دفتر همکاری‌های بین‌المللی وزارت بازرگانی
۱۲. آقای خسرو فاضل   منشی مخصوص وزیر بازرگانی

پیوست ۲

اعضای هیئت نمایندگی دولت جمهوری افغانستان

۱. جناب آقای علی احمد خرم وزیر برنامه ریزی
۲. جناب آقای زلمی محمودغازی سفیر افغانستان در دربار شاهنشاهی
۳. آقای جمعه محمد محمدی رئیس عمومی آب و برق
۴. آقای عبدالکریم امین رئیس مالی وزارت برنامه ریزی
۵. آقای زیورالدین یعقوبی مدیر عمومی برنامه ریزی، وزارت مخابرات
۶. دکتر محمد عثمان دفتری عضو سفارت افغانستان در دربار شاهنشاهی

۲۵. پروتکل سومین اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی و بازرگانی

محرمانه

پروتکل سومین اجلاس کمیسیون مشترک وزیران دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری افغانستان

برای همکاری‌های اقتصادی و بازرگانی

سومین اجلاس کمیسیون مشترک وزیران دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری افغانستان از ۳ تا ۵ خرداد ماه ۲۵۳۵ شاهنشاهی (۳ تا ۵ جوزا ۱۳۵۵) در کابل تشکیل گردید.

ریاست هیئت نمایندگی ایران را جناب آقای منوچهر تسلیمی وزیر بازرگانی و ریاست هیئت نمایندگی افغانستان را جناب آقای علی احمد خرم وزیر پلان به عهده داشتند. اسامی هیئتهای نمایندگی دو کشور در پیوستهای شماره یک و دو ذکر شده‌اند. طرفین ضمن مطالعه اقدامات انجام شده در اجرای تصمیمات اولین و دومین اجلاس کمیسیون از پیشرفت حاصله ابراز رضایت نموده و به شرح زیر توافق نمودند:

۱. همکاریهای صنعتی

الف) نساجی (واحد نخ و پشمی)

با توجه به اسناد و مدارک ارسالی به وسیله طرف افغانی بنا بر اینکه مشخصات فنی واحد نساجی نخ و ضمیمه نگردیده بود طرف افغانی مشخصات فنی مورد نظر را در اختیار طرف ایرانی قرار داده و قرار شد ظرف دو هفته هیئت افغانی برای مذاکره و نهایی کردن موافقتنامه وام (قرضه) مربوط که پیش‌نویس (مسوده) آن از طرف ایران قبلاً در اختیار قرار داده می‌شود به تهران اعزام گردد.

ب) سیمان (سمنت)

طرف ایرانی در حالی که ترتیب اعطای وام کارخانه سیمان قندهار (قرضه) فابریکه سمنت کندهار را به مبلغ قراردادی با شرکتهای تحویل دهنده و ساختمانی منعقد شده است تأیید نمود. قرار شد طرف افغانی گزارش اقتصادی و فنی مربوطه را ظرف سه

ماه به طرف ایرانی ارائه و طرف ایرانی پس از تأیید گزارش مذکور طی دو ماه به اعطای وام (قرضه) بپردازد.
پ) نیشکر، کاغذ

قرار شد طرف ایرانی مهندسین مشاور (متخصصین) منتخب برای تهیه طرح توجیهی اقتصادی و فنی (راپور مطالعات اقتصادی و تخریکی) پروژه را ظرف دو هفته به افغانستان اعزام دارد. حق الزحمه مهندسین مشاور (متخصصین) مذکور بر اساس قیمت حداقل پیشنهاد (افز) به دست آمده از محل (مدرک) ده میلیون دلار مساعدت بلاعوض ایران برای طرحهای اقتصادی و فنی (مطالعه اقتصادی و تخریکی) تأمین گردد.
ت) استفاده از محصولات و مصنوعات دو کشور

طرف افغانی موافقت نمود امکان استفاده از محصولات و مصنوعات ساخت ایران را در پروژه‌هایی که به مرحله اجرا گذارده شده یا پروژه‌هایی که در دست تهیه و اجرا می‌باشد مطالعه و پیش‌بینی و در صورتی که از لحاظ کیفیت و قیمت قابل رقابت باشد مورد استفاده قرار دهد. در این مورد طرف ایرانی فهرستی از محصولات و مصنوعات ساخت ایران را با قیمت مشخصات و لیسانسهای مربوطه در اختیار طرف افغانی می‌گذارد.

همچنین طرف ایرانی موافقت نمود که با توجه به نیازهای خود مازاد محصولات واحدهای تولیدی را که با همکاری این کشور در افغانستان ایجاد می‌شود، خریداری نماید.

ج) ذوب آهن

با توجه به ماده شماره ۹ پروتکل دومین اجلاس کمیسیون مشترک مهرماه ۱۳۵۴ (مورخ ۲۲-۲۴ میزان) طرف ایرانی موافقت نمود که پیشنهاد افغانستان مبنی بر امکان همکاری ایران در ایجاد یک واحد (فابریکه) ذوب آهن در افغانستان و امکان صدور سنگ آهن آن را مورد مطالعه قرار داده و نظر خود را در این زمینه بعداً اعلام نماید.

۲. پروژه دامپروری و کشتارگاه (مسلخ و مالداری) هرات

با توجه به ارائه گزارش (راپور) توجیهی اقتصادی و فنی کشتارگاه (مسلخ) مربوط به پروژه توسعه دامپروری (انکشاف مالداری) به طرف ایرانی، قرار شد پیش نویس (مسوده) موافقتنامه مالی تهیه شده ظرف ده روز بعد از امضای این پروتکل به

طرف افغانی ارسال گردد تا مبتنی بر آن یک هیئت افغانی برای نهایی کردن و امضای موافقتنامه وام (قرضه) به تهران اعزام شود.

۳. راه آهن (خط آهن)

در مورد احداث راه آهن کابل — قندهار — هرات و ادامه آن تا مرز (سرحد) ایران شامل خطوط فرعی آن نتیجه تبادل نظرهای طرف افغانی و مقامات راه آهن دولتی ایران به کمیسیون مشترک گزارش گردید. طرف افغانی از مساعی مقامات راه آهن ایران ابراز تشکر و رضایت نمود.

به نظر طرف ایرانی برای اقتصادی بودن طرح موضوع صدور سنگ آهن از افغانستان به ایران باید در نظر گرفته شود.

طرف ایرانی موافقت نمود پس از تکمیل گزارش فنی و اقتصادی خط آهن افغانستان و ارائه آن به جانب طرف ایرانی ترتیب فراهم نمودن تسهیلات مالی از جانب ایران داده شود.

۴. راه یخچال — دیشو و ادامه آن تا مرز (سرحد) ایران

در زمینه احداث راه یخچال — دیشو و ادامه آن تا مرز (سرحد) ایران شامل هزینه (مصارف) اضافی راه یخچال — دیشو قرار شد طرف ایرانی نظر خود را در مورد اسناد و مدارک ارائه شده تا پایان تیرماه (سرطان) سال جاری اعلام داشته و در این فاصله ترتیب موافقتنامه وام (قرضه) بین طرفین به عمل آید.

۵. پروژه ماکروویو (ماکروویف)

قرار شد نماینده طرف افغانی به منظور توضیح و نهایی کردن توافقات بر اساس اسناد و مدارکی که قبلاً فرستاده شده به ایران اعزام گردد. اعطای وام (قرضه) پس از انجام مذاکره بلافاصله صورت خواهد گرفت.

۶. ایجاد مشارکت

طرف ایرانی پیشنهاد نمود که به منظور تسهیل همکاری در اجرای طرحهای صنعتی امکان تشکیل مشارکتهایی متشکل از بخشهای دولتی و خصوصی طرفین مطالعه شود. در این مطالعه اساسنامه و شرایط و نحوه مشارکت مطالعه تنظیم و برای اتخاذ تصمیم به کمیسیون مشترک وزیران ارائه خواهد شد.

۷. دفتر فنی (اداره انسجام تخنیکي)

به منظور تسهیل در انجام خدمات مربوط به همکاری‌های اقتصادی و فنی و تهیه گزارش ارزیابی طرحها (پروژه‌ها) و دریافت کمک و رسیدگی به امور دریافت کمک و اعتبارات و استفاده از آنها طرفین موافقت نمودند بر اساس شرایطی که مورد توافق طرفین قرار خواهد گرفت امکان تأسیس یک دفتر فنی (اداره انسجام تخنیکي) برای انجام خدمات فوق در کابل را مطالعه نمایند.

۸. همکاری‌های بازرگانی (تجارتی)

الف) کمیسیون مشترک روابط بازرگانی (تجارتی) دو کشور را مورد بررسی قرار داد و بر این عقیده بود که با وجود توسعه مناسبات تجاری و اقتصادی همه امکانات موجود در بسط این روابط به کار گرفته نشده است.

به منظور توسعه حجم مبادلات تجاری بین دو کشور و سایر کشورها طرفین موافقت نمودند که امکان تشکیل یک شرکت مشترک صادرات و واردات مورد مطالعه قرار گیرد. جهت عملی شدن مقاصد فوق فهرست اقلام صادراتی افغانی ترتیب و به طرف ایرانی سپرده شد قرار شد ظرف یک ماه از تاریخ امضای این پروتکل هیئتی از دو طرف مأمور مطالعه جوانب مختلف موضوع گردند.

ب) بر اساس ماده ۵ موافقتنامه بازرگانی (تجارتی) دو کشور مورخ بیست و هفتم بهمن (دلو) ۱۳۵۲ طرفین موافقت نمودند که برای تشویق و توسعه تجارت دو کشور در تاریخ شهریور تا آبان ۲۵۳۵ شاهنشاهی (سنبله تا عقرب ۱۳۵۵) نمایشگاهی از کالاهای ایرانی در کابل برگزار گردد. قرار شد طرف افغانی تسهیلات لازم را فراهم نماید.

پ) کمیسیون مشترک مراتب رضایت خود از پیشرفت اجرای موافقتنامه مربوط به تحویل اتوبوس و مینی بوس به افغانستان ابراز داشت.

۹. همکاری با بانک توسعه (انکشاف) صادرات افغانستان

طرفین رضایت خود را از اعطای ده میلیون دلار وام (قرضه) ایران برای بانک توسعه (انکشاف) صادرات افغانستان که موافقتنامه مربوط همزمان با امضای این پروتکل منعقد می‌گردد اعلام نموده و آن را گام دیگری در گسترش بیشتر همکاری‌های بین دو کشور دانستند.

۱۰. حوزه هیرمند

بر اساس ماده ۱ پروتکل اولین اجلاس مشترک مورخ ۲ مرداد ماه ۱۳۵۳ (۲ اسد ۱۳۵۳) و یادداشت تفاهم مورخ ۱۳۵۴/۲/۹ دو کشور و همچنین بند ۲ پروتکل دومین اجلاس کمیسیون مشترک ایران و افغانستان برای همکاری های اقتصادی و بازرگانی مورخ ۲۴ مهرماه ۵۴ (۲۴ میزان ۱۳۵۴) طرفین موافقت نمودند که ظرف یک ماه از تاریخ امضای این پروتکل هیئت مشترک فنی دو کشور تعیین شود تا پیشنهاد تهیه شده از طرف افغانستان مربوط به طرحهای جامع احداث بندهای ذخیره به منظور ذخیره آبهای سیلابی جهت توسعه زراعت و دامپروری (مالداری) و ایجاد صنایع وابسته به آن و تولید انرژی و همچنین جلوگیری از خسارات سیلابی در حوزه مشترک رودخانه هیرمند را مطالعه و نظر خود را ارائه و پس از آن برای اعطای وام جهت اجرای طرحها اقدام شود.

این پروتکل در دو نسخه به زبان فارسی (دری) به تاریخ پنجم خرداد ماه ۲۵۳۵ شاهنشاهی (۵ جوزای ۱۳۵۵) در کابل تنظیم و امضا شده و هر دو نسخه دارای اعتبار یکسان می باشد.

وزیر بازرگانی دولت شاهنشاهی ایران
منوچهر تسلیمی

وزیر پلان دولت جمهوری افغانستان
علی احمد خرم

پیوست ۱

اعضای هیئت نمایندگی دولت شاهنشاهی ایران

۱. جناب آقای منوچهر تسلیمی   وزیر بازرگانی
۲. جناب آقای حسین داودی   سفیر شاهنشاه آریامهر در کابل
۳. جناب آقای محمدهادی قوامیان   معاون وزارت کشاورزی و منابع طبیعی و سرپرست واحدهای کشت و صنعت و مجمتعهای شیر و گوشت
۴. جناب آقای علیرضا عروضی   معاون بازرگانی خارجی وزارت بازرگانی
۵. آقای هاشم معادی   مدیرعامل شرکت سهامی نمایشگاههای بین المللی ایران
۶. آقای علی اصغر معنوی   مشاور وزیر نیرو
۷. آقای ناصر منصوری   مدیرکل ساختمانی راه آهن دولتی ایران
۸. آقای محمد قلی زاده   مدیرکل دفتر فنی امور توسعه منابع آب وزارت نیرو
۹. آقای سیروس صبوری   مدیرکل دفتر وزارتی وزارت بازرگانی
۱۰. آقای امیرفتاح هراتی   معاون اداره کل بازرگانی فروش — پخش شرکت ملی نفت ایران
۱۱. آقای خسرو فاضل   رئیس دفتر وزیر بازرگانی
۱۲. آقای کیوان فولادی راد   معاون مدیرکل وامها و کمکهای خارجی وزارت امور اقتصادی و دارایی
۱۳. آقای مرتضی پدram نیا   معاون مدیرکل دفتر همکاری های بین المللی وزارت بازرگانی

پیوست ۲

اعضای هیئت نمایندگی دولت جمهوری افغانستان

۱. شاغلی علی احمد خرم وزیر پلان
۲. شاغلی انجنیر جمعه محمد محمدی رئیس عمومی واحد آب و برق
۳. شاغلی انجنیر عزیز الله ذاهر معین وزارت مخابرات
۴. شاغلی انجنیر غوث الدین متین معین وزارت فواید عامه
۵. شاغلی داکتر عبدالفرید رشید مدیر روابط اقتصادی وزارت امور خارجه
۶. شاغلی انجنیر عبدالحی قاضی رئیس حفظ و مراقبت سرکها
۷. شاغلی انجنیر محمد هاشم توفیقی رئیس صنایع وزارت معادن و صنایع
۸. شاغلی عبدالکریم امین رئیس مالی وزارت پلان
۹. شاغلی احمد ضیاً مرشدی رئیس پلان وزارت پلان
۱۰. شاغلی محمد سرور حیدر مدیر عمومی قروض وزارت مالیه
۱۱. شاغلی انجنیر عبدالحبيب سراج رئیس شرکت مالداری هرات

۲۶. پروتکل چهارمین اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی و بازرگانی

۱. متن پروتکل

پروتکل چهارمین اجلاس کمیسیون مشترک وزیران دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری افغانستان برای همکاری‌های اقتصادی و بازرگانی چهارمین اجلاس کمیسیون مشترک وزیران دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری افغانستان از ۷ تا ۱۱ خرداد ماه ۲۵۳۶ شاهنشاهی (۷ تا ۱۱ جوزا ۱۳۵۶) در تهران تشکیل گردید.

ریاست هیئت نمایندگی ایران را جناب آقای منوچهر تسلیمی وزیر بازرگانی (تجارت) و ریاست هیئت نمایندگی افغانستان را جناب آقای علی احمد خرم وزیر برنامه ریزی (پلان) به عهده داشتند.

اسامی هیئتهای نمایندگی دو کشور در پیوستهای شماره یک و دو ذکر شده‌اند. طرفین ضمن بررسی اقدامات انجام شده در اجرای تصمیمات جلسات قبلی کمیسیون، به شرح زیر توافق نمودند:

۱. همکاری‌های صنعتی

الف) نساجی

واحد نخی: کمیسیون مشترک مراتب رضایت خود را از انعقاد موافقتنامه وام (قرضه) مربوط به واحد نساجی نخی بین سازمانهای ذیصلاح دو کشور اعلام داشت و قرار شد هرچه زودتر مبلغ وام مذکور بر اساس مواد ۲ و ۹ موافقتنامه مربوط در اختیار طرف افغانی قرار داده شود.

واحد پشمی: کمیسیون مشترک موافقت نمود که پیش‌نویس (مسوده) موافقتنامه وام (قرضه) مربوط حداکثر ظرف یک ماه از تاریخ امضای این پروتکل در اختیار طرف افغانی قرار داده شود.

ب) نیشکر، کاغذ

در این زمینه قرار شد طرف افغانی گزارشهای توجیه اقتصادی و فنی (راپور مطالعات اقتصادی و تکنیکی) طرح را که توسط مهندسین مشاور ایرانی تهیه می‌گردد،

جهت بررسی و اعلام نظر در اختیار طرف ایرانی قرار دهد.

پ) استفاده از محصولات و مصنوعات دو کشور

طرف افغانی مجدداً موافقت خود مبنی بر امکان استفاده از محصولات و مصنوعات ساخت ایران را در پروژه‌هایی که در دست تهیه و یا در آینده اجرا می‌شود در صورت رقابت‌پذیر بودن کیفیت و قیمت در سطح بین‌المللی، اعلام نمود. قرار شد طرف ایرانی فهرست محصولات و مصنوعات ساخت ایران را با ذکر مشخصات و اطلاعات مربوط در اختیار طرف افغانی قرار دهد و همچنین طرف افغانی هر موردی را که مناسب می‌داند با اطلاع طرف ایرانی برساند تا مشخصات کالاهای مربوط را اعلام دارد.

همچنین طرف ایرانی موافقت نمود که با توجه به نیازهای خود، مازاد محصولات واحدهای تولیدی را که با همکاری این کشور در افغانستان ایجاد می‌شوند، خریداری نماید.

ت) ذوب‌آهن

با توجه به تصمیمات جلسات قبلی کمیسیون مشترک در مورد امکان همکاری ایران در ایجاد یک واحد (فابریکه) ذوب‌آهن در افغانستان و امکان صدور سنگ آهن، طرف ایرانی موافقت نمود که موضوع را مورد مطالعه قرار داده و نظر خود را بعداً اعلام دارد.

ث) سیمان (سمنت)

طرف ایرانی آمادگی خود را برای همکاری در اجرای طرح سیمان قندهار تأکید نمود. کمیسیون موافقت کرد که قرارداد جدیدی به منظور استفاده از تجهیزات و ماشین‌آلات ساخت ایران بر اساس قیمت‌های رقابتی بین‌المللی، در طرح مذکور پس از تأیید دو طرف منعقد گردد. قرار شد ظرف یک ماه از تاریخ امضای این پروتکل نظر طرف ایرانی در این مورد اعلام گردد.

۲. پروژه دامپروری و کشتارگاه (سلیخ و مالداری) هرات

طرفین رضایت خود را از انعقاد موافقتنامه وام (قرضه) مربوط به این پروژه بین سازمانهای ذیصلاح دو کشور ابراز داشتند و قرار شد مبلغ وام مذکور حداکثر ظرف یک ماه از تاریخ امضای این پروتکل به طرف افغانی پرداخت شود.

۳. راه آهن (خط آهن)

در مورد احداث راه آهن کابل - قندهار - هرات و ادامه آن تا سرحد ایران شامل خطوط فرعی آن، قرار شد پس از تکمیل گزارش توجیه اقتصادی و فنی خط آهن مذکور و تأیید آن توسط طرف ایرانی، ترتیب فراهم نمودن تسهیلات مالی و فنی از جانب ایران برای این طرح داده شود.

۴. راه بخجال - دیشو و ادامه آن تا مرز (سرحد) ایران

کمیسیون موافقت نمود که طرف ایرانی نظر خود را در مورد این طرح بعداً اعلام نماید.

۵. پروژه ماکروویو (ماکروویف)

کمیسیون موافقت نمود که طرف ایرانی نظر خود را در مورد این طرح بعداً اعلام نماید.

۶. دفتر فنی (اداره انسجام تخنیکی)

طرفین بار دیگر لزوم تأسیس یک دفتر فنی مشترک (اداره انسجام تخنیکی) در کابل را به منظور بررسی و مشخص نمودن طرحهای مناسب با توجه به امکانات طرفین، تعیین نحوه های همکاری و تسهیل اجرای طرحهای مورد توافق و امور مربوط جهت پیشنهاد به کمیسیون مشترک وزیران تأیید نمودند.

با توجه به مراتب فوق قرار شد که ظرف دو ماه از تاریخ امضای این پروتکل، کارشناسان دو طرف جهت بررسی تأسیس دفتر فنی مذکور، در تهران یا کابل ملاقات و نتیجه را به کمیسیون مشترک گزارش نمایند.

۷. همکاری های بازرگانی

الف) کمیسیون مشترک روابط تجاری دو کشور را مورد بررسی قرار داده و بر این نظر بود که با توجه به گسترش همکاری های اقتصادی طرفین در سالهای اخیر امکانات وسیعی جهت توسعه هرچه بیشتر مبادلات بازرگانی بین دو کشور موجود می باشد.

با توجه به مراتب فوق قرار شد که موضوع امکان تشکیل یک شرکت مشترک صادرات و واردات که در اجلاس قبلی مورد توافق قرار گرفته بود، به طور جدی دنبال گردد و بدین منظور نمایندگان دو کشور ظرف یک ماه از تاریخ امضای این پروتکل جهت

مذاکره در این زمینه در تهران و یا کابل ملاقات و نتیجه را به کمیسیون مشترک گزارش نمایند.

ب) طرفین مراتب رضایت خود را از تشکیل نمایشگاه بازرگانی ایران در کابل اعلام داشتند و برگزاری اینگونه نمایشگاهها را گامی در جهت افزایش مبادلات بازرگانی فی مابین دانستند.

۸. همکاری با بانک توسعه (انکشاف) صادرات افغانستان

نظر به اینکه طرف افغانی کلیه مدارک و اطلاعات مورد نیاز را در اختیار طرف ایرانی قرار داده است، قرار شد مبلغ وام مورد توافق ظرف یک ماه از تاریخ امضای این پروتکل در اختیار طرف مربوط افغانی قرار گیرد.

طرفین توافق نمودند که پنجمین اجلاس کمیسیون مشترک وزیران در نیمه اول ۲۵۳۷ شاهنشاهی (۱۳۵۷ شمسی) در کابل برگزار شود.

این پروتکل در دو نسخه به زبان فارسی (دری) به تاریخ ۱۱ خرداد ۲۵۳۶ شاهنشاهی (۱۱ جوزا ۱۳۵۶ شمسی) در تهران تنظیم و امضا شد و هر دو نسخه دارای اعتبار یکسان می باشد.

وزیر بازرگانی دولت شاهنشاهی ایران
منوچهر تسلیمی

وزیر پلان دولت جمهوری افغانستان
علی احمد خرم

۲. اعضای هیئتهای نمایندگی دو کشور

پیوست ۱

اعضای هیئت نمایندگی دولت شاهنشاهی ایران

۱. جناب آقای منوچهر تسلیمی	وزیر بازرگانی
۲. جناب آقای علیرضا عروضی	معاون بازرگانی خارجی وزارت بازرگانی
۳. آقای بیژن نودری	مشاور وزیر و سرپرست همکاری ها، اقتصادی
۴. آقای ناصر منصوری	بین المللی وزارت امور اقتصادی و دارایی
۵. آقای سیروس صبوری	مدیرکل وزارت راه و ترابری
۶. آقای رضا خالقی راد	مدیرکل وزارت بازرگانی
۷. آقای مصطفی انصاری	مدیرکل وزارت امور اقتصادی و دارایی
۸. خانم فرنگیس امیری	مدیرکل وزارت بازرگانی
۹. آقای عبدالمجید بدیع	رئیس دفتر وزیر بازرگانی
۱۰. آقای مرتضی پدram نیا	معاون مدیرکل وزارت صنایع و معادن
۱۱. آقای سیروس اردشیری	معاون مدیرکل وزارت بازرگانی
	کارشناس مسئول وزارت بازرگانی

پیوست ۲

اعضای هیئت نمایندگی دولت جمهوری افغانستان

۱. جناب آقای علی احمد خرم	وزیر پلان
۲. آقای احمد ضیأ مرشدی	رئیس پلان در وزارت پلان
۳. آقای زیورالدین یعقوبی	رئیس پلان وزارت مخابرات
۴. آقای عبدالسمیع ولی	رئیس عواید در وزارت مالیه
۵. آقای محمد میرزا سماح	معاون مدیریت عمومی اقتصادی وزارت امور خارجه
۶. آقای احمد علی ابوی	معاون ریاست صنایع وزارت صنایع و معادن
۷. آقای مهندس عبدالعزیز عزیز	مدیر عمومی طرحهای خارجی وزارت فواید عامه
۸. آقای محمداکمل غنی	دبیر دوم سفارت افغانستان در تهران

۳. نامه‌های متبادل بین وزیر بازرگانی ایران و وزیر پلان (طرح و برنامه) افغانستان
تهران، به تاریخ ۱۱ خرداد ۲۵۳۶

جناب آقای علی احمد خرم

وزیر پلان دولت جمهوری افغانستان

افتخار دارد بدین وسیله به استحضار برساند در مذاکراتی که منجر به امضای پروتکل چهارمین اجلاس کمیسیون مشترک وزیران دو کشور به تاریخ امروز شد موافقت گردید که در همکاری‌های آینده دو کشور نکات زیر مورد توجه قرار گیرد:

۱. در طرح‌های آتی که در نظر است با تسهیلات مالی و فنی ایران در افغانستان اجرا گردند قبل از عقد قراردادهای اجرایی طرح‌های مذکور گزارش‌های توجیه اقتصادی و فنی آنها به تأیید طرف ایرانی برسد.

۲. کوشش شود حتی الامکان در اجرای طرح‌ها از اعتبارات صادراتی (کردیت تجارتي) دو کشور و کشورهای ثالث استفاده گردد تا امکانات بیشتری برای اجرای سایر طرح‌ها فراهم آید.

۳. کوشش گردد در صورت رقابت‌پذیر بودن کیفیت و قیمت، طرفین حتی الامکان از کالاها و امکانات یکدیگر استفاده نمایند.

۴. پرداخت وام و کمک‌های مالی ایران به موجب قراردادهای مربوط و پیشرفت عملیات طرح‌ها صورت گیرد.

خواهشمند است مراتب فوق را تأیید فرمایند.

با تقدیم احترامات فائقه

منوچهر تسلیمی

وزیر بازرگانی دولت شاهنشاهی ایران

تهران، به تاریخ ۱۱ جوزا ۱۳۵۶

جناب آقای منوچهر تسلیمی

وزیر بازرگانی دولت شاهنشاهی ایران

بدین وسیله افتخار دارد که دریافت نامه مورخ امروز جناب عالی را اعلام و محتوای آن را به شرح زیر تأیید نماید.

«افتخار دارد بدین وسیله به استحضار برساند در مذاکراتی که منجر به امضای پروتکل چهارمین اجلاس کمیسیون مشترک وزیران دو کشور به تاریخ امروز شد موافقت گردید که در همکاری های آینده دو کشور نکات زیر مورد توجه قرار گیرد:

۱. در طرح های آتی که در نظر است با تسهیلات مالی و فنی ایران در افغانستان اجرا گردند قبل از عقد قراردادهای اجرایی طرح های مذکور گزارش های توجیه اقتصادی و فنی آنها به تأیید طرف ایرانی برسد.

۲. کوشش شود حتی الامکان در اجرای طرح ها از اعتبارات صادراتی (کردیت تجارتي) دو کشور و کشورهای ثالث استفاده گردد تا امکانات بیشتری برای اجرای سایر طرح ها فراهم آید.

۳. کوشش گردد در صورت رقابت پذیر بودن کیفیت و قیمت، طرفین حتی الامکان از کالاها و امکانات یکدیگر استفاده نمایند.

۴. پرداخت وام و کمک های مالی ایران به موجب قراردادهای مربوط و پیشرفت عملیات طرح ها صورت گیرد.»

با تقدیم احترامات فائقه

علی احمد خرم

وزیر پلان دولت جمهوری افغانستان

الجزایر (۱۳)

۱. موافقتنامه فرهنگی

موافقتنامه فرهنگی بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری دموکراتیک الجزایر
دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری دموکراتیک الجزایر با توجه به علاقه‌ای
که به گسترش روابط فرهنگی بین دو کشور به منظور تحکیم مناسبات دوستی موجود بین
ملتهای ایران و الجزایر دارند تصمیم به انعقاد موافقتنامه فرهنگی حاضر گرفته و
بدین منظور نمایندگان مختار خود را به شرح زیر تعیین نمودند:

دولت شاهنشاهی ایران

جناب آقای رکن الدین آشتیانی، سفیر شاهنشاه آریامهر در الجزایر

دولت جمهوری دموکراتیک الجزایر

جناب آقای عبدالعزیز بوتفلیقا، وزیر امور خارجه الجزایر

نمایندگان فوق پس از ارائه اختیارنامه‌های خود که در کمال صحت و اعتبار بود
نسبت به مقررات زیر موافقت حاصل نمودند:

ماده ۱

طرفین متعاهدین متعهد می‌شوند که تا سرحد امکان نسبت به توسعه و تکمیل
همکاری‌های فرهنگی بین دو کشور با رعایت احترام به حق حاکمیت و عدم دخالت در
امور داخلی یکدیگر کوشا باشند.

ماده ۲

طرفین متعاهدین برای توسعه و تحکیم مناسبات خود در زمینه‌های فرهنگی و

علمی و هنری و با استفاده از امکانات فرهنگی زیر کمال کوشش را به عمل خواهند آورد:

(الف) مبادله اطلاعات و تجربیات حاصله از پیشرفتهایی که در زمینه های آموزش و پرورش و تربیت بدنی و ورزش به دست آورده اند.

(ب) مبادله فیلمهای مستند و آموزشی و تجاری تهیه شده در یکی از دو کشور از طریق مقامات مربوطه.

(ج) ترتیب کنسرت و تشکیل نمایشگاههایی از هنرهای ملی آثار علمی و ادبی و تاریخی هریک از دو کشور.

(د) برگزاری مسابقات ورزشی و همکاری بین سازمانهای ورزشی و تربیت بدنی و جوانان طرفین.

(هـ) تنظیم و اجرای برنامه های رادیویی و تلویزیونی و تشویق همکاری در این زمینه ها از طریق مبادله فیلمهای ملی طویل و کوتاه مدت و فیلمهای علمی و خبری.

(و) ترتیب مسافرت برای معلمان و دانشجویان.

ماده ۳

هر یک از طرفین متعاهدین مراقب حفظ و حمایت حقوق مؤلفین و مصنفین تبعه طرف دیگر خواهند بود.

ماده ۴

طرفین متعاهدین بورسهای تحصیلی و تکمیلی در رشته هایی که با تراضی طرفین تعیین شده باشد در اختیار یکدیگر قرار خواهند داد.

استفاده کنندگان از بورسها توسط سازمانهای ذیصلاحیت دو کشور انتخاب خواهند شد و موظف به رعایت قوانین جاری کشور پذیرنده خواهند بود.

ماده ۵

طرفین متعاهدین در زمینه مبارزه علیه بی سوادی همکاری های لازم را بالاخص از طریق مبادله اطلاعات و بررسی تجربیات خود تشویق خواهند کرد.

ماده ۶

طرفین متعاهدین امکان شناسایی ارزش مدارک و گواهینامه های تحصیلی را که بر طبق مقررات جاریه از طرف مؤسسات آموزشی طرفین صادر شده باشد مورد مطالعه قرار

خواهند داد و علی‌الاقضا به عقد موافقتنامه خاصی بدین منظور اقدام خواهند نمود.

ماده ۷

طرفین متعاهدین ایجاد مؤسسات فرهنگی را در قلمرو یکدیگر حسن استقبال خواهند نمود. مقصود از مؤسسه فرهنگی مراکز تعلیم و تربیت و کتابخانه‌ها و تأسیسات علمی آموزشی و سازمانهایی است که به منظور تشویق هنر به وجود آمده باشند از قبیل مجامع هنری و ادبی. مؤسسات فوق‌الاشعار در هر حال تابع مقررات کشوری هستند که در آن تشکیل می‌شوند.

ماده ۸

هر یک از طرفین متعاهدین ترتیبی خواهند داد که برنامه‌های تاریخ و جغرافیا که در مدارس و دانشگاهها اجرا می‌شوند، حتی‌الامکان حاوی مطالب و اطلاعاتی باشند که موجب آشنایی درست و دقیق به تمدن کشور طرف دیگر گردند.

ماده ۹

طرفین متعاهدین متعهد می‌شوند که مبادله استادان، سخنرانان، نویسندگان، هنرمندان و دانشجویان و جوانان و ورزشکاران بین دو کشور را حتی‌المقدور چه از نظر مادی و چه از نظر معنوی تسهیل و تشویق نمایند.

ماده ۱۰

به منظور اجرای این موافقتنامه طرفین متعاهدین تصمیم گرفتند کمیسیون مختلطی مرکب از اعضای ایرانی و الجزایری در هر یک از دو کشور تشکیل گردد. هر یک از این دو کمیسیون به نوبت لااقل سالی یک بار در ایران و الجزایر تشکیل جلسه داده و برای مدت معین برنامه‌های فرهنگی تنظیم خواهند نمود.

ماده ۱۱

طرفین متعاهدین متعهد می‌شوند کلیه اقدامات لازم برای اجرای کامل این موافقتنامه را معمول و بدین منظور وسایل و اسباب لازمه را در اختیار یکدیگر قرار دهند.

ماده ۱۲

اختلافات ناشی از تفسیر مواد این موافقتنامه از مجرای سیاسی حل و فصل خواهد شد.

ماده ۱۳

مدت اعتبار این موافقتنامه سه سال بوده و خود به خود قابل تمدید می باشد. مگر اینکه یکی از طرفین متعاهدین سه ماه قبل از انقضای مدت موافقتنامه کتباً قصد خود را مبنی بر تجدید نظر کلی و یا جزئی آن به طرف دیگر اعلام نموده باشد.

ماده ۱۴

این موافقتنامه به تصویب خواهد رسید و از تاریخ مبادله اسناد تصویب به مورد اجرا گذارده خواهد شد.

الجزایر به تاریخ هفدهم مردادماه یکهزار و سیصد و چهل و هفت برابر با ۸ اوت ۱۹۶۸ در دو نسخه اصلی به زبانهای فارسی، عربی و فرانسه.

از طرف دولت شاهنشاهی ایران از طرف دولت جمهوری دموکراتیک الجزایر

امضا

امضا

۲. موافقتنامه بازرگانی

۱. متن موافقتنامه

موافقتنامه بازرگانی بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری دموکراتیک الجزایر

دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری دموکراتیک الجزایر با علاقه‌مندی به توسعه، بسط و تحکیم روابط بازرگانی و اقتصادی بین دو کشور بر اساس برابری و منافع متقابل، در موارد زیر موافقت کرده‌اند:

ماده یک

مبادله کالا بین دو کشور بر اساس قوانین آیین‌نامه‌ها و مقررات عمومی واردات و صادرات جاری در هر کشور صورت خواهد گرفت.

طرفین قرارداد طبق قوانین آیین‌نامه‌ها و مقررات جاری در هر کشور بازرگانی بین دو کشور را به طور اعم، و در مورد کالاهای مذکور در فهرستهای (الف) و (ب) منضم به این موافقتنامه به طور اخص، تسهیل نموده و توسعه خواهند داد. فهرستهای مذکور در فوق جزء لاینفک موافقتنامه حاضر محسوب می‌شوند.

— لیست (الف) مشخص‌کننده کالاهای قابل صدور الجزایر به ایران می‌باشد.

— لیست (ب) مشخص‌کننده کالاهای قابل صدور ایران به الجزایر می‌باشد.

این فهرستها طبیعتاً به عنوان راهنما بوده و کالاهایی که در آنها گنجانیده نشده‌اند نیز می‌توانند بر طبق قوانین و مقررات موجود واردات و صادرات دو کشور مورد مبادله قرار گیرند.

ماده ۲

طرفین قرارداد توافق می‌نمایند که هر یک نسبت به دیگری حداکثر مساعدت ممکن را در مورد حقوق و عوارض گمرکی و همچنین در زمینه مقررات، تشریفات و روشهای مربوط به ورود و صدور محصولات و کالاها بنمایند.

ماده ۳

کالاهای صادر شده به وسیله هر یک از طرفین قرارداد هنگام ورود به قلمرو طرف دیگر بایستی همراه گواهی مبدأ صادره توسط مقامات صلاحیت‌دار کشور صادرکننده باشد.

از نظر این موافقتنامه، کالاهایی که در ایران تولید و ساخته می‌شود و از ایران صادر می‌گردند، کالاهای ایرانی و کالاهایی که در الجزایر تولید و ساخته می‌شود و از الجزایر صادر می‌گردند، کالاهای الجزایری نامیده می‌شوند.

ماده ۴

کالاهایی که هر کشور از کشور دیگر طرف قرارداد وارد می‌نماید نمی‌تواند بدون اجازه کتبی مقامات صلاحیت‌دار کشور صادرکننده، به همان صورت مجدداً به کشور ثالثی صادر شود.

ماده ۵

طرفین قرارداد جهت تشویق و توسعه بازرگانی بین دو کشور به یکدیگر اجازه ترتیب نمایشگاههای بازرگانی را در کشور خود خواهند داد و طبق قوانین آیین‌نامه‌ها و مقررات جاری کشوری که در آن نمایشگاه تشکیل می‌شود هرگونه تسهیلات لازم را در این مورد فراهم خواهند نمود.

ماده ۶

طرفین قرارداد طبق قوانین و آیین‌نامه‌ها و مقررات جاری هر یک از دو کشور، واردات کالاهای زیر را با معافیت از هرگونه عوارض وارداتی به کشور خود مجاز خواهد نمود.

الف) نمونه‌ها، نشریات و اجناس تبلیغاتی که به منظور فروش عرضه نمی‌شوند.
ب) کالاهایی که در نمایشگاههای بین‌المللی که در هر یک از دو سرزمین طرفین قرارداد تشکیل می‌شود به نمایش گذاشته می‌شوند.

ج) کالاهایی که به طور موقت وارد می‌شوند.

ماده ۷

واردات و صادرات بین دو کشور، بر اساس قراردادهایی که مابین اشخاص حقیقی و حقوقی مجاز به اشتغال در بازرگانی خارجی مقیم ایران و اشخاص حقیقی و حقوقی مجاز به اشتغال در بازرگانی خارجی مقیم الجزایر انعقاد می‌یابد انجام خواهد شد.

ماده ۸

کلیه پرداختها و هزینه‌های مربوط به ورود و صدور کالا بین دو کشور با ارز

قابل تبدیلی که مورد قبول طرفین موافقتنامه باشد انجام خواهد شد.

ماده ۹

طرفین قرارداد موافقت کردند جهت بررسی مسائل ناشی از اجرای این موافقتنامه و نیز یافتن راهها و وسایلی جهت توسعه بیشتر بازرگانی بین دو کشور یک کمیته مختلط بازرگانی ایجاد گردد. این کمیته عنداللزوم در تاریخی که مورد قبول طرفین باشد و بنا به درخواست هر یک از طرفین، به طور متناوب در تهران و الجزایر تشکیل خواهد شد.

ماده ۱۰

این موافقتنامه از تاریخ مبادله اسناد مربوط به تصویب توسط مقامات صلاحیت دار در هر یک از دو کشور به مورد اجرا درخواهد آمد و برای یک دوره یکساله معتبر خواهد بود و پس از آن خود به خود برای دوره های متوالی یکساله تمدید می گردد. مگر آنکه یکی از طرفین سه ماه قبل از انقضای مدت اعتبار موافقتنامه طی یادداشتی کتباً فسخ یا اصلاح آن را تقاضا نماید.

به تاریخ ۱۵ ژوئن ۱۹۷۷ در الجزیره در چهار نسخه اصلی زبانهای فارسی، عربی، انگلیسی و فرانسه که هر چهار متن دارای اعتبار یکسان است تنظیم گردید.

از طرف دولت شاهنشاهی ایران از طرف دولت جمهوری دموکراتیک الجزایر

امضا

امضا

۲. فهرست کالاهای صادراتی ایران به الجزایر

فهرست (ب)

کالاهای قابل صدور ایران به الجزایر

۱. اتوبوس
۲. تراکتور و ماشین آلات کشاورزی و ساختمانی
۳. موتورهای دیزل
۴. جرثقیل و بالابر
۵. شیشه جلوی اتومبیل
۶. تجهیزات تلفن
۷. دستگاههای حرارتی و دیگهای بخار
۸. کنتور آب
۹. انواع پمپ
۱۰. الکترو موتور
۱۱. ترانسفورماتورهای سنگین، آب سردکن و کالاهای برقی
۱۲. بلبرینگ
۱۳. ماشین ابزار
۱۴. فولاد نوردشده گرم و سرد
۱۵. ابزار دستی
۱۶. دیگ زودپز
۱۷. وسایل بهداشتی
۱۸. شیشه آلات
۱۹. پشم شیشه
۲۰. پوششهای پلاستیکی با یا بدون آستر کاغذی
۲۱. ورقه های روکش و خرده های چوب
۲۲. کلوخه های کانی شامل: مس، روی، سرب، کرومیت و منگنز
۲۳. شمش آلومینیم
۲۴. مواد شیمیایی

- ۲۵. کاربن بلاک
- ۲۶. گوگرد
- ۲۷. کلرین و دیگر اسیدها
- ۲۸. مواد دارویی
- ۲۹. میخ
- ۳۰. کتیرا و دیگر صمغها
- ۳۱. خشکبار شامل پسته، گردو، بادام و غیره
- ۳۲. چای
- ۳۳. زیره
- ۳۴. ریشه و گیاهان دارویی
- ۳۵. فیلم، صفحه، نوار و کاست
- ۳۶. کتاب و نشریات
- ۳۷. سایر کالاها

۳. فهرست کالاهای صادراتی الجزایر به ایران

فهرست (الف)

کالاهای قابل صدور الجزایر به ایران

۱. مرکبات
۲. زیتون
۳. روغن زیتون
۴. شراب با بطری
۵. کالاهای بافته شده
۶. منسوجات
۷. کالاهای پلاستیکی
۸. کاغذ و تولیدات کاغذی
۹. البسه بچگانه
۱۰. لوازم منزل
۱۱. لوازم آرایش
۱۲. رنگها و روغنها
۱۳. تولیدات دارویی
۱۴. لوازم و ماشین آلات کشاورزی
۱۵. پمپ و موتور پمپ
۱۶. چوب پنبه و تولیدات چوب پنبه ای
۱۷. انواع قلم
۱۸. رادیو — ابزار برقی
۱۹. داربست و قالبهای فلزی
۲۰. تولیدات معدنی
۲۱. فرآورده های شیمیایی
۲۲. محصولات فولادی
۲۳. گاو صندوق
۲۴. کامیون و لوازم مربوطه آن

۲۵. فیلم و صفحه

۲۶. کتاب و نشریات

۲۷. سایر کالاهای

امارات عربی متحده (۱۴)

۱. نامه های متبادل در خصوص معافیت از عوارض

□ دوفقره نامه سفارت امارت عربی متحده به وزارت امور خارجه

شماره ۱ - ۰/۱/۷

تاریخ ۱۳۵۱/۱۲/۲۲) ۱۹۷۳/۳/۱۳

یادداشت

سفارت امارات متحده عربی در تهران با اظهار تعارفات خود به وزارت امور خارجه شاهنشاهی احتراماً به استحضار می رساند:

این سفارت در نظر دارد ساختمان شماره ... واقع در نیاوران، صاحبقرانیه، خیابان زند را که مساحت آن بالغ بر (۹۰۰ مترمربع) است برای سکونت رئیس هیئت نمایندگی خود، خریداری نماید لذا خواهشمند است آن وزارت محترم موافقت خود را برای خرید ساختمان مزبور بر اساس اصل معامله بالمثل به این سفارت اعلام فرمایند.

و در انتظار پاسخ هرچه زودتر، این سفارت موقع را برای تجدید احترامات فائقه به آن وزارت محترم مغتنم می شمارد.

وزارت امور خارجه شاهنشاهی

اداره کل تشریفات

شماره ۱۲/۱/خ - ص

تاریخ ۱۹۷۳/۳/۱۸ (۱۳۵۱/۱۲/۲۷)

یادداشت

سفارت امارات متحده عربی با اظهار تعارفات خود به وزارت امور خارجه شاهنشاهی احتراماً پیرو یادداشت شماره ۸ - ۰/۱/۷ مورخه ۱۳/۳/۱۹۷۳ این سفارت اطلاعات زیر را درباره ساختمانی که این سفارت در نظر دارد برای سکونت رئیس هیئت نمایندگی خود خریداری نماید به استحضار می‌رساند:

۱. نام و آدرس مالک ساختمان: دریاسالار ابوالحسن فاطمی، دارنده شناسنامه شماره ۱۹۴۳ صادره از اصفهان، ساکن تهران، فرج شمالی، خیابان پالیزی، کوی جوینده، آخرین منزل دست راست، طبقه دوم.

۲. شماره سند مالکیت $\frac{۳۸۰۶۶}{۶۹}$ ص دفتر $\frac{۱۵۸}{۲}$ به مساحت ۹۰۰ مترمربع، شماره اصلی ۳۱/۴۷۲. مفروز از پلاک شماره ۱۱۱ فرعی.

۳. مشخصات ساختمان بدین ترتیب می‌باشد.

الف) طبقه بالا پنج اتاق و سه حمام.

ب) طبقه هم کف دارای سالن ناهارخوری، هال، و یک اتاق دفتر و انبار و توالت و دستشویی.

ج) طبقه زیرزمین دارای هال و دو اتاق برای مستخدمین با لوازم و جای مخصوص شوفر (دستگاه حرارت مرکزی).

د) دارای باغچه و استخر.

ه) مساحت خانه ۹۰۰ مترمربع.

این سفارت با تقدیم سه نسخه (کروکی) از ساختمان مزبور خواهشمند است آن وزارت محترم هر چه زودتر موافقت خود را در مورد خرید ساختمان فوق‌الذکر به اطلاع این سفارت برسانند.

سفارت امارات متحده عربی موقع را برای تجدید احترامات فائقه به آن وزارت

محترم مفتنم می شمارد.

حشر المکتوم
السفير المفوض فوق العاده
امارات متحده عربی

وزارت امور خارجه شاهنشاهی — اداره کل تشریفات
تهران — ایران

۱. پاسخ وزارت امور خارجه به سفارت امارات عربی متحده

شماره ۳۷۳/۱۸

تاریخ ۵۲/۱/۲۰

یادداشت

وزارت امور خارجه شاهنشاهی تعارفات خود را به سفارت امارات متحده عربی اظهار و احتراماً عطف به یادداشتهای شماره ۱-۰/۱/۷ مورخ ۲۲ اسفند ۱۳۵۱ (۱۳) مارس (۱۹۷۳) و شماره ۱۲/۱/خ-ص مورخ ۲۷ اسفند ۱۳۵۱ (۱۸) مارس (۱۹۷۳) اشعار می دارد:

موضوع خرید شش دانگ یک باب خانه به پلاک شماره ۴۷۲ فرعی از ۳۱ اصلی واقع در کاشانک شمیران، بخش ۱۱ تهران جهت سکونت جناب آقای سفیر امارات متحده عربی و معافیت معامله مذکور از مخارج ثبت و هر نوع عوارض و مالیات با اطمینان به اینکه عنداللزوم تسهیلات مشابهی در مورد استعلاک دولت ایران در امارات متحده عربی در نظر گرفته خواهد شد، تحت بررسی است و نتیجه متعاقباً به استحضار خواهد رسید.

ضمناً خواهشمند است دستور فرمایند شماره دفترخانه اسناد رسمی را که در نظر دارند انتقال ملک مورد بحث در آن صورت گیرد به وزارت امور خارجه (دفتر حقوقی) اعلام دارند.

موقع را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می شمارد.

سفارت امارات متحده عربی - تهران

۲. پاسخ سفارت امارات عربی متحده به وزارت امور خارجه

شماره: ۲۴/۱/خ-ص

تاریخ: ۱۳۵۲/۱/۲۶ (۱۹۷۳/۴/۱۵)

یادداشت

سفارت امارات متحده عربی با اظهار تعارفات خود به وزارت امور خارجه دولت شاهنشاهی ایران احتراماً به استحضار می‌رساند:

بازگشت به یادداشت شماره ۳۷۳/۱۸ مورخه ۱۳۵۲/۱/۲۰ وزارت امور خارجه خواهشمند است آن وزارت محترم مساعی خود را در مورد خرید ساختمان مورد بحث برای مسکن جناب آقای سفیر امارات متحده عربی هرچه زودتر مبذول فرمایند که البته بر اساس رویه متقابل عمل خواهد شد. چنانکه آن وزارت محترم اطلاع دارد که مقامات مربوطه دولت امارات متحده عربی قطعه زمینی در دبی برای ساختمان سفارت شاهنشاهی ایران تقدیم داشتند، لذا این سفارت در انتظار نتایج مساعی نیک آن وزارت محترم در این زمینه می‌باشد. ضمناً دفتر محضر اسناد رسمی که عمل انتقال این ملک را انجام خواهد داد، محضر شماره ۱۲ در قلهک می‌باشد.

این سفارت موقع را برای تجدید احترامات فائقه به آن وزارت محترم مغتنم می‌شمارد.

وزارت امور خارجه دولت شاهنشاهی ایران

این نامه در دو نسخه و به:

— اداره کل تشریفات.

— اداره حقوقی.

فرستاده شد.

۲. موافقتنامه تحدید حدود فلات قاره

[این سند در آرشیو وزارت امور خارجه موجود است.]

۳. پروتکل همکاری‌های اقتصادی

پروتکل

به دعوت عالی‌جاه شیخ حمدان بن رشید آل مکتوم، وزیر دارایی و صنایع امارات متحده عربی و عالی‌جناب احمد خلیفه السویدی، وزیر امور خارجه کشور مزبور، عالی‌جناب هوشنگ انصاری، وزیر امور اقتصادی و دارایی ایران، از ۱۱ تا ۱۶ دسامبر ۱۹۷۶ به عنوان رئیس یک هیئت اقتصادی عالی‌رتبه ایرانی به طور رسمی از امارات متحده عربی دیدار نمودند.

در جریان این دیدار، عالی‌جاهان شیخ زاید بن سلطان آل نحیان، رئیس جمهور امارات متحده عربی و شیخ رشید بن سعید آل مکتوم، معاون رئیس جمهور و دیگر اعضای برجسته شورای عالی امارات متحده عربی، آقای هوشنگ انصاری را به حضور پذیرفتند و وزیر ایرانی مذکور با وزیر دارایی و صنایع وزیر ارتباطات و دیگر مقامات عالی‌رتبه امارات متحده عربی نیز گردهمایی‌هایی داشتند که در جریان آنها، روابط اقتصادی و بازرگانی بین دو کشور به طور کامل و وسیع بررسی شدند.

با توجه به پیوندهای تاریخی و فرهنگی و علائق مشترکی که دو ملت ایران و امارات متحده عربی را هرچه بیشتر به یکدیگر نزدیک می‌کند و با عنایت به منافع بالقوه قابل توجه ناشی از توسعه و استحکام بخشیدن به همکاری‌های اقتصادی و بازرگانی بین دو کشور از طریق استفاده از منابع اقتصادی و مالی دو ملت، وزرای مذکور در موارد زیر به توافق نهایی نایل گردیدند:

کمیسیون مشترک

به منظور ایجاد شرایط لازم و مناسب برای فراهم نمودن امکان همکاری‌های اقتصادی بین دو کشور و به وجود آوردن مکانیزمی برای هماهنگ‌سازی این قبیل همکاری‌ها، وزرا موافقت نمودند یک کمیسیون مشترک در سطح وزیران برای بررسی و تعیین همکاری‌های فنی و اقتصادی بین دو کشور تأسیس نمایند.

ریاست این کمیسیون مشترک را وزیر دارایی و امور اقتصاد ایران و وزیر امور خارجه امارات متحده عربی هر دو به عهده خواهند داشت و کمیسیون مذکور هر شش ماه یک بار و در صورت لزوم سالی بیش از دو بار به طور متناوب در ایران و امارات متحده

عربی گردهمایی خواهد داشت. این کمیسیون در صورت لزوم چند کمیته دائم و یا ویژه* برای بررسی موضوعات خاصی که پرداختن به آنها ممکن است لازم شوند، تشکیل خواهد داد.

بازرگانی

وزرا روابط تجاری بین دو کشور را بررسی نمودند و یادآور شدند که اگرچه روند تبادل کالا و محصولات بین آنها در سالهای اخیر، رشد چشم گیری داشته است، سطح و ترکیب کنونی بازرگانی بین ایران و امارات متحده عربی امکانات بالقوه قابل توجه دو کشور در این ارتباط را منعکس نمی کنند و متعاقباً تصمیم گرفته شد اقدامات مقتضی در جهت بهره برداری از این امکانات به سود دو کشور اتخاذ گردند و در همین مورد موافقت شد طرفین یک موافقتنامه بازرگانی منعقد نمایند.

موافقتنامه مذکور، شامل شرایط و پیش بینی های مربوط به تشویق تجارت در سطحی وسیعتر و بالا ترین دو کشور خواهد بود و همچنین انگیزه های لازم برای نیل به این قبیل اهداف در آن تعیین و تثبیت خواهند گردید.

کارشناسان وزارتخانه های مربوطه دو کشور به منظور تهیه پیش نویس موافقتنامه مذکور که در اجلاس آینده کمیسیون مشترک مورد بررسی قرار خواهد گرفت، در تهران گردهمایی خواهند داشت.

طرفین همچنین موافقت کردند در زمینه برگزاری نمایشگاههای بازرگانی در دو کشور همکاری داشته باشند. مقرر شد ایران در سال ۱۹۷۷ نمایشگاهی از انواع کالاها و تولیدات ایرانی مناسب برای بازار امارات متحده عربی در کشور مذکور برگزار نماید، و امارات متحده عربی به نوبه خود موافقت نمود در نمایشگاه بازرگانی بین المللی تهران در سال ۱۹۷۷ شرکت کند.

همچنین قرار شد مرکز بازرگانی ایران به منظور تشویق کاربرد محصولات و کالاهای ایران در امارات متحده عربی تأسیس گردد.

وزرا به علاقه گروهی از سرمایه گذاران ایران و امارات متحده عربی به تأسیس زنجیره ای از فروشگاههای بزرگ (زنجیره ای) در ایران، امارت متحده عربی و دیگر کشورهای منطقه به منظور عرضه کالاها و تولیدات تمام جهان و از جمله ایران و امارات

* ad hoc

متحدۀ عربی بذل توجه نمودند و از اتاقهای بازرگانی دو کشور خواستند این موضوع را دنبال نمایند.

طرف ایران موافقت کرد بخشی از نیازهای امارات متحدۀ عربی به حیوانات گوشتی یا گوشت را تأمین نماید و تصمیم گرفته شد سازمانهای مسئول دو کشور، اتخاذ تدابیر و تصمیم گیری های نهایی در این مورد را به عهده داشته باشند. وزرا همچنین موافقت نمودند به اتاقهای بازرگانی مربوطه شان توصیه کنند یک کمیته مشترک برای بررسی و پرداختن به دیگر موضوعات مورد علاقۀ طرفین تشکیل دهند.

همکاری های صنعتی

وزرا موافقت نمودند اجرای پروژه های مشترک به وسیلۀ بخشهای خصوصی و دولتی دو کشور در زمینه های مورد علاقۀ هر دو طرف نظیر تولید لوازم خانگی، تولید البسه و دیگر موارد مورد توافق ایران و امارات متحدۀ عربی را تشویق و حمایت نمایند و برای نیل به این هدف مقرر شد گروهی از کارشناسان اعزامی از سوی امارات متحدۀ عربی تا پیش از برگزاری اجلاس آیندۀ کمیسیون مشترک به منظور تعیین جزئیات همکاری در موارد بالا به ایران اعزام گردند.

کشاورزی

وزرا به این نتیجه رسیدند که امکانات جالبی برای همکاری دو کشور در این زمینه و بویژه در مورد تأمین بخشی از نیازهای دو کشور به مواد غذایی عادی، میوه، سبزی و غیره وجود دارند و مقرر شد گروهی از کارشناسان طرفین تا پیش از برگزاری اجلاس آیندۀ کمیسیون مشترک به منظور بررسی تفصیلی این امکانات و رایزنی در مورد پروژه های ویژه ای که قرار است در اجلاس آیندۀ کمیسیون مذکور به آن ارائه شدند، در تهران گرد هم آیند.

طرف امارات متحدۀ عربی علاقه اش به تأمین حتمی تعدادی کارشناس ایرانی در زمینه های تولید محصولات کشاورزی گیاهی و از جمله سبزی و میوه و همچنین پرورش جنگل برای کار در امارات متحدۀ عربی را ابراز داشت، طرف ایرانی موافقت نمود کارشناسان درخواستی را تأمین کرده و به امارات متحدۀ عربی اعزام کند و مقرر شد هریک از مؤسسات مربوطه در کشور عربی مذکور، تعداد کارشناسان ایرانی مورد نیاز

خود و مدت زمان استخدام هر کدام از آنها در کشور فوق را به اطلاع طرف ایرانی برساند.

وزرا همچنین موافقت کردند سازمانهای مربوطه خود را ترغیب نمایند در صورت برگزاری هرگونه نمایشگاه کشاورزی در هر یک از دو کشور، در آن شرکت کنند.

ارتباطات

وزرا پیوندهای ارتباطی کنونی بین دو کشور را مورد بحث قرار دادند و به این نتیجه رسیدند که توسعه بیشتر همکاریهای اقتصادی و بازرگانی دو کشور، کارآیی هر چه بیشتر تسهیلات ارتباطی فوق را اقتضا می‌کند و مقرر شد وزرای ارتباطات دو کشور تا پیش از برگزاری اجلاس آینده کمیسیون مشترک به منظور هماهنگ کردن برنامه‌های مربوطه خود در مورد امر مدرنیزه کردن و از جمله تسریع در اتصال ارتباطات بین دو کشور، در تهران تشکیل جلسه دهند.

کشترانی

وزرا به این نتیجه رسیدند که توسعه بیشتر بازرگانی بین دو کشور، مستلزم داشتن سرویسهای کشترانی مستقیم و منظم بین دو کشور است. و متعاقباً مقرر شد مقامات مسئول طرفین تا پیش از برگزاری اجلاس آینده کمیسیون مشترک برای رایزنی در مورد طرق گوناگون ایجاد این قبیل سرویسها و تصمیم گیری نهایی در مورد ترتیب و قرارهای مربوطه، در تهران گردهم آیند.

سرمایه گذاری و همکاریهای مالی

وزرا موافقت کردند به منظور تشویق و تکمیل و اجرای سرمایه گذاری در زمینه‌های مورد علاقه طرفین، یک بانک سرمایه گذاری مشترک تأسیس نمایند. سرمایه اولیه این بانک صد میلیون دلار آمریکا می‌باشد که به وسیله بخشهای دولتی دو کشور و احتمالاً با همکاری بخشهای خصوصی تأمین خواهد گردید و بانک مذکور بر اساس معیارهایی که در آینده با توافق طرفین تعیین خواهند شد، پروژه‌هایی در ایران، امارات متحده عربی و دیگر کشورهای مناسب منطقه برای اجرا انتخاب خواهد نمود.

طرف ایران، بانک اعتبار صنعتی ایران و طرف امارات متحده عربی، بانک ملی ابوظبی را تعیین نمودند و مقرر شد نمایندگان دو بانک مذکور حداکثر سه ماه پس از تاریخ امضای این سند به منظور تعیین نهایی جزئیات امر تأسیس بانک مزبور تشکیل

جلسه دهند.

همکاری توسعه

طرف ایران آمادگی خود برای شرکت در طرحهای توسعه صنعتی امارات متحده عربی از طریق ارائه قابلیت‌های مهندسی و خدمات مهندسی مشاور در زمینه‌های لازم را اعلام داشت. در همین زمینه، طرف امارات متحده عربی یادآور شد که از شرکت پیمانکاران ایرانی در مناقصه‌های مربوط به اجرای پروژه تولید و استخراج گاز طبیعی از طریق جمع‌آوری آن* که شرکت ملی نفت ابوظبی** عهده‌دار آن است، به شرکتها و مؤسسات علاقه‌مند در ایران گزارش کند.

بانکداری

طرف امارات متحده عربی، علاقه بانکهای ملی (دولتی) کشورش را به داشتن نمایندگی‌هایی در ایران ابراز نمود و طرف ایرانی موافقت کرد توجه بانک مرکزی ایران را به این موضوع جلب کند.

کنترل آلودگی آبها

طرفین موافقت نمودند در زمینه کنترل آلودگی آبهای طبیعی همکاری کنند و مقرر شد مقامات مربوطه دو کشور به منظور تعقیب و ترویج کوششهای مشترک در این زمینه، تشکیل جلسه دهند.

مبادلات آموزشی و فرهنگی

وزرا موافقت نمودند روابط آموزشی و فرهنگی بین دو کشور را از طریق ایجاد امکانات راهیابی دانشجویان امارات متحده عربی به مؤسسات آموزش عالی ایران، همکاری سازمانهای رادیو و تلویزیون برگزاری نمایشگاههای علمی و هنری و تشویق توریزم را هرچه بیشتر توسعه دهند و تشویق نمایند و قرار شد نمایندگان دو کشور برای انعقاد موافقتنامه‌های لازم در این زمینه‌ها تشکیل جلسه دهند. آقای انصاری از بابت مهمان‌نوازی‌ها و الطاف دولت امارات متحده عربی نسبت به خود و سایر اعضای هیئت ایرانی، صمیمانه سپاسگزاری نمود و از عالی‌جاه شیخ حمدان و آقای السویدی احتراماً دعوت کرد از ایران رسماً دیدار نمایند. دو مقام عرب نامبرده با خرسندی این دعوت

* Gas gathering   ** Adnoc

را پذیرفتند و مقرر شد تاريخ دیدارشان از ايران بعداً بر اساس نظرات طرفين تعيين شود.
وزرا موافقت کردند نیمه اول سال ۱۹۷۷ نخستين اجلاس کمیسیون مشترک در
سطح وزرا در تهران برگزار گردد.

در تاريخ ۱۶ دسامبر ۱۹۷۶ در دو نسخه اصلی به انگلیسی که هر دو به یک
میزان از اعتبار قانونی برخوردارند، تهیه و تنظیم و تأیید شد.

از سوی هیئت امارات متحده عربی	از سوی هیئت ایرانی
حمدان بن رشید آل مکتوم	هوشنگ انصاری
وزیر دارایی و صنایع	وزیر دارایی و اموراتقتصاد دولت پادشاهی ایران
احمد خلیفه السویدی	
وزیر امور خارجه امارات متحده عربی	

۴. یادداشت تفاهم در خصوص ارتباطات دور و حمل و نقل

یادداشت تفاهم

به دعوت عالی جناب کریم معتمدی، وزیر پست و تلگراف و تلفن ایران، عالی جناب محمدسعید المولی (الملا)، وزیر ارتباطات امارات متحده عربی در رأس یک هیئت عالی رتبه از ۲۰ تا ۲۵ آوریل ۱۹۷۷ رسماً از ایران دیدار نمودند.

در طی این دیدار، عالی جناب معتمدی به همراه کارشناسان ایرانی در امور حمل و نقل و ارتباطات و هیئت اعزامی امارات متحده عربی به ریاست عالی جناب المولی (الملا)، ملاقاتهای متعددی داشتند که در جریان برگزاری این دیدارها مسائل مربوط به ارتباطات و حمل و نقل بین دو کشور بر اساس پروتکل مورخ ۱۶ دسامبر ۱۹۷۶ مورد بحث قرار گرفتند. وزرای مربوطه از دو کشور بویژه در مورد کلی زیر به توافقهایی نایل گردیدند:

کشتیرانی

وزرای نامبرده موافقت نمودند کارشناسان طرفین تا پیش از اجلاس آینده کمیسیون مشترک دو کشور در سطح وزرا برای همکاریهای اقتصادی و فنی به منظور بررسی راههای گوناگون ایجاد سرویسهای کشتیرانی مستقیم و منظم بین ایران و امارات متحده عربی و همچنین به منظور بررسی امکان ایجاد یک یا چند کمپانی مشترک کشتیرانی در صورت لزوم، در امارات متحده عربی گردهمایی داشته باشند. کارشناسان فوق همچنین در صورت لزوم استانداردهای مربوط به طرز عمل قایقهای که به منظور تسهیل هرچه بیشتر امر تجارت بین دو کشور، بین ایران و امارات متحده عربی سرویسهای دریایی خواهند داشت را تعیین خواهند نمود.

ارتباطات از راه دور

وزرای نامبرده موضوع ارتباطات از راه دور را مورد بحث قرار دادند و به این نتیجه رسیدند که توسعه بیشتر همکاریهای تجاری و اقتصادی بین ایران و امارات متحده عربی، مستلزم تکمیل تسهیلات در زمینه مربوطه است و با توجه به احتمال افزایش تقاضا در این زمینه، موافقت شد پنج مدار به هفت مدار کنونی افزوده شوند و مقرر شد کارشناسان طرفین، جزئیات استفاده از این مدارها را تعیین نمایند.

طرفین همچنین موافقت نمودند پس از نصب سومین حامل (Carrier) ایستگاه زمینی ماهواره واقع در امارات متحده عربی که قرار است در اکتبر ۱۹۷۷ انجام شود، دوازده مدار شماره گیر اتوماتیک به مدارهای مربوطه کنونی اضافه شوند تا کارشناسان دو کشور بتوانند سطح ترافیک ارتباطات از راه دور بین دو کشور را از طریق ارائه سرویس شماره گیر بین المللی به منظور توسعه بیشتر این قبیل مدارها اندازه گیری نمایند. کمیسیون مشترک در سطح وزرا برای همکاری های اقتصادی و فنی، گزارش کارشناسان در زمینه های بالا را بررسی خواهد نمود.

این سند در ۲۵ آوریل ۱۹۷۷ در تهران در دو نسخه اصلی به زبان انگلیسی که هر دو به یک میزان از اعتبار قانونی برخوردارند، تهیه و تنظیم گردید.

از سوی هیئت اعزامی امارات متحده عربی

محمد سعید المولی (الملا)

وزیر ارتباطات امارات متحده عربی

از سوی هیئت ایران

کریم معتمدی

وزیر پست و تلگراف و تلفن ایران

۵. پروتکل اولین اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی و فنی

پروتکل نخستین اجلاس کمیسیون مشترک ایران و امارات متحده عربی

در سطح وزرا برای همکاری‌های فنی و اقتصادی

اجلاس مذکور از ۲۸ تا ۳۱ مه ۱۹۷۷ در تهران برگزار شد. ریاست هیئت ایرانی را عالی جناب جواد وفا، معاون وزیر دارایی و امور اقتصاد ایران در امور بین‌المللی، و ریاست هیئت امارات متحده عربی را عالی جناب سیف بن قباش، وزیر امور خارجه امارات متحده عربی به عهده داشتند.

اسامی اعضای دو هیئت نامبرده در ضمایم ۱ و ۲ به پیوست این سند می‌باشند. دو هیئت در مورد اجرای پروتکل مورخ ۱۶ دسامبر ۱۹۷۶ که به وسیله عالی جناب هوشنگ انصاری، وزیر دارایی و امور اقتصاد ایران و عالی جناب حمدان بن رشید آل مکتوم، وزیر دارایی و صنایع امارات متحده عربی و عالی جناب احمد خلیفه السویدی، وزیر امور خارجه کشور عربی مذکور به امضا رسیده است، مذاکرات مبسوطی به عمل آورده و در موارد زیر تصمیم‌گیری نمودند:

کشاورزی

طرفین، جزئیات همکاری در زمینه کشاورزی را مورد بحث قرار دادند و موافقت اصولی به منظور تولید سبزیجات و میوه در ایران و همچنین ایجاد تسهیلات سردخانه در امارات متحده عربی حاصل شد تا پروژه‌های مشترکی در زمینه‌های مذکور بین دو کشور اجرا شوند.

مقرر شد کارشناسان دو کشور در طی دو ماه آینده به منظور مورد بحث قرار دادن جزئیات همکاری در این زمینه در تهران گردهمایی داشته باشند. طرفین، امضای قرارداد خرید بیست هزار رأس گوسفند و بز و چهارصد و شصت تن خوراک دام توسط کشور عربی فوق‌الذکر از ایران در جریان برگزاری همین اجلاس کمیسیون، رضایت خود را ابراز داشتند، طرف ایرانی موافقت نمود در زمینه‌های تولید میوه و بویژه مرکبات، تولید سبزیجات، دامپزشکی و علم شناخت آفات نباتی و حشرات مضر برای گیاهان* و بیماری‌شناسی گیاهی چهار کارشناس کشاورزی به امارات متحده عربی اعزام دارد و

* Anthomology

مقرر شد نمایندگان دو کشور در طی دو هفته آینده به منظور تعیین جزئیات همکاری در این زمینه در تهران تشکیل جلسه دهند.

صنعت

طرفین موافقت اصولی نمودند به منظور تولید انبوه قفل و پنجره در سطح صنعتی، پروژه مشترک اجرا کنند و مقرر شد نمایندگان مربوطه دو کشور در طی دو ماه آینده برای حل و بحث جزئیات همکاری در این مورد و همچنین گزینش چند پروژه صنعتی مشترک دیگر در تهران گردهم آیند.

موافقتنامه تجارت

کمیسیون، پیش نویس یک موافقتنامه بازرگانی بین دو کشور را که توسط ایران تهیه شده بود، بررسی و متن آن را به تصویب نهایی رساند و مقرر شد در طی سه ماه آینده مقامات صلاحیت دار دو کشور، متن نهایی موافقتنامه مزبور را در تهران به امضا رسانند.

بانکداری

پرو تصمیم متخذه در گردهمایی مورخ دسامبر ۱۹۷۶ بین نمایندگان مربوطه دو کشور دایر بر تأسیس یک بانک سرمایه گذاری مشترک با سرمایه اولیه صد میلیون دلار آمریکا، طرف ایرانی پیش نویس اساسنامه تأسیس بانک مذکور را ارائه نمود و قرار شد طرف امارات متحده عربی تا چهار هفته پس از امضای این پروتکل نظریاتش درباره پیش نویس فوق الذکر را به اطلاع طرف ایرانی برساند.

طرف امارات متحده عربی روی درخواست خود برای تأسیس نمایندگی بانک ملی ابوظبی در ایران مجدداً تأکید نمود و طرف ایرانی خاطرنشان ساخت که موضوع با علاقه مندی در دست بررسی است و نتیجه آن را در موقع خود به اطلاع امارات متحده عربی خواهد رساند.

توریزم

با توجه به امکانات بالقوه همکاری در زمینه توریسم، مقرر شد طرفین بخشهای خصوصی خودشان را تشویق کنند به منظور ساختن یک مجتمع توریستی در ایران شامل چند هتل و ساختمان آپارتمانی و مراکز تفریحی و استراحتی و دیگر تسهیلات توریستی، پروژه های مشترکی اجرا نمایند.

وسایل ارتباط جمعی

کمیسیون موافقت نمود نمایندگان سازمانها و مؤسسات وسایل ارتباط جمعی و از جمله رادیو و تلویزیون دو کشور در طی دو ماه پس از امضای این پروتکل برای بحث و تبادل نظر دربارهٔ راهها و وسایل تشویق همکاری بین دو کشور در زمینهٔ ارتباط جمعی در تهران تشکیل جلسه دهند.

فعالتهای آموزشی و فرهنگی

امارات متحدهٔ عربی یادآور شد که برگزاری نمایشگاههای هنری و از جمله نمایشگاههای نقاشی و همچنین دیگر فعالتهای فرهنگی از قبیل نمایش فیلم به ایجاد دوستی و تفاهم بیشتر بین دو ملت یاری خواهد رساند.

طرف ایرانی موافقت کرد امکانات برگزاری این نوع نمایشگاهها توسط ایران را در امارات متحدهٔ عربی بررسی نماید و نتیجهٔ کلی آن را به موقع خود به امارات متحدهٔ عربی اطلاع دهد. مقرر شد امارات متحدهٔ عربی تعدادی دیپلمه خود را در سال تحصیلی آیندهٔ ایران، ابتدا برای طی دورههای آموزش زبان فارسی و سپس ادامهٔ تحصیلات عالی به این کشور اعزام دارد و همچنین مقرر شد گروهی از جوانان امارات متحدهٔ عربی در تابستان آینده در اردوی دانش آموزان بابلسر که توسط دولت ایران برگزار خواهد شد، شرکت یابند.

کمیسیون موافقت نمود کارشناسان مربوطهٔ طرفین در طی یک ماه پس از به امضا رسیدن این پروتکل به منظور بحث و تبادل نظر در مورد جزئیات همکاری در زمینههای فوق الذکر در تهران گردهم آیند.

آلودگی آب

کمیسیون به این نتیجه رسید که حفاظت آبهای منطقه از آلودگی امری است حائز کمال اهمیت برای تمام کشورهای منطقهٔ مزبور و نه فقط ایران و امارات متحدهٔ عربی و مقرر شد طرفین از همکاریهای چندجانبهٔ کنونی در این زمینه بین کشورهای منطقه حمایت نمایند.

مقرر شد که دومین اجلاس کمیسیون مشترک دو کشور در نیمهٔ اول سال ۱۹۷۸ در ابوظبی (پایتخت امارات متحدهٔ عربی) برگزار گردد.

در تاریخ ۳۱ مه ۱۹۷۷ در تهران در دو نسخهٔ اصلی به زبان انگلیسی که هر دو

به یک میزان از اعتبار قانونی برخوردارند، تهیه و تنظیم شد.

رئیس هیئت اعزامی امارات متحده عربی   رئیس هیئت ایرانی

جواد وفا

سیف بن قباش

وزیر امور خارجه امارات متحده عربی   معاون وزیر دارایی و امور اقتصاد ایران در امور بین المللی

ضمیمه ۱

لیست اسامی اعضای هیئت ایرانی

رئیس هیئت ایرانی و معاون وزیر دارایی و امور اقتصاد	عالی جناب جواد وفا
معاون وزیر صنایع و معادن	عالی جناب مهدی غفارزاده
معاون وزیر اطلاعات و جهانگردی	عالی جناب عباس سخاوت
مدیرعامل خبرگزاری پارس (PANA) و جانشین	آقای محمود جعفریان
مدیرعامل سازمان رادیو و تلویزیون ملی ایران (صدا و سیما)	
مدیرعامل و رئیس هیئت مدیره مجتمع (سازمان) گوشت فارس	آقای هوشنگ بهنام
مدیرکل وزارت دارایی و امور اقتصاد	آقای ابوالحسن میربها
عضو هیئت مدیره و دبیرکل اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران	آقای علی محمدبنکدار پور
قائم مقام وزیر علوم و آموزش عالی در امور دانشجویان	آقای جعفر الفت
دبیر دوم اداره امور اقتصادی وزارت امور خارجه ایران	خانم فاطم گرزن
رئیس اداره پیشگیری از آلودگی آبهای اداره محیط زیست	آقای محمدرضا امینی
رئیس اداره ارتباطات وزارت پست و تلگراف و تلفن ایران	آقای شاهرخ نادری
رئیس اداره تشویق و هدایت امور صنعتی بانک اعتبار صنعتی	آقای مراد خدابنده لو
جانشین مدیرکل اداره تجارت خارجی وزارت بازرگانی	آقای منوچهر فلاح تفتی
جانشین مدیرکل وزارت دارایی و امور اقتصادی	آقای حسین معصومی

آقای قاسم سناوی

آقای شهرزاد حکیمی

مدیرکل اداره همکاری‌های فرهنگی و هنری
وزارت فرهنگ و هنر
اقتصاددان وزارت دارایی و امور اقتصاد

ضمیمه ۲

لیست اسامی اعضای هیئت امارات متحده عربی

رئیس هیئت و وزیر امور خارجه	عالی جناب سیف بن قباش
معاون وزیر اقتصاد و بازرگانی	عالی جناب عبدالرحمن غنیم
قائم مقام مدیرکل بانک ملی ابوظبی	آقای عبدالله المزروعی
هیئت سرمایه گذاری ابوظبی	آقای حریب مسعود الدرمکی
رئیس اداره امور فرهنگی وزارت آموزش و امور جوانان	آقای خلیفه محمد احمد
رئیس امور اداری و مالی وزارت کشاورزی و ماهیگیری	آقای حمد عبدالله المتوا
رئیس امور اداری و مالی وزارت کار و امور اجتماعی	آقای احمد محمد محمود
دبیر دوم اداره سیاسی وزارت امور خارجه	آقای اسماعیل عبید
دبیر سوم اداره پروتکلهای وزارت امور خارجه	آقای عبدالله محمد رشید
از اتاق بازرگانی و صنایع ابوظبی	آقای حاجی عبدالله حسین

۶. موافقتنامه بازرگانی

موافقتنامه بازرگانی بین دولتی ایران و امارات متحده عربی

دولت پادشاهی ایران و دولت امارات متحده عربی که از این پس در این سند «طرفین قرارداد» نامیده خواهند شد با توجه به علاقه مشترکشان به توسعه، تقویت، متنوع سازی و گسترش روابط اقتصادی و بازرگانی بین دو کشور بر اساس برابری حقوق ملی و به سود هر دو ملت به قرار زیر به توافق رسیده اند:

ماده یک

طرفین قرارداد بر اساس قوانین، مقررات و حقوق معتبر در هر یک از کشورهای مربوطه، تبادل کالا و خدمات بین دو کشور را تشویق و تسهیل خواهند نمود.

ماده ۲

کالای صادراتی هر یک از طرفین قرارداد در موقع ورود به قلمرو طرف دیگر باید با گواهینامه مبدأ صدور صادر شده توسط مقامات کشور صادرکننده، بر اساس این موافقتنامه، کالاهای صادراتی ساخت ایران، کالاهای ایرانی و کالاهای صادراتی ساخت امارات متحده عربی، کالاهای امارات متحده عربی نامیده خواهند شد.

ماده سه

برای تشویق و توسعه بازرگانی بین دو کشور، طرفین قرارداد به یکدیگر اجازه خواهند داد در کشورهای مربوط به خود نمایشگاههای بازرگانی برگزار کنند و با توجه به قوانین و مقررات معمول در کشوری که این نمایشگاهها در آن برگزار خواهند شد، از هیچ اقدامی در جهت تسهیل امر برگزاری نمایشگاههای فوق الذکر فروگذار نخواهند نمود.

ماده چهار

به منظور تشویق و توسعه جریان کالا بین دو کشور و داد و ستد محصولات مورد علاقه خاص دو کشور طرفین موافقت می کنند مؤسسات صلاحیت دار ایران و امارات متحده عربی با یکدیگر مذاکره و تبادل نظر کنند و موافقتنامه های درازمدت فروش محصولات منعقد نمایند.

ماده پنج

تمام هزینه ها و پرداختهای مربوط به صادرات و واردات کالا بین دو کشور به

ارزهای کاملاً قابل تبدیل پذیرفته شده به وسیله طرفین پرداخت و کارسازی خواهند شد.

ماده شش

طرفین قرارداد موافقت می‌کنند به منظور بررسی و تصمیم‌گیری در مورد مسائلی که ممکن است در جریان اجرای این موافقتنامه مطرح شوند و همچنین برای یافتن طرق و راه‌حلهای توسعه هرچه بیشتر بازرگانی بین دو کشور، یک کمیته فرعی تأسیس کنند. کمیته فرعی مذکور، تحت نظر کمیسیون مشترک* ایران - امارات متحده عربی و طبق مقرراتی که به وسیله آن تعیین شده‌اند یا خواهند شد، عمل خواهد نمود.

ماده هفت

کمیته فرعی مذکور در ماده شش بالا سالی یک بار و در روزهای مورد توافق طرفین یک اجلاس سالانه بنا به درخواست یکی از طرفین خواهند داشت و اجلاسهای فوق به طور متناوب و به ترتیب در تهران و ابوظبی تشکیل خواهند شد. کمیته فرعی مذکور، گزارشهای خود را به کمیسیون مشترک مذکور در ماده شش بالا تسیم خواهد نمود.

ماده هشت

این موافقت به صورت کنونی خود اعتبار اجرایی نامحدود خواهد داشت مگر اینکه پس از گذشت یک سال از تاریخ امضای آن و سه ماه پیش از تاریخ سالگردهای پی در پی و سالانه امضای آن یکی از طرفین آن را رسماً و کتباً لغو یا اصلاح نماید.

ماده نه

این موافقتنامه از تاریخ تبادل اسناد مربوط به تأیید و تصویب آن بین طرفین قرارداد اعتبار اجرایی خواهد یافت.

ماده ده

این سند در دو نسخه اصلی به انگلیسی که هر دو به یک میزان از اعتبار قانونی برخوردارند، تهیه شده است.

برای گواهی مراتب بالا، اعلام می‌شود که امضاکنندگان زیر که از سوی دولتهای مربوطه مأمور امضای این سند بوده‌اند تأیید شده‌اند، این موافقتنامه را در تاریخ

* در این سند به این کمیسیون مطلقاً اشاره‌ای نشده است، ولی واضح است که مقصود از آن می‌تواند صرفاً یک کمیسیون مشترک ایران - امارات متحده عربی باشد.

۲۶ آوریل ۱۹۷۸ در تهران امضا کرده‌اند.

از سوی دولت امارات متحده عربی

امضا

از سوی دولت پادشاهی ایران

امضا

اندونزی (۱۵)

۱. قرارداد مودت

قرارداد مودت بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری اندونزی

اعلی حضرت همایون پادشاه ایران

و

حضرت رئیس جمهور اندونزی

به منظور تحکیم و تشدید روابط دوستی بین ایران و اندونزی و با توجه به اینکه توسعه مناسبات دوستانه بین این دو کشور وسیله مؤثری برای حفظ صلح جهان است برای این مقصود نمایندگان مختار خود را به شرح ذیل تعیین نمودند.

اعلی حضرت همایون پادشاه ایران

جناب آقای علی اصغر حکمت، وزیر امور خارجه دولت شاهنشاهی

حضرت رئیس جمهور اندونزی

جناب آقای ا. س. باحمید، وزیر مختار و نماینده فوق العاده دولت جمهوری اندونزی در

تهران

و نمایندگان مزبور پس از مبادله اعتبارنامه های خود که واجد صحت و اعتبار

بود، به شرح ذیل توافق حاصل نمودند:

ماده اول

هر یک از طرفین معظمین متعاهدین به عهده می گیرند که صلح دائمی و

مناسبات دوستانه را با طرف دیگر برقرار سازند و در تشدید علائق دوستانه و مناسبات

معنوی و عادی که اتباع طرف را به یکدیگر نزدیک می‌کند بکوشند.

ماده دوم

هر دو طرف معظم متعاهد موافقت می‌کنند که روابط سیاسی و کنسولی خود را بر اساس حقوق و سنت متداول بین المللی حفظ کند با نمایندگان سیاسی و کنسولی هر طرف که در قلمرو طرف دیگر مقیم باشند طبق سنت متداول در حقوق بین المللی رفتار خواهد شد.

ماده سوم

هر یک از طرفین معظمین متعاهدین تسریع در انعقاد قراردادهای ذیل را با درج صمیمیت و همکاری مورد توجه قرار خواهد داد. قرارداد بازرگانی و کشتیرانی، قرارداد کنسولی و فرهنگی، قراردادهایی در باب حفظ حقوق ادبی و هنری قراردادهایی که مربوط به کلیه مسائل مورد علاقه هر دو طرف باشد.

ماده چهارم

هر دو طرف معظم متعاهد موافقت دارند که کلیه اختلافاتی که ممکن است بین آنان حادث شود و حل آن در موقع خود از طریق عادی سیاسی میسر نشود دوستانه فیصله بخشند و هرگاه در مدت معقولی به رفع اختلافات نایل نشوند با رعایت قواعد و مقررات منشور سازمان ملل به هر اقدام عملی که مناسبتر تشخیص دهند متوسل خواهند شد.

ماده پنجم

این قرارداد به تصویب خواهد رسید و از تاریخ تبادل اسناد تصویب که در تهران صورت خواهد گرفت اعتبار خواهد یافت.

ماده ششم

این قرارداد برای مدت پنج سال دارای اعتبار می‌باشد و خود به خود برای مدتهای پنجساله تمدید خواهد شد مگر اینکه یکی از طرفین به وسیله اخطار کتبی یک سال قبل از انقضای مدت پنج سال لغو آن را تقاضا کند. برای تأیید مراتب بالا نمایندگان تام‌الاختیار این قرارداد را امضا و به مهر خود ممهور نمودند.

در تاریخ هشتم دی ماه یکهزار و سیصد و سی و هفت شمسی در سه نسخه به

زبانهای فارسی و اندونزی و انگلیسی تنظیم شد و در صورت اختلاف در تفسیر این قرارداد متن انگلیسی ملاک اعتبار خواهد بود.

از طرف دولت جمهوری اندونزی	از طرف دولت شاهنشاهی ایران
جناب آقای ا. س. باحمید	جناب آقای علی اصغر حکمت
وزیر مختار و نماینده فوق العاده	وزیر امور خارجه دولت شاهنشاهی
دولت جمهوری اندونزی در تهران	

۲. عهدنامه مودت

عهدنامه مودت بین ایران و اندونزی

اعلی حضرت همایون شاهنشاه ایران

و

حضرت رئیس جمهوری اندونزی

به منظور تحکیم و تشدید روابط دوستی بین ایران و اندونزی و با توجه به اینکه توسعه مناسبات دوستانه بین دو کشور وسیله مؤثری برای حفظ صلح جهان است تصمیم به انعقاد عهدنامه مودت گرفته و به این منظور نمایندگان مختار خود را به شرح ذیل تعیین نمودند:

اعلی حضرت همایون شاهنشاه ایران:

جناب آقای عبدالاحد دارا سفیرکبیر ایران در اندونزی

حضرت رئیس جمهور اندونزی:

جناب آقای مهندس حاجی جواندا وزیر امور خارجه (آداتریم)

نمایندگان مزبور پس از مبادله اعتبارنامه های خود که در نهایت صحت و اعتبار بود نسبت به مواد ذیل توافق حاصل نمودند:

ماده اول

طرفین معظمین متعاهدین صلح پایدار و روابط صمیمانه دائمی دوستانه فیما بین را پیوسته برقرار خواهند داشت و در تشدید مناسبات دوستی که اتباع طرفین را به یکدیگر نزدیکتر سازد خواهند کوشید.

ماده دوم

طرفین معظمین متعاهدین موافقت می کنند روابط سیاسی و کنسولی خود را بر اساس حقوق و سنت متداول بین المللی حفظ کنند و با نمایندگان سیاسی و کنسولی هر طرف که در قلمرو طرف دیگر مقیم باشند طبق رویه مبتنی بر حقوق بین المللی رفتار نمایند.

ماده سوم

هر یک از طرفین معظمین متعاهدین انعقاد قراردادهای ذیل را با روح صمیمیت

و همکاری مورد توجه قرار خواهند داد:
 موافقتنامه فرهنگی، قرارداد بازرگانی و دریانوردی و قراردادهای مربوط به کلیه
 مسائلی که مورد علاقه طرفین باشد.

ماده چهارم

طرفین معظمین متعاهدین موافقت دارند کلیه اختلافاتی را که ممکن است بین
 آنان پیش آید و حل آن در موقع خود از طریق عادی سیاسی میسر نشود دوستانه فیصله
 بخشند و هرگاه در مدت معقولی به رفع اختلافات نایل نشوند با رعایت قواعد و مقررات
 منشور ملل متحد به هر اقدام عملی که مناسبتر تشخیص دهند متوسل خواهند شد.

ماده پنجم

این قرارداد طبق مقررات و قوانین اساسی هر یک از طرفین به تصویب خواهد
 رسید و از تاریخ مبادله اسناد مصوبه که در طهران صورت خواهد گرفت اعتبار خواهد
 یافت.

برای تأیید مراتب بالا نمایندگان تام‌الاختیار این قرارداد را امضا و به مهر خود
 ممهور نمودند. در تاریخ شنبه ششم خردادماه یکهزار و سیصد و چهل هجری شمسی در
 سه نسخه به زبانهای فارسی و اندونزی و انگلیسی در جا کارتا امضا شده و در صورت
 اختلاف در تفسیر مواد این عهدنامه متن انگلیسی ملاک اعتبار خواهد بود.

از طرف اعلی حضرت همایون شاهنشاه ایران
 جناب آقای عبدالاحد دارا
 از طرف رئیس جمهور اندونزی
 جناب آقای مهندس حاجی جواندا

۳. موافقتنامه فرهنگی

۱. متن موافقتنامه

موافقتنامه فرهنگی ایران و اندونزی

دولت شاهنشاهی ایران

و

دولت جمهوری اندونزی

نظر به علائق دوستی فیما بین و به پیروی از اصول منشور ملل متحد و هدفهای سازمان تربیتی و علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) و به منظور تشدید مناسبات فرهنگی و ایجاد حسن تفاهم بیشتر میان دو ملت ایران و اندونزی و تحکیم روابط دوستانه موجود تصمیم به امضای موافقتنامه فرهنگی گرفته و بدین منظور نمایندگان تام‌الاختیار خود را به شرح زیر تعیین نمودند:

از طرف دولت شاهنشاهی ایران

جناب آقای اردشیر زاهدی، وزیر امور خارجه

از طرف دولت جمهوری اندونزی

جناب آقای ح. زین العارفین عثمان، سفیر جمهوری اندونزی در ایران

نمایندگان نامبرده در فوق پس از مبادله اختیارنامه‌های خود که در عین صحت و اعتبار بود نسبت به مواد زیر موافقت نمودند:

ماده اول

طرفین متعهدین کوشش خواهند کرد برای شناسایی کشورهای خود و تحکیم مناسبات فیما بین از دیدارهای متقابل هیئتهای فرهنگی و آموزشی و علمی استفاده نمایند.

ماده دوم

طرفین متعهدین کوشش خواهند کرد که به طرق ذیل تفاهم متقابل بین مردم ممالک خود را افزایش دهند:

الف) ایجاد تسهیلات برای مبادله کتب و سایر انتشارات مربوط به فرهنگ و آموزش و علوم.

- (ب) مبادله و پخش برنامه‌های فرهنگی از طریق رادیو و تلویزیون.
 (ج) تشویق برگزاری نمایشگاه‌ها و نمایشات و برنامه‌های هنری بین دو کشور.
 (د) تشویق مسافرت روزنامه‌نگاران و جهانگردان به کشورهای یکدیگر.

ماده سوم

طرفین متعاهدین موجبات تشویق و تعمیم موارد ذیل را فراهم خواهند ساخت:
 الف) مبادله استادان دانشگاه و معلمان سایر مؤسسات آموزش عالی و نیز مبادله متخصص و محقق در امور فرهنگی و آموزش و علمی.
 ب) کوشش در ایجاد بورسهای تحصیلی و تحقیقاتی برای دانش‌پژوهان طرف دیگر.

ماده چهارم

طرفین متعاهدین مبادله مربیان تربیت بدنی و نیز انجام مسابقات ورزشی را تشویق خواهند کرد.

ماده پنجم

طرفین متعاهدین تأسیس انجمنهای روابط فرهنگی را طبق قوانین و مقررات جاری در کشور خود تسهیل خواهند نمود.

ماده ششم

طرفین متعاهدین نشر اطلاعات منطبق با سوابق و حقایق تاریخی و جغرافیایی را در کلیه انتشارات من جمله کتب درسی و اسناد و مطبوعات خود نسبت به کشور طرف متعاقد دیگر ملحوظ خواهند داشت تا اتباع دو طرف تصور ذهنی صحیحی درباره کشورهای یکدیگر تحصیل کنند.

ماده هفتم

طرفین متعاهدین همکاری‌های لازم را در زمینه مبارزه با بی‌سوادی علی‌الخصوص از طریق مبادله اطلاعات و مطالعه نتایج حاصله از تجربیات هر طرف توسعه خواهند داد.

ماده هشتم

طرفین متعاهدین تسهیلات لازمه را جهت تعیین ارزش و مدارک تحصیلی و دانشنامه‌های علمی صادره از طرف دانشگاهها و مؤسسات آموزشی دو کشور فراهم

خواهند ساخت.

ماده نهم

هر یک از موضوعات این موافقتنامه از طریق ترتیبات خاصی که توسط نمایندگان طرفین متعاهدین مورد توافق قرار خواهد گرفت به مرحله اجرا گذارده خواهد شد.

ماده دهم

هر یک از طرفین متعاهدین انجام تشریفات را که طبق قوانین داخلی خود برای لازم الاجرا شدن موافقتنامه حاضر ضروری است به اطلاع طرف دیگر خواهد رسانید و این موافقتنامه از تاریخ آخرین اطلاعیه اعتبار خواهد یافت و به مدت پنج سال معتبر خواهد بود. چنانچه هیچ یک از طرفین شش ماه قبل از انقضای مدت مذکور طرف مقابل را از قصد خود دایر بر پایان دادن به موافقتنامه مطلع ننمایند موافقتنامه همچنان به اعتبار خود باقی خواهد ماند. ولی از آن پس هر یک از طرفین می تواند با اخطار قبلی ششماه به طرف دیگر موافقتنامه را خاتمه دهد.

بنا به مراتب، نمایندگان تام الاختیار دو دولت موافقتنامه حاضر را در دو نسخه اصلی هر یک به زبانهای فارسی و اندونزی و انگلیسی امضا نمودند. در صورت بروز اختلاف در تفسیر متن انگلیسی مناط اعتبار خواهد بود.

تهران — به تاریخ هفتم اردیبهشت ماه یکهزار و سیصد و پنجاه.

از طرف دولت جمهوری اندونزی

از طرف دولت شاهنشاهی ایران

امضا

امضا

۲. نامه وزارت امور خارجه به سفارت جمهوری اندونزی

شماره: ۶۹۴۰/۱۸

تاریخ ۱۳۵۰/۱۱/۴

یادداشت

وزارت امور خارجه شاهنشاهی تعارفات خود را به سفارت جمهوری اندونزی اظهار و احتراماً اشعار می دارد:

موافقتنامه فرهنگی بین ایران و اندونزی که در تاریخ ۵۰/۲/۷ (۲۷ آوریل ۱۹۷۱) در تهران به امضا رسیده، اخیراً از تصویب قوه مقننه ایران گذشته است. خواهشمند است در صورتی که تشریفات تصویب موافقتنامه مذکور از طرف مقامات مربوطه دولت متبوع آن سفارت نیز انجام یافته، مراتب را اعلام فرمایند تا ترتیب مبادله اسناد تصویب داده شود.

موقع را جهت تجدید احترامات فائقه مغتنم می شمارد.

سفارت جمهوری اندونزی — تهران

رونوشت به سفارت شاهنشاهی ایران در جاکارتا ارسال می گردد. خواهشمند است دستور فرمایند مراتب طی یادداشت مشابهی به وزارت امور خارجه اندونزی اعلام گردد.

از طرف وزیر امور خارجه

امضا

۳. نامه سفارت جمهوری اندونزی در تهران به وزارت امور خارجه

شماره: ۰۵۵۹/۷۱/۱۹/د

وزارت امور خارجه جمهوری اندونزی احترامات فائقه خود را به محضر سفارت کبرای پادشاهی ایران تقدیم داشته عطف به «موافقتنامه فرهنگی» بین ایران و اندونزی، امضاشده در تهران در تاریخ ۲۷ آوریل ۱۹۷۱، مفتخر است اطلاع دهد که ترتیب و قرارهای لازم بر اساس قانون اساسی در جمهوری اندونزی برای اعتبار اجرایی یافتن «موافقتنامه» فوق الذکر تصویب شده اند.

وزارت امور خارجه از فرصت موجود استفاده کرده، یک بار دیگر عالی ترین مراتب احترامات فائقه خود را به محضر سفارت کبرای پادشاهی ایران تقدیم می دارد.
جا کارتا

۹ سپتامبر ۱۹۷۱

به: سفارت کبرای پادشاهی ایران

جا کارتا

۴. اعلام توافق وزارت امور خارجه ايران با نامه سفارت جمهورى اندونزى در تهران

شماره: ۷۱۰۳/۱۸

تاریخ: ۱۳۵۰/۱۱/۱۱

یادداشت

وزارت امور خارجه شاهنشاهی تعارفات خود را به سفارت جمهورى اندونزى اظهار و احتراماً اشعار می دارد:

نظر به اینکه به موجب یادداشت شماره ۷۱/۱۹/۰۵۵۹/د مورخ ۴ سپتامبر ۱۹۷۱ وزارت امور خارجه جمهورى اندونزى به سفارت شاهنشاهی ايران در جا کارتا، تشریفات قانونی تصویب موافقتنامه فرهنگی ايران و اندونزى مورخ ۲۱ آوریل ۱۹۷۱ از طرف مقامات مربوطه دولت اندونزى انجام یافته است، و نظر به اینکه تشریفات قانونی تصویب موافقتنامه مزبور اخیراً از طرف مقامات مربوطه دولت ايران نیز به پایان رسیده است.

لذا طبق ماده ۱۰ که مقرر می دارد «هر یک از طرفین متعاهدین انجام تشریفاتى را که طبق قوانین داخلی خود برای لازم الاجرا شدن موافقتنامه حاضر ضرورى است به اطلاع طرف دیگر خواهد رسانید و این موافقتنامه از تاریخ آخرین اطلاعیه اعتبار خواهد یافت» موافقتنامه فرهنگی ايران و اندونزى مورخ ۲۱ آوریل ۱۹۷۱ از تاریخ این یادداشت لازم الاجرا خواهد بود.

خواهشمند است یادداشت شماره ۷۱/۱۸/۰۶۹۴۰ مورخ ۱۳۵۰/۱۱/۴ این وزارت را کان لم یکن تلقی فرمایند.

موقع را جهت تجدید احترامات فائقه مغتنم می شمارد.

سفارت اندونزى — تهران

رونوشت پیرو نامه شماره ۷۱/۱۸/۰۶۹۴۰ مورخ ۱۳۵۰/۱۱/۴ به سفارت شاهنشاهی ايران در جا کارتا ارسال می گردد.

از طرف وزیر امور خارجه

امضا

۵. نامه سفارت جمهوری اندونزی در تهران به وزارت امور خارجه

از: سفارت جمهوری اندونزی، تهران، ایران

شماره: ۷۲/پ ل/۱۲۹

تهران، ۲ فوریه ۱۹۷۲

سفارت جمهوری اندونزی در ایران بدین وسیله با تقدیم بهترین احترامات به وزارت امور خارجه ایران، دریافت یادداشت (نوت) شماره ۷۱۰۳/۱۸ مورخ ۳۱ ژانویه ۱۹۷۲ آن وزارتخانه که طی آن موارد زیر را به اطلاع این سفارت رسیده‌اند، تأیید می‌نماید:

۱. دولت اندونزی طی یادداشت شماره ۰۵۵۹/۷۱/۱۹/د مورخ ۴ سپتامبر ۱۹۷۱ وزارت امور خارجه اندونزی، نامه‌ای برای سفارت ایران در جاکارتا ارسال و به وزارت امور خارجه ایران اطلاع داده است که موافقتنامه فرهنگی ایران و اندونزی طبق مقررات و پیرو قانون اساسی اندونزی اعتبار اجرایی یافته است.

۲. موافقتنامه فرهنگی فوق‌الذکر، طبق مقررات و پیرو قانون اساسی ایران نیز اعتبار اجرایی پیدا کرده است.

۳. بنابراین طبق ماده ۱۰ موافقتنامه مذکور که حاکی از آن است که «هر یک از طرفین این موافقتنامه باید تاریخ تصویب مقررات لازم در کشور خود را برای اعتبار اجرایی موافقتنامه حاضر به اطلاع طرف دیگر برساند و این موافقتنامه از تاریخ صدور تذکاریه نهایی (ابلاغ) مصوبه یادشده اعتبار اجرایی خواهد داشت»، موافقتنامه فرهنگی فوق بین ایران و اندونزی از تاریخ صدور یادداشت این وزارتخانه اعتبار اجرایی پیدا خواهد کرد.

سفارت اندونزی در ایران از فرصت موجود استفاده نموده یک بار دیگر عالی‌ترین مراتب صمیمیت و ارادت خود را به وزارت امور خارجه ایران تقدیم می‌دارد.

به: اداره حقوقی وزارت امور خارجه ایران، تهران

۴. تذکاریه تفاهم اعطای وام

۱. متن تذکاریه

یادداشت تفاهم

هیئت ایران به ریاست عالی جناب آقای فرخ نجم آبادی، وزیر صنایع و معادن ایران و هیئت دولت جمهوری اندونزی به ریاست پروفیسور ویدجوجونیتی ساسترو، وزیر امور صنعتی، مالی و اقتصادی و رئیس سازمان برنامه ریزی توسعه ملی اندونزی از ۱۰ تا ۱۶ دسامبر ۱۹۷۴ در تهران تشکیل جلسه دادند و نظر به علاقه مندی طرفین به توسعه هر چه بیشتر همکاری های مالی و اقتصادی بین ایران و اندونزی و از آنجا که معتقدند این قبیل همکاری های دوجانبه به سود دو کشور تمام خواهند شد، در موارد زیر به تفاهم رسیدند:

۱. دولت ایران به منظور تأمین مالی بخشی از ارز خارجی لازم برای اجرای یک پروژه تولید کود شیمیایی از اوره و یا آمونیاک شامل تجهیزات و تأسیسات لازم و تسهیلات انتقال گاز در اندونزی (که از این به بعد همچنان که به پیوست یادداشت تفاهم آمده، «پروژه» نامیده خواهد شد) وامی به مبلغ دویست میلیون دلار آمریکا در اختیار دولت اندونزی قرار خواهد داد.

۲. شروط و ویژگیهای اصلی وام مذکور به قرار زیر می باشد:

دوره بازپرداخت

بازپرداخت اصل مبلغ وام در طی دوازده سال شامل سه سال دوره مهلت صورت خواهد گرفت.

نرخ بهره

الف. بدهکار از بابت باقیمانده بازپرداخت نشده اصل مبلغ وام، سالی هشت درصد بهره پرداخت خواهد کرد.

کارمزد تعهد

وام گیرنده باید سالی سه چهارم از یک درصد ($\frac{3}{4}$ از ۱/۰) را بر اساس باقیمانده بازپرداخت نشده اصل مبلغ وام کارمزد تعهد بپردازد.

تاریخ دستیابی به وام

دو سال و نیم پس از تاریخ امضای «موافقتنامه پرداخت وام».

قبوض عندالمطالبه (اسناد ذمه‌ای)*

دولت اندونزی متعهد خواهد بود مبالغ قیدشده در قبوض عندالمطالبه را که نشاندهنده دین آن دولت هستند، پرداخت نماید.

۳. شروط و ویژگی‌های فوق و دیگر شروط و ویژگی‌های مربوط به پرداخت وام باید در موافقتنامه پرداخت وامی که در اسرع وقت بین دو دولت منعقد خواهد شد قید و تصریح شوند و موافقتنامه فوق باید توسط مقامات صلاحیت‌دار دو کشور به تصویب برسد.

۴. دولت جمهوری اندونزی، تأمین مالی هزینه راه‌آهن و راه‌های ارتباطی، باراندازها، تسهیلات بندری، دریایی، مسکن، بازاریابی و تسهیلات توزیع لازمه برای اجرای بموقع و مؤثر «پروژه» را به عهده خواهد داشت. هر نوع هزینه اضافی برای اجرای «پروژه» که از محل وام دولت ایران تأمین نشود، به طور کامل توسط دولت جمهوری اندونزی تأمین خواهد شد.

۵. توسعه دولت جمهوری اندونزی به منظور تضمین اجرای بموقع و مؤثر «پروژه» یک مؤسسه یا سازمان دولتی اندونزیایی برای به عهده گرفتن مسئولیت اجرای کامل «پروژه» و استفاده از کل مبلغ وام اعطایی ایران تعیین خواهد شد.

۶. «موافقتنامه پرداخت وام» شامل شرایطی خواهد بود که بر اساس آنها دولت ایران یا وکلای حقیقی یا حقوقی آن مأمور خواهند بود وظایف معینی را در مورد اجرای «پروژه» عملاً دنبال خواهند نمود.

۷. دولت جمهوری اندونزی، خرید محصولات کارخانه کود شیمیایی مذکور در این موافقتنامه و تدارک گاز طبیعی مورد نیاز این کارخانه را به قیمتهای مناسب (به منظور تضمین نرخ رجعت داخلی سرمایه به میزان سالی هیجده درصد برای کارخانه تا پایان دوره باز پرداخت وام ایران) به عهده می‌گیرد.

۸. هرگاه بعضی تجهیزات و ماشین‌آلات مورد نیاز «پروژه» به قیمتها و مقادیر قابل قبول در ایران موجود باشند و دولت ایران بتواند آنها را به موقع تحویل دهد این کشور

* به این قبیل اسناد، فته یا پته طلب هم گفته می‌شود.

به عنوان فروشنده آنها بر فروشندگان دیگر حق تقدم خواهد داشت.

۹. پیمانکار عمومی و پیمانکار فرعی «پروژه» با تصویب دولت ایران انتخاب خواهند شد.

۱۰. دولت جمهوری اندونزی حق خواهد داشت وام اعطایی دولت ایران را در اختیار مؤسسه‌ای که ممکن است عهده‌دار اجرای «پروژه» بر اساس شرایط و ویژگی‌های فوق‌الذکر بشود، قرار دهد.

در تاریخ ۱۶ ژانویه ۱۹۷۵ در دو نسخه اصلی به انگلیسی که هر دو به یک میزان معتبرند در تهران امضا گردید.

از سوی دولت جمهوری اندونزی	از سوی دولت پادشاهی ایران
ویدجوجونیتی ساسترو	فرخ نجم‌آبادی
وزیر امور صنعتی و اقتصادی و	وزیر صنایع و معادن ایران
رئیس کل سازمان برنامه‌ریزی توسعه ملی اندونزی	

۲. پروژه تولید کود شیمیایی در اندونزی

پروژه کود شیمیایی اندونزی

۱. محل کارخانه

محلی واقع در ساحل شمالی جاوه غربی (غرب جزیره جاوه) فاصله محل کارخانه از میدین موجود گاز طبیعی: به ترتیب شانزده و نود و سه کیلومتر

۲. ظرفیت تولید کارخانه

هزار تن آمونیاک و هزار و هفتصد تن اوره در روز

۳. بخشهای اصلی پروژه کود شیمیایی

الف) تسهیلات تولید در حد لزوم کل عملیات پروژه

ب) تسهیلات انتقال گاز

پ) تأسیسات و تجهیزات لازم

ت) زیربنا و تسهیلات توزیع

۴. هزینه تخمینی اجرای پروژه به قیمت‌های نیمه سال ۱۹۷۴

یک — هزینه تخمینی (Beicip) بر اساس قیمت‌های نیمه سال ۱۹۷۳ (در هزار دلار آمریکا)

کارخانه	بودجه ملی	وام خارجی	جمع کل
واحد آمونیاک			۴۴,۰۰۰
کارخانه اوره			۲۲,۲۰۰
مخازن آمونیاک			۲,۵۲۰
مخازن اوره			۴,۴۹۰
ساختمان و تجهیزات			۴,۳۰۰
شبکه توزیع			۲,۵۰۰
فاضلات، تخلیه، حصار و دیواره، ارتباطات			۱,۵۰۰
جمع تقریبی	۱۴,۰۵۷	۶۷,۴۵۳	۸۱,۵۱۰
۲. هزینه‌های پیش از شروع عملیات	۵,۳۰۰	۱۰,۷۰۰	۱۶,۰۰۰

۴,۰۷۶	۳,۳۷۳	۷۰۳	۳. هزینه های پیش بینی نشده
۱۰۱,۵۸۶	۸۱,۵۲۶	۲۰,۰۶۰	جمع تقریبی بر اساس قیمت های تخمینی نیمه سال ۱۹۷۳
۱۳۷,۱۴۱	۱۱۰,۰۶۰	۲۷,۰۸۱	دو بر اساس قیمت های نیمه ۱۹۷۴
			۱. احتساب تورم و افزایش قیمت ها
۲۷,۴۲۸	۲۲,۰۱۲	۵,۴۱۶	در جریان ادامه عملیات ساختمانی (بیست درصد)
۱۶۴,۵۶۹	۱۳۲,۰۷۲	۳۲,۴۹۷	سه جمع کل درخواستی

تأسیسات و تجهیزات، زیر بنا و انتقال گاز			از محل بودجه ملی	از محل وام خارجی	جمع کل
۱. تأسیسات نیروگاه و نمک گیری بانیروی بخار	۵,۱۷۳	۲۴,۸۲۷	۳۰,۰۰۰		
سیستم فاضلاب، جاده معمولی و راه آهن،					
تسهیلات بندری - دریایی، انتقال کود شیمیایی	۴,۲۹۲	۶,۱۷۱	۱۰,۴۶۳		
۲. انتقال گاز	۱۰,۰۰۰	۳۰,۰۰۰	۴۰,۰۰۰		
۳. مسکن	۱۲,۵۰۰	۱۲,۵۰۰	۲۵,۰۰۰		
جمع تقریبی احتساب تورم	۳۱,۹۶۵	۷۳,۴۹۸	۱۰۵,۴۶۳		
بازاریابی و توزیع:					
جمع تقریبی احتساب تورم	۲۰,۸۹۸	۱۷,۸۰۳	۳۸,۷۰۱		

۳. نامه وزیر اقتصاد دارایی اندونزی به وزیر صنایع و معادن ایران

تهران، ۱۶ ژانویه ۱۹۷۵

عالی جناب فرخ نجم آبادی

وزیر صنایع و معادن دولت پادشاهی ایران

تهران

عالی جناب

افتخار دارم امضای یادداشت تفاهم مورخ ۱۶ ژانویه ۱۹۷۵ بین دو دولت ایران و اندونزی در خصوص وام اعطایی ایران به اندونزی به منظور تأمین مالی بخشی از امر اجرای پروژه اوره و آمونیاک در اندونزی را یادآور شوم.

پاراگراف نهم یادداشت تفاهم مذکور حاکی از آن است که گزینش پیمانکار عمومی و پیمانکار فرعی «پروژه» باید به تصویب دولت پادشاهی ایران برسد.

نظر به نیاز فوری و شدید اندونزی به کود شیمیایی به منظور مقابله با کمبود جدی مواد غذایی در اندونزی شروع اجرا و انجام کامل هرچه سریعتر «پروژه» مذکور از نظر ما بی نهایت اهمیت دارد و از همین نظر مذاکرات ما و پیمانکاران علاقه مند با اجرای این طرح که مدتی است شروع شده در حال حاضر به این نتیجه رسیده ایم که با کمپانی مهندسی تویو* به عنوان پیمانکار عمومی و کمپانی کلوگ** به عنوان پیمانکار فرعی قراردادهایی در مورد اجرای پروژه تولید آمونیاک منعقد نماییم.

صمیمانه امیدواریم دولت ایران نظر ما را در این خصوص بپذیرد و با انعقاد قرارداد ما با پیمانکار عمومی فوق الذکر موافقت نماید.

طبق شرایط پاراگراف سوم یادداشت تفاهم مذکور، اگر این پیشنهاد مورد قبول دولت ایران باشد، به این نتیجه می رسد که یادداشت حاضر و پاسخ مثبت جناب عالی به آنها جمعاً در حکم تصویب انعقاد قراردادهای ما با پیمانکاران مذکور توسط دولت ایران خواهد بود و در عین حال می دانیم که:

۱. پیش از تأیید قطعی «موافقتنامه پرداخت وام اعطایی ایران»، مسئولیت هر نوع

تعهد مالی یا غیره دولت اندونزی در این مورد با دولت اندونزی خواهد بود و لاغیر.
 ۲. نسخه‌ای از قراردادهای منعقدہ با کمپانی مهندسی توپو در اختیار دولت
 ایران و یا وکیل حقیقی یا حقوقی آن قرار خواهد گرفت.
 از فرصت موجود استفاده می‌کنم و یک بار دیگر عالی‌ترین مراتب احترامات خود
 را تقدیم می‌دارم.

ویدجوجونیتی ساسترو

وزیر امور صنعتی، مالی و اقتصادی

ورئیس کل سازمان برنامه‌ریزی توسعه ملی دولت جمهوری اندونزی

۴. اعلام توافق وزیر صنایع و معادن ایران با نامه وزیر اقتصاد و دارایی اندونزی

تهران، ۱۶ ژانویه ۱۹۷۵

عالی جناب پروفیسور ویدجوجونیتی ساسترو
وزیر امور صنعتی، مالی و اقتصادی و رئیس کل سازمان برنامه ریزی توسعه ملی دولت
جمهوری اندونزی

عالی جناب

افتخار دارم، دریافت یادداشت مورخ ۱۶ ژانویه ۱۹۷۵ آن جناب به قرار زیر را
اعلام دارم:

«افتخار دارم، امضای یادداشت تفاهم مورخ ۱۶ ژانویه ۱۹۷۵ بین دو دولت
ایران و اندونزی در خصوص وام اعطایی ایران به اندونزی به منظور تأمین مالی بخشی
از امر اجرای پروژه اوره و آمونیاک در اندونزی را یادآور شوم.

پاراگراف نهم یادداشت تفاهم مذکور حاکی از آن است که گزینش پیمانکار
عمومی و پیمانکار فرعی «پروژه» باید به تصویب دولت پادشاهی ایران برسد.

نظر به نیاز فوری و شدید اندونزی به کود شیمیایی به منظور مقابله با کمبود جدی
مواد غذایی در اندونزی، شروع اجرا و انجام کامل هرچه سریعتر «پروژه» مذکور از نظر
ما بی نهایت اهمیت دارد و از همین نظر مذاکرات ما و پیمانکاران علاقه مند به اجرای
این طرح که مدتی است شروع شده در حال حاضر به این نتیجه رسیده ایم که با کمپانی
مهندسی تویو به عنوان پیمانکار عمومی و کمپانی کلوگ به عنوان پیمانکار فرعی
قراردادهایی در مورد اجرای پروژه تولید آمونیاک منعقد نماییم.

صمیمانه امیدواریم دولت ایران نظر ما را در این خصوص بپذیرد و با انعقاد
قرارداد ما با پیمانکار عمومی فوق الذکر موافقت نماید.

طبق شرایط پاراگراف سوم یادداشت تفاهم مذکور، اگر این پیشنهاد مورد قبول
دولت ایران باشد، به این نتیجه می رسد که یادداشت حاضر و پاسخ مثبت آن جناب به
آن جمعا در حکم تصویب انعقاد قراردادهای ما با پیمانکاران مذکور توسط دولت ایران
خواهد بود و در عین حال می دانیم که:

۱. پیش از تأیید قطعی «موافقتنامه پرداخت وام اعطایی ایران» مسئولیت هر نوع

تعهد مالی یا غیره دولت اندونزی در این مورد با دولت اندونزی خواهد بود و لاغیر.
 ۲. نسخه‌ای از قراردادهای منعقدہ با کمپانی تویو در اختیار دولت ایران و یا
 وکیل حقیقی و حقوقی آن قرار خواهد گرفت.
 از فرصت موجود استفاده می‌کنم و یک بار دیگر عالی‌ترین مراتب احترامات خود
 را تقدیم می‌دارم.»

بدین وسیله تأیید می‌شود که مفاد یادداشت فوق کاملاً مورد قبول دولت ایران
 است. به این معنی که دولت ایران انعقاد قراردادهای مورد نظر اندونزی با پیمانکاران
 مذکور در یادداشت فوق آن جناب را بدین وسیله مجاز اعلام می‌دارد و کاملاً تأیید می‌کند.
 با تقدیم بهترین احترامات

فرخ نجم‌آبادی

وزیر صنایع و معادن دولت پادشاهی ایران

□ موافقتنامه وام و ضمایم *

موافقتنامه وام

این موافقتنامه در تاریخ ۹ مارس ۱۹۷۵ بین دولت شاهنشاهی ایران (که از این پس «وام‌دهنده» نامیده می‌شود) و نمایندگی آن را وزارت امور اقتصادی و دارایی به عهده دارد، از یک طرف و دولت جمهوری اندونزی (که از این پس «وام‌گیرنده» نامیده می‌شود) و نمایندگی آن را وزارت دارایی به عهده دارد، از طرف دیگر منعقد گردید. نظر به اینکه در تاریخ ۱۶ ژانویه ۱۹۷۵ یادداشت تفاهمی بین وام‌دهنده و وام‌گیرنده منعقد گردید و

نظراً به اینکه به موجب یادداشت تفاهم مزبور، وام‌دهنده موافقت کرده است وامی به مبلغ کل دویست میلیون (۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار آمریکایی جهت تأمین قسمتی از هزینه ارزی طرح کود شیمیایی اوره و آمونیاک (از جمله تسهیلات امور عمومی مربوط و تأسیسات انتقال گان) در اندونزی در اختیار وام‌گیرنده قرار دهد (و طرح مزبور که از این پس «طرح» نامیده می‌شود و مشخصات عمده آن در ضمیمه یک این موافقتنامه منعکس می‌باشد و ضمیمه مزبور جزء لاینفک این موافقتنامه وام می‌باشد).

لذا طرفین این موافقتنامه با توجه به مراتب فوق و تعهدات مربوط به هر کدام که در زیر درج گردیده است، بدین قرار توافق و تعهد می‌نمایند.
ماده اول — مبلغ وام و مهلت استفاده از آن:

وام‌دهنده مبلغ دویست میلیون (۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار آمریکایی جهت تأمین قسمتی از هزینه ارزی طرح در اختیار وام‌گیرنده قرار خواهد داد.

بجز در مواردی که وزارت امور اقتصادی و دارایی دولت شاهنشاهی ایران کتباً به نحو دیگری موافقت نماید، پس از ۳۰ اکتبر ۱۹۷۷ (که از این پس «تاریخ آخرین روز مهلت استفاده از وام» نامیده می‌شود) هیچ‌گونه پرداختی از محل این موافقتنامه وام صورت نخواهد گرفت، مگر اینکه وام‌گیرنده از وام‌دهنده درخواست تمدید تاریخ فوق را نماید و این درخواست مورد قبول کتبی وزارت امور اقتصادی و دارایی دولت شاهنشاهی

• توضیح: این مقوله در کتاب راهنما و مشخصات معاهدات دوجانبه ایران با سایر دول ذکر نگردیده است. به همین دلیل با علامت □ در آخر اسناد این قسمت (بنا به تاریخ) قرار می‌گیرد.

ایران قرار گیرد.

ماده دوم پرداخت وام:

بعد از اینکه این موافقتنامه طبق ماده نهم و بند ۱ از ماده سیزدهم قابل اجرا گردید. وام را می توان به درخواست وام گیرنده به اقساط و بر اساس جدول پرداخت و بر طبق دستورالعملهای دیگری که مورد قبول نمایندگان وزارت امور اقتصادی و دارایی دولت شاهنشاهی ایران و وام گیرنده واقع شود، مورد استفاده قرار داد. پرداختهایی که وام گیرنده به ارز خارجی (پول غیر اندونزی) به عمل می آورد جهت استرداد ۱۰۰٪ این گونه پرداختهای وام گیرنده قابل قبول خواهد بود، مشروط بر اینکه:

الف) پرداختهایی که وام گیرنده به عمل می آورد جهت قراردادهای یا اصلاحیه های مربوطی باشد که قبل از پرداختهای مزبور مورد قبول وام دهنده قرار گرفته است. و

ب) پرداختها از طریق اعتبار اسنادی غیرقابل برگشتی که توسط وام گیرنده به وسیله یکی از بانکهای اندونزی نزد بانکهای خارجی واقع در خارج اندونزی افتتاح گردیده باشد، صورت گیرند.

این گونه استردادها باید زمانی به حساب وام گیرنده در نزد بانکی که خود وام گیرنده تعیین می نماید ریخته شود که وام دهنده مدارک زیر را که از نظر شکل و محتوی برایش قابل قبول باشد، دریافت نموده باشد:

الف) نسخه ای از اعتبار اسنادی یا از هر اصلاحیه مربوط به آن که به قرارداد قراردادهای مربوط که اعتبار اسنادی مذکور برای آنها (فقط یک مرتبه) گشایش یافته است، عطف نماید.

ب) درخواستی در مورد پرداخت که توسط نماینده مجاز وام گیرنده امضا شده باشد، با اشاره لازم به شماره و سایر مشخصات اعتبار اسنادی مربوط.

وام گیرنده باید در اسرع وقت هرگونه تغییری را که در جدول پرداختهای پیش بینی شده اش صورت گیرد به اطلاع وام دهنده برساند به نحوی که وام دهنده بتواند همواره از درخواستهای پیش بینی شده وام گیرنده در مورد پرداخت با اطلاع باشد.

ماده سوم — باز پرداخت وام:

وام گیرنده باید جمع پرداختهائی را که از محل وام صورت گرفته است در نوزده (۱۹) قسط تقریباً مساوی متوالی ششماهه که از ۳۰ آوریل ۱۹۷۸ آغاز می شود، باز پرداخت نماید. سررسید بقیه اقساط که به وام دهنده قابل پرداخت می باشد متوالیاً و هر شش ماه یک بار در ۳۰ اکتبر و ۳۰ آوریل هر سال پس از تاریخ سررسید پرداخت اولین قسط فرا خواهد رسید.

ماده چهارم — بهره:

در ۳۰ آوریل و ۳۰ اکتبر هر سال، وام گیرنده نسبت به مانده اصل باز پرداخت نشده وام بهره ای به نرخ هشت درصد (۸٪) در سال که بر اساس تعداد واقعی روزها و به مآخذ هر سال ۳۶۵ روز محاسبه می گردد پرداخت خواهد نمود.

در صورتی که هر یک از مبالغی که توسط وام گیرنده به موجب این موافقتنامه قابل پرداخت می باشد، طبق شرایط این موافقتنامه در تاریخ سررسید مربوط یا قبل از آن توسط وام گیرنده پرداخت نگردند، وام گیرنده موظف خواهد بود تا بهره مربوط به مبالغ مزبور را از تاریخ قصور تا تاریخ پرداخت واقعی به نرخ دوازده درصد (۱۲٪) در سال به وام دهنده بپردازد (چه قبل از حکم دادگاه یا بعد از حکم دادگاه)، تا زمانی که قصور مزبور ادامه یابد، بهره مذکور ماهانه به صورت مرکب محاسبه خواهد گردید. بدون اینکه به مراتب بالا لطمه ای وارد شود، وام گیرنده هرگونه ضرر یا مخارجی را که وام دهنده در نتیجه قصور وام گیرنده در پرداخت بموقع هر یک از مبالغ موضوع این موافقتنامه متحمل گردیده باشد به وام دهنده مسترد خواهد نمود.

از نرخ بهره که بر اساس مفاد این ماده احتساب و پرداخت می شود نیم درصد (۱/۴٪) آن در سال به عنوان «حق مدیریت» تلقی خواهد شد.

وام گیرنده باید کلیه حقوق و مالیاتهای اندونزی را که به این موافقتنامه تعلق گیرد (در صورت وجود) پرداخت نموده و نیز هرگونه خسارتی را که وام دهنده در مورد (یا ناشی از) هرگونه تأخیر یا قصور وام گیرنده در پرداخت حقوق و مالیاتهای مزبور متحمل گردد به وام دهنده جبران نماید.

ماده پنجم — کارمزد تعهد:

در ۳۰ اکتبر و ۳۰ آوریل هر سال، وام گیرنده نسبت به مبلغ استفاده نشده وام بر

اساس تعداد واقعی روزها و به مآخذ هر سال ۳۶۵ روز باید کارمزد تعهدی به نرخ سه چهارم از یک درصد ($\frac{3}{4}\%$ از ۱٪) در سال به صورت نقد به وام‌دهنده بپردازد اولین دفعه‌ای که این پرداخت صورت می‌گیرد شش (۶) ماه پس از تاریخ اجرای این موافقتنامه وام خواهد بود.

ماده ششم — سفته‌ها:

در تأیید تعهدات وام‌گیرنده در مورد باز پرداخت و پرداخت مبالغ موضوع ماده ۳ و ۴ این موافقتنامه، وام‌گیرنده به شکل ضمیمه شماره ۲ این موافقتنامه یک سری نوزده تایی سفته (که از این پس «سفته‌ها» نامیده می‌شود) صادر و به وام‌دهنده تسلیم خواهد نمود. سفته‌ها مبلغ اصل و بهره متعلقه در هر یک از تاریخهایی را که اصل وام باید باز پرداخت شود، نشان خواهند داد. این گونه پرداختهای بابت اصل و بهره متعلقه هر شش ماه یک بار پس از تاریخ اولین باز پرداخت انجام خواهد شد.

تاریخی که بر روی سفته‌ها قید می‌شود باید تاریخ صدور بوده و سررسید آنها همان تاریخهای باز پرداخت مذکور در بالا باشد. سفته‌های مزبور باید با قوانین اندونزی منطبق بوده و به حواله کرد وام‌دهنده قابل پرداخت باشد.

مبلغ بهره مربوط به فاصله زمانی از تاریخ هر بار استفاده از وام تا تاریخ آخرین روز مهلت استفاده از وام و همین‌طور کارمزد تعهد موضوع ماده ۵ این موافقتنامه باید هر شش ماه یک بار توسط وام‌گیرنده به وام‌دهنده به صورت نقد پرداخت شود.

بهره مربوط به فاصله زمانی از آغاز تاریخ آخرین روز مهلت استفاده از وام تا آخرین تاریخ باز پرداخت باید به مبلغ قسط اصل اضافه شده و همراه با اقساط اصل مندرج در سفته‌های مربوط توسط وام‌گیرنده به وام‌دهنده پرداخت گردد.

چنانچه در تاریخ آخرین روز مهلت استفاده از وام، مبلغ پرداختیهایی که وام‌دهنده به عمل آورده است از مبلغ وام کمتر باشد یا اینکه تاریخهای سررسید مربوط به پرداخت اقساط اصل وام به علت تغییر تاریخ آخرین روز مهلت استفاده از وام تغییر نماید در آن صورت وام‌گیرنده باید یک سری سفته جدید صادر و در عوض سری سفته‌های قدیم به وام‌دهنده تسلیم نماید. سری سفته‌های جدید مبالغ دقیق برداشتهایی را که از محل وام صورت گرفته است و همین‌طور بهره متعلقه را نشان خواهد داد.

ماده هفتم - پرداختها:

کلیه پرداختهایی که باید توسط وام گیرنده به موجب این موافقتنامه در مورد اصل یا بهره یا از هر بابت دیگری انجام شود باید به دلار ایالات متحده باشد. وام گیرنده باید این گونه پرداختها را در تاریخ سررسید مربوط و تا ظهر به وقت محلی نیویورک به بستانکار حساب بانک مرکزی ایران نزد کمپانی منیوفک چروزر هانورتر است به نشانی ۳۵۰ پارک آونیو، نیویورک ۱۰۰۲۲ ایالات متحده آمریکا یا نزد هر بانک دیگری که وام دهنده احیاناً از طریق اطلاع کتبی به وام گیرنده تعیین کند، پرداخت نماید.

کلیه پرداختهای دلاری که به وام گیرنده یا توسط وام گیرنده انجام می شود، باید در صندوق تهاتر صورت گیرد.

در صورتی که سررسید هر کدام از پرداختهای موضوع این موافقتنامه روز غیراداری باشد، این پرداخت در روز اداری بعد باید انجام گردد. منظور از «روز اداری» که در این موافقتنامه به کار رفته است که بانکها و بازارهای ارز خارجی واقع در نیویورک باز می باشند.

کلیه مبالغی که در مورد اصل یا بهره یا از هر بابت دیگری توسط وام گیرنده به موجب این موافقتنامه قابل پرداخت می باشد باید بدون اینکه از بابت هرگونه درآمد یا سایر مالیاتها یا عوارض موضوعه در اندونزی کسوری صورت گیرد به طور کامل به وام دهنده پرداخت شود.

وام گیرنده موافقت می نماید که هرگونه مالیات و هزینه ای را که در مورد هر مبلغی که وام گیرنده باید به موجب این موافقتنامه بپردازد نسبت به وام دهنده در اندونزی وضع شود یا از وی خواسته یا مطالبه شود و همین طور هرگونه مخارج یا هزینه ای را که ناشی از درخواست یا مطالبه یادشده در بالا شد خود به عهده گیرد به نحوی که کلیه پرداختها که در موقع سررسید باید در نیویورک به طور کامل انجام گیرد از مالیات یا هزینه های یاد شده معاف بوده و از بابت آنها کسوری صورت نگیرد.

ماده هشتم - تأییدات، تضمینها، تعهدات و قرارها:

۱. وام گیرنده موجباتی فراهم خواهد کرد تا طرح با کوشش و کارایی لازم و بر اساس اصول صحیح اداری، و مالی و مهندسی به موقع اجرا گذارده شود.
۲. جهت اجرای طرح، وام گیرنده باید از خدمات پیمان کاران کل و جزء که

مورد قبول وام‌دهنده باشند براساس مفاد و شرایط قابل قبول استفاده نماید.

۳. وام‌گیرنده تأیید می‌نماید که برای تقبل بدهی و تعهدات موضوع این موافقتنامه و جهت امضا و مبادله این موافقتنامه و سفته‌ها و همین‌طور برای اجرا و رعایت مفاد و شرایط این موافقتنامه و سفته‌ها واجد قدرت و اختیار و حقوق قانونی کامل می‌باشد. این موافقتنامه، و همین‌طور سفته‌ها پس از صدور تعهدات معتبر و الزام‌آور و قابل اجرای وام‌گیرنده را طبق مفاد مندرج در آنها تشکیل خواهند داد. وام‌گیرنده نیز تأیید می‌نماید که در مورد اجازه امضا و مبادله این موافقتنامه و سفته‌ها کلیه اقدامات حقوقی لازم را به عمل آورده است.

۴. وام‌گیرنده موافقت می‌نماید که از تاریخ اجرای این موافقتنامه و بعد از آن و همین‌طور تا زمانی که هر مبلغ از وام پرداخت نشده باقی بماند تعهدات وام‌گیرنده در خصوص این موافقتنامه با کلیه بدهی‌های دیگر وام‌گیرنده ناشی از هر اعتباری که به وی داده شده است و همین‌طور با کلیه تعهدات دیگر وام‌گیرنده که ناشی از حق تصرف مربوط به پول استقراض شده باشد (بدون اینکه به هر دلیل از قبیل زودتر بودن تاریخ صدور، وثیقه یا هرگونه شرط یا مقررات دیگری نسبت به یکدیگر اولویتی داشته باشند) یکسان و مساوی خواهد بود.

تأییدات و تعهدات مندرج در بالا در موارد زیر به کار نخواهد رفت:
هرگونه حق تصرفی که بر اموال در زمان خرید آنها به وجود آمده باشد و صرفاً به عنوان وثیقه برای پرداخت بهای خرید آن اموال باشد.
هرگونه حق تصرفی که ناشی از جریان عادی معاملات بانکی بوده و به عنوان تأمین بدهی باشد که سررسید آن بدهی حداکثر یک سال پس از تاریخ ایجاد آن بدهی باشد.

۵. وام‌گیرنده باید مراتب زیر را به وام‌دهنده تسلیم نماید:
الف) کلیه اطلاعاتی را که وام‌دهنده در مورد صرف وام و اقلامی که باید از محل وام خریداری شود، به طور معقول درخواست می‌نماید. و
ب) نظریه حقوقی، مجوز اختیار، نمونه امضای گواهی شده و سایر اسناد مربوط دیگری در مورد پرداختها و همین‌طور اطلاعاتی که وام‌دهنده به طور معقول درخواست می‌نماید.

۶. وام گیرنده تعهد می نماید که جهت مشخص نمودن اقلامی که از محل وام خریدای می شوند به منظور تعیین نمودن استفاده آنها در طرح و همین طور جهت نشان دادن پیشرفت طرح (از جمله هزینه آن) به حفظ سوابق و دفاتر لازم مبادرت نماید.

۷. وام گیرنده باید به نمایندگان و مأموران وام دهنده اجازه دهد تا از تسهیلات، فعالیتها، دفاتر، سوابق و حسابهای مربوط به طرح بازدید نمایند و نیز موجباتی فراهم آورد تا کارمندان، مأموران و کارکنان آن در موارد بالا حداکثر همکاری و مساعدت را مبذول نمایند.

۸. وام گیرنده تعهد می کند که کلیه اقلامی را که از محل وجوه وام خریداری یا ساخته شده اند در وضع و شرایط خوب کار مورد استفاده قرار داده و کلیه تعمیرات، تعویضات لازم را انجام داده و هرگونه گسترش یا بهبود لازمی را در مورد آنها به عمل آورد.

۹. وام گیرنده کلیه اقلامی را که از محل وجوه وام خریداری و یا ساخته می شوند باید در مقابل کلیه صدمات، مخاطرات و اتفاقات سوء تا زمانی که کلیه مبالغ قابل پرداخت به وام دهنده موضوع این موافقتنامه کاملاً پرداخت نگردیده است، بیمه نماید یا در مورد بیمه آنها اقدامات لازم را به عمل آورد. جبران خساراتی که به موجب بیمه مزبور پرداخت می شود باید به پولی باشد که برای وام گیرنده جهت تعویض یا تعمیر صدمات مربوط آزادانه قابل استفاده باشد.

۱۰. بجز در مواردی که وام دهنده به نحو دیگری موافقت نماید، وام گیرنده باید موجباتی فراهم آورد تا کلیه کالاها و خدماتی که از محل وجوه وام تأمین اعتبار می شوند، منحصرأ برای طرح به مصرف برسند.

۱۱. وام گیرنده تعهد می کند هیچ مقدار از وجوه وام را جهت پرداخت هرگونه مالیات، عوارض یا هزینه های دیگر که به هر نحوی توسط دولت جمهوری اندونزی یا هر یک از مؤسسات یا دستگاههای اندونزی وضع گردد، مورد استفاده قرار ندهد.

۱۲. وام گیرنده تعهد می کند که:

الف) طرح را تا پایان ادامه داده و از محل منابع خود، یا از طریق سایر منابع آن هم به ترتیبی که مورد قبول وام دهنده باشد، وجوه ارزی از جمله وجوه داخلی یا خارجی را که توسط وام گیرنده جهت تکمیل و بهره برداری از طرح ضروری باشد در طرح

سرمایه گذاری نماید.

ب) هزینه راه آهن و اتصال جاده ها و باراندازها و تسهیلات دریایی و خانه سازی و بازاریابی و تسهیلات توزیع را که برای اجرای بموقع و مؤثر طرح لازم می باشد، تأمین اعتبار نماید.

ج) جهت حصول اطمینان از اجرای مؤثر و بموقع طرح، یکی از شرکتها یا مؤسسات دولتی را به منظور عهده دار شدن مسئولیت کامل جهت اجرا و بهره برداری از طرح و استفاده از وجوه وام تعیین نماید.

د) وام را به مؤسسه ای که باید برای اجرای طرح تعیین شود بر اساس مفاد و شرایط این موافقتنامه قرض دهد.

ه) با خرید تجهیزات و ماشین آلات از ایران (البته در صورتی که غالب تجهیزات و ماشین آلات مورد نیاز طرح در ایران به قیمت معقول و به مقدار لازم و به مدت مناسب جهت تحویل آماده باشد) اولویت دهد.

و) اطمینان حاصل نماید که نرخ داخلی بازده طرح در طول عمر وام در سطحی که در یادداشت تفاهم اشاره شده است، نگهداشته شود.

۱۳. کلیه تعهداتی که قبل از تاریخ قابل اجرا شدن این موافقتنامه وام تقبل شده است، توسط وام گیرنده از منابع خود به عمل خواهد آمد.
ماده نهم — شرایط اولیه:

با توجه به مفاد بند ۱ از ماده سیزدهم این موافقتنامه و به عنوان شرط اولیه قبل از استفاده از پرداخته هایی که وام دهنده از محل این موافقتنامه وام به عمل می آورد، وام گیرنده باید مدارک زیر را که از نظر شکل و محتوی مورد قبول وام دهنده باشد به وام دهنده تسلیم نماید:

۱. سفته ها: سفته های مورد نیاز موضوع ماده ششم این موافقتنامه.
۲. نظریه یا نظریه های مشاور حقوقی وام گیرنده که مورد قبول وام دهنده بوده و حاکی از این باشد که تأییدات و تضمینهای وام گیرنده مندرج در ماده هشتم این موافقتنامه صحیح می باشند نظریه یا نظریه های حقوقی مزبور باید به کلیه قوانین، احکام، مقررات، مصوبات و سایر مدارک مربوط عطف نماید.
۳. مجوز اختیار

مجوز اختیار هر یک از اشخاصی که:

الف) این موافقتنامه را از طرف وام گیرنده امضا نموده است.

ب) سفته ها را از طرف وام گیرنده امضا نموده است یا امضا می نماید. و

ج) صورت وضعيتها، گزارشات، گواهینامه ها و سایر اسناد مورد نیاز این موافقتنامه را امضا می نماید و در سایر امور به عنوان نماینده وام گیرنده در اجرای این موافقتنامه عمل می نماید.

۴. نمونه امضا

نمونه امضای گواهی شده هر یک از اشخاص نامبرده در قسمتهای (ب) و (ج)

بند ۳ بالا.

۵. برنامه خرید

برنامه ای در مورد خرید کلیه اقلامی که از محل وجوه وام تأمین اعتبار می شوند و مقدار و بهای برآورد شده و همین طور تاریخ برآورد شده، تحویل آن اقلام.

۶. قرارداد با پیمان کار کل

نسخی از عین قراردادهایی که با پیمان کاران کل یا پیمان کاران جزء منعقد گردیده است.

۷. جدول پرداخت

جدولی از برآورد پرداختهایی که در هر سه ماه از محل وجوه وام انجام می گیرد.

۸. اطلاعاتی اضافی

نظریه ها، مدارک، اسناد، مطالب و اطلاعات دیگری که وام دهنده احیاناً در مورد این موافقتنامه به طور معقول درخواست می نماید.

چند تأییدیه و تضمینی که در این موافقتنامه درج گردیده است، باید در تاریخ هر پرداخت صحیح و درست بوده و در تاریخ مربوط هیچ یک از مواردی قصور مندرج در ماده دوازدهم این موافقتنامه بروز نکرده و ادامه نداشته باشد.

ماده دهم — ابطال و تعلیق:

در صورتی که در هر زمانی:

۱. طرح برای مدتی متوقف یا معلق گردد یا به عهده تعویق افتد به نحوی که به

قضاوت معقول وام دهنده مقاصد وام به نحو قابل ملاحظه ای به خطر افتد یا

۲. وام گیرنده هر یک از تضمینها، تعهدات یا شرایط این موافقتنامه را نقض نماید، وام دهنده می تواند استفاده از وام را معلق نموده و نسبت به انجام پرداختهای دیگر یا صدور تعهدنامه های دیگر مربوط به پرداختها هیچ گونه اجباری نخواهد داشت مگر اینکه وام دهنده مدرکی دریافت نموده باشد دایر بر اینکه علت یا علل تعلیق از میان رفته یا اصلاح گردیده است آن هم به نحوی که مورد قبول وام دهنده باشد و وام گیرنده شخصاً از طرف وام دهنده مطلع گردیده باشد که تعلیق مزبور منتفی گردیده است.

هرگونه تعلیق یا ابطال از این قبیل که موضوع این موافقتنامه باشد به حقوق و تعهدات طرفین این موافقتنامه در مورد پرداختهایی که طبق این موافقتنامه قبل از تعلیق یا ابطال یا بعد از آن صورت گرفته است، لطمه وارد نخواهد کرد.

ماده یازدهم — گزارشات:

۱. گزارشات پیشرفت: ظرف چهل و پنج (۴۵) روز تقویمی پس از پایان هر سه ماه تقویمی که منتهی به بعد از تاریخ اجرای این موافقتنامه بوده و تا آغاز بهره برداری کامل طرح ادامه می یابد، وام گیرنده گزارش پیشرفتی که صحت آن به گواهی وام گیرنده رسیده باشد و از نظر شکل و محتوا در مورد قبول وام دهنده باشد در مورد ساختمان و اجرای طرح به وام دهنده تسلیم خواهد کرد در هر یک از گزارشات پیشرفت سه ماهه باید مراتب زیر منعکس گردیده باشد:

الف) برآورد جمع هزینه طرح به تفکیک اجزای عمده، هزینه کار انجام شده در طی سه ماه مربوط، هزینه کار انجام شده تا آن تاریخ و برآورد افزایش یا کاهش مبلغی که بر اساس برآورد اولیه برای تکمیل طرح لازم می باشد.

در مورد هر یک از ردیفها هزینه به ارزش خارجی و هزینه به پول داخلی باید به طور جداگانه قید گردیده باشد.

هرگونه تغییر مهم در مبلغی که در ابتدا برای تکمیل طرح برآورد شده است باید در گزارش توجیهی که طبق قسمت (د) این بند ۱ به وام دهنده تسلیم می شود، درج گردیده باشد.

ب) برنامه ای درباره ساختمان که نمودار پیشرفت واقعی و مورد نظر اولیه و همین طور درصد تکمیل ساختمان باشد.

ج) عکسهای لازم از عملیات ساختمانی همراه با عنوان و تاریخ و

(د) گزارش توجیهی مختصری در مورد:

— کار انجام شده در طی دوره مربوط از جمله شرح تغییرات معمول در نقشه‌های مقادیر یا هزینه‌ها و همین‌طور هرگونه وضع پیش‌آمده غیرمنتظره و

— کار مورد نظر برای دوره بعد

اولین گزارش سه ماهه مزبور که توسط وام‌گیرنده به وام‌دهنده تسلیم می‌شود باید گزارشی از اولین سه ماه، بعد از تاریخ اجرای این موافقتنامه باشد.

۲. گزارشات مالی: از تاریخ اجرای این موافقتنامه و تا زمانی که کلیه بدهی وام‌گیرنده موضوع این موافقتنامه و سفته‌ها باز پرداخت می‌گردد، وام‌گیرنده ظرف ۱۲۰ روز تقویمی بعد از پایان هر سال نسخ ترازنامه و صورت سود و زیان مربوط به طرح مؤسسه‌ای که برای اجرای طرح تعیین می‌گردد را باید تسلیم نماید مضافاً اینکه ترازنامه و صورت سود و زیان مذکور باید به تأیید هیئت عامل آن مؤسسه رسیده باشد.

ماده دوازدهم — موارد قصور:

در صورتی که هر یک از موارد زیر (که از این پس «مورد قصور» نامیده می‌شود) بروز نموده و ادامه داشته باشد وام‌دهنده از طریق اخطار کتبی به وام‌گیرنده می‌تواند:

الف) کل اصل بدهی را که تا آن زمان طبق این موافقتنامه و سفته‌ها باز پرداخت نشده باقی‌مانده است، و

ب) بهره متعلقه تا تاریخ پرداخت را

بلافاصله حال و قابل پرداخت اعلام نماید. به محض انجام اخطار مزبور هرگونه وثیقه‌ای که در مورد این مبلغ یا سفته‌ها وجود داشته باشد قابل اجرا خواهد گردید. پس از بروز هر یک از موارد قصور یا هر موردی (بجز الزام ارسال اخطار یا مرور زمان یا هر دو) که یکی از موارد قصور را تشکیل دهد وام‌گیرنده در اسرع وقت باید وام‌دهنده را تلگرافی از آن مطلع نموده و کیفیت بروز مربوط را مشخص نماید.

موارد قصور مورد اشاره در بالا عبارت است از:

۱. قصور در پرداخت هر یک از مبالغ موضوع این موافقتنامه و یا سفته‌ها در تاریخ مربوط.

۲. هرگونه تأییدیه یا تضمینی که مورد امضا و مبادله این موافقتنامه در هر یک از سفته یا در هر گواهینامه عنوان گردیده است در هر امر مهمی نادرست تلقی شود و

وام گیرنده در تصحیح این نادرستی ظرف سی (۳۰) روز تقویمی پس از این که وام دهنده آن را کتباً به وام گیرنده اطلاع می دهد، قصور نماید یا

۳. وام گیرنده در اجرای هر یک از قرارها یا تعهدات موضوع این موافقتنامه با سفته ها قصور نماید و این قصور به مدت ۳۰ روز پس از اخطار کتبی آن که وام دهنده به وام گیرنده می دهد اصلاح نشده باقی بماند، یا

۴. هر یک از اظهاریه هایی که وام گیرنده در این موافقتنامه یا به موجب این موافقتنامه یا سفته ها یا در هرگونه گواهینامه، اطلاعیه یا گزارشی که به موجب این موافقتنامه ارسال می شود، عنوان می نماید در هر امر مهمی نادرست تلقی شود و آنچنان که مورد قبول وام دهنده باشد ظرف سی (۳۰) روز تقویمی پس از اینکه وام دهنده اخطار کتبی مربوط را به وام دهنده می دهد، اصلاح نشده باقی بماند یا

۵. هر دستگاه دولتی به انجام اقدامی مبادرت کرده باشد که به توانایی وام گیرنده در اجرای تعهدات آن یا پرداخت بدهی آن موضوع این موافقتنامه تأثیر سوئی گذارد.

ماده سیزدهم — متفرقه:

۱. ترتیباتی که می توان در مورد بدهی اتخاذ کرد. وام دهنده می تواند در هر زمان تمام یا قسمتی از:

— بدهی وام گیرنده که به موجب این موافقتنامه به وام دهنده باز پرداخت نشده است، یا

— هر یک از سفته های دال بر مبالغ مزبور

و همین طور منافع خود در دو مورد بالا را بفروشد، واگذار نماید، منتقل کند، اجازه شرکت در آن را دهد یا به نحو دیگری اتخاذ ترتیب نماید، مشروط بر اینکه وام دهنده پس از فروش، واگذاری یا اجازه شرکت مذکور در بالا را در اسرع وقت به وام گیرنده اطلاع دهد.

۲. مالیات

کلیه پرداخته هایی که وام گیرنده به موجب این موافقتنامه و سفته ها به عمل می آورد از هرگونه مالیات، عوارض یا هزینه های دیگر که توسط دولت جمهوری اندونزی یا هر یک از دستگاههای آن یا توسط هر یک از سازمانهای واقع در آن در حال حاضر

وضع شده یا در آینده وضع شود معاف بوده و از بابت مالیات و عوارض و هزینه‌های یادشده در بالا کسری صورت نخواهد گرفت و وام‌گیرنده در اسرع وقت کلیه مالیاتها، عوارض و هزینه‌های مزبور را به وام‌دهنده مسترد خواهد نمود.

۳. زبان: کلیه اخطاریه‌ها، مکاتبات، گزارشات، نظریه‌های حقوقی و سایر اسنادی که به موجب این موافقتنامه ارسال می‌گردد در صورتی که به زبان انگلیسی نباشد باید برای هر نسخه همراه با ترجمه گواهی شده، انگلیسی باشد.

۴. انصراف: هرگونه قصور یا تأخیری که وام‌دهنده در استفاده از هر یک از حقوق، اختیارات، یا امتیازات موضوع این موافقتنامه یا سفته‌ها انجام دهد به منزله انصراف از آن حق، اختیار یا امتیاز نخواهد بود و همین طور یک مرتبه استفاده یا جزئی استفاده از آن حقوق، اختیارات یا امتیازات مانع استفاده مجدد از آنها نخواهد گردید. حقوق و جبران خسارتهای موضوع این موافقتنامه جمعی بوده و منحصر به حقوق یا بر آن خسارتهایی که توسط قانون برقرار گردیده نمی‌باشد.

۵. ترک دعوی: وام‌دهنده در مورد اجرای هر قرارداد مربوط به تهیه تجهیزات یا خدمات مربوط به طرح مسئولیتی به عهده نمی‌گیرد و نیز هیچ گونه اجباری در مورد مداخله در هرگونه اختلاف ناشی از اجرای قراردادهای مزبور نخواهد داشت. هرگونه ادعایی که وام‌گیرنده احیاناً علیه هر فروشنده اقلام یا علیه هر مقام دیگری در مورد ساختمان یا اجرای طرح داشته باشد بر تعهد وام‌گیرنده راجع به انجام پرداختهای موضوع این موافقتنامه بی اثر بوده و از آن ادعا نباید در مقابل تعهدات وام‌گیرنده در مورد باز پرداخت این بدهی به عنوان دفاع یا براءت یا ادعای متقابل یا شکایت متقابل استفاده نمود.

۶. مخارج: کلیه اظهارنامه‌ها، گزارشات، نظریه‌های حقوقی و سایر مدارک یا اطلاعاتی که به موجب این موافقتنامه به وام‌دهنده تسلیم می‌شود باید بدون اینکه برای وام‌دهنده هزینه‌ای ایجاد نماید توسط وام‌گیرنده تهیه شود.

۷. قانون حاکم: این موافقتنامه و هر یک از سفته‌هایی که به موجب این موافقتنامه صادر می‌شود تابع قوانین ایران بوده و بر اساس قوانین ایران تفسیر می‌گردد.

۸. داوری: کلیه اختلافاتی که در مورد این موافقتنامه بروز نماید و حل و فصل آنها بین وام‌گیرنده و وام‌دهنده میسر نشود سرانجام در ژنو (یا هر مکان دیگری که مورد توافق طرفین این موافقتنامه قرار گیرد) تحت مقررات سازش و داوری اطاق بازرگانی

بین‌المللی توسط یک یا چند داور که طبق مقررات مزبور تعیین می‌شوند حل و فصل خواهد گردید مضافاً اینکه هیچ کدام از داوران یادشده نباید با هیچ کدام از طرفین این موافقتنامه هم‌ملیت باشد.

۹. تاریخ اجرا: این موافقتنامه زمانی قابل اجرا می‌گردد که بین طرفین این موافقتنامه اسنادی که دال بر تصویب این موافقتنامه توسط مقامات ذی‌صلاح مربوط می‌باشد، مبادله شده و شرایط اولیه مقرر در ماده نهم این موافقتنامه انجام گردیده باشد.

۱۰. مکاتبات: کلیه گزارشات و سایر مکاتبات موضوع این موافقتنامه باید به صورت کتبی و به زبان انگلیسی بوده و جهت طرف مربوط به آدرس مندرج در زیر یا به هر آدرس دیگری که طرف مربوط کتباً تعیین نماید، ارسال شود.

۱. در مورد دولت شاهنشاهی ایران:

آدرس پستی: سازمان سرمایه‌گذاری و کمکهای خارجی
تهران — ایران

وزارت امور اقتصادی و دارایی

آدرس تلگرافی: وزارت امور اقتصادی و دارایی — تهران

۲. در مورد دولت جمهوری اندونزی:

آدرس پستی: وزارت دارایی صندوق پستی شماره ۲۱
جاکارتا — اندونزی

آدرس تلگرافی: وزارت دارایی — جاکارتا

در تأیید مراتب فوق طرفین مربوط این موافقتنامه را در تاریخ مندرج در ابتدای این موافقتنامه امضا نمودند.

از طرف دولت شاهنشاهی ایران از طرف دولت جمهوری اندونزی

ضمیمه ۱

طرح کود شیمیایی اندونزی

۱. محل: در ساحل شمالی جاوه باختری
فاصله تا میدانهای گاز موجود: ۱۶ کیلومتر و ۹۳ کیلومتر
۲. ظرفیت تولید کارخانه: ۱,۰۰۰ تن آمونیاک در روز و ۱,۷۰۰ تن اوره در روز.
۳. ارکان طرح کود شیمیایی:
الف) ساخت تسهیلات مختص به کارخانه
ب) تسهیلات مربوط به انتقال گاز
ج) تسهیلات امور عمومی، و
د) امور زیربنایی و تسهیلات مربوط به توزیع
۴. برآورد هزینه طرح بر اساس قیمت‌های میانه سال ۱۹۷۴
۱. برآوردهای شرکت مهندسان مشاور فرانسوی بی سیپ (Beicip) بر اساس قیمت‌های میانه سال ۱۹۷۳ (به هزار دلای آمریکایی)

داخلی	خارجی	جمع
۱. کارخانه		۴۴,۰۰۰
واحد آمونیاک		۲۲,۲۰۰
کارخانه اوره		۲,۵۲۰
انبار آمونیاک		۴,۴۹۰
انبار اوره و کیسه بندی		۴,۴۹۰
ساختمان و تجهیزات		۴,۳۰۰
شبکه توزیع		۲,۵۰۰
فاضلاب، زهکشی، دیواره، مخابرات		۱,۵۰۰
جمع		۸۱,۵۱۰
۲. مخارج قبل از بهره برداری		۱۶,۰۰۰
	۶۷,۴۵۳	۱۴,۰۵۷
	۱۰,۷۰۰	۵,۳۰۰

۷۰۳	۳,۳۷۳	۴,۰۷۶	۳. پیش بینی نشده
			جمع براساس محاسبات بی سیپ
۲۰,۰۶۰	۸۱,۵۲۶	۱۰۱,۵۸۶	باقیمانده های میانه سال ۱۹۷۳
			۲. براساس برآورد بی سیپ
۲۷,۰۸۱	۱۱۰,۰۶۰	۱۳۷,۱۴۱	باقیمتهای میانه سال ۱۹۷۴
۵,۴۱۶	۲۲,۰۱۲	۲۷,۴۲۸	۱. افزایش درطول ساختمان (۲۰٪)
۳۲,۴۹۷	۱۳۲,۰۷۲	۶۴,۵۶۹	۳. جمع مورد نیاز
			تسهیلات امورعمومی، زیربنا وانتقال گاز
			۱. تسهیلات امور عمومی:
۵,۱۷۳	۲۴,۸۲۷	۳۰,۰۰۰	تولید برق وتسهیلات مربوط به تصفیه وبخار
			شبکه تهیه آب وایجادراه وراه آهن،
۴,۲۹۲	۶,۱۷۱	۱۰,۴۶۳	تسهیلات دریایی وتسهیلات انتقال کودشیمیایی
۱۰,۰۰۰	۳۰,۰۰۰	۴۰,۰۰۰	۲. انتقال گاز
۱۲,۵۰۰	۱۲,۵۰۰	۲۵,۰۰۰	۳. خانه سازی
۳۱,۹۶۵	۳۷,۴۹۸	۱۰۵,۴۶۳	جمع (براساس افزایش)
			بازاریابی و توزیع
۲۰,۸۹۸	۱۷,۸۰۳	۳۸,۷۰۱	جمع (براساس افزایش)

ضمیمه ۲

تلاش

سفته

شماره سریال ..... مبلغ اصل .....
 شماره برگشت ..... بهره .....
 تاریخ صدور ..... جمع .....
 به رقم .....
 محل صدور .....
 در مقابل وجوه دریافتی، تعهد می نماید که در مقابل این سفته به دولت
 شاهنشاهی ایران یا
 به حواله کرد ..... مبلغ .....
 دلار آمریکایی در .....
 (به حروف) .....
 پرداخت گردد.

دولت جمهوری اندونزی

نایب رئیس کمیسیون امور اقتصادی و دارایی — سعید بهادری

انگلستان (۱۶)

---

۱. عهدنامه تعرفه مستقل ایران

۱. ترجمه صفحه اول عهدنامه

پرسیا

سری پیمان نامه ها، شماره ۴۳ (۱۹۳۵)

پیمان نامه

بین اعلی حضرت پادشاه انگلستان و هندوستان و اعلی حضرت پادشاه ایران درباره استقلال

سیستم تعرفه ایران

همراه با یادداشتهای ضمیمه آن

تهران، ۱۰ مه ۱۹۲۸

(این پیمان نامه به تصویب اعلی حضرت پادشاه نرسیده است.)

ده دستور اعلی حضرت توسط وزیر امور خارجه به پارلمان ارائه شده است.

لندن

چاپ و نشر شده به وسیله اداره انتشارات اعلی حضرت پادشاه

علاقه مندان می توانند این متن را مستقیماً از اداره انتشارات اعلی حضرت به آدرسهای

زیر،

Adastral House, Kingway, London, W.C.Z;

120 George Street, Edinburgh, Z;

York Street, Manchester 1;

1 ST. Andrew's Crescent, Cardiff;

80 Chichester Street, Belfast

یا از کتابفروشی ها خریداری نمایند.

۱۹۳۵

قیمت: ۶ پنی تمام

دستور شماره ۵۰۵۴

۲. متن عهدنامه تعرفه مستقل ایران و پروتکل ضمیمه

عهدنامه بین ایران و ممالک متحده انگلیس راجع به تعرفه مستقل ایران

اعلی حضرت همایون پادشاه ایران

و اعلی حضرت پادشاه بریتانیای کبیر و ایرلند و مستملکات انگلیس ماورای بحار و امپراطور هندوستان

چون مایلند که تجارت فیما بین ممالک خود را تسهیل و بیشتر توسعه دهند و به وسیله عهدنامه جدیدی روابط تجاری بین بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی و هندوستان و این قبیل ممالک و اراضی دیگری را که تحت سلطنت و حمایت و یا حکومت اعلی حضرت پادشاه انگلستان می باشد و آن اعلی حضرت مایلند که این عهدنامه شامل حال آنها باشد از یک طرف و ایران از طرف دیگر تحت تنظیم درآورند مصمم شدند که عهدنامه برای این منظور منعقد نمایند و نمایندگان مختار خود را به ترتیب ذیل معین کردند:

اعلی حضرت همایون شاهنشاهی پادشاه ایران

جناب فتح الله خان پاکروان کفیل وزارت امور خارجه

اعلی حضرت پادشاه بریتانیای کبیر و ایرلند و مستملکات انگلیس ماورای بحار و امپراطور هندوستان برای بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی و کلیه قطعات مملکت انگلستان که شخصاً عضو جامعه ملل نیستند

ربرت هانری کلایو وزیرمختار و ایلچی مخصوص در ایران

برای هندوستان

سرربرت هانری کلایو وزیرمختار و ایلچی مخصوص اعلی حضرت پادشاه

انگلستان در ایران

پس از مبادله اعتبارنامه های خود که آنها را صحیح و معتبر یافتند بر مراتب ذیل

موافقت حاصل نمودند:

فصل اول

اعلی حضرت پادشاه انگلستان نظر به اینکه ملتفت اهمیت استقلال کامل

گمرکی برای ایران هستند و مایلند به مناسبت روابط مودت بین دولتین معظمین متعاهدین نیات اعلی حضرت پادشاه ایران را در این قسمت تسهیل نمایند موافقت می کند

تمام مقررات عهد بین طرفین معظمین معاهدین را که به نحوی از انحا استقلال کامل دولت ایران را در وضع تعرفه گمرکی خود محدود می ساخت ملغی بدارند.

فصل دوم

در ظرف مدت این عهدنامه و به شرط معامله متقابلۀ کامله، امتعه محصوله یا مصنوعه در هر قسمت از خاک اعلی حضرت پادشاه انگلستان که این عهدنامه شامل آن می شود در وقت ورود به ایران نباید مورد ادای هیچ گونه حق گمرکی یا کوفتشیان* یا سورتاکس یا هر قسم تاکس ورودی زیاده تر یا غیر از حقوق کوفتشیان، سورتاکس یا تاکس ورودی حداقلی که از امتعه متشابهۀ وارده از هر یک از ممالک خارجه اخذ می شود واقع گردد.

همچنین در ظرف مدت این عهدنامه و به شرط معامله متقابلۀ کامله، امتعه محصوله یا مصنوعه در هر قسمت از مملکت ایران که به هر یک از قطعات خاک اعلی حضرت پادشاه انگلستان که این عهدنامه شامل آن می شود صادر می گردد و در موقع خروج از ایران نبایستی مورد ادای هیچ گونه حق گمرکی یا کوفتشیان یا سورتاکس یا تاکس خروجی زیاده تر از غیر حقوق یا کوفتشیان، سورتاکس یا تاکس خروجی حداقلی از امتعه مشابه صادر به قصد هر مملکت خارجه دیگری اخذ می شود واقع گردد. نظر به استفاده ایران از استقلال گمرکی در وضع تعرفه قانونی واحدی که شامل تمام ایران می شود و متضمن حداقل و حداکثری است که در یک مدت معین نسبت به ممالکی که با ایران به موجب عهدنامه یا قراردادها مرتبط می شوند به موقع اجرا گذارده می شود. دولت ایران موافقت می نماید که امتعه محصوله یا مصنوعه در هر قسمت از خاک اعلی حضرت پادشاه انگلستان که این عهدنامه شامل آن می شود در موقع ورود به ایران و در صورت این عهدنامه از حداقل تعرفه مستقلی که مجری است بهره مند گردد.

اعلی حضرت پادشاه انگلستان از طرف خود موافقت دارند که امتعه محصوله یا مصنوعه در ایران در موقع ورود به هر قطعه از قطعات خاک آن اعلی حضرت که متحول این عهدنامه می باشد از تعرفه حداقل که در هر موقع درباره ملت کامله الوداد معمول می شود بهره مند گردد.

واضح است که هرگاه موقعی در طی مدتی که این عهدنامه مجری است ایران در هر یک از سرحدات خود بخواهد یک یا چند قلم از ارقام حداقل این تعرفه را تخفیف دهد تخفیفات مزبوره به خودی خود شامل امتعه محصوله یا مصنوعه در خاک اعلی حضرت پادشاه انگلستان که مشمول این عهدنامه می باشد از هر سرحدی که وارد شود خواهد بود.

فصل سوم

امتعۀ محصوله یا مصنوعه در خاکهایی که مشمول این عهدنامه و تعلق به یکی از طرفین معظمین متعاهدین می باشد و مرتباً به خاکهای متعلقه به طرف مقابل که مشمول این عهدنامه است وارد می گردد، پس از ادای حقوق مقررۀ گمرکی و عوارضی که بر طبق قوانین مملکت از امتعه خارجه در موقع ورود مأخوذ می گردد و نبایستی به هیچ وجه مورد ادای هیچ مالیات یا عوارض داخله غیر از آنچه از اشیاء متشابه حاصله در داخلۀ مملکت یا وارده از هر مملکت خارجه دیگری گرفته می شود واقع گردد.

فصل چهارم

اعلی حضرت شاهنشاه ایران و اعلی حضرت پادشاه انگلستان راجع به ممالک آن اعلی حضرت که شامل این قرارداد می شود نظر به اینکه هر دو مایلند آزادی تجارت را تشویق و از هر مانعی در روابط تجارتي ذات البین نایشه از تحدیدات یا ممنوعیتهای واردات یا صادرات احتراز نمایند موافقت می نمایند که اقدامات تحدیدیه یا منعیه نسبت به امتعه طرف دیگر نمایند به استثنای موارد ممنوعیتهای و تحدیدات ذیل که مجاز خواهد بود به شرط اینکه این ممنوعیتهای و تحدیدات به قسمی اعمال شود که وسیله تبعیض بلامجوز بین ممالک خارجه که همین شرایط در آنجا مجری است گردیده و یا به قسمی اعمال شود که مبادلات بین المللی را باطناً دچار تحدیدات نماید.

۱. ممنوعیتهای یا تحدیدات مربوطه با امنیت عمومی
۲. ممنوعیتهای یا تحدیدات که به ملاحظات اخلاقی و یا نوع پروری لازم می شود.
۳. ممنوعیتهای یا تحدیدات مربوطه به تجارت اسلحه و ذخایر و مهمات جنگی در موارد استثنائی نسبت به هر امتعه که به کار جنگ بخورد.
۴. ممنوعیتهای یا تحدیداتی که از نظر حفظ صحت عمومی یا برای حمایت حیوانات یا نباتات در مقابل امراض و حشرات و حیوانات انگل لازم است.

۵. ممنوعیتها یا تحدیدات صادرات که منظور از آن حفظ ذخایر ملی مستظرفه و تاریخی و ارکولوژیک باشد.

۶. ممنوعیتها یا تحدیدات شامل طلا و نقره و مسکوکات و اسکناس و اوراق بهادار.

۷. ممنوعیتها یا تحدیداتی که به موجب آن محصولات خارجه مشمول رژیم باشد که در داخله مملکت در مورد محصولات مشابه ملی از حیث تولید و تجارت و حمل و نقل و مصرف برقرار است.

۸. ممنوعیتها یا تحدیدات معموله نسبت به امتعه که در داخله مملکت از حیث تولید یا تجارت موضوع انحصار دولتی یا انحصارات واقعه در تحت نظارت دولت بوده و یا خواهد بود.

بعلاوه هیچ چیز نمی تواند به حق طرفین متعاهدین در اجرای اقدامات منعیه یا تحدیدیّه واردات یا صادرات راجع به حفظ منافع حیاتی مملکت در مواقع فوق العاده و غیرطبیعی لطمه وارد آورد.

هرگاه این قبیل اقدامات اتخاذ شود باید طوری اجرا شود که به هیچ وجه نتیجه آن تبعیض بلامجوزی به ضرر یکی از طرفین متعاهدین نشود. دوام اقدامات مزبوره باید به همان مدت جهت و کیفیاتی محدود باشد که سبب اتخاذ آنها بوده است.

معذالک طرفین متعاهدین موافقت می نمایند که مقررات این ماده نباید در مورد هرگونه ممنوعیت یا تحدید راجع به واردات یا صادرات مدرک قرار داده شود که آن ممنوعیت یا تحدید با مقررات قرارداد بین المللی امضا شده در ژنو به تاریخ هشتم نوامبر ۱۹۲۷ راجع به الغای ممنوعیتها و تحدیدات مربوط به واردات و صادرات مخالف باشد.

فصل پنجم

قیمتی که باید برای محسوب داشتن حقوق گمرکی در مورد واردات به ایران اظهار شود در مواردی که تعرفه حقوق گمرک را از روی قیمت معین نمایند باید مساوی باشد با قیمت بازار اجناس مزبور در محل اصلی یا محل ساختن آنها بعلاوه مخارج لفاف بندی فروش و بیمه و کمیسیون و حمل و نقل به انضمام سایر مخارج لازمه برای وارد کردن اجناس ایران در هیچ موردی این قیمت نمی تواند پایین تر از قیمت عمده فروشی اجناس متشابه در محل ورود در موقع ورود بوده باشد و تخفیفی از قرار صدی ده به

انضمام مبلغی که معادل با حقوق گمرکی و عوارضی که آن قسم محصولات در موقع ورود می پردازد باشد منظور خواهد شد. در وقتی که قیمت اجناس در اول به پول خارجه اظهار شده باشد پول مزبور به پول مملکتی که اجناس در آن وارد شده بر طبق آخرین مظنه بانکهای محلی قبل از تسلیم اظهارنامه به گمرک تبدیل می شود.

فصل ششم

این عهدنامه باید به تصویب رسیده و نسخ مصوبه آن هرچه ممکن باشد زودتر در طهران مبادله گردد و بلافاصله پس از تصویب به موقع اجرا گذارده شود، از تاریخ اجرا برای مدت هشت سال معتبر خواهد بود.

هرگاه هیچ یک از طرفین معظمین متعاهدین شش ماه قبل از انقضای هشت سال مزبور قصد خود را در خاتمه دادن به این عهدنامه به طرف مقابل اطلاع ندهد این عهدنامه به قوه خود باقی خواهد ماند تا انقضای مدت شش ماه از تاریخی که یکی از طرفین متعاهدین آن را فسخ کرده باشد.

این عهدنامه به دو نسخه به فارسی و انگلیسی نوشته شده، وقتی متن فرانسه که راجع به آن طرفین معظمین متعاهدین هرچه زودتر موافقت حاصل خواهند نمود حاضر شد، متن فرانسه معتبر خواهد بود.

بناء علیهذا نمایندگان مختار طرفین این عهدنامه را امضا و به مهر خود مهور نمودند.

تهران ۲۰ اردیبهشت ۱۳۰۷، مطابق ۱۰ مه ۱۹۲۸

پاکروان

کلایو

پروتکل ضمیمه فصل دوم

موافقت می شود که مقصود از میزان تعرفه حداقل جاری میزان تعرفی حداقلی است که بر طبق قانون سوم مه ۱۹۲۸ (۱۳ اردیبهشت ۱۳۰۷) به تصویب مجلس رسیده است.

ولی در صورتی که میزانهای جاریه در تاریخ امضای این عهدنامه به طوری که در مورد ملت کامله الوداد منظور باشد در آتیه در مورد اجناس عمده ایران به استثنای مواد نفتی و مشتقات آن که به خاکهای اعلی حضرت پادشاه انگلستان که مشمول این عهدنامه است صادر می شود اضافه گردد ایران حق خواهد داشت که تعرفه حداقل گمرکی خود را در مورد اجناس عمده وارده از خاک یا خاکهای مربوطه علاوه فرمایند. ضمناً نیز موافقت حاصل شده که مبلغ حاصله از چنین ازدیاد بر تعرفه حداقل ایران بایستی از میزان حقوق گمرکی که از تغییر در تعرفه خاک یا خاکهای مربوطه حاصل می شود تجاوز نمایند.

بناءً علیهذا نمایندگان مختار طرفین سند حاضر را امضا نمودند.

تهران به تاریخ ۲۰ اردیبهشت ۱۳۰۷، مطابق دهم مه ۱۹۲۸

پاکروان

کلایو

۳. اختیاریانامه نماینده انگلیس از طرف ژرژ پنجم (به عنوان نمونه)

با تأییدات خداوند متعال

ما

ژرژ پادشاه بریتانیای کبیر
و ایرلاند و ممالک ماورای بحار

و غیره و غیره و غیره

برای تشیید حسن رابطه و تسویه کلیه مسائلی که بین ما و برادر والا گهر ما پادشاه ایران در جریان بود و یا در جریان خواهد بود مقتضی دانستیم شخص لایقی را به اختیار تام تعیین کنیم که مذاکرات را از طرف ما راجع به بریتانیای کبیر و ایرلاند شمالی و کلیه قطعات امپراطوری بریتانیا که جداگانه عضو جامعه ملل نیستند بنماید و از اینکه ما اعتماد مخصوص و اطمینان کامل به کفایت و عقل و درایت و صداقت و کاردانی سرربرت کلایو وزیرمختار و ایلچی مخصوص خودمان در دربار ایران داریم مشارالیه را به موجب این زمان از طرف بریتانیای کبیر و شمال ایرلاند و تمام قطعات امپراطوری بریتانیا که در فوق مذکور شد مأمور و نماینده مختار نمودیم که با نماینده یا نمایندگان مختار برادر کامکار، پادشاه ایران که دارای همان اختیارات باشد هر عهدنامه و قرارداد و مقاوله نامه را امضا و هر اقدامی را مناسب می داند به عمل آورده از طرف ما و منابع ما راجع به بریتانیای کبیر و ایرلاند شمالی و کلیه قطعات امپراطوری بریتانیا که در فوق مذکور شد منعقد و موافقت نظر حاصل نمایند و اقداماتی که می نماید مثل آن است که از طرف خود ما به عمل آمده باشد و تا در قوه داریم رضایت نمی دهیم هیچ گاه و از طرف هیچ کس هیچ نوع خللی به آنها وارد آید.

بناء علیهذا این فرمان را امضا و به مهر خود مهور نمودیم.

در قصر سن جیمس، بیست و یکم آوریل ۱۹۲۸ سال هشتم سلطنت ما (ژرژ) امضا
عین این اختیار را راجع به هندوستان به سرربرت کلایو داده اند.

۴. نامه‌های متبادل بین هانری کلابو سفیر انگلستان در ایران و فتح‌الله پاکروان، کفیل وزیر امور خارجه ایران

تبادل یادداشتهای مربوط به اعتبار اجرایی یافتن پیمان

از سر آر. کلابو به کفیل وزیر امور خارجه ایران

تهران، ۱۰ مه ۱۹۲۸

آقای کفیل

افتخار دارم به عالی جناب اطلاع دهم که اگر مرحمت فرموده، تأیید بفرمایید که تقدیم پیمان‌نامه استقلال تعرفه که امروز به امضای ما رسیده است برای تصویب به «مجلس» لازم نیست، دولت این جانب آماده است با اعتبار اجرایی موقت آن از تاریخ فردا پس از تبادل اسناد لازم که هرچه زودتر مبادله خواهند گردید، موافقت کند. در عین حال دولت اعلی حضرت پادشاه بریتانیا به این نتیجه رسیده است که از کالاهایی که مستقیماً به مقصد ایران ارسال می‌گردند پیش از تاریخ شروع اخذ تعرفه‌های جدید از هر کجا در حدود قلمروهای پیمان‌نامه، بیش از حقوق گمرکی متخذه از کالاهای مشابه ارسالی از همان مبدأ تاکنون، حقوق گمرکی دریافت نخواهد شد.

تقاضا دارم، آقای کفیل، همچنان که این جانب معتقدم، لطف فرمایید کتباً تأیید نمایید که متن بالا با نظریات دولت ایران هماهنگی دارد.

با تقدیم عالی‌ترین احترامات

آر.اچ. کلابو

از کفیل وزیر امور خارجه ایران به سر آر. کلایو

تهران، ۱۰ مه ۱۹۲۸

آقای وزیر

در پاسخ به نامه مورخ امروز شما، افتخار دارم به اطلاع عالی جناب برسانم که دولت پادشاهی ایران با اعتبار اجرایی موقت پیمان نامه استقلال تعرفه امضا شده امروز از فردا پس از تبادل اسناد لازم که هر چه زودتر مبادله خواهند گردید، کاملاً موافق است. بدین وسیله تأیید می شود که طبق قانون مورخ ۱۳ اردیبهشت ۱۳۰۷ (۳ مه ۱۹۲۸) دولت این جانب حق دارد این پیمان نامه را پیش از به تصویب رساندن آن در مجلس به موقع اجرا گذارد. همچنین دولت ایران متعهد می شود به کالاهای ارسالی مستقیماً از مقصد ایران پیش از تاریخ شروع اخذ تعرفه های جدید از هر کجا در حدود قلمروهای مشمول این پیمان نامه، بیش از حقوق گمرکی متخذه از کالاهای مشابه ارسالی از همان مبدأ تاکنون، حقوق گمرکی تحمیل نکند.

با تقدیم عالی ترین احترامات

ف. پاکروان

تبادل یادداشتهای مربوط به حفظ اعتبار اجرای شرایط پیمانهای موجود

از سر آر. کلایو به کفیل وزیر امور خارجه ایران

تهران، ۱۰ مه ۱۹۲۸

آقای کفیل

عطف به شرایط مندرج در پیمان نامه ای که امروز بین اعلی حضرت پادشاه بریتانیا و اعلی حضرت همایونی شاه ایران به امضا رسید، افتخار دارم مورد زیر را به اطلاعاتان برسانم و تقاضا می کنم مرحمت فرموده موضوع را تأیید بفرمایید:

پیمانی که امروز بین اعلی حضرت پادشاه بریتانیا و اعلی حضرت همایونی شاه ایران امضا شد، جایگزین شرایط پیمانهای موجود بین آنها که در هر حال حق ایران را در تعیین بالاستقلال تعرفه های مربوطه خود محدود می کند، خواهد بود و دولت اعلی حضرت پادشاه بریتانیا در بریتانیای کبیر و دولت پادشاهی ایران مصمم اند در آن دسته از شرایط پیمانهای موجود که بر اساس پیمان نامه امضا شده به تاریخ امروز تغییر نکرده اند، تجدید نظر کنند و در عین حال در نظر دارند در طی یک سال آینده یک پیمان بازرگانی و دریانوردی جدید که در شرایط کنونی روابطشان را هماهنگ خواهد ساخت به انعقاد رسانند.

بنابراین موافقت می شود که تا زمان انعقاد پیمان نامه مذکور طبق شرایط مندرج در پاراگراف ۲ نامه مورخ امروز این جانب، اصول تعیین شده در ماده ۹ پیمان نامه ۱۸۵۷* ایران - انگلیس نسبت به ملل کامله الوداد کاملاً رعایت شوند و کشتی ها و قایقهای طرفین معظم قرارداد** باید از تمام حقوق مربوط به ملل کامله الوداد در این مورد و همچنین حقوق مربوط به کشتی ها و قایقهای ملی طرفین در تمام موارد مربوط به بازرگانی و دریانوردی شامل تمام انواع تسهیلات و معافیت های جزئی و کامل در بنادر و سواحل مربوطه برخوردار باشند.

با تقدیم عالی ترین احترامات

آر. اچ. کلایو

* این پیمان در دوران قاجاریه منعقد شده است.

** High Contracting Parties...

از کفیل وزیر امور خارجه ایران به سر آر. کلایو

تهران، ۱۰ مه ۱۹۲۸

آقای وزیر

در پاسخ به نامه مورخ ۱۰ مه ۱۹۲۸ شما، افتخار دارم تأیید نمایم که با توجه به این حقیقت که پیمان نامه امضا شده به تاریخ امروز بین اعلی حضرت همایونی شاه ایران و اعلی حضرت پادشاه بریتانیا جایگزین آن دسته از شرایط پیمانهای موجود بین آنها که در هر حال حق ایران را در تعیین بالاستقلال تعرفه های مربوطه خود محدود می کند، خواهد بود و این حقیقت که دولت اعلی حضرت پادشاه بریتانیا در بریتانیای کبیر و دولت پادشاهی ایران کاملاً مصمم اند در آن دسته از شرایط پیمان نامه های موجود که بر اساس پیمان نامه امضا شده به تاریخ امروز تغییر نکرده اند، تجدید نظر کنند و به این ترتیب در طی یک سال آینده یک پیمان نامه بازرگانی و دریانوردی منعقد نمایند که روابطشان را در اوضاع و احوال کنونی هماهنگ خواهد ساخت، بدین وسیله موافقت می شود که تا زمان انعقاد پیمان فوق الذکر و طبق شرایط مندرج در پاراگراف ۲ نامه مورخ امروز شما، اصول مطروحه در ماده ۹ پیمان نامه ۱۸۵۷ ایران - انگلیس در خصوص حقوق ملل کامله الوداد همچنان رعایت خواهند شد و عملکرد کشتی ها و قایقهای طرفین معظم قرارداد مشمول اصول مذکور و همچنین حقوق مربوط به کشتی ها و قایقهای ملی طرفین در تمام موارد مربوط به بازرگانی و دریانوردی شامل انواع تسهیلات و معافیت های مربوطه در بنادر و سواحل خواهند بود.

با تقدیم عالی ترین احترامات

ف. پاکروان

یادداشت‌های مربوط به روابط بازرگانی بین مناطق تحت نفوذ خودمختار بریتانیا و ایران
از سر آر. کلایو به کفیل وزیر امور خارجه ایران
تهران، ۱۰ مه ۱۹۲۸

آقای کفیل

افتخار دارم به نام دولتهای کانادا، کشور مشترک المنافع استرالیا، نیوزیلند،
اتحادیه آفریقای جنوبی و کشور آزاد ایرلند به آن عالی جناب اطمینان دهم که
اعلی حضرت پادشاه بریتانیا از تاریخ اعتبار اجرایی یافتن پیمان نامه امضا شده به تاریخ
امروز بین ایشان و اعلی حضرت شاه ایران از حق دولتهای مذکور برای استفاده از آن
تعداد از شرایط پیمان نامه مربوطه که در هر حال حق ایران را برای اعمال استقلال
گمرکی و تعرفه خود محدود می کند، صرف نظر خواهد کرد.

بدین وسیله خاطر نشان می شود که اعلی حضرت پادشاه بریتانیا به هر یک از دول
مذکور حق می دهد پیمان نامه حاضر را در تاریخ پایان مدت آن، ملغی بداند.

با تقدیم عالی ترین احترامات

آر. اچ. کلایو

از کفیل وزیر امور خارجه ایران به سر آر. کلایو

تهران، ۱۰ مه ۱۹۲۸

آقای وزیر

نامه مورخ ۱۰ مه سال جاری شما حاکی از آن است که از زمان اعتبار اجرایی یافتن پیمان امضا شده به تاریخ امروز بین اعلی حضرت همایونی شاه ایران و اعلی حضرت پادشاه بریتانیا، حق دولتهای مذکور در نامه شما برای استفاده از آن تعداد از شرایط پیمان نامه مربوطه قبلی که در هر حال حق ایران برای اعمال استقلال گمرکی و تعرفه خود را محدود می کنند، لغو شده است.

همچنین تأیید می شود که مطلع شده ام اعلی حضرت پادشاه بریتانیا به هر یک از دولتهای فوق الذکر حق می دهد پیمان حاضر را در پایان مدت آن ملغی بداند.

مفتخرم به نام دولت پادشاهی ایران به عالی جناب اطمینان دهم که کالاهای تولید یا ساخت کانادا، منطقه مشترک المنافع استرالیا، نیوزیلند، اتحادیه آفریقای جنوبی و کشور آزاد ایرلند یا قلمروهای تحت حاکمیت یا اختیار قانونی آنان مشمول حقوق مربوط به کالاهای تولید یا ساخت کامله الودادترین کشورها از نظر ایران خواهند بود، ولی مشروط بر اینکه کالاهای تولید یا ساخت ایران نیز در هر یک از قلمروها یا کشورهای نامبرده مشمول حقوق مربوط به کالاهای تولید یا ساخت کامله الودادترین کشورها از نظر آن کشور باشند.

با تقدیم عالی ترین احترامات

ف. پاکروان

از سر آر. کلایوبه کفیل وزیر امور خارجه ایران

تهران، ۱۰ مه ۱۹۲۸

آقای کفیل

طی نامه مورخ امروز خود از سوی دولت پادشاهی ایران اطمینان داده اید که کالاهای تولید یا ساخت کانادا، مشترک المنافع استرالیا، نیوزیلند، اتحادیه آفریقای جنوبی و کشور آزاد ایرلند یا قلمروهای تحت حاکمیت یا اختیار قانونی آنها، مشمول حقوق مربوط به کالاهای تولید یا ساخت کامله الودادترین کشورها از نظر ایران خواهند بود ولی مشروط بر اینکه کالاهای تولید یا ساخت ایران نیز در هر یک از قلمروها یا کشورهای نامبرده مشمول حقوق مربوط به کالاهای تولید یا ساخت کامله الودادترین کشورها از نظر آن قلمرو یا کشور باشند. بدین وسیله دریافت نامه فوق الذکر را تأیید می نماید.

با تقدیم عالی ترین احترامات

آر. اچ. کلایو

تبادل یادداشتهای مربوط به شرکت انگلیسی هواپیمایی پادشاهی (با مسئولیت محدود)
از سر آر. کلایو به کفیل وزیر امور خارجه ایران
تهران، ۱۰ مه ۱۹۲۸

آقای کفیل

عالی جناب اطلاع دارند که مسئله ارتباطات سریع بین دو کشور بریتانیای کبیر و هند موضوعی است مورد توجه خاص دولت اعلی حضرت پادشاه بریتانیا و حکومت هند.

کمپانی هواپیمایی پادشاهی در حال حاضر یک سرویس هفتگی از قاهره به بصره دارد و بسیار مایل است مسیر این سرویس را به هند تعمیم دهد. بنابراین امیدوارم دولت پادشاهی ایران با توجه به هدف صرفاً تجاری این کمپانی برای کسب اجازه پرواز هواپیماهایش بر فراز سواحل ایرانی خلیج فارس، به این پیشنهاد پاسخ مثبت اعطا کند تا کمپانی مذکور بتواند سرویس خود را از طریق پرواز هواپیماهایش در مسیر سواحل ایرانی مذکور به هند تعمیم دهد. با تقدیم عالی ترین احترامات
آر. اچ. کلایو

از کفیل وزیر امور خارجه ایران به سر آر. کلایو

تهران، ۱۰ مه ۱۹۲۸

آقای وزیر

دولت ایران در نظر دارد برای فرود هواپیماهای خارجی در قلمرو ایران تحت شرایط مساوی چند فرودگاه دولتی بسازد و از آنجا که دلیل خاصی وجود ندارد که هواپیماهای کمپانی هواپیمایی پادشاهی انگلستان از فرود در آنجا تحت شرایط مساوی توصیه شده منع شوند، آماده است به منظور نیل به توافق در مورد شرایط فرود هواپیماهای کمپانی مذکور در فرودگاههای دولتی ایران برای یک دوره زمانی معین با نماینده کمپانی مذکور مذاکره نماید.

با تقدیم عالی ترین احترامات

ف. پاکروان

یادداشت‌های مربوط به موقعیت و وضعیت اتباع بریتانیا در ایران پس از لغو قانون کاپیتولاسیون
از کفیل وزیر امور خارجه ایران به سر آر. کلایو
تهران، ۱۰ مه ۱۹۲۸

آقای وزیر

در پاسخ به درخواست شما و در این هنگام که دولت پادشاهی ایران در حال لغو
سیستم مشهور به کاپیتولاسیون است، دولت نگارنده، با توجه به عدم تمایل خود به ایجاد
نگرانی در میان اتباع انگلیس مقیم ایران و نظر به اینکه معتقد است سیستم جدیدی که
به جای کاپیتولاسیون مطرح خواهد گردید کاملاً عادلانه و منطقی خواهد بود و نظر به
علاقه خود نسبت به مطلع ساختن اتباع شما از تدابیر متخذه توسط سیستم قانونگذاری
دولت ایران در مورد آنها، بدین وسیله تصمیم حاضر را به شما ابلاغ می‌کند تا شما به نوبه
خود محتوای آن را به اطلاع اتباع خود برسانید.

لازم به توضیح نیست که دولت ایران فوق العاده مایل است هرچقدر امکان داشته
باشد تضمین‌ها و ایمنی‌های بیشتری برای اتباع ایران تدارک بیند و هدفش داشتن یک
سیستم حقوقی و قانونی هرچه کاملتر برای ایران است و اخیراً به انجام اصلاحات قابل
توجهی در سیستم قانونگذاری و پرسنل خود نایل آمده است. لازم نمی‌دانم به قوانین
مربوط به امور اداری در ایران که همگان از آنها اطلاع دارند اشاره کنم ولی بد نیست
بدانید که داشتن معلومات کافی در زمینه قانون و حقوق معادل با معلومات یک دارنده
دیپلم قانونی امروزه در ایران برای هر کسی که در سیستمهای اداری مربوط به حقوق
قضایی استخدام می‌شود یک شرط حتمی و لازم است.

و اما در مورد وضعیت اتباع بریتانیا در ایران از این پس و طبق شرایط و مقررات
قانونی ایران، بدین وسیله اعلام می‌شود که از دهم ماه مه ۱۹۲۸، دولت ایران با آنها بر
طبق مقررات و شرایط زیر رفتار خواهد کرد:

۱. بر اساس اصل بین المللی معامله به مثل عادلانه در تمام موارد و زمینه‌ها، با
این افراد در موقع ورودشان به خاک ایران و در مدت اقامتشان در خاک ایران، طبق
قوانین و مقررات بین المللی رفتار خواهد گردید و این افراد در ایران از حمایت کامل
قوانین و همچنین مقامات و مؤسسات حاکمه ایران برخوردار خواهند بود و با آنها همان

طور رفتار خواهد شد که با اتباع خود ایران.

۲. در تمام موارد مربوط به بازرگانی و امور اداری کشوری و غیرنظامی* که یکی از طرفین دعوا در آن بریتانیایی باشد، فقط مدرک کتبی پذیرفته خواهد شد و لاغیر. در تمام موارد، حتی موارد جنایی، داوری‌ها به صورت کتبی بوده، ثبت خواهند گردید و حاوی ملاحظات مربوط به قانون و حقایق مربوطه که این داوری‌ها بر اساس آنها شکل گرفته‌اند می‌باشند.

اشخاص علاقه‌مند به این دعاوی و اقدامات یا اشخاص تعیین شده از سوی آنها، حق خواهند داشت نسخه‌ای از گواهی و داوری مربوطه را پس از پرداخت هزینه‌های تعیین شده دریافت دارند.

در موضوعات جنایی که شهادت شفاهی در آنها، روش عادی شهادت دادن است، نظریات و علائق متهم کاملاً حمایت خواهد شد همان طوری که در حال حاضر طبق مواد ۲۱۵ و ۲۱۶ قانون مجازات عمومی که مربوط به شهادت دروغ می‌شوند حمایت می‌گردد.

۳. فقط دادگاه‌ها و محاکم قضایی تابع وزارت دادگستری ایران صلاحیت خواهند داشت به دعاوی که یکی از طرفین آن تبعه بریتانیا باشد رسیدگی نمایند و لاغیر مگر در مواردی که رسیدگی به آنها از حوزه اختیارات قانونی این قبیل دادگاه‌ها و محاکم قضایی ایران خارج باشد.

به طور کلی فقط محاکم جنایی تابع وزارت دادگستری ایران حق خواهند داشت حکم زندان برای اتباع بریتانیا صادر کنند ولی در صورت اعلام حکومت نظامی، موقعی که دعاوی مربوط به یک تابع بریتانیا به محضر یک دادگاه یا محکمه ویژه که معمولاً در این قبیل مواقع تشکیل می‌شوند ارائه گردد، این دادگاه ویژه نیز حق خواهد داشت به این دعوی رسیدگی کند و همچنین در مورد موضوعات مالی و به طور کلی در هر دعاوی بین یک سیستم اداری و یک تابع بریتانیا که موضوع آن کاملاً اداری و غیرجنایی باشد، محاکم اداری صلاحیت خواهند داشت به آنها رسیدگی کنند.

۴. فقط محاکم و دادگاه‌های عادی ایران می‌توانند به دعاوی مربوط به اتباع

بریتانیا رسیدگی کنند و لاغیر و قوانین و احکام مذهبی ایران مطلقاً شامل حال اتباع بریتانیا نمی‌شوند.

۵. دادگاههای عادی پلیس ایران حق قضاوت در موارد بی‌اهمیت و جزئی را دارند و جرایم و مجازاتهایی که تعیین خواهند کرد خیلی جزئی و ناچیز خواهند بود. این دادگاهها حق نخواهند داشت برای اتباع بریتانیا حکم زندان صادر کنند مگر اینکه یک تابع بریتانیا درخواست کند حکم جریمه او به حکم زندان تبدیل شود. طبق قانون، مدت حکم زندان محاکم عادی پلیس ایران فقط تا حداکثر یک هفته می‌تواند باشد و بدین وسیله تأیید می‌شود که این محاکم حق ندارند دستور تنبیه بدنی بدهند.

۶. یک تابع بریتانیایی دستگیرشده به خاطر یک جرم سبک* ممکن است حداکثر تا ۲۴ ساعت زندانی بشود مشروط بر اینکه محاکمه‌اش تا حداکثر ۲۴ ساعت پس از زندانی شدن و با حضور خود او شروع شود.

گذشته از موارد بازداشت به خاطر جرایم سبک، هیچ تابع بریتانیایی بدون حکم بازداشت صادره توسط مقامات صلاحیت‌دار قضایی دستگیر یا زندانی نخواهد شد.

از منزل شخصی یا محل کار هیچ تابع بریتانیا بزور و بدون اجازه‌نامه مقامات ذی‌صلاح قضایی ایران دیدن یا بازرسی نخواهد شد و طبق مقرراتی که بعداً در مورد آنها تصمیم گرفته خواهد شد هر نوع بدرفتاری** در این قبیل موارد ممنوع خواهد بود.

۷. اتباع بریتانیا در زمان دستگیری یا حبس حق خواهند داشت طبق مقررات زندان با نزدیکترین کنسولهای انگلیس تماس برقرارکنند و این کنسولها یا نمایندگان آنها طبق مقررات زندان حق خواهند داشت از آنها دیدن کنند و به هر درخواستی در این خصوص فوراً توسط مقامات دولتی مربوطه ایران رسیدگی خواهد شد.

۸. دولت پادشاهی ایران در مورد آزاد کردن به قید کفیل که در تمام موارد اجباری خواهد بود بجز در موارد مربوط به جنایت (به قرار تعریف شده در قانون مجازات عمومی ایران) مقررات سخاوتمندانه‌ای پیش‌بینی کرده است و مبلغ ضمانت به طور عادلانه و به نسبت سنگینی جرم تعیین خواهد گردید.

در موارد فرجام یا پژوهش‌خواهی نیز آزادی به قید کفیل به قرار بالا میسر خواهد

• *Flagrante Delicto*؛ از اصلاحات لاتین نشر سیستم اداری بریتانیا در زمان تالیف این متن.

** Abuse

بود تا رای داورى دادگاه فرجام اعلام گردد.

۹. طبق قوانین ایران، محاکمه‌ها به طور کلی و بجز در موارد استثنائی عمومی هستند و بنابراین اشخاص علاقه‌مند به دیدن محاکمات و مطلع شدن از سرنوشت طرفین دعاوى حق خواهند داشت بجز در موارد استثنائی به عنوان تماشاگر در جلسات محاکمات حاضر باشند ولی طبعاً حق نخواهند داشت در جریان اقدامات و مذاکرات این قبیل محاکمه‌ها شرکت کنند.

۱۰. در مورد موضوعات جنایی، متهم کاملاً آزاد است برای خود مشاور یا راهنما تعیین کند و این مشاور می‌تواند حتی یکی از دوستان خود او باشد.

۱۱. دولت پادشاهی ایران تصمیم گرفته است شرایط زندانهای ایران را اصلاح و کاملاً مدرن کند و بودجه کافی برای تدارک شرایط بهداشتی لازم در زندانهای ایران نیز تعیین شده است.

در عین حال آن دسته از اتباع بریتانیا که به بیش از یک ماه زندان محکوم شدند (یک ماه یا کمتر از یک ماه حبس قابل خرید است) می‌توانند به درخواست خودشان به زندانی با شرایط بهداشتی لازم منتقل گردند.

۱۲. نظر به اینکه بریتانیای کبیر اتباع ایرانی مقیم امپراطوری بریتانیا و قلمروهای متعلق به اعلی حضرت پادشاه انگلیس را در خصوص وضعیت شخصی آنها جزو اتباع ملل کامله‌الوداد می‌داند، تأیید می‌شود که در موارد مربوط به وضعیت شخصی یعنی تمام مسائل مربوط به ازدواج، طلاق، جدایی قانونی، مهریه، حقوق زن‌اشویی، تعیین والدین، پذیرش به فرزندی، تعیین نسب، تعیین صلاحیت، تعیین کبر یا صغر سن، نهی و محروم‌سازی، قیمومیت و ولایت و در موارد مربوط به ارث‌بری از اموال چه بر اساس وصیت و چه بدون وصیت و تقسیم املاک و قانون خانواده به طور کلی، ایران و بریتانیای کبیر موافقت می‌کنند که تا آنجا که به اتباع غیرمسلمان بریتانیا ساکن ایران مربوط می‌شود فقط محاکم ملّی آنها حق دارند به دعاوى مربوطه رسیدگی کنند و لاغیر. و اما در مورد انگلیسی‌های مسلمان، فعلاً شرایط و مقررات قانون مذهبی اسلامی (شریعت اسلامی) هماهنگ با قوانین ایران در موضوعات مربوط به وضعیت شخصی* شامل حال آنان خواهد گردید تا موضوع پیگیری شده در مورد آن تصمیم نهایی

* Personal Status

اتخاذ شود.

قرار حاضر در اختیارات خاص کنسولها در موضوعات مربوط به وضعیت شخصی طبق قوانین بین‌المللی یا موافقتنامه‌های ویژه که ممکن است منعقد گردند تأثیری نخواهد داشت و همچنین تأثیری در حقوق دادگاهها و محاکم ایران در خصوص درخواست و دریافت گواهی در مورد موضوعات فوق‌الذکر تا آنجا که به صلاحیت محاکم ملی طرفین مربوط می‌شود تأثیری نخواهد داشت.

در مورد پاراگراف اول این متن، به قرار زیر استثنائی وجود دارد: دادگاههای ایران همچنین حق خواهند داشت موضوعات راجع به آنها را در صورتی که طرفین دعوی کتباً درخواست کنند. داوری نمایند و در این قبیل موارد دادگاههای مزبور، قوانین ملی طرفین را اساس کار خود قرار خواهند داد.

۱۳. در موضوعات مربوط به مالیات، با اتباع بریتانیا در شرایط کاملاً مساوی با اتباع ایران رفتار خواهد شد و اتباع بریتانیا در این حال ناچار نخواهند بود به هیچ علت یا دلیلی، مالیات یا تعرفه یا حقوق گمرکی یا هیچ نوع عوارض مالی پردازند که اتباع ایرانی از پرداخت آنها معاف‌اند.

۱۴. در موضوعات قانونی، تمام داوری‌های محاکم فوق‌الذکر حتی اگر اجرا نشده باشند، قطعی و نهایی تلقی خواهند گردید و در آنها به هیچ وجه من‌الوجه تجدید نظر نخواهد شد و اجرای نهایی آنها نیز به هر حال قطعی است.

به طور خلاصه، تمام موارد خاتمه یافته بر اساس سیستم قانونی فوق‌الذکر کاملاً تعیین و حتمی تلقی شده و در آنها به هیچ وجه تجدید نظر صورت نخواهد گرفت، دعاوی خاتمه نیافته محکمه وزارت امور خارجه ایران* و محاکم استانداران محلی در همین محاکم حل و فصل خواهند شد مگر اینکه تابع خارجی مربوطه پیش از ختم مذاکرات مربوطه درخواست کند دادگاههای قانونی مذکور در پاراگراف قبل اقدامات قانونی مربوطه را به عهده گرفته، دنبال کنند.

دولت پادشاهی ایران تصمیم گرفته است که در مورد تمام این دعاوی خاتمه‌نیافته و بلا تکلیف باید تا حداکثر دهم ماه مه ۱۹۲۹، تصمیمات نهایی گرفته شده،

* Tribunal of the Ministry for Foreign Affairs

آرای نهایی صادر گردند.

۱۵. همه مسائل مربوط به تأمین هزینه‌ها، اجرای احکام و داوری‌ها، سرویس اسناد قانونی و فوق قانونی، نیابت‌های قضایی*، دستور پرداخت‌های مربوط به انواع هزینه‌های لازم، همیاری قانونی رایگان و تعیین مدت حبس مقروض در پیمان‌نامه‌های جداگانه‌ای که بین ایران و بریتانیای کبیر منعقد می‌شوند حل و فصل خواهند گردید.

۱۶. با توجه به اینکه در موضوعات و دعاوی بازرگانی و کشوری (غیرنظامی)، قوانین ایران حکمیت را مجاز دانسته و مواد قانونی در این مورد پیش‌بینی شده‌اند و از آنجا که تصمیمات متخذه از این طریق به عنوان احکام قضایی باید به دستور رئیس محکمه بدوی** که مأمور است در این موارد دستور صادر کند اجرا شوند مگر اینکه تصمیمات فوق برهم زننده نظم عمومی تلقی شوند، معلوم است که اتباع بریتانیا در این حال، از این ترتیب و قرار قانونی و قضایی به طور کامل بهره‌مند خواهند شد.

۱۷. اتباع بریتانیا نباید به منظور حمایت موقت از دعاوی مالی دیگران دستگیر یا از نظر آزادی فردی محدود شوند مگر در مواردی که هر نوع توقیف مایملک بدهکار در خاک ایران توسط او در معرض مخاطره واقع شود و حمایت و حفاظت از آنها از هیچ طریق دیگری میسر نباشد.

۱۸. در مورد املاک و حقوق غیرمنقول، تأیید می‌شود که اتباع بریتانیا مثل گذشته اجازه دارند در خاک ایران برای اقامت و اجرای مقاصد تجاری و صنعتی خود املاک غیرمنقول داشته باشند.

با تقدیم بهترین احترامات

ف. پاکروان

* Commissions rogatoires

** Court of First Instance

از سر آر. کلایو به کفیل وزیر امور خارجه ایران
تهران، ۱۰ مه ۱۹۲۸

آقای کفیل

عطف به یادداشت مورخ ۲۱ اردیبهشت ۱۳۰۶ (۱۲ مه ۱۹۲۷) آن جناب،
مفتخرم به اطلاعاتان برسانم که دولت این جانب، تمایل دولت پادشاهی ایران به لغو
حقوق کاپیتولاسیون را که تاکنون شامل حال اتباع بریتانیا می شده اند با کمال علاقه
مورد بررسی قرار داده است.

این جانب به شخصه به تدابیر قانونی و حقوقی مذکور در نامه مورخ ۱۰ مه
عالی جناب کاملاً توجه داشته ام و بی نهایت مایلم به اطلاع شما برسانم که دولت
این جانب کاملاً از این حقیقت مستظهر است که دولت پادشاهی ایران حمایت کامل و
کافی از اتباع بریتانیا و حقوق و مایملک آنان در ایران را بر اساس رژیم حقوقی
جدیدی که جایگزین حقوق کاپیتولاسیون خواهد گردید، تضمین می نماید.

همچنین تأیید می شود که اطلاع داده اید که دولت پادشاهی ایران به محکمه
ویژه وزارت امور خارجه و محاکم خاص استانداران یک سال مهلت داده است تا دعاوی
معوقه مربوط به خود را حل و فصل کنند و در همین خصوص تقاضا می کند دولت
پادشاهی ایران به محاکم کنسولی بریتانیا نیز یک سال مهلت دهد تا دعاوی معوقه
مربوط به اتباع بریتانیا را به طور کامل حل و فصل نمایند.

با تقدیم بهترین احترامات

آر. اچ. کلایو

از کفیل وزیر امور خارجه ایران به سر آر. کلایو

تهران، ۱۰ مه ۱۹۲۸

آقای وزیر

مفتخرم دریافت نامه مورخ دهم ماه مه شما را تایید کنم.

دولت اعلی حضرت پادشاه بریتانیا می تواند مطمئن باشد که رژیم قضایی و حقوقی جدید ایران، حمایت کامل از اتباع امپراطوری بریتانیا را در تمام موارد و از هر جهت به عهده خواهد گرفت.

در مورد درخواستی که به نام دولت متبوع خود مطرح فرموده اید، بدین وسیله به اطلاع می رساند که دولت پادشاهی ایران به دادگاههای کنسولی بریتانیا یک سال مهلت می دهد دعاوی معوقه مربوط به اتباع بریتانیای خود را به طور قطع و یقین حل و فصل کنند.

با تقدیم عالی ترین احترامات
ف. پاکروان

تبادل یادداشتهای مربوط به کار هیئت مذهبی بریتانیایی در ایران
از سر آر. کلایو به کفیل وزیر امور خارجه ایران
تهران، ۱۰ مه ۱۹۲۸

آقای کفیل

فوق العاده مایلم آنجناب از سوی دولت پادشاهی ایران به این جانب اطمینان
بدهند که اعضای هیئتهای مذهبی انگلیس در ایران همچنان مانند گذشته اجازه خواهند
داشت به کارهای فرهنگی و خیریه خود ادامه دهند.

با تقدیم عالی ترین احترامات
آر. اچ. کلایو

از کفیل وزیر امور خارجه ایران به سر آ. کلایو

تهران، ۱۰ مه ۱۹۲۸

آقای وزیر

در پاسخ به درخواست حضرت عالی در مورد اعضای هیئتهای مذهبی بریتانیایی، مفتخرم به اطلاعات برسانم که آنها اجازه خواهند داشت به کارهای فرهنگی و خیریه خود در ایران ادامه دهند ولی مشروط بر آنکه نظم عمومی را در ایران مختل نکنند و تابع قوانین و مقررات مربوطه ایران باشند.

عالی ترین مراتب احترامات این جانب را پذیرا باشید

ف. پاکروان

□ نامهٔ سفیر انگلیس به کفیل وزیر امور خارجه *

یادداشت به کفیل وزیر امور خارجه دربارهٔ یک اشتباه مشخص

در متن یادداشتهای دومینیون مورخ ۱۰ مه (شماره ۵)

از سر آر. کلایو به م. پاکروان

شمارهٔ ۳۰۶

تهران، ۳۰ نوامبر ۱۹۲۸

آقای کفیل

به دستور دولت اعلیٰ حضرت پادشاه بریتانیا در بریتانیای کبیر مفتخرم توجه عالی جناب را به اشتباهی که در یادداشتهای ضمیمهٔ پیمان نامهٔ استقلال تعرفهٔ ایران - انگلیس مورخ ۱۰ مه سال جاری رخ داده است، جلب کنم. عالی جناب وزیر دربار ایران تاکنون چندین بار در این مورد تذکراتی داده اند و دولت این جناب در حال حاضر مایل است خاطرنشان سازد که عبارت معین در یادداشتهای فوق الذکر غلط پیش نویس شده است و معنای واقعی آن چنین توضیح داده می شود:

۲. عبارت مورد سؤال دو بار در متن یادداشتهای آمده است. بار اول در پاراگراف ۲ نخستین یادداشت این جناب دربارهٔ وضعیت و موقعیت خودمختار دومینیونهای ** کانادا، قلمرو مشترک المنافع استرالیا، نیوزیلند، اتحادیهٔ آفریقای جنوبی و کشور آزاد ایرلند نسبت به پیمان نامهٔ استقلال تعرفه و بار دوم در پاراگراف ۲ پاسخ آن جناب به نخستین یادداشت نگارنده. ***

عبارت اصلی در این پاراگراف به صورتی که دولتهای اعلیٰ حضرت پادشاه انگلیس در دومینیونهای بریتانیا در مورد آن به توافق رسیده بودند به قرار زیر بود:

«تأیید می شود که اعلیٰ حضرت پادشاه بریتانیا خود را محق می داند از سوی هر یک از دومینیونهای فوق الذکر به طور جداگانه و بالاستقلال، پیمانهای موجود بین

* این نامه در کتاب راهنما و مشخصات معاهدات ... قید نشده است.

** وابستگان مستقل

*** ر.ک. شماره ۵، ص ۱۶.

اعلی حضرت پادشاه انگلیس به نمایندگی از سوی آن دومینیون و شاه ایران را فسخ و لغو نماید.»

موضوع این شرط، تضمین حق دومینیونهای انگلیس در آینده برای لغو پیمان بازرگانی ۱۹۰۳* ایران - انگلیس طبق ماده ۲ آن و همچنین لغو موافقتنامه بازرگانی ۱۹۲۰ ایران - انگلیس طبق پاراگراف ۳ آن بود.

۳. به علت سوء تفاهم ناشی از شتابزدگی فوق العاده حاکم بر جریان برگزاری مذاکرات مربوط به انعقاد پیمان، این پاراگراف در یادداشتهای به امضا رسیده، به قرار زیر تنظیم شد:

«Il est entendu que Sa Majesté britannique réserve le droit, pour chacun des Etats susmentionnés, de dénoncer séparément le présent traité à la date de son expiration.»* *

معلوم است که این عبارت به هیچ وجه نظرات دولتهای اعلی حضرت پادشاه انگلیس را منعکس نمی‌کند و در واقع بی معناست چون پیمان‌نامه از سوی دومینیونها امضا نشده است و شامل حال آنها نمی‌شود و برای اعلی حضرت پادشاه بریتانیا ممکن نیست به خود اجازه دهد پیمانی را به نمایندگی از سوی بخشهایی از قلمروهایش که آن پیمان شامل حال آنها نمی‌شود اساساً لغو نماید و همچنین منطقی نیست به امکان لغو سندی در تاریخ تمام شدن مدت آن اشاره شود در وضعیتی که سندی برای لغو اساساً وجود ندارد.

۴. دولت این جانب از فرمایشات عالی جناب وزیر دربار ایران این طور استنباط می‌کند که دولت ایران مایل نیست به تصحیح اشتباه از طریق پس گرفتن یادداشتهای امضا شده و جایگزین کردن آنها با یادداشتهای جدید حاوی پاراگراف ۲ به صورتی که در اصل توسط دولت اعلی حضرت پادشاه انگلیس پیشنهاد شده اقدام کند و در این شرایط دولت نگارنده فکر می‌کند لازم است وضعیت حقیقی این موضوع را اعلام و مشخص نماید.

با تقدیم عالی‌ترین احترامات

آر. اچ. کلایو

* این پیمان و همچنین لغو موافقتنامه مربوط به دوران قاجاریه است.

** «شایان ذکر است که اعلی حضرت پادشاه انگلستان حق اعلام عمومی این قرارداد را برای هریک از دول فوق‌الذکر به طور جداگانه در تاریخ انقضای آن برای خود محفوظ می‌دارد.»

□ متن پروتکل سندیت یافتن متن فرانسه*

پروتکل مربوط به سندیت یافتن متن فرانسه پیمان نامه مربوط به استقلال گمرکی ایران، امضا

شده به تاریخ ۱۰ مه ۱۹۲۸

امضا کنندگان زیر که از سوی دولتهای مربوطه خود کاملاً در این مورد خاص تأیید شده اند به نام اعلی حضرت پادشاه بریتانیا از یک سو و اعلی حضرت همایونی شاه ایران از سوی دیگر موافقت کرده اند که متن فرانسه پیوست، متن فرانسه پیمان نامه مربوط به استقلال گمرکی ایران بین اعلی حضرت پادشاه بریتانیا و اعلی حضرت همایونی شاه ایران امضا شده به تاریخ دهم مه ۱۹۲۸ در تهران است.

این متن فرانسه، متنی است که در ماده ۶ پیمان نامه مذکور در مورد آن توضیح داده شده است و دارای سندیت و اعتبار اعلام شده است. (متن فرانسه پیمان نامه در اینجا پیوست شده است. ر.ک. شماره ۱) بدین وسیله گواهی می شود که وزرای مختار مربوطه این پروتکل را به عنوان تأیید سندیت متن فرانسه پیمان نامه مربوط به استقلال گمرکی ایران امضا کرده و آن را به مهرهای خود ممهور نموده اند. در تاریخ هفدهم آوریل ۱۹۳۰ در تهران به امضا رسید.

آ. اچ. کلایو

م. فرزین

۵. نامه بخش بازرگانی سفارت انگلیس به تیمورتاش وزیر دربار و نامه‌های متبادل بین رابرت کلایو و محمدعلی فروغی راجع به کاهش ارزش قران (ریال) نسبت به لیره استرلینگ و مسائل گمرکی ناشی از آن

بخش بازرگانی سفارت انگلیس، تهران

۲۵ فوریه ۱۹۳۲

حضرت والا

پیرو مذاکرات روز گذشته، طبق وعده، بدین وسیله طرح‌های مربوط به تبادل یادداشتها را به حضورتان تقدیم می‌دارم.

سر رابرت کلایو طرحی را در تاریخ ۲۲ مه به جناب آقای وزیر امور خارجه تسلیم نمود (همراه یادداشت شماره ۲۴۶).

در ۱۱ ژوئن، فروغی پس از مشاوره با جناب عالی شفاهاً نظرات دولت شاهنشاهی را راجع به طرح اولی به اطلاع سر رابرت رسانید و به دنبال آن تغییراتی در آن طرح داده شد (مراجعه شود به ضمیمه ۱).

سر رابرت در نامه مورخ ۲۰ سپتامبر خود، ضمن اعلام موافقت دولت بریتانیا تقاضا نمود جمله «پس از تحقیق موضوع از طرف بانکهای اصلی» در پایان خط ۵ صفحه ۲ «پس از تحقیق و ابلاغ...» حفظ شود.

متعاقب مذاکرات تابستان گذشته که به نظر می‌رسید پایین آمدن لیره باعث مشکلاتی شده بود، مجدداً در طرح تغییراتی ایجاد گردید و پس از مشورت با لندن، آقای هویر* طرح ضمیمه را در ۱۵ فوریه به وزارت امور خارجه داد که امیدواریم نهایی باشد. (ضمیمه ۲)

همان‌طور که در گذشته به شما یادآور شدم قید این مطلب که چنانچه تغییری در تعرفه در مورد قیمت طلا داده شود، موضوع قبلاً به سفارت ابلاغ گردد، هیچ‌گاه با نظر مخالف وزارت امور خارجه روبه‌رو نشده است. حضرت والای عزیز احترامات فائقه مرا بپذیرید.

امضا

به: جناب آقای میرزا عبدالحسین خان تیمورتاش وزیر دربار

ضمیمه ۱

طرح یادداشت

از: سر رابرت کلایو

اول فوریه ۱۹۳۰

آقای وزیر

از طرف دولت علیاحضرت در امپراطوری متحده بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی، مختار می باشم که مراتب ذیل را به استحضارتان برسانم:

با توجه به اینکه پایین آمدن نرخ قران در برابر لیره استرلینگ باعث تقلیل ارزش واقعی تعرفه گمرکی ایران مورخ ۳ مه ۱۹۲۸ گردیده و با در نظر گرفتن اینکه دولت ایران مایل است برای جبران زیان خود از این کاهش، لیره استرلینگ را به جای قران مبنای تعرفه بگیرد،

دولت علیاحضرت در امپراطوری متحده بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی، تمایل دولت ایران در این شرایط را منطقی شناخته و چون نمی خواهد هیچ نوع مانعی در راه توسعه اقتصادی ایران ایجاد نماید، با دولت ایران در موارد ذیل توافق می نماید:

برای اجرای تعرفه مورد اشاره در عهدنامه منعقد در تاریخ ۱۰ مه ۱۹۲۸ بین امپراطوری متحده و ایران در مورد خودمختاری گمرکی ایران، ۵۰ قران معادل یک لیره استرلینگ شناخته خواهد شد.

چنانچه ارزش قران محسوب به لیره استرلینگ طی بیش از یک ماه بیشتر از ۱۰ درصد پایین تر از ارزش فرضی پیش بینی شده در پاراگراف گذشته شود، دولت ایران حق خواهد داشت که پس از ابلاغ قبلی به سفارت علیاحضرت لااقل از دو هفته قبل حقوق خاص مورد اشاره در عهدنامه فوق الذکر را افزایش دهد تا ارزش اصلی به لیره استرلینگ مجدداً برقرار شود.

همچنین در صورت بالا رفتن قران در برابر لیره استرلینگ بیش از ۱۰ درصد به مدت بیش از یک ماه دولت علیاحضرت در امپراطوری متحده بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی حق داشتن تخفیفی مشابه برای تعرفه های مورد اشاره در عهدنامه فوق الذکر را خواهد داشت و دولت شاهنشاهی تعهد می نماید طی حداکثر دو هفته پس از دریافت

درخواست رسمی سفارت علیاحضرت، چنین تخفیفی را بدهد.
احتراماً از حضرت والا تقاضا می‌نمایم که مراتب تأیید دولت ایران دربارهٔ مفاد
فوق‌الذکر و تعهد اجرای آنها را به من اعلام نماید.

به: حضرت والا میرزا محمدعلی خان فروغی

ضمیمه ۲

طرح بادداشت

از آقای هویر

آقای وزیر

از طرف دولت علیاحضرت در امپراطوری متحدهٔ بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی، مختار می‌باشم که مراتب ذیل را به استحضارتان برسانم:

با توجه به اینکه پایین آمدن قران در برابر پولهایی که روی طلا پایه گذاری شده‌اند، باعث تقلیل ارزش واقعی تعرفهٔ گمرکی ایران مورخ ۳ مه ۱۹۲۸ گردیده و با در نظر گرفتن اینکه دولت ایران مایل است برای جبران زیان خود از این کاهش، فرانک فرانسه را به جای قران مبنای تعرفه بگیرد،

دولت علیاحضرت در امپراطوری متحدهٔ بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی، تمایل دولت ایران را در این شرایط، منطقی شناخته و چون نمی‌خواهد هیچ نوع مانعی در راه توسعهٔ اقتصادی ایران ایجاد نماید، با دولت ایران در موارد ذیل توافق می‌نماید:

برای اجرای تعرفهٔ مورد اشاره در عهدنامهٔ منعقد در تاریخ ۱۰ مه ۱۹۲۸ بین امپراطوری متحده و ایران در مورد خودمختاری گمرکی ایران، ۱۰۰ قران معادل ۲۵۰ فرانک فرانسه شناخته خواهد شد. زمانی که ریال را جانشین قران نمایند، ۱۰۰ فرانک مندرج در معادلهٔ مذکور به ریال به نرخ رسمی که قرانها از جریان خارج خواهند شد تا از اعتبار قانونی بیفتند، تبدیل خواهد شد.

چنانچه ارزش قران محسوب به فرانک فرانسه طی بیش از یک ماه بیش از ۱۰ درصد پایین‌تر از ارزش فرضی پیش‌بینی شده در پاراگراف گذشته شود و نرخ آن رسماً توسط دولت ایران معین شده باشد و بانکهای اصلی این موضوع را از طریق جریان بازار تحقیق کرده باشند زیرا جریان رسمی قبلاً برقرار شده بود، دولت ایران حق خواهد داشت حقوق خاص خود را در عهدنامهٔ فوق‌الذکر افزایش دهد به نحوی که ارزش اصلی به فرانک فرانسه مجدداً برقرار شود. لااقل دو هفته قبل از اجرای افزایش مذکور، دولت شاهنشاهی باید مراتب را به سفارت ابلاغ نماید.

همچنین در صورت بالا رفتن قران (یا ریال) در برابر فرانک فرانسه بیش از ۱۰

درصد به مدت بیش از یک ماه، دولت علیاحضرت در امپراطوری متحدهٔ بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی حق داشتن تخفیفی مشابه برای تعرفه‌های مورد اشاره در عهدنامهٔ فوق‌الذکر را خواهد داشت و دولت شاهنشاهی تعهد می‌نماید طی حداکثر دو هفته پس از دریافت درخواست رسمی سفارت علیاحضرت، چنین تخفیفی را بدهد.

احتراماً از حضرت والا تقاضا می‌نمایم که مراتب تأیید دولت ایران دربارهٔ مفاد فوق‌الذکر و تعهد اجرای آنها رابه من اعلام نمایند.

به: حضرت والا آقای میرزا محمدعلی خان فروغی

۲. موافقتنامه سرویسهای هوایی (از طریق مراسله)

۱. صورت جلسه

در جلسه اول آبان ماه ۱۳۰۷ هیئت وزرا به آقای پاکروان کفیل وزارت امور خارجه اجازه داده شد مراسله ذیل را به نماینده کمپانی هواپیمایی سلطنتی انگلستان و هر فقره مراسله مندرجه بعد از آن را به سفارت دولت انگلستان در تهران اشعار دارند: در تعقیب مذاکرات شفاهی با نماینده کمپانی هواپیمایی سلطنتی و مذاکره و مراسلات مورخه دهم مه ۱۹۲۸ که با سفارت دولت انگلستان راجع به اعطای این اجازه مبادله شده است، خاطر شما را مستحضر می دارد که دولت ایران فرود طیارات تجارتی آن کمپانی را در نقاط ذیل با شرایط و مقررات مفصله در تاریخی که در فصل دوم این اجازه نامه قید شده است تجویز می نماید:

اولاً، طیارات کمپانی مجاز خواهند بود که در ظرف سه سال در بوشهر و جاسک در فرودگاههای دولت ایران در ظرف یک سال یکصد و چهار مرتبه ایاباً و ذهاباً فرود آیند. در مواقع لزوم از فرودگاههای احتیاطی بندرلنگه هم می توانند استفاده نمایند. مدت توقف طیارات در فرودگاهها بیش از ۲۴ ساعت نخواهد بود مگر در موارد فرس ماژر.

ثانیاً، چون دولت ایران در نظر دارد که خط عبور هوایی قطعی را در مملکت خود از مرکز ایران مقرر دارد و مدت سه سال را برای مطالعات لازمه در استقرار خط مرز کافی می داند لهذا این اجازه عبور برای طیارات کمپانی هواپیمایی از ساحل خلیج فارس فقط برای مدت سه سال خواهد بود و در انقضای مدت مزبور این اجازه از طرف دولت ایران تجدید نخواهد شد. ابتدای استفاده از اول ژانویه ۱۹۲۹ خواهد بود. ولی هرگاه ابنیه ای که دولت ایران برای اداره سرویس مزبور می سازد تا اول ژانویه ۱۹۲۹ به اتمام نرسیده و به این جهت کمپانی نتوانست سرویس خود را دایر کند این اجازه سه ساله از وقتی محسوب خواهد شد که دولت ابنیه مرزی را ساخته و افتتاح راه را اخطار نماید.

ثالثاً، تمام شرایط فرود و توقف و مراسم گمرکی و تذکره مسافری و معاینه صحتی و الزامات تأمیناتی و پلیس و غیره مطابق مقررات نظامنامه مخصوص ایران خواهد بود که کمپانی مکلف به متابعت از آن می باشد.

رابعاً، طیارات کمپانی در فرودگاههای ثلاثه مرکزی فقط از تأسیسات موجوده که متعلق به دولت ایران است حق استفاده خواهند داشت و خود حق هیچ نوع تأسیس را نخواهند داشت و در آن فرودگاهها طیارات کمپانی از تلگراف بی سیم که دولت ایران دایر خواهد نمود حق استفاده خواهد داشت و نیز در هر یک از انبارهای بنزین دولتی در فرودگاههای مزبور کمپانی حق خواهد داشت که ذخیره بنزین برای طیارات خود تهیه نماید. مقدار بنزین در هر یک از فرودگاهها از میزان یک هزار گالون نباید تجاوز نماید. خامساً، کمپانی ملزم است که نسبت به محمولات پستی که از خاک ایران عبور می نماید از مقررات هوایی بین المللی تخطی ننماید و نیز ملزم است که در بوشهر برای اخذ محمولات پستی و مسافری خط هوایمایی مرکزی ایران با سرویسهای مربوطه قرار مقتضی را بر طبق مقررات نظامنامه هوایمایی ایران بدهد ولی این الزام کمپانی نباید باعث تغییر ساعات پرواز ورود و خروج طیارات کمپانی که قبلاً معین خواهد شد بشود. در خطی که سرویس هوایمایی ایران دایر باشد طیارات کمپانی حق حمل پست و مال التجاره و مسافر به خاک ایران از نقطه ای به نقطه دیگر یعنی «حق کاپوتاژ» ندارند.

سادساً، مادام که تکلیف حمل پست و مسافر از طیارات مزبوره از طرف دولت رفع نشده باشد کمپانی مکلف است پست رسمی دولتی را در هر پرواز با میزان حداکثر بیست و پنج لیور انگلیس مجانی حمل نماید بعلاوه برای مأمورین رسمی دولت ایران که با طیاره های مزبوره پرواز می نمایند صدی ده از کرایه عمومی تخفیف منظور نماید. این تخفیف فقط در وقتی منظور خواهد شد که مأمورین رسمی دولت ایران به مأموریت رسمی مسافرت کنند.

سابعاً، دولت ایران محق خواهد بود که در موارد ذیل این اجازه را فسخ نماید:

۱. در صورتی که یکی از اعضای کمپانی نظامات ملی و بین المللی یا مقررات این اجازه نامه را نقض نماید و کمپانی مجازات مقصر مطابق تقصیر او امتناع ورزد.
۲. در صورتی که نظامات ملی و بین المللی این اجازه نامه از طرف کمپانی یا اشخاصی که در خدمت کمپانی هستند نقض شود و دولت ایران آن را مهم یا عمدی بداند.

مراسله به سفارت انگلیس

در تعقیب مذاکرات شفاهی و مراسله ۱۷ فوریه ۱۹۲۸ جناب سر رابرت کلایو دولت ایران اجازه طیران و فرود آمدن در فرودگاههای دولتی را در نقاط معینه در اجازه نامه به کمپانی هواپیمایی به شرطی واگذار می نماید که طیارات مأمور حمل پست و مسافرین و مال التجارة ایرانی حق فرود آمدن در فرودگاه معینی را در بغداد داشته باشند.

امضا

۲. نامه سفارت انگلیس به وزارت امور خارجه راجع به برقراری روابط هواپیمایی
نامه سفارت بریتانیای کبیر در تهران

۱۰ مه ۱۹۲۸

آقای کفیل

همان طور که جناب عالی مستحضر می باشید، مسئله ارتباط سریع بین بریتانیای کبیر و هندوستان مورد علاقه خاص دولت پادشاهی بریتانیای کبیر و دولت هندوستان می باشد.

شرکت هواپیمایی امپراطوری قبلاً سرویس هفتگی از قاهره به بصره برقرار نموده و تمایل بسیار به امتداد آن تا هندوستان را دارد.

لذا ما یلیم یادآور شوم که دولت امپراطوری، با شناخت هدف صرفاً تجاری شرکت مذکوره راجع به کسب اجازه پرواز از ساحل ایران (خلیج فارس) این پیشنهاد را که به شرکت اجازه تمدید سرویس تا هندوستان را از راه ساحل ایران می دهد، با نظر موافق تلقی خواهد نمود.

موقع را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می شمارم.

امضا

به: جناب آقای میرزا فتح الله خان پاکروان کفیل وزارت امور خارجه

۳. نامه وزارت امور خارجه به سفارت انگلیس راجع به برقراری روابط هواپیمایی
نامه وزارت امور خارجه ایران

تهران، ۱۰ مه ۱۹۲۸

آقای وزیرمختار

چون دولت ایران در نظر دارد فرودگاههای دولتی احداث کند تا هواپیماهای بیگانه که بر فراز سرزمین ایران پرواز می‌کنند بتوانند تحت شرایطی در آن فرود آیند، لذا دلیل خاصی وجود ندارد که از اعطای چنین اجازه‌ای تحت شرایط قانونی، به هواپیماهای شرکت هواپیمایی امپراطوری، خودداری کند و آماده است که در این مورد با نماینده شرکت مذکور برای فراهم آوردن زمینه توافق درباره شرایط فرود هواپیماهای آن شرکت روی فرودگاههای دولتی طی مدت زمانی که تعیین خواهد شد، مذاکره نماید.

آقای وزیرمختار، احترامات فائقه مرا بپذیرید.

به جناب آقای سر ربرت کلایو، وزیرمختار بریتانیا در ایران

[پی‌نوشت:] در جلسه فوق‌العاده ۱۸ اردیبهشت ۱۳۰۷ هیئت وزرای عظام تصویب و به آقای پاکروان کفیل وزارت امور خارجه اجازه داده شد این مراسله را به سفارت انگلیس بنویسد.

۴. نامه وزارت امور خارجه ایران به سفیرکبیر انگلیس راجع به عوارض جاده
نامه وزارت امور خارجه ایران

آقای وزیرمختار

در پاسخ به نامه مورخ ۱۰ مه، افتخار دارد که به اطلاع آن جناب برساند هرچند در حال حاضر احتمال افزایش نرخ عوارض جاده پیش بینی نمی شود، مع هذا به نظر می رسد که مسائلی نظیر عوارض جاده انحصاراً در حوزه قوانین داخلی بوده و لذا در مورد آنها آزادانه و دلخواهانه مقررات وضع می شود و به هیچ وجه در اینگونه مسائل نمی توان در قبال حتی کشوری که تمایل به برقراری روابط بازرگانی با ایران دارد، خود را متعهد ساخت.

نظر به تمایل دولت ایران به توسعه تجارت خود، منطقاً احتمال ضعیفی می رود که بخواهد موانع بی ثمری برای توسعه بازرگانی عمومی از راه افزایش عوارض جاده و ایجاد هزینه های سنگین، به وجود آورد.
خواهشمند است، احترامات فائقه مرا بپذیرید.

به: جناب سر ربرت کلایو، وزیرمختار بریتانیا در ایران

[پی نوشت: هیئت وزرا در جلسه فوق العاده ۱۸ اردیبهشت ۱۳۰۷ این مراسله را تصویب و اجازه به آقای پاکروان کفیل وزارت امور خارجه دادند به سفارت انگلیس بنویسد.

۵. نامه سفارت انگلیس به وزارت امور خارجه راجع به انتصاب نماینده شرکت هواپیمایی

سفارت بریتانیا در تهران

۲۸ نوامبر ۱۹۲۸

آقای کفیل عزیز

مشتاقانه مایلم هرچه زودتر شما را مطلع سازم که شرکت هواپیمایی ایمپریال
ایرویز، آقای ادوارد ویلکینسون، مدیر بانک شاهنشاهی ایران در تهران را به عنوان
نماینده خود برای دریافت و پاسخگویی به نامه مربوط به اجازه پرواز از فراز ساحل ایران
(خلیج فارس) و استفاده از فرودگاههای دولتی بوشهر و جاسک و همچنین فرودگاه
موقتی لنکه، معرفی نموده است.

آقای کفیل عزیز، موقع را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می شمارد.

امضا

به: جناب آقای میرزا فتح الله خان پاکروان متصدی وزارت امور خارجه

۶. نامه وزارت امور خارجه به سفارت انگلیس راجع به اجازه فرود در خاک ایران و اعلام وصول آن از طرف سفارت انگلیس
نامه وزارت امور خارجه ایران

آقای وزیرمختار

دولت شاهنشاهی ایران که اطمینان دارد بحث و ترتیب مذاکرات در مورد مسائلی که در پاییز امسال مطرح خواهند شد، به همان نحو و با همان روحیه دوستانه و با همان توجه به منافع مشترک طرفین که در بررسی مسائل زمستان و بهار گذشته به کار رفت انجام خواهند شد، به هواپیماهای متعلق به شرکت «ایمپریال ایرویز» اجازه فرود روی مکانهای فرود در بوشهر و جاسک و روی زمین فرود موقت در لنگه از تاریخ مندرج در بند ۲ نامه مخصوص اعطای اجازه مذکور و طبق مقررات مندرج در این نامه را می دهد.

دولت شاهنشاهی ایران ضمن اعطای این اجازه، مایل است اعتماد خود را به اینکه ترتیب مسائل معوقه بین دو دولت با همان روحیه دوستانه و نیت خیر داده خواهد شد، ابراز نماید.

آقای وزیرمختار، خواهشمند است احترامات فائقه مرا بپذیرید.

به: جناب سر ربرت. اچ. کلایو وزیرمختار بریتانیا در تهران

[پی نوشت:] در جلسه هیئت وزرا مورخه اول آبان ۱۳۰۷ این مراسله و دو فقره مراسله فوق راجع به خط هواپیمایی جنوب تصویب و به آقای پاکروان کفیل وزارت امور خارجه دستورالعمل داده شد که به سفارت انگلیس در تهران اشعار دارد.

سفارت انگلیس در تهران

هشتم دسامبر ۱۹۲۸

آقای کفیل

افتخار دارم دریافت نامه مورخ هشتم دسامبر شما را تأیید نمایم. در طی نامه مذکور به این جانب اطلاع داده اید که دولت پادشاهی ایران به هواپیماهای حامل مراسلات پستی، مسافران و مال التجاره ایرانی کمپانی خطوط هوایی ایمپریال اجازه داده است پروازهایی از ایران به بغداد داشته باشند و در فرودگاهی که در آنجا تعیین خواهد شد، فرود آیند.

در پاسخ بدین وسیله به عالی جناب اطلاع می دهم که موضوع فوق الذکر به اطلاع دولت این جانب رسیده است.

از فرصت موجود استفاده نموده، یک بار دیگر عالی ترین مراتب احترامات خود را تقدیم می دارم.

امضا

به: عالی جناب میرزا فتح الله خان پاکروان
کفیل وزارت امور خارجه

۷. نامه رئیس هواپیمایی انگلیس به وزارت امور خارجه راجع به تقبل شرایط
نامه ایمریال ابرویز، شرکت با مسئولیت محدود
تهران، ۸ دسامبر ۱۹۲۸

عالی جناب

احتراماً ضمن اعلام وصول نامه مورخ ۸ دسامبر جناب عالی، مایلم به نام شرکت
«ایمریال ابرویز» قبول شرایط مندرج را به اطلاعاتان برسانم.

با توجه به مذاکراتی که در ماه ژوئن در تهران بین دولت متبوع آن جناب و
مدیرعامل شرکت انجام شد، افتخار دارم به اطلاع شما برسانم که در ساختمانهای متعلق
به ایزان که بدین منظور در فرودگاههای ایران در بوشهر و در جاسک تعیین گردیده اند،
دستگاههای رادیو تلگرافیک با موج طولانی ۱۵۵۰ متر که می تواند ارتباط با هواپیماهای
غیرنظامی را برقرار کنند، طبق شرایط ذیل، توسط شرکت، نصب خواهند شد.

۱. پس از انقضای مدت سه ساله مندرج در ماده دوم نامه تان و با در نظر گرفتن
استهلاک معمولی این دستگاهها، آنها در وضعی مناسب به نمایندگان شرکت در بوشهر
و جاسک تحویل داده خواهند شد.

۲. چنانچه سرویس شرکت «ایمریال ابرویز» در بوشهر و در جاسک قبل از
انقضای مدت مذکور متوقف شود، در روز خاتمه سرویس، این دستگاهها در شرایط
مناسب به نمایندگان شرکت در بوشهر و جاسک، توسط دولت ایران، تحویل داده خواهند
شد.

۳. ایستگاههای رادیو تلگرافیک توسط یک رادیو تلگرافچی رسمی دولت ایران
که وظایف خویش و روش کار رادیو تلگرافیک را به صورت مرسوم بین المللی انجام
خواهد داد، به کار خواهند افتاد.

۴. شرکت متعهد می شود که روشها و فن تلگراف بی سیم برای هواپیما را به
چهار تلگرافچی ایرانی که باید کاملاً ورزیده و حائز شرایط باشند را در یکی از
ایستگاهها تعلیم دهد.

۵. دولت ایران چهار تلگرافچی (یک نفر برای ایستگاه بوشهر، یک نفر برای
ایستگاه جاسک و دو نفر برای رزرو) را انتخاب می کند. هزینه رفت و آمد این سه

تلگرافچی از ایران تا مرکز تعلیم (بلیط درجه دو) به وسیله شرکت برداشت خواهد شد. همچنین شرکت هزینه های اقامت آنها از تاریخ عزیمت از ایران تا تاریخ بازگشت به ایران را به عهده خواهد گرفت. در مورد طول مدت اقامت آنها، شرکت تصمیم خواهد گرفت.

۶. چنانچه به نظر شرکت، یکی از تلگرافچی هایی که دوره کارآموزی را می گذرانند مناسب تشخیص داده نشوند، دولت ایران متعهد می شود که ظرف چهارده روز از تاریخ دریافت اطلاعیه مبنی به نامناسب بودن این تلگرافچی که به ایران بازگردانیده خواهد شد، جانشینی برای او تعیین نمایند.

۷. دولت ایران به بازرس مجاز شرکت اجازه می دهد که هر سه ماه یک بار یا در صورت لزوم بیشتر، از تأسیسات رادیو تلگرافیک در بوشهر و در جاسک بازدید نموده و نقایص فنی که ممکن است برای کار دستگاهها پیش بیایند را ترمیم کند.

۸. ایستگاهها فقط برای ارتباطات با هواپیمایی غیرنظامی یا سایر ایستگاههای مورد استفاده هواپیمایی کشوری به کار خواهند رفت و از آنها فقط برای انتقال و دریافت اطلاعیه های مربوط به سرویسهای هوایی کشوری استفاده خواهد شد.

احتراماً توجه شما را به این نکته جلب می نمایم که حضرت اشرف وزیر دربار در ماه ژوئن در تهران به مدیرعامل ما اطمینان داد که ساختمانهای مربوط به محل دستگاههای رادیو تلگرافیک در بوشهر و در جاسک و محل اقامت پرسنل در جاسک تا چند ماه دیگر برای استفاده آماده خواهند شد. لذا به خود اجازه می دهم از جناب عالی تقاضا نمایم که شرکت را مطمئن سازند که کارهای مذکور تا حد امکان هرچه سریعتر و لااقل تا سه ماه دیگر به پایان خواهند رسید.

از طرف ایمپریال ایرویز، شرکت بامسئولیت محدود

امضا

به: جناب پاکروان کفیل وزارت امور خارجه

۸. نامه رئیس هواپیمایی انگلیس مبنی بر تأکید بر قبول شرایط

ایمپریال ایرویز

تهران، ۸ دسامبر ۱۹۲۸

جناب آقای کفیل

وزارت امور خارجه — تهران

آقای کفیل

افتخار دارد ضمن اعلام وصول نامه مورخ ۸ دسامبر جناب عالی، ثبت نمایم که دولت شاهنشاهی به یک مأمور کنترل شرکت ایمپریال ایرویز در فرودگاه بوشهر و جاسک اجازه ورود آزادانه را می دهد.

آقای کفیل، خواهشمند است احترامات فائقه مرا بپذیرید.

امضا: از طرف ایمپریال ایرویز، شرکت با مسئولیت محدود

۹. اجازه ورود هواپیماها به بنادر بوشهر و جاسک از طرف ایران و پاسخ آن

۸ دسامبر ۱۹۲۸

نامه وزارت امور خارجه ایران

آقای وزیرمختار

دولت شاهنشاهی ایران که اطمینان دارد بحث و ترتیب مذاکرات در مورد مسائلی که در پاییز امسال مطرح خواهند شد، به همان نحو و با همان روحیه دوستانه و با همان توجه به منافع مشترک طرفین که در بررسی مسائل زمستان و بهار گذشته به کار رفت انجام خواهند شد، به هواپیماهای متعلق به شرکت «ایمپریال ایرویز» اجازه فرود روی مکانهای فرود در بوشهر و جاسک و روی زمین فرود موقت در لنگه از تاریخ مندرج در بند ۲ نامه مخصوص اعطای اجازه مذکور و طبق مقررات مندرج در این نامه را می دهد.

دولت شاهنشاهی ایران ضمن اعطای این اجازه، مایل است اعتماد خود را به اینکه ترتیب مسائل معوقه بین دو دولت با همان روحیه دوستانه و نیت خیر داده خواهد شد، ابراز نماید.

آقای وزیرمختار، خواهشمند است احترامات فائقه مرا بپذیرید.

به: جناب سر رابرت. اچ. کلایو وزیرمختار بریتانیا در تهران

[پی نوشت:] در جلسه اول آبان ماه ۱۳۰۷ هیئت وزرا تصویب شد و به آقای پاکروان کفیل وزارت امور خارجه دستور داده می شود که این مراسله را به وزیرمختار انگلیس در تهران بنویسد.

۸ دسامبر ۱۹۲۸

آقای کفیل

احتراماً وصول نامه مورخ ۸ دسامبر جناب عالی مبنی بر اینکه دولت شاهنشاهی با اعطای اجازه پرواز به هواپیماهای شرکت ایمپریال ایرویز از فراز ساحل ایران در خلیج فارس و استفاده از فرودگاههای دولتی در بوشهر و در جاسک، همچنین از فرودگاه موقت هواپیما در لنگه اعتماد خود را به اینکه مسائل معوقه بین دو دولت با روحیه دوستی و حسن نیت حل خواهند شد، اعلام می دارد.

دولت متبوع این جانب نیز امیدوار است مسائلی که تاکنون بین دو دولت معوق مانده اند به دوستانه ترین ترتیب، حل و فصل شوند.

آقای کفیل، خواهشمند است احترامات فائقه مرا بپذیرید.

امضا

به: جناب میرزا فتح الله خان پاکروان، کفیل وزارت امور خارجه

۳. عهدنامه منع برده‌فروشی

۱. رونوشت فارسی عهدنامه منع برده‌فروشی

مسوده معاهده

اعلی حضرت پادشاه بریتانیای کبیر، ایرلند و مستملکات انگلیس ماورای بحار
امپراطور هندوستان و اعلی حضرت اقدس پادشاه ایران،
چون مایل اند به هر وسیله‌ای که در دست دارند در موقوف ساختن امر برده‌فروشی
در تمام اقسام آن و تجارت برده در خشکی و دریا کمک کنند و مخصوصاً برای تأمین
یک معاضدت مؤثر بین آنها جهت این منظور و در نواحی متصله به سرحد مشترک،
مصمم شده‌اند که یک معاهده جدیدی برای این منظور منعقد نمایند و نمایندگان
مختار خود را به قرار ذیل معین کرده‌اند:
اعلی حضرت پادشاه بریتانیای کبیر ایرلند و مستملکات انگلیس و ماورای بحار...
برای بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی

...

برای هندوستان

...

اعلی حضرت اقدس پادشاه ایران

...

در حالی که اختیارنامه‌های خود را ارائه داده و آنها را صحیح و معتبر مشاهده
نمودند به قرار ذیل موافقت حاصل کردند:

فصل اول

هر یک از طرفین عالی مقام متعاهدین متعهد می‌شوند که تمام اقداماتی که در
حیطه اختیار آنها باشد برای جلوگیری و موقوف داشتن برده‌فروشی در تمام اقسام آن و
تجارت برده در خشکی و دریا به عمل آورند.
طرفین عالی مقام متعاهدین هرگونه مساعدت نسبت به یکدیگر در کوشش برای
انجام این منظور خواهند نمود.

فصل دوم

مخصوصاً مأمورین مربوطه آن ممالکی که در سرحد مشترک بین مستملکات

طرفین عالی مقام متعاهدین واقع می باشد برای انجام مقاصد مذکوره در فصل اول معاهده حاضر هرگونه معاضدت لازمه را خواهند نمود.

فصل سوم

اعلی حضرت پادشاه انگلستان بر حسب خواهش اعلی حضرت پادشاه ایران موافقت می فرمایند که بدون تحمیل هیچ گونه خرجی بر ایران به اعلی حضرت شاهنشاهی معاضدت عملی قوای مجریه خود را در اجرای مقاصد مذکوره در فصل اول معاهده حاضر مبذول دارند.

برای اینکه معاضدت مأمورین بحری انگلیس مؤثراً اجرا شود اعلی حضرت پادشاه ایران از طرف خود موافقت می نماید که اجازه دهند جهازات تجارتی دارای بیرق ایران یا متعلق به اتباع ایران را که ممکن است مشغول حمل برده باشد و یا آنکه به جهات صحیحی مورد سوءظن واقع شود که در طی مسافرت خود مشغول حمل برده می باشد یا بوده، تجسس و توقیف کنند مشروط بر اینکه هرگاه این قبیل برده ها در یک چنین جهاز تجارتی یافت بشود و یا آنکه مدرک ظاهری موجود باشد که کشتی مزبور مشغول تجارت برده بوده، آن کشتی با تمام مسافرین آن به نزدیکترین مأمورین ایران برای رسیدگی و محاکمه برده خواهد شد. و در صورتی که یک چنین مدرک ظاهری موجود نباشد کشتی مزبور توقیف نخواهد شد و یا آنکه از خط سیر خود منحرف نخواهد گردید.

فصل چهارم

معاهده حاضر باید به امضا برسد و نسخ امضاشده هرچه زودتر در طهران مبادله گردد و از تاریخ مبادله تصویب آن به موقع اجرا گذارده خواهد شد.

پس از آنکه معاهده حاضر به موقع اجرا گذارده شد، معاهده راجع به برده فروشی بین بریطانیای کبیر و ایران که در تاریخ ۲ مارس ۱۸۸۲ امضا شده خاتمه خواهد یافت. مگر در مورد هر اقدامی که به موجب معاهده مزبوره به عمل آید یا شروع شده باشد.

به ملاحظه مراتب فوق، نمایندگان مختار فوق الذکر معاهده حاضر را امضا نموده و آن را به مهر خود ممهور کردند.

تهران ... به تاریخ ...

۲. نامه سفارت انگلیس درباره تلگرافهای رسیده از جمله مربوط به منع برده فروشی
نامه سفارت بریتانیا در تهران

۱۱ ژانویه ۱۹۲۹

وزیر عزیزم

به پیوست، سریعاً اسناد ذیل را برایتان ارسال می دارم:

۱. ترجمه تلگرامی از سر هنری دابس درباره نامه مورخ سوم ماه جاری جناب عالی که اخیراً به دستم رسیده است.
  ۲. متن مربوط به ماده چهار عهدنامه ایران و آلمان که به من مرحمت نموده بودید. یک کپی از آن را برای وزارت خارجه ارسال خواهم داشت.
  ۳. خلاصه کوتاهی به زبان انگلیسی واصله از سفارت ما در کابل راجع به سخنرانی امان الله شاه در ماه اکتبر شامل برنامه اصلاحات آن پادشاه.
  ۴. طرح کنوانسیون (با ترجمه فارسی) مربوط به بردگی در خلیج فارس برای جانشینی کنوانسیون ۱۸۸۲.
- وزیر عزیزم، خواهشمند است احترامات فائقه مرا بپذیرید.

امضا

به: حضرت والا تیمورتاش وزیر دربار

۳. نامه آندره هس به تیمورتاش وزیر دربار راجع به عهدنامه

نامه آندره هس

تهران، ۲۹ مارس ۱۹۳۰

حضرت والا

افتخار دارم به ضمیمه متن انگلیسی، ترجمه ای را که از من خواسته بودید، ارسال نمایم.

از مقایسه آن با کنوانسیون ۱۸۸۲، چنین نتیجه گرفتم که ماده ۳ طرح فعلی کاملاً مشابه ماده یک کنوانسیون ۱۸۸۲ جز در دو مورد زیر می باشد:

۱. در کنوانسیون ۱۸۸۲ این جمله آمده است: «برای اجتناب از ورود بردگان سیاه، مرد و زن، به ایران...» در طرح مذکور این جمله ذکر نشده است.

۲. در کنوانسیون ۱۸۸۲، توقیف فقط در صورت جرم مشهود تجارت، یعنی چنانچه برده ای در کشتی پیدا شود، امکانپذیر است. در طرح مذکور غیر از این مورد، توقیف در صورتی امکانپذیر است که در جریان سفر، تجارت «در نگاه اول بوضوح مشهود باشد» حتی اگر هیچ برده ای در کشتی ملاحظه نشود.

به این ترتیب این طرح مقررات کنوانسیونی را که به قول خودش فسخ می نماید را تشدید می کند.

سوءنیت آن نسبت به حاکمیت ایران بیش از موافقتنامه ۱۸۵۱ است که به موجب آن باید در کشتی های جنگی سریع السیر راهنمای بریتانیایی افسران ایران حضور داشته باشند و بدون حضور و همکاری آنها هیچ گونه توقیفی امکانپذیر نمی باشد. این طرح بیش از کنوانسیون بین المللی راجع به بردگی (جدیدترین آن) به کشتی های جنگی سریع السیر راهنمای بریتانیایی، اختیار می دهد.

حضرت والا، احترامات فائقه مرا بپذیرید.

امضا: آندره هس

به: تیمورتاش

۴. قرارداد انحلال اداره تلگراف هند و اروپا در ایران

قرارداد راجع به انحلال اداره تلگراف هند و اروپا در ایران

۱۷ فوریه ۱۹۳۲

اعلی حضرت همیون شاهنشاه ایران

و

اعلی حضرت پادشاه انگلیس و ایرلاند و مستملکات انگلیس ماورای بحار و امپراطور هندوستان

چون در نظر دارند مسائلی را که در نتیجه انحلال اداره تلگراف دولتی هند و اروپا به ظهور رسیده است تصفیه نمایند، تصمیم به انعقاد قراردادی در این باب نموده و اختیارداران خود را به قرار ذیل تعیین نمودند.

اعلی حضرت شاهنشاه ایران

جناب اشرف آقای محمد علی خان فروغی وزیر امور خارجه

اعلی حضرت پادشاه انگلیس و ایرلاند و مستملکات انگلیس ماورای بحار و امپراطور هندوستان

برای انگلیس و ایرلاند شمالی:

آقای رزینالد هرره هوار دارای نشان ذی‌شان سن میشل و سن ژرژ وزیرمختار و مأمور فوق‌العاده خود در ایران

برای هندوستان:

معزی‌الیهما بعد از مبادله اختیارنامه‌های خود که در کمال صحت و اعتبار بود، در مراتب ذیل موافقت حاصل نمودند.

ماده ۱

۱. دولت مملکت متحده بریتانیای کبیر و ایرلاند شمالی و حکومت هندوستان

از تاریخ اول مارس ۱۹۳۱ خطوط تلگرافی ذیل را

تهران — بوشهر

طهران — زاهدان (دزداب)

رباط — زابل (سیستان)

کرمان — بندرعباس

بندرعباس — هنگام

با تمام توقف گاههای غلامها و مراکز تلفونی و کلیه ملزوماتی که فعلاً در طول خطوط تلگرافی موجود و برای نگهداری خطوط مزبوره لازم می باشد به دولت ایران واگذار می نمایند.

۲. و نیز دولت مملکت متحده و حکومت هندوستان کلیه دستگاههای تلگرافی و اثاثیه و ملزومات دفتری را که برای به کار انداختن خطوط تلگرافی لازم می باشد به دولت ایران واگذار می نمایند.

۳. موافقت حاصل است که مسئولیت نگهداری خط خوزستان دیگر به عهده اداره تلگراف دولتی هند و اروپا نمی باشد.

ماده ۲

ابنیه تلگرافخانه های متعلق به اداره تلگرافی دولتی هند و اروپا که در نقاط ذیل واقع می باشد از تاریخ اول مارس ۱۹۳۱ به دولت ایران واگذار می شود.

نقاط جزء تهران	نقاط جزء شیراز	نقاط جزء یزد	نقاط جزء کرمان
علی آباد — ده آباد	مسیونند — دشت ارژن — اردکان — مهدی آباد	کمال آباد — نهرود —	دولت آباد — پور
کنار تخته			

نقاط سرحدی

فهره — شورگرز — کهورک — سیبه — دهنه — هرمک — گردی

اداره تلگراف هند و اروپا می تواند از اول مارس ۱۹۳۱ تمام ابنیه دیگر خود را که عبارت است از منازل مخصوص رئیس و نایب رئیس و مفتش کل در طهران و خانه رئیس واقعه در قلعهک و منازل اعضا و کلوب واقعه در چهارراه سیدعلی در طهران و نیز ابنیه متعلقه به اداره را در شیراز و کرمان و اصفهان به فروش برساند.

ماده ۳

طرفین متعاهدین موافقت می نمایند که کلیه دیون و دعاوی راجعه به مسائل تلگرافی که تا حال بین آنها تصفیه نشده است ملغی گردد.

ماده ۴

۱. دولت ایران به عاملی که از طرف دولت مملکت متحده و حکومت هندوستان تعیین می شود اجازه خواهد داد تا اول مارس ۱۹۴۵ در نگاهداری و یا عملیاتی که برای کارکردن تلگراف تحت البحری در بوشهر و هنگام و جاسک و چاه بهار لازم است و نیز در نگاهداری قسمت خط جاسک گوادر که در خاک ایران واقع است اقدام نماید.

۲. دولت ایران ملزومات و آلات و ادواتی را که برای کار کردن سیم ارضی و سیمهای تحت البحری و دفاتر آن لازم است از حقوق گمرکی و هرگونه عوارض دیگر معاف خواهد نمود.

۳. ولیکن کلیه مخارج لازمه به جهت نگاهداری و کارکردن خط ارضی و سیمهای تحت البحری و دفاتر آن که در تحت نظارت عامل سابق الذکر می باشد به عهده خود مشارالیه خواهد بود.

کشتی مرمت کننده عامل مزبور گاه به گاه به اقتضای احتیاجات سیمهای تحت البحری را که به توسط مشارالیه اداره می شود به خلیج فارس خواهد آمد. در مواقع مذکوره عامل مزبور با اعضا و ملزومات موجود خود به دولت ایران به قدری که در قوه دارد مساعدت نموده و سیم تحت البحری را که رابط بین جزیره هنگام و بندرعباس می باشد به خرج دولت ایران مرمت و اصلاح خواهد نمود.

۴. مقرر است که اداره سیمهای تحت البحری در خاک ایران مستقیماً از قبول تلگرافات به هر مقصدی که باشد و نیز از تعلیم تلگرافات مستقیماً به صاحبان آنها خودداری خواهد نمود. این وظایف را فقط اداره پست و تلگراف ایران انجام خواهد داد و اداره مزبور برای این کار دفاتر تلگرافی در هنگام و جاسک و چاه بهار و گواتر برقرار خواهد ساخت. اداره پست و تلگراف ایران باید روابط بین دفاتر خود و خطوطی را که به توسط عامل سابق الذکر اداره می شود تأمین نماید.

۵. عامل مزبور تقبل می نماید تلگرافاتی را که بین ادارات محلی ایران مبادله

می شود مجاناً مخابره کرده و از مخابرات محلی دیگر یک نرخ واحدی برای تمام خطوط بوشهر چاه بهار از قرار کلمه ای بیست سانتیم طلا دریافت دارد و بیست سانتیم مزبور را بالمناصفه با دولت ایران تقسیم نماید.

۶. مخابرات بین المللی که از دو طرف بین اداره خطوط تلگرافی که تحت اداره عامل مزبور قرار گرفته و اداره تلگراف ایران صورت می گیرد مشمول تعرفه های بین المللی می باشد.

ولیکن دولت ایران از تلگرافاتی که به وسیله خط ارضی و یا سیمهای تحت البحری که از طرف عامل مزبور اداره می شود بین عراق و هندوستان مبادله می گردد اعم از اینکه مبدأ یا مقصد این تلگرافات دو مملکت مزبوره بوده و یا به طور ترانزیت از آن دو مملکت مخابره شده باشد حقی دریافت نخواهد کرد.

ماده ۵

طرفین متعاهدین توافق می کنند که از اول مارس ۱۹۴۳ الی اول مارس ۱۹۴۵ راجع به ترتیبی که باید بعد از تاریخ ۱۹۴۵ به موقع اجرا گذارده شود داخل مذاکره شوند.

ماده ۶

۱. این قرارداد قائم مقام کلیه قراردادهایی می باشد که در امور تلگرافی بین طرفین متعاهدین موجود بوده است به استثنای معاهدات بین المللی عمومی که طرفین در آن شرکت کرده اند.

۲. این قرارداد به تصویب رسیده و اسناد مصوبه آن در اسرع اوقات ممکنه در طهران تسلیم خواهد شد. قرارداد مزبور را طرفین متعاهدین از اول مارس ۱۹۳۱ مجری شده محسوب خواهند داشت.
بنأ علیهذا نمایندگان مختار سابق الذکر این قرارداد را امضا نموده و با مهر خود ممهور نمودند.

به تاریخ ۱۷ فوریه ۱۹۳۲ در طهران در نسخین تحریر شد.

امضا محمدعلی فروغی
برای هندوستان امضا ر.ح. هوار

برای بریطانیای کبیر و ایرلاند شمالی

امضا ر.ح. هوار

[پی‌نوشت:] قانون اجازه مبادله قرارداد راجع به انحلال اداره تلگرافی هند و اروپا در ایران در تاریخ ۵ خرداد ۱۳۱۱ به تصویب مجلس شورای ملی رسیده است.

۵. قرارداد مالی

۱. متن قرارداد

قرارداد مالی فیما بین دولت شاهنشاهی ایران و

دولت مملکت متحدهٔ بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی

دولت شاهنشاهی ایران و دولت مملکت متحدهٔ بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی با توجه به مقررات مادهٔ ۷ پیمان اتحاد منعقد در نهم بهمن ماه ۱۳۲۰ (۲۹ ژانویهٔ ۱۹۴۲) و با میل به تسهیل در معاملات بازرگانی و مالی بین ایران و ممالکی که در گروه استرلینگ واقع اند نمایندگان تام‌الاختیاری برای عقد قرارداد درین باب تعیین و نمایندگان مزبور با اجازه از دول متبوعهٔ خود در موارد ذیل موافقت نمودند:

مادهٔ اول

الف) عنوان گروه استرلینگ در هر موقع همان مفهومی را که در مقررات مربوط به نظارت ارز که در مملکت متحدهٔ بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی در آن موقع اجرا می‌باشد دارا خواهد بود.

ب) عنوان بانکهای مجاز در ایران در هر موقع به بانکهایی در ایران اطلاق می‌شود که به موجب مقررات جاریه در ایران در همان موقع مجاز به معاملات ارز خارجی باشند.

ج) مقصود از جمله «موجودی لیره به حساب بستانکار دولت شاهنشاهی ایران» وجوهی است که به لیرهٔ استرلینگ خواه به نام دولت شاهنشاهی ایران و خواه به اختیار کمیسیون ارز ایران در انگلستان موجود باشد.

د) منظور از جمله «موجودی دلار به حساب بستانکار دولت شاهنشاهی ایران» وجوهی است که به دلار خواه به نام دولت ایران و خواه به اختیار کمیسیون ارز ایران در ایالات متحدهٔ آمریکا موجود باشد.

مادهٔ دوم

دولت مملکت متحدهٔ انگلستان هر اقدامی که در حیطة اختیار او باشد و تطبیق با مقتضیات اوضاع عمومی جنگ نماید برای تأمین فروش و ورود کالاهای ضروری به ایران به عمل خواهد آورد.

ماده سوم

دولت شاهنشاهی ایران اقدامات لازمه به عمل خواهد آورد که پول رایج ایران به قدر کفایت جهت کلیه معاملات بازرگانی و مالی بین گروه استرلینگ از طرفی و ایران از طرف دیگر در دسترس باشد.

ماده چهارم

خرید و فروش پولهای گروه استرلینگ در ایران تماماً به وسیله بانکهای مجاز در ایران صورت خواهد گرفت و اسامی بانکهای مجاز مزبور و طرف آنها در مملکت متحده انگلستان و ایالات متحده آمریکا از طرف بانک ملی ایران یا از مجرای آن به اطلاع بانک انگلستان خواهد رسید.

ماده پنجم

الف) دولت شاهنشاهی ایران پولهای گروه استرلینگ را که جهت هزینه های دولت مملکت متحده انگلستان در ایران عرضه می شود به نرخهای معینه در ماده ۶ زیر به ریال خریداری خواهد نمود.

ب) دولت شاهنشاهی ایران هیچ گونه تضییقات غیرموجهی را در مورد سایر معاملات که به پول گروه استرلینگ صورت می گیرد مخصوصاً در خرید پولهای گروه استرلینگ به ریال معمول نخواهد داشت و تعهد می نماید که کلیه معاملات مجاز به نرخهای مصرح در ماده ۶ زیر به عمل آید.

ماده ششم

الف) دولت شاهنشاهی ایران نرخهای خرید و فروش لیره انگلیسی را به ریال به شرح زیر تعیین می نماید:

نرخ خرید نبایستی از ۱۲۸ ریال هر لیره انگلیسی کمتر باشد.
نرخ فروش نبایستی بیش از دو ریال از نرخ خرید تجاوز نماید.
و برای سایر وجوه گروه استرلینگ نرخهای خرید و فروش به همین نسبت معین خواهد شد.

در صورت تغییر در نرخ رسمی متوسط مبادله لیره و دلار در لندن و نیویورک نرخهای مصرح فوق نیز قابل تجدید نظر خواهد بود.

ب) دولت شاهنشاهی ایران بر اساس نرخ متوسط رسمی لندن - نیویورک

نرخهای خرید و فروش دلار ایالات متحده آمریکا را به ریال نیز تعیین خواهد نمود.

ماده هفتم

(الف) موجودی‌های لیره و دلار به حساب بستانکار دولت شاهنشاهی ایران در حساب بانکهای مجاز ایران در مملکت متحده انگلستان و ایالات متحده آمریکا نگاهداری خواهد شد.

(ب) موجودی‌های لیره و دلاری که به حساب بستانکار دولت شاهنشاهی در مواقع مختلف باقی است به طریقی که بعداً بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت مملکت متحده انگلستان موافقت شود تعیین خواهد شد و برای تعیین موجودی‌های مزبور دولت شاهنشاهی ایران هرگونه تسهیلات مقتضی را فراهم خواهد نمود.

ماده هشتم

در صورت وقوع هرگونه تغییری در بهای رسمی زر در لندن موجودی‌های لیره به حساب بستانکار دولت شاهنشاهی ایران در آخر ختم معامله روز قبل از تغییر تعیین و تشخیص داده خواهد شد و کلیه موجودی‌های معینه که بدین طریق تشخیص داده شود بر اساس نرخ رسمی جدید زر زیاد و کم خواهد گردید.

ماده نهم

هرگاه در مواردی دولت شاهنشاهی ایران به منظور تأمین بهای کالاهایی که از امریکای شمالی وارد ایران خواهد نمود احتیاج به دلار داشته باشد و موجودی‌های دلار به حساب بستانکار دولت شاهنشاهی ایران تکافوی پرداخت بهای کالاهای مزبور را ننماید دولت شاهنشاهی ایران می‌تواند از محل موجودی‌های لیره مبلغی که برای تأمین کسر مذکور لازم است برداشت و به مصرف خرید زر از بانک انگلستان به بها و شرایط مصرحه در ماده یازدهم زیر برساند با شرط اینکه قبل از استفاده از موجودی‌های لیره برای خرید زر دولت شاهنشاهی ایران طبق مقررات قانون ارز ایران اقدامات لازمه جهت به دست آوردن کلیه موجودی‌های دلار امریکایی ایالات متحده که در تصرف اشخاص مقیم ایران هستند به عمل آورده باشد. مقصود از کلمه (کالاهای) مندرج در این ماده لوازم مورد احتیاج است که برای صدور از امریکای شمالی به ایران موجود باشد و بتوان آن را از امریکای شمالی به ایران حمل نمود و همچنین نباید مشمول تسهیلاتی باشد که دولت ایالات متحده آمریکا به موجب قانون وام و اجاره در موارد مختلف برای ایران فراهم

می آورد.

ماده دهم

الف) میزان موجودی های لیره استرلینگ به حساب بستانکار دولت شاهنشاهی ایران در تاریخ ۳۰ ژوئن ۱۹۴۲ به طریقی که در ماده هفتم این قرارداد مقرر گردیده تعیین خواهد گردید. دولت مملکت متحده انگلستان تعهد می کند که از موجودی هایی که به این ترتیب تشخیص داده شده، چهل درصد آن قابل تبدیل به زر باشد و نیز تعهد می نماید ترتیبی بدهد که دولت شاهنشاهی ایران قادر باشد زرهای مزبور را به بها و شرایطی که در ماده ۲۱ ذیل ذکر شده از بانک انگلستان خریداری نماید.

ب) هرگاه موجودی های لیره که در آخر هر شش ماه بعد از شش ماهی که به سی ام ژوئن ۱۹۴۲ منتهی می شود به حساب بستانکار دولت شاهنشاهی ایران باشد نسبت به موجودی های آخر شش ماه قبل پس از کسر بهای زری که بعداً به موجب مقررات این ماده خریداری شده فزونی داشته باشد مبلغ فزونی مزبور مطابق مقررات ماده ۷ این قرارداد معین خواهد شد. دولت مملکت متحده انگلستان تعهد می کند که از میزان فزونی که به این ترتیب تشخیص داده شده چهل درصد آن قابل تبدیل به زر باشد و نیز تعهد می نماید ترتیبی بدهد که دولت شاهنشاهی ایران قادر باشد زرهای مزبور را به بها و شرایطی که در ماده ۱۱ ذیل ذکر شده از بانک انگلستان خریداری نماید.

ماده یازدهم

زری که تحت شرایط مواد ۹ و ۱۰ این قرارداد از طرف دولت شاهنشاهی ایران از بانک انگلستان خریداری می شود بنا بر اختیار دولت مملکت متحده انگلستان در اوتاوا یا در اتحادیه آفریقای جنوبی تحویل خواهد گردید.

بهای آن در صورت تحویل در اوتاوا بر اساس نرخ زر در اوتاوا به دلار دولت ایالات متحده آمریکا و مظنه نرخ رسمی متوسط لیره و دلار در لندن در روز خرید احتساب خواهد گردید و در صورتی که تحویل زر در اتحادیه آفریقای جنوبی صورت گیرد بها طبق نرخ رسمی زر در لندن در روز خرید احتساب خواهد شد.

ماده دوازدهم

دولت شاهنشاهی ایران هیچ مقدار از زر تحصیل شده تحت شرایط این قرارداد را مادامی که جنگ فعلی ادامه دارد به مصرف معاملات بازرگانی یا مالی با هیچ یک از

318

مادہ سیزدهم

دولت شاهنشاهی ایران موجودی‌های لیره به حساب بستانکار خود را فقط برای پرداخت در ممالک گروه استرلینگ مصرف خواهد نمود.

مادۂ چہار دہم

دولتین شاهنشاهی ایران و مملکت متحدۀ انگلستان تعهد می‌کنند برای اجرای این قرارداد در مواقع لزوم هرگونه مقررات قانونی وضع و اقدامات اداری به عمل آورند.

ماده پانزدهم

(الف) این قرارداد از تاریخ پنجم خرداد ماه ۱۳۲۱ (۲۶ مه ۱۹۴۲) اجرا خواهد شد و (طبق مندرجات بند ب-ج ذیل) در تاریخ خروج نیروی دولت اعلیٰ حضرت پادشاه انگلستان از ایران طبق ماده ۵ پیمان اتحاد مورخه نهم بهمن ۱۳۲۰ (۲۹ ژانویه ۱۹۴۲) منقضی خواهد گردید.

ب) در تاریخ انقضای این قرارداد مذکور در بند (الف) موجودی‌های لیره در حساب بستانکار دولت شاهنشاهی ایران که طبق ماده ۷ فوق تشخیص خواهد گردید به حساب مخصوصی به بانک انگلستان نقل خواهد شد مقررات ماده ۱۰ بند (ب) در مورد موجودی‌های این حساب مخصوص مجری خواهد شد و انقضای قرارداد که در بند (الف) ذکر شده حکم انتهای شش ماه را خواهد داشت.

ج) مادامی که موجودی لییره به حساب مخصوص تماماً مصرف نشده باشد مقررات مواد هشت و سیزده نسبت به آن موجودی مجری خواهد گردید و مقررات ماده ۲ نیز به قوت خود باقی خواهد بود.

امضا کنندگان ذیل نمایندگان تام الاختیار قرارداد حاضر را امضا و مهر می نمایند.

در تهران در تاریخ پنجم خرداد ۱۳۲۱ (۲۶ مه ۱۹۴۲) به دو نسخه فارسی و انگلیسی تهیه گردید و هر دو نسخه به تساوی معتبر شناخته می‌شود.

ازطرف دولت شاهنشاهی ایران
وزیر امور خارجه دولت ایران
امضا

ازطرف دولت مملکت متحده انگلستان و ایرلند شمالی
وزیر مختار وایلیچی مخصوص اعلی حضرت پادشاه انگلستان
امضا

۲. متمم قرارداد مالی

متمم قرارداد مالی مورخ پنجم خرداد ۱۳۲۱

دولت شاهنشاهی ایران و دولت مملکت متحده انگلستان و ایرلند شمالی با توجه به مقررات قرارداد مالی که در تاریخ پنجم خرداد ۱۳۲۱ (۲۶ مه ۱۹۴۲) بین دولتین منعقد گردیده و من بعد به نام قرارداد اصلی نامیده خواهد شد.

با تمایل به تسهیل معاملات مالی بین دولتین ایران و کشورهای داخل در منطقه استرلینگ نمایندگان مختاری تعیین و انتخاب کردند که قراردادی برای انجام این منظور منعقد نمایند و ایشان با تحصیل اختیارات لازمه از دول متبوعه خود به شرح پایین موافقت نمودند:

ماده ۱ — اصلاحات زیر در متن قرارداد اصلی به عمل خواهد آمد.

الف) در ماده ۱۰ در جمله «چهل درصد قابل تبدیل به طلا خواهد بود» در هر کجا که این جمله نوشته شده باشد کلمات «شصت درصد» باید جانشین «چهل درصد» گردد.

ب) در بند ۲ ماده ۱۰ و در بند ۲ ماده ۱۵ کلمه «یک چهارم سال» باید جانشین کلمه «نیمه سال» گردد، در هر کجا که کلمه اخیرالذکر نوشته شده باشد.

ج) در ماده ۸ کلمات «مجموع موازنه که بدین طریق به دست می آید» باید جانشین کلمات «کلیه موجودی های معینه که بدین طریق به دست می آید» گردد.

ماده ۲ — اثر اجرایی ماده ۱۰ قرارداد اصلی باید همواره چنین تلقی شود که مقررات بند الف از ماده ۱ این قرارداد از تاریخ شروع قرارداد اصلی اجراء شده بوده است. امضا کنندگان ذیل نمایندگان تام الاختیار قرارداد حاضر را امضا و مهر می نمایند. انجام یافت در تهران در تاریخ پنجم بهمن ماه ۱۳۲۱ (۲۵ ژانویه ۱۹۴۳) در دو نسخه به زبان فارسی و انگلیسی که هر دو متساویاً دارای اعتبار می باشند.

از طرف دولت شاهنشاهی ایران   از طرف دولت مملکت متحده انگلستان

وزیر امور خارجه دولت ایران   و ایرلند شمالی

امضا   وزیر مختار و نماینده فوق العاده اعلى حضرت پادشاه انگلستان

امضا

۳. نامه رابزن مالی سفارت انگلیس به وزیر دارایی ایران

سفارت انگلیس — تهران

شماره ۴۸۴/۵۴/۴۲

تاریخ ۲ مه ۱۹۴۲

وزیر عزیزم

۱. سفارت دولت اعلی حضرت پادشاه انگلستان به وسیله وزیر امور خارجه دولت متبوع خود اطلاع حاصل کرده است که سفارت شاهنشاهی ایران در لندن از دولت اعلی حضرت پادشاه انگلستان چنین دعوی کرده که باید تسهیلاتی فراهم شود که از اول اکتبر ۱۹۴۱ هر سه ماه مبلغ ۷۵۰,۰۰۰ لیره از موجودی استرلینگ آن دولت به زر تبدیل شود که پرداخت بهای کالاهایی که از آمریکای شمالی خریداری شده تأمین کند.

۲. دولت اعلی حضرت پادشاه انگلستان حاضر است موافقت کند که از موجودی استرلینگ دولت شاهنشاهی ایران آن میزانی که برای تهیه وجه به جهت دولت شاهنشاهی ایران که به منظور پرداخت بهای کالا از آمریکای شمالی لازم باشد با شرایط ذیل به زر تبدیل نماید.

(الف) کالاهای مربوطه می بایستی از جمله کالاهای ضروری باشد و صدورشان از آمریکای شمالی به ایران مجاز باشد و حملشان از آمریکای شمالی به ایران میسر باشد و از جمله کالاهای مشمول تسهیلات وام و اجاره که دولت کشورهای متحد امریکا گاه به گاه به ایران ممکن است اعطا کند نباشد.

(ب) میزان وجه مورد تسعیر محدود به مقداری خواهد بود که ارزش حقیقی کالاهای مربوطه از موجودی دلاری که از هر منبع دیگری در دسترس دولت شاهنشاهی ایران باشد تجاوز کند.

۳. تعهد دولت اعلی حضرت پادشاه انگلستان در مورد موافقت با امر تسعیر موجودی های استرلینگ دولت شاهنشاهی ایران به عنوان تأمین تقاضای سفارت شاهنشاهی ایران که در جمله بالا بدان اشاره رفته باید تلقی گردد.

۴. بدیهی است هر تسعیری که طبق مفاد این نامه صورت می گیرد میزان موجودی استرلینگ دولت شاهنشاهی ایران را که مشمول هرگونه قرار تسعیر دیگری که بعدها بین دولتین داده شده باشد می کاهد.

۴. نامه وزیرمختار انگلیس به وزیر امور خارجه ایران

BRITISH LEGATION,
TEHRAN.

26th May, 1942.

آقای وزیر

Monsieur le Ministre,

محترماً با اطلاع آنجناب میرساند که واضح است که در موقع احتساب موجودیهای پلریه دولت شاهنشاهی ایران از نظر اجرای قرارداد مالی که در تاریخ امروز با مضاعف رسیده کلیه موجودیهای پول گسره استرلینگ اهم از اینکه متعلق به دولت شاهنشاهی ایران و یا در اختیار کمیسیون ارز ایران باشد قابل تبدیل پلریه استرلینگ به نرخ رسمی خواهد بود .

موقع را مغتنم شمرده احترامات فائقه را

تجدید مینماید .

I have the honour to inform Your Excellency that it is understood that in calculating the sterling balances of the Imperial Iranian Government for the purposes of the Financial Agreement which has been signed today, all amounts of Sterling Area currencies held by the Imperial Iranian Government or at the disposal of the Iranian Exchange Commission will be convertible into pounds sterling at the official rates of exchange.

I avail myself of this opportunity to renew to Your Excellency the assurance of my highest consideration.

His Excellency,
Monsieur Ali Soheily,
Minister for Foreign Affairs,
TEHRAN.

۵. اعلام توافق وزیر امور خارجه ایران با نامه وزیرمختار انگلیس

شماره ۶۲۳

تاریخ ۵ خرداد ماه ۱۳۲۱

آقای وزیرمختار

محترماً وصول نامه آن جناب مورخه امروز که در آن اطلاع می دهند:

«که واضح است که در موقع احتساب موجودی های لیره دولت شاهنشاهی ایران از نظر اجرای قرارداد مالی که در تاریخ امروز به امضا رسیده کلیه موجودی های پول گروه استرلینگ اعم از اینکه متعلق به دولت شاهنشاهی ایران و یا در اختیار کمیسیون ارز ایران باشد قابل تبدیل به لیره استرلینگ به نرخ رسمی خواهد بود.»
اشعار می دارد. موقع را مغتنم شمرده احترامات فائمه را تجدید می نماید.

امضا

جناب سر ریدر ویلیام بولارد وزیرمختار

دولت اعلی حضرت پادشاه انگلستان — تهران

۶. نامه های سفارت انگلیس به اداره عهود وزارت امور خارجه راجع به اختیاریانه طرف انگلیسی

سفارت انگلیس
تهران

۲۱ خرداد ۱۳۲۱

شماره ۱۱۵۲

دوست عزیزم

عطف به اکران اخیر فیما بین اینکه
نامه * مدایر با اختیار کامل که بر طبق آن
بجانب وزیر مختار اعلیحضرت پادشاه
انگلستان اجازه داده شده قرارداد
مالی را که در تاریخ ۲۶ می (۵ خرداد)
فیما بین دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان
و دولت ایران امضاء گردیده از طرف
دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان
در مملکت متحده * انگلستان و ایرلند
شمالی امضا نمایند در لفافه های
بعلاوه رونوشت اختیاریانه * تدارفی را
که قبلاً ملاحظه نموده اید در جواب
اوسال میadam.

۲ - منضم خواهم شد اختیاریانه * کامل
مربوط بایران را در این باب جهت دوست
ارسال دارید * دوست صمیمی ادیان
هولم
اقای صمیمی اداره * عهود وزارت
امور خارجه

BRITISH LEGATION,
TEHRAN.
11th June, 1942.

Handwritten signature

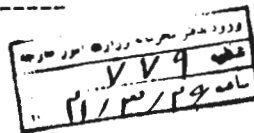
With reference to our recent conversation, I enclose herein a Full Power authorising and empowering His Majesty's Minister to sign on behalf of H.M. Government in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland the financial agreement between His Majesty's Government and the Iranian Government, signed on May 26th. I also enclose a copy of the telegraphic full power which you have already seen.

2. I should be grateful if you would send me the corresponding Iranian Full Power.

Handwritten signature

Handwritten signature

Monsieur Samiy,
Treaty Department,
Ministry of Foreign Affairs,
T E H R A N.

RMAH.

سفارت انگلیس طهران
۱۵ تهر ۱۳۲۱
شماره ۱۱۸۶

BRITISH LEGATION,
TEHRAN.
6th July, 1942.

Dear Mr. Sami'i

آقای سمعی عزیز
در تاریخ ۲۹ ژوئن در باب اختیازنامه مربوط
بقرارداد مالی امضاء شده در ۲۶ مه
تلفوناً مذاکره واستفسار نمودید آیا اختیار
نامه ما که بامضای مستر ایدن رسیده و
اعلیحضرت پادشاه انگلستان آنرا امضاء
نفرموده اند مستر است یا خیر.

۲- چند مرتبه سعی کردم بوسیله تلفن
با شما مذاکره نمایم لکن موفق نشدم
اینک بوسیله اطلاع میدهم که اختیازنامه
که بامضای مستر ایدن رسیده کاملاً معتبر
و صحیح است زیرا قرارداد نامبرده بین
دولتین میباشد نه بین روسای ممالک
رویه معمولی ما در این قبیل موارد از
ضمن قرار است.

۳- مسلماً رسم مزبور در نقاط مختلفه متفاوت
میشود و از نقطه نظر ما بهیچوجه فرق نمی
کند که اختیازنامه شما بامضای اعلیحضرت
همایین شاهنشاهی رسیده باشد مسروط

You telephoned to Mr. Trott
on the 29th June, regarding the
Full Power for the Financial Agree-
ment signed on the 26th May, and
asked whether our Full Power being
signed by Mr. Eden, and not by His
Majesty The King, was in order.

2. I have tried several times
to reach you on the telephone but
without success and I now write to
say that it is entirely in order for
our Full Power to be signed by Mr.
Eden, - the Agreement being between
Government and not between Heads of
States. This is our normal practice
in such cases.

3. Of course the practice varies
in different places and from our point
of

Monsieur Sami'y,
Head of the Treaty Department,
Imperial Ministry of Foreign Affairs,
TEHRAN.

آقای سمعی رئیس اداره عهد
وزارت امور خارجه شاهنشاهی
طهران

براینکه بطریق صحیحی تنظیم شده باشد of view it does not make the slightest difference if your Full Power is signed by His Imperial Majesty The Shahinshah, provided it is in the proper form and entitles your delegates to sign the Agreement on behalf of the Imperial Iranian Government.

۴- خلیجی مسرور خواهم شد که اختیارات خود را عاجلاً ارسال دارید زیرا این امر مدتی است بتمریق افتاده و ممکن است در این باب تحقیقی از وزارت خارجه انگلستان بسفارت برسد

دوست صمیمی

ارام ۰۴۰ هجری

4. I should be very glad if you could send us your Full Power at an early date, as this matter has been outstanding for some time and I am afraid we may shortly receive an enquiry from the Foreign Office. on the subject.

Yours sincerely

RMA Hanky.

۷. نامه وزارت امور خارجه ایران به وزیرمختار انگلیس درباره ماده ۵ قرارداد

شماره ۱۷۶۲

۱۶ مهرماه ۱۳۲۱

جناب آقای وزیرمختار

۱. با اشاره به ماده ۵ قرارداد مالی که در تاریخ ۲۶ مه ۱۹۴۲ بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت اعلی حضرت پادشاه انگلستان منعقد گردیده است محترماً اشعار می دارد:

۲. برای اینکه معاملات تسعیری ریال و پولهای رایج کشورهای گروه استرلینگ تابع ملاحظاتی باشد که به حال مناسبات مالی و بازرگانی بین دو کشور مفید واقع شود دولت شاهنشاهی پیشنهاد می نماید که در مورد اجرای مفاد ماده ۵ قرارداد نا برده اصول زیر معمول گردد:

الف) هرگاه دولت شاهنشاهی ایران به استحضار دولت اعلی حضرت پادشاه انگلستان برساند که فقدان محدودیت در خرید پولهای رایج کشورهای گروه استرلینگ توسط بانکهای مجاز مورد استفاده سفته بازان به منظور خرید کالا برای احتکار یا مقاصد دیگری که برای شئون اقتصادی ایران زیانبخش باشد قرار می گیرد همین که مراتب به اطلاع دولت اعلی حضرت پادشاه انگلستان برسد دولتین اقداماتی را که برای جلوگیری از اینگونه فعالیتهای می توان به عمل آورد مورد ملاحظه قرار خواهند داد.

ب) قبل از اینکه نسبت به فروش پول رایج کشورهای گروه استرلینگ توسط بانکهای مجاز در ایران محدودیتهایی قائل بشود دولت شاهنشاهی ایران با دولت اعلی حضرت پادشاه انگلستان به منظور جلب موافقت نسبت به حدود تضيیقاتی که با توجه به تمام مقتضیات بایستی منصفانه اعمال گردد تبادل نظر خواهد نمود. خواهشمند است موافقت دولت اعلی حضرت پادشاه انگلستان را نسبت به این پیشنهادات کتباً اعلام فرمایند.

فرصت را مغتنم شمرده احترامات فائقه را تقدیم می دارد.

8th October, 1942.

Your Excellency,

I have the honour to confirm that, in order that exchange transactions in rials and sterling area currencies may be governed by considerations helpful to the financial and commercial relations between our two Governments, the Government of the United Kingdom agree that in implementing the terms of Article V of the Financial Agreement the following policy should be adopted:-

/ of Iran

سفارت انڈلیہ

طهران

1571

شماره ۵۹۴

اقاب وزیر

در جواب نامه ^{میرزا} آملرز آجناب راجع به
ماده ۵ قرارداد مالی منعقد بین
دولت شاهنشاهی ایران و دولت
اعلیحضرت پادشاه انگلستان در تاریخ
۲۶ مه ۱۹۴۲ محترماً تائید مینماید
که برای اینکه معاملات تسمیری رمال
و پولهای رایج کشورهای تیره استرالیه
تابع ملاحظاتی باشد که بحال مناسب
مالی و بازرگانی بین دو کشور مفید واقع
شود دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان
موافقت مینماید که در مورد اجرای مواد
ماده ۵ قرارداد نامبرده اصول زیر معمول
گردد -

(الف) هرهاده دولت شاهنشاهی ایران
باستحضار دولت اعلمحضرت
پادشاه انگلستان برساند که
فقدان محدودیت در خرید
پولهای رایج کشورهای گروه
استرلینگ توسط بانکهای مجاز
مورد استفاده سفته بازان
بمنوع خرید کالا برای احتکار
یا مقاصد دیگری که برای
شتن اقتصاد ایران زیان
بخش باشد قرار میگیرد همیشه
مراتب باطلاع دولت اعلمحضرت
پادشاه انگلستان برسد دولتمن

جناب آقای محمد ساعد مرغه

وزیر امور خارجه دولت شاهنشاهی

اقداماتی را که برای جلوگیری
از اینکه فعالتهای متروان
بجمل آورد مورد ملاحظه قرار
خواهند داد *

(پ) قبل از اینکه نسبت به فروش پول
راج کشورهای درو استرلینگ
توسط بانک های مجاز در ایران
محدودیت هایی قائل بشود دولت
شاهنشاهی ایران با دولت
امپراتوری پادشاه انگلستان بنحوی
جلب موافقت نسبت به محدود تصدیقاتی
که با توجه به منافع
بایستی منصفانه اعمال گردد تبادل
نظر خواهد نمود *

۲- موقع را مغتنم شمرده احترامات
فائقه خود را تجدید مینمایم *

of Iran, then, on the facts being
brought to the notice of the
Government of the United Kingdom,
the two Governments will proceed
to a consideration of the
measures that can be taken to
prevent such activities.

(b) Before placing any restrictions on
the sale of sterling area currencies
by the Authorised Banks in
Iran, the Imperial Iranian Govern-
ment will proceed to an exchange
of views with the Government of
the United Kingdom with the object
of achieving agreement on the
extent of the restrictions that
ought reasonably to be imposed,
having regard to all the circum-
stances.

2. I avail myself of this opportunity to renew to Your Excellency the assurance of my highest consideration.

R. W. B. B. B.

۹. نامه وزیر مختار انگلیس به وزیر امور خارجه ایران راجع به ماده ۸ قرارداد

سفارت انگلیس - طهران

۱۶ مهر ۱۳۲۱

شماره ۵۹۵

آقای وزیر

در خصوص ماده ۸ قرارداد مالی منعقد
بین دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان
و دولت شاهنشاهی ایران مورخ ۲۶ ماه
به ۱۹۴۲ دولت اعلیحضرت پادشاه
انگلستان پیشنهاد می نماید که در صورت
تعمیر بهای رسمی زرد لندن نسبت
به تجدید بهای موجودی استرلینگ متعلق
به دولت شاهنشاهی ایران رویه زیر اتخاذ
کرد -

(۱) بهی از اینکه موجودی بستانکاری
دولت شاهنشاهی ایران طبق اصولی که
در ماده ۷ (۲) قرارداد مالی مقرر
شده تعیین گردید به ترتیب زیر عمل
کرد -

(الف) تعیین مقدار زر معادل با
مجموع موجودی احتسابی استرلینگ
بنرخ رسمی لندن در روز بهی از تعیین
(ب) تعیین ارزش مقدار زری
که طبق (۱) بدست آمده
بنرخ جدید رسمی لندن به استرلینگ.

(۲) چنانچه بهای رسمی زرد لندن
ترقی نموده باشد دولت اعلیحضرت
پادشاه انگلستان تفاوت بین مجموع موجودی
های تعیین شده و بهائیکه بموجب
الف) صریح در بالا احتساب شده است

جناب آقای محمد ساعد مرانی
وزیر امور خارجه دولت شاهنشاهی

British Legation,
TEHRAN,
24 October, 1942.

No. 595.

Your Excellency,

With reference to Article VIII of
the Financial Agreement between the
Government of the United Kingdom and the
Imperial Iranian Government, dated the
26th May, 1942, His Majesty's Government
suggests that the procedure to be adopted
in regard to the revaluation of the
sterling balances of the Imperial Iranian
Government in the event of any change in
the official London price of gold should
be as follows:-

(1) After the balances standing to the
credit of the Imperial Iranian Government
have been ascertained by the method agreed
upon pursuant to Article VII(2) of the
Financial Agreement, there shall be
calculated:-

(a) The quantity of gold equivalent
to the total sterling balances as
ascertained, calculated at the
official London price ruling on the
day preceeding the change.

(b) The sterling value at the new
London official price of the quan-
tity of gold as ascertained under (a).

(ii) Where the official London price of
gold has risen, His Majesty's Government
shall /

His Excellency,
Monsieur Muhammad Sa'ïd Karaghai,
Minister for Foreign Affairs,
T E H R A N .

به بستن کار حساب استرلینگ بانک
ملی ایران در بانک انگلستان منصور
خواهد نمود *

(۲) چنانچه نرخ زر تنزل کرده
باشد دولت شاهنشاهی ایران مقرر
خواهد داشت که بانک ملی ایران
به بانک انگلستان دستور دهد مبلغ
تفاوت بین مجموع موجودیهای تعیین
شده و بهائیکه بموجب (۱) (ب)
مصرح در بالا احتساب گردیده با
به کار کردن حساب استرلینگ بانک
ملی در دفاترشان بدولت اعطای حضرت
پادشاه انگلستان بپردازد * در
قبال این امر احتیاطی دولت شاهنشاهی
ایران تا این مهده که در موارد ضرورت
بانک ملی ایران برای اجرای منصور
رجوع کافی در حساب خود در بانک
انگلستان موجود خواهد داشت *

۲- منون خواهم شد که آن جناب
لطف فرموده کنیا نایند فرمایند که
این رویه جهت اجرای ماده ۸ قرارداد
مورد قبول دولت شاهنشاهی میباشد

موقع را مغتنم شمرده احترامات
فائقه خود را تجدید مینماید *

shall credit the Sterling Account of the
Banque Mellié Iran at the Bank of England
with the difference between the total
balances as ascertained and the value
calculated under (i)(b) above.

(iii) Where the price of gold has fallen,
the Iranian Government shall arrange for
the Banque Mellié to instruct the Bank of
England to pay to His Majesty's Govern-
ment by the debit of the Banque Mellié
Sterling Account in their books the dif-
ference between the total sterling balance
as ascertained and the value calculated
under (i)(b) above. To meet this latter
contingency the Iranian Government will
ensure that sufficient funds for the
purpose shall be available at the ap-
propriate times on the Banque Mellié's
Account at the Bank of England.

2. I shall be grateful if Your
Excellency will be so good as to confirm
in writing that this procedure for im-
plementing Article VIII of the Agreement
is accepted by the Imperial Iranian
Government.

I avail myself of this opportunity
to renew to Your Excellency the assurance
of my highest consideration.

R. W. Bunn

۱۰. اعلام توافق وزارت امور خارجه ایران با نامه وزیرمختار انگلیس در خصوص ماده ۸ قرارداد
شماره ۱۷۶۳
تاریخ ۱۶ مهرماه ۱۳۲۱

جناب آقای وزیرمختار

عطف به نامه مورخه هشتم اکتبر ۱۹۴۲ شماره ۵۹۵ آن جناب محترماً اشعار می دارد:

در خصوص ماده ۸ قرارداد مالی منعقد بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت اعلی حضرت پادشاه انگلستان مورخ ۲۶ ماه مه ۱۹۴۲ دولت شاهنشاهی موافقت می کند در صورت تغییر بهای رسمی زر در لندن نسبت به تجدید بهای موجودی استرلینگ متعلق به دولت شاهنشاهی ایران رویه زیر اتخاذ گردد.

۱. پس از اینکه موجودی بستانکاری دولت شاهنشاهی ایران طبق اصولی که در ماده هفت (۲) قرارداد مالی مقرر شده تعیین گردید به ترتیب زیر عمل گردد:
(الف) تعیین مقدار زر معادل با مجموع موجودی احتسابی استرلینگ به نرخ رسمی لندن در روز پیش از تغییر.
(ب) تعیین ارزش مقدار زری که طبق (۱) به دست آمده به نرخ جدید رسمی لندن به استرلینگ.

۲. چنانچه بهای رسمی زر در لندن ترقی نموده باشد دولت اعلی حضرت پادشاه انگلستان تفاوت بین مجموع موجودی های تعیین شده و بهایی که به موجب (۱) (ب) مصرح در بالا احتساب شده است به بستانکار حساب استرلینگ بانک ملی ایران در بانک انگلستان منظور خواهد نمود.

۳. چنانچه نرخ زر تنزل کرده باشد دولت شاهنشاهی ایران مقرر خواهد داشت که بانک ملی ایران به بانک انگلستان دستور دهد مبلغ تفاوت بین مجموع موجودی های تعیین شده و بهایی که به موجب (۱) (ب) مصرح در بالا احتساب گردیده با بدهکار کردن حساب استرلینگ بانک ملی در دفاترشان به دولت اعلی حضرت پادشاه انگلستان بپردازد.

در قبال این امر احتمالی دولت شاهنشاهی ایران تأمین می دهد که در موارد
ضرورت بانک ملی ایران برای اجرای منظور وجوه کافی در حساب خود در بانک
انگلستان موجود خواهد داشت.
فرصت را مغتنم شمرده احترامات فائقه را تقدیم می دارد.

جناب سر ریدر ویلیام بولارد، وزیر مختار
دولت اعلی حضرت پادشاه انگلستان — تهران

۱۱. نامه وزیر مختار انگلیس به وزیر امور خارجه ایران

سفارت انگلیس - تهران
۱۶ مهر ۱۳۲۱

British Legation,
TEHRAN,
۱۶ October, 1942.

شماره ۵۹۶

No. 596

آقای وزیر

Your Excellency,

اینجانب مفتخر بنامه مورخ ۲ ماه به ۱۹۴۲
بامضا آقای ایلیف راین مالی این سفارت
بصورت جناب آقای وزیر دارائی درباره
دعوی که از طرف سفارت شاهنشاهی
ایران در لندن بدولت اعلیحضرت پادشاه
انگلستان اعلام گردیده و منی براین
است که بدولت ایران تسهیلاتی داده شود
که هر سه ماه مبلغ ۷۵۰۰۰۰ لیره از
موجودی استرلینگ خود از تاریخ یکم اکتبر
۱۹۴۱ بمنحور نامین بهای کالاهائی که
از امیکای شمالی خریداری شده به زر
تسبیر نماید اشاره بنام *

I have the honour to refer to a
letter dated the 2nd May, 1942, from
Mr. Iliff, Financial Counsellor at this
Legation, to His Excellency the Minister
of Finance on the subject of a claim put
forward to His Majesty's Government by
the Imperial Iranian Legation in London
to the effect that the Imperial Iranian
Government should be given facilities to
convert into gold the sum of £750,000 a
quarter from its sterling balances with
effect from 1st October, 1941, to meet the
cost of goods purchased from North America.

۲ - در ضمن مذاکراتی که منجر بمقتضای قرارداد
مالی مورخ ۲۶ ماه به ۱۹۴۲ بین دو
دولت ما گردید بین جناب آقای وزیر دارائی
وراین مالی سفارت اعلیحضرت پادشاه
انگلستان موافقت حاصل شد که دعوی
سفارت شاهنشاهی که در جمله اول بالا
ذکر شده طبق مقررات مربوط به تسبیر
زر که مآلاً در ضمن ماده نهم قرارداد
مالی کنجانبه شده فیصله یابد *

2. In the course of the discussions
leading up to the conclusion of the
Financial Agreement between our two Gov-
ernments, dated 26th May, 1942, it was
agreed between His Excellency the Minister
of Finance and the Financial Counsellor
to His Majesty's Legation that the gold
conversion provisions subsequently embod-
ied in Article IX of the Financial Agree-
ment should dispose of the claim of the
Imperial Legation mentioned in paragraph
1 above.

3./

۳ - بنابراین دوستدار سپاسگذار
خواهم گردید اگر جنابهائی لطفاً
دوستدار را کنجا بطور رسمی مطلع

His Excellency,
Monsieur Muhammad Sa'ïd Harandi,
Minister for Foreign Affairs,
T E H R A N .

جناب آقای محمد ساعد مرانی
وزیر امور خارجه دولت شاهنشاهی

فرمانید که دولت شاهنشاهی
ماده نهم قرارداد مالی
را در مورد تصفیه دعوی
مورد اشاره خودشان طرف
قبول میداند.

موقع را مفتنم شمرده
احتراامات فائقه خود را
تجدید منممام.

3. I should accordingly be grateful if Your Excellency would be so good as to notify me formally in writing that the Imperial Iranian Government accepts Article IX of the Financial Agreement as a settlement of their claim referred to.

I avail myself of this opportunity to renew to Your Excellency the assurance of my highest consideration.

R. W. Bullard

۱۲. اعلام توافق وزارت امور خارجه ایران با نامه وزیرمختار انگلیس

شماره: ۱۷۶۱

تاریخ: ۱۶ مهرماه ۱۳۲۱

جناب آقای وزیرمختار

پاسخ نامه مورخ هشتم اکتبر ۱۹۴۲ شماره ۵۹۶ آن جناب که مرقوم فرموده بودند: «۱. این جانب مفتخرم به نامه مورخ دوم ماه مه ۱۹۴۲ به امضای آقای ایلین راین مالی این سفارت به عنوان جناب آقای وزیر دارایی درباره دعوی که از طرف سفارت شاهنشاهی ایران در لندن به دولت اعلی حضرت پادشاه انگلستان اعلام گردیده و مبنی بر این است که به دولت ایران تسهیلاتی داده شود که هر سه ماه مبلغ ۷۵۰,۰۰۰ لیره از موجودی استرلینگ خود از تاریخ یکم اکتبر ۱۹۴۱ به منظور تأمین بهای کالاهایی که از آمریکای شمالی خریداری شده به زر تسعیر نماید اشاره نمایم.

۲. در ضمن مذاکراتی که منجر به عقد قرارداد مالی مورخ ۲۶ ماه مه ۱۹۴۲ بین دو دولت ما گردید بین جناب آقای وزیر دارایی و راین مالی سفارت اعلی حضرت پادشاه انگلستان موافقت حاصل شد دعوی سفارت شاهنشاهی که در جمله اول بالا ذکر شده طبق مقررات مربوطه به تسعیر زر که مآلاً در ضمن ماده نهم قرارداد مالی گنجانیده شده فیصله یابد.

۳. بنابراین دوستدار سپاسگزار خواهم گردید اگر جناب عالی لطفاً دوستدار را کتباً به طور رسمی مطلع فرمایید که دولت شاهنشاهی ماده نهم قرارداد مالی را در مورد تسویه دعوی مورد اشاره خودشان طرف قبول می داند.»

احتراماً به اطلاع آن جناب می رسانم که دولت شاهنشاهی مفاد نامه بالا را تأیید می نماید.

موقع را مغتنم شمرده، احترامات فائقه را تقدیم می دارد.

جناب سر ریدر ویلیام بولارد وزیرمختار

دولت اعلی حضرت پادشاه انگلستان — تهران

۶. عهدنامه بازرگانی و اقامت و دریانوردی

۱. متن عهدنامه

عهدنامه بازرگانی و اقامت و دریانوردی بین ایران و کشور متحده انگلستان

مقدمه

نظر به تمایل اعلی حضرت همایون محمدرضا شاه پهلوی شاهنشاه ایران از یک طرف و علیاحضرت ملکه کشور متحده بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی و سایر کشورها و قلمروها و رئیس کشورهای مشترک المنافع از طرف دیگر به تسهیل و توسعه بیشتری در روابط بازرگانی و مبادلات تجاری متقابل خود به انعقاد عهدنامه ای به این منظور مصمم گشته و نمایندگان تام الاختیار خود را به شرح ذیل تعیین نمودند.

اعلی حضرت همایون محمدرضا شاه پهلوی شاهنشاه ایران (که از این پس در این عهدنامه اعلی حضرت شاهنشاه نامیده خواهند شد)
از طرف ایران:

جناب آقای علی اصغر حکمت، وزیر امور خارجه

و علیاحضرت ملکه کشور متحده بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی و سایر کشورها و قلمروها و رئیس کشورهای مشترک المنافع (که از این پس در این عهدنامه علیاحضرت ملکه نامیده خواهند شد)

از طرف کشور متحده بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی:

جناب سر جفری وجود هاریسن (K.C.M.G) سفیر کبیر علیاحضرت ملکه انگلستان

و نمایندگان فوق پس از مبادله اعتبارنامه های خود که در کمال صحت و اعتبار بود در موارد ذیل موافقت حاصل نمودند:

ماده اول

قلمروهای طرفین معظمین متعاهدین که این عهدنامه شامل آن می گردد از طرف علیاحضرت ملکه عبارت است از کشور متحده بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی و هر قلمرو دیگری که مشمولیت آن در این عهدنامه طبق ماده ۳۳ اعلام شده باشد و از طرف اعلی حضرت شاهنشاه عبارت است از قلمرو ایران.

ماده دوم

در این عهدنامه:

۱. اصطلاح قلمرو در مورد هر طرف معظم متعاهد به معنی هر قلمرو طرف معظم متعاهد است که این عهدنامه شامل آن می‌گردد.

۲. اصطلاح اتباع

الف) فقط به معنی اشخاص حقیقی است.

ب) از لحاظ علیاحضرت ملکه عبارت است از:

اولاً — کلیه اتباع کشور متحده انگلستان و مستعمرات و تمامی افراد تحت الحمایه بریتانیا به استثنای اتباع و افرادی که متعلق به هر قلمروی باشند که این عهدنامه شامل آنها نیست ولی ممکن است به موجب ماده ۳۳ شامل آنها بشود.

ثانیاً — کلیه اتباع فدراسیون رودزیا و نیازلند،

مشروط بر اینکه این عهدنامه طبق ماده ۳۳ بر اتحادیه رودزیا و نیازلند شمول یافته باشد.

ج) و از لحاظ اعلی حضرت شاهنشاه عبارت است از:

کلیه اتباع ایران

۳. اصطلاح «کشتی‌ها» از لحاظ هر طرف معظم متعاهد به معنی کلیه کشتی‌هایی است که در بندری از هر قلمرو آن طرف معظم متعاهد که مشمول این عهدنامه باشد به ثبت رسیده باشد.

۴. اصطلاح «شرکتهای»

الف) به معنای کلیه اشخاص حقوقی به استثنای اشخاص حقیقی است.

ب) از لحاظ هر طرف معظم متعاهد به معنای کلیه شرکتهایی است که اساس آن به صورتی که هست منطبق با قوانین جاریه هر قلمرو آن طرف معظم متعاهد باشد که این عهدنامه شامل آن گردد.

ج) از لحاظ یک کشور به معنای کلیه شرکتهایی است که اساس آن به صورتی که هست منطبق با قوانین جاریه آن کشور باشد.

ماده سوم

۱. اتباع هر طرف معظم متعاهد در مورد ورود به هر قلمرو طرف دیگر یا اقامت

و یا خروج از آن از رفتاری برخوردار خواهند گردید که از رفتاری که نسبت به اتباع هر کشور خارجی دیگر معمول می‌گردد نامساعدتر نباشد.

۲. اتباع هر طرف معظم متعاهد که با رعایت مقررات قانون در هر قلمرو طرف معظم متعاهد دیگر باشند آزاد خواهند بود که در داخله آن قلمرو به هر جا بخواهند سفر کنند و ملزم به گرفتن مدارک مسافرت یا پروانه برای این منظور نخواهند بود. معذالک هر یک از طرفین معظمین متعاهدین ممکن است به جهات مربوط به امنیت ملی ورود به مناطق بخصوصی را به علل زیر محدود نماید:

الف) به علت تابعیت که در این صورت اتباع طرف معظم متعاهد دیگر از رفتاری برخوردار خواهند شد که نسبت به اتباع هر کشور خارجی دیگر نامساعدتر نباشد.
ب) به هر دلیل دیگری که در این صورت اتباع طرف معظم متعاهد دیگر از رفتاری برخوردار خواهند شد که نسبت به اتباع خود آن طرف معظم متعاهد یا اتباع هر کشور خارجی دیگری نامساعدتر نباشد.

۳. شرایط مربوط به مدت اقامت یا استخدام، پیشه، کار و شغل هر تبعه یک طرف معظم متعاهد که اجازه داده شده باشد در هر قلمرو طرف معظم متعاهد دیگر اقامت نماید و در مدت اقامت خود در آن قلمرو ملزم بر رعایت آن می‌باشد و آن شرایط در موقع اعطای اجازه ورود یا اجازه اقامت یا هنگام ورود وی مجری است در آن موقع به اطلاع او خواهد رسید و از آن پس در آن شرایط تغییری داده نخواهد شد که محدودیت بیشتری ایجاد نماید.

۴. با رعایت هرگونه شروطی که طبق مقررات بندهای ۱ و ۳ این ماده وضع شده است،

الف) اتباع هر طرف معظم متعاهد در هر قلمرو طرف دیگر مجاز خواهند بود با رعایت هرگونه ممنوعیت یا محدودیت نسبت به هر شغل، پیشه، کار و حرفه مشروعی که به موجب قوانین آن قلمرو شامل کلیه بیگانگان می‌باشد به هر شغل، پیشه، کار و حرفه مشروعی اشتغال ورزند با شروطی که نامساعدتر از آنچه که نسبت به اتباع طرف معظم متعاهد اخیرالذکر معمول است نبوده و به همان حدود باشد.

ب) اتباع یک طرف معظم متعاهد مجاز خواهند بود که در هر قلمرو طرف دیگر به هر شغل، پیشه، کار و حرفه مشروعی اشتغال ورزند به شروطی که نامساعدتر از آنچه

که در مورد اتباع هر کشور خارجی دیگر معمول است نبوده و به همان حدود باشد.

ماده چهارم

اتباع هر طرف معظم متعاهد در هر قلمرو طرف دیگر از کلیه خدمات اجباری اعم از خدمت در نیروهای مسلح یا گارد ملی یا نیروی چریک یا خدمات مربوط به دفاع ملی یا نیروی پلیس و کلیه انواع بیگاری و هر نوع تکالیف اجباری قضایی و اداری و بلدی معاف خواهند بود بغیر از آنچه که به موجب قوانین مربوط به هیئت منصفه به آنها محول می‌گردد همچنین از تأدیه کلیه حقوق معافیت اعم از نقد یا جنسی که عنوان مابه‌الازای آن خدمات یا اجرای آن تکالیف را داشته باشد معاف خواهند بود.

ماده پنجم

۱. اتباع هر طرف معظم متعاهد در هر قلمرو طرف معظم متعاهد دیگر از آزادی وجدان و حریت عبادت برخوردار خواهند گردید و در اعمال این حقوق می‌توانند مراسم دینی و مذهبی اجرا نمایند مشروط بر اینکه اجرای این مراسم با اخلاق عمومی منافات نداشته باشد اتباع هر طرف معظم می‌توانند بناهایی برای مقاصد دینی و مذهبی احداث یا نگهداری کنند مشروط بر اینکه قوانین و مقرراتی که نوعاً درباره این قبیل ابنیه جاری است رعایت شود. این قبیل بناها محترم شمرده خواهند شد و ورود به آن اماکن یا تفتیش آنها جز با تشریفات قانونی صورت نخواهد گرفت.

۲. به اتباع مذکور نیز اجازه داده خواهد شد که اموات خود را طبق رسوم دینی و مذهبی‌شان در نقاط مناسبی که بدین منظور احداث یا نگهداری شده است در اختیار بگیرند مشروط بر اینکه قانون عمومی مربوط به ثبت و در اختیار گرفتن مردگان و هر شرایط غیرتبعیضی بهداشتی و طبی را که از طرف مقامات آن قلمرو وضع می‌شود رعایت نمایند.

ماده ششم

۱. شرکتهای هر طرف معظم متعاهد از رفتار عادلانه و منصفانه در کلیه موارد مربوط به اشتغال به هر نوع کار و همچنین در کلیه موارد مربوط به تأسیس و نگهداری ادارات مرکزی و شعب و نمایندگی‌ها و دفاتر منطقه‌ای یا هریک از این سازمانها یا کلیه آنها در هر قلمرو طرف دیگر برخوردار خواهند شد و شرکتهای هر طرف معظم متعاهد از رفتاری که نامساعدتر از رفتار معمول نسبت به شرکتهای هر کشور خارجی دیگر نباشد

برخوردار خواهند گشت.

۲. هیچ یک از طرفین معظمین متعاهدین در هر قلمرو خود به عنوان شرط اجرای عملیات شرکتهای طرف دیگر هیچ گونه قیدی نسبت به تابعیت مدیران و کارمندان اداری و سهامداران و کارکنان فنی و مشاورین حرفه ای یا ممیزین حساب شرکت طرف دیگر وضع و اجرا نخواهند نمود که محدودیت آن غیر از آن قیود با بیش از آن باشد که به موجب قوانین آن قلمرو شامل شرکتهای هر کشور خارجی دیگر گردد.

ماده هفتم

۱. شرکتهای هر طرف معظم متعاهد در کلیه امور مربوط به انجام کارهای بیمه در هر قلمرو طرف دیگر و تأسیس یا نگاهداری دفاتر مرکزی یا شعب یا نمایندگی ها یا دفاتر منطقه ای یا هریک از این سازمانها یا کلیه آنها در قلمرو طرف دیگر از رفتار عادلانه و منصفانه برخوردار خواهند شد و در کلیه امور که در این بند ذکر شده از رفتاری برخوردار خواهند گردید که از رفتار معمول نسبت به شرکتهای هر کشور خارجی دیگر نامساعدتر نباشد.

۲. هیچ یک از طرفین معظمین متعاهدین هیچ گونه اقدام تبعیض آمیزی معمول نخواهند کرد که وارد کننده یا صادر کننده محصولات را که مبدأ آنها در هر قلمرو یکی از طرفین معظمین متعاهدین دیگر باشد از تحصیل بیمه دریایی درباره آن محصولات در شرکتهای هریک از طرفین معظمین متعاهدین بازداشته یا ممانعت نماید.

۳. با وجود مقررات بند ۴ ماده ۲ از نظر این ماده اصطلاح «شرکتها» از لحاظ علیاحضرت ملکه شامل اعضای «لویذز» خواهد گردید.

ماده هشتم

۱. اتباع و شرکتهای هر طرف معظم متعاهد در هر قلمرو طرف دیگر از حفاظت و امنیت دائم و کامل نسبت به جان و مال خود بهره مند خواهند شد.

۲. هریک از طرفین معظمین متعاهدین همواره نسبت به اتباع و شرکتهای طرف معظم دیگر و اموال و مؤسسات آنان روش عادلانه و منصفانه معمول خواهند داشت و از اقدامات غیرمعمول و تبعیض آمیزی که به حقوق و منافع ایشان صدمه بزند خودداری خواهند کرد و تأمین خواهند نمود که حقوق ناشی از عقود و تعهدات آنان از ضمانت اجرای مؤثر طبق قوانین مربوطه برخوردار شود.

ماده نهم

۱. هرگاه اتباع هرطرف معظم متعاهد در هر قلمرو طرف معظم متعاهد دیگر به وسیله مقامات صالحه بازداشت شوند خواه بازداشت آنها مربوط به یک امر جنایی یا غیر آن باشد بدون تأخیر ناروا موجبات بازداشت به اطلاع آنان رسانده خواهد شد و در طول مدتی که در بازداشت به سر می برزند نسبت به آنان رفتار معقولانه توأم با انسانیت به عمل خواهد آمد و دخل تصرفی نسبت به اموال آنان جز با رعایت قوانین به عمل آورده نخواهد شد.

۲. اتباع و شرکتهای هر طرف معظم متعاهد که در هر قلمرو طرف معظم متعاهد دیگر متهم به جنایت گردند از همان شرایط و به همان میزان از حقوق و مزایای مربوط به محاکمات بهره مند خواهند شد که اتباع و شرکتهای طرف معظم متعاهد اخیرالذکر یا هر کشور خارجی دیگر طبق مجوزات قوانین آن قلمرو از آن برخوردار باشند و بدون تأخیر ناروا حق محاکمه علنی خواهند داشت مشروط بر اینکه هیچ چیز در این بند مانع از آن نشود که به خاطر امنیت ملی یا سلامت عمومی یا جلوگیری از اختلال نظم یا برای حفظ کودکان و جوانان تمام یا قسمتی از محاکمه غیرعلنی باشد.

۳. اتباع و شرکتهای هر طرف معظم متعاهد در هر قلمرو طرف معظم متعاهد دیگر جهت اقامه دعوی یا تعقیب حقوق خود یا دفاع از آن به محاکم دادگستری آزادانه دسترسی خواهند داشت بدون اینکه شرایط و محدودیتها یا عوارض و مخارجی غیر از آنچه درباره اتباع و شرکتهای طرف معظم متعاهد یا هر کشور خارجی دیگر وضع شده است یا سنگین تر از آن به آنان تحمیل شود و محاکمه اتباع و شرکتهای یک طرف معظم متعاهد در قلمرو طرف معظم متعاهد دیگر بدون تأخیر ناروا مورد رسیدگی و صدور رأی قرار خواهد گرفت.

۴. اتباع و شرکتهای هر طرف معظم متعاهد در هر قلمرو طرف معظم متعاهد دیگر آزاد خواهند بود که در همان حدود و شرایط اتباع و شرکتهای طرف معظم متعاهد اخیرالذکر یا هر کشور خارجی دیگر در کلیه مراحل دادرسی وکلای مدافع یا مشاورین حقوقی یا نمایندگان که از بین افرادی که در آن قلمرو صلاحیت چنین اعمالی را دارند آزادانه انتخاب نمایند.

۵. اتباع و شرکتهای هر طرف معظم متعاهد در هر قلمرو طرف معظم متعاهد

دیگر از معاضدت قضایی رایگان و معافیت از پرداخت هزینه دادرسی در همان حدود و شرایط اتباع طرف معظم متعاهد اخیرالذکر یا هر کشور خارجی دیگر برخوردار خواهند گردید.

۶. به اتباع هر طرف معظم متعاهد در کلیه مراحل دادرسی که در محاکم دادگستری هر قلمرو طرف دیگر مطرح می شود به استثنای محاکمات جنایی فرصت معقول داده خواهد شد تا مترجمینی به انتخاب خود استخدام نمایند که جریان دادرسی را در آن محاکم به زبان آنان ترجمه نمایند و اظهارات و شهادتها و استدلالاتی که توسط آنان به زبان خود یا به هر زبان دیگری از طرف آنان در مراحل دادرسی اظهار و یا اقامه و تعقیب بشود به زبان معموله در جریان دادرسی ترجمه کنند.

۷. اتباع هر طرف معظم متعاهد که در هر قلمرو طرف معظم متعاهد دیگر تحت تعقیب جنایی قرار گرفته باشند در صورتی که آشنایی آنان به زبانی که محاکمه در آن جریان دارد برای فهم جریان محاکمه کافی نباشد حق دارند که ترجمه شهادتها را به وسیله مترجمین صلاحیت دار به زبان خود بخواهند و به هر صورت هرگونه اظهار یا شهادت یا دلیلی که به زبانی جز زبان معموله در جریان مراحل دادرسی ایراد و اقامه گردد به وسیله مترجمین صلاحیت دار به زبانی که محاکمه به آن جریان دارد ترجمه خواهد شد.

ماده دهم

۱. اتباع و شرکتهای هر طرف معظم متعاهد در هر قلمرو طرف دیگر مشمول مالیات یا هر نوع تکالیف مربوط بدان نخواهند گردید مگر به موجب شرایط و تشریفات که طبق قانون در آن قلمرو مجری می باشد.

۲. اتباع شرکتهای هر طرف معظم متعاهد در هر قلمرو طرف دیگر مشمول مالیات یا هر نوع تکالیف مربوطه غیر از یا سنگینتر از مالیات یا هر نوع تکالیف مربوط بدان که به اتباع و شرکتهای طرف معظم متعاهد اخیرالذکر تعلق گیرد نخواهند گردید.

۳. اتباع و شرکتهای هر طرف معظم متعاهد که از لحاظ مالیاتی در هر قلمرو طرف دیگر مقیم محسوب نمی شوند در مورد سود حاصله از کار در آن قلمرو مشمول پرداخت مالیات سنگینتر یا غیر از آنچه نسبت به سود نظیر آن به اتباع و شرکتهای طرف معظم متعاهد اخیرالذکر که از لحاظ مالیاتی مقیم محسوب می شوند تعلق گیرد نخواهند

گردید.

۴. مفاد بندهای ۲ و ۳ این ماده در مورد هر قلمرو هر طرف معظم متعاهد طوری تعبیر نخواهد شد که آن طرف معظم متعاهد را ملزم سازد تا به اتباع طرف دیگر که از لحاظ مالیاتی در آن قلمرو مقیم محسوب نمی‌شوند همان مبالغی را که به عنوان بخشودگی در مقابل هزینه شخصی مقیم کسر می‌کنند و معافیتها و تخفیفهای مالیاتی که به اتباع خود اعطا می‌نماید تفویض کند.

۵. با رعایت مقررات بند ۴ این ماده اتباع و شرکتهای هر طرف معظم متعاهد از طرف مقامات و دادگاههای مالی طرف دیگر از رفتار و حمایتی برخوردار خواهند شد که از آنچه نسبت به اتباع و شرکتهای طرف معظم متعاهد اخیرالذکر معمول می‌گردد نامساعدتر نباشد.

۶. در کلیه مواردی که در این ماده بدان اشاره شده اتباع و شرکتهای هر طرف معظم متعاهد از رفتاری برخوردار خواهند شد که از آنچه نسبت به اتباع و شرکتهای هر کشور خارجی دیگر معمول می‌گردد نامساعدتر نباشد.

۷. اصطلاح «مالیات» به طوری که در این ماده به کار رفته و بدون آنکه به مفهوم کلی آن لطمه وارد آید شامل مراتب زیر خواهد بود:

الف) مالیات نسبت به شخص یا در مورد مال، حقوق و منافع، حرف، مشاغل، بازرگانی، صنعت

ب) هرگونه عوارض، مالیات، مطالبات و دستمزدهایی که جنبه مالیات دارد یا وامهای اجباری یا اعانات و سایر وجوهی که از طرف هر مقامی وضع می‌گردد.

ماده یازدهم

مساکن و دفاتر و انبارها و کارخانه‌ها و دکان‌ها و سایر امکنه‌ای که در تملک یا اجاره یا تصرف اتباع و شرکتهای هر طرف معظم متعاهد در هر قلمرو طرف دیگر باشد محترم شناخته خواهد شد. در این امکنه هیچ‌گونه بازرسی محلی یا تفتیشی به عمل نخواهد آمد و دفاتر و مکاتبات و محاسبات آن توقیف و بازرسی نخواهد شد مگر طبق همان شرایط و با همان تشریفات مقرر در قانون که در مورد اتباع و شرکتهای طرف معظم متعاهد اخیرالذکر نیز اجرا می‌شود.

ماده دوازدهم

۱. اتباع و شرکتهای هر طرف معظم متعاهد در هر قلمرو طرف دیگر مجاز خواهند بود که:

(الف) اموال غیرمنقول اجاره نموده یا اموال غیرمنقول یا هرگونه انتفاع در آن را در حدودی که قانون و مقررات آن قلمرو اجازه می دهد تحصیل نمایند.

(ب) اموال منقول یا هرگونه انتفاع در آن را تحصیل نمایند.

(ج) اموال منقول یا غیرمنقول که طبق شرایط قسمت (الف) یا (ب) این بند به دست آمده است یا هرگونه انتفاع در آن را با رعایت شروطی که نسبت به اتباع یا شرکتهای طرف معظم متعاهد اخیرالذکر معمول است تملک و استفاده نموده یا آن را واگذار نمایند.

۲. اتباع و شرکتهای هر طرف معظم متعاهد مجاز خواهند بود در هر قلمرو طرف دیگر اموال منقول یا غیرمنقول یا هرگونه انتفاع در آن را با همان شروطی که نسبت به اتباع یا شرکتهای هر کشور خارجی دیگر معمول است به دست آورده یا تملک و استفاده نموده یا واگذار نمایند.

۳. اتباع و شرکتهای هر طرف معظم متعاهد مجاز خواهند بود اموال منقول خود و حاصل فروش هرگونه اموال اعم از منقول یا غیرمنقول یا هرگونه انتفاع در آن را که به آنان تعلق داشته باشد از هر قلمرو طرف دیگر به خارج صادر نمایند با رعایت شروط و محدودیتها که نباید سنگین تر از آنچه نسبت به اتباع و شرکتهای طرف معظم متعاهد اخیرالذکر یا هر کشور خارجی دیگر اجرا می شود باشد.

۴. مقررات بندهای ۱ و ۲ این ماده طوری تفسیر نخواهد شد که شامل مقررات ثبت هواپیما در دفاتر ثبت ملی هر یک از طرفین معظمین متعاهدین گردد.

۵. مفاد این ماده طوری تفسیر نخواهد شد که مانع از آن گردد که طرف معظم متعاهد تحصیل یا تملک یا واگذاری اموال زیر را در هر قلمرو خود محدود نماید:

(الف) کشتی هایی که به موجب قوانین آن قلمرو حق دارند پرچم ملی آن طرف معظم متعاهد یا پرچم هر قلمرو آن طرف معظم متعاهد را که این عهدنامه شامل آن بوده یا ممکن است به موجب ماده ۳۳ شامل آن گردد برافرازند.

(ب) هرگونه انتفاع در این گونه کشتی ها.

ماده سیزدهم

در کلیه مواردی که اتباع و شرکتهای هر طرف معظم متعاقد به موجب این عهدنامه حق دارند به کسب و کار در قلمرو طرف دیگر اشتغال ورزند اتباع و شرکتهای مزبور حق خواهند داشت در حدود و شرایطی که نامساعدتر از آنچه درباره اتباع و شرکتهای هر کشور خارجی دیگر معمول می‌گردد شخصاً یا به وسیله کارگزارانی که خود انتخاب می‌نمایند و یا به هر دو طریق به کسب و کار اشتغال ورزند و در هر صورت در کلیه این امور از رفتار منصفانه و عادلانه برخوردار خواهند شد.

ماده چهاردهم

۱. اتباع و شرکتهای هر طرف معظم متعاقد در هر قلمرو طرف دیگر جهت تشکیل شرکتهای جدید طبق قوانین آن قلمرو از رفتار منصفانه و عادلانه بهره‌مند خواهند شد و در این مورد از رفتاری برخوردار خواهند شد که از رفتاری که در مورد اتباع و شرکتهای هر کشور خارجی دیگر معمول است نامساعدتر نباشد.

۲. اتباع و شرکتهای هریک از طرفین معظمین متعاهدین از حق نظارت مستمر و اداره کارهای شرکتی که طبق مقررات بند یک این ماده اجازه تشکیل آن به آنان داده شده محروم نخواهند شد مگر در شرایطی که اتباع و شرکتهای طرف معظم متعاقد دیگر یا اتباع و شرکتهای هر کشور خارجی دیگر از نظارت و اداره کارهای شرکتی که تشکیل داده‌اند محروم شوند.

۳. شرکتهای هر طرف معظم متعاقد که بیش از نصف منافع آن به اتباع یا شرکتهای طرف دیگر تعلق داشته و یا به وسیله آنان نظارت می‌گردد در کلیه اموری که این عهدنامه شامل آن است از رفتاری برخوردار خواهند شد که از رفتار معمول نسبت به شرکتهای طرف معظم متعاقد سابق‌الذکر که بیش از نصف منافع آن متعلق به اتباع یا شرکتهای طرف معظم متعاقد سابق‌الذکر بوده و یا به وسیله آنان نظارت می‌گردد یا هر کشور خارجی دیگر نامساعدتر نباشد.

۴. هیچ‌یک از طرفین معظمین متعاهدین در هر قلمروی در مورد تشکیل اطاقهای بازرگانی یا مؤسسات مشابهی به وسیله اتباع و شرکتهای طرف دیگر که خواه به ثبت رسیده باشد یا نه هیچ‌گونه محدودیتی ایجاد نخواهد کرد و اینگونه مؤسسات را به انضمام یا الحاق یا هیچ‌گونه حمایتی از اطاقهای بازرگانی یا اتحادیه‌ها یا انجمنهای صنفی یا

مؤسسات مشابه آن که در آن قلمرو موجود است ملزم نخواهد ساخت.

ماده پانزدهم

اتباع و شرکتهای هر طرف معظم متعاهد نسبت به هر نوع عمل مصادره اعم از کشوری یا لشکری یا فروش و محدودیت و تضییع و خلعید نسبت به اموال و حقوق و انتفاع آنها در هر قلمرو طرف دیگر یا اموال و حقوق و انتفاعی که در هر شرکت متعلق به طرف دیگر دارند از رفتار منصفانه در آن قلمرو برخوردار خواهند بود و برای این قبیل امور غرامت فوری و کافی و مؤثر دریافت خواهند داشت بدون اینکه لطمه‌ای به مراتب مندرجه فوق وارد آید در کلیه موارد مذکوره در این ماده اتباع و شرکتهای هر طرف معظم متعاهد در هر قلمرو طرف دیگر از رفتاری برخوردار خواهند شد که از رفتاری که نسبت به اتباع و شرکتهای طرف معظم متعاهد دیگر یا هر کشور ثالثی معمول است نامساعدتر نباشد.

ماده شانزدهم

در باب حقوق گمرکی و هر نوع عوارضی که بر واردات وضع شود یا نسبت به انتقال پرداختهای بین المللی مربوط به واردات و صادرات مقرر گردد و همچنین نسبت به طریق وصول اینگونه حقوق و عوارض و مقررات و تشریفات مربوط به واردات و صادرات اتباع و شرکتهای هر طرف معظم متعاهد در هر قلمرو طرف دیگر از رفتاری برخوردار خواهند شد که از رفتاری که نسبت به اتباع و شرکتهای طرف معظم متعاهد اخیرالذکر یا هر کشور خارجی دیگر معمول است نامساعدتر نباشد.

ماده هفدهم

۱. در مورد حقوق گمرکی و هر نوع عوارض موضوعه بر واردات و صادرات یا حقوق گمرکی و عوارض مربوط بدان یا نسبت به هزینه انتقال پرداختهای بین المللی مربوط به واردات و صادرات و همچنین نسبت به طریق وصول اینگونه حقوق و عوارض و مقررات و تشریفات مربوط به موضوعات مذکور در فوق هر نوع اولویت و تسهیل و مزایا یا معافیتی در هر قلمرو یک طرف متعاهد نسبت به هر محصولی که مبدأ یا مقصد آن هر کشور خارجی دیگر باشد اعطا گردد به محصول مشابهی که مبدأ آن هر قلمرو طرف معظم متعاهد دیگر باشد قطع نظر از اینکه از چه محلی رسیده باشد یا مقصد آن هر قلمرو طرف معظم متعاهد دیگر باشد اعطا خواهد شد.

۲. از لحاظ مقررات این عهدنامه:

(الف) ماهی ها و نهنگهای دریایی و محصولات طبیعی دیگر دریایی که به وسیله کشتی هر طرف معظم متعاهد گرفته شده باشد.

(ب) محصولاتی که از ماهی ها و نهنگها و سایر محصولات طبیعی دریایی در یک کشتی متعلق به هریک از طرفین معظمین متعاهدین در دریا تهیه یا ساخته شده باشد در حکم محصولاتی شناخته می شود که مبدأ آن قلمروهای آن طرف معظم متعاهد باشد.

ماده هیجدهم

۱. هیچ ممنوعیت، محدودیت، مقررات یا تشریفاتی نسبت به ورود هر نوع محصول از هر قلمرو یک طرف معظم متعاهد به هر قلمرو طرف معظم متعاهد دیگر (قطع نظر از اینکه از چه محلی رسیده باشد) چنانچه متساویاً درباره واردات محصولات مشابه که مبدأ آن هر کشور خارجی دیگری باشد اجرا نگردد تحمیل و برقرار نخواهد شد.

۲. هیچ ممنوعیت، محدودیت، مقررات یا تشریفاتی نسبت به صدور هر نوع محصولی از هر قلمرو یک طرف معظم متعاهد به هر قلمرو طرف معظم متعاهد دیگر چنانچه متساویاً درباره صادرات محصولات مشابه به هر کشور خارجی دیگر اجرا نگردد تحمیل و برقرار نخواهد شد.

۳. تا آنجا که ممکن است ممنوعیتهای و محدودیتهای مربوط به ورود یا صدور هرگونه محصول در هر قلمرو هر طرف معظم متعاهد اجرا شود طرفین معظمین متعاهدین تعهد می نمایند نسبت به پروانه های وارداتی و صادراتی مقررات (الف) تا (د) ماده ۳ قرارداد بین المللی مربوط به تسهیل تشریفات گمرکی را که در ۳ نوامبر ۱۹۲۳ در ژنو منعقد گردیده است رعایت کنند.

۴. شرایط و تشریفات که قبل از تخصیص سهمیه یا صدور پروانه در هر قلمرو یک طرف معظم متعاهد باید نسبت به موارد زیر انجام یا رعایت گردد.

(الف) در مورد ورود محصولاتی که مبدأ آن هر قلمرو طرف معظم متعاهد دیگر باشد یا

(ب) در مورد صدور محصولاتی که مقصد آن هر قلمرو طرف معظم متعاهد دیگر باشد از شرایط و تشریفات که در مورد هر کشور خارجی دیگر قبل از تخصیص سهمیه یا صدور

پروانه رعایت می‌گردد سنگینتر نخواهد بود.

۵. با رعایت اینکه اینگونه اقدامات نباید به صورت دلخواه اجرا گردد مقررات عمومی مذکور در بندهای قبلی این ماده طوری تفسیر نخواهد شد که مانع اقدامات هر یک از طرفین معظمین متعاهدین در موارد زیر بشود.

(الف) اقداماتی که برای حفظ یا بهداشت انسان یا حیوان یا نبات لازم باشد

(ب) اقداماتی که به منظور مصالح امنیت ملی باشد

(ج) اقداماتی که به منظور تنظیم معاملات هرگونه مواد مخدره که در حدود هر قرارداد بین‌المللی مربوط به نظارت بین‌المللی مواد مخدره بوده و آن طرف معظم متعاهد یک طرف آن باشد.

(د) اقداماتی که در اجرای قراردادهای بین‌الدولی کالا که با اصولی که شورای اقتصادی و اجتماعی ملل متحد در قطعنامه خود مورخ ۲۸ مارس ۱۹۴۷ تصویب کرده است مطابقت داشته باشد.

۶. مقررات مندرجه در این ماده طوری تفسیر نخواهد شد که مانع گردد هر طرف معظم متعاهد اجازه صدور هرگونه محصولی را از هر قلمرو مشروط به ارائه مدرک کافی بنماید که تأدیة بهای آن محصول طبق مقررات جاریة ارزی آن قلمرو انجام گردیده یا بعداً انجام شود.

ماده نوزدهم

مقررات بندهای ۱۰ و ۲ و ۴ ماده ۱۸ مانع از این نخواهد شد که هر طرف معظم متعاهد اگر عضو صندوق بین‌المللی پول باشد برای محدود کردن واردات از قلمروهای طرف معظم متعاهد دیگر و متوجه کردن صادرات به جاهای دیگری غیر از قلمروهای طرف معظم متعاهد دیگر در هر قلمرو اقداماتی به عمل آورد به نحوی که تأثیر آن به همان میزان محدودیت‌های مربوط به پرداختها و انتقالات معاملات جاری بین‌المللی باشد که ممکن است آن طرف معظم متعاهد طبق مواد قرارداد صندوق بین‌المللی پول آن محدودیتها را در آن موقع به کار بندد مشروط بر اینکه اقداماتی که طبق این ماده به عمل آورده می‌شود به نحوی نباشد که موجب زیان غیرلازم به منافع بازرگانی و اقتصادی طرف معظم متعاهد دیگر گردد یا موجبات تبعیض به صورت دلخواه یا غیرموجه علیه طرف متعاهد دیگر با مقایسه سایر کشورهایی که در آنجا یا نسبت به آنها اوضاع و احوال

مشابهی حکمفرماست به وجود آورد.

ماده بیستم

۱. به محصولاتی که مبدأ آن هر قلمرو یک طرف معظم متعاقد باشد و به هر قلمرو طرف معظم متعاقد دیگر وارد شود هیچ گونه مالیات داخلی یا عوارض داخلی مستقیماً یا من غیر مستقیم تعلق نخواهد گرفت که بیش از آنچه مستقیماً یا غیرمستقیم به محصولات مشابهی که مبدأ آن هر قلمرو طرف معظم متعاقد اخیرالذکر یا هر کشور خارجی دیگر باشد تعلق می‌گیرد.

۲. محصولاتی که مبدأ آنها هر قلمرو یک طرف معظم متعاقد باشد و به هر قلمرو طرف معظم متعاقد دیگر وارد شود در موارد زیر از رفتاری برخوردار خواهد شد که نامساعدتر از رفتار معمول نسبت به محصولات مشابهی نباشد که مبدأ آنها هر قلمرو طرف معظم متعاقد اخیرالذکر یا هر کشور خارجی دیگر باشد.

الف) کلیه قوانین و مقررات و شرایط مؤثر در فروش داخلی یا عرضه کردن برای فروش یا خریداری یا حمل و نقل یا توزیع یا استفاده و

ب) هرگونه مقررات داخلی کمیتی مربوط به آمیختن یا به عمل آوردن یا استفاده از محصولات به مقادیر یا نسبتهای معین

مقررات این بند مانع از اجرای تعرفه مدرج حمل و نقل داخلی که پایه آن منحصر بر اساس بهره‌برداری اقتصادی وسایل حمل و نقل و بدون رعایت مبدأ محصول استوار باشد نخواهد شد.

۳. مقررات بند ۲ این ماده مربوط به اعطای رفتار ملی در هر حال مانع از آن نخواهد بود که هر طرف معظم متعاقد مقررات داخلی کمیتی در مورد آمیختن محصولات وارداتی و محلی به مقادیر یا نسبتهای معینی که برای پیشرفت تأسیس یا توسعه صنایع یا رشته‌های کشاورزی خاصی در قلمرو خود مورد احتیاج باشد کماکان برقرار یا بعداً وضع نماید.

۴. مقررات بندهای ۱ و ۲ این ماده شامل قوانین و مقررات و شرایط موضوعه بر تهیه محصولاتی که به وسیله نمایندگی‌های دولتی برای مقاصد دولتی خریداری شده است و قصد فروش مجدد آن به صورت تجارتي یا از لحاظ مصرف آنها جهت تولید کالا برای فروش به صورت تجارتي در بین نباشد نخواهد گردید.

۵. مقررات بندهای ۱ و ۲ این ماده مانع از آن نخواهد شد که هر یک از طرفین متعاهدین منحصراً به تولیدکنندگان در هر قلمرو خود کمکهای نقدی تأدیه نمایند و این کمکهای نقدی شامل کمکهای مالی به تولیدکنندگان از محل عواید مالیات و عوارض داخلی بر وفق مقررات بندهای ۱ و ۲ این ماده و کمکهای نقدی از طریق خرید محصولات داخلی توسط دولت خواهد بود.

۶. مقررات بند ۲ این ماده شامل قوانین یا مقررات یا شرایطی که مربوط به نمایش فیلم سینما است نخواهد بود مشروط بر اینکه در این مورد فیلمهای سینمایی که مبدأ آن هر قلمرو یک طرف معظم متعاهد است در هر قلمرو طرف معظم متعاهد دیگر از رفتاری برخوردار شود که در مورد فیلمهای مشابهی که مبدأ آن یک کشور خارجی دیگر است نامساعدتر نباشد.

۷. محصولاتی که از هر قلمرو یک طرف معظم متعاهد به قصد صدور به هر قلمرو طرف دیگر ارسال می شود مستقیماً یا غیرمستقیماً مشمول مالیاتهای داخلی یا عوارض داخلی دیگر از هر نوع اضافه بر آنچه مستقیماً یا غیرمستقیماً شامل محصولات مشابهی می گردد که به قصد صدور به هر کشور خارجی دیگر ارسال می شود نخواهد شد.

ماده بیست و یکم

اتباع و شرکتهای هر طرف معظم متعاهد در هر قلمرو طرف دیگر در مورد حق اختراعات، علائم و اسامی تجارتي و طرحهای صنعتی دارای همان حقوق اتباع و شرکتهای طرف معظم متعاهد اخیرالذکر خواهند بود مشروط بر اینکه شرایط و تشریفات را که برای اتباع و شرکتهای طرف اخیرالذکر در آن قلمرو مقرر است رعایت نمایند.

ماده بیست و دوم

۱. کشتی های هر طرف معظم متعاهد ضمن امور دیگر حق خواهند داشت که الف) در همان حدود مقرر درباره کشتی های طرف معظم متعاهد دیگر یا هر کشور خارجی دیگر به کلیه بنادر و جاهای دیگر واقع در هر قلمرو طرف معظم اخیرالذکر دسترسی داشته باشند.

ب) در هر قلمرو طرف معظم متعاهد دیگر به ورود و صدور کلیه اجناسی که ورود و صدور آنها به موجب قانون مجاز باشد و به حمل و نقل مسافر از آن قلمرو و به آن قلمرو مبادرت نمایند.

ج) در هر قلمرو طرفین معظمین متعاهدین و هر جای دیگر به یک شکل به حمل مسافر و بار رقابت و مبادرت نمایند. طرف معظم متعاهد دیگر هیچ گونه قراردادی منعقد یا تجدید نخواهد کرد و هیچ گونه اقدامی نخواهد نمود و ادامه نخواهد داد که مانع یا موجب جلوگیری آنها برای مبادرت به اینگونه رقابت یا حمل مسافر و بار گردد.

۲. در کلیه اموری که در بند قبلی این ماده بدان اشاره شده بعلاوه در کلیه امور دیگری که ارتباط به تجارت یا دریانوردی یا رفتار معموله نسبت به کشتی ها داشته باشد کشتی های هر طرف معظم متعاهد و مسافرین و محمولات آنها در هر قلمرو طرف دیگر از رفتاری برخوردار خواهند شد که از رفتار معمول نسبت به کشتی ها و مسافرین و محمولات آن طرف معظم متعاهد یا هر کشور خارجی دیگر نامساعدتر نباشد همچنین از کلیه حقوق، آزادی ها، تسهیلات، مزایا، معافیتها و بخشودگی هایی که این کشتی ها و مسافرین و محمولات از آن برخوردار می باشند و بهره مند خواهند شد و مشمول حقوق گمرکی، عوارض، مالیات یا تحمیلات دیگری از هر نوع و به هر اسم که سنگینتر از آنچه در موارد مشابه نسبت به این قبیل کشتی ها و مسافرین و محمولات وضع شود نخواهند گردید.

۳. اتباع و شرکتهای هر طرف معظم متعاهد در کلیه امور مربوط به اشتغال به کار کشتیرانی در هر قلمرو طرف دیگر و تأسیس دفاتر و شعب و نمایندگی به منظور اشتغال به کار کشتیرانی در آن قلمرو از رفتار منصفانه و عادلانه برخوردار خواهند شد همچنین در کلیه امور مذکوره در این بند از رفتاری برخوردار خواهند شد که از رفتار معمول نسبت به اتباع و شرکتهای هر کشور خارجی دیگر نامساعدتر نباشد.

۴. هر یک از طرفین معظمین متعاهدین با دادن اخطار کتبی قبلی به طرف دیگر می تواند در مورد تجارت ساحلی یا دریانوردی در آبهای داخلی اجرای مقررات بندهای فوق الذکر این ماده را نسبت به هر قلمروی خاتمه داده و یا آن را محدود نماید. در هر حال مفهوم این است که اصطلاحات «تجارت ساحلی» و دریانوردی در آبهای داخلی شامل حمل مسافر یا بار به وسیله کشتی های یک طرف معظم متعاهد بین بنادر واقع در قلمرو طرف دیگر که مبدأ یا مقصد آنها خارج آن قلمرو باشد (از جمله مسافرینی که با بلیط یکسره از چنین جاهایی آمده و یا به مقصد چنین جاهایی می روند یا محمولاتی که با بارنامه یکسره از این جاها آمده و یا به آنها فرستاده می شود) یا پیاده و سوار کردن چنین

مسافرین یا تخلیه و بارگیری این قبیل محمولات در این بنادر نخواهد گردید.

ماده بیست و سوم

۱. کشتی متعلق به هر طرف معظم متعاهد که در اثر انقلاب جوئی یا در اثر وقوع مصیبت و بلای دیگری مجبور شود به بندری واقع در هر قلمرو طرف دیگر پناه برد حق خواهد داشت در آنجا تعمیر شود و کلیه مایحتاج لازمه را فراهم و خدمات هر کشتی دیگری را از هر تابعیتی باشد به کار برده و بار دیگر رهسپار دریا گردد بدون آنکه عوارض یا هزینه یا مالیات یا تحمیلاتی از هر نوع و به هر اسم که غیر از آن یا سنگینتر از آنچه در موارد مشابه نسبت به یک کشتی متعلق به طرف معظم متعاهد اخیرالذکر یا هر کشور خارجی دیگر تعلق گیرد پردازد. اما اگر ناخدای کشتی مجبور شود که برای پرداخت هزینه های خود قسمتی از مال التجاره را به فروش رساند وی ملزم خواهد بود که مقررات و تعرفه های جاریه محلی را که بدان جا آمده است رعایت نماید.

۲. کشتی متعلق به هر طرف معظم متعاهد که در سواحل هر قلمرو طرف دیگر شکسته شود یا به گل بنشیند یا هرگونه آسیب دیگری ببیند مجاز خواهد بود که از هرگونه کمک و حمایتی که طرف اخیرالذکر درباره کشتی های خود معمول می دارد برخوردار شود و مجاز خواهد بود که در صورت احتیاج مال التجاره خود را تخلیه نموده یا به کشتی دیگری منتقل کند بدون آنکه هیچ گونه حقوق گمرکی، عوارض، مالیات یا تحمیلات دیگری از هر نوع و به هر اسم پردازد مگر آنکه این مال التجاره برای استفاده یا مصرف در آن قلمرو تحویل گردد (در این صورت وجوهی غیر از آن و یا سنگینتر از آنچه در موارد مشابه به مال التجاره کشتی متعلق به هر کشور خارجی دیگر تعلق می گیرد اخذ نخواهد شد).

۳. چنانچه کشتی متعلق به هر طرف معظم متعاهد در سواحل هر قلمرو طرف دیگر شکسته شود یا به گل بنشیند چنین کشتی و کلیه اجزا و ذخایر و تجهیزات و اسباب و اثاث متعلق به آن و مال التجاره و دارایی که از آن نجات داده شود من جمله هر چه که ممکن است به دریا انداخته شده باشد یا حاصل فروش آن در صورت فروش و همچنین کلیه اوراقی که در چنین کشتی یافت شود پس از مطالبه صاحب کشتی یا نماینده وی به آنها تحویل داده خواهد شد مشروط بر اینکه مطالبه در ظرف مدتی که قوانین طرف معظم متعاهد اخیرالذکر تعیین نموده است به عمل آید صاحب چنین کشتی

یا نماینده وی فقط مکلف به پرداخت هزینه‌های مربوط به حفظ اموال و همچنین حقوق بازیابی کشتی و هرگونه مزد و سایر هزینه‌هایی که در مورد مشابه از لحاظ به گل نشستن یا شکسته شدن کشتی متعلق به طرف معظم متعاهد اخیرالذکر یا هر کشور خارجی دیگر تعلق گیرد خواهد بود.

ماده بیست و چهارم

۱. کلیه تسهیلات و مزایای مذکوره در قرارداد بین المللی مربوط به تسهیل تشریفاتی گمرکی که در ۳ نوامبر ۱۹۲۳ در ژنو منعقد گردیده در هر قلمروی به وسیله هر طرف معظم متعاهد در مورد بازرگانان سیار و نمونه‌ها و اعلانات تجاری به طرف دیگر اعطا خواهد شد.

۲. هرگونه تسهیلات یا مزایای دیگر نسبت به بازرگانان سیار و نمونه‌ها و اعلانات تجاری که در هر قلمرو یک طرف معظم متعاهد به هر کشور خارجی دیگر اعطا می‌گردد شامل طرف معظم متعاهد دیگر خواهد گشت.

ماده بیست و پنجم

۱. اشخاص، اثاثیه سفر و کالا و همچنین کشتی‌ها و سایر وسایط نقلیه موقعی در هر قلمرو یک طرف معظم متعاهد در ترانزیت شناخته خواهد شد که عبور آنها در آن قلمرو فقط جزئی از یک مسافرت کامل محسوب شود که مبدأ و مقصد آن خارج از مرز آن طرف معظم متعاهد که حمل و نقل از طریق آن قلمرو صورت می‌گیرد باشد خواه انتقال آنها به وسایط نقلیه دیگر و نگاهداری موقت آنها در انبار و تغییر در نحوه حمل و بسته‌بندی آنها صورت گرفته یا نگرفته باشد.

این نوع حمل و نقل مذکور در این ماده به نام حمل و نقل ترانزیتی نامیده می‌شود.

۲. آزادی ترانزیت از طریق هر قلمرو یک طرف معظم متعاهد برای حمل و نقل ترانزیتی به هر قلمرو یا از هر قلمرو طرف دیگر از طریق مناسبترین راه‌های بین المللی برقرار خواهد بود هیچ‌گونه مزیتی از لحاظ ملیت اشخاص، پرچم کشتی‌ها، مبدأ، حرکت، ورود، خروج یا مقصد یا هرگونه شرایط مربوط به مالکیت کالا یا کشتی‌ها یا سایر وسایط نقلیه داده نخواهد شد.

۳. مقررات این ماده هیچ یک از طرفین معظمین متعاهدین را ملزم نخواهد

ساخت که اجازه ترانزیت از طریق هر قلمرو خود برای اشخاصی که ورود آنها به آن قلمرو ممنوع یا کالایی که ورود آنها به آن قلمرو و صدور آنها از آن قلمرو ممنوع یا محدود باشد اعطا نماید.

۴. طرفین معظمین متعاهدین می‌توانند مقرر دارند که اثاثیه مسافر و کالا و همچنین کشتی‌ها و سایر وسایط نقلیه که به صورت ترانزیت از هر قلمرو آنان عبور می‌کند در گمرکخانه مناسب وارد شود.

۵. حمل و نقل ترانزیتی از طریق هر قلمرو یک طرف معظم متعاهد به هر قلمرو یا از هر قلمرو طرف دیگر جز در مواردی که رعایت قوانین و مقررات مربوطه گمرکی نشده باشد مشمول هیچ گونه تأخیر یا محدودیتی غیر از آنچه حداقل برای تأمین اجرای قوانین و مقررات مربوطه گمرکی لازم است نخواهد شد و نیز از پرداخت حقوق گمرکی و کلیه حقوق ترانزیتی یا عوارض دیگر که برای ترانزیت وضع می‌گردد به استثنای عوارض حمل و نقل یا مخارج اداری متناسب مربوط به ترانزیت یا ارزش خدماتی که انجام می‌یابد معاف خواهد بود.

۶. کلیه عوارض و مقرراتی که به وسیله هر طرف معظم متعاهد نسبت به حمل و نقل ترانزیتی به هر قلمرو یا از هر قلمرو طرف دیگر وضع می‌گردد باید معقولانه و با در نظر گرفتن وضع حمل و نقل باشد.

۷. در مورد کلیه عوارض و مقررات و تشریفات مربوط به ترانزیت هر طرف معظم متعاهد نسبت به حمل و نقل ترانزیتی به هر قلمرو و یا از هر قلمرو طرف دیگر رفتاری معمول خواهند نمود که نامساعدتر از رفتاری نباشد که درباره حمل و نقل ترانزیتی به هر کشور یا از هر کشور خارجی دیگر معمول می‌گردد.

۸. مفاد این ماده طوری تفسیر نخواهد شد که مانع از این گردد که علیاحضرت ملکه اعطای اجازه ترانزیت از هر قلمرو خود را برای هرگونه محصولی که از منطقه استرلینگ صادر می‌گردد مشروط به ارائه مدرک کافی بنمایند که بهای آن محصول طبق مقررات ارزی جاریه آن قلمرو تأدیه شده یا بعداً تأدیه گردد.

ماده بیست و ششم

۱. هر طرف معظم متعاهد در هر قلمرو خود برای جلوگیری از استعمال کلمات و طرحها و توصیفات و هر نوع علائم دیگری که کالاهایی را برخلاف واقع صراحتاً یا

اشارتاً محصول یا مصنوع هر قلمرو طرف دیگر معرفی کند تدابیر مقتضی مدنی اتخاذ و برای مواردی که تزویری به کار رفته کیفرهای مناسب مقرر خواهد نمود. دادخواهی ممکن است در اینگونه موارد به وسیله هر شخص یا شرکتی به عمل آید که زیانی متوجه آن شده باشد بعلاوه تعقیب جزایی ممکن است به وسیله خود اشخاص یا شرکتهایی که در صنعت یا حرفه بخصوصی زیان دیده‌اند یا به وسیله نمایندگان آنها به عمل آید.

۲. هر طرف معظم متعاهد ورود هر نوع کالایی را که دارای کلمات یا طرحها یا توصیفات یا هر نوع علائمی باشد که برخلاف واقع آن را صراحتاً یا اشارتاً محصول یا مصنوع هر قلمرو طرف دیگر معرفی کند به قلمرو خود ممنوع خواهد ساخت بعلاوه هر طرف معظم متعاهد برای ضبط چنین کالاهایی در آن قلمرو ترتیباتی مقرر خواهد نمود.

۳. مقررات این ماده شامل کالاهای ترانزیتی نخواهد گردید.

ماده بیست و هفتم

۱. طرفین معظمین متعاهدین تعهد می‌کنند که در آینده نزدیکی برای انعقاد یک قرارداد کنسولی وارد مذاکره شوند.

۲. هر طرف معظم متعاهد تا تاریخ اجرای چنین قراردادی به مأمورین کنسولی طرف دیگر در هر قلمرو خود همان حقوق و مزایا و مصونیهایی که اکنون از آن برخوردار هستند کماکان تفویض خواهد نمود.

ماده بیست و هشتم

۱. کلیه مقررات این عهدنامه مربوط به اعطای رفتاری که نامساعدتر از رفتار معمول نسبت به هر کشور خارجی دیگر نباشد این طور تفسیر خواهد شد که چنین رفتاری بلافاصله و بدون شرط اعطا خواهد گردید.

۲. در هر جای این عهدنامه که درباره هر موضوعی دو شق اختیاری یعنی اعطای رفتار ملی یا رفتاری که نامساعدتر از رفتار معمول نسبت به هر کشور خارجی دیگر نباشد مقرر گردیده و نیز در هر جای این عهدنامه که درباره هر موضوعی دو شق اختیاری یعنی اعطای رفتاری که به اتباع هر کشور و یا رفتار با شرکتهای هر کشوری ذکر شده معلوم است که اختیار انتخاب بین این شقوق با آن طرف معظم متعاهد خواهد بود که در هر مورد خاصی به نفع خود از آن استفاده می‌کند.

ماده بیست و نهم

مقررات مواد ۱۷ و ۱۸ و ۱۹ و ۲۰ و ماده ۲۵ تا آنجا که مربوط به کالا می باشد در صورتی که قلمرو مربوط به یک طرف معظم متعاهد و قلمرو مربوط به طرف معظم متعاهد دیگر هر دو قلمروهایی باشند که در مورد آنها و به همان نحوی که بین دولتهای طرفین معظمین متعاهدین قرارداد عمومی تعرفه های گمرکی و تجارتی حکمفرماست عملی نخواهد شد.

ماده سی ام

۱. هیچ چیز در این عهدنامه برای اعلی حضرت همایون شاهنشاه حقی ایجاد نخواهد کرد که بخواهند از هرگونه رفتار و رجحان و مزایایی که در هر موقع از طرف هر قلمرو علیاحضرت ملکه منحصرأ به هر یک یا به چند قلمرو مذکور در فهرست زیر اعطا می گردد استفاده نمایند.

کشورهای متحدۀ بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی

کانادا

کشور مشترک المنافع استرالیا

زلاند جدید

اتحادیۀ افریقای جنوبی

هندوستان

پاکستان

سیلان

غنا

فدراسیون مالایا

قلمروهایی که در تاریخ امضای این عهدنامه علیاحضرت ملکه به وسیلۀ هر یک از دولتهای خود مسئول امور بین المللی آنها می باشند.

جمهوری ایرلند

برمه

۲. هیچ چیز در این عهدنامه طوری تفسیر نخواهد شد که یک طرف معظم متعاهد را ملزم سازد به اینکه انتفاع از هر رفتار و رجحان و مزایایی را که طی تعهدات ناشیه

از موارد ذیل به هر کشور خارجی دیگر تفویض می‌کند شامل طرف معظم دیگر نماید.

(الف) تشکیل یک اتحادیه گمرکی یا یک منطقه تجارت آزاد.

(ب) عقد قرارداد به منظور ایجاد چنین اتحادیه یا منطقه‌ای در عرض مدت مناسب

۳. هیچ چیز در این عهدنامه طوری تفسیر نخواهد شد که

(الف) مانع از آن گردد که هر طرف معظم متعاهد بتنهایی یا به اتفاق سایر

کشورها هر اقدامی را در مورد زیر که به نظر خود برای حفظ امنیت ملی لازم بدانند به عمل آورد.

اول — مواد خاص اتمی یا مواد یا تجهیزاتی که مواد اتمی از آن به دست

می‌آید.

دوم — تهیه یا معامله اسلحه و مهمات و آلات و ادوات جنگی یا تهیه یا معامله

کالا یا مواد دیگری که مستقیماً یا غیر مستقیم به منظور تحویل مؤسسات نظامی آن طرف معظم متعاهد یا هر کشور دیگر به عمل می‌آید.

(ب) یا مانع از آن گردد که هر طرف معظم متعاهد موقعی که در حال جنگ یا

در معرض تهدید مشرف به جنگ یا در وضع غیرعادی باشد که حیات ملی را تهدید کند هر اقدامی را که به نظر خود برای حفظ امنیت ملی لازم بدانند به عمل آورد.

(ج) یا مانع از آن گردد که هر طرف معظم متعاهد برای اجرای تعهداتی که طبق

منشور سازمان ملل متحد به عهده دارد هر اقدامی را برای حفظ و اعاده صلح و امنیت بین‌المللی به عمل آورد،

مشروط بر اینکه طرفین معظمین متعاهدین سعی نمایند هرگونه اقداماتی را از این

قبیل از لحاظ وسعت شمول و مدت اجرا به حداقل ممکنه انحراف از مقررات این عهدنامه محدود سازند.

۴. بدون اینکه به مقررات مواد ۳۲ و ۲۳ لطمه‌ای وارد آید هیچ چیز در این

عهدنامه یک طرف معظم متعاهد را ملزم نخواهد ساخت که

(الف) درباره اتباع و شرکتهای طرف دیگر

(ب) یا درباره شرکتهای طرف معظم متعاهد سابق الذکر که بیش از نصف منافع

آن به اتباع و شرکتهای طرف معظم متعاهد اخیرالذکر تعلق داشته یا تحت نظارت آنها باشد

هرگونه حقوق، تسهیلات، مزایا، معافیتها و بخشودگی‌هایی را اعطا نماید که منحصرأ به مؤسسات دولتی و خدمات عمومی در هر قلمرو خود یا شرکتهای خود که بیش از نصف منافع آن به خود آن طرف معظم متعاقد یا یک مؤسسه دولتی و خدمات عمومی مربوط به آن طرف تعلق داشته یا تحت نظارت آنها باشد اعطا می‌نماید.

۵. هیچ چیز در این عهدنامه طوری تفسیر نخواهد شد که هر یک از طرفین معظمین متعاهدین را ملزم سازد که در مورد صید ماهی در آبهای ساحلی خود رفتاری معمول دارد که از رفتاری که درباره هر کشور خارجی دیگر معمول می‌گردد مساعدتر باشد.

۶. هیچ چیز در این عهدنامه یک طرف معظم متعاقد را ملزم نخواهد ساخت که اجازه دهد.

الف) شرکتهای طرف دیگر.

ب) یا شرکتهای طرف سابق الذکر که بیش از نصف منافع آن به شرکتهای طرف معظم اخیرالذکر تعلق داشته و یا تحت نظارت آنها باشد، برنامه‌های پخش تلویزیون تهیه نمایند.

۷. مقررات این عهدنامه مربوط به اعطای رفتاری که نامساعدتر از رفتار معمول به هر کشور خارجی دیگر نباشد شامل مزایایی نخواهد گردید که در هر قلمرو هر یک از طرفین معظمین متعاهدین صرفأ به استناد ماده مربوط به مالیات مضاعف مندرجه در قرارداد با هر کشور دیگری اعطا گردیده باشد.

ماده سی و یکم

۱. قرارداد گمرکی منعقد بین ایران و کشورهای متحده در تهران به تاریخ ۹ فوریه ۱۹۰۳ و موافقتنامه‌ای که برای اصلاح آن قرارداد به وسیله مبادله یادداشت بین ایران و کشورهای متحده در تاریخ ۲۱ مارس ۱۹۲۰ منعقد گردیده است تا آنجا که هر دوی آنها تا به حال از اعتبار ساقط نشده باشد بدین وسیله ملغی می‌گردد.

۲. این الفا طوری تفسیر نخواهد شد که در مورد هرگونه حقوق و تعهدات مربوط به قلمروهایی که علیاحضرت ملکه به وسیله دولت خود در کشورهای متحده مسئول روابط بین‌المللی آنها نمی‌باشد تأثیری داشته باشد.

ماده سی و دوم

هر اختلافی که ممکن است در تفسیر یا اجرای هر یک از مقررات این عهدنامه مابین طرفین معظمین متعاهدین پدید آید بنا به درخواست هر یک از آنان به دیوان دادگستری بین المللی ارجاع خواهد شد مگر آنکه در هر مورد خاص طرفین معظمین متعاهدین موافقت نمایند که اختلاف خود را به دادگاه دیگری ارجاع و یا آن را به طریق دیگری فیصله دهند.

ماده سی و سوم

۱. علیاحضرت ملکه می توانند در موقع مبادله اسناد مصوبه این عهدنامه یا هر موقعی پس از آن به وسیله نماینده سیاسی خود تمایل خود را به شمول این عهدنامه به هر قلمروی که ایشان مسئول روابط بین المللی آن به وسیله دولت خود در کشورهای متحده بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی می باشند کتباً اعلام دارند و از تاریخ تسلیم چنین اعلامیه این عهدنامه شامل هر قلمروی که در آن اعلامیه تعیین شده باشد خواهد گردید.

۲. اعلی حضرت شاهنشاه می توانند در موقع مبادله اسناد مصوبه این عهدنامه یا هر موقعی پس از آن به وسیله نماینده سیاسی خود تمایل خود را به شمول این عهدنامه به هر قلمروی که علیاحضرت ملکه مسئول روابط بین المللی آن می باشند کتباً اعلام دارند.

۳. پس از انقضای مدت ده سال از تاریخ اجرای این عهدنامه هر یک از طرفین معظمین متعاهدین به شرط اخطار کتبی قبلی دوازده ماهه می توانند شمول این عهدنامه را بر هر قلمروی که طبق مقررات بند یک این ماده شامل آن گردیده خاتمه دهند.

ماده سی و چهارم

۱. این عهدنامه به تصویب خواهد رسید و اسناد مصوبه آن هر چه زودتر در لندن مبادله خواهد شد و به محض مبادله اسناد مصوبه به مورد اجرا گذارده خواهد شد و از آن تاریخ به بعد برای مدت ده سال مجری خواهد بود.

۲. چنانچه هیچ یک از طرفین معظمین متعاهدین دوازده ماه قبل از پایان ده سال مذکور در فوق قصد خود را دایره فسخ این عهدنامه به طرف دیگر اخطار نکند این عهدنامه تا انقضای دوازده ماه از تاریخ تسلیم اخطاری که چنین مقصودی را اعلام دارد به قوت خود باقی خواهد ماند.

۳. اخطاری که طبق بند ۲ این ماده داده می شود شامل هر قلمروی خواهد شد

که به موجب ماده ۳۳ مشمول این عهدنامه گردیده است.
 با توجه به مفاد بالا امضاکنندگان تام‌الاختیار مذکور در فوق این عهدنامه را امضا
 و به مهر خود ممهور نمودند.

این عهدنامه در تهران در تاریخ یازدهم مارس ۱۹۵۹ مطابق با تاریخ بیستم اسفند
 ۱۳۳۷ در دو نسخه به فارسی و انگلیسی تنظیم شده و هر دو متن متساویاً معتبر می‌باشد.
 از طرف اعلی حضرت همایون شاهنشاه
 امضا
 از طرف علیاحضرت ملکه
 امضا

۲. نامه وزارت امور خارجه انگلیس به سفیر ایران در لندن

وزارت خارجه انگلیس، S.W.I.*

شماره ۱۳۴۲۱/۸۳

۲۹ سپتامبر ۱۹۵۸

آقای آشتیانی عزیز

پیرو مذاکرات اخیرمان درباره پیش نویس عهدنامه بازرگانی، اقامت و دریانوردی بین کشور پادشاهی متحده بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی و ایران که در بیست اوت سال جاری در لندن پاراف شد، اظهار داشته اید که دولت ایران مایل است روابط بازرگانی خود را با قلمروهای مختلف خارج از خاک بریتانیا و ایرلند شمالی که دولت علیاحضرت ملکه انگلیس مسئولیت اداره روابط بین المللی آنها را عهده دار است توسعه بخشد و بنابراین احتمال دارد به موقع خود پیشنهاد نماید اصطلاح قلمرو در معاهده مذکور طبق پاراگراف ۱ ماده ۳۳ آن به معنای همان قلمروها باشد.

همان طور که می دانید، دولت علیاحضرت ملکه در موقعیتی نیست که قلمروهای بخصوص دیگری را جز قلمرو فوق الذکر محسوب نموده و تعهد نماید.

اینکه «عهدنامه»، قلمروهای دیگری را دربرمی گیرد، و چه نوع اصلاحاتی را شامل می شود (در صورت لزوم) سئوالاتی هستند که دولت صاحب آن قلمرو باید در مورد آنها تصمیم بگیرد.

البته همچنین این امکان وجود دارد که در خصوص بعضی قلمروهای معین، دولت مربوطه ممکن است انعقاد موافقتنامه جداگانه ای را به تعمیم یافتن «عهدنامه» خاک خود ترجیح دهد.

البته همچنان که گفته شد دولت علیاحضرت ملکه اصولاً با هر نوع پیشنهاد دولت ایران برای تعمیم «عهدنامه» مذکور طبق پیش بینی های به عمل آمده در ماده ۳۳ آن موافق است.

درک مفاهیم یک چنین پیشنهادی از سوی دولت ایران و ارزش بالقوه

* نوعی کُد پستی منطقه ای از شهر لندن که وزارت خارجه انگلیس در آن واقع بوده و به معنای منطقه شماره یک جنوب شرقی لندن است.

«عهدنامه» مذکور توسط مقامات ذی صلاح قلمرو مورد بحث، رضایت بخش خواهد بود و از هیچ کوششی در جهت تضمین این موضوع که مقامات مورد نظر، پیشنهاد فوق الذکر دولت ایران را کاملاً و با علاقه بررسی نمایند فروگذار نخواهد کرد.

با تقدیم صمیمانه ترین ارادتها

امضا

از سوی دی. ام. ایچ. ریچرز*

به: آقای رکن الدین آشتیانی

سفارت ایران در لندن

شماره ۵۰ — میدان کنزینگتون

خیابان کنزینگتون های W.8، لندن

۳. نامه سفارت انگلیس به وزیر امور خارجه ایران

سفارت کبرای انگلیس
تهران
۲۰ اسفند ۱۳۳۷

BRITISH EMBASSY,
TEHRAN.
March 11, 1959.

عالهجنسآپ

Your Excellency,

افتخار دارم که خاطر شریف را بمسئله نامه بازرگانی و اقامت و دیانوری بین کشور متحده بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی و ایران بتاریخ امروز جلب نموده و بنا به دستور وزیر امور خارجه علیا حضرت ملکه استیضاد دولت علیا حضرت ملکه در کشور متحده را نسبت به حدود و شمول بعضی از مقررات عهد نامه مذکور تشریح نمایم.

۲- استیضاد دولت علیا حضرت ملکه

اولا - در مورد ماده ۳ اینست که حق خواهد داشت مقررات ماده مذکور را بقسمی اجرا نماید که گوئی بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی هر یک قلمرو جداگانه میباشند

ثانیا - در مورد ماده ۱۲ اینست که هیچیک از مقررات مندرجه در ماده مذکور اینطور تلقی نخواهد شد که شرکتیهای ایرانی را از تحصیل پروانه (Licence in Mortmain) یا عنوان شرط ملک زمین در انگلستان و ولز یا ایرلند شمالی چنانچه قانون جاریه در آن مناطق اینطور حکم نماید معافدار

ثالثا - در مورد ماده ۱۷ اینست که مقررات ماده مزبور اینطور تلقی نخواهد شد که مانع گردد کشور متحده هرگونه اقدامی را طبق قانون تعرفه گمرکی ۱۹۵۷ مربوط (بفروش کالای غیره نازل در بازارهای و گمرکات) Dumping & Subsidies) معمول دارد و همچنین دولت ایران قوانین مشابهی وضع و موقت اجرا نگذارد.

۳- بملایم عطف بمقررات مربوط به کشتیرانی در عهد نامه افتخار دارم تأیید نمایم که دولت علیا

حضرت ملکه ترتیباتی معمول خواهد داشت که کلیه حقوق و عوارضی که در مورد استفاده از بنادر بحری وضع میشود و همچنین کلیه آیین نامه ها و مقررات در چنین بنادر قبیل از اینکه به ورود اجراء یابد اند شایع و همچنین در هر بندر بحری مقامات

بند ریج دولتی از حقوق و عوارض و نسخه ای از آیین نامه ها و مقررات مذکور برای ملاحظه کلیه اشخاص مربوطه در دسترس قرار دهد.

جناب آقای دکتر علی اصغر حکمت
وزیر امور خارجه شاهنشاهی ایران
تهران

I have the honour to invite reference to the Treaty of Commerce, Establishment and Navigation between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and Iran of today's date and, upon the instructions of Her Majesty's Principal Secretary of State for Foreign Affairs, to set out the understanding of Her Majesty's Government in the United Kingdom as regards the scope and application of certain stipulations of the said Treaty.

2. Her Majesty's Government understand

(1) in relation to Article 3, that they shall be entitled to apply the provisions of the said Article 3 as if Great Britain and Northern Ireland were each a separate territory;

(11) in relation to Article 12, that nothing in the provisions of the said Article shall be regarded as exempting Iranian companies from obtaining the grant of a licence in mortmain as a condition of holding land in England, Wales or Northern Ireland where the law in force so requires;

(111) in relation to Article 17, that the provisions of the said Article shall not be regarded as precluding, in the case of the United Kingdom, any action in pursuance of the Customs Duties (Dumping and Subsidies) Act, 1957, and, in the case of Iran, the introduction and enforcement of similar legislation.

3. In addition, with reference to the provisions of the Treaty concerning navigation, I have the honour to confirm that Her Majesty's Government will take steps to ensure that all dues and charges levied for the use of maritime ports and all byelaws and regulations of such ports shall be duly published before coming into force and that in each maritime port the port authority shall keep open for inspection by all persons concerned a table of dues and charges and a copy of the said byelaws and regulations.

4. I am also to propose that if the contents of the second paragraph of this Note represent

His Excellency,
Dr. A.A. Hakmat,
Imperial Iranian Minister for Foreign Affairs,
Tehran.

۴ - ضمناً اینجانب دستور دادم که پیشنهاد نمایم در صورتیکه مفاد بند سوم این یادداشت مورد استنباط دولت ایران نیز باشد و اگر دولت ایران نیز طبق مفاد بند سوم رفتار خواهند نمود این یادداشت و پاسخ جنابعالی بهمان مفهوم نسبت باین امور میتوان موافقت بین دو دولت که جزو لاینفکای عهد نامه باشد شناخته شود.

۵ - موقع را مغتنم شمرده احترامات فائقه خود را تجدید مینمایم.

The understanding of the Government of Iran and if that Government will likewise act in the sense of the third paragraph, that this Note and Your Excellency's reply thereto, in the same sense, shall be regarded as constituting, in relation to these matters, an agreement between the two Governments which shall be treated as an integral part of the Treaty.

5. I avail myself of this opportunity to convey to Your Excellency the assurance of my highest consideration.

Joseph W. Harrison

۴. اعلام توافق وزارت امور خارجه ایران با نامه سفارت انگلستان
یادداشت وزیر امور خارجه ایران
به سفیر کبیر علیاحضرت ملکه در تهران

عالی جناب

افتخار دارم وصول یادداشت مورخ امروز جناب عالی در مورد حدود و شمول پاره ای از مواد عهدنامه بازرگانی و اقامت و دریانوردی بین ایران و کشور متحده بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی را که به شرح مندرجه در زیر می باشد اعلام دارم.
«افتخار دارم که خاطر شریف را به عهدنامه بازرگانی و اقامت و دریانوردی بین کشور متحده بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی و ایران به تاریخ امروز جلب نموده و بنا به دستور وزیر امور خارجه علیاحضرت ملکه استنباط دولت علیاحضرت ملکه در کشور متحده را نسبت به حدود و شمول بعضی از مقررات عهدنامه مذکور تشریح نمایم.

۲. استنباط دولت علیاحضرت ملکه

اولاً، در مورد ماده ۳ این است که حق خواهد داشت مقررات ماده مذکور را به قسمی اجرا نماید که گویی بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی هر یک قلمرو جداگانه می باشد.

ثانیاً، در مورد ماده ۱۲ این است که هیچ یک از مقررات مندرجه در ماده مذکور اینطور تلقی نخواهد شد که شرکتهای ایرانی را از تحصیل پروانه به عنوان شرط تملک زمین در انگلستان، ویلز یا ایرلند شمالی چنانچه قانون جاریه در آن مناطق اینطور حکم نماید معاف دارد.

ثالثاً، در مورد ماده ۱۷ این است که مقررات ماده مزبور اینطور تلقی نخواهد شد که مانع گردد کشور متحده هرگونه اقدامی را طبق قانون تعرفه گمرکی ۱۹۵۷ مربوط به فروش کالا به قیمت نازل در بازار خارج و کمک نقد معمول دارد و همچنین دولت ایران قوانین مشابهی وضع و به موقع اجرا گذارد.

۳. بعلاوه عطف به مقررات مربوط به کشتیرانی در عهدنامه افتخار دارم تأیید نمایم که دولت علیاحضرت ملکه ترتیباتی معمول خواهد داشت که کلیه حقوق و عوارضی که در مورد استفاده از بنادر بحری وضع می شود و همچنین کلیه آیین نامه ها و مقررات در چنین بنادری قبل از اینکه به مورد اجرا درآیند انتشار یابد و همچنین در هر

بندر بحری مقامات بندری جدولی از حقوق و عوارض و نسخه‌ای از آیین‌نامه‌ها و مقررات مذکور برای ملاحظه کلیه اشخاص مربوطه در دسترس قرار دهد.

۴. ضمناً این جانب دستور دارم که پیشنهاد نمایم در صورتی که مفاد بند سوم این یادداشت معرف استنباط دولت ایران نیز باشد و اگر دولت ایران نیز طبق مفاد بند سوم رفتار خواهند نمود این یادداشت و پاسخ جناب‌عالی به همان مفهوم نسبت به این امور به عنوان موافقت بین دو دولت که جزو لایتنجای عهدنامه باشد شناخته شود.»
در باره بند دوم یادداشت جناب‌عالی افتخار دارم به اطلاع برسانم که مفاد بند مزبور معرف استنباط دولت شاهنشاهی نیز می‌باشد.

در باره بند سوم یادداشت جناب‌عالی افتخار دارم تأیید نمایم که دولت شاهنشاهی ترتیباتی معمول خواهد داشت که کلیه حقوق و عوارضی که در مورد استفاده از بنادر بحری وضع می‌شود و همچنین کلیه آیین‌نامه‌ها و مقررات در چنین بنداری قبل از اینکه به مورد اجرا درآید انتشار یابد و همچنین در هر بندر بحری مقامات بندری جدولی از حقوق و عوارض و نسخه‌ای از آیین‌نامه‌ها و مقررات مذکور برای ملاحظه کلیه اشخاص مربوط در دسترس قرار دهد.

بنابراین این جانب افتخار دارم به اطلاع جناب‌عالی برسانم که پیشنهاد آن جناب برای دولت ایران قابل قبول می‌باشد و به این ترتیب یادداشت جناب‌عالی و این پاسخ نسبت به امور مورد بحث به عنوان موافقت بین دو دولت که جزء لایتنجای عهدنامه باشد شناخته می‌شود.

تهران به تاریخ بیستم اسفند ۱۳۳۷

وزیر امور خارجه

جناب سر جفری وجود هاریسن

سفیرکبیر علیاحضرت ملکه بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی

تهران

۵. پروتکل اصلاحی عهدنامه بازرگانی و اقامت و دریانوردی

پروتکل اصلاحی عهدنامه بازرگانی و اقامت و دریانوردی بین ایران و کشور متحده بریتانیا نظر به اینکه اعلی حضرت همایون محمدرضا شاه پهلوی شاهنشاه ایران و علیاحضرت ملکه کشور متحده بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی و سایر کشورها و قلمروهای خود و رئیس کشورهای مشترک المنافع مایل اند با یک روح موّدت پاره ای اصلاحات در متن عهدنامه بازرگانی و اقامت و دریانوردی که در تاریخ بیستم اسفند ماه ۱۳۳۷ در تهران به امضا رسیده (و از این پس «عهدنامه» نامیده خواهد شد) به عمل آورند به انعقاد پروتکلی به این منظور مصمم گشته و نمایندگان تام الاختیار خود را به شرح زیر تعیین نمودند:

اعلی حضرت محمدرضا شاه پهلوی شاهنشاه ایران (که از این پس در این پروتکل «اعلی حضرت شاهنشاه» نامیده خواهند شد):

از طرف ایران: جناب آقای عباس آرام وزیر امور خارجه

علیاحضرت ملکه کشور متحده بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی و سایر کشورها و قلمروهای خود و رئیس کشورهای مشترک المنافع (که از این پس در این پروتکل «علیاحضرت ملکه» نامیده خواهند شد):

از طرف کشور متحده بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی: جناب سر دنیس آرتور هیورث رایت. ک. سی. ام. جی سفیر کبیر فوق العاده و تام الاختیار علیاحضرت ملکه نمایندگان فوق پس از مبادله اعتبارنامه های خود که در کمال صحت و اعتبار بوده در موارد ذیل موافقت حاصل نمودند:

ماده اول

در ماده یک عهدنامه کلمات «هر قلمرو دیگری که مشمولیت آن در این عهدنامه طبق ماده ۳۳ اعلام شده باشد» به ترتیب زیر اصلاح می شود:

«هر قلمرو دیگری که شمول این عهدنامه نسبت به آن بر طبق ماده ۳۳ صورت گیرد.»

ماده دوم

در بند یک ماده ۳۰ عهدنامه کلمات «هیچ چیز در این عهدنامه برای اعلی حضرت همایون شاهنشاه حقی ایجاد نخواهد کرد که بخوانند از هرگونه رفتار و

رجحان و مزایایی که در هر موقع از طرف هر قلمرو علیاحضرت ملکه منحصرأ به هر یک یا به چند قلمرو مذکور در فهرست زیر اعطا می‌گردد استفاده نمایند» به ترتیب زیر اصلاح می‌شود:

«هیچ چیز در این عهدنامه علیاحضرت ملکه را ملزم نخواهد ساخت که استفاده از هر نوع رفتار و رجحان و مزایایی را که در هر موقع از طرف هر قلمرو علیاحضرت ملکه منحصرأ به هر یک یا به چند قلمرو مذکور در فهرست زیر اعطا می‌گردد شامل این عهدنامه نمایند.»

ماده سوم

۱. بندهای ۱ و ۲ ماده ۳۳ عهدنامه حذف و بند یک جدید به شرح زیر اضافه می‌شود:

«۱. این عهدنامه ممکن است در موقع مبادله اسناد مصوبه یا هر موقعی پس از آن با توافق طرفین که برطبق قوانین جاری کشورهای طرفین متعاهدین معظمین صورت خواهد گرفت به هر قلمروی که علیاحضرت ملکه به وسیله دولت خود در کشور متحده بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی مسئول روابط بین‌المللی آن می‌باشند شامل گردد.»

۲. بند ۳ ماده ۳۳ عهدنامه تبدیل به بند ۲ می‌شود.

ماده چهارم

۱. این پروتکل به تصویب خواهد رسید و به محض اینکه اسناد تصویب عهدنامه و پروتکل در لندن مبادله گردد به مورد اجرا گذارده خواهد شد.

۲. این پروتکل به محض اینکه به موقع اجرا گذاشته شود جزء لاینفک عهدنامه تلقی خواهد گردید.

با توجه به مفاد مزبور نمایندگان تام‌الاختیار مذکور در فوق این پروتکل را امضا و به مهر خود ممهور نمودند.

این پروتکل در تهران در تاریخ ششم آبان ماه ۱۳۴۲ مطابق ۲۸ اکتبر ۱۹۶۳ در دو نسخه به فارسی و انگلیسی امضا شده و هر دو متن متساویاً معتبر می‌باشد.

از طرف اعلی حضرت همایون شاهنشاه

از طرف علیاحضرت ملکه

امضا

امضا

۷. قرارداد فرهنگی

قرارداد فرهنگی بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت کشور متحدهٔ بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی

لندن ۱۳۳۸

دولت شاهنشاهی ایران و دولت متحدهٔ بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی نظر به تمایل به عقد قراردادی که تا سرحد امکان از طریق همکاری و مبادلات دوستانه در زمینهٔ فعالیت‌های معنوی و هنری و علمی و همچنین در مورد تاریخ و طرق زندگی کشور دیگر بر حسن تفاهم در کشور خودشان بیفزاید به شرح زیر توافق نمودند.

مادهٔ اول

هر یک از دو دولت متعهد ایجاد کرسی‌های استادی و سایر مشاغل آموزشی و دوره‌های آموزشی در رشته‌های زبان و ادبیات و تاریخ کشور دولت متعهد دیگر و سایر موضوعات مربوط به آن کشور را حتی الامکان در دانشگاه‌ها و مؤسسات فرهنگی خود تشویق خواهند نمود.

مادهٔ دوم

الف) هر یک از دو دولت متعهد مجاز خواهد بود که در قلمرو دولت متعهد دیگر انجمن‌های فرهنگی به منظور اجرای مقاصد مندرجه در این قرارداد تأسیس و نگهداری نماید مشروط بر اینکه این انجمن‌ها با مقررات عمومی قانون محلی که نسبت به تأسیس و نگهداری آنها ارتباط دارد مطابقت داشته باشد. اصطلاح «انجمن‌های فرهنگی» بر سازمان‌ها یا مؤسساتی اطلاق می‌شود که هدف آنها عملی ساختن مقاصد کلی این قراردادها به وسیلهٔ تشکیل کلاسهای درس و مجالس سخنرانی و کنسرتها و نمایشها و تأسیس کتابخانه‌ها و مراکز جمع‌آوری صفحات گرامافون و فیلم باشد.

ب) هر یک از دو دولت متعهد در حدود قوانین خود کلیهٔ تسهیلات را برای وارد کردن وسایل و لوازم مورد نظر در این قرارداد از قبیل تصاویر و سایر اشیا جهت نمایش و کتاب و فیلم و صفحات گرامافون به قلمرو خود فراهم خواهد نمود.

ج) هر یک از دو دولت متعهد در حدود قوانین خود کلیهٔ تسهیلات را برای وارد نمودن وسایلی از قبیل لوازم کتابخانه و گرامافون و دستگاههای ضبط صوت و

دستگاههای گیرنده رادیو و پروژکتورهای فیلم و وسایط نقلیه به قلمرو خود که برای اداره انجمنهای فرهنگی مذکور در بند (الف) این ماده لازم باشد فراهم خواهد ساخت.

ماده سوم

دو دولت متعاهد مبادله اعضای دانشگاه و معلمان مدارس و دانشجویان و کسانی که به تحقیقات علمی اشتغال دارند و کارشناسان و اعضای مؤسسات فنی را بین قلمروهای خود تشویق خواهند نمود.

ماده چهارم

هر یک از دو دولت متعاهد در قلمرو خود ترتیباتی فراهم خواهد نمود تا اتباع دولت متعاهد دیگر بتواند به تحصیل یا ادامه مطالعات خود در رشته فنی یا تحقیقاتی بپردازند.

ماده پنجم

دو دولت متعاهد تشدید همکاری بین مجامع علمی و سازمانهای تعلیماتی و حرفه ای قلمروهای مربوطه خود را به منظور اجرای این قرارداد تشویق خواهند نمود. هر یک از دو دولت متعاهد تعهد می نماید که دسترسی به آثار تاریخی و مجموعه ها و بایگانی ها و کتابخانه ها و سایر مؤسسات علمی را که تحت کنترل دولت هستند با همان شرایطی که برای دانشمندان و محصلین خود قائل می باشد برای دانشمندان و محصلین قلمرو دولت متعاهد دیگر تأمین نماید.

همچنین هر یک از دو دولت تعهد می نمایند که با محدودیتهایی که طرفین مقتضی دانسته و توافق کنند و بدون اینکه به قوانین و مقررات موجوده آنها لطمه وارد سازد وسایلی فراهم نمایند تا این قبیل دانشمندان و دانشجویان بتوانند به عملیات و حفاری باستانشناسی مبادرت ورزند.

ماده ششم

دو دولت متعاهد حدود و شرایط تعیین معادلت درجات علمی و دانشنامه ها و گواهینامه های صادره در قلمرو یکی از طرفین را با درجات علمی و دانشنامه ها و گواهینامه های مشابهی که در قلمرو طرف دیگر صادر شده است از نظر مقاصد تحصیلی و عندالاقضا به منظورهای شغلی و حرفه ای مورد توجه قرار خواهند داد.

ماده هفتم

دو دولت متعاهد به منظور بسط همکاری فرهنگی و فنی و تشریک مساعی حرفه‌ای مسافرت اشخاص یا هیئتهای منتخب را به کشور یکدیگر از طریق دعوت یا پرداخت کمک هزینه سفر تشویق خواهند نمود.

ماده هشتم

دو دولت متعاهد همکاری بین سازمانهای رسمی جوانان و سازمانهای ملی تعلیم و تربیت سالمندان را در قلمروهای مربوطه خود تشویق خواهند نمود و همچنین با در نظر گرفتن اعتبارات موجوده همکاری بین سازمانهای رسمی تربیت بدنی و ورزش قلمروهای مربوطه خود را تشویق خواهند کرد.

ماده نهم

هر یک از دو دولت متعاهد توسعه دوره‌های مطالعاتی کوتاه را که در قلمرو دولت متعاهد دیگر دایر است تشویق خواهد نمود تا اعضای دانشگاه و معلمین و دانشجویان و دانش‌آموزان و سایر اشخاصی که به فعالیتهای مذکور در مقدمه این قرارداد از قلمرو دولت دیگر اشتغال دارند در آن شرکت نمایند.

ماده دهم

دو دولت متعاهد برای اینکه آثار فرهنگی هر یک از آنها با استفاده از وسایل زیر در کشور دیگر به نحو بهتری شناخته شود با یکدیگر اشتراک مساعی خواهند نمود.

(الف) کتب و مطبوعات و سایر نشریه‌ها

(ب) کنفرانسها و کنسرتها

(ج) هنرهای زیبا و سایر نمایشها

(د) ترتیب نمایشهای درام

(ه) رادیو، فیلم، صفحات گرامافون و سایر وسایل ضبط و پخش صوت و تصویر.

ماده یازدهم

دو دولت متعاهد حتی المقدور با وسایلی که در اختیار دارند و با مقررات و قوانین و عرف محلی آنها تطبیق می‌نماید سعی و مجاهدت به عمل خواهند آورد تا مطالب نادرستی که درباره هر یک از دو کشور در کتابهای درسی وجود داشته و توجه آنها بدان معطوف شود تصحیح گردد.

ماده دوازدهم

با رعایت مقررات ماده ۲۰ هر یک از دو دولت متعاقد به منظور اجرای این قرارداد صدور اجازه به اشخاص زیر را برای ورود و اقامت در قلمرو خود تسهیل خواهد نمود.

۱. مأمورین دو دولت متعاقد یا مأمورین وابسته به سازمانهایی که به موجب مقررات ماده هیجده تعیین می‌گردند.
۲. معلمینی که در مراکز یا انجمنهای بریتانیا در ایران و مراکز و انجمنهای ایران در کشور متحده بریتانیا اشتغال دارند.
۳. محققین علوم و دانشجویانی که در صدد استخدام در ایران یا در کشور متحده بریتانیا نمی‌باشند.

ماده سیزدهم

به منظور اجرای این قرارداد یک کمیسیون مختلط دائمی مرکب از شش عضو تشکیل خواهد شد.

این کمیسیون به دو شعبه تقسیم می‌شود یکی مرکب از دو عضو ایرانی و یک عضو انگلیسی که در تهران مستقر می‌گردد و دیگری مرکب از دو عضو انگلیسی و یک عضو ایرانی که در لندن مستقر می‌شود. وزارت امور خارجه ایران با موافقت ادارات صلاحیت‌دار ایران اعضای ایرانی هر دو شعبه را تعیین خواهد کرد و وزارت امور خارجه انگلیس با موافقت ادارات صلاحیت‌دار دولت کشور متحده بریتانیا اعضای انگلیسی هر دو شعبه را نامزد خواهد نمود. هر یک از دو دولت متعاقد شرایط انتصاب اتباع خود را در هر دو شعبه تعیین و اختیار خواهند داشت که اعضای علی‌البدل نیز معرفی نمایند.

ماده چهاردهم

کمیسیون مختلط پس از آنکه تکمیل گردید در صورت لزوم و لااقل هر دو سال یک مرتبه به تناوب در ایران و کشور متحده بریتانیا تشکیل جلسه خواهد داد و نخستین جلسه آن در عرض دوازده ماه از تاریخ اجرای این قرارداد تشکیل خواهد شد ریاست جلسات این کمیسیون به عهده هفتمین عضوی خواهد بود که از طرف دولتی که کمیسیون در کشور آن تشکیل می‌شود تعیین می‌گردد.

ماده بانزدهم

کمیسیون مختلط و هر یک از شعب آن مجاز خواهند بود که از اعضای اضافی بدون داشتن حق رأی به عنوان مشاور درباره مسائل خاصی دعوت نمایند.

ماده شانزدهم

کمیسیون مختلط آیین نامه مربوط به وظایف خود را شخصاً وضع خواهد کرد.

ماده هفدهم

یکی از نخستین وظایف کمیسیون مختلط این خواهد بود که در جلسه ای با حضور کلیه اعضا پیشنهادهای با تفصیل و ذکر جزئیات درباره نحوه اجرای این قرارداد تنظیم نماید تا بعداً پیشنهادات مزبور از طرف دو دولت متعاقد مورد بررسی قرار گیرد. کمیسیون مختلط در جلساتی که بعداً تشکیل خواهد داد موضوع را مورد تجدید نظر قرار داده و ممکن است نظریات دیگری را پیشنهاد یا اصلاحاتی نسبت به توصیه های پیشین خود جهت بررسی دو دولت متعاقد پیشنهاد نماید. در فواصل بین جلساتی که کمیسیون مختلط با حضور کلیه اعضا تشکیل می دهد هر یک از شعب با موافقت شعبه دیگر می تواند پیشنهادهای یا اصلاحاتی نظیر آنچه قبلاً برای این منظور ذکر شده تنظیم یا توصیه نماید.

ماده هیجدهم

هر یک از دو دولت متعاقد می تواند گاه به گاه اشخاص یا سازمانهای شایسته را مأمور نماید که صحت اجرای مفاد این قرارداد را تأمین نمایند.

ماده نوزدهم

در این قرارداد:

الف) مقصود از اصطلاح «قلمرو» و «کشور» در مورد دولت ایران «قلمرو ایران» و در مورد دولت کشور متحده بریتانیا عبارت است از کشور متحده بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی.

و

ب) مقصود از اصطلاح «اتباع» در مورد دولت ایران اتباع ایران و در مورد دولت کشور متحده بریتانیا عبارت است از اهالی کشور متحده و مستعمرات که معمولاً در کشور متحده بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی سکونت دارند.

ماده بیستم

هیچ یک از مفاد این قرارداد نسبت به مسئولیت اشخاص در برابر رعایت قوانین و مقررات جاریه در قلمرو هر یک از دو دولت متعاهد در باب ورود و اقامت و خروج بیگانگان تأثیر نخواهد داشت.

ماده بیست و یکم

این قرارداد به تصویب خواهد رسید و مبادله اسناد مصوبه آن در تهران صورت خواهد گرفت. قرارداد پانزده روز پس از مبادله اسناد مصوبه به موقع اجرا گذارده خواهد شد.

ماده بیست و دوم

این قرارداد حداقل برای مدت پنج سال معتبر خواهد بود و سپس چنانچه هیچ یک از دو دولت متعاهد در عرض مدت لااقل شش ماه قبل از تاریخ انقضای مدت مزبور اعلام فسخ ننمایند قرارداد کماکان به اعتبار خود باقی خواهد ماند تا زمانی که مدت شش ماه از تاریخی که یکی از دو دولت متعاهد فسخ آن را به طرف دیگر اعلام نموده باشد منقضی گردد.

با توجه به مفاد مذکور در فوق امضاکنندگان تام الاختیار زیر از طرف دول متبوع خود این قرارداد را امضا نمودند.

این قرارداد در تاریخ پانزدهم اردیبهشت سال یکهزار و سیصد و سی و هشت مطابق با تاریخ ششم ماه مه سال یکهزار و نهصد و پنجاه و نه در لندن در دو نسخه به زبانهای فارسی و انگلیسی تنظیم شده و هر دو متن متساویاً معتبر می باشد.

از طرف دولت شاهنشاهی ایران
امضا

از طرف دولت کشور متحده بریتانیای کبیر
و ایرلند شمالی

امضا

۸. نامه‌های متبادل راجع به معافیت متقابل مالیاتی

۱. نامهٔ وزیر امور خارجهٔ ایران به سفیر انگلیس

شماره: ۶۸۳/۱۱۹/۱۸۰

تاریخ: ۱۳۳۹/۱/۲۰

جناب آقای سفیر کبیر

مفتخرم به اطلاع آن جناب برسانم که به منظور جلوگیری از اخذ مالیات مضاعف نسبت به منافعی که از حمل و نقل هوایی تحصیل می‌گردد و از لحاظ تشویق سرویسهای هوایی بازرگانی بین ایران و کشور متحدهٔ بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی دولت ایران حاضر است قراردادی با دولت کشور متحدهٔ انگلیس طبق شرایط زیر امضا نماید:

۱. دولت ایران (در اجرای تبصرهٔ ۱۰ مادهٔ ۸ قانون مالیات بر درآمد مصوب ۱۶ فروردین ۱۳۳۵) کلیهٔ درآمدهایی را که مؤسسات کشور متحدهٔ انگلیس که به این نوع کارها اشتغال دارند از مشاغل مربوط به حمل و نقل هوایی بین ایران و کشورهای دیگر تحصیل می‌نمایند از مالیات بر درآمد و کلیهٔ مالیاتهای دیگری که به درآمد یا منافع در ایران تعلق می‌گیرد یا ممکن است تعلق بگیرد معاف خواهد نمود.

۲. دولت کشور متحدهٔ انگلیس کلیهٔ درآمدهایی را که مؤسسات ایرانی که به این نوع کارها اشتغال دارند و از کار حمل و نقل هوایی بین کشور متحدهٔ انگلیس و کشورهای دیگر تحصیل می‌نمایند از مالیات بر درآمد و مالیات منافع و کلیهٔ مالیاتهای دیگری که به درآمد یا منافع در کشور متحدهٔ انگلیس تعلق می‌گیرد و یا خواهد گرفت معاف می‌نماید و طبق قانون پارلمان کشور متحدهٔ انگلیس فصل ۳۴۷ معروف به قانون مالیات بر درآمد مورخهٔ ۱۹۵۲ از نقطه نظر اجرای قانون نسبت به معافیت مزبور اقدام لازم به عمل خواهد آورد.

۳. منظور از عبارت «اشتغال به حمل و نقل هوایی» حمل و نقل مسافر، بار یا پستی است که به وسیلهٔ مالک یا اجاره کنندهٔ هواپیما حمل می‌گردد.

۴. منظور از عبارت «مؤسسات کشور متحدهٔ انگلیس» دولت کشور متحدهٔ انگلیس و یا اشخاص طبیعی هستند که ساکن کشور متحدهٔ انگلیس می‌باشند نه ساکن

کشور ایران و بنگاهها و شرکتهایی است که طبق قوانین کشور متحده انگلیس تشکیل شده و در انگلستان اداره و نظارت می شوند.

۵. منظور از عبارت «مؤسسات ایرانی» دولت ایران و یا اشخاص طبیعی هستند که ساکن ایران می باشند نه ساکن کشور متحده انگلیس و بنگاهها و شرکتهایی است که طبق قوانین ایران تشکیل شده و در ایران اداره و نظارت می شوند.

۶. معافیتی که در بند (۱) و (۲) فوق تصریح گردیده شامل کلیه درآمدی که از اول ژانویه ۱۹۵۷ تحصیل شده است نیز می باشد.

چنانچه دولت کشور متحده انگلیس حاضر به قبول شرایط مزبور باشند محترماً پیشنهاد می نمایم که یادداشت فعلی و پاسخ آن جناب با شرایط مشابه به عنوان برقراری یک قرارداد بین دو دولت که فوراً اجرا می شود و ممکن است با اعلام کتبی قبلی ۶ ماه به وسیله هریک از دولتین به طرف دیگر فسخ گردد تلقی شود.
موقع را مغتنم شمرده، احترامات فائقه خود را تجدید می نماید.

جناب آقای سر جفری وجود هریسن

سفیرکبیر علیاحضرت ملکه انگلستان — تهران

۲. اعلام توافق سفیر انگلیس با نامه وزیر امور خارجه ایران

سفارت کبرای انگلیس

تهران

BRITISH EMBASSY,

TEHRAN

(ECD 1171/60)

April 9, 1960

(۱۱۷۱/۶۰ نی. سی. دی)

۲۰ فروردین ۱۳۳۹

جناب آقای وزیر

Your Excellency,

بفتحرم وصول یادداشت انجناب مورخه امروزه
که ضمن آن اطلاع داده اید دولت ایران حاضرند
موافقت نامه طبق شرایط زیر با دولت کشور متحده
بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی منعقد کنند تائید
نمایم.

I have the honour to acknowledge receipt of Your Excellency's Note of today's date in which you inform me that the Government of Iran are prepared to conclude with the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland an agreement in the following terms:

۱) دولت ایران (در اجرای تبصره ۱۰ ماده ۸ قانون مالیات بر درآمد مصوب ۱۶ فروردین ۱۳۲۰) کلیه درآمد هائی را که مؤسسات کشور متحده انگلیس که باین نوع کارها اشتغال دارند از مزایای مربوط بحمل و نقل هوائی بین ایران و کشورهای دیگر تحصیل مینمایند از مالیات بر درآمد و کلیه مالیاتهای دیگری که بدرايد یا منافع در ایران تعلق میگرد یا ممکن است تعلق بگیرد معاف خواهد نمود.

(1) The Government of Iran, in exercise of the powers conferred on them by Note 10 to Article 8 of the Income Tax Law approved on 5th April 1956, shall exempt all income derived from the business of air transport between Iran and other countries by United Kingdom undertakings engaged in such business from income tax and all other taxes on income or profits which are or may become chargeable in Iran.

۲) دولت کشور متحده انگلیس کلیه درآمد هائی را که مؤسسات ایرانی که باین نوع کارها اشتغال دارند و از کار حمل و نقل هوائی بین کشور متحده انگلیس و کشورهای دیگر تحصیل مینمایند از مالیات بر درآمد و مالیات منافع و کلیه مالیاتهای دیگری که بدرايد یا منافع در کشور متحده انگلیس تعلق میگرد و یا خواهد گرفت معاف مینماید و طبق این پارلمان کشور متحده انگلیس فصل ۳۴۷ معروف بقانون مالیات بر درآمد مورخه ۱۹۵۲ از نقطه نظر اجرای قانون نسبت بمعافیت مسوول اقدام لازم بعمل خواهد آورد.

(2) The Government of the United Kingdom shall exempt all income derived from the business of air transport between the United Kingdom and other countries by Iranian undertakings engaged in such business from income tax and profits tax and all other taxes on income or profits which are or may become chargeable in the United Kingdom and shall take the necessary action under Section 347 of the Act of Parliament of the United Kingdom known as the Income Tax Act, 1952, with a view to giving the force of law to the exemption aforesaid.

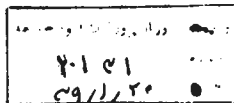
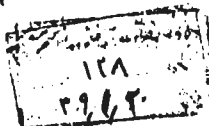
۳) منظور از عبارت "اشتغال بحمل و نقل هوائی" حمل و نقل مسافر - بار یا پستی است که بوسیله مالک یا اجاره کننده هواپیما حمل میگردد.

(3) The expression "the business of air transport" means the business of transporting passengers, cargo or mail carried on by the owner or charterer of aircraft.

/(4)

جناب آقای عباس آرام
وزیر امور خارجه شاهنشاهی ایران
تهران

His Excellency Mr. Abbas Aram,
Minister for Foreign Affairs,
Imperial Iranian Government,
TEHRAN

- (۵) منظور از عبارت "مؤسسات کشور
متحدہ انگلیس" دولت کشور متحدہ
انگلیس و یا اشخاص طبیعی هستند کہ
ساکن کشور متحدہ انگلیس میباشند نہ ساکن
کشور ایران و بنگاہا و شرکتہائی است کہ
طبق قوانین کشور متحدہ انگلیس تشکیل شدہ
و در انگلستان ادارہ و نظارت میشوند.
- (۶) منظور از عبارت "مؤسسات ایرانی"
دولت ایران و یا اشخاص طبیعی هستند
کہ ساکن ایران میباشند نہ ساکن کشور
متحدہ انگلیس و بنگاہا و شرکتہائی
است کہ طبق قوانین ایران تشکیل
شدہ و در ایران ادارہ و نظارت
میشوند.
- (۷) معافیتی کہ در بند (۱) و (۲)
فوق تصریح گردیدہ شامل کلیہ درآمدی
کہ از اول ژانویہ ۱۹۵۷ تحصیل شدہ
است نیز میباشد.
- (۴) The expression "United Kingdom
undertakings" means the
Government of the United
Kingdom, or physical persons
resident in the United Kingdom
and not resident in the Kingdom
of Iran, and corporations and
companies constituted under the
laws of the United Kingdom and
managed and controlled in the
United Kingdom.
- (5) The expression "Iranian under-
takings" means the Government
of Iran, or physical persons
resident in Iran and not
resident in the United Kingdom,
and corporations and companies
constituted under the laws of
Iran and managed and controlled
in Iran.
- (6) The exemption provided for in
paragraphs (1) and (2) above
shall also apply to all income
earned as from 1st January 1957.

I have the honour to inform you
that the Government of the United
Kingdom accept the foregoing pro-
visions and that your Note and the
present reply shall be regarded as
constituting an agreement between
the two Governments which shall take
effect immediately and may be
terminated by either Government
giving six months' notice in writing
to the other.

I avail myself of this opportunity
to renew to Your Excellency the
assurance of my highest consideration.

محترماً با اطلاع انجناب مہرسانم کہ
دولت کشور متحدہ انگلیس شرایط مذکورہ
فوق را پذیرفتہ و یادداشت انجناب و پاسخ
فعلی بمنزلہ انعقاد قرارداد بین دو دولت
بودہ کہ فوراً اجرا و ممکن است با اعلام کتبی
قبل از ۶ ماہ ہوسلہ ہیک از دولتی بطورہ
دیگر نسخہ گردد.

موقع را مغتنم شمرده احترامات فائقہ
خود را تجدید مینمایم.

(جی. دبلیو. ہارنسن)

Gerrey W. Harrison
(G.W. HARRISON)

۹. موافقتنامه سرویسهای هوایی

۱. متن موافقتنامه

موافقتنامه بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت متحده بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی

راجع به سرویسهای هواپیمایی مابین قلمرو دو دولت و ماورای آنها

مقدمه

چون دولت شاهنشاهی ایران و دولت متحده بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی متعاهدین قرارداد بین المللی هواپیمایی کشوری که در تاریخ ۷ دسامبر ۱۹۴۴ در شیکاگو امضا شده است می باشند و مایل اند به منظور استقرار سرویسهای هواپیمایی بین قلمرو خود و ماورای آن موافقتنامه ای علاوه بر قرارداد مذکور منعقد نمایند بنابراین نمایندگان تام الاختیار خود را بدین منظور به شرح زیر تعیین نمودند:

از طرف دولت شاهنشاهی ایران:

جناب آقای عباس آرام وزیر امور خارجه

از طرف دولت متحده بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی:

جناب سر جفری. وج وود. هریسن سفیر کبیر علیاحضرت ملکه انگلستان

نمایندگان مزبور پس از مبادله اختیارنامه های خود که در کمال صحت و اعتبار بوده، درباره مواد ذیل موافقت نمودند:

ماده اول

برای مقاصد مندرج در این موافقتنامه جز در مواردی که مضمون عبارت مفهوم دیگری را ایجاب کند:

الف) مقصود از عبارت «قرارداد» قرارداد مربوط به هواپیمایی کشوری بین المللی است که در تاریخ ۷ دسامبر ۱۹۴۴ برای امضا در شیکاگو حاضر شده بود و نیز شامل هر ضمیمه ای است که تحت ماده ۹۰ قرارداد مزبور مورد قبول واقع گردیده و هر اصلاحیه ای که در ضمایم مذکور یا در اصل قرارداد بر طبق مواد ۹۰ و ۹۴ قرارداد به عمل آمده است می باشد.

ب) مقصود از عبارت «مؤسسه هواپیمایی معینه» یک مؤسسه هواپیمایی است که یکی از طرفین متعاهدین طبق ماده ۴ این قرارداد به وسیله اعلامیه کتبی برای به کار انداختن سرویسهای هوایی در خطوط مشخصه در برنامه ضمیمه این قرارداد که در اعلامیه

مزبور تصریح گردیده است به طرف متعاهد دیگر معرفی می نماید.

ج) مقصود از عبارت «مقامات هواپیمایی» در مورد دولت متحدهٔ بریتانیای کبیر وزیر هواپیمایی و هر شخص یا هیئتی است که مجاز باشد وظایف فعلی وزیر مزبور و یا وظایفی نظیر آن را انجام دهد و در مورد ایران «ادارهٔ کل هواپیمایی کشوری» و هر شخص و یا هیئتی است که مجاز باشد وظایف فعلی آن اداره و یا وظایفی نظیر آن را انجام دهد.

د) مقصود از عبارت «قلمرو» در مورد یک کشور اراضی و آبهای ساحلی متصل به آن است که تحت حاکمیت، سیطره، حمایت یا قیمومیت آن کشور باشد.

ه) عبارات «سرویس هوایی»، «سرویس هوایی بین‌المللی»، «مؤسسهٔ هواپیمایی» و «توقف به منظورهای غیر از حمل و نقل» به ترتیب همان معانی را خواهند داشت که در مادهٔ ۹۶ قرارداد به آنها داده شده است و:

و) مقصود از عبارت «تغییر ظرفیت» به کار انداختن یک سرویس هواپیمایی به وسیلهٔ یک مؤسسهٔ هواپیمایی معینه است به نحوی که یک قسمت از خط با هواپیمایی بهره‌برداری شود که ظرفیت آن با هواپیمایی که در قسمت دیگر خط به کار برده شده است اختلاف داشته باشد.

مادهٔ دوم

۱. هریک از طرفین متعاهدین حقوق مشخصه در این قرارداد را به منظور به کار انداختن سرویسهای منظم هواپیمایی بین‌المللی در خطوطی که در قسمت مربوطه برنامه پرواز ضمیمهٔ این موافقتنامه مشخص گردیده است به طرف متعاهد دیگر اعطا می نماید. اینگونه سرویسها و خطوط از این پس به ترتیب به نام «سرویسهای مورد موافقت» و «خطوط مشخصه» خوانده می شود. مؤسسات معینه به وسیلهٔ هریک از طرفین متعاهدین در موقع به کار انداختن سرویسهای مورد موافقت در خطوط مشخصه از حقوق زیر بهره‌مند می گردند.

الف) پرواز از فراز قلمرو کشور متعاهد دیگر بدون فرود آمدن

ب) توقف در قلمرو کشور مذکور به منظورهای غیربازرگانی

ج) توقف در قلمرو کشور مزبور در نقاطی که در برنامهٔ پرواز ضمیمهٔ این قرارداد برای آن خط مشخص گردیده به منظور پیاده کردن و سوار کردن محمولات بین‌المللی،

مسافر بار و پست.

۲. و نیز مقرر است که در مناطق جنگ یا مناطقی که در اشغال نظامی است یا مناطقی که جنگ و اشغال نظامی در آن تأثیر داشته است با توجه به ماده ۹ قرارداد شیکاگو به کار انداختن اینگونه سرویسها منوط به اجازه و تصویب مقامات صلاحیت دار نظامی باشد.

ماده سوم

هیچ یک از مقررات ماده ۲ این موافقتنامه طوری تلقی نخواهد شد که به مؤسسات هواپیمایی یکی از طرفین متعاهدین امتیاز گرفتن مسافر، بار یا پست در قلمرو طرف متعاهد دیگر در ازای کرایه یا حق الزحمه به مقصد نقطه دیگری در همان قلمرو اعطا شده است.

ماده چهارم

۱. هر یک از طرفین متعاهدین حق خواهد داشت یک یا چند مؤسسه هواپیمایی را برای به کار انداختن سرویسهای مورد موافقت در خطوط مشخصه کتباً تعیین و به طرف متعاهد دیگر معرفی نماید.

۲. به مجرد رسید چنین معرفی نامه طرف متعاهد دیگر به شرط رعایت مقررات بندهای ۳ و ۴ این ماده به مؤسسه یا مؤسسات معینه مزبور بدون تأخیر اجازه لازم برای بهره برداری را اعطا خواهد نمود.

۳. مقامات هواپیمایی یک طرف متعاهد ممکن است از مؤسسه ای که توسط طرف متعاهد دیگر معین گردیده بخواهد مقامات مزبور را قانع سازد که قابلیت انجام شرایطی را که طبق قوانین و مقرراتی که معمولاً و معقولاً برای به کار انداختن سرویسهای هوایی بین المللی به وسیله مقامات مزبور موجب مقررات قرارداد شیکاگو تشریح شده است دارا می باشد.

۴. هر یک از طرفین متعاهدین حق خواهد داشت از اعطای اجازه بهره برداری اشاره شده در بند ۲ این ماده امتناع ورزد و یا شرایطی را که برای استفاده از حقوق مشخصه در ماده ۲ این قرارداد توسط یک مؤسسه هواپیمایی معینه لازم می داند تحمیل نماید در هر مورد که طرف متعاهد مزبور قانع نشده باشد که مالکیت عمده و کنترل مؤثر بر آن مؤسسه هواپیمایی در دست طرف متعاهدی که آن مؤسسه را معین نموده یا اتباع آن

طرف می باشد.

۵. وقتی که یک مؤسسه هواپیمایی بدین ترتیب معین و مجاز گردید می تواند هر وقت بخواهد بهره برداری از سرویسهای مورد موافقت را شروع نماید مشروط بر اینکه تعرفه ای که طبق مقررات ماده ۹ این قرارداد وضع شده است در مورد سرویس مزبور مجری باشد.

ماده پنجم

۱. هر یک از طرفین متعاهدین حق خواهد داشت یک اجازه بهره برداری صادره را لغو نماید یا استفاده از حقوق مشخصه در ماده ۲ این قرارداد را از مؤسسه ای که توسط طرف متعاقد دیگر تعیین گردیده ملحق نماید یا شرایطی را که ممکن است برای استفاده از این حقوق لازم باشد تحمیل نماید:

الف) در هر موردی که قانع نشده باشد مالکیت عمده و کنترل مؤثر بر مؤسسه هواپیمایی مزبور در دست طرف متعاهدی که آن مؤسسه هواپیمایی را معین نموده یا اتباع آن طرف می باشد یا

ب) در مورد استنکاف مؤسسه هواپیمایی مزبور از اجرای قوانین یا مقررات کشور متعاهدی که این حقوق را اعطا کرده یا

ج) در موردی که مؤسسه هواپیمایی مزبور به وجه دیگری از بهره برداری طبق شرایط مشروحه در این موافقتنامه استنکاف کند.

۲. غیر از لغو فوری، تعلیق یا تحمیل شرایط مذکور در قسمت ۱ این ماده برای احتراز از نقض بیشتر قوانین یا مقررات ضرورت دارد که چنین حقی پس از مشورت با طرف متعاقد دیگر به کار رود.

ماده ششم

۱. هواپیمایی که در سرویسهای بین المللی به وسیله مؤسسات هواپیمایی معینه هر یک از طرفین متعاهدین به کار می رود و همچنین تجهیزات معمولی آنها، مخازن بنزین و روغنهای مخصوص چرب کردن موتور و ذخایر خواربار هواپیما (شامل غذا، آشامیدنی و دخانیات) که در داخل چنین هواپیمایی قرار دارد در موقع ورود به قلمرو طرف متعاقد دیگر از کلیه حقوق گمرکی، هزینه های بازرسی و سایر عوارض یا مالیاتهای دیگر معاف خواهد بود مشروط بر اینکه چنین لوازم و ذخایر تا زمانی که

مجدداً صادر شوند یا در قسمتی از پرواز که بر فراز قلمرو کشور مزبور است به مصرف برسند در داخل هواپیما باقی بمانند.

۲. به استثنای عوارض مربوط به سرویسهای انجام شده چنین معافیت از عوارض و مالیاتهای مشابه مزبور در موارد ذیل وجود خواهد داشت.

(الف) ذخایر و خوارباری که به هواپیما در قلمرو یک کشور متعاهد برای مصرف ضمن پرواز به خارج از کشور به داخل هواپیمای سرویس بین‌المللی کشور متعاهد دیگر حمل می‌شود در مدت محدودی که به وسیله مقامات کشور مزبور معین می‌گردد.

(ب) وسایل یدکی هواپیما که به قلمرو هریک از کشورهای متعاهد وارد می‌شود و برای تعمیر یا نگاهداری هواپیمایی که در سرویسهای بین‌المللی معینه از طرف کشور متعاهد دیگر به کار می‌رود.

(ج) سوخت و روغنهای مخصوص چرب کردن موتور هواپیما که برای مصرف پرواز خارج از کشور هواپیمایی که در سرویسهای بین‌المللی متعلق به مؤسسات هواپیمایی معینه کشور متعاهد دیگر برده و ذخیره می‌شود ولو آنکه این ذخایر در قسمتی از پرواز که بر فراز قلمرو کشور متعاهدی که این ذخایر در آن کشور به داخل هواپیما حمل شده باشد مصرف گردد.

موادی که در بندهای (الف) و (ب) و (ج) فوق بدان اشاره شده است ممکن است الزاماً تحت نظارت یا کنترل گمرک نگاهداری شود.

ماده هفتم

تجهیزات معمولی مورد نیاز هواپیما و همچنین مواد و ذخایری که در داخل هواپیمای هریک از طرفین متعاهدین باقی می‌ماند ممکن است در قلمرو طرف متعاهد دیگر فقط پس از تصویب مقامات گمرکی طرف متعاهد مزبور تخلیه گردند. در چنین مواردی وسایل و ذخایر مزبور ممکن است تا زمانی که مجدداً صادر و یا به انحای دیگر بر طبق مقررات گمرکی مربوطه ترخیص گردند تحت نظارت مقامات مزبور قرار گیرند.

ماده هشتم

۱. مؤسسات هواپیمایی طرفین متعاهدین فرصت مناسب و متساوی خواهند داشت که سرویسهای مورد موافقت را در خطوط مشخصه در بین قلمروهای خود به کار

اندازند.

۲. در به کار انداختن سرویسهای مورد موافقت مؤسسات هواپیمایی هریک از طرفین متعاهدین منافع مؤسسات هواپیمایی طرف متعاهد دیگر را ملحوظ خواهند داشت تا تأثیر نامطلوبی در جریان امور سرویسهایی که طرف اخیرالذکر در تمام یا قسمتی از همان خطوط دایر نموده است حاصل نشود.

۳. سرویسهای مورد موافقت که به وسیله مؤسسات هواپیمایی معینه طرفین متعاهدین برقرار می‌گردد باید کاملاً با احتیاجات عمومی برای حمل و نقل در خطوط معینه منطبق باشد و هدف اصلی آنها فراهم نمودن ظرفیتی باشد (با ضریب بارگیری معقولانه) کافی برای احتیاجاتی که منطقیّاً از لحاظ حمل و نقل مسافر، بار و محمولات پستی به مقصد و یا از مبدأ قلمرو طرف متعاهدی که مؤسسه یا مؤسسات هواپیمایی را تعیین نموده فراهم نمودن وسایل حمل مسافر، بار و محمولات پستی از لحاظ پیاده و سوار کردن آنها در نقاطی واقع در خطوط مشخصه در قلمرو دولتهایی غیر از دولتی که مؤسسه یا مؤسسات هواپیمایی را تعیین نموده است طبق مقررات کلی زیر باید انجام گیرد. ظرفیت باید متناسب باشد با:

الف) احتیاجات حمل و نقل از مبدأ و به مقصد قلمرو کشور متعاهدی که مؤسسه هواپیمایی را تعیین نموده

ب) احتیاجات حمل و نقل نواحی که مؤسسات هواپیمایی از آن عبور می‌نمایند پس از رعایت منافع سرویسهای حمل و نقل هوایی دیگری که به وسیله مؤسسات هواپیمایی کشورهای آن نواحی تأسیس شده است.

ج) احتیاجات خط هواپیمایی سرتاسری.

ماده نهم

۱. تعرفه‌هایی که به وسیله مؤسسات هواپیمایی یکی از طرفین متعاهدین برای حمل محمولات از مبدأ یا به مقصد قلمرو طرف متعاهد دیگر وضع می‌گردد بایستی به میزان عادلانه و با توجه به کلیه عوامل مربوطه از جمله هزینه بهره‌برداری، نفع عادلانه و تعرفه‌های مؤسسات هواپیمایی دیگر برقرار گردد.

۲. تعرفه‌هایی که در بند ۱ این ماده بدان اشاره شده است توأم با حق کمیسیون آژانس مربوطه در صورت امکان به وسیله مؤسسات هواپیمایی معینه مربوطه طرفین

متعاهدین و با مشورت مؤسسات هواپیمایی دیگری که در تمام یا قسمتی از خط مزبور بهره‌برداری می‌نمایند باید مورد توافق قرار گیرد و این موافقت بایستی در جایی که امکان دارد از طریق دستگاه تعیین نرخ مؤسسه بین‌المللی حمل و نقل هوایی به عمل آید.

۳. تعرفه‌هایی که به نحو فوق مورد موافقت قرار گرفت باید اقلأ ۳۰ روز قبل از تاریخ معینه برای اجرا جهت تصویب مقامات هواپیمایی طرفین متعاهدین تسلیم گردد و در موارد مخصوص این مدت معینه با موافقت مقامات مزبور ممکن است تقلیل داده شود.

۴. اگر مؤسسات معینه نتوانند با هر یک از تعرفه‌های مزبور موافقت نمایند یا چنانچه به دلایل دیگری تعرفه نتواند طبق مقررات قسمت ۲ این ماده تثبیت گردد یا در صورتی که در ظرف مدت ۱۵ روز از مدت ۳۰ روز مندرج در بند ۳ این ماده یک طرف متعاهد عدم موافقت خود را با هر تعرفه‌ای که طبق مقررات بند ۲ بدان توافق شده است به وسیله یادداشتی به طرف متعاهد دیگر اعلام نماید مقامات هواپیمایی طرفین متعاهدین سعی خواهند کرد نسبت به تعیین تعرفه به وسیله موافقتنامه‌ای اتخاذ تصمیم نمایند.

۵. در صورتی که مقامات هواپیمایی نتوانند در مورد تعرفه‌ای که طبق بند ۳ این ماده جهت تصویب به آنها تسلیم شده است و یا در اتخاذ تصمیم نسبت به هر تعرفه‌ای که طبق بند ۴ این ماده باید تعیین گردد موافقت حاصل نمایند مورد اختلاف طبق ماده ۱۲ این قرارداد حل و فصل خواهد شد.

۶. با رعایت مقررات بند ۵ این ماده هیچ تعرفه‌ای به موقع اجرا گذارده نخواهد شد مادام که مقامات هواپیمایی هر یک از طرفین متعاهدین آن را تصویب نکرده باشند.

۷. تعرفه‌هایی که طبق مقررات این ماده تعیین شده است به قوت خود باقی خواهند بود تا تعرفه‌های جدیدی که بر اساس مقررات این ماده وضع می‌گردد تعیین شود.

ماده دهم

مقامات هواپیمایی هر یک از طرفین متعاهدین در صورت تقاضای مقامات هواپیمایی طرف متعاهد دیگر اطلاعاتی منظم و یا سایر گزارشات مربوط به آمارهایی که معقولاً برای تجدید نظر در ظرفیت سرویسهای مورد موافقت تأسیس شده توسط مؤسسات هواپیمایی معینه طرف متعاهد اول لازم است تسلیم می‌نماید. چنین

اطلاعیه‌هایی باید کلیه اطلاعات لازم برای تعیین مقدار محمولاتی که توسط مؤسسات مزبور در خطوط مورد موافقت حمل گردیده و همچنین مبدأ و مقصد این محمولات را شامل باشد.

ماده یازدهم

مقامات هواپیمایی طرفین متعاهدین با روح همکاری صمیمانه برای حصول اطمینان از اعمال دقیق و اجرای رضایت‌بخش مقررات این موافقتنامه و ضمیمه مربوط به آن گاه به گاه با یکدیگر مشورت به عمل می‌آورند.

ماده دوازدهم

۱. چنانچه بین طرفین متعاهدین درباره تفسیر یا اجرای این موافقتنامه اختلافی پدید آید طرفین متعاهدین در وهله اول سعی خواهند نمود که با مذاکره آن را حل و فصل نمایند.

۲. در صورتی که طرفین متعاهدین از راه مذاکره به حل اختلاف نایل نشوند ممکن است در مورد ارجاع اختلاف برای اخذ تصمیم به شخص یا هیئتی موافقت نمایند و اگر بدین ترتیب توافق حاصل نکنند موضوع اختلاف بنا به پیشنهاد هریک از طرفین متعاهدین ممکن است برای اخذ تصمیم به یک هیئت داور مرکب از سه داور که هر یک از طرفین متعاهدین یکی از آنها را انتخاب نموده و داور سوم را داورهایی که بدین ترتیب انتخاب شده‌اند مشترکاً تعیین خواهند نمود ارجاع گردد. هر طرف متعاقد در ظرف مدت ۶۰ روز از تاریخ دریافت یادداشت طرف متعاقد دیگر از طریق سیاسی مبنی بر تقاضای داور نسبت به حل اختلاف به وسیله هیئت داور مزبور داور خود را تعیین می‌نماید و داور سوم در ظرف مدت ۶۰ روز دیگر از این تاریخ تعیین می‌گردد. چنانچه هر یک از طرفین متعاهدین در ظرف مدت معینه مزبور از تعیین یک داور خودداری نماید و یا داور سوم در مدت معینه تعیین نشود ممکن است انتخاب داور یا داورها بر حسب مورد بنا به درخواست هریک از طرفین متعاهدین از رئیس شورای سازمان بین‌المللی هواپیمایی کشوری به عمل آید. در چنین موردی داور سوم تابعیت کشور ثالثی را خواهد داشت و ریاست هیئت داور را عهده‌دار می‌گردد.

۳. طرفین متعاهدین از هر تصمیمی که طبق بند ۲ این ماده اخذ شده است تبعیت می‌نمایند.

ماده سیزدهم

چنانچه هریک از طرفین متعاهدین مایل به تغییر هریک از مقررات این قرارداد و برنامه پرواز ضمیمه آن باشد ممکن است از طرف متعاهد دیگر تقاضای مشورت نماید. چنین مشورتی که ممکن است به وسیله مکاتبه یا مذاکره بین مقامات هواپیمایی صورت گیرد در ظرف مدت ۶۰ روز از تاریخ تقاضا شروع خواهد شد مگر اینکه طرفین متعاهدین در تمدید این مدت توافق نمایند.

هر تغییری که بدین ترتیب مورد موافقت قرار گیرد پس از اینکه آن تغییرات به وسیله مبادله یادداشتی از مجرای سیاسی تأیید گردید به موقع اجرا گذارده خواهد شد.

ماده چهاردهم

هرگاه طرفین متعاهدین به یک قرارداد یا موافقتنامه عمومی چندجانبه ملحق گردند این موافقتنامه و ضمیمه آن طوری اصلاح خواهد شد تا با آن قرارداد یا موافقتنامه مطابقت داشته باشد.

ماده پانزدهم

هر یک از طرفین متعاهدین ممکن است در هر موقع قصد خود را مبنی بر خاتمه این موافقتنامه به وسیله اخطاریه‌ای به طرف متعاهد دیگر اعلام نماید این اخطاریه باید در آن واحد به سازمان بین‌المللی هواپیمایی کشوری نیز فرستاده شود در چنین موردی این موافقتنامه دوازده ماه پس از تاریخ رسید اخطاریه مزبور به طرف متعاهد دیگر خاتمه می‌یابد مگر اینکه اخطاریه اعلام خاتمه موافقتنامه قبل از انقضای مدت مزبور با توافق طرفین پس گرفته شود.

در صورت عدم اعلام رسید اعلامیه مزبور از طرف متعاهد دیگر این اعلامیه چهارده روز پس از وصول به سازمان بین‌المللی هواپیمایی کشوری وصول یافته تلقی می‌گردد.

ماده شانزدهم

مؤسسه هواپیمایی معینه یک طرف متعاهد ممکن است در یک نقطه از قلمرو طرف متعاهد دیگر ظرفیت هواپیماهای خود را فقط بنا بر کیفیات زیر تغییر دهد:

- (الف) در صورتی که این تغییر ظرفیت به علت صرفه‌جویی در بهره‌برداری باشد
- (ب) در موردی که هواپیماهای به کار برده شده در قسمتی از خط که دارای

مسافت بیشتری از نقطه نهایی پرواز که در خاک کشور متعاهد اول است می باشد از نظر ظرفیت کوچکتر باشد از هواپیمایی که در قسمت دیگر که نزدیکتر است.

ج) هواپیمایی که ظرفیت کمتری دارد فقط برای اتصال به هواپیمایی که ظرفیت بیشتری دارد بهره برداری نماید و برنامه اش طوری تنظیم می گردد که این امر را ممکن سازد بدین معنی که هواپیمای کوچکتر در نقطه تغییر ظرفیت به منظور پیاده یا سوار کردن محمولات از هواپیمایی که ظرفیت بیشتری دارد وارد می شود و ظرفیت این هواپیماها با توجه قبلی به مقصود مزبور تعیین می گردد.

د) به شرطی که مقادیر کافی محمولات در سرتاسر خط وجود داشته باشد و ه) به شرطی که مقررات ماده ۸ این موافقتنامه در مورد تمام ترتیباتی که در امر تغییر ظرفیت داده می شود تبعیت گردد.

ماده هفدهم

هیچ یک از مقررات این موافقتنامه نباید چنین تعبیر شود که با تعهداتی که طرفین متعاهدین در قبال ماده ۷ قرارداد شیکاگو به عهده دارند مغایر می باشد.

ماده هیجدهم

موافقتنامه فعلی منوط به تصویب طرفین متعاهدین طبق قوانین اساسی مربوطه آنها می باشد و از تاریخ مبادله اسناد مصوبه که در لندن صورت خواهد گرفت به موقع اجرا درمی آید. برای گواهی مراتب فوق امضاکنندگان ذیل که از طرف دولتهای متبوعه خود اختیار تام حاصل نموده اند این موافقتنامه را امضا و به مهر خود ممهور نمودند. در تاریخ دوازدهم اردیبهشت ماه ۱۳۳۹ هجری شمسی برابر با دوم ماه مه ۱۹۶۰ میلادی در دو نسخه به زبان انگلیسی و فارسی که هر دو متن متساویاً معتبرند به امضا رسید.

از طرف دولت شاهنشاهی ایران

امضا و ایرلند شمالی

امضا

۲. مسیر خطوط هوایی

برنامه خطوط پرواز

۱. خطوطی که به وسیله مؤسسه یا مؤسسات هواپیمایی معینه انگلستان مورد استفاده قرار خواهد گرفت.

۱. لندن — دوسلدروف یا فرانکفورت یا زوریخ یا ژنوا یا رم یا آتن — استانبول یا بیروت یا تل آویو یا قاهره — دمشق — بغداد — تهران یا آبادان و نقاط ماورأ.
تبصره — مؤسسه یا مؤسسات معینه دولت انگلستان در هریک یا تمام پروازها ممکن است فرود در هریک از نقاط مذکور در فوق را حذف نمایند مشروط بر اینکه سرویسهای مورد موافقت روی این خطوط از نقطه‌ای در داخل قلمرو انگلستان شروع شوند.

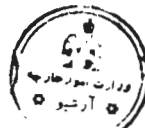
۲. خطوطی که به وسیله مؤسسه یا مؤسسات هواپیمایی معینه ایران مورد استفاده قرار خواهد گرفت.

۱. تهران — بغداد — دمشق یا بیروت یا آنکارا یا استانبول یا قاهره — آتن یا رم یا وین — فرانکفورت یا ژنوا یا زوریخ یا بال — نیس — پاریس یا بروکسل — لندن.
۲. تهران — کراچی — دهلی جدید یا بمبئی یا کولومبو — بانگ کوک — هنگ کنگ — توکیو و نقاط ماورای آن.

تبصره — مؤسسه یا مؤسسات هواپیمایی ایران ممکن است در هریک یا تمام پروازها فرود آمدن در هریک از نقاط مذکور در فوق را حذف نمایند مشروط بر اینکه سرویسهای مورد موافقت روی این خط از نقطه‌ای در داخل قلمرو ایران شروع شوند.

۳. نامهٔ سفیر انگلیس به وزیر امور خارجهٔ ایران

BRITISH EMBASSY,
TEHRAN

(ECD 1380/60)

May 2, 1960

Your Excellency,

I have the honour to invite attention to Her Majesty's Embassy's Note of March 7, 1960, regarding United Kingdom air services and the recent discussions between representatives of the Imperial Iranian Government and of Her Majesty's Government about a proposed Air Services Agreement between Iran and the United Kingdom. I am instructed to express the hope that that Agreement, which we have signed today, will be speedily ratified, and to propose that, for the interim period before that Agreement is ratified and enters into force, temporary permission will be given to allow Iranian and United Kingdom airlines to operate services with the right to omit any or all intermediate points on the following routes:-

U.K. route 1

London - Dusseldorf or Frankfurt or Zurich or Geneva or Rome or Athens - Istanbul or Beirut or Tel Aviv or Cairo - Damascus - Baghdad - Tehran or Abadan and points beyond.

Iran route 1

Tehran - Baghdad - Damascus or Beirut or Ankara or Istanbul or Cairo - Athens or Rome or Vienna - Frankfurt or Geneva or Zurich or Basle - Nice - Paris or Brussels - London.

Iran route 2

Tehran - Karachi - New Delhi or Bombay or Colombo - Bangkok - Hong Kong - Tokio and points beyond.

2. I also propose that, during the aforesaid interim period, the rates and tariffs to be charged by Iranian and United Kingdom airlines on services on the above routes shall be fixed in accordance with the rate-fixing machinery of the International Air Transport Association, initially by agreement between the airlines but subject to approval by both Governments.

/3.

His Excellency

Mr. Abbas Aram,
Minister for Foreign Affairs,
Imperial Iranian Government.

سفارت کبرای انگلیس
طهران
۱۳۸۰/۶۰
۱۲ اردیبهشت ۱۳۳۹
۵۹۵۱
۲۹/۴/۳۳

جناب آقای وزیر
محترماً توجه انجناب را بپادداشت سفارت
کبرای علیاً حضرت ملکه انگلستان مورخه ۷ مارس
۱۹۶۰ راجع به سرویسهای هوایی کشور متحده
انگلیس و مذاکرات اخیر که بین نمایندگان
دولت شاهنشاهی ایران و دولت علیا حضرت
ملکه انگلستان راجع به موافقتنامه سرویسهای
هوایی پیشنهادی بین ایران و کشور متحده
انگلیس بعمل آمده جلب مینمایم. دستور دارم
اظهار امیدواری نماید قرارداد ای که امروز
امضا نموده ایم سرعاً مورد تصویب قرار خواهد
گرفت و پیشنهاد مینمایم که طی دوره موقت
بین تصویب و اجرا قرارداد اجازه موقت داده
خواهد شد که شرکتی هوایی ایران و
کشور متحده انگلیس سرویسهای خود را با حق
حذف هر یک یا کلیه نقاط واقع در خطوط زیر
بکار اندازند.

خطا کشور متحده انگلیس

لندن - دوسلدورف یا فرانکفورت یا زوریخ یا
ژنو یا رم یا آتن - استانبول یا بیروت یا تل آویو
یا قاهره - دمشق - بغداد - طهران یا
آبادان و نقاط ماوراء

خطا ۱ ایران

طهران - بغداد - دمشق یا بیروت یا انکارا
یا استانبول یا قاهره - آتن یا رم یا ون -
فرانکفورت یا ژنو یا زوریخ یا پاریس -
پاریس یا بروکسل - لندن

خطا ۲ ایران

طهران - کراچی - دهللی نو یا بمبئی یا کلکتا -
بائوک - هونگ کنگ - توکیو و نقاط ماوراء
۲ - به علاوه پیشنهاد مینمایم که طی دوره
موقت منجر ترخها و تعرفه های سرویس شرکتیهای
هوایی ایران و کشور متحده انگلیس در خطوط
فوق الذکر طبق ترخهای مینمیه از طرفین سه
حمل و نقل بین المللی هوایی در بدو امر طبق
موافقت بین شرکتی و لی بشرط تصویب دولتهای

جناب آقای عباس آرام - وزیر امور خارجه
دولت شاهنشاهی ایران - طهران

تعمین گردد.

۳- ممنون خواهیم شد تاخیر فرمائید ایا
ترتیبات پیشنهادی موقت فوق مورد قبول دولت
مبتوعه جنابعالی خواهد بود یا خیر.

موقع را مغتنم شمرده احترامات فائقه
خود را تجدید مینمایم.

(جی. دبلیو. هرشن)

3. I should be grateful for your confirmation that interim arrangements proposed above are acceptable to your Government.

I avail myself of this opportunity to renew to Your Excellency the assurance of my highest consideration.

Jeffrey W. Harrison

(G. W. HARRISON)

۱۰. نامه‌های متبادل درباره مصونیت کارمندان نظامی

۱. نامه وزارت امور خارجه ایران به سفارت انگلیس در مورد ماده ۳۷ کنوانسیون وین

شماره: ۱۵۷۷۶

تاریخ: ۱۳۵۰/۷/۳

یادداشت

وزارت امور خارجه شاهنشاهی تعارفات خود را به سفارت علیاحضرت ملکه انگلستان اظهار و بدین وسیله احتراماً تأیید می‌نماید که کارمندان نظامی انگلیسی که طبق موافقتنامه‌های منعقد شده یا ترتیباتی که بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت پادشاهی انگلستان وجود دارد، در ایران می‌باشند و از طرف سفارت انگلستان به عنوان کارمندان اداری و فنی سفارت به وزارت امور خارجه شاهنشاهی معرفی می‌شوند، از مصونیت‌های موضوع بند ۲ از ماده ۳۷ کنوانسیون وین درباره روابط دیپلماتیک مورخ ۱۹۶۱، بهره‌مند خواهند بود.

موقع را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می‌شمارد.

سفارت علیاحضرت ملکه انگلستان — تهران

۲. اعلام توافق سفارت انگلیس با نامه وزارت امور خارجه ایران درباره ماده ۳۷ کنوانسیون

وین

نامه شماره ۷۱۶
(۱۰/۱)

سفارت علیاحضرت ملکه انگلیس در ایران بدین وسیله احترامات فائقه خود را به وزارت امور خارجه دولت پادشاهی ایران تقدیم می دارد و افتخار دارد دریافت نامه شماره ۱۵۷۷۶ مورخ ۲۵ سپتامبر ۱۹۷۱ آن وزارتخانه را اعلام نماید. در طی نامه مذکور آن وزارتخانه تأیید نموده است که پرسنل نظامی بریتانیا* که طبق موافقتنامه های منعقد شده یا ترتیب و قرارهای متخذه بین دولت پادشاهی ایران و دولت علیاحضرت ملکه بریتانیا، به ایران اعزام شده اند و سفارت انگلیس در ایران، آنها را به عنوان اعضای کادر اداری و یا فنی این سفارت رسماً به وزارت امور خارجه ایران معرفی نموده است، از ایمنی ها و معافیت های پیش بینی شده در پاراگراف ۲ ماده ۳۷ پیمان نامه جهانی وین درباره روابط دیپلماتیک مورخ ۱۹۶۱ برخوردار خواهند بود.

در همین خصوص، این سفارت همچنین افتخار دارد به اطلاع وزارت امور خارجه ایران برساند که دولت علیاحضرت ملکه بریتانیا کاملاً آماده است هر نوع درخواست دولت ایران را برای صرف نظر از ایمنی ها و معافیت های مذکور در تمام مواردی که مقامات مربوطه ایران نظر به نوع جرم یا جنایت یا عمل خلاف قانون مرتکب شده توسط پرسنل نظامی بریتانیا لازم بدانند.

این سفارت از فرصت استفاده نموده یک بار دیگر عالی ترین احترامات خود را به آن وزارتخانه تقدیم می دارد.

سفارت بریتانیا در تهران

۲۵ سپتامبر ۱۹۷۱

۱۱. پروتکل اولین اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی و بازرگانی

پروتکل نخستین اجلاس کمیسیون مشترک ایران و انگلستان در سطح وزرا

۱. نخستین اجلاس کمیسیون مشترک ایران و انگلستان در سطح وزرا برای توسعه اقتصادی و بازرگانی از ۲۷ تا ۲۹ مه ۱۹۷۲ در تهران برگزار شد.

۲. ریاست هیئت ایرانی را عالی جناب هوشنگ انصاری، وزیر اقتصاد و ریاست هیئت پادشاهی انگلستان را، بازنشسته جناب دیویس (نماینده مجلس عوام) انگلستان عضو گروه امپراطوری بریتانیا* و وزیر دولتی صنعت و بازرگانی انگلستان به عهده داشتند.

لیستهای اسامی شرکت کنندگان در اجلاس را در ضمیمه همین سند ملاحظه می فرمایید.

۳. در جریان برگزاری اجلاس، یادداشت تفاهمی در مورد تأسیس کمیسیون مشترک در سطح وزرا مورد موافقت قرار گرفت و به امضا رسید که طبق آن مقرر شده است کمیسیون مذکور تقریباً سالی یک بار به طور متناوب در تهران و لندن تشکیل جلسه دهند.

۴. رؤسای دو هیئت درباره شرایط و نظرهای اقتصادی موجود در ایران و بریتانیا به تبادل نظر پرداختند و روابط تجاری بین دو کشور را مورد بحث قرار دادند.

۵. طرف ایرانی به روند سریع رشد اقتصادی کشورش در سال اخیر اشاره نمود و درباره اهداف مقدماتی برنامه پنج توسعه ایران که قرار است از مارس ۱۹۷۳ شروع شود به اختصار توضیحاتی ارائه کرد و همچنین رشد اقتصاد عمومی ایران و بویژه توسعه بازرگانی و صنعتی را خاطرنشان ساخت و یادآور شد که یکی از اهداف ایران، سرمایه گذاری فوق العاده و بی سابقه است که امکانات ایران برای وارد کردن انواع و اقسام واردات کاملاً افزایش خواهد داد و در عین حال از طریق توسعه و تنوع بخشیدن به امر تولید کالا در ایران امکانات بی نظیری برای صدور کالا و محصوریت از ایران فراهم

خواهد نمود و در همین خصوص تأیید شد که دهه ۱۹۸۰-۱۹۷۰ در ایران «دهه صادرات ایران» اعلام شده است و دولت ایران از هیچ کوششی در جهت تبدیل ایران به یک صادرکننده عمده در سطح جهانی در طی دهه مذکور، کوتاهی نخواهد نمود.

۶. طرف بریتانیایی به وضعیت اخیر اقتصاد بریتانیا اشاره نمود و اظهار داشت که رشد اقتصاد انگلستان اخیراً کند بوده ولی دولت انگلیس قصد دارد به روند رشد اقتصادی کشورش سرعت بخشد و این امر طبعاً به افزایش واردات کشور مربوطه بویژه از شرکای تجاری آن منجر خواهد گردید و آمادگی بریتانیا را برای شرکت در امر اجرای برنامه پنجم توسعه ایران اعلام داشت.

۷. طرفین، وجود شرایط و آینده مطلوب در زمینه مبادلات اقتصادی فیما بین را تأیید نموده، عزم راسخ خود را در جهت توسعه بازرگانی بین دو کشور، خاطرنشان ساختند. کمیسیون یادآور شد که ایران خیلی مایل است به امر صدور تولیداتش به بریتانیا، توسعه و تنوع بخشد و از بریتانیا خواست در این مورد همکاری کامل داشته باشد.

با توجه به علاقه طرف ایرانی برای نیل به سطحی بالاتر در زمینه تحصیل درآمد صادراتی از طریق صدور کالاهای سنتی و غیرسنتی به انگلستان، طرف بریتانیایی قول داد با ایران در جهت صدور تولیدات ایران به بریتانیا همکاری نماید.

۸. طرف بریتانیا موافقت نمود به عنوان برداشتن گام نخست برای همکاری در مورد مذکور در بند ۷ بالا، اطلاعاتی درباره نظام (رژیم) وارداتی حاکم بر امر واردات کالا به بریتانیا، از ایران و دیگر کشورهایی که مطالعه در مورد صادراتشان به بریتانیا را ایران برای خود مشخصاً لازم بداند، در اختیار دولت ایران قرار دهد.

۹. طرف بریتانیا توجه کمیسیون را به موارد زیر جلب نمود:

الف) طرح انگلستان به منظور تضمین تأمین مالی اجرای چند پروژه اصلی ایرانی که مقرر شده قرارداد آن تا حداکثر ۳۱ مارس ۱۹۷۴ به امضا رسد که فعلاً به مبلغ حداکثر پنجاه میلیون پوند انگلیس خواهد بود.

لازم است خاطرنشان شود که در صورت توافق مقامات صلاحیت دار دو کشور میزان بودجه اولیه تعیین شده در مورد اجرای پروژه‌های مذکور افزایش خواهد یافت.

ب) کاهش نرخ بهره ویژه برای اعتبارات درازمدت و میان مدت از شش و نیم

درصد به شش درصد.

(ج) طرح اخیراً اعلام شده بریتانیا به منظور تأمین هزینه پژوهشهای پیش از سرمایه‌گذاری بخصوصی که ممکن است به سرمایه‌گذاری منجر نشوند.

(د) طرح اخیراً اعلام شده بیمه سرمایه‌گذاری مؤسسات انگلیسی در خارج از خاک بریتانیا.

می‌توان امیدوار بود که این طرح و طرح مذکور در بند (ج) فوق به افزایش سرمایه‌گذاری مؤسسات انگلیسی در خارج از خاک انگلستان و از جمله در ایران منجر شوند.

۱۰. با توجه به عضویت انگلستان در جامعه اقتصادی اروپا، طرف انگلیسی به طرف ایرانی اطمینان داد که عضویت مزبور نه تنها سد راه تقویت روابط تجاری بین دو کشور نخواهد شد، بلکه زیربنای مستحکمتری برای توسعه بازرگانی بین ایران و انگلستان را فراهم خواهد ساخت.

۱۱. طرفین در مورد منافع که از توسعه همکاری‌های صنعتی دو کشور حاصل خواهند شد، اتفاق نظر داشتند.

طرفین در مورد امکانات عظیمی که برای اجرای پروژه‌های مشترک ایران - انگلیس در ایران به منظور تأمین نیازهای نه فقط ایران و پادشاهی بریتانیا، بلکه همچنین بازارهای کشورهای ثالث وجود دارند به توافق رسیدند و کمیسیون موافقت نمود انگلستان یک کمیته سرمایه‌گذاری در سطح بالا متشکل از صاحبان صنایع، بازرگانان و سرمایه‌داران و یا متخصصین مالی صاحب‌نام بریتانیا تشکیل دهد که به امر تشویق سرمایه‌گذاری اشخاص حقیقی یا حقوقی انگلیسی در ایران یاری خواهد نمود و همچنین موافقت شد کمیته مشابهی در ایران به منظور همکاری نزدیک با کمیته بریتانیایی مذکور تشکیل گردد.

نمایندگان کمیته انگلیسی مذکور به منظور کشف و تعیین بخشهای صنعتی و اقتصادی کاملاً آماده ایران برای شرکت در پروژه‌های مشترک ایران - انگلیس از ایران دیدار خواهند نمود و سپس دو کمیته مذکور بر اساس نظریات ناشی از دیدار نمایندگان مزبور از ایران و همچنین دیگر مطالعات مربوطه، کنفرانس مشترکی در زمینه سرمایه‌گذاری اشخاص حقیقی یا حقوقی انگلیسی در ایران برگزار خواهند کرد.

۱۲. طرف ایرانی یادآور شد که کشورش آماده خواهد بود به عنوان شریک اقتصادی انگلستان، در انگلستان و کشورهای ثالث سرمایه گذاری کند، ولی مشروط بر آنکه طرفین این موافقتنامه امیدوار باشند این قبیل تعهدات مالی مشترک بر ایشان سودآور باشند و همچنین مشروط بر آنکه برای اجرای عملیات تولیدی مربوط به این تعهدات مالی مشترک از مواد خام و محصولات و یا کالاهای نیم ساخته ایران استفاده شود و طرف بریتانیا از امکان سرمایه گذاری ایران در موارد و به شرح بالا استقبال نمود.

۱۳. مقرر شد دومین اجلاس کمیسیون مشترک در سال ۱۹۷۳ در لندن برگزار شود.

۱۴. در تاریخ ۲۹ مه ۱۹۷۲، در تهران در دو نسخه به زبان انگلیسی که هر دو به یک میزان از اعتبار قانونی برخوردارند، امضا گردید.

جان دیویس	هوشنگ انصاری
وزیر دولتی	وزیر اقتصادی دولت پادشاهی ایران
صنعت و بازرگانی پادشاهی متحده بریتانیای کبیر	
و ایرلند شمالی	

ضمیمه

الف) فهرست اسامی اعضای هیئت ایرانی

وزیر اقتصاد	عالی جناب هوشنگ انصاری
معاون ارشد وزیر اقتصاد	عالی جناب فرخ نجم آبادی
معاون وزیر اقتصاد در امور بین المللی	عالی جناب جواد وفا
رئیس کل مرکز تشویق صادرات ایران	آقای جلیل شرکاء
مشاور وزیر اقتصاد در امور بازرگانی خارجی	آقای احمد معمارزاده
مدیرکل اداره صنایع سنگین وزارت اقتصاد ایران	آقای منصور عسکری
معاون مدیرکل اداره همکاری های اقتصادی	آقای مهدی هروی
وزارت اقتصاد ایران	
مدیر بخش امور اروپای اداره بازرگانی خارجی	آقای خسرو نورایی
وزارت اقتصاد ایران	
مدیر امور امریکای اداره بازرگانی خارجی وزارت	آقای سیروس شرافت
اقتصاد ایران	
اقتصاددان اداره همکاری های اقتصادی وزارت	خانم اعظم دیلمقانی
اقتصاد ایران	

ب) فهرست اسامی اعضاء هیئت انگلیسی

وزیر دولتی صنعت و بازرگانی	بازنشسته جناب جان دیویس
سفیر انگلستان در ایران	عالی جناب سر پیترومس باتم
جانشین وزیر دولتی صنعت و بازرگانی برای بخش بازرگانی	سر ماکس براون
معاون جناب جان دیویس در امور تضمین اعتبارات صادراتی	آقای اس. دی. ویلکز
مشاور بازرگانی سفارت انگلیس در تهران	آقای جی. سی. کلوک
منشی شخصی دولتی جناب جان دیویس وزارت صنعت و بازرگانی	آقای ای. رایت
دستیار جناب جان دیویس به عنوان مسئول اداره چهارم (روابط بازرگانی و صادرات) وزارت صنعت و بازرگانی	آقای پی. ام. اس. کرلی
رئیس کل اداره اطلاعات وزارت صنعت و بازرگانی	آقای دی. سی. مون
دستیار منشی شخصی وزیر دولتی صنعت و بازرگانی وزارت صنعت و بازرگانی انگلستان	آقای آی. دی. کراتر

۱۲. پروتکل دومین اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی و بازرگانی

۱. متن پروتکل

پروتکل دومین اجلاس کمیسیون مشترک ایران - انگلیس در سطح وزرا
دومین اجلاس کمیسیون مشترک ایران - انگلیس در سطح وزرا برای
همکاری های اقتصادی و تجاری از ۱۱ تا ۱۳ ژوئن ۱۹۷۳ در لندن برگزار شد.
ریاست هیئت ایرانی را عالی جناب هوشنگ انصاری وزیر اقتصاد و ریاست
هیئت انگلیس را بازنشسته جناب پیترواکر، نماینده مجلس عوام انگلستان عضو گروه
امپراطوری بریتانیا و وزیر دولتی صنعت و بازرگانی انگلیس به عهده داشتند. اسامی
شرکت کنندگان در اجلاس را در ضمیمه های ۱ و ۲ این سند ملاحظه می فرمایید.
رؤسای دو هیئت روابط تجاری و اقتصادی بین دو کشور را بررسی نمودند و در
مورد دورنمای آینده روابط فوق الذکر به تبادل نظر پرداختند.

دو هیئت با توجه به تحولات روابط تجاری - اقتصادی بین طرفین از زمان
برگزاری اجلاس قبلی کمیسیون مشترک در ماه مه ۱۹۷۲، فرصت های جدید موجود برای
توسعه سریعتر همکاری های اقتصادی بین ایران و انگلیس را مورد بحث قرار دادند.
طرفین به این نتیجه رسیدند که ورود ایران در صحنه بین المللی به عنوان یکی از
صادرکنندگان عمده انرژی، با توجه به قابلیت های اقتصادی اش و همچنین نزدیکی
جغرافیایی آن به برخی از بازارهای سنتی انگلیس در آسیا، امکانات جالب توجهی برای
اجرای تدریجی چند پروژه مشترک در ایران فراهم ساخته است و یادآور شدند که
پروژه های فوق باید بتدریج و طوری اجرا شوند که در جریان اجرای آنها از امتیازات قابل
مقایسه دو کشور در جهت برآوردن نیازهای بازارهای مذکور کاملاً استفاده گردد و به
پیشنهاد هیئت بریتانیایی، مقرر شد تا ماکسیموم چهار ماه پس از تاریخ امضای این
پروتکل کارشناسان مربوطه دو کشور به منظور تعیین نیازهای درازمدت بازارهای سنتی
بریتانیا در قاره آسیا به محصولات خاصی که قرار است توسط طرفین انتخاب شوند، در
لندن یک گردهمایی مطالعاتی برگزار نمایند.

کمیسیون اعلام کرد عضویت کشور پادشاهی انگلیس در جامعه اقتصادی (بازار

مشترک) اروپا عامل مهمی است که امکان دارد به فراهم آمدن امکانات جدیدی برای همکاری بین طرفین منجر شود و در همین خصوص، هیئت بریتانیایی یادآور شد که از سرمایه‌گذاری ایران در انگلستان استقبال خواهند نمود.

هیئت ایرانی خاطرنشان ساخت که آماده است در زمینه‌هایی که سرمایه‌گذاری در آنها به صدور محصولات ایران یا کسب امتیازی ترجیحی برای اقتصاد ایران منجر می‌شود یا مقاصد و علائق ایران احتمالاً در درازمدت را تأمین می‌نماید، سرمایه‌گذاری کند. هیئت بریتانیایی همکاری با ایران در زمینه تولید انرژی هسته‌ای از طریق استفاده از رآکتورهای بارآور سریع العمل* را پیشنهاد نمود و هیئت ایرانی درخواست کرد پیشنهادهای تفصیلی مربوط به این موضوع را ارائه نمایند تا از سوی دولت ایران مورد بررسی قرار گیرند.

طرفین از بابت تصمیمات متخذه در جریان برگزاری مذاکرات بین هیئت ایرانی و بخشهای دولتی و خصوصی بریتانیا درباره اجرای پروژه‌های مشترک در ایران به منظور تولید کالاهای مسین نیم‌ساخته، تراکتورهای سنگین و ماشین‌آلات مربوط به آنها، اتوبوسهای دوطبقه، تجهیزات مهندسی سنگین و یژه صنایع عمل‌آوری محصولات، فولاد ورق و تخت تولید شده به روش سرد و انواع گوناگون ابزار ماشینی اتوماتیک و نیمه‌اتوماتیک**، ابراز رضایت نمودند.

طرفین آمادگی خود را به منظور ادامه کوششهایشان در جهت تشویق مؤسسات دو کشور به اجرای پروژه‌های مشترک اعلام داشتند و مقرر شد در امر اجرای پروژه‌های مذکور برای رفع نیازهای بازارهای غیرایرانی و از جمله بازار بریتانیا اهمیت مخصوص قائل شوند. طرفین، توسعه تجارت ایران و انگلیس را مورد بحث قرار دادند، هیئت ایرانی در مورد سیاستهای تجاری جامعه اقتصادی اروپا (بازار مشترک اروپا) که دولت ایران متعهد است کمابیش مانع فروش محصولات ایران در بازار مشترک اروپا می‌شوند اظهار نگرانی نمود و مقرر شد انگلستان خرید صادرات ایران توسط تمام اعضای جامعه اقتصادی اروپا (بازار مشترک اروپا) و از جمله بریتانیا را تشویق نماید.

کمیسیون از امر سازماندهی یک کنفرانس سرمایه‌گذاری بریتانیا در سطح

* Fast Breeder Reactors

** مشهور به ماشین‌ابزار یا ماشینهای ابزار، ر.ک. ضمیمه سه همین سند.

عالی که قرار است از ۲۶ تا ۳۰ نوامبر ۱۹۷۳ در ایران برگزار گردد، استقبال نمود. هیئت بریتانیایی اعلام داشت که بازنشسته جناب لرد ترنی کرافت رئیس هیئت تجارت با کشورهای خارجی انگلیس، رئیس انگلیسی کنفرانس سرمایه گذاری خواهد بود و کنفرانس مذکور مشترکاً به وسیله کمیته بریتانیایی تشویق سرمایه گذاری انگلیس در ایران به نمایندگی از سوی بریتانیا و کمیته ایرانی تشویق سرمایه گذاری انگلیس در ایران از سوی ایران برگزار خواهد گردید.

کمیسیون، تشکیل یک کمیته صنعتی تحت ریاست مشترک آقای منصور عسکری مدیرکل اداره صنعتی وزارت اقتصاد ایران و آقای بی.ئی. بلامی معاون وزیر صنعت و بازرگانی انگلستان به عنوان رئیس اداره صادرات و روابط تجاری وزارت صنعت و بازرگانی انگلستان را تصویب نمود و مقرر شد کمیته صنعتی مذکور، پیشرفت همکاری های صنعتی بین دو کشور بر اساس تصمیم گیری های کمیسیون مشترک را تحت نظر بگیرد و دنبال نماید.

کمیسیون همچنین تشکیل کمیته کشاورزی پیشنهاد شده در ابلاغیه رسمی مشترک منتشره به دنبال دیدار هیئت کشاورزی انگلیس به سرپرستی لرد لیمریک معاون پارلمانی وزارت صنعت، بازرگانی انگلیس برگزار شده از ۷ تا ۱۳ مه ۱۹۷۳ را تصویب نمود و مقرر شد ریاست این کمیته کشاورزی را آقای جهانگیر ادراکی، مدیرکل اداره برنامه ریزی وزارت کشاورزی و منابع طبیعی ایران و آقای ئی. جی. جی. اسمیت، معاون وزیر کشاورزی، شیلات و مواد غذایی انگلیس به عنوان رئیس اداره روابط خارجی وزارت کشاورزی شیلات و مواد غذایی انگلیس، مشترکاً به عهده داشته باشند و کمیته کشاورزی مذکور، پیشرفت همکاری در زمینه کشاورزی بین دو کشور بر اساس رهنمودها و تصمیم گیری های کمیسیون مشترک را تحت نظر داشته باشد.

موافقت شد سومین اجلاس کمیسیون در سال ۱۹۷۴ در تهران و در تاریخی که مورد توافق طرفین باشد، تشکیل گردد.

در تاریخ ۱۳ ژوئن ۱۹۷۳ در لندن در دو نسخه اصلی به زبان انگلیسی که هر دو به یک میزان از اعتبار قانونی برخوردارند، به امضا رسید.

پترواکر وزیر دولتی صنعت و بازرگانی پادشاهی
هوشنگ انصاری
متحدۀ بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی
وزیر اقتصاد دولت پادشاهی ایران

۲. اسامی هیئت نمایندگان ایران

ضمیمه یک

وزیر اقتصاد ایران	فهرست اسامی اعضای هیئت ایرانی
معاون وزیر اقتصاد ایران در امور بین المللی	عالی جناب هوشنگ انصاری
معاون وزیر اقتصاد ایران در امور صنایع	عالی جناب جواد وفا
معاون وزیر کشاورزی و منابع طبیعی در امور	عالی جناب عباسقلی بختیار
پروژه ها و پژوهش	عالی جناب حسین سپهری
مدیرعامل شرکت ملی پتروشیمی ایران	آقای باقر مستوفی
معاون مدیرعامل سازمان گسترش و نوسازی صنایع	آقای رضا فرج طوبی
ایران	
مدیرکل اطلاعات وزارت اقتصاد	آقای حبیب چینی
مدیرکل مطالعات اقتصادی وزارت اقتصاد ایران	آقای پرویز پارسا
مدیرکل همکاری های اقتصادی وزارت اقتصاد	آقای علیرضا عروضی
ایران	
اقتصاددان ارشد سازمان برنامه و بودجه ایران	آقای حمید حبیب آقایی
رئیس تشریفات و روابط عمومی وزارت اقتصاد	خانم افسر افسری
ایران	

۳. اسامی هیئت نمایندگان انگلیس

ضمیمه دو

فهرست اسامی اعضای هیئت انگلیسی
 بازنشسته جناب پیترواکر وکیل مجلس عوام انگلیس^۱، عضو گروه امپراطوری بریتانیا^۲ و
 وزیر دولتی صنعت و بازرگانی
 سر ماکس براون، دارنده عنوان نایت و رهبر گروه باس^۳، عضو فرقه مذهبی سن مایکل و
 سن جرج^۴ و وزیر صنعت و بازرگانی در امور بازرگانی
 آقای سی. ام. لوکن^۵ عضو فرقه مذهبی سن مایکل و سن جرج^۶ و سرپرست کل اداره
 امور کشورهای خارجی و از جمله کشورهای مشترک المنافع بریتانیای وزارت صنعت و
 بازرگانی به عنوان معاون وزیر
 آقای بی.ئی. بلامی، عضو گروه باس^۷ و سرپرست کل اداره صادرات و روابط
 بازرگانی وزارت صنعت و بازرگانی به عنوان معاون وزیر
 آقای ئی.جی.جی. اسمیت، سرپرست کل اداره روابط خارجی وزارت کشاورزی،
 شیلات و مواد غذایی به عنوان معاون وزیر
 آقای کی.دبلیو. کاترل، سرپرست کل اداره تضمین اعتبارات صادرات وزارت صنعت
 و بازرگانی به عنوان معاون وزیر
 آقای ام.کی.او. سیمپسن اورلبار، مشاور بازرگانی سفارت انگلیس در تهران
 آقای پی.ام.اس. کرلی، دستیار وزیر برای اداره صادرات و روابط بازرگانی وزارت
 صنعت و بازرگانی
 آقای ئی. رایت، دستیار وزیر برای اداره صادرات و روابط بازرگانی وزارت صنعت و
 بازرگانی

1. MP (Member of Parliament)

2. MBE (Member of the Order of the British Empire)

3. KCB (Knight Commander of the Order of the BATH)

4. CMG (Companion of the Order of Saint Micheal and Saint George)

۵. نام خانوادگی عضو مزبور، فرانسه است به املاى Le Quesne

۶. ر.ک. پانویس شماره ۴ همین ضمیمه.

7. Companion of the Order of the BATH

آقای جی. کینز، دستیار وزیر در دفتر وزیر اصلی صنعت و بازرگانی
 آقای بی. کوک، رئیس اداره توسعه امور در کشورهای خارجی وزارت صنعت و بازرگانی
 آقای اس. دبلیو. گاردینر، رئیس کل اداره صادرات و روابط بازرگانی وزارت صنعت و
 بازرگانی
 خانم ئی. ال. ویلیز، دستیار اداری اداره صادرات و روابط بازرگانی وزارت صنعت و
 بازرگانی

۴. اعلام همکاری‌های انگلیس در ایران در زمینه ذوب آهن

ضمیمه سه

۱. شرکت فولاد بریتانیا آمادگی خود را برای شرکت در اجرای یک پروژه مشترک با بخشهای دولتی یا خصوصی ایران به منظور ساختن یک کارخانه نورد آهن بر اساس روش سرد با ظرفیت یک میلیون تن آهن ورق و تخت در سال در اصفهان را اعلام داشت.

شرکت مذکور تیمی از مأموران خود را برای تهیه یک گزارش مطالعاتی درباره امکانات اقتصادی و فنی اجرای پروژه فوق‌الذکر در تاریخی که مورد توافق طرفین در آینده باشد به ایران اعزام خواهد داشت.

۲. شرکت لیلاندموتور بریتانیا آمادگی خود را برای تحکیم و توسعه عملیات خود در ایران به عنوان پایگاهی برای صدور محصولاتش و از جمله اتوبوسهای دوطبقه لیلاند یادآور شد و همچنین اعلام داشت، آماده است چند نوع موتور خودرو لیلاند در کارخانه اش در تبریز تولید نماید.

و مقرر شد شرکت لیلاند بریتانیا تیمی از مأموران خود را به منظور بررسی برنامه و تعیین مراحل کار عملیات آینده شرکت لیلاندموتور ایران با همکاری کارشناسان ایرانی مربوطه به تهران بفرستد.

۳. شرکت انگلیسی آلفرد هربرت بامسئولیت محدود، علاقه خود به شراکت با ایران در امر ساخت یک کارخانه تولید ماشین ابزار که قرار شده است در اهواز بنا گردد خاطرنشان ساخت و نماینده شرکت مزبور در جریان ملاقات با اعضای هیئت ایرانی، آمادگی این شرکت را برای فرستادن تیمی از کارشناسانش به ایران به منظور تعیین جزئیات تفصیلی این پروژه اعلام نمود.

۴. شرکت انگلیسی مسی فرگوسن بامسئولیت محدود، آمادگی خود را برای شراکت با سازمان توسعه نوسازی صنایع ایران به منظور تولید تراکتورهای بزرگ (۱۵۰-۷۵ اسب و بیشتر از ۱۵۰ اسب) و همچنین تولید ماشین آلات ساختمانی و صنعتی مربوطه در تبریز را اعلام داشت.

شرکت انگلیسی مسی فرگوسن بامسئولیت محدود همچنین آمادگی خود را برای شراکت با شرکت تراکتورسازی ایران در تبریز به منظور تولید تراکتورهای ۴۷ تا ۷۵ اسب

مسی فرگوسن اعلام داشت و مقرر شد طرح شراکت در این مورد خاص طوری تنظیم شود که رومانی همچنان تأمین کننده لوازم و قطعات معین مربوطه تراکتورهای مزبور باشد و طبقاً به قیمت‌های عادلانه و قابل قبول برای شرکای مربوطه و مشروط بر آنکه لوازم و قطعات معین مزبور از کیفیت‌های قابل قبولی برخوردار باشند.

۵. شرکت مهندسی انگلیسی آکرو بامسئولیت محدود* آمادگی خود را برای شرکت با سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران به منظور ساخت یک مجتمع مهندسی سنگین در اهواز برای تولید محصولات مورد نیاز صنایع عمل آوری محصولات که قرار است در سطح جهانی و بویژه در ایران برای فروش عرضه شوند اعلام نمود و مقرر شد تیمی از مهندسان سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران از کارخانه‌های آکرو در بریتانیا دیدار نمایند و سپس گروهی از مهندسان شرکت انگلیسی آکرو به منظور شرکت در امر مطالعات مشترک دو مؤسسه ایرانی و انگلیسی مزبور در مورد پروژه نامبرده به ایران اعزام گردد.

۶. وزارت کشاورزی و منابع طبیعی ایران و شرکت انگلیسی توسعه کشاورزی در سطح بین‌المللی بامسئولیت محدود موافقت اصولی نمودند یک مجتمع یکپارچه مرغداری برای تولید، عمل آوری و فروش سالیانه تقریباً ده میلیون عدد مرغ گوشتی کباب یا سرخ‌کردنی و تقریباً سیصد میلیون عدد تخم مرغ همراه با تجهیزات و تأسیسات مربوطه به منظور تولید و پرورش مرغ و تهیه خوراک مرغ در ایران ایجاد نمایند و سند مربوط به اجرای این پروژه مقرر شد هرچه زودتر به امضا رسد.

۷. وزارت کشاورزی و منابع طبیعی ایران و هیئت بریتانیایی موافقت اصولی نمودند که بریتانیا به طور جدی و مقرون به صرفه و بر اساس اصول تجاری رایج، خدمات فنی، مهندسی مشاور خود را در زمینه‌های ضروری برنامه‌ریزی کشاورزی در اختیار ایران قرار دهد و در تعیین رئوس کلی پروژه‌های معین لازم‌الاجرا در زمینه‌های دامپروری و تولید محصولات گیاهی و بویژه غلات و تهیه گزارش‌های مطالعاتی مقدماتی و از جمله گزارش‌های مربوط به قابلیت اجرای پروژه‌های وزارت کشاورزی و منابع طبیعی ایران شرکت فعال داشته باشد و با وزارتخانه مزبور در اجرای پروژه‌های قابل اجرای آن

همیاری نماید.

پیتر واکر

وزیر تجارت و صنعتی بریتانیای کبیر

و ایرلند شمالی

هوشنگ انصاری

وزیر اقتصاد دولت

پادشاهی ایران

۱۳. نامه‌های متبادل درباره لغو وادید

۱. نامه وزیر امور خارجه انگلیس به سفیر ایران در لندن
وزارت امور خارجه و امور کشورهای مشترک المنافع بریتانیا

لندن، S.W.1

تاریخ: ۹ اوت ۱۹۷۳

شماره ۱/۳۲۴/۲ GVV

به: عالی جناب امیر خسرو افشار، KCMG * غیره و غیره و غیره

خیابان پرینس (پرینس به فرانسه)، پلاک ۱۶

لندن SW7-IPX

عالی جناب

۱. افتخار دارم به اطلاع عالی جناب برسانم که دولت بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی با توجه به علاقه خود به تسهیل سفر بین ایران و انگلیس آماده است موافقتنامه‌ای شامل موارد زیر با دولت پادشاهی ایران منعقد نماید:

الف) هر ایرانی دارای گذرنامه ایرانی معتبر حق خواهد داشت از هر جای جهان بدون ویزا به بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی، جزایر چنل و جزیره من و همچنین جبل الطارق مسافرت نماید و بدون اخذ مجوز خروج از قلمروهای مذکور، از آنها خارج گردد.

ب) تابع بریتانیایی دارای گذرنامه معتبر که روی جلد آن، اصطلاح گذرنامه بریتانیایی در بالای صفحه و اصطلاح پادشاهی متحده بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی و یا جرزی و یا گرنزی و ولایات تابعه آن* و یا جزیره من و یا کلنی جبل الطارق در پایین صفحه را داشته باشد و در داخل آن شرح مربوط به ملیت دارنده گذرنامه به عنوان «تابع بریتانیا»*** و یا «تابع بریتانیارعیّت پادشاهی متحده و کلنی های آن»**** و یا تابع

* KCMG؛ به نظر می‌رسد که دارنده لقب نایت از گروه سن مایکل و سن جورج از انگلیس و غیره و غیره

(Knight Commander of the Order of Saint Micheal and Saint George.)

** Guernsey and its Dependencies

*** British Subject

**** British Subject, Citizen of the United Kingdom and Colonies

بریتانیا رعیت پادشاهی متحده و جزایر کلنی‌های آن^{*} را داشته باشد، حق خواهد داشت از هر جای جهان بدون ویزای ایران به خاک ایران داخل شود و خاک ایران را بدون اخذ مجوز خروج (ویزای خروج از ایران) ترک نماید.

پ) ایرانیانی که به طور قانونی و طبق مقررات به پادشاهی متحده بریتانیا و ایرلند شمالی، جزایر چنل و جزیره من و همچنین جبل الطارق وارد شده‌اند و قصد خروج از قلمروهای مذکور را دارند، ناچار نخواهند بود پیش از ترک آنها ویزای ورود مجدد برای بازگشت به قلمروهای مذکور را اخذ نمایند.

ت) تابع بریتانیایی دارای گذرنامه تعریف شده در پاراگراف فرعی (ب) بالا که به طور قانونی وارد خاک ایران شده است، ناچار نخواهد بود پیش از ترک ایران به منظور سفر به مناطق غیرایرانی، ویزای ورود مجدد برای بازگشت به ایران را اخذ نماید.

ث) هر یک از دو دولت حق دارد تمام یا بخشی از شرایط قیدشده به شرح بالا را موقتاً به دلایل مربوط به سیاست عمومی خود معوق نماید، ولی این قبیل موارد تعویق و تعطیل موقت باید از طریق دیپلماتیک فوراً به دولت دیگر اطلاع داده شوند.

ج) مقامات صلاحیت دار قلمروهای اروپایی بریتانیا (شامل جبل الطارق) از یک سو، مقامات صلاحیت دار ایران از سوی دیگر حق خواهند داشت از ورود یا اقامت هر شخصی که عنصر نامطلوب تشخیص داده شود یا طبق مقررات سیاست عمومی دولت مربوطه از ورود یا اقامت اشخاصی که حق ندارند بدون کسب مجوزهای لازم به قلمروهای مربوطه وارد شوند یا در آنها اقامت نمایند، ممانعت به عمل آورند.

چ) صرف نظر از ضرورت اخذ ویزا به قرار تعیین شده در این موافقتنامه به معنای معافیت ایرانیانی که به پادشاهی متحده بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی، جزایر چنل و جزیره من و همچنین جبل الطارق سفر می‌کنند یا آن دسته از اتباع و رعایای انگلیس که به ایران سفر می‌نمایند، پیروی از قوانین و مقررات مربوط به ورود یا اقامت موقت یا دائم و استخدام و کار خارجیان مذکور در قلمروهای ایران یا انگلیس نخواهد بود.

ورود خارجیان مذکور به شرح فوق هرگاه از نظر مقامات اداره مهاجرت مربوطه برخلاف قوانین و مقررات فوق‌الذکر تلقی شود، از اخذ مجوز ورود به قلمرو کشور مربوطه

* British Subject, Citizen of the United Kingdom, Islands and Colonies

محروم خواهند شد.

(ح) طبق شرایط مذکور در پاراگراف فرعی (ج) بالا، آن دسته از اتباع و رعایای بریتانیا که طبق شرایط مندرج در این موافقتنامه به ایران سفر کرده‌اند، همیشه حق خواهند داشت وارد قلمروهای بریتانیایی مذکور در بند (چ) بالا شوند.

(خ) طبق شرایط مذکور در پاراگراف فرعی (ج) بالا، ایرانیانی که طبق شرایط مندرج در این موافقتنامه به پادشاهی متحده بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی، جزایر چنل و جزیره من و همچنین جبل الطارق سفر کرده‌اند، همیشه حق خواهند داشت وارد ایران شوند.

(د) هر ایرانی که به قلمروی سفر کند که دولت انگلیس مسئول اصلی حکومت بر آن و یا اداره امور مربوط به روابط بین‌المللی آن است (بغیر از قلمروهای قیدشده در پاراگراف فرعی (الف) بالا) یا هر بریتانیایی یا رعیت بریتانیا که دارای پاسپورت بریتانیایی به شرح مندرج در پاراگراف فرعی (ب) بالا نباشد از حوزه عملکرد این موافقتنامه خارج خواهد بود.

۲. اگر پیشنهادهاى فوق مورد قبول دولت پادشاهی ایران می باشد، افتخار دارم پیشنهاد نمایم که این نوت و پاسخ عالی جناب در تأیید مفاد آن جمعاً در حکم موافقتنامه‌ای بین دو دولت در زمینه این موضوع باشد و از اول اکتبر ۱۹۷۳ اعتبار اجرایی پیدا کند، در این صورت سی روز پس از تسلیم یادداشتی دایر بر تمایل یکی از دولتین به فسخ و لغو آن به دولت دیگر، از اعتبار اجرایی ساقط شود.

با تقدیم عالی‌ترین احترامات

خلعت‌گزار صمیمی عالی جناب

(به نیابت از سوی وزیر امور خارجه انگلیس)

پیتر واکر

۲. اعلام توافق سفیر ایران با نامه وزیر امور خارجه انگلیس در لندن
سفارت کبرای پادشاهی ایران در انگلستان
نهم اوت ۱۹۷۳
شماره ۷۷۶

عالی جناب

افتخار دارم دریافت نامه شماره GVV2/۳۲۴/۱ حضرت عالی مورخ امروز، ۹
اوت ۱۹۷۳ به قرار زیر را به اطلاع برسانم:
«عالی جناب

۱. افتخار دارم به اطلاع عالی جناب برسانم که دولت بریتانیای کبیر و ایرلند
شمالی با توجه به علاقه خود به تسهیل سفر بین ایران و انگلیس آماده است موافقتنامه‌ای
شامل موارد زیر با دولت پادشاهی ایران منعقد نماید:
الف) هر ایرانی دارای گذرنامه ایرانی معتبر حق خواهد داشت از هر جای جهان
بدون ویزا به بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی، جزایر چنل و جزیره من و همچنین
جبل الطارق مسافرت نماید و بدون اخذ مجوز خروج از قلمروهای مذکور، از آنها خارج
گردد.

ب) تابع بریتانیایی دارای گذرنامه معتبر که روی جلد آن، اصطلاح گذرنامه
بریتانیایی در بالای صفحه و اصطلاح پادشاهی متحده بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی و
یا جرزی و یا گرنزی و ولایات تابعه آن و یا جزیره من و یا کلنی جب الطارق در پایین
صفحه را داشته باشد و در داخل آن شرح مربوط به ملیت دارنده گذرنامه به عنوان «تابع
بریتانیا» و یا «تابع بریتانیا رعیت پادشاهی متحده و کلنی های آن» و یا «تابع بریتانیا
رعیت پادشاهی متحد جزایر و کلنی های آن» را داشته باشد، حق خواهد داشت از هر
جای جهان بدون ویزای ایران به خاک ایران داخل شود و خاک ایران را بدون اخذ مجوز
خروج (ویزای خروج از ایران) ترک نماید.

پ) ایرانیانی که به طور قانونی و طبق مقررات با پادشاهی متحده بریتانیا و
ایرلند شمالی، جزایر چنل و جزیره من و همچنین جبل الطارق وارد شده‌اند و قصد خروج
از قلمروهای مذکور را دارند، ناچار نخواهند بود پیش از ترک آنها ویزای ورود مجدد

برای بازگشت به قلمروهای مذکور را اخذ نمایند.

(ت) تابع بریتانیایی دارای گذرنامه تعریف شده در پاراگراف فرعی (ب) بالا که به طور قانونی وارد خاک ایران شده است، ناچار نخواهد بود پیش از ترک ایران به منظور سفر به مناطق غیرایرانی، ویزای ورود مجدد برای بازگشت به ایران را اخذ نماید.

(ث) هریک از دو دولت حق دارد تمام یا بخشی از شرایط قیدشده به شرح بالا را موقتاً به دلایل مربوط به سیاست عمومی خود معوق نماید ولی این قبیل موارد تعویق و تعطیل موقت باید از طرق دیپلماتیک فوراً به دولت دیگر اطلاع داده شوند.

(ج) مقامات صلاحیت دار قلمروهای اروپایی بریتانیا (شامل جبل الطارق) از یک سو مقامات صلاحیت دار ایران از سوی دیگر حق خواهند داشت. از ورود یا اقامت هر شخصی که عنصر نامطلوب تشخیص داده بشود یا طبق مقررات سیاست عمومی دولت مربوطه از ورود یا اقامت اشخاصی که حق ندارند بدون کسب مجوزهای لازم به قلمروهای مربوطه وارد شوند یا در آنها اقامت نمایند، ممانعت به عمل آورند.

(چ) صرف نظر از ضرورت اخذ ویزا به فرار تعیین شده در این موافقتنامه به معنای معافیت ایرانیانی که به پادشاهی متحده بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی، جزایر چنل و جزیره من و همچنین جبل الطارق سفر می کنند یا آن دسته از اتباع و رعایای انگلیس که به ایران سفر می نمایند، پیروی از قوانین و مقررات مربوط به ورود یا اقامت موقت یا دائم و استخدام و کار خارجیان مذکور در قلمروهای ایران یا انگلیس نخواهد بود.

ورود خارجیان مذکور به شرح فوق هرگاه از نظر مقامات اداره مهاجرت مربوطه برخلاف قوانین و مقررات فوق الذکر تلقی شود، از اخذ مجوز ورود به قلمرو کشور مربوطه محروم خواهند شد.

(ح) طبق شرایط مذکور در پاراگراف فرعی (ج) بالا، آن دسته از اتباع و رعایای بریتانیا که طبق شرایط مندرج در این موافقتنامه به ایران سفر کرده اند، همیشه حق خواهند داشت وارد قلمروهای بریتانیایی مذکور در بند (چ) بالا شوند.

(خ) طبق شرایط مذکور در پاراگراف فرعی (ج) بالا، ایرانیانی که طبق شرایط مندرج در این موافقتنامه به پادشاهی متحده بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی، جزایر چنل و جزیره من و همچنین جبل الطارق سفر کرده اند، همیشه حق خواهند داشت وارد ایران شوند.

(د) هر ایرانی که به قلمروی سفر کند که دولت انگلیس مسئول اصلی حکومت بر آن و یا اداره امور مربوط به روابط بین المللی آن است (بغیر از قلمروهای قیدشده در پاراگراف فرعی (الف) بالا) یا هر بریتانیایی یا رعیت بریتانیا که دارای پاسپورت بریتانیایی به شرح مندرج در پاراگراف فرعی (ب) بالا نباشد از حوزه عملکرد این موافقتنامه خارج خواهد بود.

۲. اگر پیشنهادهای فوق مورد قبول دولت پادشاهی ایران می باشد، افتخار دارم پیشنهاد نمایم که این نوت و پاسخ عالی جناب در تأیید مفاد آن جمعاً در حکم موافقتنامه ای بین دو دولت در زمینه این موضوع باشد و از اول اکتبر ۱۹۷۳ اعتبار اجرایی پیدا کند، در این صورت سی روز پس از تسلیم یادداشتی دایر بر تمایل یکی از دولتمین به فسخ و لغو آن به دولت دیگر، از اعتبار اجرایی ساقط شود.»

در تأیید مفاد نامه شما، احتراماً به اطلاع می رساند که پیشنهادهای فوق الذکر مورد قبول دولت ما می باشند و دولت ایران موافقت می کند نامه مذکور و یادداشت حاضر در تأیید مفاد آن جمعاً در حکم موافقتنامه ای بین دو دولت در زمینه این موضوع باشد، که از اول اکتبر ۱۹۷۳ اعتبار اجرایی خواهد یافت و در این صورت سی روز پس از تسلیم یادداشتی دایر بر تمایل یکی از دولتمین به فسخ و لغو آن به دولت دیگر از اعتبار اجرایی ساقط گردد.

از فرصت، موجود استفاده کرده یک بار دیگر صمیمانه ترین احترامات خود نسبت به حضرت عالی را تقدیم می دارم.

امیر خسرو افشار

به: بازنشسته جناب سر الک داگلاس — هوم، نماینده مجلس عوام انگلیس و وزیر دولتی امور خارجه و امور کشورهای مشترک المنافع بریتانیا
لندن، منطقه شماره ۱ جنوب غربی

۳. نامهٔ وزیر امور خارجهٔ انگلیس به سفیر ایران راجع به معافیت اتباع دو کشور از ویزای گذرنامه

وزارت امور خارجه و کشورهای مشترک المنافع بریتانیا
لندن، منطقهٔ شماره ۱ جنوب غربی (S.W.1)

شمارهٔ GVV ۲/۲۳۴/1A

۹ اوت ۱۹۷۳

به: عالی جناب امیر خسرو افشار

دارندهٔ لقب نایت از گروه سن مایکل و سن جرج انگلیس و غیره و غیره و غیره
لندن (SW7- 1PX)

عالی جناب

عطف به نامهٔ شمارهٔ GVV2/324/1 نگارنده و پاسخ حضرت عالی به آن مورخ امروز، ۹ اوت ۱۹۷۳ دولت علیا حضرت ملکهٔ انگلیس تأیید می‌کند که اطلاع دارد که افراد غیرایرانی که برای کارکردن در برابر دریافت کارمزد وارد خاک ایران می‌شوند باید پیش از ورود به خاک ایران از دولت ایران اجازهٔ کار در ایران گرفته باشند و در این قبیل موارد، سفارت یا کنسولگری ایرانی مربوطه در پاسپورتهای غیرایرانی‌های مربوطه تصریح و قید خواهد نمود که کارکردن آنها در ایران در برابر دریافت کارمزد از سوی دولت ایران مجاز تشخیص داده شده است.

دولت انگلیس همچنین تأیید می‌نماید که اطلاع دارد که هر غیرایرانی اگر قصد اقامت برای مدت بیش از ۹۰ (نود) روز در ایران را داشته باشد، باید بعد از ورود خود به خاک ایران، از دولت ایران برای اقامت بیشتر از ۹۰ (نود) روز خود در ایران اجازهٔ ویژه دریافت دارد.

(به نیابت از سوی وزیر امور خارجهٔ انگلیس)

خدمتگزار صمیمی آن جناب

امضا

۴. پاسخ سفیر ایران در لندن به نامه وزیر امور خارجه انگلیس

شماره ۷۷۷

نهم اوت ۱۹۷۳

عالی جناب

افتخار دارم دریافت نامه شماره GVV2/324/1A عالی جناب مورخ امروز، نهم اوت ۱۹۷۳ را به اطلاعاتان برسانم و بدین وسیله مفاد آن را در خصوص مقررات مربوط به ورود غیرایرانیان به ایران به منظور امرار معاش و یا اقامت بیشتر از ۹۰ (نود) روز در خاک ایران به هر منظور کاملاً تأیید می نمایم.

با تقدیم صمیمانه ترین و عالی ترین احترامات

امیر خسرو افشار

به: بازنشسته جناب سر آلف داگلاس هوم، نماینده مجلس عوام انگلیس و وزیر دولتی

امور خارجه و امور کشورهای مشترک المنافع بریتانیا

لندن: منطقه شماره ۱ جنوب غربی

۱۴. نامه‌های متبادل محرمانه

۱. نامه کاردار سفارت انگلیس به وزیر امور خارجه ایران در تهران راجع به مقررات حفاظتی

سلاحهای رایپر

محرمانه

سفارت انگلیس در تهران

۱۲ فوریه ۱۹۷۴

به: عالی جناب دکتر عباسعلی خلعتبری وزیر امور خارجه

عالی جناب

احتراماً عطف به یادداشت تفاهم مورخ سپتامبر ۱۹۶۹ درباره گاردهای امنیتی لازم برای حفاظت از اطلاعات محرمانه مربوط به سیستم جنگ افزار رایپر* و بویژه عطف به شرط مذکور در بخش یک یادداشت تفاهم دایر بر اینکه در اول ژوئیه ۱۹۷۳، ترتیب و قرارهای مربوطه توسط دو دولت مورد بررسی مجدد قرار خواهند گرفت، به اطلاع می‌رساند که دولت علیاحضرت ملکه انگلیس، ترتیب و قرارهای یادشده در بالا را مورد بررسی مجدد قرار داده است و در حال حاضر به این نتیجه رسیده که هیچ موردی از موارد مربوط به تدابیر امنیتی و ایمنی فوق‌الذکر را تغییر ندهد به استثنای موردی که ذیلاً در پاراگراف دو همین نامه درباره آن توضیح داده و روی آن تأکید کامل شده است.

دولت علیاحضرت ملکه انگلیس پیشنهاد می‌کند دو اصطلاح رایپر و سیستم جنگ افزار رایپر در تمام یادداشت تفاهم مذکور و ضمائم به معنای تجهیزات رایپر ویژه شلیک در موقع شب یا در نور کم باشند.

دولت علیاحضرت ملکه انگلیس در آینده نیز در تمام مواردی که لازم بداند اطلاعات اضافی مربوط به تدابیر امنیتی و ایمنی خاص حفاظت از تجهیزات رایپر ویژه شلیک در موقع شب یا در نور کم را در اختیار دولت پادشاهی ایران قرار خواهد داد. سپاسگزار می‌شوم موافقت یا مخالفت دولت ایران با مورد فوق‌الذکر را به نگارنده

اطلاع دهید.

با تقدیم عالی‌ترین احترامات
(آر.اچ. الینگ ورث)*
کاردار انگلیس در ایران

۲. اعلام توافق وزیر امور خارجه ایران با نامه کاردار سفارت انگلیس

۱۹ فوریه ۱۹۷۴

شماره ۱۸/۱۰۵۴۶

به: آقای آر.اچ. الینگورث

کاردار انگلیس در ایران

سفارت انگلیس در تهران

آقای کاردار

احتراماً دریافت نامه مورخ ۱۲ فوریه ۱۹۷۴ شما به قرار زیر را اعلام می نماید:

«عالی جناب

احتراماً عطف به یادداشت تفاهم مورخ سپتامبر ۱۹۶۹ درباره گاردهای امنیتی لازم برای حفاظت از اطلاعات محرمانه مربوط به سیستم جنگ افزار راپیر و بویژه عطف به شرط مذکور در بخش یک یادداشت تفاهم دایر بر اینکه در اول ژوئیه ۱۹۷۳، ترتیب و قرارهای مربوطه توسط دو دولت مورد بررسی مجدد قرار خواهند گرفت، به اطلاع می رساند که دولت علیاحضرت ملکه انگلیس، ترتیب و قرارهای یادشده در بالا را مورد بررسی مجدد قرار داده است و در حال حاضر به این نتیجه رسیده که هیچ موردی از موارد مربوط به تدابیر امنیتی و ایمنی فوق الذکر را تغییر ندهد به استثنای موردی که ذیلاً در پاراگراف دو همین نامه درباره آن توضیح داده و روی آن تأکید کامل شده است.

دولت علیاحضرت ملکه انگلیس پیشنهاد می کند دو اصطلاح راپیر و سیستم جنگ افزار راپیر در تمام یادداشت تفاهم مذکور و ضمائم به معنای تجهیزات راپیر و ویژه شلیک در موقع شب یا در نور کم باشند.

دولت علیاحضرت ملکه انگلیس در آینده نیز در تمام مواردی که لازم بداند اطلاعات اضافی مربوط به تدابیر امنیتی و ایمنی خاص حفاظت از تجهیزات راپیر و ویژه شلیک در موقع شب یا در نور کم را در اختیار دولت پادشاهی ایران قرار خواهد داد.»
و به اطلاع می رساند که دولت پادشاهی ایران با اصلاحات مطرح شده در آن موافق است.

با تقدیم صمیمانه ترین احترامات

به نیابت از سوی عباسعلی خلعتبری، وزیر امور خارجه

۳. نامهٔ سفیر انگلیس به وزیر امور خارجهٔ ایران در خصوص اصلاح و تکمیل مقررات حفاظت
سلاحهای راپیر
محرمانه
سفارت انگلیس در تهران
اول مارس ۱۹۷۷
به: عالی جناب دکتر عباسعلی خلعتبری، وزیر امور خارجه، تهران

عالی جناب

احتراماً عطف به یادداشت تفاهم مورخ سپتامبر ۱۹۶۹ بین دولت ایران و دولت
پادشاهی بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی در مورد تدابیر امنیتی و ایمنی لازم به منظور
حفاظت از اطلاعات محرمات مربوط به سیستم جنگ افزار راپیر که پرو تبادیل نامه‌های
مورخ ۱۲ و ۱۹ فوریهٔ ۱۹۷۴ و بر اساس مفاد آنها به اصلاحات لازم نیز رسیده است،
دولت علیاحضرت ملکهٔ انگلیس بدین وسیله پیشنهاد می نماید در تمام متن یادداشت
مذکور و ضمائم، اصطلاحات «راپیر» و «سیستم جنگ افزار راپیر» از این سپس به
معنای «سیستم رهگیر راپیر»^{*} تلقی شوند.
سپاسگزار می شوم نظر دولت ایران را در این مورد بدانم.

با تقدیم بهترین احترامات
آنتونی دی. پارسونز

۴. اعلام توافق وزیر امور خارجه ایران با نامه سفیر انگلیس در تهران

شش مارس ۱۹۷۷

شماره ۱۵۸۵۴/۱۸

محرمانه

به: عالی جناب سر آنتونی دی. پارسونز

سفیرکبیر علیاحضرت ملکه انگلیس در ایران

سفارت انگلیس، تهران

عالی جناب

احتراماً دریافت نامه مورخ اول مارس ۱۹۷۷ شما به قرار زیر را اعلام می نماید:

«عالی جناب

احتراماً عطف به یادداشت تفاهم مورخ سپتامبر ۱۹۶۹ بین دولت ایران و دولت پادشاهی بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی در مورد تدابیر امنیتی و ایمنی لازم به منظور حفاظت از اطلاعات محرمانه مربوط به سیستم جنگ افزار راپر که پیرو تبادل نامه های مورخ ۱۲ و ۱۹ فوریه ۱۹۷۴ و بر اساس مفاد آنها به اصلاحات لازم نیز رسیده است، دولت علیاحضرت ملکه انگلیس بدین وسیله پیشنهاد می نماید در تمام متن یادداشت مذکور و ضمائمش، اصلاحات «راپیر» و «سیستم جنگ افزار راپر» از این سپس به معنای «سیستم رهگیر راپر» تلقی شوند.»

و به اطلاع می رساند که دولت پادشاهی ایران با اصلاحیات مذکور در آن موافق

است.

با تقدیم عالی ترین احترامات

عباسعلی خلعتبری

وزیر امور خارجه

۱۵. تفاهمنامه پرداخت وام

۱. متن تفاهمنامه

یادداشت تفاهم

هیئت ایرانی به ریاست عالی جناب منوچهر آگاه، قائم مقام وزیر دارایی ایران و هیئت مأمور از سوی دولت علیاحضرت ملکه انگلیس به ریاست سر درک میچل، دارای عضویت گروه باس به عنوان نایب گروه*، معاون دائمی وزیر خزانه داری انگلیس در روزهای اول و دوم ژوئیه ۱۹۷۴ در تهران گردهمایی داشتند و — با توجه به علاقه دو کشور به توسعه همکاری های اقتصادی و مالی بین دو کشور و

— نظر به اینکه ایجاد کانال جدیدی به منظور تسهیل جریان استقراض مستقیم بین ایران و انگلیس از نظر دولتمین به استحکام سیستم پولی بین المللی یاری می رساند. در موارد زیر به تفاهم رسیده اند:

۱. دولت پادشاهی ایران یا مؤسسات مالی وابسته به آن میزان وامی به مبلغ کل یک میلیارد و دویست میلیون دلار آمریکا (هزار و دویست میلیون) در اختیار شرکتهای سهامی عام به ثبت رسیده در انگلستان خواهد گذاشت. وام مذکور در طی سه سال پس از تاریخ به امضا رسیدن این سند، در سه قسط** پرداخت خواهد گردید.

اصل هریک از سه قسط در طی پنج سال پس از تاریخ دریافت قسط بازپرداخت خواهد شد و بازپرداخت اصل و بهره کل مبلغ وام را دولت علیاحضرت ملکه انگلیس کاملاً تضمین می نماید.

۲. موافقتنامه رسمی پرداخت وام برای هریک از سه قسط پرداخت به وسیله دولت پادشاهی ایران و یا مؤسسه مالی مأمور از جانب آن از یک سو و شرکت سهامی (عام) مربوطه به ثبت رسیده در انگلستان از سوی دیگر به امضا خواهد رسید.

در تاریخ ۲۲ ژوئیه ۱۹۷۴ در دو نسخه اصلی به زبان انگلیسی که هر دو به یک

* Sir Derek Mitchel KCB (Knight Commander of the Order of BATH)

** Tranche

میزان از اعتبار قانونی برخوردارند، در تهران امضا گردید.

منوچهر آگاه

آنتونی دی. پارسونز

به نمایندگی از سوی دولت پادشاهی ایران

به نمایندگی از سوی دولت

علیاحضرت ملکه انگلیس

۲. نامه وزارت دارائی انگلیس به وزارت دارایی ایران در خصوص پرداخت وام

محرمانه

۲۲ ژوئیه ۱۹۷۴

عالی جناب

افتخار دارم یادداشت تفاهم مربوط به پرداخت وام توسط دولت پادشاهی ایران به شرکتهای سهامی به ثبت رسیده در پادشاهی متحده انگلستان که امروز به امضا رسیده است را یادآور شوم.

در مورد شرایط پرداخت نخستین قسط پرداخت وام مذکور، نظر دولت علیاحضرت ملکه انگلیس به قرار زیر است:

۱. کل مبلغ آن یعنی چهارصد میلیون دلار آمریکا یکجا پرداخت خواهد شد.
۲. اصل وام در دو قسمت مساوی بازپرداخت خواهد گردید. اولی چهار سال و شش ماه پس از تاریخ پرداخت وام و دومی شش ماه بعد از این تاریخ.
۳. وام گیرنده حق خواهد داشت در زمان دریافت هریک از اقساط وام یک مهلت زمانی سه یا شش یا دوازده ماهه را برای پرداخت بهره آن بر اساس «نرخ بهره بین بانکهای لندن» برای مهلت زمانی مذکور انتخاب کند و وام گیرنده همچنین اختیار خواهد داشت دوره های بعدی پرداخت بهره بر اساس نرخ بهره تعیین شده برای هر دوره را پس از خاتمه هر دوره به ترتیب فوق الذکر انتخاب نماید.
۴. در جریان اجرای اسر مذکور در پاراگراف ۳، وام دهنده نرخ بهره را تعیین خواهد کرد، ولی با مراجعه به نرخ بهره تعیین شده برای بانکهای اصلی «بازار بین بانکهای لندن» (اگر این نرخ مضرب درست نباشد باید مقداری به آن افزوده شود تا روند گردد و تبدیل شود به نزدیکترین مضرب درست یک شانزدهم یک درصد)* و طبعاً برای ذخایری که برای مدتهای مشابه با مدتهای تعیین شده به عنوان مدتهای بهره دهی انتخاب

* ...Rounded Upward to the Nearest Whole Multiple of 1/16 the of one Percent if such rate is not Already such a Multiple)...

عبارت داخل پرانتز گویا جافتادگی دارد و احتمالاً غلط است. یک شانزدهم یک درصد از چه چیز؟ به این موضوع در متن اصلی اشاره ای نشده است (مترجم) رجوع شود به اصل سند.

شده فازهای این معامله به این بانکها سپرده می شوند.
بانکهای اصلی فوق الذکر در جریان مذاکرات مربوط به تعیین جزئیات نهایی این معامله تعیین خواهند شد.

۵. بغیر از نرخ بهره تعیین شده به قرار دو پاراگراف ۳ و ۴ قبلی، یک هزینه جنبی نیم درصد در سال به عنوان نوعی کارمزد نیز می تواند از «وام گیرنده» خواسته شود.
  ۶. تمام انواع پرداختهای این معامله و از جمله پرداخت بهره های مربوط به دلار آمریکا صورت خواهند گرفت و بهره مربوط به بازپرداخت هریک از اقساط اصل وام در سه قسمت ماهیانه از تاریخ پرداخت قسمت اول آن به بعد پرداخت خواهد گردید.
  ۷. از مبالغ بازپرداخت اصل پول و بهره های مربوطه، هیچ پولی به عنوان مالیات یا کارمزد یا حقوق ویژه یا تحت هر عنوان دیگری به هر ترتیب کاسته نخواهد شد.
- سپاسگزار خواهیم شد تفاهم کامل دولت ایران با موارد بالا را تأیید فرمایید.
- با تقدیم صمیمانه ترین احترامات
- آنتونی دی. پارسونز
- سفیرکبیر بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی در ایران

به: عالی جناب منوچهر آگاه
قائم مقام وزیر دارایی دولت پادشاهی ایران

۳. اعلام توافق وزارت دارایی ایران با نامه وزارت دارایی انگلیس

محرمانه

۲۲ ژوئیه ۱۹۷۴

عالی جناب

افتخار دارم دریافت نامه مورخ ۲۲ ژوئیه ۱۹۷۴ شما به قرار زیر را تأیید نمایم:

«عالی جناب»

افتخار دارم یادداشت تفاهم مربوط به پرداخت وام توسط دولت پادشاهی ایران به شرکت‌های سهامی به ثبت رسیده در پادشاهی متحده انگلستان که امروز به امضا رسیده است را یادآور شوم.

در خصوص شرایط پرداخت نخستین قسط پرداخت وام مذکور، نظر دولت علیاحضرت ملکه انگلیس به قرار زیر است:

۱. کل مبلغ آن یعنی چهارصد میلیون دلار آمریکا یکجا پرداخت خواهد شد.
۲. اصل وام در دو قسمت مساوی بازپرداخت خواهد گردید. اولی چهار سال و شش ماه پس از تاریخ پرداخت وام و دومی شش ماه بعد از این تاریخ.
۳. وام گیرنده حق خواهد داشت در زمان دریافت هریک از اقساط وام یک مهلت زمانی سه یا شش یا دوازده ماهه را برای پرداخت بهره آن بر اساس «نرخ بهره بین بانکهای لندن» برای مهلت زمانی مذکور انتخاب کند و وام گیرنده همچنین اختیار خواهد داشت دوره‌های بعدی پرداخت بهره بر اساس نرخ بهره تعیین شده برای هر دوره را پس از خاتمه هر دوره به ترتیب فوق‌الذکر انتخاب نماید.
۴. در جریان اجرای امر مذکور در پاراگراف ۳ وام‌دهنده نرخ بهره را تعیین خواهد کرد ولی با مراجعه به نرخ بهره تعیین شده برای بانکهای اصلی «بازار بین بانکهای لندن» (اگر این نرخ مضرب درست نباشد باید مقداری به آن افزوده شود تا روند گردد و تبدیل شود به نزدیکترین مضرب درست یک شانزدهم یک درصد)* و طبعاً برای ذخایری که برای مدتهای مشابه با مدتهای تعیین شده به عنوان مدتهای بهره‌دهی انتخاب

شده فازهای این معامله به این بانکها سپرده می شوند.
بانکهای اصلی فوق الذکر، در جریان مذاکرات مربوط به تعیین جزئیات نهایی این معامله تعیین خواهند شد.

۵. بغیر از نرخ بهره تعیین شده به قرار دو پاراگراف ۳ و ۴ قبلی، یک هزینه جنبی نیم درصد در سال به عنوان نوعی کارمزد نیز می تواند از «وام گیرنده» خواسته شود و لاغیر.

۶. تمام انواع پرداختهای این معامله و از جمله پرداخت بهره های مربوط به دلار آمریکا صورت خواهند گرفت و بهره مربوط به بازپرداخت هریک از اقساط اصل وام در سه قسمت ماهیانه از تاریخ پرداخت قسمت اول آن به بعد پرداخت خواهد گردید.

۷. از مبالغ بازپرداخت اصل پول و بهره های مربوطه، هیچ پولی به عنوان مالیات کارمزد یا حقوق ویژه یا تحت هر عنوان دیگری به هر ترتیب کاسته نخواهد شد.»
بدین وسیله تفاهم کامل دولت ایران با موارد بالا را تأیید می نمایم.

با تقدیم صمیمانه ترین احترامات

منوچهر آگاه

قائم مقام وزیرداری دولت پادشاهی ایران

به: عالی جناب دی. پارسونز

سفیرکبیر بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی در ایران

(دارنده نشان ملکه ویکتوریا، نشان سن مایکل و سن جرج و نشان صلیب نظامی)

۱۶. پروتکل سومین اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی و بازرگانی

۱. متن پروتکل

پروتکل سومین اجلاس کمیسیون مشترک ایران - انگلیس در سطح وزرا
سومین اجلاس کمیسیون مشترک ایران - انگلیس در سطح وزرا برای
همکاری‌های اقتصادی و تجاری از ۲۷ تا ۲۹ ژانویه ۱۹۷۵ در تهران برگزار گردید.
ریاست هیئت ایرانی را عالی جناب فریدون مهدوی، وزیر بازرگانی و ریاست
هیئت بریتانیایی را، بازنشسته جناب پیترو، نماینده مجلس عوام انگلیس و وزیر دولتی
بازرگانی انگلیس برعهده داشتند.
اسامی اعضای دو هیئت را در ضمیمه ۱ و ۲ به پیوست همین پروتکل ملاحظه
می فرمایید.

کمیسیون از بابت اجرای موفقیت آمیز تصمیمات متخذه در جریان برگزاری دومین
اجلاس کنفرانس سرمایه گذاری ایران - انگلیس، ابراز رضایت نمود، با مسرت یادآور شد
که مؤسسات مختلف طرفین مشغول اجرای مذاکرات در زمینه چندین پروژه مشترک
هستند.

و طرفین، برگزاری نخستین اجلاسهای کمیته‌های صنعت و کشاورزی کمیسیون
مشترک و تسلیم گزارشهای این اجلاسها به کمیسیون مشترک را خاطرنشان ساختند.
کمیسیون مشترک تأیید و تأکید نمود که ترتیب وضعیت مالی - اقتصادی ایران
در سطح جهانی و توانایی‌های تکنولوژیک درجه اول بریتانیا، موقعیتهای گسترده‌ای
برای همکاری ثمربخش و مستمر دو کشور در زمینه‌های گوناگون فراهم می سازد.
تصمیمات متخذه در جریان برگزاری سومین اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی در سطح
وزرا که در همین پروتکل در مورد تمام آنها توضیح داده شده است، به منظور توسعه
زمینه‌های موجود همکاری و همچنین ایجاد زمینه‌های جدید همکاری بین دو کشور اتخاذ
گردیده‌اند و طرفین به این نتیجه رسیده‌اند که برای تسهیل اجرای این تدابیر، دو دولت
باید روابط و تماسهای منظم و دوستانه با یکدیگر را دنبال نمایند.
طرفین همچنین به این نتیجه رسیدند که کار روی طرح برنامه ریزی برای

همکاری بین ایران و پادشاهی متحدهٔ بریتانیا در درازمدت باید شروع شود تا اتخاذ تصمیمات لازم بسرعت و بموقع امکانپذیر باشد و در همین زمینه مقرر شد مذاکرات بین مقامات ایرانی و بریتانیایی مربوطه در آینده نزدیک آغاز گردند.

امور مالی و سرمایه گذاری

طرفین به این نتیجه رسیدند که سرمایه گذاری ایران در انگلیس و بالعکس به منزلهٔ توسعهٔ طبیعی روابط اقتصادی بین دو کشور خواهد بود.

طرف بریتانیا یادآور شد که از سرمایه گذاری ایران در زمینه های جدید امر تولید کالا و محصول در بریتانیا استقبال خواهد کرد و طرف ایرانی خاطرنشان ساخت که آماده است این قبیل سرمایه گذاری ها را مورد بررسی قرار دهد، ولی در صورتی که با توجه به برنامه های اقتصادی کلی ایران، متضمن منافع فوری یا درازمدت بوده و همچنین استمرار و قابل اعتماد بودن آنها برای ایران تضمین شده باشد.

پروژه های مشترک در کشورهای ثالث

دو دولت بر این باورند که طیف وسیعی برای همکاری بین دو کشور به منظور اجرای پروژه های مشترک در کشورهای ثالث وجود دارد و مقرر شد در آینده نزدیک یک هیئت عالی رتبهٔ بریتانیایی به منظور مذاکره در این زمینه به ایران اعزام گردد.

موافقتنامهٔ مربوط به مالیات بندی مضاعف*

طرف بریتانیایی، انعقاد یک موافقتنامهٔ مالیات بندی مضاعف بین دو کشور را پیشنهاد نمود و قرار شد دو کشور در آینده نزدیک مذاکرات مربوطه را شروع کند.

صنایع

طرفین راههای همکاری بین دو کشور به منظور توسعهٔ تکنولوژی جدید در ایران، اجرای پروژه های مشترک جدید مؤسسات ایرانی و بریتانیایی و تمام زمینه های دیگری را که دانش و تکنولوژی بریتانیا از طریق آنها می تواند در خدمت توسعهٔ صنایع ایران قرار گیرد را مورد بررسی قرار دادند و مقرر شد مقامات صلاحیت دار مربوطهٔ دو کشور به منظور نیل به این اهداف، برای شناسایی زمینه های جدید همکاری بین ایران و انگلیس

* Double Taxation = مالیات بندی مضاعف «هرگاه دو مالیات که هر دو بر یک مأخذ مالیاتی (tax base) معین گردیده اند در یک دورهٔ مالی وضع و تحصیل گردند، اینگونه مالیات بندی و وصول را مالیات بندی مضاعف گویند» (به نقل از: منوچهر فرهنگ، فرهنگ علوم اقتصادی (تهران: انتشارات آزاده، ۱۳۶۳)

همیاری نمایند. کمیسیون مشترک، امکانات اجرای پروژه‌های مشترک جدید و زمینه‌های همکاری هرچه بیشتر دو کشور را بررسی نمود، در خصوص موارد قیدشده در ضمیمه سه همین پروتکل به توافق قطعی رسید و دستور داد کمیته صنعت کمیسیون، اجرای پروژه‌های مشترک و زمینه‌های جدید همکاری را به طور مستمر بررسی نماید و سالی دو بار به همین منظور تشکیل جلسه دهد.

بازرگانی

کمیسیون از بابت رشد بازرگانی ایران-بریتانیا ابراز رضایت نمود، طرف بریتانیایی موافقت کرد پانزده کشتی باری معمولی به ظرفیت هیجده تا بیست هزار تن به ایران بفروشد و قرار شد مؤسسات مربوطه دو کشور در طی یک ماه پس از امضای همین پروتکل به منظور تعیین جزئیات این معامله در تهران تشکیل جلسه دهند.

طرفین، پیشرفت مذاکرات مربوط به خرید هواپیمای کنکورد توسط ایران را با خرسندی یادآور شدند و طرف بریتانیا از اینکه شرکت هواپیمایی ملی ایران مایل است یکی از نخستین استفاده کنندگان از این نوع هواپیما در سطح جهانی باشد، اظهار خوشوقتی کرد و روی آمادگی خود برای همکاری در زمینه برنامه دولت ایران به منظور مأمور کردن چند مؤسسه ایرانی برای خرید محصولات کشاورزی و منسوجات از بریتانیا تأکید فراوان نمود.

روابط ایران و بازار مشترک اروپا

در مورد توسعه روابط اقتصادی بین ایران و بازار مشترک اروپا، طرف بریتانیا، آمادگی خود را برای تلاش در جهت به انعقاد رساندن یک موافقتنامه مشترک رضایت بخش به منظور توسعه مطلوب روابط اقتصادی بین بازار مشترک مزبور و ایران اعلام داشت.

کشاورزی

کمیسیون مشترک، پیشرفت در امر اجرای تصمیمات متخذه در دومین اجلاس خود را با رضامندی یادآور شد و طرفین در موارد زیر به موافقت اصولی دست یافتند:

(الف) همکاری سازمانهای مربوطه دو کشور به منظور ایجاد یک مرکز آموزش مهندسی کشاورزی در ایران.

(ب) اجرای پروژه‌های مشترک برای تولید بذر و مواد غذایی

طرف بریتانیا، همکاری با مقامات و مؤسسات مربوطه ایرانی در زمینه توسعه جنگل در ایران را پیشنهاد نمود.

توزیع و حمل و نقل

کمیسیون مشترک به این نتیجه رسید که امکانات وسیعی برای همکاری های آتی دو کشور در زمینه حمل و نقل کالا وجود دارند و طرفین از موافقت های اخیر بین سازمان حمل و نقل ملی بریتانیا* و شرکت معاملات خارجی ایران به منظور همکاری در زمینه های بارگیری و باراندازی در بنادر و همچنین همکاری در بعضی موارد خاص در زمینه حمل و نقل، با خرسندی استقبال نمودند.

طرفین همچنین موافقت اصولی بین وزارت راه و ترابری و ارتباطات ایران و سازمان حمل و نقل ملی بریتانیا برای همکاری در زمینه توسعه و تجهیز انواع جاده های شوسه، خطوط راه آهن و بنادر و دیگر موضوعات مربوطه در ایران را با خرسندی یادآور شدند.

طرفین کمیسیون موافقت نمودند راه آهن های دولتی ایران و بریتانیا برای اجرای امور مربوط به مدرنیزه و برقی کردن کامل خط راه آهن تهران - تبریز همکاری نمایند و این پروژه، شامل اجرای یک برنامه جامع آموزشی به منظور دادن آموزش های لازم به عده ای از اتباع ایران در بریتانیا و ایران نیز خواهد بود و طرفین موافقت نمودند در زمینه های سیلوها و انبارهای بزرگ، یک کارخانه بسته بندی گوشت و همچنین سیستم توزیع محصولات آن** و توسعه بندری سریع و راه سازی همکاری کنند.

خانه سازی

طرف بریتانیایی، موافقت اصولی خود را برای شرکت در برنامه مهم توسعه مسکن ایران از طریق ساختن حداقل صد هزار واحد مسکونی پیش ساخته در ایران در طی پنج سال آینده تأیید نمود.

کمپانی های عمده بریتانیایی پیشنهادها برای ساختن خانه های پیش ساخته و ساختمان های صنعتی و تولید تجهیزات وابسته به عملیات ساختمانی مربوطه در ایران را به طور جدی دنبال می کنند.

* National Freight Corporation

** Outlet

شامل چند مؤسسه فرعی

طرفین، انعقاد موافقتنامه‌های مربوط به برنامه ریزی طرح توسعه شهری در تهران را با خرسندی یادآور شدند.

آموزش

کمیسیون موافقت کرد نمایندگان مؤسسات و مقامات مربوطه ایران و بریتانیا در این زمینه در طی یک ماه پس از امضای همین پروتکل برای تعیین ترتیب و قرارهای مربوط به طرحهای آموزشی وسیع و درازمدت به منظور آموزش دادن حدود هزار و شش صد نفر ایرانی در مؤسسات آموزشی پادشاهی متحده بریتانیا، تشکیل جلسه دهند.

همچنین مقرر شد در طی یک ماه پس از امضای این پروتکل شرکت سهامی انگلیسی ام.تی.اس. بامسئولیت محدود به منظور مذاکره در مورد تأسیس و توسعه یک مرکز آموزش حرفه‌ای در شهر صنعتی البرز تا مرحله راه‌اندازی عملی پروژه* با دولت ایران، نماینده‌ای به ایران اعزام کند.

طرفین موافقت نمودند در زمینه آموزش و طی دوره‌های تحصیلی همکاری کنند.

بیمارستانها

طرف بریتانیایی علاقه عمیق خود را به شرکت در امر اجرای برنامه بیمارستان سازی در ایران ابراز داشت و مقرر شد وزارت بهداشت و تأمین اجتماعی انگلیس با همکاری مؤسسات انگلیسی صلاحیت دار، کارشناسی و دانش فنی خود را به منظور طراحی، ساختمان، تجهیز و تأمین نیروی انسانی بیمارستانها در ایران در اختیار طرف ایرانی قرار دهد و با مقامات ایرانی مربوطه همکاری نماید.

برنامه تغذیه

طرف بریتانیایی آمادگی خود را برای شرکت در اجرای برنامه ایرانی ایجاد کارخانه‌های تهیه و بسته بندی خوراک روزانه مدارس در سطح تمام ایران اعلام داشت و یادآوری شد که چند کمپانی عمده بریتانیایی پیشنهادهایی در همین زمینه مطرح نموده اند بسیار علاقه مندند در امر اجرای این برنامه شرکت فعال یابند.

چهارمین اجلاس کمیسیون مشترک در سال ۱۹۷۵ در لندن برگزار خواهد گردید و تاریخ روز آن بعداً با توافق طرفین تعیین خواهد شد.

* turn- key

به تاریخ ۲۹ ژانویه ۱۹۷۵ در تهران در دو نسخه اصلی به انگلیسی که هر دو به یک میزان معتبرند، امضا شد.

رئیس هیئت پادشاهی متحده بریتانیا
پیتُر شر

رئیس هیئت ایرانی
فریدون مهدوی
وزیر بازرگانی ایران
وزیر دولتی وزارت بازرگانی
پادشاهی متحده بریتانیا و ایرلند شمالی

۲. اسامی هیئت نمایندگی ایران

ضمیمه یک

فهرست اسامی اعضای هیئت ایرانی

وزیر بازرگانی ایران	عالی جناب آقای فریدون مهدوی
قائم مقام وزیر امور اقتصاد و دارایی در امور بین المللی	عالی جناب آقای جواد وفا
قائم مقام وزیر صنایع و معادن در امور صنایع مشاور وزیر بازرگانی ایران	عالی جناب آقای مهدی غفارزاده
مدیرکل اداره تجارت خارجی وزارت بازرگانی ایران	آقای علیرضا عروضی
مدیرکل اداره برنامه ریزی وزارت کشاورزی و منابع طبیعی ایران	آقای مرتضی زمانی
معاون مدیرعامل سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران	آقای جهانگیر ادراکی
منشی شخصی وزیر بازرگانی ایران	آقای رضا طوبی
اقتصاددان وزارت بازرگانی ایران	آقای خسرو فاضل
اقتصاددان وزارت امور اقتصاد و دارایی	آقای مرتضی پدram نیا
	آقای ایرج جابری

۳. اسامی هیئت نمایندگی انگلیس

ضمیمه دو

فهرست اسامی اعضای هیئت انگلیسی

وزیر دولتی بازرگانی انگلیس	بازنشسته جناب آقای پیتر شر
معاون وزیر بازرگانی انگلیس از اداره پنجم صادرات و روابط بازرگانی وزارت بازرگانی انگلیس	آقای جی. کینز
مشاور صنعتی وزارت صنعت انگلیس	آقای اس. بیکر
معاون وزیر انرژی انگلیس	خانم جی. براون
رئیس اداره اطلاعات وزارت بازرگانی انگلیس	آقای ان. گافین
آسیستان (دستیار) وزیر بازرگانی انگلیس از اداره پنجم صادرات و روابط بازرگانی وزارت بازرگانی انگلیس	آقای پی. ام-اس. کرلی
رئیس اداره توسعه خاورمیانه در بیروت لبنان	آقای جی. سی. رولی
معاون واحد توسعه صنعتی وزارت صنعت انگلیس	آقای ا. جی. گری
سرپرست اداره دوم روابط خارجی وزارت کشاورزی، شیلات و مواد غذایی انگلیس	آقای بی. ال. فوکس
از واحد همکاری های تکنولوژیک بین المللی اداره پنجم صادرات و روابط بازرگانی وزارت بازرگانی انگلیس	آقای دکتر آر. رابرتز
منشی شخصی وزیر دولتی بازرگانی انگلیس	آقای دی. لی
سکرتر اداری هیئت بریتانیایی از اداره پنجم صادرات و روابط بازرگانی وزارت بازرگانی انگلیس	خانم ا. باترورث

۴. ضمیمه تکمیلی راجع به پروژه های جدید پروتکل

ضمیمه سه

مقرر شد به منظور پیشبرد اهداف این پروتکل، واحد همکاری های تکنولوژیک بین المللی* وزارت بازرگانی و صنعت انگلیس و واحد توسعه صنعتی همان وزارتخانه** همچنان با مقامات ایرانی مربوطه در تماس باشند و از همکاری دریغ نکنند. کمیسیون مشترک موافقت نمود پروژه های جدید قید شده در لیست پروژه های نمونه جدید ضمیمه همین پروتکل را مورد بررسی و کنکاش قرار دهد و امکانات همکاری دو کشور به منظور اجرای پروژه های مشترک زیر در ایران را ارزیابی نماید:

الف) انواع پروژه های ساختمانی

ب) پروژه تجهیزات معدنکاری شامل خدمات مهندسی مشاور مربوطه

پ) پروژه ماشین آلات نساجی

ت) پروژه بزرگ زیربنایی ذوب فلز

ث) پروژه مواد شیمیایی و پتروشیمیایی

ج) سوپاپ های صنعتی

چ) قالبها و ماشین آلات عمل آوری محصولات پلاستیکی

ح) مهندسی محیط زیست

راه آهن تهران- تبریز

کمپانی جنرال الکتریک انگلستان*** با همکاری شرکت راه آهن بریتانیا این پروژه را اجرا خواهد نمود.

این پروژه شامل ساخت و تأمین سیستم های تولید و توزیع نیروی برق لازم مربوطه، تأمین و تدارک سیستم برق رسانی به لکوموتیوهای مخصوص از بالا موسوم به سیستم برق رسانی هوایی**** و لکوموتیوهای برقی و لکوموتیوهای غیر برقی و سیستم علائم راهداری و راهیابی ویژه این راه آهن و تجهیزات و سیستم های ارتباطات مخابراتی و اجرای تمام کارهای مهندسی ساختمانی لازم به منظور ایجاد و راه اندازی یک خط

* ITCU

** IDU

*** General Electric Company of England

**** Overhead

راه آهن سریع السیر کاملاً مدرن و پیشرفته بر اساس استانداردهای پذیرفته شده بین المللی خواهد بود.

سیلوها

یک کنسرسیوم ایرانی - انگلیسی متشکل از کمپانی جان اچ. هایست و شرکا و شرکت حمل و نقل ردلر* و شرکت نوروست - هولست از بریتانیا و چند مؤسسه ایرانی، ساختن چند سیلو در ایران را به عهده خواهند گرفت.

پروژه های جدید

محصول	کمپانی بریتانیایی
سیم و طناب یا کابل سیمی	برایدون (بریتیش روپز سابق)
جراثقال	گروه صنعتی ۶۰۰ (مشهور به جونزکوینز)
تریلر	کمپانی جراثقال سازی کرین فروهاف اورسیز
گازهای صنعتی	بریتیش اکسیژن
لوازم و تجهیزات مربوط به صنایع ساختمانی و استخراج و برهختن فلزات	فوسکومین سپ
انواع تجهیزات و کالاهای الکتریکی	جی ئی سی
پروتئین سنتتیک (مصنوعی) و چند پروژه دیگر	آی سی آی
لوله های پلاستیکی - شیشه ای خیلی بادوام	کمپانی تولید لوله ردلند
کائوچوی مصنوعی برای لاستیک سازی و یا نظایر آن	روزتکس (دوور استراند)
ماشین ابزار سبک و سنگین و نظایر آن	صنایع استمیتز

۱۷. معافیت متقابل مالیات و عوارض اماکن سفارت

۱. یادداشت سفارت انگلیس به وزارت امور خارجه ایران

۹۴/۷ 94/7

یادداشت شماره ۶۱۳

Note No. 613

سفارت علیا حضرت ملکه انگلستان تعارفات خود به اداره کل تشریفات وزارت امور خارجه شاهنشاهی ایران اظهار و محترماً مساعدت آن وزارتخانه را در تحصیل گواهینامه معافیت از پرداخت مالیات انتقال مربوط به واگذاری سرکنسولگری سابق انگلیس در مشهد از طرف دولت علیا حضرت ملکه انگلستان به دولت پاکستان خواستار است. این انتقال بخشی از تقسیم دارائی ماوراء بحار هندوستان قبل از تقسیم آن کشور میباشد که از لحاظ مالی هیچگونه معاملت صورت نمیگیرد.

از قرار استنباط سفارت ملکه مزبور از طرف دولت پاکستان نیز برای مقاصد کنسولی مورد استفاد قرار خواهد گرفت.

در کشور متحده بریتانیا در موارد مشابه نسبت پرداخت این قبیل مالیاتها معافیت اعطاء میگردد.

رونوشت اعلامیه پرداخت مالیات صادره از طرف وزارت دارائی پیوست است. به علاوه خواهشمند است مقرر فرمایند نسبت به مالیات متعلقه ثبت از قرار ۱۲۴٪ ارزش ملک مزبور معافیت اعطاء شود.

سفارت موقع را مغتنم شمرده احترامات فائده خود را تجدید مینماید.

نعم احمد
۵۴,۹۰۰

سفارت انگلیس
تهران

۲۰ آبان ماه ۱۳۵۴

Her Britannic Majesty's Embassy present their compliments to the Protocol Department of the Imperial Iranian Ministry of Foreign Affairs and have the honour to request the Ministry's assistance in obtaining exemption from transfer tax on the transfer of the former British Consulate-General in Mashad from HBM's Government to the Government of Pakistan. This transfer is part of the final distribution of the overseas assets of undivided India, and no financial transaction is involved.

The Embassy understands that the property will continue to be used by the Government of Pakistan for Consular purposes.

In similar circumstances in the United Kingdom exemption would be granted from the payment of taxes of this nature.

A copy of the request for payment of tax from the Ministry of Finance is enclosed. It is also requested that exemption be granted from the Registration Tax payable at a rate of 1.24% of the value of the property.

The Embassy avail themselves of this opportunity to renew to the Ministry the assurance of their highest consideration.

۷۹۴۴-۴
۱۹/۱۱
۸۸/۱۸
BRITISH EMBASSY
TEHRAN
11 November 1975

در دفتر محترم حقوقی ملاحظه
فرموده و امضاء
۹/۱۱/۷۵

۲. اعلام توافق وزارت امور خارجه ایران با یادداشت سفارت انگلیس

شماره: ۱۳۵۷۴/۱۸

تاریخ: ۵۴/۱۰/۲۸

یادداشت

وزارت امور خارجه شاهنشاهی تعارفات خود را به سفارت علیاحضرت ملکه انگلستان اظهار و احتراماً عطف به یادداشت شماره ۶۱۳ مورخ ۱۱ نوامبر ۱۹۷۵ (۲۰ آبان ۱۳۵۴) اشعار می‌دارد:

با معافیت از پرداخت مالیات و عوارض انتقال حقوق قانونی دولت انگلستان نسبت به محل سرکنسولگری سابق انگلستان در مشهد به دولت پاکستان موافقت حاصل است.

با توجه به اینکه در یادداشت فوق اعلام نموده‌اند که در انگلستان در موارد مشابه نسبت به پرداخت این قبیل عوارض و مالیات معافیت اعطا می‌گردد، اطمینان حاصل است که چنانچه در آینده دولت شاهنشاهی ایران بخواهد اموال غیرمنقول متعلق به خود را در انگلستان انتقال دهد و یا احیاناً اماکن دیپلماتیک یا کنسولی خود را به فروش رساند و مالیات متعلقه انتقال و معاملات مزبور قانوناً به عهده فروشنده باشد، دولت انگلستان متقابلاً دولت شاهنشاهی را از پرداخت مالیات متعلقه معاف خواهد نمود.

موقع را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می‌شمارد.

سفارت علیاحضرت ملکه انگلستان — تهران

۱۸. پروتکل چهارمین اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی و بازرگانی

۱. متن پروتکل

پروتکل چهارمین اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی ایران - انگلیس در سطح وزرا

مورخ ۱۹ - ۱۷ دسامبر ۱۹۷۵

چهارمین اجلاس کمیسیون مشترک همکاری های اقتصادی - تجاری ایران و انگلیس در سطح وزرا از ۱۷ تا ۱۹ دسامبر ۱۹۷۵ در لندن برگزار شد. ریاست هیئت ایرانی را عالی جناب فریدون مهدوی، وزیر بازرگانی ایران و ریاست هیئت بریتانیایی را بازنشسته جناب پیتروشر، وکیل مجلس عوام انگلیس و وزیر دولتی بازرگانی انگلیس به عهده داشتند.

اسامی اعضای دو هیئت را در ضمیمه های یک و دو و گزارش تفصیلی اجلاس را در ضمیمه سه به پیوست همین پروتکل ملاحظه می فرمایید. کمیسیون از بابت پیشرفت حاصله در خصوص اجرای تصمیمات متخذه در سومین اجلاس خود اظهار رضایت نمود، از موفقیت «کنفرانس مالی» برگزار شده در ماه اکتبر ۱۹۷۵ در تهران در زمینه اجرای اهداف خود بخصوص ستایش کرد و پیشرفت مستمر امر اجرای پروژه های بین شرکای ایران و بریتانیایی را با خشنودی یادآور شد.

طرفین گزارش دومین اجلاس کمیته صنعتی کمیسیون مشترک را پذیرفتند و تأیید نمودند کمیسیون مشترک، استفاده از موقعیتهای سودمند موجود برای ایران و انگلیس هر دو را در جریان اجرای برنامه صنعتی کردن و توسعه اجتماعی ایران مجدداً توصیه کرد.

تدابیر متخذه در جریان برگزاری همین اجلاس کمیسیون مشترک ایران - انگلیس در سطح وزرا به منظور تداوم زمینه های موجود همکاری بین بخشهای عمومی و خصوصی ایران از یک سو و سازمانهای صلاحیت دار و دارای کادرهای کارشناسی و فنی لازم بریتانیا از سوی دیگر اتخاذ گردیده اند.

بازرگانی

کمیسیون، پیشرفت مستمر امور بازرگانی بین ایران و انگلیس را که احتمال

می‌رود در سال ۱۹۷۶ از نرخ بیشتری برخوردار باشد، با رضامندی بسیار خاطرنشان ساخت، چشم‌اندازها و امکانات عمده مشخصی را که ممکن است توسعه حجم بازرگانی بین دو کشور را تا حد مطلوبی افزایش دهند یادآور شد و اظهار امیدواری نمود که مذاکرات مربوط به خرید هواپیمای کنکورد و کشتی‌های باری توسط ایران بسرعت و به نحوی رضایت‌بخش به نتیجه برسند.

طرف ایرانی تأیید نمود که دولت ایران مناقصه خرید کشتی‌های مذکور را در سال ۱۹۷۶ منتشر خواهد کرد.

روابط ایران و جامعه اقتصادی اروپا

پادشاهی متحده بریتانیا نیز مانند دیگر کشورهای عضو جامعه اقتصادی اروپا روی آمادگی خود برای برقرار کردن و تثبیت روابط ویژه بین ایران و جامعه اقتصادی مزبور تأکید نمود.

طرفین به این نتیجه رسیدند که روابط بین ایران و جامعه اقتصادی اروپا باید بر اساس علائق مشترک و احترام متقابل برقرار شوند و نمایانگر اهمیت روزافزون ایران به عنوان یک کشور صنعتی باشند و پادشاهی متحده بریتانیا، عزم راسخ خود را برای ایفای نقشی عمده در جامعه اقتصادی اروپا به منظور نیل به این هدف مجدداً تأیید نمود.

صنایع

طرفین ثمربخش بودن تکنولوژی و مهارت‌های فنی - علمی و کارایی‌های بخش صنایع بریتانیا را در زمینه پروژه‌های مشترک دو کشور تصدیق نمودند، و نتیجه گرفتند که این موضوع بالقوه امکان دارد به توسعه هرچه بیشتر صنایع ایران و رونق گرفتن و تثبیت تکنولوژی مدرن در ایران یاری رساند. مقرر شد سازمانهای علاقه‌مند در دو کشور از طریق تماس‌هایشان با کمیته صنعتی کمیسیون و از طرق ممکن دیگر به منظور شناسایی زمینه‌های جدید همکاری با همدیگر در ارتباط باشند و همکاری نزدیک داشته باشند به منظور تسهیل این امر قرار شد سومین اجلاس کمیته صنعت کمیسیون تا حداکثر پایان سال میلادی آینده (۱۹۷۶) برگزار گردد.

آموزش

کمیسیون مشترک پیشرفت به دست آمده در اجرای پروژه‌ها و طرح‌های مربوط به این زمینه را با خرسندی یادآور شد و دو طرف به این نتیجه رسیدند که تماس‌های نزدیک

و دوستانه دو دولت باید از طریق تأسیس کمیته آموزش و تحصیلات کمیسیون که پیشرفت کار در موارد متعدد و گوناگون فعالیتها و برنامه‌های آموزشی مشترک را زیر نظر خواهد گرفت که در واقع کمیته‌ای خواهد بود برای تبادل نظر و بحث درباره ایده‌ها و نظریات جدید مربوط. برای اینکه نخستین اجلاس این کمیته تا حداکثر پایان سال ۱۹۷۶ برگزار شود هر یک از دو طرف، میزان توانایی‌های پیشنهادی خود را برای شرکت در برنامه‌های این کمیته بزودی به طرف دیگر اطلاع خواهد داد.

کشاورزی

کمیسیون، پروژه‌های کشاورزی در دست اجرا یا قابل اجرا درآینده در ایران را بررسی نمود و نتیجه گرفت که تمام این قبیل پروژه‌ها باید توسط سازمانهای انگلیس مربوطه از یک سو و وزارت کشاورزی ایران و بانک توسعه کشاورزی ایران از سوی دیگر مشترکاً و به طور کامل مورد بررسی و بحث قرار گیرند و از تمام امکانات تسهیلاتی و کارشناسی موجود در این مورد استفاده شود. کمیسیون خاطرنشان ساخت که در حال حاضر بیش از سی کمپانی انگلیسی مشغول انجام پروژه‌های کشاورزی و پروژه‌های وابسته به آن در ایران بوده یا در حال برگزاری مذاکرات مربوط به اجرای این پروژه‌ها هستند و نتیجه گرفت که این پروژه‌ها باید هرچه زودتر و سریعتر به پایان برسند.

صنایع خودروسازی

کمیسیون کوششهای به عمل آمده به منظور حفظ و گسترش همکاری بین دو کشور در زمینه توسعه صنایع خودروسازی ایران را یادآور شد و طرف بریتانیایی به جهت اهمیتی که برای نقش بریتانیا در این امر قائل است مجدداً تأکید نمود و دو طرف به این نتیجه رسیدند که پیوندهای نزدیکتری به منظور هماهنگ کردن برنامه‌ریزی مربوط به این امر باید بین شرکتهای ایران ناسیونال و کرایسلر انگلیسی به وجود آیند.

برنامه‌ریزی درازمدت

طرفین به این نتیجه رسیدند که علائق دوجانبه ایران و انگلیس در زمینه برنامه‌ریزی درازمدت باید کشف و بررسی گردند.

کنفرانس مالی

طرفین از موفقیت کنفرانس مالی ایران-انگلیس در تهران که در اکتبر سال جاری برگزار و طی آن موارد مورد توافق طرفین به تصویب رسید استقبال نمودند.

پنجمین اجلاس کمیسیون مشترک در سال ۱۹۷۶ در تهران و در تاریخی که توسط طرفین تعیین خواهد گردید، برگزار خواهد شد.

به تاریخ ۱۹ دسامبر ۱۹۷۵ در لندن در دو نسخه به زبان انگلیسی که هر دو به یک میزان از اعتبار قانونی برخوردارند، تهیه و امضا گردید.

رئیس هیئت ایرانی	رئیس هیئت پادشاهی متحده بریتانیا
فریدون مهدوی	پیتر شر
وزیر بازرگانی دولت پادشاهی ایران	وزیر دولتی بازرگانی پادشاهی متحده
	بریتانیای کبیر و ایرلند شمالی

۲. اسامی هیئت نمایندگی ایران

ضمیمه ۱

فهرست اسامی اعضای هیئت ایرانی

وزیر بازرگانی	عالی جناب فریدون مهدوی
سفیرکبیر ایران در لندن	عالی جناب دکتر م.ر. امیر تیمور
قائم مقام وزیر بازرگانی	عالی جناب علیرضا عروضی
معاون بانک توسعه کشاورزی ایران	آقای حسین معادی
معاون ارشد مدیرعامل سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران	آقای فرخ رضا معاصر
مدیرکل وزارت دارایی و امور اقتصاد	آقای مسعود موسوی
مدیرکل وزارت بازرگانی	آقای مصطفی انصاری
مشاور اقتصادی سفارت کبرای ایران در بریتانیا	آقای جلیل بهار
رئیس دفتر وزیر بازرگانی	آقای خسرو فاضل

۳. اسامی هیئت نمایندگی انگلستان

ضمیمه ۲

فهرست اسامی اعضای هیئت بریتانیایی

وزیر دولتی بازرگانی	بازنشسته جناب پیتشر
نایب گروه و نشان سن مایکل و سن جرج	سر آنتونی پارسونز
دارنده مدال صلیب نظامی	
عضو گروه سلطنتی ملکه ویکتوریا	
سفیرکبیر علیاحضرت ملکه انگلیس در ایران	
معاون وزیر بازرگانی در اداره پنجم (روابط بازرگانی و صادرات) وزارت بازرگانی	آقای جی. کینز
مشاور صنعتی وزارت بازرگانی	آقای اس. بیکر
مشاور صنعتی وزارت صنعت	آقای آ. جی. گری
معاون وزیر کشاورزی، شیلات و مواد غذایی	آقای جی. اچ. وی. دیویس
معاون وزیر امور خارجه و کشورهای مشترک المنافع بریتانیا	آقای جی. سی. ام. میسن
از اداره اطلاعات وزارت بازرگانی	آقای ان. گافین
دستیار وزیر انرژی	آقای آر. کاستیس
رئیس واحد همکاری های تکنولوژیک بین المللی	آقای دکتر آر. رابرتز
از اداره پنجم (روابط بازرگانی و صادرات) وزارت بازرگانی	
دستیار وزیر توسعه ماورای بحار	آقای جی. بی. ثی. ردنال
مشاور بازرگانی سفارت کبرای بریتانیا در تهران	آقای ام. کی. او. سیمپسون-ارلبار
دستیار وزیر بازرگانی و در اداره پنجم (روابط بازرگانی و صادرات) وزارت بازرگانی	آقای ام. دبلیو. هانت
سرپرست اداره پنجم (روابط بازرگانی و صادرات) وزارت بازرگانی	آقای بی. لاج
منشی شخصی وزیر دولتی بازرگانی	آقای آ. هاتن

۴. مواد تکمیلی پروتکل چهارمین اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی و بازرگانی

ضمیمه ۳

گزارش تفصیلی مربوط به چهارمین اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی ایران - انگلیس در سطح وزرا مورخ

۱۹-۱۷ دسامبر ۱۹۷۵

کمیسیون وضعیت کنونی پیشنهادهای زیر را که در پروتکل سومین اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی در سطح وزرا قید شده اند، تأیید نمود:

خرید کشتی

کمیسیون یادآور شد که ایران بزودی مشخصات تفصیلی کشتی های مورد نیاز خود را در اختیار کمپانی های کشتی سازی بریتانیا خواهد گذاشت تا کمپانی های مذکور در مورد آنها نظر بدهند.

برقی کردن راه آهن تهران - تبریز

کار طراحی و پژوهش درباره این پروژه به کمپانی ترانس مارک (راه آهن بریتانیایی) واگذار شده و در جریان است.

کمیسیون کاملاً تأیید نمود که این پروژه شامل تمام عملیات ضروری به منظور ساختن یک خط راه آهن سریع السیر کاملاً مدرن و بر اساس استانداردهای اثبات شده جهانی خواهد بود و پس از تمام شدن کار طراحی آن توسط ترانس مارک، به کمپانی جنرال الکتریک انگلیس و کمپانی جان لینگ و شرکا پیشنهاد خواهد شد قراردادهای اجرای عملیات مربوطه را منعقد نمایند.

بیمارستانها

کمیسیون، پیشرفت مذاکرات مربوط به خرید دو هزار تختخواب بیمارستان توسط دولت ایران از بخش خصوصی انگلیس را تأیید نمود.

تغییر شرایط قبلی اعلام شده توسط دولت ایران در مورد این خرید به یک کنسرسیوم انگلیسی به هدایت کمپانی سمن تیشن اجازه داده است قیمت درخواستی خود برای شرکت در مناقصه مربوطه را خیلی کاهش دهد و اظهار امیدواری شد که مذاکرات در این باره سرعت به نتیجه برسد.

سیلوها

کمیسیون، انعقاد موافقتنامه دولت ایران با چند کمپانی بریتانیایی برای طراحی

و ساخت پنج سیلورا در شمال ایران خاطرنشان ساخت و مقرر شد همکاری بیشتر در این زمینه تشویق گردد.

خوراک مدرسه

طرف بریتانیایی، علاقه‌اش به شرکت در برنامه تدارک غذای مدارس در ایران را تأیید نمود و یادآور شد که چند کمپانی عمده بریتانیایی مشغول مذاکره با دولت ایران در این زمینه هستند و خیلی مایل اند ترتیب و قرارهای مناسبی در این مورد تعیین شوند.

خانه سازی

پادشاهی متحده بریتانیا اشتیاق خود برای شرکت هرچه کاملتر در برنامه جامع گسترش مسکن ایران را مجدداً مورد تأکید قرار داد و هیئت ایرانی خاطرنشان ساخت که حضور کمپانی بریتانیایی (GKN) در مناقصه‌های اجرای پروژه‌های اصلی این طرح از نظر دولت ایران بلامانع خواهد بود.

موافقت مالیاتی در مورد مالیات بندی مضاعف

طرف بریتانیایی تأیید نمود که یک موافقت مالیاتی در مورد مالیات بندی مضاعف به امر توسعه همکاری‌های اقتصادی بین دو کشور یاری خواهد رساند و کمیسیون ابراز امیدواری نمود مذاکرات در این باره به محض خاتمه یافتن امر بازرینی و تعیین نهایی و قطعی سیستم مالیاتی ایران شروع شوند.

آموزش

کمیسیون مشترک از پیشنهادهای موجود در زمینه آموزش ایرانیان در پادشاهی متحده بریتانیا و ساختن یک مرکز آموزش حرفه‌ای در شهر صنعتی البرز توسط یک مؤسسه انگلیسی استقبال نمود و طرف ایرانی علاقه‌مندی خود به اجرای این پروژه‌ها را کاملاً تأیید نمود.

طرفین موافقت نمودند یک کمیته جدید آموزشی متشکل از اعضای ایرانی و انگلیسی تا حداکثر سه ماه دیگر و سپس هر شش ماه یک بار متناوباً در تهران و لندن تشکیل جلسه دهد. کمیسیون در موارد زیر به توافق نهایی رسید:

۱. همکاری دو کشور در زمینه ایجاد یک کالج مطالعات دریایی در دانشگاه

بلوچستان

۲. همکاری آکادمیک دو کشور در دانشکده مهندسی دانشگاه کرمان

۳. همکاری دو کشور بین دانشگاه چندیشاپور و شورای فرهنگی بریتانیا*
۴. همکاری دو کشور در زمینه ایجاد یک مدرسه حرفه‌ای در تبریز به نمایندگی از سوی سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی ایران و به کمیته آموزشی دستور داد هرچه زودتر موارد جدید امکانات فعالیتهای آموزشی کادرهای مربوطه انگلیس را در زمینه‌های آموزشی مورد نظر حکومت ایران شناسایی نماید.
- کمیسیون، همکاری دو کشور در زمینه‌های جدید زیر را مورد بحث قرار داد:

صنایع نفت و گاز طبیعی

کمیسیون، شرکت مستمر کمپانی‌های بریتانیایی در توسعه صنعت نفت و صنایع وابسته به آن در ایران را تأیید نمود و سفر موفقیت‌آمیز یک هیئت انگلیسی به سرپرستی وزیر دولتی صنعت انگلیس در ماه نوامبر سال جاری به ایران را که هیئت بریتانیایی فوق در طی آن موقعیتهای و امکانات ویژه برای همکاری‌های دو کشور را شناسایی نموده است با خرسندی کامل یادآور شد.

طرفین موافقت نمودند امکانات بیشتر برای همکاری در این زمینه‌ها و از جمله امکانات اجرای پروژه‌های مشترک مربوطه را کشف و مطالعه نمایند.

طرف بریتانیایی، علاقه خود را به شرکت در مناقصه‌های مربوط به طراحی اجرا و کار به صورت حق العمل کاری روی پروژه‌های زیر را ابراز نمود:

۱. یک پالایشگاه جدید نفت
۲. یک مجتمع تولید کود شیمیایی
۳. تأسیسات جمع‌آوری و عمل‌آوری گاز طبیعی و ایستگاههای کمپرسور (انتقال) گاز طبیعی
۴. یک کارخانه تولید انواع عطریات و نیروگاه وابسته به آن در پالایشگاه نفت

آبادان

طرف ایرانی از این موضوع استقبال کرد و موافقت نمود مؤسسات صلاحیت‌دار طرفین در فصل اول سال ۱۹۷۶ به منظور مورد بحث قرار دادن پروژه‌های بالا و بعضی پروژه‌های دیگر گردهمایی داشته باشند.

ارتباطات مخابراتی

طرف بریتانیایی علاقه خود به همکاری در زمینه توسعه ارتباطات مخابراتی در طی برنامه‌های پنجساله پنجم و ششم ایران و بر همین اساس برنامه‌ها را تأیید نمود و درخواست کرد به تجربیات و سوابق قابل توجه صنایع مخابرات انگلیس در زمینه اجرای تکنیکهای تنظیم کد نبضی* توجه شود و ابراز امیدواری نمود استانداردهای فنی بین‌المللی در اجرای پروژه‌های مخابراتی در ایران رعایت شوند. مقرر شد طرف ایرانی موضوع را بررسی کند و هرچه زودتر نظرش را به طرف بریتانیایی ابلاغ نماید.

جاده‌ها

طرفین به این نتیجه رسیدند که افزایش همکاری در این مورد امکانپذیر است. طرف بریتانیایی علاقه کمپانی‌های عمده بریتانیا به اجرای تمام پروژه‌های تصویب شده دولت ایران را یادآور شد و مقرر گردید طرف ایرانی به علاقه‌مندی کمپانی‌های انگلیسی مربوط به اجرای پروژه‌های راهسازی در ایران توجه داشته باشد.

چاپ و نشر

کمیسیون خاطرنشان ساخت که کمپانی چاپ بریتانیا** بزودی پیشنهادهای مشخصی به منظور همکاری در زمینه توسعه بخشیدن به امر انتشار متون چاپی در تهران ارائه خواهد نمود.

برجهای خنک‌کننده

طرف بریتانیایی این نظریه را مطرح نمود که طراحی و ساخت برجهای خنک‌کننده در ایران بر اساس تکنولوژی پیشرفته بریتانیا می‌تواند به توسعه صنعتی ایران بسیار یاری رساند و طرف ایرانی این پیشنهاد را کاملاً مورد توجه قرار داد.

فولاد

کمیسیون از بابت ادامه همکاری مستمر بین شرکت ملی صنایع فولاد ایران و شرکت فولاد بریتانیا*** اظهار رضایت نمود.

Pulse code Modulation از اصطلاحات ویژه مخابرات است.

** British Printing Corporation

*** British Steel Corporation

کشتی‌های ویژه حمل گاز مایع طبیعی

طرف بریتانیایی، علاقه کمپانیهای کشتی سازی بریتانیا را به شرکت در مناقصه های مربوط به ساخت کشتی های ویژه حمل گاز مایع طبیعی برای ایران یادآور شد و طرف ایرانی این موضوع را کاملاً مورد توجه قرار داد.

تولید ماشین ابزار در ایران

کمیسیون مشترک از پیشنهادهای بسیار جامع یک سازمان صنعتی عمده بریتانیایی برای تولید ماشین ابزار استاندارد در ایران استقبال نمود.

توزیع

کمیسیون مشترک، اهمیت توسعه سیستم توزیع محصولات در ایران را مورد تأیید قرار داد و با توجه به سطح بالای کارشناسی بریتانیا در این زمینه، مقرر شد همکاری بین مؤسسات ایرانی و انگلیسی را تشویق نماید.

کمیسیون، عملیات اجرا شده توسط سازمان حمل و نقل ملی انگلیس* را با رضامندی بسیار تأیید نمود و طرف ایرانی قصد خود را برای دادن مأموریت به سازمان نامبرده به منظور اجرای مطالعاتی درباره بازار جدید میوه و تره بار تهران خاطرنشان نمود.

کمیسیون به این نتیجه رسید که طرفین باید امکانات همکاری در زمینه اجرای پروژه های مربوط به حمل و نقل و حفاظت سردخانه ای از محصولات مربوطه را بررسی نمایند.

طرفین از پیشرفت جریان مذاکرات دولت ایران با شرکت سهامی جی. سینزبری بامسئولیت محدود** به منظور ایجاد تأسیسات بسته بندی و توزیع گوشت در ایران استقبال نمودند، این موضوع که مذاکرات مربوط به بررسی مرحله اول اجرای این طرح خیلی پیشرفت داشته اند، با رضامندی خاطرنشان گردید و کمیسیون اطمینان داد که این مذاکرات بزودی و به طور رضایت بخش به نتیجه خواهند رسید.

کامپیوترها

طرف بریتانیا علاقه مندی کامل خود به فروش کامپیوتر به ایران را اعلام داشت و مقرر شد طرف ایرانی موقعیتهای موجود برای گسترش فعالیتهای شرکت سهامی

* National Frigate Corporation

** J.Sainsbury Ltd.

انگلیسی اینترنشنال کامپیوترز بامسئولیت محدود* را در ایران مورد ارزیابی و بررسی قرار دهد.

کشاورزی

کمیسیون مشترک به این نتیجه رسید که بهتر است نخستین اجلاس کمیته کشاورزی هرچه زودتر در لندن برگزار شود و اجلاسهای بعدی کمیته مذکور نیز طبعاً در فواصل زمانی تعیین شده باید برگزار گردند.

کمیسیون مشترک در مورد اهمیت آموزش مدیریت برای کشاورزی ایران به توافق رسید، پروژه مشترک توسعه آموزش مدیریت در ایران بین بانک توسعه کشاورزی ایران و دانشگاه ادینبورگ را تأیید نموده، خاطرنشان ساخت که تسهیلات آموزش مدیریت کشاورزی در انگلیس موجودند و نتیجه گرفت که همکاری در این زمینه باید هرچه بیشتر تشویق و ترغیب گردد.

کمیسیون مشترک تأکید نمود که دو کشور باید در زمینه ایجاد یک مرکز آموزش مهندسی کشاورزی در ایران همکاری کنند و دستور داد کمیته کشاورزی در اجلاس آینده خود این موضوع را مورد بحث قرار دهد.

هتل و توریسم

طرف ایرانی درباره رشد توریسم در ایران توضیحاتی معروض داشت و روی علاقه کامل خود به همکاری با مؤسسات مربوطه بریتانیایی در زمینه ساختن و مدیریت هتلها و تسهیلات توریستی در ایران تأکید نمود.

طرف بریتانیایی از علاقه دولت ایران به این موضوع استقبال کرد و موافقت نمود کمپانیهای صلاحیت دار انگلیسی را تشویق نماید در عملیات مربوطه و از جمله پروژههای مشترک ایران- انگلیس در این زمینه شرکت فعال یابند.

صنعت

کمیسیون، گزارش دومین اجلاس کمیته صنعت را دریافت و تأیید نمود و پیشرفت قابل توجه اجرای تعدادی از پروژههای مشترک را که در کمیته صنعتی و اجلاسهای قبلی کمیسیون مشترک مورد بحث قرار گرفته اند، با رضامندی خاطرنشان

* International Computers Ltd.

ساخت. طرفین موافقت نمودند اجرای پروژه‌های مشترک ایران-انگلیس را در سطح جهانی و از جمله در ایران تشویق و حمایت نمایند.

مشکلات اصلی بر سر راه اجرای پروژه‌های مشترک دو کشور برای ساخت کالاهای مسی نیم‌ساخته با همکاری کمپانی آی.ام.آی* و وسایل و تجهیزات جوشکاری با همکاری کمپانی بی.ا.سی** مورد بحث قرار گرفتند و کمیسیون اظهار امیدواری نمود که این مشکلات بزودی برطرف شوند.

پروژه‌های مشترک دو کشور در زمینه‌های زیر را اعلام نمود:

کالاها و تجهیزات و لوازم الکتریکی / کمپانی جنرال الکتریک (GEC)

پروتئین سنتتیک (مصنوعی) / کمپانی آی.سی.آی (ICI)

محصولات پتروشیمیایی / کمپانی آی.سی.آی (ICI)

صنایع ماشینی (اتوموتیو) / صنایع اسمیتز (Smiths Industries)

سیستمها و پروژه‌های خانه‌سازی / کمپانی جی.کی.ان (GKN)

تجهیزات و وسایل استخراج معادن

ماشین‌آلات نساجی

سوپاپهای صنعتی گروه صنعتی سرک (Serk)، کمپانی ورسستروالو (Worcester)

(Valve) و شرکت سهامی ساندرزوالو (Saunders Valve) بامسئولیت محدود

لبنیات / کمپانی آ.پی.وی (APV)

ماشین‌آلات و قالبهای ویژه صنایع پلاستیک / سه کمپانی جی.کی.ان- بیرولکو

(Gkn- Birvelco)، بان کریونز (Bone Cravens) و جی.پی.جی- هولدینگز

(GPG- holdings)

مهندسی محیط زیست / شرکت سهامی هینان اینوایرن منتال سیستم (Heenan)

(Environmental System) بامسئولیت محدود و شرکت سهامی پی.دی- پولوشن کنترل

(PD- Pollution Control) بامسئولیت محدود و شرکت سهامی داست کنترل

ایکوئپ منت (Dust Control Equipment) بامسئولیت محدود

پروژه ساخت پمپ، سوپاپ و کارخانه‌های وابسته به آن / شرکت سهامی

* IMI

** BOC

گالاهر (Gallaher) بامسئولیت محدود

پروژه عمومی ذوب فلز و پروژه ذوب فلز به روش حديدۀای یا سقوطی / شرکت
سهامی دانیل دان کستر (Daniel Doncaster) و پسران بامسئولیت محدود

پروژه چفت و بستهای صنعتی / شرکت سهامی کوپر اند ترنر (Cooper and
Turner) بامسئولیت محدود

تجهيزات و وسايل بسته بندی / گروه صنعتی رید (Reed)

پروژه خانه های پیش ساخته / کمپانی یو.بی.ام (UBM)

پروژه جوهرها و مرکبهای اختصاصی ویژه صنایع چاپ / کمپانی برادران کتز
(Coates Brothers)

پروژه درهای چرخان و درهای بدون دستگیره که راحت باز و بسته می شوند و
درهای الکتریکی که به طور اتوماتیک باز و بسته می شوند و از این قبیل / دو کمپانی
کارز آو دان کستر (Carrs of Doncaster) و کرازبی دورز (Crosby Doors)

ابزار و وسايل آموزشی ماشینی / گروه صنعتی ۶۰۰ (600 Group) و شرکت
سهامی برادرست (Broadhurst) بامسئولیت محدود

تجهيزات چاپ عکسی از طریق مخابره عکسی (انتقال فاکسی میل) مشهور به
عکاسی رادیویی (Facsimile Transmission) / شرکت سهامی موئیرهد (Muirhead)
بامسئولیت محدود

پروژه ساخت ابزار دستی / کمپانی بلک اند دکر (Black- and- Decker)

ابزار جراحی و تجهيزات بیمارستان / شرکت سهامی اشمان (Eschmann)
بامسئولیت محدود

کفپوش فولادی / کمپانی ردمن هینان اینترنشنال (Redman Heenan)
(International)

پروژه تکنولوژی مواد و مصالح / موسسه پژوهشی فولمر (Fulmer)

پروژه مجتمع کارگاههای مهندسی (Engineering Workshop Complex) /
کمپانی استولی اینداستریز (Staveley Industries)
پروژه کشتی ها / کمپانی کانرد (Cunard)

۱۹. پروتکل پنجمین اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی و بازرگانی

۱. متن پروتکل

پروتکل پنجمین اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی ایران - انگلیس در سطح وزرا مورخ

۱۳ - ۱۰ ژانویه ۱۹۷۷

پنجمین اجلاس کمیسیون مشترک ایران - انگلیس در سطح وزرا برای همکاری‌های اقتصادی - تجاری از ۱۰ تا ۱۳ ژانویه ۱۹۷۷ در تهران برگزار گردید.

ریاست هیئت ایرانی را عالی جناب منوچهر تسلیمی، وزیر بازرگانی ایران و ریاست هیئت انگلیس را بازنشسته جناب ادموند دل، نماینده مجلس عوام انگلیس و وزیر دولتی بازرگانی انگلیس به عهده داشتند.

اسامی اعضای دو هیئت را در ضمیمه‌های ۱ و ۲ و رئوس کلی تفصیل بعضی طرحها و پروژه‌های تأیید شده را در ضمیمه‌های ۳ و ۴ ملاحظه می‌فرمایید.

کمیسیون از پیشرفت حاصله در زمینه همکاری‌های روزافزون دو کشور از زمان برگزاری چهارمین اجلاس استقبال نمود و بویژه رضایت خود را از بابت پیشرفت مستمر اجرای پروژه‌های تولیدی مشترک بین ایران و بریتانیا اعلام داشت.

طرفین با خوشنودی یادآور شدند که نخستین گردهمایی اعضای کمیته آموزش و تحصیلات برگزار گردیده است.

کمیسیون، گزارشهای کمیته‌های صنعت، کشاورزی و آموزش و تحصیلات را دریافت و بررسی نمود و مقرر شد این سه کمیته مجدداً در نیمه اول سال ۱۹۷۷ جلساتی تشکیل دهند.

کمیسیون برعلاقه مشترک طرفین به توسعه هرچه افزونتر همکاری‌های اقتصادی، تجاری، فنی و تکنولوژیک بین ایران و پادشاهی متحده بریتانیا مجدداً تأکید نمود. طرفین، راههای توسعه و تشویق موارد همکاری‌های جدید و بیشتر بین شرکای ایرانی و بریتانیایی به منظور اجرای پروژه‌های توسعه ایران و گسترش تجارت دوجانبه و چندجانبه بین دو کشور و کشورهای ثالث را بررسی نمودند و به این نتیجه رسیدند که در برنامه اقتصاد ملی پنجساله ششم ایران، موقعیتهای و فرصتهای قابل توجهی برای همکاری بیشتر

بین ایران و دیگر کشورها و از جمله بریتانیا در زمینه های متعدد پیش بینی شده اند.

بازرگانی

کمیسیون، رشد مستمر بازرگانی بین ایران و انگلیس را خاطرنشان ساخت و زمینه های اصلی رشد بیشتر آن را که انتظار می رود طرح کلی تجارت بین دو کشور را متوازنتر سازند، شناسایی نمود.

کمیسیون، قصد ایران برای توسعه صادرات کالاهای صنعتی و نیم ساخته خود به پادشاهی متحده بریتانیا در آینده را تأیید نمود و طرف بریتانیا موافقت کرد به این موضوع توجه کامل مبذول دارد.

کمیسیون ابراز امیدواری نمود مذاکرات مربوط به خرید هواپیمای کنکورد توسط دولت ایران بزودی به نتیجه برسند و کمپانی های کشتی سازی بریتانیا، سفاین دریایی مورد نیاز ایران را عرضه و تأمین نمایند.

صنعت

کمیسیون بر علاقه اش به تشویق مؤسسات گوناگون ایرانی و انگلیسی به شراکت در امر اجرای پروژه های مربوط به توسعه هرچه بیشتر صنایع ایران و به وجود آوردن و مطرح کردن توانایی ها و قابلیت های تکنولوژیک جدید در ایران تأکید بسیار نمود.

به کمیته کمیسیون مشترک مأموریت داده شد زمینه ها و چارچوب های جدید همکاری های صنعتی دو کشور و از جمله همکاری های صنعتی دو کشور در ارتباط با بازارهای ثالث را بررسی نماید و مکانیزم های مربوط به شناسایی و بررسی منظم و سیستماتیک امکانات انتقال تکنولوژی به ایران را بهبود بخشد و به همین منظور مقرر شد یک هیئت عالی رتبه ایرانی به پادشاهی متحده بریتانیا اعزام گردد.

کشاورزی

کمیسیون مشترک، وضعیت کنونی همکاری های دو کشور در زمینه کشاورزی را مورد بررسی قرار داد، در مورد نیاز به پیشرفت اساسی در این زمینه تأکید کرد و با خرسندی کامل یادآور شد که نخستین اجلاس کمیته کشاورزی این کمیسیون به اجرای عملیاتی در موارد گوناگون فعالیتهای مربوط و از جمله برنامه همکاری در زمینه دامپروری و سنجش میزان بارآوری دام و آموزش متخصصان مربوط منجر شده است. طرف ایرانی علاقه خود را به شرکت در تأسیس یک کمپانی مشترک

ایران- انگلیس که قرار است اجرا و مدیریت پروژه‌هایی در بخش کشاورزی ایران را به عهده داشته باشد، اعلام داشت و مقرر شد طرف ایرانی تا پیش از برگزاری اجلاس بعدی کمیته کشاورزی، جزئیات تفصیلی موارد مورد نیاز خود را تعیین و ارائه نماید. کمیسیون بر این موضوع تأکید نمود که برگزاری هرچه زودتر جلسه آینده کمیته فوق‌الذکر به امر توسعه همکاری‌های دو کشور در زمینه کشاورزی، جهش و حرکت اساسی خواهد بخشید.

منابع نیروی انسانی

کمیسیون، مسئله منابع نیروی انسانی را مورد بحث قرار داده، به این نتیجه رسید که در این زمینه، همکاری برای آموزش نیروی انسانی باید بر همکاری در تمام موارد مربوطه دیگر مقدم باشد و از قدم‌های مثبتی که در نخستین نشست کمیته آموزش و تحصیلات برداشته شدند و همچنین از توافق بین TETOC و IOSS* برای ایجاد یک مرکز آموزش حرفه‌ای در تبریز استقبال نمود.

کمیسیون همچنین به این نتیجه رسید که برای همکاری در زمینه توسعه تأسیسات و تسهیلات آموزش فنی - حرفه‌ای در ایران، امکانات و فرصت‌های قابل ملاحظه‌ای وجود دارند. به نیاز فوری به دو مرکز آموزش فنی - حرفه‌ای در ایران که در گزارش کمیته آموزش و تحصیلات قید شده است، توجه نمود و مقرر شد طرف ایرانی در مورد محل‌های احتمالی این دو مرکز آموزش و شرایط و مشخصات در نظر گرفته شده برای آنها، اطلاعات بیشتری ارائه نماید. کمیسیون تأیید و تأکید نمود که سازمان‌های مناسب مربوطه طرفین باید امکان همکاری به منظور ایجاد یک مرکز آموزش فنی - حرفه‌ای در شهر صنعتی البرز را با توجه به تغییر نیازمندی‌ها و شرایط مورد نظر ایران مورد بررسی و ارزیابی مجدد قرار دهند.

کرایسلر

کمیسیون، همکاری بین کمپانی اتومبیل‌سازی کرایسلر بریتانیا و شرکت خودروسازی ایران ناسیونال را مورد بحث قرار داد (ر.ک. ضمیمه شماره ۴ همین پروتکل).

* این دو نام اختصاری، مربوط به دو مؤسسه انگلیسی و ایرانی اند.

موافقتنامه ترابری جاده‌ای

کمیسیون اعلام داشت که انعقاد یک موافقتنامه ترابری جاده‌ای انواع پیوندهای بین دو کشور را تقویت خواهد نمود و جریان مبادله کالا بین ایران و انگلیس را آسانتر خواهد کرد و در همین خصوص مقرر شد نمایندگان مربوطه طرفین تا پایان سال ۱۹۷۷ به منظور انعقاد یک موافقتنامه مناسب تشکیل جلسه دهند.

روابط ایران و جامعه اقتصادی اروپا

طرفین با خرسندی یادآور شدند که مذاکره به منظور انعقاد یک موافقتنامه ویژه بین ایران و جامعه اقتصادی اروپا آغاز شده است.

شورای وزیران جامعه اقتصادی اروپا اعلام داشته است که موافقتنامه پیشنهادی بین جامعه اقتصادی مذکور و ایران باید منعکس کننده موقعیتی منحصر به فرد و ممتاز برای ایران در بافت روابط جامعه اقتصادی مذکور با کشورهای ثالث باشد و طرف انگلیس اعلام نمود که به این ترتیب چارچوبی برای تشویق امر توسعه تجارت بین جامعه اقتصادی مذکور و ایران به وجود خواهد آمد و جوی ایجاد خواهد شد که ایران و بازار مشترک اروپا بتوانند در آن نقش فعالتر و ثمربخش تری در زمینه توسعه اقتصادی یکدیگر ایفا نمایند.

ششمین اجلاس این کمیسیون در سال ۱۹۷۷ در لندن برگزار خواهد گردید.

در تاریخ ۱۲ ژانویه ۱۹۷۷ در تهران در دو نسخه اصلی به زبان انگلیسی که هر دو به یک میزان اعتبار قانونی دارند تهیه و امضا شد.

رئیس هیئت ایرانی	رئیس هیئت بریتانیایی (پادشاهی متحده)
منوچهر تسلیمی	ادموند دل

۲. اسامی هیئت نمایندگی ایران

ضمیمه ۱

فهرست اسامی اعضای هیئت ایرانی

وزیر بازرگانی	عالی جناب منوچهر تسلیمی
قائم مقام وزیر صنایع و معادن	عالی جناب مهدی غفارزاده
قائم مقام وزیر بازرگانی	عالی جناب نصرت الله خطیبی
معاون مدیرعامل بانک توسعه کشاورزی ایران	آقای حسین معادی
مدیرکل وزارت بازرگانی	آقای مرتضی زمانی
مدیرکل وزارت دارایی و امور اقتصادی	آقای مسعود موسوی
مدیرکل وزارت بازرگانی	آقای مصطفی انصاری
نماینده وزارت بازرگانی ایران در بریتانیای کبیر	آقای امیرمنصور شاهپرکی
رئیس اداره روابط بین المللی سازمان برنامه و بودجه	آقای مصطفی بکائی
رئیس دفتر وزیر بازرگانی	آقای خسرو فاضل
رئیس بخش امور اروپای باختری وزارت بازرگانی	خانم فرح کیایی نژاد

۳. اسامی هیئت نمایندگی انگلیس

ضمیمه ۲

فهرست اسامی اعضای هیئت بریتانیایی

بازنشسته جناب ادموند دل	نماینده مجلس عوام انگلیس و وزیر دولتی بازرگانی
آقای جی. کینز	معاون وزیر بازرگانی
آقای جی. بی. چالمرز	مشاور اقتصادی و بازرگانی سفارت انگلیس در تهران
آقای اس. بیکر	مشاور صنعتی وزارت صنعت
آقای ان. گافین	از وزارت بازرگانی
آقای دی. بی. لاج	از وزارت بازرگانی
آقای بی اسمیت	دبیر اول سفارت انگلیس در تهران در امور بازرگانی
آقای بی. جی. بندر	منشی شخصی
آقای ال. دبلیو. ولینگر	دبیر اول سفارت انگلیس در تهران در امور کشاورزی
آقای آر. جی. کارتر	دبیر دوم سفارت انگلیس در تهران در امور بازرگانی
آقای جی. سی. تورپ	از وزارت بازرگانی

۴. محورهای مورد توافق پروتکل

ضمیمه ۳

کمیسیون وضعیت کنونی همکاری‌های پیشنهادی در زمینه‌های زیر را تأیید

نمود:

خرید کشتی

کمیسیون یادآور شد که شرکتهای کشتی‌سازی بریتانیا علاقه‌مندند به ایران کشتی‌های آماده بفروشند و در عین حال می‌توانند سفارشهای ایران برای ساخت انواع قایقهای بزرگ و کشتی‌های مورد نیازش را اجرا نمایند.

مشخصات تفصیلی این قایقها و کشتی‌ها بزودی توسط طرف ایرانی اطلاع داده خواهد شد.

برقی کردن سیستم راه‌آهن

کمیسیون، پیشرفت قابل ملاحظه کار کمپانی «ترانس مارک» در مرحله طراحی پروژه مربوطه را با رضامندی ستود و تأیید نمود که کمپانی مذکور، طرح برآورد مالی مرحله اول اجرای این پروژه را در اختیار شرکت راه‌آهن دولتی ایران قرار داده است. کمیسیون ابراز امیدواری نمود کار طراحی پروژه هرچه سریعتر به پایان رسد و در مورد قراردادهای مربوط به اجرای مرحله اول آن در نیمه اول سال ایرانی ۲۵۳۶ (۸-۱۹۷۷)* و همچنین در مورد قراردادهای مربوط به اجرای باقیمانده پروژه خط‌آهن پس از تمام شدن کار طراحی هر یک از مراحل بعدی آن، مذاکرات لازم با کمپانی جنرال الکتریک و کمپانی جان لینگ و شرکای آن به عمل آید.

کمیسیون، آمادگی کمپانی «جنرال الکتریک» برای همکاری کامل با سازمانهای ایرانی به منظور به حداکثر رساندن شرکت ایران در امر عرضه لوکوموتیوهای مناسب را اعلام داشت و همچنین آمادگی کمپانی «ترانس مارک» برای توسعه بخشیدن به همکاری‌هایش با شرکت راه‌آهن دولتی ایران را به ویژه در خصوص هماهنگ‌سازی امر مدرنیزه کردن طرز عمل سرویسهای حمل و نقل مربوطه در محلهای تقاطع چند خط‌آهن را یادآور شد.

* نیمه اول سال ایرانی ۲۵۳۶ یعنی بهار و تابستان ۱۹۷۷ و گویا متوجه نبوده‌اند و ۸-۱۹۷۷ نوشته‌اند. (مترجم)

شرکت راه آهن دولتی ایران بسیار علاقه مند است مذاکرات مربوط به برنامه آموزش ایرانیانی که قرار شده است در آینده در خط تهران- تبریز راه آهن دولتی ایران خدمت نمایند هرچه زودتر شروع شوند. کمیسیون اعلام داشت که کمپانی های انگلیسی علاقه مند باید در جریان این موضوع قرار گیرند و اظهار امیدواری نمود دولتین بتوانند سهولت و سرعت راه حل مشترک رضایت بخشی برای حل این مسئله پیدا کنند.

سیلوها

طرح بریتانیایی بر علاقه عمیق خود به شرکت در برنامه دولت ایران برای ساخت چند سیلوی غلات در ایران، تأکید نمود.

توسعه شهری

طرف بریتانیا بر علاقه واقعی خود به شرکت در امر اجرای برنامه توسعه شهری ایران تأکید کرد. کمیسیون پیشنهادهایی را که بی.یو.اس.دی.یو* به وزارت مسکن و توسعه شهری ایران ارائه نموده است یادآور شد و طرف بریتانیا بر علاقه خود به شرکت در اجرای پروژه های توسعه مسکن در ایران مجدداً تأکید نمود.

موافقتنامه مالیات بندی مضاعف

کمیسیون مجدداً اظهار امیدواری نمود مذاکرات مربوط به موافقتنامه مالیات بندی مضاعف بین دو دولت با توجه به مقتضیات موجود هرچه زودتر و سریعتر شروع شوند.

نفت، گاز و مواد پتروشیمیایی

کمیسیون، همکاری مستمر سازمانهای ایرانی و انگلیسی در موارد گوناگون و متعدد مربوط به صنایع نفت، گاز و پتروشیمی را با خشنودی یادآور شد و بویژه از بابت شرکت دولت ایران در عملیات کشف نفت در دریای شمال انگلیس و همچنین ایجاد یک ناوگان نفتکش مشترک اظهار خرسندی نمود.

طرف بریتانیا اظهار امیدواری نمود به کمپانی های بریتانیایی فرصت داده شود در مناقصه های مربوط به واحدهای اصلی عملیات کلی توسعه بخشهای جدید عمل آوری محصولات در صنایع نفت و گاز و پتروشیمی ایران شرکت نمایند. کمیسیون، سهم عمده و قابل توجه کمپانی انگلیسی فاسترویلر** در اجرای

* BUSDU از اختصاری های دهه هفتاد انگلیس است و درباره آن مطلقاً توضیحی داده نشده است.

*** Faster Wheeler

مراحل اولیه پروژه تولید عطریات در آبادان را خاطرنشان ساخت و طرف بریتانیا ابراز امیدواری نمود این کمپانی بتواند تا پایان اجرای پروژه مذکور به همکاری اساسی خود در این مورد ادامه دهد.

انرژی

کمیسیون، همکاری در حال توسعه دو کشور در زمینه تولید و استفاده از نیروی برق را تأیید نمود، اظهار امیدواری کرد همکاری دو کشور بویژه در زمینه مذکور و همچنین استفاده از توربینهای گازی در صنایع نفت و گاز ایران توسعه یابد، از موضوع اجرای مذاکرات همچنین از پیشنهادهای مربوط به همکاری بیشتر دو کشور در زمینه تولید انرژی اتمی استقبال نمود و اظهار امیدواری کرد اجرای این مذاکرات و همچنین اجرای پیشنهادهای مذکور به همکاری هرچه بیشتر طرفین در این زمینه منجر شوند.

ارتباطات مخابراتی

طرف بریتانیا، علاقه عمیق خود را به ایفای نقشی هرچه کاملتر در اجرای برنامه ارتباطات مخابراتی ایران اعلام نمود و در خصوص کارشناسی و تخصصی اداره پست انگلیسی و همچنین بر نیاز به رعایت کامل استانداردهای بین المللی در این زمینه تأکید نمود و طرف ایرانی موافقت کرد به علاقه بریتانیا برای همکاری در این مورد توجه کامل داشته باشد.

جاده‌ها

کمیسیون علاقه کمپانی‌های بریتانیایی را به شرکت در برنامه توسعه جاده‌سازی در ایران یادآور شد.

چاپ و نشر

کمیسیون علاقه‌مندی کامل «سازمان چاپ بریتانیا» به شرکت در برنامه چاپ و نشر کتاب و بویژه چاپ و نشر کتب درسی در ایران را تأیید نمود.

تولید ماشین ابزار

کمیسیون، پیشرفت حاصله در زمینه پروژه‌های مشترک ایران - انگلیس برای تولید ماشین ابزار در ایران خاطرنشان ساخت.

توزیع محصولات

کمیسیون خاطرنشان نمود که این امر حائز کمال اهمیت است و امکانات

فراوانی برای فعالیت مستمر کمپانی انگلیسی حمل و نقل بار* در این زمینه در ایران وجود دارد.

کامپیوترها

کمیسیون، علاقه پایداری شرکت سهامی اینترنتشال کامپیوترز بامسئولیت محدود به فروش کامپیوتر و نرم افزار سیستمهای کامپیوتری به ایران را تأیید نمود.

مؤسسه استاندارد بریتانیا

کمیسیون از ادامه همکاری بین مؤسسه استاندارد انگلیس و مؤسسه استاندارد و پژوهشهای صنعتی ایران ابراز رضایت نمود و با خرسندی یادآور شد که نخستین مجوز استاندارد صنعتی ایران برای یک کمپانی انگلیسی که محصولاتش در ایران تولید می‌کند صادر شده است.

کنفرانس مالی**

کمیسیون از همکاری مستمر در این خصوص از طریق ایجاد گروههای کار استقبال نمود و در همین خصوص قویاً توصیه کرد از تسهیلات آموزشی موجود در محدوده شهری لندن کاملاً استفاده شود.

زمینه‌های جدید برای همکاری

کمیسیون به این نتیجه رسید که برای همکاری‌های دو کشور در زمینه‌های استخراج معادن و کنترل و حفاظت از محیط زیست، فرصتهای جدیدی وجود دارد و همچنین تأیید نمود که توسعه فعالیتهای مشترک ورزشی و تفریحی در ایران فرصتهای جدید متعددی برای همکاری بین دو کشور بوجود خواهد آورد و مقرر شد معدودی از مقامات عالی رتبه انگلیس تشویق شوند به طور دسته جمعی به منظور ارزیابی امکانات شرکت کمپانی‌های صلاحیت دار مربوطه بریتانیا در عملیات و فعالیتهای فوق الذکر در ایران و همچنین تحقیق درباره امکانات همکاری ایران - انگلیس در تمام زمینه‌های فوق به ایران سفر کنند.

• The National Freight Corporation یک کمپانی غیردولتی انگلیسی است و National در نام آن به معنای دولتی نیست.

•• تیر در اینجا Financial Conference به معنای کنفرانس مالی است، ولی به نظر می‌رسد اشتباه کرده‌اند و موضوع مربوط می‌شود به آموزش و تحصیلات ایرانیان در محدوده شهری لندن و نه کنفرانس مالی. (مترجم)

صنایع فولاد

کمیسیون ادامه همکاری کمپانی فولاد بریتانیا با شرکت ملی صنایع فولاد ایران در زمینه توسعه صنایع فولاد ایران و همچنین چشم اندازهای همکاری های آتی کمپانی های انگلیسی و دولت انگلیس در این زمینه را تأیید نمود.

۵. توسعه همکاری در صنایع اتومبیل سازی

ضمیمه ۴

صنایع اتومبیل سازی

کمیسیون گسترش روزافزون روابط بین شرکت خودروسازی ایران ناسیونال و شرکت اتومبیل سازی کرایسلر انگلیس را ستود و طرفین از اینکه دو شرکت مذکور در نظر دارند به داشتن روابط هرچه نزدیکتر با یکدیگر ادامه دهند، اظهار خوشوقتی نمودند.

ایتالیا (۱۷)

۱. عهدنامه مودت

۱. متن عهدنامه

عهدنامه مودت بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت پادشاهی ایتالیا
اعلی حضرت شاهنشاه ایران و اعلی حضرت پادشاه ایتالیا نظر به اینکه مایل
هستند روابط دوستی قدیمی بین مملکتین را تحکیم نمایند به عقد عهدنامه مودت تصمیم
نموده و برای این مقصود اختیارداران خود را معین نمودند.
اعلی حضرت شاهنشاه ایران: جناب اشرف آقای مهدیقلی خان هدایت،
رئیس الوزرا
اعلی حضرت پادشاه ایتالیا: جناب ژولیودانئو (جیولیو)، وزیرمختار و ایلچی
مخصوص ایتالیا در طهران.
ماده اول — بین دولتین ایران و ایتالیا و اتباع مملکتین صلح خلل ناپذیر و دوستی
صمیمانه دائمی برقرار خواهد بود.
ماده دوم — دولتین متعاهدتین موافقت می نمایند که روابط سیاسی و قونسولی
خود را بر طبق اصول و معمول حقوق عمومی بین المللی ادامه دهند هر یک از طرفین
متعاهدین نسبت به نمایندگان سیاسی و قونسولی یکدیگر مطابق اصول و معمول
حقوق بین المللی رفتار خواهد نمود و در هر حال به شرط معامله متقابل رفتار مزبور نباید
مادون معامله ای باشد که نسبت به نمایندگان سیاسی و قونسولی دولت کامله الوداد
معمول می شود.

ماده سوم — طرفین متعاهدین موافقت می نمایند اختلافاتی را که بین آنها به ظهور می رسد و تصفیۀ آنها به طور دوستانه در مدت مناسبی به وسایل سیاسی عادی ممکن نگردد به طرز مسالمت آمیز تصفیه نمایند طرفین در هر مورد حق تعیین طرز را که به نظر آنها موافقتر می رسد با موافقت نظر خاص طرف متعاقد برای خود محفوظ می دارند و نیز طرفین موافقت دارند که عنداللزوم با وجود مقرراتی که مذکور شد اگر طرفین به یک فرمول عمومی که جامعۀ ملل توصیه می نماید، ملحق گردند فرمول مزبور را برای تصفیۀ تمام اختلافاتی که با آنها متناسب است، اعمال نمایند.

ماده چهارم — این عهدنامه تصویب و مبادله نسخ مصوبه در اسرع اوقات ممکنه به عمل خواهد آمد این عهدنامه به محض مبادله نسخ مصوبه به موقع اجرا گذاشته می شود. بناء علیهذا اختیارداران طرفین که کاملاً بدین امر مجاز می باشند این عهدنامه را امضا و به مهر خود ممهور نمودند.

تهران ۵ سپتامبر ۱۹۲۹

امضا: ژولیودانثو (جولیو)

امضا: مهدیقلی

پروتکل اختتامیه

در موقع امضای عهدنامه مودت منعقدۀ امروز بین دولتین ایران و ایتالیا
اختیارداران امضاکنندۀ این پروتکل اظهار ذیل را که جزء لایتجزای خود عهدنامه
می باشد، دولتین متعاهدتین این حق را برای خود محفوظ می دارند که پس از آنکه ده
سال از مبادله نسخ مصوبۀ عهدنامه مودت گذشت مقررات ماده ۳ عهدنامه مزبوره را
مجدداً تحت مطالعه قرار دهند.

در طهران ۵ سپتامبر ۱۹۲۹

امضا: ژولیودانئو (جیولیو)

امضا: مهدیقلی

۲. پیشنهاد دولت ایتالیا به دولت ایران برای عقد قرارداد کنسولی، اقامت، گمرکی و بازرگانی
تهران، ۲۵ ژوئن ۱۹۲۸

آقای کفیل،

افتخار دارم تمایل صمیمانه دولت متبوع خود را مبنی بر اینکه مذاکراتی که در حال حاضر با دولت ایران در مورد انعقاد یک عهدنامه مودت و همچنین کنوانسیونهای اقامت، کنسولی، گمرکی و تجاری در جریان است، هرچه زودتر به نتیجه برسد، به اطلاع شما برسانم. این جانب مأمور شده‌ام که به نام دولت متبوع خود برای ترتیب روابط ایران و ایتالیا، مقررات ذیل را به آگاهی شما برسانم.

۱. نمایندگی دیپلماتیک ایران در سرزمین ایتالیا، به شرط عمل متقابل، از مزایا و مصونیت‌های مورد قبول حقوق بین الملل برخوردار خواهد شد.

نمایندگان کنسولی ایران در سرزمین ایتالیا، به شرط عمل متقابل، چنانچه دارای اگزکوتور (اجازة نامه کنسولی) باشند، می‌توانند در اماکنی که پذیرفته شده‌اند، اقامت نمایند. آنها از مزایا و مصونیت‌های شخصی حوزه قضایی و مالی مورد قبول حقوق بین الملل عام، به شرط عمل متقابل، برخوردار خواهند شد.

رفتاری که با نمایندگان دیپلماتیک و کنسولی ایران در ایتالیا می‌شود، به شرط عمل متقابل، به هیچ وجه کمتر از حقوق اعطایی به اتباع دول کاملاً الوداد نخواهد بود.

۲. با اتباع ایرانی که در سرزمین ایتالیا به سر می‌برند، طبق مقررات و عرف حقوق بین الملل عام بر اساس عمل متقابل کامل، رفتار خواهد شد.

آنها در مورد شخص، اموال، حقوق و منافع خویش از کاملترین نوع حمایت قانون و همیاری مقامات سرزمینی برخوردار خواهند بود لیکن در مورد حقوقی که منحصرأ شامل اتباع ملی می‌شود و منع کامل برای بیگانگان موجود است، نمی‌توانند ادعایی داشته باشند.

اتباع شخیصه اتباع ایرانی در ایتالیا تابع قوانین ملی آنهاست.

آنها صریحاً از انجام تعهد شخصی الزامی نظامی، وام اجباری، سهمیه اجباری برای نیازهای نظامی معاف می‌باشند. مصادره اموال غیرمنقول برای هدف نظامی در شرایطی مشابه با اتباع ملی، امکانپذیر است.

به هر حال در موارد فوق و طی این توافق، اتباع و شرکتهای بازرگانی ایران (من جمله شرکتهای بیمه) در سرزمین ایتالیا از رفتاری کمتر از آنچه در مورد اتباع و شرکتهای بازرگانی دول ثالث اعمال می شود، برخوردار نخواهند بود.

۳. فرآورده های طبیعی ایران و سایر کالاهای ساخته شده در ایران که به ایتالیا وارد می شوند، از بهترین تعرفه گمرکی متعلق به محصولات مشابه وارداتی از سایر کشورهای خارجی، برخوردار خواهند بود. چه در مورد خود حقوق گمرکی، چه ضریب افزایش بها، عوارض گمرکی و سایر متفرقات دریافتی در موقع ورود کالاها.

همچنین این کالاها در موقع ورود به مستعمرات و متصرفات ایتالیا از تعرفه های گمرکی رایج در مورد کالاهای دول کامله الوداد جز در مورد مزایای خاص اعطایی به محصولات متروپل (کشور مادر) یا متصرفات و مستعمرات آن برخوردار خواهند بود. در مورد صادرات به ایران، در ایتالیا عوارض خروج یا مشابه آن اخذ نمی گردد و همچنان که گرفته می شود، بیشتر از میزان متعلق به صدور کالاهای مشابه به سوی کشور کامله الوداد نخواهد بود.

همین رفتار در مورد فرآورده های صادراتی به ایران از سوی مستعمرات و متصرفات ایتالیا اعمال می شود، جز مزایای خاص اعطایی به محصولات متروپل (کشور مادر) و سایر مستعمرات و متصرفات.

مقررات کنوانسیون حاضر از تاریخ امروز تا لازم الاجرا شدن عهد کنوانسیونهای نهایی و حداکثر تا ۱۰ مه ۱۹۲۹، معتبر خواهند بود.

آقای کفیل، خواهشمند است احترامات فائقه مرا بپذیرید.

ژ (ج) دانئو

به: جناب آقای فتح الله خان پاکروان، کفیل وزارت امور خارجه — تهران

۲. عهدنامه مودت

عهدنامه مودت بین ایران و ایتالیا

اعلی حضرت همایون شاهنشاه ایران

و

رئیس جمهور ایتالیا

نظر به اینکه متقابلاً مایل اند علائق مودت قدیمی بین دو کشور بیش از پیش تشدید گردد تصمیم به انعقاد عهدنامه مودت گرفته و برای این مقصود نمایندگان تام الاختیار خود را به طریق زیر تعیین نمودند:

از طرف اعلی حضرت همایون شاهنشاه ایران:

جناب آقای محسن رئیس، وزیر امور خارجه

از طرف رئیس جمهور ایتالیا:

جناب آقای مارکی البرتوروسی لونگی، سفیرکبیر فوق العاده و تام الاختیار

مشارالیهما پس از مبادله اختیارنامه های خود که در کمال صحت و اعتبار بود نسبت به مواد ذیل موافقت حاصل نمودند:

ماده یکم: بین دولتين معظمتين ایران و ایتالیا و همچنین اتباع دو کشور صلح خلل ناپذیر و دوستی صمیمانه دائم برقرار خواهد بود.

ماده دوم: طرفین معظمین متعاهدین موافقت دارند که به منظور ادامه روابط سیاسی و کنسولی خود طبق اصول و معمول حقوق بین الملل عمومی اقدام نمایند بنابراین با نمایندگان سیاسی و کنسولی هر یک از طرفین معظمین متعاهدین در قلمرو طرف دیگر همان معامله خواهد شد که در اصول و معمول حقوق بین الملل عمومی مقرر گردیده است و در هر حال با در نظر گرفتن اصل معامله متقابله این رفتار نمی تواند کمتر از رفتاری باشد که نسبت به نماینده سیاسی و کنسولی هر دولت کاملاً الوداد دیگر اعمال می گردد.

ماده سوم: نظر به اینکه طرفین معظمین متعاهدین معتقد هستند که معرفت متقابل به احوال یکدیگر بهترین عامل اساسی و لازم برای حسن تفاهم بین ملل می باشد موافقت دارند نهایت سعی را برای توسعه روابط فرهنگی بین دو کشور مبذول دارند و با اعتقاد به اصل فوق طرفین متعهد می شوند کلیه تدابیری را که به منظور تسهیل مبادلات متقابله

فرهنگی و علمی و هنری باید اتخاذ گردد بررسی نمایند.

ماده چهارم: طرفین معظمین متعاهدین موافقت می نمایند کلیه اختلافاتی را که بین آنها به ظهور پیوندد (از هر قبیل که باشد) و از طریق سیاسی حل و تسویه نشود به طریق مسالمت آمیز به ترتیبی که طبق قرارداد مخصوصی تعیین خواهد شد حل نمایند.

ماده پنجم: این عهدنامه به تصویب مقامات مقننه طرفین معظمین متعاهدین خواهد رسید و پس از سی روز از تاریخ مبادله اسناد تصویبی که در تهران به عمل خواهد آمد به موقع اجرا گذارده خواهد شد.

ماده ششم: این عهدنامه در دو نسخه به سه زبان فارسی، ایتالیایی و فرانسه تنظیم گردید. در صورت بروز اختلاف متن فرانسه معتبر خواهد بود.

نمایندگان تام الاختیار طرفین این عهدنامه را در تهران به تاریخ دوم ماه مهر سال ۱۳۲۹ مطابق با بیست و چهارم ماه سپتامبر سال ۱۹۵۰ امضا و به مهر خود ممهور نمودند.

امضا

امضا

۳. موافقتنامه‌های بازرگانی و پرداخت

۱. ترجمه متن موافقتنامه بازرگانی و پروتکل ضمیمه

موافقتنامه بازرگانی بین ایران و ایتالیا

از آنجا که دولت ایران و دولت جمهوری ایتالیا متمایل به تشدید روابط اقتصادی خود می‌باشند در موارد زیر موافقت حاصل نمودند:

ماده یک

مبادلات کالا بین ایران و ایتالیا طبق مقررات عمومی جاری واردات و صادرات در هر یک از دو کشور انجام خواهد گرفت.

ماده ۲

به منظور اجرای این موافقتنامه کالایی کالای ایرانی شناخته خواهد شد که اصل و مبدأ آن سرزمین ایران باشد و کالایی کالای ایتالیایی شناخته خواهد شد که اصل و مبدأ آن سرزمین ایتالیا و قطعه سوماترالی که تحت اداره ایتالیاست باشد. گواهینامه‌های مبدأ مربوط به کالاهایی که در این موافقتنامه پیش‌بینی شده است و از طرف مقامات صلاحیت‌دار صادر می‌گردد باید همراه کالای مربوط بوده و از طرف دفاتر گمرکی مربوطه مطالبه گردد.

ماده ۳

دولتین ایران و ایتالیا در حدود مقررات عمومی واردات و صادرات خود مساعدترین رفتار ممکن را در صدور متقابل پروانه‌های ورود و صدور کالا نسبت به یکدیگر مراعات خواهند نمود.

پروانه‌های مذکور در حدود امکان با در نظر گرفتن محصولات فصلی صادر خواهد شد تا در مبادله کالاهای مندرج در صورتهای (الف) و (ب) ضمیمه موافقتنامه حاضر حتی الامکان تعادل از نظر بها برقرار گردد.

ماده ۴

دولت ایران نسبت به کالاهایی که اصل و مبدأ آن ایران است در صورت (ب) منظم به این موافقتنامه مندرج است در حدود مبالغی که برای هر یک از کالاها تعیین شده اجازه صدور به مقصد ایتالیا خواهد داد. دولت ایتالیا نیز به نوبه خود برای همان

کالاها در حدود مبالغ تعیین شده پروانه ورود به ایتالیا صادر خواهد کرد.

ماده ۵

دولت ایتالیا نسبت به کالاهایی که اصل و مبدأ آن ایتالیاست و در صورت (الف) منضم به این موافقتنامه مندرج است در حدود مبالغی که برای هر یک از کالاها تعیین شده اجازه صدور به مقصد ایران خواهد داد و دولت ایران نیز به نوبه خود برای همان کالاها در حدود مبالغ تعیین شده پروانه ورود به ایران صادر خواهد کرد.

ماده ۶

کالاهایی که در صورتهای (الف) و (ب) ضمیمه ذکر نگردیده و همچنین آنهایی که ذکر شده ولی مبالغ پیش بینی شده مربوط تمام شده باشد ممکن است در مدت اعتبار موافقتنامه حاضر به هر یک از دو کشور از طرف دیگر وارد شود به شرطی که قبلاً اجازه مقامات صلاحیت دار دو کشور تحصیل شده باشد.

ماده ۷

پرداختهای مربوط به مبادلات بازرگانی که در مدت اعتبار این موافقتنامه صورت گرفته باشد بر اساس مقررات مذکور در موافقتنامه پرداخت که در تاریخ امروز به امضا رسیده است به عمل خواهد آمد.

ماده ۸

معاملات مبادله کالا به ترتیب پایاپای خصوصی به عنوان وسیله فرعی برای توسعه مبادلات اجازه داده خواهد شد به شرطی که تعادل کامل بین ارزش کالاهای صادره از هر کشور به کشور دیگر برقرار بوده و هر معامله قبلاً به وسیله مقامات صلاحیت دار دو کشور تصویب شده باشد. کالاهایی که طبق اصول مذکور در فوق مبادله می شوند خارج از سهمیه های مندرج در صورتهای (الف) و (ب) ضمیمه قرارداد حاضر محسوب خواهند گردید.

ماده ۹

معاملات پایاپای خصوصی که هنگام امضای این موافقتنامه در جریان می باشد بر طبق مقرراتی که هنگام تصویب آن معاملات در هر یک از دو کشور جاری بوده است به انجام خواهد رسید و از سهمیه های مندرج در صورتهای (الف) و (ب) ضمیمه این قرارداد کسر نخواهد شد.

ماده ۱۰

یک کمیسیون مختلف مرکب از نمایندگان دولتين ايران و ایتالیا مأمور حسن اجرای این موافقتنامه خواهد بود.

کمیسیون مذکور به منظور حذب اشکالاتی که احیاناً در مدت اعتبار این موافقتنامه ظاهر گردیده و همچنین به منظور تجدید نظر، تجدید و افزودن سهمیه ها یا برقرار نمودن سهمیه های جدید یا سهمیه های اضافه بر آنچه در صورتهای مذکور در مواد ۴ و ۵ بالا ذکر شده پیشنهاد خواهد داد.

کمیسیون مختلط همچنین موظف خواهد بود در موقع لازم و چنانچه موافقتنامه از طرف یکی از دولتين ملغی نشده باشد صورتهای جدید کالا که باید برای سال بعد بین دو طرف مبادله شود تنظیم نماید. کمیسیون مختلط برحسب تقاضای یکی از هیئتهای نمایندگی که آن را تشکیل می دهد انعقاد خواهد یافت.

ماده ۱۱

این موافقتنامه پس از آنکه تشریفات قانونی آن در هر یک از دو کشور انجام گردد اعتبار خواهد یافت و تاریخ اجرا یا مبادله نامه به توافق طرفین تعیین خواهد گردید. این موافقتنامه برای مدت یک سال معتبر خواهد بود و به خودی خود سال به سال تمدید خواهد شد مگر آنکه با اطلاع قبلی سه ماهه فسخ گردد.

در تهران به تاریخ ۱۳ بهمن ماه ۱۳۳۰ در دونسخه به زبان فرانسه تنظیم شد.
از طرف ایران
از طرف ایتالیا

پروتکل ضمیمه موافقتنامه بازرگانی

امروز به هنگام امضای موافقتنامه بازرگانی، دولتین ایران و ایتالیا درباره مراتب ذیل توافق نمودند:

ماده ۱

تا وقتی که عهدنامه بازرگانی جدیدی بین ایران و ایتالیا منعقد گردد، اجرای قید کامله الوداد در مورد موافقتنامه حاضر به وسیله تبادل یادداشتهای ایران و ایتالیا مورخ نوامبر ۱۹۴۸*، انجام خواهد شد.

ماده ۲

۱. گواهینامه های مبدأ که طبق قوانین گمرکی معتبر در هر دو کشور برای هر بار ارسال کالا تقاضا می شوند، باید همراه با کالاهای مربوطه و به درخواست دفاتر گمرکی دو کشور باشند.

۲. این گواهینامه های مبدأ، به شرط آنکه از طرف مقامات صالح دو کشور صادر شده باشند، مورد قبول دفاتر گمرکی واقع خواهند شد.

۳. گواهینامه های مبدأ بدون هیچ گونه تصدیق یا تأیید مورد قبول قرار خواهند گرفت.

۴. چنانچه ارزش هر بار ارسال کالا بیش از ۳۰ دلار یا معادل آن به لیره یا ریال نباشد، نیازی به گواهینامه های مبدأ نمی باشد.

ماده ۳

چنانچه قوانین گمرکی معتبر در هر دو کشور صورت حسابهای تجاری را برای هر بار ارسال کالاها متقاضی شوند، صورت حسابهای مذکور بدون هیچ گونه تصدیق یا تأیید توسط دفاتر گمرکی طرفین مورد قبول قرار خواهند گرفت.

ماده ۴

پروتکل حاضر همزمان با موافقتنامه بازرگانی به مورد اجرا گذارده خواهد شد و همان اعتبار را خواهد داشت.

در تاریخ ۱۳ بهمن ۱۳۳۰ در تهران در دو نسخه به زبان فرانسه امضا شد.

از طرف ایران

انریکو چرولی

علی امینی

• کلیه یادداشتهای مورد نظر در دسترس نبود و چند نمونه از آنها درج گردیده است.

فهرست (الف)

کالاهای صادراتی ایتالیا به ایران

ارزش به ... دلار

۱. آشامیدنی های غیرالکلی و آبهای معدنی ۲۸
۲. کنف خام و بافته شده ۲۸
۳. طنابها، نخها و غیره، نخهای تور ماهیگیری، از کنف ۲۸
۴. نخهای پنبه ای من جمله نخهای دوخت ۲۸۰ (۰)
۵. پارچه های پنبه ای، حتی مخلوط ۱۶۸۰ (۰)
۶. نخهای پشمی، یال و مو ۴۲۰
۷. پارچه ها و صنایع دستی پشمی، یال و مو حتی مخلوط ۵۶۰ (۰)
۸. نخهای ابریشم طبیعی و مصنوعی ۱۴۰ (۰)
۹. پارچه ها و صنایع دستی، ابریشم طبیعی و مصنوعی ۱۴۰ (۰)
۱۰. الیاف مصنوعی و نخهای الیاف مصنوعی ۷۰۰ (۰)
۱۱. پارچه ها و صنایع دستی از الیاف مصنوعی ۸۴۰ (۰)
۱۲. کارهای آهنی، فولادی و چدنی ۲۸۰
۱۳. کارهای فلزی غیرآهنی ۲۸۰
۱۴. وسایل هنری، شغلی و کشاورزی ۴۲۰
۱۵. انواع ماشینها، دستگاهها و قطعات آنها ۱۱۲۰
۱۶. چرخهای خیاطی، ماشینهای تحریر، حساب، صندوقهای ثبت ۸۴
۱۷. ماشینها، دستگاهها، کابلها، هادی های الکتریکی، آمپولهای الکتریکی، رادیوها، گرامافونها ۹۲۴
۱۸. ابزار علمی، ابزار دقیق، ساعت های دیواری، مچی، شماطه دار و قطعات آنها ۱۴۰
۱۹. اتومبیل های تورسم و قطعات آنها ۲۲۴
۲۰. کامیونها، شاسی ها، اتومورکورها (اتومبیل های یدک کش) آمبولانسها اتومپها و قطعات آنها ۵۶۰
۲۱. موتورسیکله ها، میکروموتورها، دوچرخه ها و قطعات آنها ۵۶

۲۲. تراکتورها، ماشینهای کشاورزی و قطعات آنها ۴۲۰
۲۳. موتورهای با احتراق داخلی و موتورپمپها ۴۲۰
۲۴. وسایل راه آهن ۱۱۲۰
۲۵. سرامیک و چینی ۱۴۰
۲۶. کارهای شیشه‌ای، کریستالی و کوننتوری (۰) ۱۴۰
۲۷. کارهای چوبی (۰) ۱۴۰
۲۸. چوب پنبه و کارهای مربوط به آن ۲۸
۲۹. روغنهای اساسی ۵۶
۳۰. فرآورده‌های شیمی آلی و معدنی، فرآورده‌های دارویی و طبی ۴۲۰
۳۱. اسید سیتریک، تارترو کرمورتارتر ۴۲
۳۲. مواد رنگ کننده انواع مینا، مرکب، رنگ و روغن و لاک ۲۲۴
۳۳. پوستهای نیمه‌دباغی شده گاو و گاو میش ۱۴۰
۳۴. تسمه‌های انتقالی و سایر اقلام فنی از جنس چرم (۰) ۸۴
۳۵. دستکشهای پوست ۴۲
۳۶. لینولتوم ۱۱۲
۳۷. انواع کارهای کائوچویی ۱۴۰
۳۸. رزینهای درون و بیرون ماشین ۱۴۰
۳۹. کاغذ و کارتنها (۰) ۲۸۰
۴۰. روزنامه‌ها، کتابها، انواع نشریات و موسیقی چاپی ۱۴
۴۱. انواع آلات موسیقی ۴۲
۴۲. کلاههای نمدی و حصیری (به استثنای کاسکتها) ۲۸۰
۴۳. انواع کلاه و جورابها و تکمه‌ها ۵۶
۴۴. اقلام دفتری (قلم خودنویس، مداد و غیره) ۸۴
۴۵. دانه‌های بذر باغهای سبزیجات، برای چمن و گلها و بذرهای انتخابی ۱۴
۴۶. میوه‌های شربتی ۸۴
۴۷. اسانسها و پودرهای میوه‌جات ۱۴

۱۴۰	۴۸. فیلمهای سینماتوگرافیک خام و امپرسیونه
۵۶	۴۹. فیلمهای عکاسی امپرسیونه نشده
۱۴	۵۰. محصولات باغ به صورت طبیعی یا با سرکه
۱۴	۵۱. عطریات
۲۰	۵۲. البسه از جنس پوست یا پوست دار
۸	۵۳. لباسهای زیر پشمی یا از جنس ابریشم مصنوعی
۱۴۰	۵۴. سایر کالاها
<hr/>	
۱۴,۰۰۰,۰۰۰	مجموع کالاهای صادراتی ایتالیا به ایران به دلار
	(۰) در انواع مجاز

از طرف ایتالیا
انریکو چرولی

از طرف ایران
علی. امینی

فهرست (ب)

کالاهای صادراتی ایران به ایتالیا

ارزش به ... دلار

۱. عسل خوراکی و صنعتی	م.پ
۲. چای	۲۸
۳. ادویه جات	۱۴
۴. غلام (گندم، جو، چاودار، ذرت، ارزن و غیره)	۵۶۰ (۰)
۵. دانه ها	۲۸ (۰)
۶. سبزیجات خشک	۲۸۰ (۰)
۷. سیب زمینی	م.پ
۸. انگور سلطانی، «آرملین» پسته و غیره	۲۸۰
۹. خرما	۱۴۰
۱۰. تنباکو خام به صورت برگ یا رگه های وسط برگ (به مقدار درخواستی) انحصار ایتالیایی تنباکو	م.پ
۱۱. دانه های روغنی	۱۴۰۰
۱۲. توریو (نوعی نان) از دانه های روغنی	۵۰۴
۱۳. روغنهای نباتی برای مصرف خوراکی و صنعتی	۲۸۰
۱۴. چربی های حیوانی، پیه و موم ها	۲۸۰
۱۵. پنبه خام	۱۴۰۰
۱۶. پس مانده پنبه خام	۳۳۶
۱۷. پشم، یال، مو، پشم شتر (کرک)	۷۸۴
۱۸. پس مانده های پشم و کرک	۲۱۰
۱۹. پيله های ابریشم سفید	۱۴۰
۲۰. ابریشم طبیعی، ابریشم خام و پس مانده های آن	م.پ
۲۱. قالی های ایرانی، دوگره ای و گره خورده بادست	۹۸۰
۲۲. انواع فرآورده های معدنی	م.پ
۲۳. معادن سرب، آهن، مس و غیره (برحسب امکانات تهیه و خرید)	م.پ

۲۴. براده‌های آهن، فولاد و چدن، براده‌های فلزات غیرآهنی م.پ
۲۵. مانیزیت، کبالت، کرمیت، اکسید کربن، سولفور، آنتی‌سران، مس انبوه و مس مفتول، سرب-آرسنیک م.پ
۲۶. زغال سنگ م.پ
۲۷. آمیانت (با الیاف دراز) م.پ
۲۸. چوبهای ساختمانی به صورت تنه‌های درخت م.پ
۲۹. چوبهای گردو به صورت تنه‌های درخت (۰) ۱۴۰۰
۳۰. سایر چوبها به صورت تنه‌های درخت (۰) ۷۰۰
۳۱. صدف تراشیده و فیروزه‌ها (۰۴)
۳۲. انواع شاخ، استخوان، ناخن م.پ
۳۳. صمغ، رزینها و بومهای طبیعی ۲۸۰
۳۴. کتیرا ۲۸۰
۳۵. به طور کلی گیاهان و دانه‌های دارویی ۱۹۶
۳۶. دانه‌های زیره ۱۴
۳۷. تریاک ۱۴
۳۸. حنا ۱۴
۳۹. انواع مواد رنگ‌کننده و مواد دباغی گیاهی ۲۱۰
۴۰. انواع پوست خام گوسفند، بز و سایر حیوانات ۵۰۴
۴۱. انواع پوست گاو میش ۵۶
۴۲. انواع پوست گوساله و سایر پوستها ۱۵۴۰
۴۳. پوستهای نیمه‌دباغی شده (بازانها) ۱۹۶
۴۴. دانه‌های بذر باغهای سبزیکاری، چمنها و گلها ۲۸
۴۵. روده‌های تازه و نمک زده ۸۴
۴۶. انواع پر مرغ و خروس ۸۴
۴۷. موهای زبر گراز و خوک ۵۶
۴۸. کود گوانو (فضله پرنده‌های دریایی) م.پ

۱۴۰	۴۹. سایر کالاهای
۱۴,۰۰۰,۰۰۰	مجموع کالاهای صادراتی ایران به ایتالیا به دلار
	(۰) کالاهای صادراتی فقط در صورت اجازه مقامات صالح
از طرف ایتالیا	از طرف ایران
انریکو چرولی	علی امینی

۲. ترجمه متن موافقتنامه پرداخت

موافقتنامه پرداخت بین ایران و ایتالیا

برای تنظیم پرداختهای بین ایران و ایتالیا، دولتین دو طرف در مورد مراتب ذیل توافق نمودند:

ماده یک

«Ufficio Italiano dei Cambi» به نام بانک ملی ایران حساب بدون بهره به دلار ایالت متحده آمریکا می‌گشاید، این حساب «Conto Generale» نامیده شده و به اعتبار آن بهای تمامی پرداختهای اشخاص حقیقی یا حقوقی مقیم ایتالیا بین اشخاص حقیقی یا حقوقی مقیم ایران پرداخت می‌شود.

ماده دو

با توجه به بدهی حساب پیش‌بینی شده در ماده یک، اشخاص حقیقی و حقوقی مقیم ایران به نفع اشخاص حقیقی و حقوقی مقیم ایتالیا در چارچوب موافقتنامه حاضر، پرداختهایی انجام خواهند داد.

ماده ۳

پرداختهای پیش‌بینی شده در مواد گذشته تحت عناوین ذیل بوده‌اند:

(الف) مبادله کالاهای طبق مقررات موافقتنامه بازرگانی که امروز به امضا رسید و هزینه‌های فرعی مربوط به آن (هزینه حمل و نقل دریایی، رودخانه‌ای، زمینی یا هوایی و سایر هزینه‌های مربوط به ترافیک مستقیم بین دو کشور) به شرط آنکه این هزینه‌ها جزو قسمت خود کالاهای محسوب نشده باشند.

(ب) هزینه‌های گذاشتن در انبار، رد کردن از گمرک، بیمه کالاهای (حق بیمه و گرامت)، چنانچه هزینه‌های مذکور در قرارداد خرید کالاهای محسوب نشده باشند.

(پ) حق العمل کارها، دلالی‌ها، هزینه‌های نمایندگی

(ت) هزینه‌های نمایندگی، استهلاک، تعمیرات

(ث) هزینه‌های کشتی‌های ایرانی و ایتالیایی در بنادر ایران و ایتالیا مانند هزینه‌ها و عوارض بندری شامل مخارج ناخدا، ذخایر عادی کشتی، هزینه‌های ترمیمهای عادی و غیره و همچنین هزینه‌های هواپیماهای ایرانی و ایتالیایی در فرودگاههای ایران و ایتالیا.

- ج) حق الزحمه‌های حرفه‌ای‌ها، دستمزدها و مواجب کارمندان خصوصی و تخفیف دیون کارگران (در حدودی که قوانین معتبر اجازه می‌دهند)
- چ) هزینه‌های مسافرت، معاش، اقامت، شهریه، بستری‌شدن در بیمارستان برای جهانگردان، افراد یا گروه‌ها و دانشجویان
- ح) علائم و مهرهای هنرمندان و ورزشکاران (در حدودی که قوانین معتبر اجازه می‌دهند)
- خ) حقوق و دیون راجع به گواهی‌ها، اجازه، مارکهای ساخت، حقوق بهره‌برداری از فیلمها و حقوق مؤلف
- د) اقساط ماهانه، آبنماها و هزینه تبلیغات
- ذ) تصفیة بیمه‌ها (حقوق بیمه، عواید، مستمری‌ها و غرامتها) و باقیمانده‌های بیمه‌های مجدد (در حدودی که قوانین معتبر اجازه می‌دهند).
- ر) سرمایه‌گذاری‌ها و جابه‌جایی‌های سرمایه (در حدودی که قوانین معتبر اجازه می‌دهند).
- ز) منافع بهره‌برداری و جابه‌جایی سرمایه‌ها (اجاره‌ها، درآمدها، سهمیه‌های منافع (در حدودی که قوانین معتبر اجازه می‌دهند).
- ژ) هزینه‌ها و درآمدهای مالیاتی، عوارض و جرایم (در حدودی که قوانین معتبر اجازه می‌دهند).
- س) تصفیة ادواری ادارات پست و تلگراف و تلفن و مؤسسات عمومی ترابری
- ش) هزینه‌ها و منافع حاصل از بازرگانی ترانزیت
- ص) شرکت‌های مدیریت مرکز اصلی (در حدودی که قوانین معتبر اجازه می‌دهند).
- ض) سایر پرداختهایی که با توافق مشترک مقامات صالح دو دولت مورد قبول واقع شده‌اند.

ماده ۴

تأدیة بدهی‌ها توسط بدهکاران و پرداخت پول به صاحبان حق، در هر یک از دو کشور به وسیله پول ملی آنها انجام می‌شود.

ماده ۵

طبق مقررات موافقتنامه حاضر، بانکهای «یوفیسو ایتالیا نود کامبلی» و «بانک ملی ایران» روزانه واریزهای انجام شده نزد خود را به وسیله اطلاعیه تنظیمی به دلار آمریکا، به یکدیگر اعلام می نمایند.

پرداختها به صاحبان حق طبق ترتیب برحسب تاریخ این واریزها و در حدود موجودی های حساب مورد اشاره در ماده یک من جمله میزان اعتبار فنی پیش بینی شده در ماده ۸ مندرج در ذیل، انجام خواهند شد.

ماده ۶

مقامات صلاحیت دار هر دو کشور براساس عمل متقابل و در چارچوب مقررات مبادلات خود، اجازه های لازم برای پرداختهای مورد اشاره در موافقتنامه حاضر را صادر خواهند نمود.

ماده ۷

اصولاً مبالغ به دلار آمریکا نوشته خواهند شد. تسویه مبالغ تنظیمی به پول دیگری بغیر از دلار آمریکا در هر یک از دو کشور، از طریق ما به ازای دلاری در موجودی یا بدهی حساب پیش بینی شده در ماده یک بر اساس معادل مورد قبول صندوق بین المللی پول برای این پول در مقام مقایسه با دلار آمریکا و مقررات عمومی در هر یک از دو کشور صورت می گیرد. اختلافات احتمالی تبدیل، به هزینه یکی از دو طرف ذی نفع در هر معامله نیز به وسیله همان حساب می تواند، منتقل گردد.

ماده ۸

چنانچه موجودی حساب پیش بینی شده در ماده یک از میزان ۱,۵۰۰,۰۰۰ دلار آمریکا تجاوز کند، هر یک از دو طرف متعهد می تواند تقاضای تشکیل کمیسیون مشترک پیش بینی شده در ماده ۱۰ موافقتنامه بازرگانی که امروز به امضا رسیده را برای بررسی اقدامات لازم برای برقراری مجدد تعادل تراز پرداختها نماید.

به هر حال چنانچه موجودی حساب مذکور بالغ بر ۲,۰۰۰,۰۰۰ دلار آمریکا شد، طرف صاحب اعتبار می تواند پرداخت فوری اضافی را به دلار آمریکا یا به پول مورد قبول دیگر توسط طرفین متعهد، را نماید.

ماده ۹

«یوفیسو ایتالیانودی کامبلی» و «بانک ملی ایران» در مورد کیفیتهای فنی لازم برای کاربرد این موافقتنامه، توافق خواهند نمود.

ماده ۱۰

پس از انقضای موافقتنامه حاضر، حساب پیش‌بینی نشده در ماده یک برای تسویه عملیات، به مدت ۴ ماه مفتوح خواهد ماند. طرف دارنده اعتبار می‌تواند هر موقع که بخواهد طبق مقررات ماده ۸، پرداخت مازاد را تقاضا نماید. موجودی باقیمانده در حساب حتی در پایان این دوره، ظرف مدت سه ماه توسط طرف بدهکار از طریق انتقال ارزهای پذیرفته شده از طرف دارنده اعتبار، تسویه خواهد شد مگر آنکه توافق نشده باشد که آن را برای پرداخت کالاهای تحویلی در کشور بدهکار که فهرست آن با توافق مشترک تعیین خواهد شد به کار برند.

ماده ۱۱

آغاز تاریخ اعتبار و مدت اعتبار این موافقتنامه عیناً نظیر موافقتنامه بازرگانی که امروز به امضا رسیده، می‌باشد.

این موافقتنامه در تهران در دو نسخه به زبان فرانسه در تاریخ ۱۳ بهمن ۱۳۳۰

تنظیم گردید.

از طرف ایتالیا

از طرف ایران

انریکو چرولی

علی امینی

□ چند نمونه یادداشتهای متبادل در خصوص اجرای قید کامله الوداد ضمیمه پروتکل بازرگانی*

سفارت ایتالیا

در تهران

شماره ۱۰۰۸

تذکاریه

سفارت ایتالیا تعارفات خود را به وزارت امور خارجه شاهنشاهی اظهار [می دارد] و مفتخر است توجه آن وزارت را درباره مسائل ذیل جلب نماید:

در تاریخ ۸ آوریل ۱۹۴۳ ایران موافقتنامه بازرگانی با ایالات متحده منعقد نمود که موافقتنامه مذکور در تاریخ ۲۸ ژوئن ۱۹۴۴ لازم الاجرا گردید.

این موافقتنامه در مورد حقوق گمرکی بعضی از کالاهای آمریکایی (که فهرست آن ضمیمه ۱ موافقتنامه می باشد) تخفیف قابل ملاحظه ای قائل شده است.

متعاقباً امتیازات ناشی از این موافقتنامه به کلیه کشورهای کامله الوداد به استثنای ایتالیا تسری داده شده، ایتالیا در آن زمان روابط دیپلماتیک با ایران نداشت و در چارچوب دستورات صادره توسط وزارت امور خارجه شاهنشاهی به اداره کل گمرک در این خصوص قرار نگرفت.

همان طور که آن وزارت مستحضر می باشند، تجارت بین ایتالیا و ایران در زمان تعلیق روابط دیپلماتیک بین دو کشور بر پایه مبادله یادداشتهای مورخ ۲۵ ژوئن ۱۹۲۸ بنا نهاده شده بود. در این یادداشتها مقرر شده بود که «تولیدات طبیعی ایتالیا، مستعمرات و سرزمینهای تحت تملکش و کالاهای ساخته شده در ایتالیا، مستعمرات و سرزمینهای تحت تملکش که ورود آنها به ایران مجاز است از تعرفه متعلقه به کشورهای کامله الوداد برخوردارند. (بند ۳ یادداشت ۲۵ ژوئن ۱۹۲۸ وزارت امور خارجه ایران به وزارت خارجه ایتالیا) متعاقباً این رویه در مورد ایران اعمال خواهد شد.»

خوشبختانه روابط دیپلماتیک بین ایران و ایتالیا از سال ۱۹۴۵ برقرار شده است. هیچ گونه تردیدی نمی تواند در مورد اعتبار موافقتنامه ۱۹۲۳ وجود داشته باشد. به نظر

برجسته‌ترین حقوق‌دانان حقوق بین‌الملل قطع روابط دیپلماتیک موجب لغو عهدنامه‌ها و موافقتنامه‌های امضا شده نمی‌گردد، فقط موجب عدم اجرای موقتی آنها می‌گردد. آنها به خودی خود پس از برقراری روابط دیپلماتیک لازم‌الاجرا می‌گردند.

سفارت ایتالیا مفتخر است با توجه به الطاف معمول وزارت امور خارجه شاهنشاهی تقاضا نماید که وضع فعلی تصحیح گردد مطابق مفاد و روح مبادله‌نامه مورخ ۱۹۲۸ تولیدات ایتالیا از شرایط تولیدات مشابه شمال آمریکا برخوردار شود. زیرا رویه جاری فعلی در مورد کالاهای ایتالیایی موجب شده است که کالاهای ایتالیایی نه تنها در مقایسه با کالاهای آمریکای شمالی بلکه نسبت به سایر کشورها که عهدنامه مورد بحث به آنها تسری داده شده، مورد تبعیض قرار گیرد.

سفارت ایتالیا قبلاً از توجهی که وزارت امور خارجه در مورد این امر فوری مبذول خواهد نمود، تشکر می‌نماید.

تهران، ۲۴ ژوئن ۱۹۴۷

وزارت امور خارجه

ایتالیا

شماره ۰۲۶۷۷/۲۰۲ : ۴۳

تذکاریه

وزارت امور خارجه در پاسخ به تذکاریه شماره ۱۹۶۵۲ مورخ ۲۶ آوریل ۱۹۴۸، مفتخر است که به اطلاع سفارت شاهنشاهی ایران در رم برساند که کالاهای ایرانی بر اساس موافقتنامه موقت بازرگانی مورخ ۲۵ ژوئن ۱۱/۲۴ ژوئیه ۱۹۲۸ از امتیازات مربوط به کشورهای کامله الوداد بهره مند می باشند.

وزارت امور خارجه همچنین به اطلاع سفارت شاهنشاهی ایران می رساند که کالاهای ایرانی به شرط عمل متقابل از کلیه تسهیلات و امتیازات پیش بینی شده در عهدنامه مودت، بازرگانی و کشتیرانی بین جمهوری ایتالیا و ایالات متحده آمریکا مورخ ۲ فوریه ۱۹۴۸ برخوردار خواهند بود.

وزارت امور خارجه جهت صدور دستورات لازم به مقامات ذی صلاح در این زمینه، مایل است از رویه دولت ایران در مقابل کالاهای ایتالیایی در مقایسه با کالاهای آمریکایی آگاه شود.

رم، ۲۳ اوت ۱۹۴۸

یادداشت

وزارت امور خارجه شاهنشاهی تعارفات خود را به سفارت کبرای ایتالیا اظهار داشته و عطف به مذاکرات جناب آقای مارکی روسی سفیر کبیر ایتالیا با آقای حسین نواب رئیس اداره عهود و امور حقوقی راجع به استفاده مال التجاره‌های وارده از ایتالیا از مزایای قرارداد بازرگانی ایران و آمریکا محترماً زحمت‌افزا می‌شود.

نظر به اینکه وزارت امور خارجه ایتالیا به موجب یادداشت مورخ ۲۳ اوت ۱۹۴۸ قبول کرده‌اند که امتعه ایرانی در ایتالیا از تمام مزایا و تسهیلاتی که به موجب قرارداد بازرگانی و کشتیرانی منعقد بین ایتالیا و آمریکا مورخ ۲ فوریه ۱۹۴۸ مقرر گردیده استفاده خواهند کرد مقامات مربوطه دولت شاهنشاهی هم قبول کرده‌اند که امتعه‌ای که در ایتالیا ساخته شده و یا در ایتالیا به عمل آمده باشد متقابلاً از تسهیلات و مزایای قرارداد بازرگانی ایران و آمریکا مورخ ۸ آوریل ۱۹۴۳ استفاده نمایند.

مندرجات این یادداشت از تاریخ ۲۴ آبان‌ماه، ۱۵ نوامبر در دوایر گمرکی دو کشور به موقع اجرا گذاشته شود.

سفارت کبرای ایتالیا — تهران

سفارت ایران

در تهران

شماره ۲۷۹۶

فوری

تذکاریه

سفارت ایتالیا تعارفات خود را به وزارت امور خارجه شاهنشاهی اظهار و عطف به تذکاریه وزارت امور خارجه شاهنشاهی به شماره ۱۴۶/۲ مورخ ۲۱۹۷۱/۱۳۲۷ مورخ ۲ آبان ۱۳۲۷ (۱۵ نوامبر ۱۹۴۸) و پیرو تذکاریه شماره ۲۵۶۵ مورخ ۲۴ نوامبر ۱۹۴۸ سفارت مفتنم است که نظر وزارت امور خارجه شاهنشاهی را نسبت به مطالب مشروحه در ذیل جلب نماید.

سفارت مطلع گردیده که گمرک شاهنشاهی می خواهد رویه مورد توافق را به نفع کالاهای ایتالیایی که به گمرک ایران وارد می شوند فقط پس از لازم الاجرا شدن موافقتنامه به اجرا گذارد. چنین محدودیتی به هیچ وجه با مفاد تذکاریه ای که در این خصوص بین وزارت امور خارجه شاهنشاهی و سفارت ایتالیا مبادله شده، قابل توجیه نیست. بدین ترتیب رویه جدید می تواند برای تمام کالاهای ایتالیایی از زمان اجرای موافقتنامه به همان نحوی کالاهای ایرانی در ایتالیا از مزایا و تسهیلات پیش بینی شده در موافقتنامه جدید حتی (اگر این کالاها قبل از تاریخ موافقتنامه وارد شده باشند این کالاها با مشکلاتی در گمرک ایتالیا مواجه هستند) اعمال نگردد.

سفارت مایل است اضافه نماید که مطلب اخیرالذکر توسط وزارت امور خارجه جمهوری مورد تأیید قرار گرفته است.

سفارت از وزارت امور خارجه تقاضا دارد تا تعلیمات و دستورات لازم را به گمرک شاهنشاهی مطابق تصمیمات اتخاذ شده صادر نماید.

تهران، ۲۰ دسامبر ۱۹۴۸

وزارت امور خارجه شاهنشاهی

تهران

۳. نامه‌های متبادل بین وزیر اقتصاد ایران و سفیرکبیر ایتالیا در ایران راجع به تعبیر و تفسیر مواد موافقتنامه‌ها

عطف al:

تهران، ۱۳ بهمن ۱۳۳۰

آقای سفیر

به دنبال مذاکراتی که امروز منجر به امضای موافقتنامه بازرگانی بین دو کشور
ما گردید و پیرو درخواست شما، افتخار دارم تأیید نمایم که دولت ایران برای تهیه یا
تسهیل تهیه گوگرد و بوراکس مورد تقاضای ایتالیا، به مقداری که بعداً بین ما توافق
خواهد شد، آماده می‌باشد.

موقع را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می‌شمارد.

دکتر علی امینی

به عالی جناب آقای دکتر انریکو چرولی
سفیر فوق العاده و تام الاختیار ایتالیا، تهران

عطف: a2

تهران، ۳ فوریه ۱۹۵۲

آقای وزیر

افتخار دارم وصول نامه به تاریخ امروز جناب عالی به شرح ذیل را اعلام دارم:

«به دنبال مذاکراتی که امروز منجر به امضای موافقتنامه بازرگانی بین دو کشور ما گردید و پیرو درخواست شما، افتخار دارم تأیید نمایم که دولت ایران برای تهیه یا تسهیل تهیه گوگرد و بوراکس مورد تقاضای ایتالیا، به مقداری که بعداً بین ما توافق خواهد شد، آماده می باشد.»

ضمن ثبت این امر و تشکر از جناب عالی، موقع را برای تقدیم احترامات فائقه مغتنم می شمارم.

انریکو چرولی

به عالی جناب آقای دکتر علی امینی
وزیر اقتصاد ملی ایران، تهران

عطف: b1

تهران، ۱۳ بهمن ۱۳۳۰

آقای سفیر

در پی مذاکراتی که امروز منجر به امضای موافقتنامه بازرگانی بین دو کشور ما گردید، افتخار دارم به اطلاع شما برسانم که دولت ایران شرکت ایتالیا را در کارهای بزرگ و لوازم صنعتی در چارچوب اجرای برنامه هفت ساله ایران تا میزان هشت میلیون دلار که از تاریخ لازم الاجرا شدن این موافقتنامه به کار خواهد رفت، را می پذیرد. کارها و لوازم مربوط به این تشریک مساعی، طبق مقررات موافقتنامه پرداختی که امروز به امضا رسیده و به موجب شرایط عمومی اجرای این کارها و لوازم تنظیم خواهند شد.

در عین حال دولت ایران اختیار صدور کالاهای ایرانی موجود در بازار ایران و مورد قبول دولت ایتالیا را به ایتالیا خواهد داشت.

البته این اختیار صدور پس از تسویه مالی لوازم یا کارهای انجام شده به وسیله طرف ایتالیایی اعمال خواهد شد. این امر تابع قوانین مقاطعه دادن کارهای عمومی در مورد هر یک از لوازم و کارها خواهد بود.

آقای سفیر، خواهشمند است احترامات فائقه مرا بپذیرید.

دکتر علی امینی

به عالی جناب آقای دکتر انریکو چرولی
سفیر فوق العاده و تام اختیار ایتالیا، تهران

عطف: b2

تهران، ۳ فوریه ۱۹۵۲

آقای وزیر

افتخار دارم وصول نامه به تاریخ امروز شما را به شرح ذیل اعلام نمایم:

«در پی مذاکراتی که امروز منجر به امضای موافقتنامه بازرگانی بین دو کشور ما گردید، افتخار دارم به اطلاع شما برسانم که دولت ایران شرکت ایتالیا را در کارهای بزرگ و لوازم صنعتی در چارچوب اجرای برنامه هفت ساله ایران تا میزان هشت میلیون دلار که از تاریخ لازم الاجرا شدن این موافقتنامه به کار خواهد رفت، را می پذیرد.

کارها و لوازم مربوط به این تشریک مساعی، طبق مقررات موافقتنامه پرداختی که امروز به امضا رسیده و به موجب شرایط عمومی اجرای این کارها و لوازم تنظیم خواهند شد.

در عین حال دولت ایران اختیار صدور کالاهای ایرانی موجود در بازار ایران و مورد قبول دولت ایتالیا را به ایتالیا خواهد داشت.

البته این اختیار صدور پس از تسویه مالی لوازم یا کارهای انجام شده به وسیله طرف ایتالیایی، اعمال خواهد شد. این امر تابع قوانین مقاطعه دادن کارهای عمومی در مورد هریک از لوازم و کارها خواهد بود.»

افتخار دارم که موافقت دولت خود را در این باره به اطلاع شما برسانم.

آقای وزیر، موقع را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می شمارد.

انریکو چرولی

به عالی جناب آقای دکتر علی امینی

وزیر اقتصاد ملی ایران، تهران

عطف cl:

تهران، ۳ فوریه ۱۹۵۲

آقای وزیر

عطف به موافقتنامه‌هایی که امروز به امضا رسانده‌ایم، احتراماً به شما تأیید می‌نمایم که به موجب توافقهای ما، مقررات موافقتنامه‌های بازرگانی و پرداخت بین ایران و ایتالیا شامل ناحیه تریست که توسط یک حکومت نظامی متفق اداره می‌شود، نیز می‌گردد.

موقع را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می‌شمارد.

انریکو چرولی

به عالی جناب آقای دکتر علی امینی

وزیر اقتصاد ملی ایران، تهران

عطف: c2

تهران، ۱۳ بهمن ۱۳۳۰

آقای سفیر

افتخار دارم نامه مورخ امروز شما را به شرح ذیل اعلام نمایم:
 «عطف به موافقتنامه‌هایی که امروز به امضا رسانده‌ایم، احتراماً به شما تأیید می‌نمایم که به موجب توافقه‌های ما، مقررات موافقتنامه‌های بازرگانی و پرداخت بین ایران و ایتالیا شامل ناحیه تریست که توسط یک حکومت نظامی متفق اداره می‌شود، نیز می‌گردد.»

ضمن ثبت این امر و تشکر از جناب عالی، خواهشمند است احترامات فائقه مرا بپذیرید.

امضا

به عالی جناب آقای دکتر انریکو چرولی
 سفیر فوق‌العاده و تام‌الاختیار ایتالیا، تهران

□ رونوشت نامه شماره ۴۶۰۲ - ۲۲۷۲۱ مورخ ۱۳۳۱/۹/۱۶ وزارت اقتصاد ملی*

وزارت امور خارجه

موضوع: موافقتنامه پرداخت ایران و ایتالیا

عطف به نامه شماره ۱۲۲۵ - ۲۸۱۴۸ مورخ ۱۳۳۱/۸/۲۷ به استحضار

می‌رساند که تغییر جمله بند دوم ماده ۵ موافقتنامه پرداخت ایران و ایتالیا به شرح زیر

«Les Paiements aux ayant droit auront lieu d'après l'ordre chronologique de réception des avis des sudits versements et dans la limite des disponibilités du Compte Visé à l'Art. L Y Compris le montant du crédit technique prévu a l'Art. 8»,

مورد تأیید و موافقت این وزارت و بانک ملی ایران می‌باشد، خواهشمند است پس از

انجام رسمی تغییر فوق مراتب را به اطلاع این وزارت برسانند.

از طرف وزیر اقتصاد ملی

[ترجمه چهار سطر فوق:]

«پرداختها به صاحبان حق طبق ترتیب برحسب تاریخ این واریزها و در حدود

موجودی‌های حساب مورد اشاره در ماده یک من جمله میزان اعتبار فنی پیش‌بینی شده در

ماده ۸ مندرج در ذیل، انجام خواهند شد.» [

□ نامه وزارت امور خارجه به سفارت ایتالیا*

یادداشت

وزارت امور خارجه شاهنشاهی تعارفات خود را به سفارت کبرای ایتالیا اظهار و عطف به یادداشت شماره ۲۴۷۰ مورخه ۶ نوامبر ۱۹۵۲ توقیراً موافقت مقامات مربوطه شاهنشاهی را با تغییر جمله دوم ماده ۵ موافقتنامه پرداخت ایران و ایتالیا که در ۱۳ بهمن ۱۳۳۰ برابر ۳ فوریه ۱۹۵۲ در تهران به امضا رسیده به طوری که در یادداشت آن سفارت کبری^۱ پیشنهاد شده اعلام می دارد.

موقع را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می شمارد.

رونوشت یادداشت بالا و رونوشت نامه شماره ۴۶۰۲ — ۲۲۷۲۱ وزارت اقتصاد ملی جهت ضبط در پرونده ای که نسخه اصلی موافقتنامه امضا شده در بایگانی عهد ضبط است ارسال می شود.

از طرف وزیر امور خارجه

۴. طرح معاهده بازرگانی و اقامت و دریانوردی

۱. متن موافقتنامه و دو فقره نامه متبادل بین وزیر خارجه ایران و سفیر ایتالیا در ایران

قرارداد بازرگانی - اقامت و دریانوردی بین ایران و ایتالیا

اعلی حضرت همایون شاهنشاه ایران

و

حضرت رئیس جمهور ایتالیا

نظر به اینکه متقابلاً مایل اند علائق مودت قدیمی بین دو کشور بیش از پیش تشدید گردیده و روابط اقتصادی و بازرگانی و دریانوردی بین دو کشور توسعه یابد، تصمیم به انعقاد قرارداد بازرگانی و اقامت و دریانوردی گرفته و برای این مقصود نمایندگان تام الاختیار خود را تعیین نمودند.

اعلی حضرت همایون شاهنشاه ایران:

جناب آقای عبدالله انتظام، وزیر امور خارجه

حضرت رئیس جمهور ایتالیا:

جناب آقای بارون ویتالانو کونفالونیری، سفیرکبیر ایتالیا در تهران

مشارالیه ها پس از مبادله اختیارنامه های خود که صحیح و معتبر بود راجع به مواد زیر موافقت حاصل نمودند:

ماده ۱ - اتباع هر یک از طرفین معظمین متعاهدین می توانند آزادانه در هر موقع به خاک طرف دیگر داخل گردیده و از آن خارج شوند، مشروط بر اینکه مقررات قوانین انتظامی و نظم عمومی و دفاع ملی را که شامل اتباع بیگانه است، رعایت نمایند. اتباع مزبور می توانند با رعایت قیود فوق و با همان شرایطی که نسبت به اتباع دولت کامله الوداد مجری می گردد در قلمرو متعاهد دیگر مسافرت، اقامت و توقف نمایند. اتباع هر یک از طرفین معظمین متعاهدین در قلمرو طرف متعاهد دیگر از حمایت و امنیت مستمر نسبت به شخص و اموال و منافع خود برخوردار خواهند گردید و در این باب از همان حقوق و مزایایی که به اتباع دولت کامله الوداد اعطا گردیده یا خواهد گردید، بهره مند خواهند شد.

ماده ۲ - اتباع هر یک از طرفین معظمین متعاهدین در خاک طرف متعاهد

دیگر از همان معامله‌ای که با اتباع دولت کامله الوداد راجع به حقوق خصوصی و مدنی و اشتغال به تجارت و صنعت مشاغل و حرف می‌شود، برخوردار خواهند بود.

در هر حال معامله با اتباع هر یک از طرفین معظمین متعاهدین در خاک طرف متعاهد دیگر در هیچ موردی نمی‌تواند، به شرط معامله متقابل، نامساعدتر از معامله‌ای باشد که درباره اتباع هر کشور دیگری به عمل می‌آید.

ماده ۳ — اتباع هر یک از طرفین معظمین متعاهدین در قلمرو طرف دیگر از لحاظ مالکیت و اجازه هرگونه اموال منقول و غیرمنقول و تحصیل و واگذاری آن به وسیله فروش، مبادله، هبه، وصیت یا به هر طریق دیگر و همچنین ارث بردن بدون وصیتنامه دارای همان حقوق اتباع دولت کامله الوداد خواهند بود. بدون اینکه مالیات یا عوارضی زیادتر یا غیر از آنچه که به اتباع دولت کامله الوداد تعلق می‌گیرد، پردازند.

ماده ۴ — هر یک از طرفین معظمین متعاهدین متعهد می‌شود که نسبت به اموال و حقوق و منافع که اتباع طرف دیگر به طور قانونی در قلمرو آن مالک اند هیچ‌گونه اقدامی برای تصرف و تحدید یا تضییق یا سلب مالکیت به اقتضای منافع یا مصالح عمومی که به همان شرایط شامل اتباع دولت کامله الوداد نباشد، به عمل نیارد و در مورد جبران خسارات ناشی از اقدامات فوق نیز اصل کامله الوداد رعایت خواهد گردید.

ماده ۵ — اتباع هر یک از طرفین معظمین متعاهدین در قلمرو طرف متعاهد دیگر از لحاظ حمایت قانونی و قضایی شخص و اموال و حقوقشان از همان معامله‌ای که نسبت به اتباع داخله می‌شود، برخوردار خواهند بود.

بدین منظور اتباع و اشخاص حقوقی و شرکتهای مدنی و بازرگانی هر یک از طرفین معظمین در خاک طرف متعاهد دیگر هم برای مطالبه حقوق و منافعشان و هم برای دفاع از آنها آزادانه و سهولت به محاکم در تمام مراحل دسترسی خواهند داشت و در این باب از همان حقوق و مزایای اتباع داخله برخوردار خواهند بود. اتباع مزبور ملزم به سپردن وجه الضمان قضایی نخواهند بود، مع هذا باید مقررات مربوط به پرداخت هزینه محاکم را رعایت نمایند و نیز مشارالیه از معاضدت قضایی مجانی بهره‌مند خواهند شد.

طرفین معظمین متعاهدین موافقت می‌نمایند که متقابلاً بین خود فصلهای ۳ و ۴ قرارداد لاهه مورخ ۱۷ ژوئیه ۱۹۰۵ راجع به آیین دادرسی مدنی را تا آنجا که مربوط به موارد مصرحه در این ماده است، رعایت نمایند.

ماده ۶ - اتباع هر یک از طرفین معظمین متعاهدین در خاک طرف متعاهد دیگر از هرگونه خدمت نظامی اجباری خواه در نیروهای زمینی و هوایی یا دریایی خواه در گارد یا چریک ملی معاف خواهند بود و نیز مشارالیه‌م از هرگونه خدمت رسمی اجباری اعم از قضایی یا اداری یا بلدی و هرگونه مالیات اعم از نقدی یا جنسی که به جای خدمت شخصی من جمله خدمت فوق‌الذکر مقرر شده باشد و هرگونه مصادره و Prestation نظامی معاف خواهند بود، لیکن الزامات متعلق به مالکیت یا تصرف یا اجاره اموال غیرمنقول و همچنین Prestation و مصادره‌های نظامی که نیز بتوان اتباع داخله را به عنوان مالک یا مستاجر مال غیرمنقول به تبعیت از آنها دعوت نمود مستثنی خواهد بود. در این مورد حمایتی که برای منافع اتباع داخلی قائل اند برای منافع اتباع طرف متعاهد دیگر در باب جبران خسارات و غرامات و همچنین تعیین بهای مصادره تأمین خواهد شد. بعلاوه مسلم است که راجع به موارد فوق و به شرط معامله متقابل به هیچ وجه رفتار با اتباع هر یک از طرفین در خاک طرف دیگر نامساعدتر از رفتار با اتباع هر دولت دیگری نخواهد بود.

ماده ۷ - اتباع هر یک از طرفین معظمین متعاهدین در قلمرو طرف متعاهد دیگر ملزم به پرداخت حقوق یا عوارض یا مالیات و یا مساعده به هر عنوانی که باشد و به هر حسابی که وصول شود غیر یا زیاده‌تر از آنچه از اتباع داخله در موارد مشابه گرفته می‌شود نخواهد بود. اتباع مذکور مخصوصاً با همان شرایط اتباع داخله از تقلیل یا معافیت‌های مالیاتی یا عوارضی و تخفیفات مالیاتی که شامل تخفیفات مالیاتی به علت مخارج خانواده نیز می‌باشد، برخوردار خواهند بود.

مقررات فوق مانع از این نمی‌باشد که در صورت اقتضا عوارض اقامت یا عوارض متعلق به انجام تشریفات پلیسی به همان میزان که عوارض مزبور از سایر اتباع خارجه وصول می‌شود، دریافت گردد. میزان این عوارض نمی‌تواند از میزان عوارضی که از اتباع هر دولت دیگری اخذ می‌شود، تجاوز نماید.

ماده ۸ - شرکتهای مدنی و تجارتی و همچنین مؤسسات عمومی که در قلمرو یکی از طرفین معظمین متعاهدین تشکیل یافته و مقر اصلی آنها در آنجاست از طرف متعاهد دیگر از نظر حقوقی مانند شرکتهایی محسوب خواهد شد که طبق قانون تأسیس شده است و آن هم تا زمانی که فعالیت آنها در قلمرو طرف متعاهد دیگر جنبه منحصر

تجارتی یا صنعتی دارد.

قانونی بودن تشکیل این شرکتها و مؤسسات و شعب و نمایندگی های آنها و همچنین اهلیت آنها برای مرافعه در محاکم طبق اساسنامه آنها و بر حسب قوانین کشوری که محل تأسیس این شرکتها و مؤسسات و شعب و نمایندگی های آنها می باشد، تشخیص خواهد شد.

شرکتها و مؤسسات مزبور می توانند تأسیس یافته و شرکتهای تابعه و شعب و نمایندگی هایی ایجاد نموده، طبق ترتیبات و شرایط معینه در قوانین جاریه که نسبت به مؤسسات و شرکتهای هر کشور دیگری قابل اجراست به هرگونه فعالیت صنعتی و تجارتی بپردازند.

شرکتها و مؤسسات مزبور برای انجام امور تجارتی یا صنعتی در خاک طرف متعاقد دیگر نباید مالیات یا حقوق یا عوارضی غیر یا زیاده از آنچه از اتباع داخله وصول می شود، بپردازند.

ماده ۹ — در عین حال که بازرگانان و صاحبان کارخانه و دیگر تولیدکنندگان یکی از دو کشور و همچنین نماینده های سیار آنها از مزایای بیشتری که ممکن است از رفتار دولت کامله الوداد ناشی شود، بهره مند خواهند بود، حق خواهند داشت جواز قانونی تهیه و با رعایت تشریفات مقرر در قلمرو کشور دیگر خریدهایی در رشته تجارت یا صنعت فعالیت دیگرشان نموده و در صدد به دست آوردن سفارشهایی با یا بدون نمونه باشند، بدون اینکه از این رو هیچ گونه مالیات یا عوارضی به آنها تعلق پذیرد، مشروط بر اینکه اقامتشان در هر حال در قلمرو طرف دیگر از شش ماه تجاوز ننماید، آنها خواهند توانست نمونه و مسطوره هایی همراه داشته باشند، لیکن مجاز نخواهند بود امتعه تجارتی داشته باشند مگر در مواردی که همراه داشتن آنها برای نمایندگان سیار بازرگانی هر کشور دیگری مجاز باشد.

جواز قانونی مذکور در فوق بایستی طبق نمونه معینه در قرارداد بین المللی برای تسهیل تشریفات گمرکی که در ژنوبه تاریخ ۳ نوامبر ۱۹۲۳ به امضا رسیده تنظیم و مطابق بند ۷ ماده ۱۰ آن قرارداد تسلیم شود طرفین معظمین متعاهدین مقامات صلاحیت داری را که باید جوازهای قانونی را صادر کنند، به یکدیگر معرفی خواهند کرد. این سند در مدت سالی که برای آن صادر گردیده دارای اعتبار خواهد بود.

مقررات فوق در موارد صنایع سیار و دوره گردی و تحصیل سفارشات نزد اشخاصی که اشتغال به صنعت و بازرگانی ندارند قابل اجرا نیست و طرفین معظمین متعاهدین در این باب آزادی کامل قانونگذاری خود را محفوظ می دارند.

اجناس وارد شده به طور نمونه و به منظورهای مذکور در فوق در هر یک از دو کشور طبق نظامات و تشریفات گمرکی مقرر جهت تأمین صدور مجدد آنها با پرداخت حقوق گمرکی معینه در صورت عدم صدور مجدد در مهلت پیش بینی شده در قانون موقتاً از حقوق گمرکی معاف خواهند بود، لیکن این مزیت شامل اجناس نخواهد شد که نظر به مقدار ارزش آنها نتوان آنها را مانند نمونه محسوب داشت یا نظر به نوع آنها را به موقع صدور مجدد مشخص نمود.

ماده ۱۰ — طرفین معظمین متعاهدین موافقت دارند به استثنای مواردی که در این عهدنامه به نحو دیگری مقرر شده در تمام مسائل مربوط به مبلغ، ضمانت، وصول حقوق تشریفات گمرکی و ورود و صدور کالا، ترانزیت، صدور مجدد، نگاه داشتن کالا در انبار و هرگونه حمل و نقل، هر مزیت یا مساعدت یا هر نوع معافیت که یکی از طرفین به هر کشور دیگری اعطا نموده و یا در آتی اعطا خواهد نمود فوراً شامل طرف متعاهد دیگر خواهد گردید.

در اجرای این اصل محصولات طبیعی یا مصنوعی که منشأ و محل صدور آن قلمرو یکی از طرفین معظمین متعاهدین باشد موقع ورود به قلمرو طرف متعاهد دیگر مشمول حقوق دیگر یا بیشتر از آنچه به محصولات مشابه دولت کامله الوداد تعلق می گیرد، نخواهد بود.

همچنین در ایران از صادرات به مقصد ایتالیا و از صادرات به مقصد ایران حقوقی که به صادرات تعلق می گیرد یا عوارضی غیر یا بیشتر از آنچه در صدور همان محصولات به مقصد کشور کامله الوداد اخذ می شود، دریافت نخواهد شد.

ماده ۱۱ — طرفین معظمین متعاهدین متعهد می شوند که عایقی در راه تجارت متقابل یکدیگر به وسیله منع یا تحدید واردات یا صادرات یا ترانزیت که با همان شرایط نسبت به تجارت دولت کامله الوداد قابل اجرا نباشد، ایجاد ننمایند.

هیچ گونه استثنایی نسبت به این قاعده معمول نخواهد شد جز در موارد زیر و آن هم به شرط اینکه نسبت به کشورهایی که در شرایط متساوی می باشند، قابل اجرا باشد:

(الف) به منظور حفظ امنیت عمومی

(ب) در مواقع استثنایی مانند پیش‌بینی جنگ یا حوادث فوق‌العاده

(ج) برای رعایت و حفظ بی‌طرفی

(د) برای انحصارات دولتی که فعلاً مجری بوده و یا در آینده ممکن است، برقرار

شود.

(هـ) برای اینکه ممنوعیتها و یا محدودیتهایی که به موجب قوانین داخلی برای تولید یا فروش و یا برای حمل و نقل یا مصرف کالاهای داخلی وضع شده و یا ممکن است در آتی وضع شود، نسبت به کالاهای مشابه خارجی اجرا گردد.

(و) در باب نظامات صحتی و حمایت حیوانات و نباتات مفید در مقابل امراض و حشرات و انگل‌های مضر و بالأخص برای حفظ بهداشت عمومی طبق اصول بین‌المللی مصوبه در این باب.

(ز) برای هر امری که مربوط است به تجارت با کشورهایی که در آنجا تجارت در انحصار دولت است.

ماده ۱۲ — مقررات ماده یازدهم هیچ خللی به موانع و یا تحدیدات کمیتی واردات یا صادرات که در قلمرو طرف معظمین متعاهدین در تاریخ انعقاد این عهدنامه برای حفظ موازنه ترانزنامه پرداختها موقتاً برقرار است، وارد نمی‌آورد. هرگاه لازم شود ممکن خواهد بود تحدیدات مزبور تغییر و تعدیل گردد، لیکن طرف معظمین متعاهدین این موانع یا تحدیدات را با حداکثر تسهیل ممکنه نسبت به یکدیگر اجرا خواهند نمود، بعلاوه در صورتی که یکی از طرفین معظمین متعاهدین موانع یا محدودیت‌های جدیدی خواه برای واردات خواه برای صادرات مقرر نماید اجازه عدم رعایت آنها یا تعیین سهمیه برای آنها بنا به تقاضای طرف متعاهد دیگر مورد رسیدگی واقع خواهد شد به نحوی که از تأثیر نامساعد آنها در روابط تجارتی بین دو کشور حتی‌الامکان کاسته شود.

در همین صورت وارد کردن نمونه و همچنین کالا به مقدار کم از انواع مجاز جهت مقاصد تجارتی همواره ممکن خواهد بود.

نیز طرفین معظمین متعاهدین تعهد می‌کنند که از ورود مقادیر جزئی از محصول ضروری برای تحصیل یا حمایت گواهی‌نامه اختراعات و علائم صنعتی و حق تألیف و حقوق مشابه دیگر جلوگیری ننمایند.

ماده ۱۳ — هر یک از طرفین معظمین متعاهدین می توانند برای تعیین مبدأ محصولات وارده گواهینامه‌هایی مشعر بر اینکه کالای وارده از محصولات یا مصنوعات ملی است و یا اینکه نظر به تغییر شکل حاصله در کشور محل صدور می بایستی آن کالا را به آن عنوان تلقی نموده مطالبه نمایند.

گواهینامه‌های مبدأ از طرف اتاق بازرگانی و صنعتی صادرکننده یا از طرف هر سازمان و جمعیتی که مورد قبول کشور مقصد باشد یا از طرف اداره گمرک مبدأ در داخل کشور یا در مرز صادر خواهد شد.

در صورتی که گواهینامه‌های مزبور از طرف یک مقام دولتی مجاز برای این امر صادر نشده باشد دولت کشور واردکننده می تواند گواهی نمایندگان سیاسی یا کنسولی صلاحیت دار محلی را که کالا از آنجا صادر شده است بخواهد در صورتی که چنین گواهی لازم شناخته شود دو دولت موافقت می نمایند بر اساس معامله متقابله میزان حقوقی که به این منظور باید اخذ شود، تعیین نمایند. بسته‌های پستی از گواهینامه مبدأ معاف است.

ماده ۱۴ — هر یک از طرفین معظمین متعاهدین تعهد می نماید که گواهینامه‌های تجزیه صادره از طرف آموزشگاههایی که در کشور متعاقد دیگر رسماً مجازند به عنوان اینکه محصولات طبیعی یا مصنوعی کشور صادرکننده با مقررات قانونی جاری کشور واردکننده تطبیق می کند، قبول نمایند. هر یک از طرفین معظمین متعاهدین این حق را برای خود محفوظ می دارد که لدی الاقتضا و مخصوصاً در صورت ظن به تقلب با وجود ارائه گواهینامه تجزیه به هر نوع تحقیق مفیدی مبادرت نماید و در صورتی که این تحقیقات با گواهینامه تجزیه کشور مبدأ تطبیق نکنند، کشور واردکننده نتیجه تجزیه آزمایشگاه رسمی خود را ملاک عمل قرار خواهد داد. طرز عملی که از جانب هر یک از طرفین متعاهدین با توجه به شرایط مذکور در فوق برای برداشت نمونه و همچنین برای تشریفات گواهینامه‌ها مقرر می شود، به کشور متعاقد دیگر اشعار و از طرف آن کشور پذیرفته خواهد شد. فهرست آزمایشگاههای رسمی و مجاز که در هر کشور مأمور صدور گواهینامه‌های تجزیه می باشد از طرف هر یک از دولتین در کوتاهترین مدت پس از تاریخ اجرای این عهدنامه به دولت دیگر اشعار خواهد گردید.

ماده ۱۵ — هیچ گونه مالیات یا عوارض داخلی که به حساب دولت یا مقامات

محلّی یا اصناف صنعتی وصول شد و فعلاً بر توزیع یا حمل و نقل یا فروش یا مصرف هرگونه محصولی در قلمرو یکی از طرفین معظمین متعاهدین وضع شده یا در آتیه وضع خواهد شد به هیچ وجه برای محصولاتى که مبدأ محل صدور آنها قلمرو کشور متعاهد دیگر است بیشتر از محصولات مشابه داخلی می شود، نخواهد بود.

ماده ۱۶ — طرفین معظمین متعاهدین آزادی ترانزیت را برای اشخاص و کالا و اتومبیل و کشتی از قلمرو خود به وسیله راه و راه آهن و آبهای قابل کشتیرانی و ترعه ها متقابلاً به یکدیگر اعطا می نمایند.

سرویسهای پست و تل کمونیکاسیون (ارتباطات دور) به موجب قراردادها و موافقتنامه های مخصوص جاریه انجام خواهد یافت، هر نوع کالا که از قلمرو کشور یکی از طرفین معظمین متعاهدین به قلمرو طرف متعاهد دیگر داخل و یا از آنجا خارج می شود در خاک طرف متعاهد دیگر متقابلاً از هرگونه حقوق ترانزیتی معاف خواهد بود اعم از اینکه مستقیماً عبور کند یا در ضمن عبور تخلیه گردیده یا در انبار گذارده یا مجدداً بارگیری و بسته بندی گردد. مسلم است که کالاهای هر مبدئی که از خاک یکی از طرفین معظمین متعاهدین به طور ترانزیت می گذرد یا در بنادر آزاد یا در انبارهای آنجا گذارده شده در موقع ورود به خاک طرف متعاهد دیگر مشمول حقوق گمرکی یا عوارضی غیر یا بیشتر از آنچه در صورت ورود مستقیم آن کالا از کشور مبدأ دریافت می گردد، نخواهد شد. این ترتیب هم شامل کالاهایی که مستقیماً به طور ترانزیت حمل می شود، نخواهد شد و هم شامل کالاهایی که پس از انتقال از یک کشتی به کشتی دیگر یا پس از بسته بندی مجدد در انبار به طور ترانزیت حمل می شود.

اگر یکی از طرفین معظمین متعاهدین مزایایی بیشتر از آنچه در این عهدنامه پیش بینی گردیده به کشوری اعطا نماید که دسترسی مستقیم به دریا نداشته باشد چنین مزایایی را می توان محدود به همان کشور دانست.

ماده ۱۷ — راجع به حمایت متقابل گواهینامه های ثبت اختراعات و مسطوره ها و نمونه های صنعتی و علائم تجارتي و صنعتی و اسامی و عناوین صنعتی و مالکیت ادبی و هنری طرفین معظمین متعاهدین مقررات قراردادهای چندجانبه را که به امضای آنها رسیده و راجع به این موارد می باشد در قلمرو خود اجرا خواهند نمود.

بعلاوه موافقت می شود که اتباع هر یک از طرفین معظمین متعاهدین در قلمرو

طرف دیگر از همان حمایتی که اتباع داخله از آن راجع به هرچه که مربوط است به مالکیت ادبی، صنعتی، هنری و علائم تجارتي و صنعتی بهره‌مند می‌باشند برخوردار خواهند بود، مشروط بر اینکه تشریفات مقرر در قوانین داخلی را در این باب انجام دهند.

ماده ۱۸ - نسبت به کشتی‌های هر یک از طرفین معظمین متعاهدین در بنادر طرف متعاهد دیگر خواه در موقع و خواه در مدت توقف و خواه در موقع خروج هم از حیث حقوق و عوارض از هر قبیل و به هر عنوان که به نفع دولت یا سازمانهای محلی یا اصناف صنعتی یا مستخدمین دولتی یا هر مؤسسه‌ای اخذ می‌شود هم از حیث جا دادن این کشتی‌ها و بارگیری و تخلیه آنها در بنادر، خورها و خلیج‌ها و حوضچه‌ها، اسکله‌ها و به طور کلی درباره تمام تشریفات و مقرراتی که ممکن است کشتی‌ها و کارکنان و محمولات آنها تابع آن باشند به تساوی با کشتی‌های دولت کامله الوداد معامله خواهد شد.

ماده ۱۹ - کشتی‌های هر یک از طرفین معظمین متعاهدین که داخل یکی از بنادر طرف دیگر می‌شود برای خالی کردن قسمتی از محمولات خود که از خارجه بار کرده است با رعایت قوانین و آیین‌نامه‌های آن کشور می‌تواند قسمتی از محمولات خود را که به مقصد بنادر دیگری بوده اعم از اینکه بندر همان کشور یا بندر کشور دیگری باشد در کشتی نگاه‌داشته و مجدداً صادر نماید بدون اینکه ملزم باشد برای قسمت اخیر محمولات هیچ‌گونه حقوق گمرکی بغیر از حقوق نگهبانی که آن هم فقط به نرخهای معینه برای کشتی‌های دولتی کامله الوداد وصول خواهد شد، پرداخت نماید و همچنین کشتی‌های طرفین می‌توانند از بندریکی از دولتین به یک یا چند بندر همان دولت برای گرفتن یا تکمیل بار خود به مقصد خارجه بروند، بدون اینکه حقوق دیگری جز آنچه کشتی‌های دولت کامله الوداد در وضع مشابه مشمول پرداخت آن بود یا خواهند بود بپردازند.

ماده ۲۰ - اتباع هر یک از طرفین معظمین متعاهدین در خاک طرف دیگر با همان شرایط و با پرداخت همان عوارض که اتباع داخله می‌پردازند آزادانه می‌توانند از جاده‌ها و راه شوسه و غیره و نهرها و ترعه‌ها و بندرها (Ecluses اکلوز) و کلکها (باک Bacs) و پلها و پلهای متحرک بندرگاه‌ها و اسکله‌های تخلیه مسافر و کالا و علامتها

چراغهایی که آبهای قابل کشتیرانی را نشان می‌دهد و راهنمایی و دستگاههای جراثقال و قیانه‌ها و انبارها و تأسیسات برای نجات و انبار کردن محمولات کشتی‌ها و سایر اشیا استفاده کنند تا حدی که این تأسیسات و تشکیلات برای استفاده عمومی باشد اعم از اینکه از طرف دولت یا افراد اداره شود.

به استثنای مقررات خاص را جمع به فارها (Phares) و فانوسهای دریایی و راهنمایی کشتی‌ها در صورتی که واقعاً از تأسیسات و تشکیلات مذکور استفاده نشده باشد، هیچ‌گونه عوارضی وصول نخواهد شد.

ماده ۲۱ — هر کشتی یکی از طرفین معظمین متعاهدین که در نتیجه طوفان یا هرگونه حادثه‌ای مجبور به پناهندگی به یک بندر طرف متعاهد دیگر شود، می‌تواند آزادانه در آنجا به تعمیر پرداخته و تمام اشیا را که لازم داشته باشد تهیه کرده و مجدداً به راه افتد بدون آنکه حقوقی زیاده‌تر از آنچه در مورد مشابه از یک کشتی داخلی اخذ می‌شود، بپردازد. معهذا اگر ناخدای یک کشتی بازرگانی برای رفع احتیاجات خود مجبور به فروش یک قسمت از محمولات خود باشد، مکلف خواهد بود مقررات و تعرفه‌های محلی را که در آنجا لنگر انداخته است، رعایت نماید.

اگر اتفاقاً کشتی یکی از طرفین معظمین متعاهدین در کرانه‌های طرف متعاهد دیگر غرق شده و یا به گل نشسته و یا آسیبی به آن برسد طرف متعاهد مزبور همه قسم کمک و حمایت را که نسبت به کشتی‌های خود می‌نماید نسبت به آن مبذول خواهد نمود تا بتواند در صورت لزوم کالاهای خود را به زمین گذارده و یا حتی آنها را به کشتی‌های دیگر انتقال دهد، بدون الزام به تأدیه هیچ‌گونه حقوق، مالیات یا عوارض غیر یا زیاده‌تر از آنچه برای محمولات کشتی‌های یک کشور دیگر که از رفتار دولت کاملاً الوداد برخوردار است، اخذ می‌شود.

کشتی طوفان‌دیده و یا به گل نشسته و تمام قسمتها یا بقایا و آذوقه و ساز و برگ و کلیه اشیا و کالاهای آنکه نجات داده می‌شود، به انضمام آنچه به دریا انداخته می‌شود یا حاصل فروش آنها چنانچه فروخته شود و همچنین کلیه اوراقی که در چنین کشتی به دست می‌آید به مالک یا به نمایندگان او در صورت مطالبه تسلیم خواهد گردید. در صورت نبودن مالک یا نماینده‌ای در محل، اشیای مذکور در فوق به نماینده سیاسی یا سرکنسول یا کنسول یا کنسولیاری یا نماینده کنسولی ایران یا ایتالیا که در حوزه

مأموریت کشتی طوفان دیده یا به گل نشسته است، تسلیم می‌گردد. مأمورین سیاسی یا کنسولی و مالکین یا نمایندگان مزبور فقط مخارج ناشی از عملیات نجات و نگاهداری اشیای نجات داده شده را خواهند پرداخت.

ماده ۲۲ - تابعیت کشتی‌ها طبق قوانین دولت متبوع آنها به وسیله اسناد موجود در کشتی که از طرف مقامات صلاحیت‌دار صادر گردیده باشد، محقق خواهد شد. جز در مورد فروش قضایی، کشتی‌های یکی از طرفین متعاهدین نمی‌تواند بدون صدور اعلامیه‌ای مبنی بر استرداد پرچم از طرف مقامات کشور متبوع آن به تابعیت دولت طرف دیگر درآید.

مادام که موافقتنامه مخصوص برای شناسایی مربوط به گواهینامه‌های ظرفیت کشتی‌ها منعقد شده است، کشتی‌های هر یک از طرفین متعاهدین که ظرفیتشان طبق قواعد مبتنی بر طریقه انگلیسی (معروف به اسلوب مورسون) احتساب شده باشد در بنادر طرف متعاهد دیگر برای پرداخت حقوق کشتیرانی ملزم به تجدید عملیات تعیین ظرفیت نخواهد شد. ظرفیت خالص ثبت‌شده مندرج در اسناد کشتی معادل ظرفیت خالص ثبت‌شده در مورد کشتی‌های داخلی محسوب خواهد شد.

ماده ۲۳ - در موارد ذیل کشتی‌ها مشمول رفتار معموله نسبت به کشتی‌های داخلی یا به کشتی‌های خارجی که از رفتار دولت کامله‌الوداد برخوردارند، نخواهند بود.
الف) اجرای قوانین خاص مربوط به بحریه تجارتی داخلی برای تشویق صنعت کشتی‌سازی و دریانوردی به وسیله جوایز دیگر تسهیلات مخصوص.

ب) مزایایی که به جمعیت‌های ورزش دریایی اعطا می‌شود.

ج) انجام خدمات دریایی بنادر-پیش‌بندرها-سواحل (Plages) و همچنین راهنمایی یدک کشتی نجات و تعاون دریایی.

د) مهاجرت و حمل و نقل مهاجرین.

ه) کاپوتاژ که اختصاص به کشتی‌های داخلی دارد.

ماده ۲۴ - هیچ یک از طرفین متعاهدین نمی‌تواند به منظور بهره‌مندی از مزایایی بیش از آنچه خود به طرف دیگر اعطا می‌کند از آن طرف نسبت به موضوعات مندرج در این قرارداد تقاضای مزایای رفتار دولت کامله‌الوداد نماید.

ماده ۲۵ - مقررات این قرارداد که رفتاری نامساعدتر از آنچه نسبت به هر کشور

دیگری معمول می‌شود، نباید اعطا نماید شامل مواد ذیل نخواهد بود:

(الف) مزایایی که از طرف یکی از متعاهدین به دول همجوار به منظور تسهیل روابط مرزی اعطا گردیده و یا ممکن است در آینده اعطا شود.

(ب) مزایای ناشیه از یک اتحاد گمرکی یا یک منطقه مبادلات آزاد یا موافقتنامه‌های ناحیه‌ای موجود یا آنکه ممکن است در آتیه منعقد گردد و همچنین مزایای ناشیه از موافقتهای موقت که منظور از آنها تشکیل اتحاد گمرکی یا منطقه مبادلات آزاد یا موافقتهای ناحیه‌ای باشد.

(ج) مزایای مخصوصی که یکی از طرفین به نواحی که دارای وضع حقوقی خاصی بوده و مورد شناسایی بین‌المللی باشند یا به ارضی که از نظر اداره مالی به این طرف متعاهد ملحق گردیده یا خواهد شد، اعطا گردیده یا خواهد گردید.

(د) مزایایی که فعلاً از طرف ایتالیا به دولت لیبی و جمهوری سان‌مارینو و دولت واتیکان اعطا گردیده یا در آتیه اعطا خواهد گردید.

(ه) مزایایی که یکی از طرفین متعاهدین به مناسبت شرکت در یک اتحادیه (Communaute) که بین چند کشور ایجاد شده و هدف آن سازمان مشترک یک یا چند بخش تولید تجارت و خدمات یا تأمین امنیت آن کشورها باشد اعطا کرده یا خواهد کرد. ماده ۲۶ — طرفین معظمین متعاهدین متعهد می‌شوند که در اسرع اوقات ممکنه برای انعقاد یک یا چند موافقتنامه اختصاصی وارد مذاکره شود که تا حد اکثر امکان تساوی رفتار را نسبت به کارگران هر یک از دو کشور و ذوی الحقوق آنان در خاک کشور دیگر یا رفتار با اتباع داخله راجع به هر چه که مربوط به اجرای قوانین حمایت کار و معاونت طبی و پذیرش در بیمارستان و بیمه اجتماعی در مقابل مخاطرات مختلف باشد، تأمین نمایند.

ماده ۲۷ — هرگاه بین طرفین معظمین متعاهدین اختلافی راجع به تفسیر یا اجرای این قرارداد بروز نماید و یکی از طرفین تقاضا نماید که اختلاف به داوری ارجاع گردد طرف دیگر باید به این امر رضایت دهد حتی در باب مسئله بدوی این که بدانند اختلاف آیا از نوعی است که بتوان به دادگاه داوری ارجاع نمود. دادگاه داوری در مورد هر اختلاف بدین نحو تشکیل خواهد شد که هر یک از طرفین معظمین متعاهدین در ظرف یک ماه پس از وصول تقاضای یک طرف به طرف دیگر یک نفر از اتباع خود را

به سمت داور تعیین و داوران مزبور که به این طریق انتخاب شده‌اند، در ظرف یک ماه یک نفر از اتباع کشور دیگر دوستی را به عنوان داور ثالث انتخاب می‌نمایند.

طرفین معظمین متعاهدین می‌توانند قبلاً برای مدت معینی راجع به شخصی که در صورت بروز اختلاف سمت داور ثالث را عهده‌دار خواهد بود، توافق نمایند. تصمیم دادگاه داوری قطعی و لازم‌الاجرا می‌باشد.

ماده ۲۸ — این قرارداد بر طبق قانون اساسی هر یک از طرفین معظمین متعاهدین به تصویب خواهد رسید و سی روز از تاریخ مبادله اسناد تصویب که در تهران به عمل خواهد آمد، به موقع اجرا گذارده، خواهد شد.

ماده ۲۹ — این قرارداد برای مدت پنج سال دارای اعتبار بوده و هرگاه شش ماه قبل از انقضای مدت مزبور فسخ آن به وسیله اخطار رسمی از طرف یکی از طرفین معظمین متعاهدین به طرف متعاهد دیگر ابلاغ نگردد قرارداد برای مدت یک سال دیگر خود به خود تمدید می‌گردد. پس از انقضای این مدت فسخ این قرارداد در هر آن ممکن خواهد بود اما در هر حال تا شش ماه بعد از تاریخ فسخ معتبر می‌ماند.

ماده ۳۰ — این قرارداد در دو نسخه به زبان فرانسه نوشته شده است.

نمایندگان تام‌الاختیار فوق این قرارداد را در تهران در تاریخ ۶ بهمن ماه ۱۳۳۳

مطابق با ۲۶ ژانویه ۱۹۵۵ امضا و به مهر خود ممهور نمودند.

از طرف دولت شاهنشاهی ایران

از طرف دولت جمهوری ایتالیا

عبدالله انتظام

ویتالیانو کونفالونیری

تهران، ۲۶ ژانویه ۱۹۵۵

آقای وزیر

عطف به قرارداد بازرگانی - اقامت و دریانوردی که امروز امضا کردیم، محترماً به استحضار جناب عالی می‌رساند که دولت ایتالیا متعهد می‌شود با دولت ایران مذاکراتی در باب انعقاد موافقتنامه گمرکی بر اساس معامله متقابل شروع نماید و منظور از این موافقتنامه این خواهد بود که دولت ایتالیا تسهیلات تعرفه‌ای برای ورود کالاهای ایرانی یا از مقصد ایران نظیر تسهیلات تعرفه‌ای قراردادی که دولت ایران برای ورود کالاهای ایتالیایی یا مقصد ایتالیا در نظر می‌گیرد، قائل شود.

با تقدیم احترامات فائقه

ویتالیانو کونفالونیری

به عالی جناب آقای عبدالله انتظام

وزیر امور خارجه ایران، تهران

تهران، ۲۶ ژانویه ۱۹۵۵

آقای سفیرکبیر

عطف به قرارداد بازرگانی - اقامت و دریانوردی که امروز امضا کردیم، محترماً به استحضار جناب عالی می‌رساند که دولت ایران متعهد می‌شود با دولت ایتالیا مذاکراتی در باب انعقاد موافقتنامه گمرکی بر اساس معامله متقابل شروع نماید و منظور از این موافقتنامه این خواهد بود که دولت ایران تسهیلات تعرفه‌ای برای ورود کالاهای ایتالیایی یا از مقصد ایتالیا نظیر تسهیلات تعرفه‌ای قراردادی که دولت ایتالیا برای ورود کالاهای ایرانی یا از مقصد ایران در نظر می‌گیرد، قائل شود.

با تقدیم احترامات فائقه

عبدالله انتظام

جناب آقای بارون ژ. ویتالیانو کونفالونیری

سفیرکبیر ایتالیا

تهران

تهران، ۵ فوریه ۱۹۵۵*

شماره ۴۲۱۲۸ — ۲۲۱۶

آقای سفیر

عطف به مندرجات عهدنامه بازرگانی، اقامت و کشتیرانی بین ایران و ایتالیا که امروز ۲۶ ژانویه ۱۹۵۵ به امضا رسانیدیم، افتخار دارم ضمن تشریح مراتب ذیل، تأیید آنها را خواستار شوم:

در صورت الحاق یکی از دول واقع در منطقه خاور نزدیک یا میانه مدیترانه ای به یکی از جوامع پیش بینی شده در حرف (e) ماده ۲۵ عهدنامه بازرگانی، اقامت و کشتیرانی بین ایران و ایتالیا، طرفین این الحاق را به هم اطلاع و لذا هر یک از آنها حق اقدام به فسخ عهدنامه مذکور را دارند.

موقع را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می شمارم.

عبدالله انتظام

وزیر امور خارجه

به: جناب آقای بارون ژبوزیه ویتالانو کونفالنویری
سفیر فوق العاده و تام الاختیار ایتالیا در ایران — تهران

تهران، ۹ فوریه ۱۹۵۵ *

شماره ۳۵۹

آقای وزیر

خواسته بودید به وسیله نامه مورخ ۵ فوریه خود، مراتب ذیل را به من اطلاع دهید:
 «عطف به مندرجات عهدنامه بازرگانی، اقامت و کشتیرانی بین ایران و ایتالیا
 که امروز ۲۶ ژانویه ۱۹۵۵ به امضا رسانیدیم، افتخار دارم ضمن تشریح مراتب ذیل،
 تأیید آنها را خواستار شوم:

در صورت الحاق یکی از دول واقع در منطقه خاور نزدیک یا میانه مدیترانه‌ای به
 یکی از جوامع پیش‌بینی شده در حرف (e) ماده ۲۵ عهدنامه بازرگانی، اقامت و
 کشتیرانی بین ایران و ایتالیا، طرفین این الحاق را به هم اطلاع و لذا هر یک از آنها حق
 اقدام به فسخ عهدنامه مذکور را دارند.»

افتخار دارم موافقت دولت متبوع خود را با مفاد آن به شما اعلام نمایم.

موقع را برای تقدیم احترامات فائقه مغتنم می‌شمارم.

ژ. ویتالیانو کونفالونیری

سفیر ایتالیا در ایران

به: جناب آقای عبدالله انتظام وزیر امور خارجه — تهران

سفارت کبرای ایتالیا*

شماره ۱۲۰۴

تهران، ۷ مه ۱۹۵۸

جناب آقای دکتر جواد صدر معاون سیاسی محترم وزارت امور خارجه - تهران
عطف به مندرجات قرارداد بازرگانی اقامت و کشتیرانی ایتالیا و ایران که در تاریخ ۲۶
ژانویه ۱۹۵۵ به امضا رسیده است، افتخار دارم از طرف دولت ایتالیا به جناب عالی
پیشنهاد نمایم که بند زیر به ماده ۳ و ۱۸ قرارداد مذکور اضافه شود:
مقررات فوق نسبت به مزایای خاص ناشیه از موافقتنامه های منعقد در خصوص
اجتناب از مالیات مضاعف و حل اختلافات در مورد مالیاتهای مستقیم و غیرمستقیم که
طرفین متعاهدین برای سایر دول قائل شده یا در آتیه قائل گردند، مجری نخواهد بود.
چنانچه آن جناب الحاق دولت ایران را پیشنهاد حاضر به این جانب اعلام
فرمایند، این یادداشت و یادداشت جناب عالی به منزله موافقت بین دولتین تلقی خواهد
گردید و در موقع مبادله اسناد تصویب به مورد اجرا گذارده خواهد شد.
با تقدیم احترامات فائقه — ر. آ. گلاردینی

به عالی جناب آقای دکتر سید جواد صدر
معاون سیاسی وزارت امور خارجه، تهران

تهران، ۷ مه ۱۹۵۸*

جناب آقای سفیرکبیر

احتراماً وصول نامه مورخ امروز جناب عالی را که جهت این جانب ارسال فرموده اید و متن آن ذیلاً نقل می‌گردد، اعلام می‌دارد:

«عطف به مندرجات قرارداد بازرگانی و اقامت و کشتیرانی ایتالیا و ایران که در تاریخ ۲۶ ژانویه ۱۹۵۵ به امضا رسیده است، افتخار دارم از طرف دولت ایتالیا به جناب عالی پیشنهاد نمایم که بند زیر به ماده ۳ و ۱۸ قرارداد مذکور اضافه شود.

مقررات فوق نسبت به مزایای خاصی ناشیه از موافقتنامه‌های منعقد در خصوص اجتناب از مالیات مضاعف و حل اختلافات در مورد مالیاتهای مستقیم و غیرمستقیم که طرفین متعاهدین برای سایر دول قائل شده یا در آتیه قائل گردند، مجری نخواهد بود.

چنانچه آن جناب الحاق دولت ایران را به پیشنهاد حاضر به این جانب اعلام فرمایید این یادداشت و یادداشت جناب عالی به منزله موافقت بین دولتین تلقی خواهد گردید و در موقع مبادله اسناد تصویب به مورد اجرا گذارده خواهد شد.»

این جانب مفتخر است که موافقت دولت شاهنشاهی ایران را با مندرجات این نامه به اطلاع آن جناب برساند.

باتقدیم احترامات فائقه — معاون وزارت امور خارجه

صدر

۵. موافقتنامه بازرگانی و پرداخت

۱. ترجمه متن موافقتنامه بازرگانی

موافقتنامه بازرگانی بین ایران و ایتالیا

دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری ایتالیا، با تمایل به توسعه هرچه بیشتر روابط اقتصادی و بازرگانی فیما بین، در موارد ذیل توافق نمودند:

ماده یک

دولتین ایران و ایتالیا، در چارچوب مقررات کلی مبادله کالاهای در کشورهای خود، تا سرحد امکان در مورد اعطای متقابل اجازه‌های ورود و صدور کالاهای برای یکدیگر، رفتار مناسبی در پیش خواهند گرفت.

برای تحقق مبادلات پیش‌بینی شده در موافقتنامه حاضر، طرفین متعاهد قوانین و مقررات لازم‌الاجرا در هر یک از دو کشور را رعایت خواهند کرد.

ماده ۲

دولت ایتالیا اجازه صدور کالاهای ایتالیایی به ایران به شرح مندرج در فهرست (الف) ضمیمه موافقتنامه حاضر را طبق ارزشهای تعیین شده برای هر کالا، خواهد داد و از طرف دیگر دولت ایران نیز به سهم خود اجازه ورود کالاهای مذکور طبق ارزشهای مندرج در فهرست (الف) فوق‌الذکر را صادر خواهد نمود.

ماده ۳

دولت ایران اجازه صدور کالاهای ایرانی به ایتالیا مندرج در فهرست (ب) ضمیمه موافقتنامه حاضر طبق ارزشهای تعیین شده برای هر کالا را خواهد داد و از طرف دیگر دولت ایتالیا نیز به سهم خود اجازه ورود کالاهای مذکور به ایتالیا طبق ارزشهای مندرج در فهرست (ب) فوق‌الذکر را صادر خواهد نمود.

ماده ۴

برای اجرای موافقتنامه حاضر مقصود از کالاهای ایرانی که کالاهایی خواهند بود که اصلاً ایرانی بوده و از ایران صادر می‌شود. مقصود از کالاهای ایتالیایی کالاهایی خواهند بود که اصلاً ایتالیایی بوده و از ایتالیا صادر می‌شوند.

گواهینامه‌های مبدأ که از جانب مقامات صلاحیت‌دار برای کالاهای مورد

پیش‌بینی در این موافقتنامه صادر می‌شوند باید همراه با مدارک مربوط به این کالاها باشند و از طرف مقامات صلاحیت‌دار کشور وارد‌کننده خواسته شوند.

ماده ۵

نحوه پرداختهای مبادلات بازرگانی انجام شده طی مدت اعتبار موافقتنامه حاضر، طبق مقررات موافقتنامه پرداخت که امروز به امضا رسیده، خواهند بود.

ماده ۶

در راه اجرای تضمین انجام موافقتنامه حاضر به نحو مناسب و توسعه روابط بازرگانی و اقتصادی میان دو دولت، طرفین متعاهد کمیسیون مشترکی را ایجاد خواهند نمود. وظیفه اصلی کمیسیون مذکور نظارت بر اجرای موافقتنامه حاضر و چاره‌جویی در برابر مشکلات احتمالی است که ممکن است در راه اجرای آن ظاهر شوند. کمیسیون می‌تواند لااقل سالی یک بار در تهران یا رم، به تقاضای یکی از طرفین متعاهد، تشکیل شود.

ماده ۷

این موافقتنامه و ضمائم آن که از یکدیگر غیرقابل تفکیک اند، طبق قوانین هر یک از دو دولت به تصویب رسیده و مبادله اسناد تصویب هرچه زودتر در تهران انجام خواهد شد.

از تاریخ مبادله اسناد تصویب، این موافقتنامه لازم‌الاجرا خواهد شد.

ماده ۸

مدت اعتبار موافقتنامه حاضر که جانشین موافقتنامه بازرگانی مورخ ۳ فوریه ۱۹۵۲ و پروتکل مورخ ۱۵ سپتامبر ۱۹۵۴، خواهد شد از ۱۰ فوریه ۱۹۵۸ تا ۹ فوریه ۱۹۵۹ خواهد بود.

این موافقتنامه به طور ضمنی برای دوره‌های یکساله اگر طبق یک پیش‌آگهی سه ماهه لغو نگردد، تمدید می‌شود.

این موافقتنامه در دو نسخه به زبان فرانسه در تاریخ ۲۹ ژانویه ۱۹۵۸ در رم به امضا رسید.

از طرف دولت شاهنشاهی ایران
موسی نوری اسفندیاری

از طرف دولت جمهوری ایتالیا
آلبرتو کالیس

فهرست (الف)

کالاهای صادراتی ایتالیا به ایران

نساجی	میزان به میلیون لیره ایتالیا
۱. کنف خام و بافته شده	۲۰
۲. پشم سفیدمرینوس شسته شده و شانه شده	۳۰
۳. انواع نخها، طنابها و نخهای تورماهیگیری	۱۰۰
۴. نخهای پنبه ای من جمله برای گلدوزی، خیاطی و رفوگری	۵۰۰
۵. پارچه های پنبه ای	۱۲۰۰
۶. انواع نخهای پشمی، مو و یال حتی برای بافتنی	۱۰۰
۷. پارچه های پشمی	۸۰۰
۸. الیاف مصنوعی و ترکیبی	۵۰۰
۹. نخهای الیاف مصنوعی و ترکیبی	۵۰۰
۱۰. انواع پارچه از الیاف مصنوعی و ترکیبی (ریون- نایلون	
مینبران و غیره)	۹۰۰
۱۱. لینوتنوم و مولسکین	۶۰
۱۲. پارچه های رطوبت ناپذیر و کشدار (من جمله پارچه های	
براق)	۲۰
۱۳. روبانها، مخملها و سایر اقلام کلاه دوزی	۵۰
۱۴. پارچه های مبلمان	۲۰
۱۵. نخها و پارچه های کتان و کنف	۲۰
۱۶. پارچه های کراواتی	۱۰
۱۷. جورابهای نایلونی و مواد مشابه	۲۰
۱۸. لباسهای رطوبت ناپذیر دوخته شده	۱۰
۱۹. کراواتها، پایپونها، روسری ها و دستمال گردنها	۱۰
۲۰. لباسهای زیر پشمی یا از الیاف مصنوعی	۱۰
۲۱. نمد و انواع کلاهها حتی از جنس کاه	۲۰۰
۲۲. پارچه های مورد مصرف فنی من جمله تسمه های سویی، پارچه های صحافی، چرم	

- مصنوعی و غیره ۵۰
مواد غذایی
۲۳. بیسکویت پزی و شیرینی پزی ۵
۲۴. روغن زیتون ۵۰
۲۵. کنسروهای غذایی من جمله کنسرو گوجه فرنگی ۵۰
۲۶. شیر کنسانتره و پودری و بیسکویتهای بدون نشاسته برای مبتلایان به بیماری قند ۱۰
۲۷. آبهای معدنی طبی ۱۰
۲۸. خمیرهای غذایی ۱۰
- فلزات و کارهای فلزی
۲۹. مواد مربوط به صنعت ساخت آهن من جمله ترفیله ها، اتیره ها، پورفیلها و لامینه ها، لوله های فولادی و چدنی، ورقه های آهنی، گالوانیزه ها و فولادهای مخصوص ۸۵۰
۳۰. انواع اقلام از آهن یا فولاد من جمله قفلها، نعلها، زنجیرها، میخها، اتصالاتها، میخ پیچها، سیمها و مواد سیمی، کابلها، ابزار کار دستی کشاورزی و سایر افزار و ادوات آهن و مس ۴۰۰
۳۱. ساختمانهای فلزی ۳۰۰
۳۲. اقلام خانگی چدنی، آهنی، فولاد لعاب داده و آلومینومی من جمله ظروف و وان چدنی یا از آهن لعاب داده ۳۰
۳۳. خرده ریزهای فلزی و سایر مواد من جمله سنجاقهای ته گرد، تیغها، پوششها و اقلام برای سراجها، کفاشها و خیاطها ۵۰
۳۴. آتشزخانه ها، فر آشپزی، آب گرم کنهای گازی و برقی ۵۰
۳۵. آهن سفید به صورت ورقه ها ۱۲۰
۳۶. آلومینوم به صورت ورقه ها، لوله ها، سیمها و غیره ۱۲۰
۳۷. کارهای با فلزات غیر آهنی، من جمله مس به صورت ورقه ها، سیمها و لوله ها ۱۲۰
۳۸. اقلام مسگری و شیرها ۶۰

ماشینها

۳۹. ماشین ابزارها و وسایل یدکی و غیرمتصل به آنها نامحدود
۴۰. ماشینها و دستگاههای لحیم گری نامحدود
۴۱. ماشینهای نساجی و وسایل یدکی و غیر متصل آنها (من جمله کارگاهها) نامحدود
۴۲. ماشینهای ورقه کردن فلزات در برودت نامحدود
۴۳. سردخانه ها و یخچالها و وسایل یدکی و غیرمتصل آنها نامحدود
۴۴. ماشینها برای کارهای عمومی، برای ساختمان و برای معادن، وسایل غیرمتصل به آنها (من جمله جرثقیلها و وسایل غیرمتصل به آنها) نامحدود
۴۵. ماشینها برای صنایع غذایی من جمله برای کارخانه های روغن سازی (ماشینها و وسایل برای صنایع شیر و پنیر و ماشینهای قهوه درست کن و یخ ساز و وسایل غیرمتصل به آنها) نامحدود
۴۶. ماشینهای خیاطی صنعتی و خانگی و وسایل غیرمتصل به آنها نامحدود
۴۷. ماشینهای دفتری من جمله ماشینهای تحریر، حساب، ثبت نامحدود
۴۸. انواع ماشینها برای صنایع پوست نامحدود
۴۹. موتورهای با احتراق داخلی، سایر موتورها، موتور پمپها، کمپرسورها و وسایل غیرمتصل به آنها نامحدود
۵۰. ماشینها و وسایل هیدرولیک و ترمیک من جمله مشعلها و سایر وسایل گرم کننده نامحدود
۵۱. انواع وسایل و دستگاههایی که نام آنها در اینجا نیامده است نامحدود
۵۲. یاتاغانها نامحدود
۵۳. ماشینها و وسایل تولید، توزیع و کنترل انرژی الکتریکی (من جمله ماشینهای ژنراتور، موتورهای الکتریکی، ترانسفورماتورها، انترپتوها، سکسیوناتورها، کنتورها و غیره) نامحدود
۵۴. ماشینها و وسایل الکتریکی برای مصرف خانگی من جمله تهویه ها نامحدود
۵۵. ماشینها و ابزار چاپ و هنرهای گرافیک نامحدود

۵۶. ماشینها برای صنعت مرمر نامحدود
۵۷. ماشینهای رنگرزی و سایر عملیات فرعی صنعت نساجی نامحدود
۵۸. چکشهای بادی و وسایل یدکی آنها نامحدود
۵۹. تأسیسات برای آبیاری با باران نامحدود
- وسایل حمل و نقل
۶۰. کامیونها و اتوبوسها، انواع شاسی ها، کامیونهای کوچک، جیپها، استیشن واگن، آمبولانسها، برف پاک کنها، تانکرها و وسایل غیرمتصل به آنها ۵۰۰
۶۱. اتومبیلهای سواری، وسایل غیرمتصل و یدکی آنها ۴۰۰
۶۲. دوچرخه موتوردار، موتورسیکلت کوچک، موتورکارها و وسایل غیرمتصل آنها ۱۰۰
۶۳. دوچرخه ها، یک نوع موتورسیکلت، موتورهای فرعی و وسایل غیرمتصل به آنها ۳۰
۶۴. ماشینهای کشاورزی من جمله تراکتورها، وسایل غیرمتصل و یدکی آنها ۴۰۰
۶۵. ابزار راه آهن من جمله لوکوموتیوها، واگنها، تانکرها، ریلها، تراورسها و وسایل غیرمتصل به آنها در صورت نیاز
۶۶. هواپیماهای مسافربری و گشتی در صورت نیاز
۶۷. کشتی های باظرفیت کم (کشتی نگهبانی موتوری، کشتی های یدک کش و قایقهای گوناگون) در صورت نیاز
- وسایل الکتریکی و مکانیکی دقیق
۶۸. ابزار و دستگاههای الکتریکی ۱۰۰
۶۹. ابزار و دستگاههای علمی، طبی- جراحی، اپتیک و لوازم غیرمتصل به آنها ۱۰۰
۷۰. اقلام طبی- جراحی من جمله وسایل دندان پزشکی ۲۰
۷۱. دستگاهها و وسایل اندازه گیری، وزن کردن و کنترل (من جمله انواع کنتورها) ۶۰
۷۲. ساعت های مچی، ساعت های دیواری، ساعت های زنگ دار، ساعت های شماطه دار و وسایل

- ۱۰ غیرمتصل به آنها
۷۳. رادیو و تلویزیون و وسایل غیرمتصل به آنها و یدکی ها ۱۰۰
۷۴. کابلها و هادی های الکتریکی ۲۰۰
۷۵. تأسیسات تلفنی (من جمله دستگاهها و وسایل غیرمتصل به آنها) ۱۰۰
۷۶. دستگاههای فتوگرامتریک ۵۰
۷۷. دستگاههای عکاسی و سینماتوگرافی و یدکی آنها ۱۰۰
- شیشه، سرامیک و وسایل ساختمانی
۷۸. شیشه در و پنجره ۱۰
۷۹. شیشه های ساعت و عینک و سرپیچهای لامپ ۱۰
۸۰. لامپها و آمپولهای الکتریکی، لوله های فلورسنت و یدکی های آنها ۲۰
۸۱. اقلام و دستگاههای سنگ سیاه، بدل چینی، چینی و گلی برای مصرف فنی (من جمله سفالها، آجرها، لوله ها، اتصالها و قطع اتصالها، آلات و اسباب، ایزولاتورها و غیره) ۱۰۰
۸۲. اقلام بهداشتی از سرامیک، چینی و شیشه ۱۰۰
۸۳. سیمان، آمیانت - سیمان و کارهای مربوط به آن ۲۰۰
۸۴. کارهای شیشه ای و کریستالی (شیشه های مورد مصرف خانگی، روشنایی من جمله لوستر، لیوانهای کریستال و شیشه های فشرده) ۵۰
- چوب و کارهای چوبی
۸۵. چوب و کارهای چوبی برای مصارف صنعتی ۱۰
۸۶. چوب روکش شده و ورقه های روکشی ۲۰ پ
۸۷. چوب پنبه و کارهای چوب پنبه ای ۲۰
- فرآورده های شیمیایی و پاراشیمیایی
۸۸. فرآورده های شیمیایی آلی و معدنی ۴۰۰
۸۹. اسید سیتریک، تارتره و کرمور تارتره ۵۰
۹۰. مواد رنگ کننده من جمله مواد آلی و سایر مواد حد وسط ۱۵۰

۹۱. روغنهای جلا، رنگها، رنگریزیها (من جمله لاکها، لعابها، و انواع جوهرها)
۳۰
۹۲. انواع کودها
۱۰۰
۹۳. فرآورده های دارویی و مخصوص پزشکی* من جمله پودرتالک
۳۵۰
۹۴. فرآورده های حشره کش و آنتی گریپتوگامیک
۳۰
۹۵. فرآورده های قابل انفجار (فتیله ها و ترقه ها و غیره)**
۳۰
۹۶. عصاره های دباغی
۵۰
۹۷. مواد پلاستیکی، رزینهای ترکیبی و کارهای مربوطه برای مصارف صنعتی
۸۰
۹۸. انواع کربنها، الکترودها و گرافیتها
۲۰
۹۹. پنوماتیکها و اطاقهای هوا
۷۰۰
۱۰۰. اقلام کائوچویی برای مصارف فنی و بهداشتی (من جمله لوله ها و سیمها و غیره)
۱۰۰
۱۰۱. اسانسها و روغنهای اصلی برای مصرف دارویی و عطركشی
۱۰
۱۰۲. گیاهها و قسمت های گیاهی پزشکی و آروماتیک
۱۰
۱۰۳. انواع چسبها
۱۰
۱۰۴. سطوح حساس (فیلمهای برای سینما، پلی کولها، پلاکها، کاغذها و کارتنهای غیرچاپی)
۱۰۰
- کاغذ و کارتن
۱۰۵. انواع کاغذ، کارتنها و نحوه به کار بردن آنها من جمله سلوفان
۱۵۰
۱۰۶. کاغذهای سیگار (طبق احتیاج دخانیات ایران)
—
۱۰۷. کتابها، روزنامه ها، نشریات ادواری من جمله کتابهای مصور و موسیقی چاپی
۶۰

فرآورده‌های گوناگون

۱۰۸. فرآورده‌های مواد ساینده مختلف ۵۰
۱۰۹. تسمه‌های انتقال و سایر اقلام فنی ۲۰
۱۱۰. عینکهای طبی و قابهای عینک من جمله عینکهای آفتابی ۲۰
۱۱۱. مدادها، قلمها و قلم خودنویسها، نوارهای ماشینهای تحریر و چاپ ۱۰
۱۱۲. اقلام مخصوص ماهیگیری، ورزش و شکار من جمله تفنگهای شکاری ۱۰
۱۱۳. انواع تکه‌ها ۲۰
۱۱۴. دانه‌های بذریه‌ستانی، برای چمنها و انواع گلها ۱۰
۱۱۵. دانه‌های کرم ابریشم پ.م ۲۰
۱۱۶. فیلمهای سینمایی برای نمایش طبق تقاضا ۱۰
۱۱۷. انواع چتر و چتر آفتابی ۱۰
۱۱۸. دستکشهای زنانه از جنس پوست، جیر و نایلون ۱۰
۱۱۹. فونوگرافها، گرامافونها (تورندودیسک) و تعویض کننده صفحه‌ها ۳۰
۱۲۰. آلات موسیقی (من جمله آکوردئونها) و صفحات ۵۰
۱۲۱. برسها، فرچه‌های ریش و قلم موها ۱۰
۱۲۲. لوازم آرایش و عطرها ۱۰
۱۲۳. گوناگون ۳۰۰

فهرست (ب)

کالاهای صادراتی ایران به ایتالیا

میزان به میلیون لیره ایتالیا

۶۰۰۰	۱. پنبه خام
۵۰۰	۲. کتیرا
۵۰۰	۳. سایر صمغها، صمغ رزین و بومهای طبیعی
۱۵۰۰	۴. دانه های روغنی
۱۰۰۰	۵. نانهای بزرگ گرد از دانه های روغنی
۱۰۰۰	۶. چوبهای گردو
۸۰۰	۷. سایر چوبها برای مصارف صنعتی
۴۰۰	۸. خشکبار (کشمشهای «سلطانی»، «آرمین» پسته، خرما)
۲۵۰	۹. گندم و ذرت
۲۵۰	۱۰. جو و جوی دوسر
۲۰۰	۱۱. سبزی های خشک
۳۰	۱۲. ادویه (زیره، زعفران و غیره)
۵۵۰	۱۳. پوستهای دباغی نشده گوساله برای پالتو و کت پوست
۱۰۰۰	۱۴. پوستهای دباغی نشده گوسفند و بز
۶۵۰	۱۵. پشم خام حتی پشم بز و شتر
۱۰۰۰	۱۶. قالی های ایرانی
۳۰۰	۱۷. امعاء
۶۰	۱۸. گل انحرای قشم و هرمز
۲۰	۱۹. خاویار
م.پ	۲۰. ماهی آزاد دودی
م.پ	۲۱. آرد ماهی
۵۰	۲۲. دانه ها و گیاهان طبی، صنعتی، رنگ کننده

۲۳. ریشه شیرین بیان ۲۰
۲۴. تنباکو (به میزان مورد درخواست انحصار ایتالیایی تنباکوها) —
۲۵. چای پ.م ۴۰
۲۶. پبله های کرم ابریشم سفید ۱۲۰
۲۷. ابریشم طبیعی خام ۳۵۰
۲۸. زواید ابریشم ۴۰۰
۲۹. شاخها، استخوانها و ناخنها ۱۰۰
۳۰. موهای زبر خوک و غیره ۲۰
۳۱. صدفها و گوش ماهی های خام ۵۰
۳۲. پرها و کرکها ۲۰
۳۳. زواید پشم، کرک و پنبه خام ۱۵۰
۳۴. آهن پاره ها (از آهن، فولاد و چدن و فلزات غیرآهنی) پ.م ۴۰
۳۵. کرومیت و اکسید آهن ۳۵۰
۳۶. انواع معادن دیگر ۵۰۰
۳۷. آمیانت خام ۱۵
۳۸. حنا ۱۰
۳۹. دانه های بذروستانی برای چمنها و گلها ۱۰
۴۰. فیروزه و انواع سنگهای ظریف و قیمتی خام ۵۰
۴۱. زری های مخصوص ایرانی ۲۰
۴۲. ابزار فلزی، تراشکاری و قلمکاری ۱۰
۴۳. مینیاتورها و عتیقه ها ۱۰
۴۴. گوناگون ۱۵۰۰

۲. دوازده فقره نامه‌های متبادل بین رؤسای هیئت نمایندگی دو کشور مبنی بر تفسیر بعضی از مواد موافقتنامه
نامه شماره ۱ - الف
رم، ۲۹ ژانویه ۱۹۵۸

آقای رئیس
به موجب مذاکراتی که منجر به انعقاد موافقتنامه بازرگانی گردید که امروز به امضا رسید، دو هیئت نمایندگی برای هریک از فهرستهای (الف) و (ب) پیش‌بینی مبادلاتی به حجم کل معادل ۲۰ میلیارد لیتر ایتالیایی را نمودند.
آقای رئیس، موجب سپاسگزاری خواهد شد که موافقت دولت متبوع خود را در این باره، اعلام نمایند.
موقع را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می‌شمارد.

آلبرتو کاليس

به: آقای موسی نوری اسفندیاری
سفیر و رئیس هیئت نمایندگی ایران - رم

نامه شماره ۱ — ب

رم — ۲۹ ژانویه ۱۹۵۸

آقای رئیس

افتخار دارم وصول نامه مورخ امروز شما را به شرح ذیل اعلام نمایم:
به موجب مذاکراتی که منجر به انعقاد موافقتنامه بازرگانی گردید که امروز به امضا رسید، دو هیئت نمایندگی برای هریک از فهرستهای (الف) و (ب) پیش‌بینی مبادلاتی به حجم کل معادل ۲۰ میلیارد لیره ایتالیایی را نمودند.
آقای رئیس، موجب سپاسگزاری خواهد شد که موافقت دولت متبوع خود را در این باره اعلام نمایید.
آقای رئیس این موضوع را یادداشت و بدین وسیله احترامات فائقه خود را تقدیم می‌دارم.

موسی نوری اسفندیاری

به: آقای آلبرتو کالیس

رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا — رم

نامه شماره ۲ - الف

رم - ۲۹ ژانویه ۱۹۵۸

آقای رئیس

طی مذاکراتی که منجر به امضای موافقتنامه بازرگانی گردید که امروز به امضا رسید، دو هیئت نمایندگی به توافق رسیدند که موازنه‌های خصوصی پیش‌بینی شده در موافقتنامه بازرگانی مورخ ۳ فوریه ۱۹۵۲ می‌تواند به شرط آنکه اجازه قبلی مقامات صالح دو کشور را به دست آورند، در آینده اجرا شوند.

همچنین دو هیئت نمایندگی موافقت کردند که خرید خدمات دولتی در خارج از سهمیه‌های پیش‌بینی شده در فهرستهای پیوست موافقتنامه بازرگانی، قرار خواهند گرفت.

آقای رئیس از دریافت تأیید موافقت دولت متبوع آن جناب در این مورد سپاسگزار خواهم شد.

موقع را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می‌شمارم.

آلبرتو کالیس

به: آقای موسی نوری اسفندیاری

سفیر ایران و رئیس هیئت نمایندگی ایران - رم

نامه شماره ۲ — ب

رم، ۲۹ ژانویه ۱۹۵۸

آقای رئیس

افتخار دارم وصول نامه به تاریخ امروز شما را به شرح ذیل اعلام نمایم:
 «طی مذاکراتی که منجر به امضای موافقتنامه بازرگانی گردید که امروز به امضا رسید، دو هیئت نمایندگی به توافق رسیدند که موازنه های خصوصی پیش بینی شده در موافقتنامه بازرگانی مورخ ۳ فوریه ۱۹۵۲ می تواند به شرط آنکه اجازه قبلی مقامات صالح دو کشور را به دست آورند، در آینده اجرا شوند.
 همچنین دو هیئت نمایندگی موافقت کردند که خرید خدمات دولتی در خارج از سهمیه های پیش بینی شده در فهرستهای پیوست موافقتنامه بازرگانی، قرار خواهند گرفت.»

افتخار دارم موافقت دولت متبوع خود را در این باره خاطرنشان سازم.

موقع را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می شمارد.

موسی نوری اسفندیاری

به: آقای آلبرتو کاليس

رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا — رم

نامه شماره ۳ — الف

رم — ۲۹ ژانویه ۱۹۵۸

آقای رئیس

طی مذاکرات مربوط به انعقاد موافقتنامه بازرگانی که امروزه امضا رسید، دو هیئت نمایندگی برای فراهم آوردن مساعدترین زمینه مبادلات بازرگانی بین دو کشور، در موارد ذیل توافق نمودند:

الف) گواهینامه‌های مبدأ و فاکتورهای بازرگانی همراه کالاهای مبادله شده بین ایران و ایتالیا، بدون هیچ گونه ویزا یا تصدیق امضا توسط دفاتر گمرکی دو دولت مورد قبول قرار خواهند گرفت.

ب) در صورتی که ارزش ارسالی هر بار کالا بیش از میزان سی هزار لیتر ایتالیایی نباشد، ارائه گواهینامه‌های مبدأ لزومی نخواهد داشت.

آقای رئیس از شما سپاسگزار خواهم شد که موافقت دولت متبوع خود را در این باره به من اطلاع دهید.

موقع را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می شمارد.

آلبرتو کالیس

به: جناب آقای موسی نوری اسفندیاری

سفیر ایران و رئیس هیئت نمایندگی ایران — رم

نامه شماره ۳ — ب

رم، ۲۹ ژانویه ۱۹۵۸

آقای رئیس

افتخار دارم وصول نامه مورخ امروز شما را به شرح ذیل اعلام نمایم:
«طی مذاکرات مربوط به انعقاد موافقتنامه بازرگانی که امروز به امضا رسید، دو هیئت نمایندگی برای فراهم آوردن مساعدترین زمینه مبادلات بازرگانی بین دو کشور، در موارد ذیل توافق نمودند:

الف) گواهینامه‌های مبدأ و فاکتورهای بازرگانی همراه کالاهای مبادله شده بین ایران و ایتالیا، بدون هیچ گونه ویزا یا تصدیق امضا توسط دفاتر گمرکی دو دولت مورد قبول قرار خواهند گرفت.

ب) در صورتی که ارزش ارسال هر بار کالا بیش از میزان سی هزار لیتر ایتالیایی نباشد، ارائه گواهینامه‌های مبدأ لزومی نخواهد داشت.
آقای رئیس از شما سپاسگزار خواهم شد که موافقت دولت متبوع خود را در این باره به من اطلاع دهید.»

افتخار دارم موافقت دولت متبوع خود را در این باره به اطلاع شما برسانم.
موقع را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می‌شمارد.

موسی نوری اسفندیاری

به: آقای آلبرتو کالیس

رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا — رم

نامه شماره ۴ — الف

رم — ۲۹ ژانویه ۱۹۵۸

آقای رئیس

افتخار دارم به شما تأیید نمایم که همانطور که بین دو هیئت نمایندگی ما توافق گردید، مفاد موافقتنامه بازرگانی که امروز میان ما به امضا رسید از تاریخ ۱۰ فوریه ۱۹۵۸ به کار خواهد رفت.

آقای رئیس سپاسگزار خواهم شد که موافقت دولت متبوع خود را در این باره به من اعلام نمایید.

آقای رئیس، موقع را برای تجدید احترامات فائقه معتنم می شمارد.

موسی نوری اسفندیاری

به: آقای آبرتو کالیس

رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا — رم

نامه شماره ۴ — ب

رم — ۲۹ ژانویه ۱۹۵۸

آقای رئیس

افتخار دارم وصول نامه مورخ امروز شما را به شرح ذیل اعلام نمایم:
«افتخار دارم به شما تأیید نمایم که همانطور که بین دو هیئت نمایندگی ما توافق گردید، مفاد موافقتنامه بازرگانی که امروز میان ما به امضا رسید از تاریخ ۱۰ فوریه ۱۹۵۸ به کار خواهند رفت. آقای رئیس سپاسگزار خواهم شد که موافقت دولت متبوع خود را در این باره به من اعلام نمایید.

آقای رئیس، موقع را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می شمارد.»

افتخار دارم موافقت دولت متبوع خود را در این باره اطلاع دهم.

موقع را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می شمارد.

آلبرتو کالیس

به: آقای موسی نوری اسفندیاری

سفیر ایران و رئیس هیئت نمایندگی ایران — رم

نامه شماره ۵ - الف

رم - ۲۹ ژانویه ۱۹۵۸

آقای رئیس

احتراماً به مذاکراتی که منجر به انعقاد موافقتنامه بازرگانی گردید که امروز به امضا رسید و فرصتی که در جریان آن دست داد تا ابتکار ایتالیا را برای تشکیل یک نمایشگاه صنعتی ایتالیایی که توسط انستیتو «تونازیوناله پرایل کومرسیو استرو»^{*} ماه اکتبر آینده در تهران برگزار می شود به اطلاع شما برسانم، اشاره می نمایم. همچنین به شما اطلاع دادم که برای کالاهای موضوع این نمایشگاه باید تسهیلات لازم کسب گردد.

لذا به محض دریافت اطلاعات دقیقتر در مورد کالاهایی که در این نمایشگاه به معرض نمایش قرار خواهند گرفت و تسهیلاتی که برای این کار لازم به نظر می رسد، پیشنهادات جامعتری از جانب دولت ایتالیا برای بررسی به مقامات صالح ایرانی ارائه خواهد شد.

آقای رئیس، سپاسگزار خواهم شد که وصول این نامه و نظر خود را درباره آن، به من اعلام فرمایید.

موقع را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می شمارم.

آلبرتو کالیس

به: جناب آقای موسی نوری اسفندیاری
سفیر و رئیس هیئت نمایندگی ایران - رم

* Istituto Tonazionale Peril Commercio Estero

نامه شماره ۵ — ب

رم، ۲۹ ژانویه ۱۹۵۸

آقای رئیس

افتخار دارم وصول نامه به تاریخ امروز شما را به شرح ذیل اعلام نمایم:
«احتراماً به مذاکراتی که منجر به انعقاد موافقتنامه بازرگانی گردید که امروز به امضا رسید و فرصتی که در جریان آن دست داد تا ابتکار ایتالیا را برای تشکیل یک نمایشگاه صنعتی ایتالیایی که توسط انستیتو تونازیوناله پرایل کومرسیو استرو درماه اکتبر آینده در تهران برگزار می شود به اطلاع شما برسانم، اشاره می نمایم.
همچنین به شما اطلاع دادم که برای کالاهای موضوع این نمایشگاه باید تسهیلات لازم کسب گردد.

لذا به محض دریافت اطلاعات دقیقتر در مورد کالاهایی که در این نمایشگاه به معرض نمایش قرار خواهند گرفت و تسهیلاتی که برای این کار لازم به نظر می رسند، پیشنهادات جامعتری از جانب دولت ایتالیا برای بررسی به مقامات صالح ایرانی ارائه خواهد شد.

آقای رئیس، سپاسگزار خواهم شد که وصول این نامه و نظر خود را درباره آن، به من اعلام فرمایید.»

احتراماً خاطر آن جناب را آسوده می نمایم که هیئت نمایندگی ایران به مقامات صالح ایرانی اجرای همراه با حسن نیت و مقررات کلی مربوطه و اتخاذ اقدامات لازمه را توصیه خواهد نمود.

موقع را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می شمارد.

موسی نوری اسفندیاری

به: جناب آقای آلبرتو کالیس

رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا — رم

نامه شماره ۶ - الف

رم - ۲۹ ژانویه ۱۹۵۸

آقای رئیس

پیرو مذاکرات راجع به تجدید موافقتنامه بازرگانی که امروز به امضا رسیده و طبق درخواست به سفارت ایتالیا در تهران که جزئیات آن طی مذاکرات فیما بین تشریح گردیده، خواهشمند است دستور فرمایند امکان اتخاذ اقدامات لازم برای تخفیف رضایت بخش تعرفه گمرکی مورد اجازه برای واردات قالی ایرانی به ایتالیا هرچه زودتر مورد بررسی قرار گیرد.

آقای رئیس موجب سپاسگزاری خواهد بود که از موافقت دولت متبوع آن جناب در این باره اطلاع حاصل نمایم.

موقع را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می شمارد.

موسی نوری اسفندیاری

به: جناب آقای آلبرتو کالیس

رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا - رم

نامه شماره ۶ — ب

رم — ۲۹ ژانویه ۱۹۵۸

آقای رئیس

افتخار دارم وصول نامه مورخ امروز آن جناب را به شرح ذیل اعلام نمایم:
پیرو مذاکرات راجع به تجدید موافقتنامه بازرگانی که امروز به امضا رسیده و طبق درخواست به سفارت ایتالیا در تهران که جزئیات آن طی مذاکرات فیما بین تشریح گردیده، خواهشمند است دستور فرمایند امکان اتخاذ اقدامات لازم برای تخفیف رضایت بخش تعرفه گمرکی مورد اجازه برای واردات قالی ایرانی به ایتالیا هرچه زودتر مورد بررسی قرار گیرد.

آقای رئیس موجب سپاسگزاری خواهد بود که از موافقت دولت متبوع آن جناب در این باره اطلاع حاصل نمایم.

به شما اطمینان می دهم که مقامات ایتالیایی آنچه در توان دارند برای تخفیف رضایت بخش تعرفه مربوط به قالی های ایرانی وارداتی به ایتالیا انجام خواهند داد.
هرچه زودتر تصمیمی در این باره اتخاذ خواهد گردید و از طریق دیپلماتیک به شما اطلاع داده خواهد شد.

موقع را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می شمارد.

آلبرتو کالیس

به: جناب آقای موسی نوری اسفندیاری
سفیر و رئیس هیئت نمایندگی ایران — رم

۳. موافقتنامه پرداخت

موافقتنامه پرداخت بین ایران و ایتالیا

برای تنظیم پرداختها بین ایران و ایتالیا، دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری ایتالیا، مراتب ذیل را توافق نمودند.

ماده یک

پرداختهای بین ایران و ایتالیا به وسیله لیره ایتالیایی، طبق مقررات معتبر تبدیل پول ملی به پول خارجی و بالعکس در هریک از دو کشور، انجام خواهد شد. همچنین پرداختهای مذکور می توانند به پولهای دیگر در حدود مورد قبول مقررات تبدیل پول ملی به پول خارجی و بالعکس، انجام شوند.

ماده دو

در چارچوب این موافقتنامه، پرداختهای مورد اشاره در ماده ۱۹ (بند A) اساسنامه صندوق بین المللی پول برای تسویه حسابها، پذیرفته خواهند شد. بر اساس عمل متقابل و در چارچوب مقررات مربوط به تبدیل پول ملی به پول خارجی و بالعکس، اجازه های درخواست شده برای انجام پرداختهای فوق الذکر از طرف مقامات صالح دو کشور صادر خواهند شد.

ماده ۳

۱. موافقتنامه پرداخت بین ایران و ایتالیا مورخ ۳ فوریه ۱۹۵۲ از روز لازم الاجرا شدن موافقتنامه حاضر خاتمه خواهد یافت.

حساب «کنترنرال» پیش بینی شده در ماده یک موافقتنامه پرداخت مورخ ۳ فوریه ۱۹۵۲ بسته خواهد شد و تفاوت باقیمانده بین بدهی ها و طلبها از طریق ترتیباتی که بین دو دولت اتخاذ خواهد شد، حل و فصل می گردد.

۲. پرداختهای راجع به تعهداتی که در مورد اعتبار موافقتنامه پرداخت مورخ ۳ فوریه ۱۹۵۲ قبول شده و طبق مقررات موافقتنامه مذکور یا تبادل نامه شماره ۳-الف و ۳-ب مورخ همان روز، تسویه نشده اند، به موجب مقررات ماده یک فوق الذکر حل و فصل می شوند.

ماده ۴

موافقتنامه حاضر در تاریخ ۱۰ فوریه ۱۹۵۸ لازم الاجرا می گردد و همواره با یک

پیش آگهی سه ماهه می تواند، فسخ شود.

این موافقتنامه در دو نسخه به زبان فرانسه در تاریخ ۲۹ ژانویه ۱۹۵۸ در شهر رم به امضا رسید.

از طرف دولت شاهنشاهی ایران	از طرف دولت جمهوری ایتالیا
موسی نوری اسفندیاری	آلبرتو کالیس

۴. شش فقره نامه‌های متبادل بین رؤسای هیئت نمایندگی دو کشور مبنی بر تفسیر بعضی از مواد موافقتنامه

نامه شماره ۱ — الف

رم — ۲۹ ژانویه ۱۹۵۸

آقای رئیس

بازگشت به موضوع پیش‌بینی شده در ماده یک موافقتنامه پرداخت بین ایران و ایتالیا که امروز به امضا رسیده است، افتخار دارم به اطلاع شما برسانم که به موجب مقررات راجع به تبدیل پول ملی به پول خارجی و بالعکس که در حال حاضر در ایتالیا معتبر می‌باشد، لیره‌های ایتالیایی پیش‌بینی شده به عنوان وسیله پرداخت بین دو کشور همان لیره‌های مربوط به حساب «کونتی استری این لیره مولتی لاترالی»^{*} که نزد بانکهای ایتالیایی مجاز باز شده است، می‌باشند.

تغییرات احتمالی در مورد مقررات مذکور به نحو مقتضی به وسیله بانک افسیو ایتالیانو دی کامبی^{**} به بانک ملی اطلاع داده خواهد شد.

خواهشمند است به این موضوع توجه داشته باشید که طبق مقرراتی که در حال حاضر در ایتالیا معتبر می‌باشند، حسابهای «کونتی استری این لیره مولتی لاترالی» می‌تواند از جمله در موارد ذیل به طور آزادانه از اعطای اعتبار برخوردار شوند:

— از حاصل مذاکره برای داد و ستد از طریق بانکهای ایتالیایی مجاز از ارزهای آزاد یا هر نوع پولهای قابل تبدیل که جزو صورت ارزهای بازار ایتالیا باشند این پولها در حال حاضر متعلق به کشورهای عضو اتحادیه اروپایی پرداختها که جزو سیستم داوری‌های چندجانبه‌اند، می‌باشند.

— از نقل اعتبارات از سایر حسابهای «کونتی استری این لیره مولتی لاترالی»

— از نقل اعتبارات از سایر حسابهای «کونتی استری این لیره لیبره»^{***}

موجودی‌های حسابهای فوق‌الذکر می‌تواند از جمله در موارد ذیل، آزادانه به

* Conti Estert in Lire Multilaterali

** Ufficio Italiano Dei Cambi

*** Conti Esteri in Lire Libre

مصرف برسند:

— معاوضه به وسیله خرید ارز از بازار ایتالیا، از هر کدام از ارزهای کشورهای عضو اتحادیه اروپایی پرداختها که جزو سیستم داوری های چندجانبه می باشند.
 — نقل و انتقال اعتبارات سایر «کونتی استری این لیره مولتی لاترالی» یا سایر «کونتی استری این لیره بی لاترالی»^{*}
 آقای رئیس، خواهشمند است احترامات فائقه مرا بپذیرید.
 آلبرتو کالیس

به: جناب آقای موسی نوری اسفندیاری
 سفیر و رئیس هیئت نمایندگی ایران — رم

* Conti Esteri in Lire Bilaterali

نامه شماره ۱ — ب

رم — ۲۹ ژانویه ۱۹۵۸

آقای رئیس

افتخار دارم وصول نامه مورخ امروز شما را به شرح ذیل اعلام نمایم:
«بازگشت به موضوع پیش‌بینی شده در ماده یک موافقتنامه پرداخت بین ایران و ایتالیا که امروز به امضا رسیده است، افتخار دارم به اطلاع شما برسانم که بموجب مقررات راجع به تبدیل پول ملی به پول خارجی و بالعکس که در حال حاضر در ایتالیا معتبر می‌باشد، لیره‌های ایتالیایی پیش‌بینی شده به عنوان وسیله پرداخت بین دو کشور همان لیره‌های مربوط به حساب «کونتی استری این لیره مولتی لائترالی» که نزد بانکهای ایتالیایی مجاز باز شده است، می‌باشند.

تغییرات احتمالی در مورد مقررات مذکور به نحو مقتضی به وسیله بانک افسیو ایتالیانودی کامپی به بانک ملی اطلاع داده خواهد شد.

خواهشمند است به این موضوع توجه داشته باشید که طبق مقرراتی که در حال حاضر در ایتالیا معتبر می‌باشند، حسابهای «کونتی استری این لیره مولتی لائترالی» می‌تواند از جمله در موارد ذیل به طور آزادانه از اعطای اعتبار برخوردار شوند:

— از حاصل مذاکره برای داد و ستد از طریق بانکهای ایتالیایی مجاز از ارزهای آزاد یا هر نوع پولهای قابل تبدیل که جزو صورت ارزهای بازار ایتالیا باشند این پولها در حال حاضر متعلق به کشورهای عضو اتحادیه اروپایی پرداختها که جزو سیستم داوری‌های چندجانبه‌اند، می‌باشند.

— از نقل اعتبارات از سایر حسابهای «کونتی استری این لیره مولتی لائترالی»
— از نقل اعتبارات از سایر حسابهای «کونتی استری این لیره لیره»
موجودی‌های حسابهای فوق‌الذکر می‌تواند از جمله در موارد ذیل، آزادانه به مصرف برسند:

— معاوضه به وسیله خرید ارز از بازار ایتالیا، از هر کدام از ارزهای کشورهای عضو اتحادیه اروپایی پرداختها که جزو سیستم داوری‌های چندجانبه می‌باشند.
— نقل و انتقال اعتبارات سایر «کونتی استری این لیره مولتی لائترالی» یا سایر

«کونتى استرى اين ليره بى لائرالى»

مراتب فوق‌الذکر را یادداشت نمودم و ضمن تشکر از جناب عالی، موقع را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می‌شمارد.

موسی نوری اسفندیاری

به: جناب آقای آلبرتو کالیس

رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا — رم

نامه شماره ۲ — الف

رم، ۲۹ ژانویه ۱۹۵۸

آقای رئیس

عطف به مذاکراتی که منجر به امضای موافقتنامه پرداخت بین ایران و ایتالیا به تاریخ امروز گردید، افتخار دارم مراتب ذیل را به شما پیشنهاد نمایم.

چنانچه محتوی رژیمهای پرداختی که به عنوان پایه موافقتنامه پرداخت فوق الذکر تلقی می شوند، تغییر یابند، هریک از دو دولت می تواند از دولت دیگر گشایش مذاکرات برای تطبیق مقررات حاضر با وضع جدید را تقاضا نماید.

اگر امکان انعقاد توافق جدیدی در مهلت دو ماه پس از درخواست افتتاح مذاکرات در خصوص موافقتنامه دست ندهد، مدت پیش آگهی مندرج در ماده ۴ موافقتنامه پرداخت مذکور یک ماه دیگر تمدید می گردد.

خواهشمند است موافقت دولت متبوع خود را با مراتب فوق به من تأیید نماید.

موقع را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می شمارم.

موسی نوری اسفندیاری

به: آقای آلبرتو کالیس

رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا — رم

نامه شماره ۲ — ب

رم — ۲۹ ژانویه ۱۹۵۸

آقای رئیس

افتخار دارد وصول نامه مورخ امروز شما را به شرح ذیل اعلام نمایم:

«عطف به مذاکراتی که منجر به امضای موافقتنامه پرداخت بین ایران و ایتالیا به تاریخ امروز گردید، افتخار دارم مراتب ذیل را به شما پیشنهاد نمایم.

چنانچه محتوی رژیمهای پرداختی که به عنوان پایه موافقتنامه پرداخت فوق الذکر تلقی می شوند، تغییر یابند، هریک از دو دولت می تواند از دولت دیگر گشایش مذاکرات برای تطبیق مقررات حاضر با وضع جدید را تقاضا نماید.

اگر امکان انعقاد توافق جدیدی در مهلت دو ماه پس از درخواست افتتاح مذاکرات در خصوص موافقتنامه دست ندهد، مدت پیش آگهی مندرج در ماده ۴ موافقتنامه پرداخت مذکور یک ماه دیگر تمدید می گردد.

خواهشمند است موافقت دولت متبوع خود را با مراتب فوق به من تأیید نمایید.»

افتخار دارم موافقت دولت متبوع خود را با مراتب فوق، اعلام نمایم.

موقع را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می شمارم.

آلبرتو کالیس

به: جناب آقای موسی نوری اسفندیاری

سفیر و رئیس هیئت نمایندگی ایران — رم

نامه شماره ۳ — الف

رم، ۲۹ ژانویه ۱۹۵۸

آقای رئیس

عطف به بند یک ماده ۳ موافقتنامه پرداخت بین ایران و ایتالیا که امروزه امضا رسیده، افتخار دارم موارد ذیل را به شما پیشنهاد نمایم:

۱. الف) حساب «کونتوژنرال»* به دلار امریکا که به موجب ماده یک موافقتنامه پرداخت مورخ ۳ فوریه ۱۹۵۲ پیش‌بینی شده بود تا تاریخ ۱۰ ژوئن ۱۹۵۸ مفتوح خواهد ماند تا اجازه حل و فصل اعتبارات بازشده برای مشتریان بانک نزد شعب و بانکهای خارجی از هر دو طرف را تا آخرین روز پیش از لازم الاجرا شدن موافقتنامه پرداختی که امروز به امضا رسیده و بهره‌برداری از آن تا تاریخ ۱۰ ژوئن ۱۹۵۸ انجام خواهد شد را بتواند بدهد.

ب) اگر زمانی با اختلاف بین فروش و اعتبار «کونتوژنرال» به مرز اعتبار فنی پیش‌بینی شده در بند دوم ماده ۸ موافقتنامه پرداخت مورخ ۳ فوریه ۱۹۵۲ برسد، طرف بدهکار به درخواست طرف طلبکار، فوراً با واگذاری دلاهای امریکایی مبالغ لازم را برای امکان تسویه پرداختهایی که اجرای آنها بستگی به تجاوز از مرز مذکور را دارند، ایجاد خواهد نمود.

ج) همچنین به وسیله «کونتوژنرال» تا تاریخ ۱۰ ژوئن ۱۹۵۸، عملیات تخفیف نسبت به قیمت معین شده مبالغ منتقل شده از طریق حساب مذکور در مدت اعتبار موافقتنامه پرداخت مورخ ۳ فوریه ۱۹۵۲ حل و فصل خواهند شد.

د) اختلاف بین فروش و اعتبار در حساب «کونتوژنرال» در تاریخ ۱۰ ژوئن ۱۹۵۸ توسط طرف بدهکار در مدت ۳ ماه به دلار امریکا، تسویه خواهد شد.

ه) برای تسویه آن قسمت از اعتبارات مفتوحه برای مشتریان بانک نزد شعب و بانکهای خارجی که کلاً یا جزئاً تا تاریخ ۱۰ ژوئن ۱۹۵۸ مورد بهره‌برداری قرار نگرفته‌اند، هر یک از دو طرف، بدون در نظر گرفتن مهلت نزد طرف دیگر، مبالغ لازم به

* Conto Generale

دلار آمریکا را فراهم خواهد نمود.

۲. بانک اوفیسو ایتالیانو دی کامبی* و بانک ملی ایران مشترکاً موافقت خواهند نمود که شرایط فنی اجرای مقررات این نامه را ایجاد کنند.

۳. تغییرات احتمالی موافقتنامه پرداختی که امروز به امضا رسیده و همچنین فسخ آن، هیچ گونه اثری در تغییر مفاد نامه حاضر که به هر حال تا تسویه کامل تعهدات مورد پیش بینی در بند یک مذکور باقی خواهند ماند را نخواهد داشت.

خواهشمند است موافقت دولت متبوع خود را با مراتب فوق الذکر به من تأیید نمایید.

آقای رئیس، خواهشمند است احترامات فائقه مرا بپذیرید.

آلبرتو کالیس

به: آقای موسی نوری اسفندیاری
سفیر و رئیس هیئت نمایندگی ایران — رم

* Ufficio Italiano Dei Cambi

نامه شماره ۳ - ب

رم، ۲۹ ژانویه ۱۹۵۸

آقای رئیس

افتخار دارم وصول نامه مورخ امروز شما را به شرح ذیل اعلام نمایم:
«عطف به بند یک ماده ۳ موافقتنامه پرداخت بین ایران و ایتالیا که امروز به امضا رسیده، افتخار دارم موارد ذیل را به شما پیشنهاد نمایم.

۱. الف) حساب «کونتوژنرال» به دلار امریکا که به موجب ماده یک موافقتنامه پرداخت مورخ ۳ فوریه ۱۹۵۲ پیش بینی شده بود تا تاریخ ۱۰ ژوئن ۱۹۵۸ مفتوح خواهد ماند تا اجازه حل و فصل اعتبارات باز شده برای مشتریان بانک نزد شعب و بانکهای خارجی از هر دو طرف را تا آخرین روز پیش از لازم الاجرا شدن موافقتنامه پرداختی که امروز به امضا رسیده و بهره برداری از آن تا تاریخ ۱۰ ژوئن ۱۹۵۸ انجام خواهد شد را بتواند بدهد.

ب) اگر زمانی اختلاف بین فروش و اعتبار در حساب «کونتوژنرال» به مرز اعتبار فنی پیش بینی شده در بند دوم ماده ۸ موافقتنامه پرداخت مورخ ۳ فوریه ۱۹۵۲ برسد، طرف بدهکار به درخواست طرف طلبکار، فوراً با واگذاری دلارهای امریکایی مبالغ لازم را برای امکان تسویه پرداختهایی که اجرای آنها بستگی به تجاوز از مرز مذکور را دارند، ایجاد خواهد نمود.

ج) همچنین به وسیله «کونتوژنرال» تا تاریخ ۱۰ ژوئن ۱۹۵۸، عملیات تخفیف نسبت به قیمت معین شده مبالغ منتقل شده از طریق حساب مذکور در مدت اعتبار موافقتنامه پرداخت مورخ ۳ فوریه ۱۹۵۲ حل و فصل خواهند شد.

د) اختلاف بین فروش و اعتبار در حساب «کونتوژنرال» در تاریخ ۱۰ ژوئن ۱۹۵۸ توسط طرف بدهکار در مدت ۳ ماه به دلار امریکا، تسویه خواهد شد.

ه) برای تسویه آن قسمت از اعتبارات مفتوحه برای مشتریان بانک نزد شعب و بانکهای خارجی که کلاً یا جزئاً تا تاریخ ۱۰ ژوئن ۱۹۵۸ مورد بهره برداری قرار نگرفته اند، هر یک از دو طرف، بدون در نظر گرفتن مهلت نزد طرف دیگر، مبالغ لازم به دلار امریکا را فراهم خواهد نمود.

۲. بانک اوفیسوایتالیانودی کامبی و بانک ملی ایران مشترکاً موافقت خواهند نمود که شرایط فنی اجرای مقررات این نامه را ایجاد کنند.

۳. تغییرات احتمالی موافقتنامهٔ پرداختی که امروز به امضا رسیده و همچنین فسخ آن، هیچ گونه اثری در تغییر مفاد نامه حاضر که به هر حال تا تسویهٔ کامل تعهدات مورد پیش بینی در بند یک مذکور باقی خواهند ماند را نخواهد داشت. خواهشمند است موافقت دولت متبوع خود را با مراتب فوق الذکر به من تأیید نمایید.»

افتخار دارم موافقت دولت متبوع خود را با مراتب فوق الذکر اعلام نمایم.

آقای رئیس، خواهشمند است احترامات فائقهٔ مرا بپذیرید.

موسی نوری اسفندیاری

به: آقای آلبرتو کالیس

رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا — رم

۵. ترجمه پروتکل ضمیمه موافقتنامه بازرگانی

پروتکل منضم به موافقتنامه بازرگانی بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری ایتالیا در اجرای ماده ۶ موافقتنامه بازرگانی ایران و ایتالیا مورخه ۲۹ ژانویه ۱۹۵۸ هیئتهای نمایندگی بازرگانی دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری ایتالیا از تاریخ ۱۰ آوریل تا ۲۳ آوریل ۱۹۶۱ در تهران تشکیل جلسه دادند. به منظور توسعه روابط اقتصادی و بازرگانی بین ایران و ایتالیا هیئتهای نمایندگی دو کشور در موارد زیر توافق حاصل کردند:

۱. پروتکل حاضر جزء لاینفک موافقتنامه بازرگانی مورخه ۲۹ ژانویه ۱۹۵۸ که تا تاریخ ۹ فوریه ۱۹۶۲ معتبر می باشند بوده و با موافقت ضمنی چنانچه به وسیله هریک از طرفین سه ماه قبل از انقضا اعلام فسخ نشود سال به سال خود به خود تمدید خواهد گردید.

۲. فهرستهای ضمیمه (الف) مربوط به صادرات کالا از ایتالیا به ایران و (ب) مربوط به صادرات کالا از ایران به ایتالیا از تاریخ ۱۰ فوریه ۱۹۶۱ جانشین فهرستهای (الف) و (ب) منضم به موافقتنامه بازرگانی مذکور خواهد بود. نامه های ضمیمه (الف) و (ب) شماره ۱ و (الف) و (ب) شماره ۲ که به تاریخ امروز امضا و مبادله شده جانشین نامه هایی است که به همین شماره ها منضم به موافقتنامه مذکور بوده اند.

۳. هیئتهای نمایندگی دو طرف درباره مسائل مربوط به مفاد نامه های مشروحه زیر موافقت نمودند:

۴. موافقت پرداخت که در تاریخ ۲۹ ژانویه ۱۹۵۸ امضا شده به قوت خود باقی است، ولی نامه هایی که به تاریخ امروز با شماره نامه های ضمایم موافقتنامه پرداخت مورد بحث مبادله و امضا شده جانشین نامه های ضمیمه موافقتنامه پرداخت مزبور خواهند بود.

در تاریخ ۲۳ آوریل ۱۹۶۱ در تهران و در دو نسخه به زبان فرانسه تنظیم گردیده و هر دو نسخه دارای اعتبار می باشند.

از طرف دولت شاهنشاهی
از طرف دولت ایتالیا

لیست (الف)

کارهای صادراتی ایتالیا به ایران

منسوجات	مبلغ برحسب میلیون لیر ایتالیایی
۱. الیاف شاهدانه خام و شانه زده	۲۰
۲. پشم سفید مرینوس شسته و شانه زده و ندافی شده	۳۰
۳. ریسمان طناب و نخ قند و نخ پرک برای بافت تور ماهیگیری (نوع مجاز)	۱۰۰
۴. نخ پنبه ای من جمله نخ برودری دوزی و رفوگری و دوخت و دوز (نوع مجاز)	۵۰۰
۵. پارچه پنبه ای نوع مجاز	۲۰۰
۶. نخ پشم و کرک و موحتی برای بافتن	۱۵۰
۷. پارچه پشمی	۶۰۰
۸. الیاف مصنوعی و تهیه شده از طریق شیمیایی	۶۵۰
۹. نخهای تهیه شده از الیاف مصنوعی و تهیه شده از طریق شیمیایی	۹۰۰
۱۰. پارچه از الیاف مصنوعی و تهیه شده از طریق شیمیایی (ریون، نایلون، فیبران و غیره)	۵۰۰
۱۱. لینولنوم و مولسگین	۴۰
۱۲. پارچه های غیرقابل نفوذ و الاستیک (من جمله مشمع)	۲۰
۱۳. روبان و مخمل و سایر کالاهای خرازی و علاقه بندی	۵۰
۱۴. پارچه های مبلی	۲۰
۱۵. نخ و پارچه های کتانی و از الیاف شاهدانه	۲۰
۱۷. کشاف و جوراب از نایلون و از مواد مشابه	۴۰
۱۸. بارانی دوخته	۱۰
۱۹. کراوات، پاپیون، دستمال گردن و دستمال سر	۱۰
۲۰. زیر پیراهنی پشمی از الیاف مصنوعی	۱۰
۲۱. کلاه نمدی و کلاه از هر قبیل حتی کلاه حصیری	۲۰۰

۲۲. پارچه برای مصارف فنی من جمله تسمه‌های پشمی و پارچه برای صحافی و چرم مصنوعی و غیره ۵۰
۲۳. روغن زیتون ۵۰
۲۴. پنیروشیرغلیظ شده و شیرخشک و بیسکویت بدون نشاسته برای مبتلایان به مرض قند ۱۰
۲۵. مرکبات به طور یادداشت
- فلزات و اشیاء ساخته شده از فلزات
۲۶. محصولات ذوب آهن من جمله حدیده، مفتول، پروفیل و ورق و لوله فولادی و چدنی و ورق آهن گالوانیزه، فولادی مخصوص ساختمانهای فلزی و پایه‌های فلزی برای خطوط هوایی برق ۲,۰۰۰
۲۷. هر نوع اشیاء ساخته شده از آهن و فولاد، لوازم خانگی از چدن و آهن و فولاد و آلومینیوم ۵۰۰
۲۸. اشیاء کوچک از فلز و از مواد دیگر من جمله سنجاق، تیغ صورت تراشی، ظروف غذاخوری و لوازم زین سازی، نقاشی و خیاطی ۵۰
۲۹. لوازم آشپزخانه، اجاقهای خوراک پزی، آب گرم کن با گاز یا برق ۵۰
۳۰. آهن سفید، اشیاء فلزی غیرآهنی من جمله مس و آلومینیوم به صورت لوله و مفتول ۴۰۰
۳۱. لوازم دیگ سازی و شیرسازی ۶۰
- ماشین آلات
۳۲. ماشین افزار و قطعات منفصله و لوازم یدکی آنها نامحدود
۳۳. ماشین و لوازم جوشکاری نامحدود
۳۴. ماشینهای نساجی و قطعات منفصله و لوازم یدکی (من جمله دوک) نامحدود
۳۵. ماشین ورق کردن فلزات به صورت سرد نامحدود
۳۶. یخچال و ماشینهای سردکننده و قطعات منفصله و لوازم یدکی و تأسیسات صنعتی سردکننده نامحدود

۳۷. ماشین برای کارهای عام المنفعه و ماشینهای ساختمانی و معدن (من جمله جرثقیل) و قطعات منفصله آنها نامحدود
۳۸. ماشین برای صنایع غذا سازی من جمله روغن کشی، ماشین و لوازم برای تهیه پنیر و سایر فرآورده های شیر و ماشین قهوه سازی و بستنی سازی و قطعات منفصله آنها نامحدود
۳۹. ماشینهای کشاورزی من جمله تراکتور و قطعات منفصله و لوازم یدکی آنها نامحدود
۴۰. ماشینهای دوخت صنعتی و خانگی و قطعات منفصله آنها نامحدود
۴۱. ماشین برای کالاهای اداری من جمله ماشین تحریر، ماشین چاپ و ثبت نامحدود
۴۲. انواع ماشین برای صنعت پوست سازی نامحدود
۴۳. موتورهای احتراق داخلی، موتورهای بحری، و سایر موتورها، پمپ و موتور پمپ، کمپرسور و قطعات منفصله نامحدود
۴۴. ماشین و دستگاههای هیدرولیک و حرارتی من جمله تقطیرکننده ها و سایر دستگاههای شفاف نامحدود
۴۵. سایر ماشینها و لوازم پیش بینی نشده و تأسیسات صنعتی نامحدود
۴۶. وسایل و ابزاری که بر روی جعبه ساچمه می گردد نامحدود
۴۷. ماشینها و دستگاههای تولیدی، توزیع و کنترل نیروی برق (من جمله ماشینهای مولد، موتور الکتریکی، ترانسفورماتور، قطع کننده جریان، تقسیم کننده کنتور و غیره) نامحدود
۴۸. ماشینها و دستگاههای الکتریکی برای مصارف خانگی من جمله بادبزن نامحدود
۴۹. ماشین و لوازم چاپخانه و هنرهای ترسیمی نامحدود
۵۰. ماشین برای صنعت آماده کردن سنگ مرمر نامحدود
۵۱. ماشین برای رنگرزی و سایر عملیات فرعی مربوط به صنایع نساجی نامحدود
۵۲. چکشهای با فشار هوا و لوازم یدکی آنها نامحدود

۵۳. تأسیسات آبیاری از آب باران نامحدود
وسایل حمل و نقل
۵۴. کامیون، اتوبوس و شاسی از هر نوع، کامیونت، جیپ، استیشن واگن، آمبولانس، ماشین برف رویی، نفتکش و قطعات منفصله آنها ۵۰۰
۵۵. اتومبیلهای سواری و قطعات منفصله و لوازم یدکی ۲۰۰
۵۶. قطعات منفصله اتومبیل سواری برای سوار کردن و آماده کردن اتومبیل ۱,۰۰۰
۵۷. موتورسیکلت، موتواسکوتر، موتوکار و قطعات منفصله و لوازم یدکی آنها ۸۰
۵۸. قطعات منفصله موتورسیکلت، موتواسکوتر و موتوکار برای سوار کردن ۳۰۰
۵۹. دوچرخه، دوچرخه موتوردار، موتورهای کمکی و قطعات منفصله آنها ۳۰
۶۰. وسایل راه آهن من جمله لوکوموتیو، اتوموتریمن، واگن، نفت کش، ریل، تراورس و قطعات منفصله آنها به قدر احتیاج
۶۱. هواپیمای مسافربری و تفریحی به قدر احتیاج
۶۲. کشتی های کم ظرفیت قایقهای موتوری، یدک کش و کشتی های متفرقه به قدر احتیاج
- لوازم برقی و مکانیکی دقیقه
۶۳. وسایل و لوازم الکتریکی من جمله لوازم رادار و فرمان الکتریکی ۲۵۰
۶۴. وسایل و لوازم عملی و جراحی و بصری و قطعات منفصله آنها ۱۰۰
۶۵. وسایل جراحی من جمله لوازم دندانسازی ۲۰
۶۶. وسایل و دستگاههای اندازه گیری و توزین و کنترل من جمله انواع کنتور ۶۰

۶۷. ساعت جیبی و دستی، ساعت رومیزی و دیواری و شماطه و قطعات منفصله آنها
۱۰
۶۸. دستگاههای رادیو و تلویزیون و قطعات منفصله و لوازم یدکی آن
۶۰
۶۹. کابل و وسایل انتقال برق
۲۰۰
۷۰. تأسیسات تلفنی من جمله دستگاه و قطعات منفصله آن
۵۰
۷۱. دستگاههای فوتوگرامتری
۵۰
۷۲. دستگاههای عکاسی و سینما و لوازم یدکی آنها
۱۰۰
- شیشه و سرامیک و لوازم ساختمانی
۷۳. شیشه پنجره
۱۰
۷۴. شیشه ساعت و عینک و توری برای لامپ
۱۰
۷۵. لامپ و چراغ برق، لوله های فلوسنت و لوازم یدکی آن
۲۰
۷۶. اشیاء و لوازمی که از سنگ و بدل چینی و چینی برای مصارف فنی تهیه می شود
(من جمله سفال، آجر، لوله و وسایل اتصال و اسباب و لوازم و عایق و غیره) (نوع مجاز)
۱۰۰
۷۷. اشیاء صحنی و بهداشتی از چینی و بدل چینی و شیشه
۱۰۰
۷۸. سیمان و اشیاء ساخته شده از آن
به طور یادداشت
۷۹. امیانت سیمان و اشیاء ساخته شده از آن
۷۰
۸۰. اشیاء شیشه ای و بلوری (اشیاء خانگی و وسایل روشنایی من جمله لوسترو ظروف
بلوری و شیشه های فشرده)
۵۰
- چوب و اشیاء ساخته شده از چوب
۸۱. چوب و اشیاء ساخته شده از چوب برای مصارف صنعتی
۱۰
۸۲. تخته سه لایی و چوب روکش
به طور یادداشت
۸۳. چوب پنبه و اشیاء ساخته شده از آن
۲۰
- محصولات شیمیایی و شبه شیمیایی
۸۴. محصولات شیمیایی آلی و غیرآلی من جمله اسید سیتریک تارتر، در مورد و تارتر
۴۵۰

۸۵. مواد رنگ کننده از قبیل رنگها، ورنی ها، تنطورها، من جمله لاک میتاها و انواع مرکب و جوهر ۵۰
۸۶. کاربن از هر نوع ۲۰۰
۸۷. محصولات داروسازی و اسپسیالته های طبی* ۴۰۰
۸۸. محصولات حشره کش و ضدآفات نباتی ۳۰
۸۹. مواد منفجره (فتیله، چاشنی وغیره)** ۵۰
۹۰. عصاره های دباغی ۵۰
۹۱. مواد پلاستیکی لاستیک مصنوعی و اشیاء ساخته شده از آنها برای مصارف صنعتی ۸۰
۹۲. کاربن، الکتروود و انواع گرافیت ۱۰
۹۳. لاستیک رویی و تویی ۵۰۰
۹۴. مواد کانوچویی برای مصارف فنی و بهداشتی (من جمله لوله و سیم وغیره) ۱۰۰
۹۵. اسانس و روغنهای اسانس برای مصارف دارویی و عطرسازی ۱۰
۹۶. گیاهها و قسمتهایی از گیاههای طبی و معطر ۵
۹۷. انواع چسب (نوع مجاز) ۱۰
۹۸. صفحات حساس (فیلم سینما و عکاسی و صفحه و کاغذ و مقوای عکاسی بدون عکس) ۱۰۰
- کاغذ و مقوا
۹۹. کاغذ از هر قبیل، مقوا و آنچه از آن تهیه شده من جمله سلوفان ۱۰۰
۱۰۰. کاغذ روزنامه ۱۵۰
۱۰۱. کاغذ سیگار (به قدر احتیاج انحصار دخانیات ایران) —
۱۰۲. کتاب، روزنامه و مجله من جمله کتب عکس دار و کتابچه های نت موسیقی ۶۰
- کالاهای متفرقه
۱۰۳. انواع سمباده ۳۰
۱۰۴. تسمه انتقال و سایر کالاهای فنی ۲۰

۱۰۵. عینکهای اصلاح کننده دید و دور عینک من جمله عینکهای آفتابی
۲۰
۱۰۶. مداد، قلم و قلم خودنویس، نواماشین تحریر و حساب
۱۰
۱۰۷. لوازم ماهیگیری و ورزش و شکار من جمله تفنگ شکاری
۱۰
۱۰۸. بذرهاى باغبانی برای چمن و گل ازهر قبیل
۱۰
۱۰۹. تخم کرم ابریشم
به طور یادداشت
۱۱۰. فیلم سینما برای نمایش
به قدر احتیاج
۱۱۱. چتر بارانی و قطعات منفصله آن
۱۰
۱۱۲. دستکش زنانه از چرم و جیر و نایلون
۱۰
۱۱۳. فونوگراف و صفحه گردان و صفحه عوض کن
۳۰
۱۱۴. آلات موسیقی من جمله آکوردئون، صفحه
۵۰
۱۱۵. برس، فرچه، قلم مو
۱۰
۱۱۶. لوازم آرایش و عطریات
۱۰
۱۱۷. متفرقه
۵۰۰

• ثبت شده از طرف مقامات بهداشتی ایتالیا

•• با موافقت دولت

لیست (ب)

کالاهای صادراتی ایران به ایتالیا

مبلغ به میلیون لیر ایتالیایی

۵,۰۰۰	۱. پنبه خام
۱,۰۰۰	۲. کتیرا
۶۰۰	۳. سایر صمغها صمغ کائوچو و صمغ های طبیعی
۲,۰۰۰	۴. دانه های روغنی (کنجد، کرچک، بزرک)
۱,۰۰۰	۵. چوب گردو
۸۰۰	۶. سایر چوبها برای مصارف صنعتی
۵۰۰	۷. میوه های خشک (کشمش سلطانی و آرمین) و پسته
۲۰۰	۸. خرما
۳۰۰	۹. سبزیجات خشک *
۱۰۰	۱۰. ادویه، زیره و غیره
۱۰	۱۱. زعفران
۸۰۰	۱۲. پوست خام بره
۱,۵۰۰	۱۳. پوست خام گوسفند و بز
۱,۰۰۰	۱۴. پشم خام حتی پشم بز و شتر
۲,۰۰۰	۱۵. فرش ایران
۵۰۰	۱۶. روده
۱۰۰	۱۷. خاک سرخ قشم و هرمز
۲۰	۱۸. خاویار
به طور یادداشت	۱۹. ماهی دودی
به طور یادداشت	۲۰. آرد ماهی
۱۰۰	۲۱. دانه ها و گیاهان طبی و صنعتی و رنگ کننده
۲۰	۲۲. ریشه شیرین بیان
—	۲۳. توتون (به مقداری که انحصار توتون ایتالیا خواستار باشد)

۲۴.	چای	به طور یادداشت
۲۵.	پبله سفید	۲۰۰
۲۶.	ابریشم طبیعی خام (ولو برای صدور مجدد)	۳۵۰
۲۷.	فضولات ابریشم	۴۰۰
۲۸.	شاخ، استخوان و ناخن	۲۰۰
۲۹.	موی خوک و سایر موها	۵۰
۳۰.	صدف و انواع گوش ماهی کار نشده	۱۰۰
۳۱.	پرو پر نرم و زبر	۵۰
۳۲.	فضولات پشم و کرک و پنبه خام	۴۰۰
۳۳.	کرومیت و اکسید دوفر	۱,۰۰۰
۳۴.	سایر سنگهای معدنی از هر قبیل	۱,۰۰۰
۳۵.	پنبه خام کوهی	۲۰
۳۶.	حنا	۵۰
۳۷.	بذر باغبانی برای چمن و گل	۱۰
۳۸.	فیروزه و سایر سنگهای ظریفه و قیمتی خام	۱۰۰
۳۹.	زری	۵۰
۴۰.	اشیا فلزی کنده کاری شده و قلمزده	۳۰
۴۱.	میناتور و اشیا آنتیک و قدیم	۵۰
۴۲.	متفرقه	۲,۰۰۰

۶. ترجمه ۱۸ فقره نامه‌های متبادل در خصوص تغییر مواد پروتکل
نامه شماره ۱ الف

آقای رئیس

در مذاکراتی که منجر به امضای پروتکل منضم به موافقتنامه سال ۱۹۵۸ گردید
نمایندگان دو طرف حجم کلی هر کدام از فهرستهای کالاهای (الف) و (ب) منضمه را
به سی میلیارد لیر ایتالیایی تعیین نمودند.
خواهشمند است آقای رئیس موافقت دولت متبوعه خود را نسبت به این موضوع
تأیید فرمایید.

متمنی است آقای رئیس احترامات فائقه این جانب را بپذیرید.
ف لوفارو — رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایتالیا

جناب آقای دکتر ج.ع. غفاری
رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایران
تهران

نامه شماره ۱ ب

آقای رئیس

محترماً دریافت نامه مورخ امروز شما را که متن آن به قرار زیر است اعلام می دارد و موافقت دولت متبوعه خود را با مندرجات آن تأیید می نماید.

«در مذاکراتی که منجر به امضای پروتکل منضم به موافقتنامه سال ۱۹۵۸ گردید نمایندگان دو طرف حجم کلی هر کدام از فهرستهای کالاهای (الف) و (ب) منضمه را به سی میلیارد لیر ایتالیایی تعیین نمودند.

خواهشمند است آقای رئیس موافقت دولت متبوعه خود را نسبت به این موضوع تأیید فرمایید.»

متمنی است آقای رئیس احترامات فائقه این جانب را بپذیرید.

دکتر ح.ع. غفاری رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایران

تهران

جناب آقای ف لوفارو — رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایتالیا

نامه شماره ۲ الف

آقای رئیس

در مذاکراتی که به منظور تجدید نظر در موافقتنامه بازرگانی سال ۱۹۵۸ به عمل آمده هیئتهای نمایندگی دو طرف موافقت نمودند که خریدهای مؤسسات دولتی خارج از سهمیه های پیش بینی شده در فهرستهای ضمیمه موافقتنامه بازرگانی دو کشور انجام خواهد گردید.

خواهشمند است آقای رئیس موافقت دولت متبوعه خود را نسبت به این موضوع اعلام فرمایید.

متمنی است آقای رئیس احترامات فائقه این جانب را بپذیرید.

ف لوفارو — رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایتالیا

جناب آقای دکتر ج.ع. غفاری

رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایران

تهران

نامه شماره ۲ ب

آقای رئیس

محترماً دریافت نامه مورخ امروز شما را که متن آن به قرار زیر است اعلام می دارد و موافقت دولت متبوعه خود را با مندرجات آن تأیید می نماید.

«در مذاکراتی که به منظور تجدید نظر در موافقتنامه بازرگانی سال ۱۹۵۸ به عمل آمده هیئتهای نمایندگی دو طرف موافقت نمودند که خریدهای مؤسسات دولتی خارج از سهمیه های پیش بینی شده در فهرستهای ضمیمه موافقتنامه بازرگانی دو کشور انجام خواهد گردید.

خواهشمند است آقای رئیس موافقت دولت متبوعه خود را نسبت به این موضوع اعلام فرمایید.»

متمنی است آقای رئیس احترامات فائقه این جانب را بپذیرید.

دکتر ح.ع. غفاری رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایران

تهران

جناب آقای ف لوفارو — رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایتالیا

نامه شماره ۳ الف

آقای رئیس

در مذاکراتی که در جلسه کمیسیون مختلط ایران و ایتالیا به منظور تجدید نظر در موافقتنامه بازرگانی ۱۹۵۸ به عمل آمده نمایندگی ایران اظهار داشته است که نمی تواند تقاضای نمایندگی ایتالیا مبنی بر گنجانیدن کالاهای ممنوع الورود به ایران را در فهرستهای (الف) قبول نماید. به هرحال نمایندگان دو طرف موافقت نمودند که دولت ایتالیا مجاز است کالاهای مورد بحث را چنانچه مقامات ایرانی ممنوعیت ورود آنها را حذف نموده و به علت احتیاجات بازار داخلی ورود آنها را آزاد اعلام نمایند به ایران وارد نماید.

خواهشمند است آقای رئیس مفاد نامه بالا را تأیید فرمایید.

متمنی است آقای رئیس احترامات فائقه این جانب را بپذیرید.

ف لو فارو — رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی

جناب آقای دکتر ج.ع. غفاری

رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایران

تهران

نامه شماره ۳ ب

آقای رئیس

محترماً دریافت نامه مورخ امروز شما را که متن آن به قرار زیر است اعلام می دارد و موافقت دولت متبوعه خود را با مندرجات آن تأیید می نماید.

«در مذاکراتی که در جلسه کمیسیون مختلط ایران و ایتالیا به منظور تجدید نظر در موافقتنامه بازرگانی ۱۹۵۸ به عمل آمده نمایندگی ایران اظهار داشته است که نمی تواند تقاضای نمایندگی ایتالیا مبنی بر گنجاندن کالاهای ممنوع الورود به ایران را در فهرست (الف) قبول نماید. به هرحال نمایندگان دو طرف موافقت نمودند که دولت ایتالیا مجاز است کالاهای مورد بحث را چنانچه مقامات ایرانی ممنوعیت ورود آنها را حذف نمود و به علت احتیاجات بازار داخلی ورود آنها را آزاد اعلام نمایند به ایران وارد نماید.

خواهشمند است آقای رئیس مفاد نامه بالا را تأیید فرمایید.»

متمنی است آقای رئیس احترامات فائقه این جانب را بپذیرید.

دکتر ح.ع. غفاری رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایران

تهران

جناب آقای ف لو فارو — رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایتالیا

نامه شماره ۴ الف

آقای رئیس

عطف به مذاکرات هیئتهای نمایندگی دو طرف که منجر به امضای یک پروتکل گردید افتخار دارم تأیید نمایم که دولت ایران در صورتی که محصول پنبه افزایش یابد با افزایش سهمیه پنبه صادراتی از ایران به ایتالیا مخالفتی نخواهد نمود. خواهشمند است آقای رئیس موافقت دولت متبوعه خود را نسبت به این موضوع تأیید فرمایند.

متمنی است احترامات فائقه این جانب را بپذیرید.

دکتر ح.ع. غفاری رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایران

جناب آقای ف لوفارو — رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایتالیا

نامه شماره ۴ ب

آقای رئیس

محترماً دریافت نامه مورخ امروز شما را که متن آن به قرار زیر است اعلام می دارد و موافقت دولت متبوعه خود را با مندرجات آن تأیید می نماید.

«عطف به مذاکرات هیئتهای نمایندگی دو طرف که منجر به امضای یک پروتکل گردید افتخار دارم تأیید نمایم که دولت ایران در صورتی که محصول پنبه افزایش یابد با افزایش سهمیه پنبه صادراتی از ایران به ایتالیا مخالفتی نخواهد نمود.

خواهشمند است آقای رئیس موافقت دولت متبوعه خود را نسبت به این موضوع تأیید فرمایند.»

متمنی است احترامات فائقه این جانب را بپذیرید.

دکتر ح.ع. غفاری رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایران

جناب آقای ف لوفارو — رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایتالیا

نامه شماره ۵ الف

آقای رئیس

در مذاکراتی که در کمیسیون مختلط ایران و ایتالیا به منظور تجدید نظر در موافقتنامه بازرگانی ۱۹۵۸ به عمل آمد نمایندگان دو طرف ضمن توافقه‌های دیگر موافقت نمودند که چنانچه تعهدات ناشی از قرارداد کمیته اقتصادی اروپا در زمینه اجرای تدریجی سیاست بازرگانی مشترک ایجاب نماید مذاکرات خود را در کوتاهترین مدت ممکنه به منظور دادن تغییرات لازم در موافقتنامه مندرجه در بالا شروع نمایند. خواهشمند است آقای رئیس موافقت دولت متبوعه خود را نسبت به موضوع بالا اعلام فرمایند.

متمنی است احترامات فائقه این جانب را بپذیرید.

ف لوفارو — رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایتالیا

جناب آقای دکتر ح.ع. غفاری

رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایران

تهران

نامه شماره ۵ ب

آقای رئیس

محترماً دریافت نامه مورخ امروز شما را که متن آن به قرار زیر است اعلام می دارد و موافقت دولت متبوعه خود را با مندرجات آن تأیید می نماید.

«در مذاکراتی که در کمیسیون مختلط ایران و ایتالیا به منظور تجدید نظر در موافقتنامه بازرگانی ۱۹۵۸ به عمل آمد نمایندگان دو طرف ضمن توافقهایی دیگر موافقت نمودند که چنانچه تعهدات از قرارداد کمیته اقتصادی اروپا در زمینه اجرای تدریجی سیاست بازرگانی مشترک ایجاب نماید مذاکرات خود را در کوتاهترین مدت ممکنه به منظور دادن تغییرات لازم در موافقتنامه مندرجه در بالا شروع نمایند.

خواهشمند است آقای رئیس موافقت دولت متبوعه خود را نسبت به موضوع بالا اعلام فرمایند.»

متمنی است احترامات فائقه این جانب را بپذیرید.

دکتر ح.ع. غفاری رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایران

جناب آقای ف لوفارو

رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایتالیا

تهران

نامه شماره ۶ الف

آقای رئیس

در مذاکراتی که در جلسه کمیسیون مختلط ایران و ایتالیا به منظور تجدید نظر در موافقتنامه بازرگانی سال ۱۹۵۸ به عمل آمده جناب عالی اشکالاتی را که واردکنندگان ایتالیایی در مورد کالاهای ایرانی دارند متذکر و منافع دولت ایران را در زمینه استفاده بیشتر و بهتر از سهمیه کالاهای ایرانی که در فهرست (ب) منضم به موافقتنامه بازرگانی مورد بحث ذکر شده است تشریح نمودید. در این مورد این جانب افتخار دارم به جناب عالی اطمینان بدهم که نمایندگی ایتالیا به مقامات صالحه سفارشات لازم خواهد نمود یا به اطاق بازرگانی ایتالیا و سایر مؤسسات بازرگانی آن کشور توصیه نمایند که ورود کالاهای ایرانی به ایتالیا توسعه و افزایش یابد. از طرف دیگر اجازه می خواهم که اهمیت نمایشگاههای بین المللی ایتالیا مخصوصاً نمایشگاههای میلان و باری (نمایشگاه مشرق) را که در بهبود وضع بازارهای داخلی ایتالیا مؤثر می باشد به اطلاع برسانم. بنابراین بسیار مناسب خواهد بود که مقامات ایرانی موضوع شرکت رسمی یا غیررسمی (شرکت مجاز تهیه و صادرکننده کالاهای ایرانی) را در این نمایشگاهها مورد توجه قرار دهند. دولت ایتالیا و کمیته تشکیل دهنده این نمایشگاهها به نوبه خود به مقامات مربوطه ایرانی هر نوع تسهیلات و همکاری ممکنه را خواهند نمود.

خواهشمند است آقای رئیس احترامات فائقه این جانب را بپذیرید.

ف لوفارو — رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایتالیا

جناب آقای دکتر ج. ع. غفاری

رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایران

تهران

نامه شماره ۶ ب

آقای رئیس

محترماً دریافت نامه مورخ امروز شما را که متن آن به قرار زیر است اعلام می دارد و موافقت دولت متبوعه خود را با مندرجات آن تأیید می نماید.

«در مذاکراتی که در جلسه کمیسیون مختلط ایران و ایتالیا به منظور تجدید در موافقتنامه بازرگانی سال ۱۹۵۸ به عمل آمده جناب عالی اشکالاتی را که واردکنندگان ایتالیایی در مورد کالاهای ایرانی دارند متذکر و منافع دولت ایران را در زمینه استفاده بیشتر و بهتر از سهمیه کالاهای ایرانی که در فهرست (ب) منضم به موافقتنامه بازرگانی مورد بحث ذکر شده است تشریح نمودید. در این مورد این جانب افتخار دارم به جناب عالی اطمینان بدهم که نمایندگی ایتالیا به مقامات صالحه سفارشات لازم را خواهند نمود یا به اطاق بازرگانی ایتالیا و سایر مؤسسات بازرگانی آن کشور توصیه نمایند که ورود کالاهای ایرانی به ایتالیا توسعه و افزایش یابد. از طرف دیگر اجازه می خواهم که اهمیت نمایشگاههای بین المللی ایتالیا مخصوصاً نمایشگاههای میلان و باری (نمایشگاه مشرق) را که در بهبود وضع بازارهای داخلی ایتالیا مؤثر می باشد به اطلاع برسانم. بنابراین بسیار مناسب خواهد بود که مقامات ایرانی موضوع شرکت رسمی یا غیررسمی (شرکت مجاز تهیه و صادرکننده کالاهای ایرانی) را در این نمایشگاهها مورد توجه قرار دهند. دولت ایتالیا و کمیته تشکیل دهنده این نمایشگاهها به نوبه خود به مقامات مربوطه ایرانی هر نوع تسهیلات و همکاری ممکنه را خواهد نمود.»

خواهشمند است آقای رئیس احترامات فائقه این جانب را بپذیرید.

دکتر ح.ع. غفاری — رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایران

جناب آقای ف لوفارو — رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایتالیا

تهران

نامه شماره ۷ الف

آقای رئیس

در مذاکراتی که بین هیئتهای نمایندگی دو کشور با توجه به ماده ۶ موافقتنامه بازرگانی ایران و ایتالیا که در تاریخ ۲۹ ژانویه ۱۹۵۸ به امضا رسید به منظور توسعه دریانوردی بین دو کشور افتخار دارم مراتب زیر را به جناب عالی پیشنهاد نمایم. طرفین متعاهدین از ایجاد هرگونه محدودیت نسبت به رفت و آمد کشتی های طرف دیگر و انتخاب پرچم که برخلاف اصل رقابت آزاد باشد خودداری خواهند نمود. خواهشمند است آقای رئیس موافقت دولت متبوعه خود را نسبت به این موضوع تأیید فرمایید.

ف لوفارو — رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایتالیا

جناب آقای دکتر حیدرعلی غفاری

رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایران

تهران

نامه شماره ۷ ب

آقای رئیس

محترماً دریافت نامه مورخ امروز شما را که متن آن به قرار زیر است اعلام می دارد و موافقت دولت متبوعه خود را با مندرجات آن تأیید می نماید.

«در مذاکراتی که بین هیئتهای نمایندگی دو کشور با توجه به ماده ۶ موافقتنامه بازرگانی ایران و ایتالیا در تاریخ ۲۹ ژانویه ۱۹۵۸ به امضا رسید به منظور توسعه دریانوردی بین دو کشور افتخار دارم مراتب زیر را به جناب عالی پیشنهاد نمایم.

طرفین متعاهدین از ایجاد هرگونه محدودیت نسبت به رفت و آمد کشتی های طرف دیگر و انتخاب پرچم که برخلاف اصل رقابت آزاد باشد خودداری خواهند نمود.

خواهشمند است آقای رئیس موافقت دولت متبوعه خود را به این موضوع تأیید فرمایید.»

خواهشمند است آقای رئیس احترامات فائقه این جانب را بپذیرید.

دکتر ح.ع. غفاری رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایران

جناب آقای ف لوفارو — رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایتالیا
تهران

نامه شماره ۸ الف

آقای رئیس

در مذاکراتی که در اولین جلسه کمیسیون مختلط ایران و ایتالیا انجام گردیده است نمایندگی ایران تمایل خود را مبنی بر دریافت همکاری فنی دولت ایتالیا در فعالیتهای اقتصادی مربوط به رشته‌های زیر ابراز داشت:

- موضوع استاندارد
- صنایع نساجی (پنبه‌ای)
- چینی
- شیشه‌سازی
- چرم‌سازی و دباغی
- شراب‌سازی
- آب‌میوه‌گیری و مشروبات غیرالکلی
- جلب سیاحان

مقامات مربوطه ایتالیا با اطلاع از قانون مربوط به جلب و حمایت سرمایه‌های خارجی در ایران و با توجه به اطمینانی که در این مورد مبنی بر رفتار طبق اصل دول کامله‌الوداد با سرمایه‌گذاران ایتالیایی داده شده و همچنین با در نظر گرفتن اینکه دولت ایران عضو اطاق بازرگانی بین‌المللی پاریس بوده و طرفدار کامل کنوانسیون ۱۹۵۸ پاریس می‌باشد، نسبت به سرمایه‌گذاری ایتالیا در ایران اقدامات مساعد به عمل خواهند آورد.

در اینجا لازم است اعلام نماید که مقامات صنعتی ایتالیا از مراتب مندرجه در بالا اطلاع داشته و هیئت نمایندگی ایتالیا به مقامات صالحه دولت متبوعه خود توصیه خواهد کرد که فوراً هیئتی از مأموران فنی اقتصادی را به ایران اعزام دارند تا درباره بازار ایران و سایر رشته‌های مربوطه مطالعات لازم را به عمل آورند. پس از انجام مطالعات مذکور چنانچه مقامات صنعتی ایتالیا تشکیل شرکتهای مختلط ایران و ایتالیا و یا سرمایه‌گذاری به صورتهای دیگر را در ایران امکانپذیر بدانند مقامات ایتالیا با توجه به مقررات مربوطه در آن کشور که دارای تسهیلات بسیار می‌باشد همه‌گونه کمکهای لازم

به منظور اجرای این نظر نسبت به مؤسسات داوطلب معمول خواهند داشت.
خواهشمند است آقای رئیس وصول این نامه را اعلام فرمایند.
خواهشمند است احترامات فائقه این جانب را بپذیرید.
ف لوفارو — رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایتالیا

جناب آقای دکتر ح.ع. غفاری
رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایران
تهران

نامه شماره ۸ ب

آقای رئیس

محترماً دریافت نامه مورخ امروز شما را که متن آن به قرار زیر است اعلام می دارد و موافقت دولت متبوعه خود را با مندرجات آن تأیید می نماید.

«در مذاکراتی که در اولین جلسه کمیسیون مختلط ایران و ایتالیا انجام گردیده است نمایندگی ایران تمایل خود را مبنی بر دریافت همکاری فنی از دولت ایتالیا در فعالیتهای اقتصادی مربوط به رشته های زیر ابراز داشت:

- موضوع استاندارد
- صنایع نساجی (پنبه ای)
- چینی
- شیشه سازی
- چرم سازی و دباغی
- شراب سازی
- آب میوه گیری و مشروبات غیرالکلی
- جلب سیاحان

مقامات مربوطه ایتالیا با اطلاع از قانون مربوط به جلب و حمایت سرمایه های خارجی در ایران و با توجه به اطمینانی که در این مورد مبنی بر رفتار طبق اصل دول کامله الوداد با سرمایه گذاران ایتالیایی داده شده و همچنین با در نظر گرفتن اینکه دولت ایران عضو اطاق بازرگانی بین المللی پاریس بود و طرفدار کامل کنوانسیون ۱۹۵۸ پاریس می باشد نسبت به سرمایه گذاران ایتالیا در ایران اقدامات مساعد به عمل خواهند آورد.

در اینجا لازم است اعلام نماید که مقامات صنعتی ایتالیا از مراتب مندرجه در بالا اطلاع داشته و هیئت نمایندگی ایتالیا به مقامات صالحه دولت متبوعه خود توصیه خواهد کرد که فوراً هیئتی از مأموران فنی اقتصادی را به ایران اعزام دارند تا درباره بازار ایران و سایر رشته های مربوطه مطالعات لازم را به عمل آورند. پس از انجام مطالعات مذکور چنانچه مقامات صنعتی ایتالیا تشکیل شرکتهای مختلط ایران و ایتالیا و یا سرمایه گذاری به صورتهای دیگر را در ایران امکانپذیر بدانند مقامات ایتالیا با توجه به

مقررات مربوطه در آن کشور که دارای تسهیلات بسیار می باشد همه گونه کمکهای لازم به منظور اجرای این نظر نسبت به مؤسسات داوطلب معمول خواهند داشت. خواهشمند است آقای رئیس وصول این نامه را اعلام فرمایند.»
 خواهشمند است احترامات فائقه این جانب را بپذیرید.
 دکتر ح.ع. غفاری — رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایران

جناب آقای ف لوفارو — رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایتالیا
 تهران

نامه شماره ۹ الف

آقای رئیس

عطف به مذاکراتی که در اولین جلسه کمیسیون مختلط ایران و ایتالیا مخصوصاً درباره همکاری فنی به عمل آمد افتخار دارم جناب عالی را مطمئن سازم که ایتالیا با اعطای بورسهای طویل المدت همان طور که تاکنون می داده است ادامه خواهد داد و حتی چنانچه از طرف دولت ایران پیشنهادات جدیدی بشود ما حاضر هستیم تعداد بورسهای کوتاه مدت جدید (هزینه تحصیلی) را به نفع جوانان ایرانی که مایل باشند برای گذراندن کارآموزی فنی در صنایع و مؤسسات مربوطه ایتالیا به انجام برسانند افزایش دهیم علاوه بر این دولت ایتالیا حاضر است از تاریخ شروع سال تحصیلی ۶۲-۱۹۶۱ به محصلین ایرانی که با هزینه خودشان به ایتالیا می آیند و یا از بورس دولت ایران استفاده می نمایند همکاری و کمکهای فراوانی از قبیل مسکن در محل های مخصوصی که قیمت آن خیلی پایین است و نیز تسهیلات لازم در رشته تحصیلی آنها بیمه بیماری و حوادث با نرخ نازل کارتهای مجازی برای موزه، کنسرت، تأثیر و غیره همچنین قیمتهای دانشجویی نازل و انواع کمکهای دیگر بنماید.

با استفاده از فرصت خوشحال هستم به اطلاع برسانم که شرکت ایتالیایی فیات پیشنهاد نموده است که در مدرسه حرفه ای تورن بیست کارگر انتخاب شده ایرانی را بپذیرد بعلاوه دولت متبوعه این جانب حاضر است که هر نوع کمک فنی لازم را به دانشگاه مشهد به منظور تأسیس دانشکده کشاورزی طبق تقاضای رئیس دانشگاه مشهد از آقای دکتر فونه اولی که از انستیتوی کشاورزی ماورای بحار فلورانس در بازدید مشهد در ماه فوریه ۱۹۶۱ به عمل آورده است بنماید. به محض آنکه پیشنهاد کتبی دولت ایران در این باره با توجه به مذاکرات آقای رئیس دانشگاه مشهد با آقای دکتر فونه اولی واصل شود تصمیمات لازم از طرف دولت ایتالیا اتخاذ خواهد شد.

ف لوفارو — رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایتالیا

جناب آقای دکتر ح.ع. غفاری

رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایران

تهران

نامه شماره ۹ ب

آقای رئیس

محترماً دریافت نامه مورخ امروز شما را که متن آن به قرار زیر است اعلام می دارد و موافقت دولت متبوعه خود را با مندرجات آن تأیید می نماید.

«عطف به مذاکراتی که در اولین جلسه کمیسیون مختلط ایران و ایتالیا مخصوصاً درباره همکاری فنی به عمل آمد افتخار دارم جناب عالی را مطمئن سازم که ایتالیا با اعطای بورسهای طویل المدت همان طور که تاکنون می داده است ادامه خواهد داد و حتی چنانچه از طرف دولت ایران پیشنهادات جدیدی بشود ما حاضر هستیم تعداد بورسهای کوتاه مدت جدید (هزینه تحصیلی) را به نفع جوانان ایرانی که مایل باشند برای گذراندن کارآموزی فنی در صنایع و مؤسسات مربوطه ایتالیا به انجام برسانند افزایش دهیم علاوه بر این دولت ایتالیا حاضر است از تاریخ شروع سال تحصیلی ۶۲-۱۹۶۱ به محصلین ایرانی که با هزینه خودشان به ایتالیا می آیند و یا از بورس دولت ایران استفاده می نمایند همکاری و کمکهای فراوانی از قبیل مسکن در محلهای مخصوصی که قیمت آن خیلی پایین است و نیز تسهیلات لازم در رشته تحصیلی آنها بیمه بیماری و حوادث با نرخ نازل کارتهای مجانی برای موزه، کنسرت، تئاتر و غیره همچنین قیمتهای دانشجویی نازل و انواع کمکهای دیگر بنماید.

با استفاده از فرصت خوشحال هستیم به اطلاع برسانم که شرکت ایتالیایی فیات پیشنهاد نموده است که در مدرسه حرفه ای تورن بیست کارگر انتخاب شده ایرانی را بپذیرد بعلاوه دولت متبوعه این جانب حاضر است که هر نوع کمک فنی لازم را به دانشگاه مشهد به منظور تأسیس دانشکده کشاورزی طبق تقاضای رئیس دانشگاه مشهد از آقای دکتر فونه اولی که از انستیتو کشاورزی ماورای بحار فلورانس در بازدید مشهد در ماه فوریه ۱۹۶۱ به عمل آورده است بنماید. به محض آنکه پیشنهاد کتبی دولت ایران در این باره با توجه به مذاکرات آقای رئیس دانشگاه مشهد با آقای دکتر فونه اولی واصل شود تصمیمات لازم از طرف دولت ایتالیا اتخاذ خواهد شد.

دکتر ح.ع. غفاری رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایران

جناب آقای ف. لوفارو — رئیس هیئت نمایندگی اقتصادی ایتالیا

۶. موافقتنامه فرهنگی

موافقتنامه فرهنگی بین ایران و ایتالیا

نظر به اینکه اعلی حضرت همایون شاهنشاه ایران و مقام ریاست جمهوری ایتالیا علاقه مند به توسعه بیشتر مناسبات بین دو کشور در زمینه فرهنگی و هنری و علمی و فنی می باشند و به منظور تشدید علائق مودت موجود فیما بین دو کشور با تصمیم به عقد موافقتنامه فرهنگی نمایندگان تام الاختیار نامبرده در زیر را بدین منظور تعیین می نمایند:

از طرف اعلی حضرت همایون شاهنشاه ایران:

جناب آقای علی اصغر حکمت وزیر امور خارجه

از طرف رئیس جمهوری ایتالیا:

جناب آقای امینتور فانفانی نخست وزیر و وزیر امور خارجه

نمایندگان مزبور پس از مبادله اختیارنامه های خود که در کمال صحت و اعتبار یافتند به شرح زیر توافق می نمایند.

ماده ۱

طرفین معظمین متعاهدین متعهد می گردند موجبات همکاری مؤثر به منظور ترغیب بسط روابط متقابل فیما بین را در زمینه فرهنگی و ادبی و هنری و علمی و فنی فراهم آورند و خصوصاً تعهد می نمایند مراتب زیر را عملی سازند:

(الف) ایجاد کلیه تسهیلات تام ممکنه جهت مبادله کتب و نشریات و

برنامه های رادیویی

(ب) ترغیب مبادله فیلمهای علمی و تربیتی سینمایی محصول داخلی فیما بین دو

کشور

(ج) تشکیل نمایشگاههای هنری

(د) ترتیب مسافرتهاى دسته جمعی دانشجویان

(ه) ایجاد تسهیلات جهت دانشجویان و محققین و دانشمندان کشور متعاهد به

قسمی که استفاده از مؤسسات هنری و صنایع مستظرفه و اسناد و مدارک مضبوطه و کتابخانه ها و سایر مؤسسات علمی و فنی عمومی تحت شرایطی که اتباع طرف مقابل از آن برخوردارند برای افراد نامبرده در فوق نیز میسر باشد.

ماده ۲

طرفین معظمین متعاهدین مسافرت استادان و فرهنگیان و سخنرانان و نویسندگان و هنرمندان و دانشجویان را به کشور یکدیگر تسهیل خواهند نمود و در حدود مقررات خود و برحسب موارد تصمیماتی به منظور اعطای بورس یا مدد معاش تحصیلی اتخاذ خواهند نمود.

ماده ۳

طرفین معظمین متعاهدین تدابیر مقتضی به منظور ترغیب اتباع و هیئتهای علمی طرف مقابل به تحقیقات در سرزمین خود خصوصاً در رشته باستان شناسی و مطالعات اسلامی اتخاذ خواهند نمود.

ماده ۴

طرفین معظمین متعاهدین سعی خواهند کرد کرسی های تدریس ادبیات فارسی در مؤسسات دانشگاهی ایتالیا و کرسی های تعلیم ادبیات و زبان ایتالیایی در مؤسسات دانشگاهی ایران ایجاد گردد و ضمناً در توسعه کرسی های موجود کوشش شود.

ماده ۵

طرفین معظمین متعاهدین در حدود مقررات قانونی مربوطه خود اهتمام لازم به عمل خواهند آورد که کتب کلاسی منتشره در هریک از دو کشور حاوی اطلاعات نادرست در خصوص تاریخ و تمدن کشور دیگر نباشد.

ماده ۶

طرفین معظمین متعاهدین کلیه اقدامات لازم را به منظور تسهیل امر سیاحت که وسیله مؤثری برای ایجاد تفاهم متقابل بین دو کشور به شمار می رود به عمل خواهند آورد.

ماده ۷

طرفین معظمین متعاهدین شروط و اصول لازم جهت عقد موافقتنامه به منظور معتبر شناختن مدارج تحصیل یکدیگر را اعم از متوسطه و عالییه با در نظر گرفتن مقررات جاریه از طرفین در این خصوص مورد بررسی قرار خواهند داد.

ماده ۸

طرفین معظمین متعاهدین موافقت می نمایند که دانشجویان هریک از دو کشور

در مؤسسات مربوطه ایشان طبق قوانین و مقررات جاریه به مطالعات ادبی و هنری و علمی و فنی بپردازند.

ماده ۹

طرفین معظمین متعاهدین تشکیل مسابقات ورزشی بین دو کشور را تا سرحد امکان مورد تشویق قرار داده و همکاری سازمانهای تربیت بدنی و پشاهنگی فیما بین را تسهیل خواهند نمود.

ماده ۱۰

طرفین معظمین متعاهدین تدابیر لازم را به منظور اجرای مقررات مذکور در فوق اتخاذ و ایجاد مؤسسات و سازمانهای فرهنگی را در قلمرو یکدیگر تسهیل خواهند نمود و مؤسسات مزبور تابع قوانین ملی کشوری که در آن تأسیس می شوند خواهند بود. طرفین معظمین متعاهدین در مورد انتقال حقوق مالکیت اراضی و ابنیه ای که اختصاص به محل مؤسسات فرهنگی دارند متقابلاً معافیت کامل از پرداخت مالیات را تأمین خواهند نمود.

ضمناً طرفین ساختمانهایی را که اختصاص به اداره مؤسسات فرهنگی مزبور دارد از پرداخت مالیات مستقیم و عوارض و هر قبیل مالیات دیگر اعم از اینکه قابل تأدیّه به خزانه دولت یا ادارات و دوائر محلی باشد معاف خواهند نمود. بعلاوه طرفین معظمین متعاهدین اطمینان می دهند که لوازم تحصیلی و علمی و همچنین کتابهایی که برای کار مؤسسات فرهنگی که از طرف هریک از دو دولت در کشور دیگر تأسیس خواهد شد اختصاص دارد از کلیه حقوق گمرکی و هر قبیل عوارض دیگر معاف باشند.

ماده ۱۱

۱. به منظور اجرای این موافقتنامه کمیسیون مختلط دائمی تشکیل می گردد. این کمیسیون مشتمل بر دو شعبه در رم و در تهران خواهد بود و هریک از شعب مزبور دارای یک رئیس و چهار نفر عضو می باشد. دو نفر از اعضا از طرف دولت جمهوری ایتالیا و دو نفر دیگر از طرف دولت شاهنشاهی ایران تعیین می گردند.
۲. یکی از نمایندگان ایتالیا به ریاست شعبه رم و یکی از نمایندگان دولت ایران به ریاست شعبه تهران منصوب خواهد شد.

۳. هریک از شعب لاقبل سالی یک بار بنا به دعوت رئیس شعبه تشکیل جلسه خواهد داد.
۴. هریک از شعب آیین نامه داخلی برای خود تنظیم خواهد نمود.
۵. برنامه کار هریک از شعب حتی الامکان هرساله با تبادل نظر طرفین تهیه خواهد گردید.
۶. هریک از شعب مذکور می تواند تعدادی کارشناس تحت اختیار خود داشته باشد.

ماده ۱۲

این قرارداد سه ماه پس از مبادله اسناد مصوب که در تهران انجام خواهد گرفت به مورد اجرا گذارده خواهد شد.

ماده ۱۳

طرفین معظمین متعاهدین می توانند این موافقتنامه را به اطلاع قبلی سه ماهه فسخ نمایند.

این موافقتنامه در تاریخ هشتم آذرماه یکهزار و سیصد و سی و هفت به دو زبان فارسی و ایتالیایی در دو نسخه تنظیم و در رم به امضا رسید و هر دو متن متساویاً معتبر می باشند.

از طرف اعلی حضرت همایون شاهنشاه ایران
 از طرف ریاست جمهوری ایتالیا
 علی اصغر حکمت
 امینتور فانفانی

۷. موافقتنامه هوایی

۱. متن عهدنامه

موافقتنامه حمل و نقل هوایی بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری ایتالیا

دولت شاهنشاهی ایران

و

دولت جمهوری ایتالیا

نظر به علاقه مشترکی که به انعقاد موافقتنامه‌ای به منظور تأسیس و استقرار سرویسهای هوایی بازرگانی بین قلمروهای خود و ماورای آنها دارند، درباره مواد زیر موافقت نمودند.

ماده ۱

از لحاظ این موافقتنامه

(الف) مقصود از «مقامات هواپیمایی» در مورد دولت ایران، اداره کل هواپیمایی کشوری و هر شخص یا هیئتی است که مجاز باشد وظایف فعلی اداره مذکور را انجام دهد.

و در مورد دولت ایتالیا هیئت بازرسی کل هواپیمایی کشوری و هر شخص یا هیئتی است که مجاز باشد وظایف فعلی بازرسی مذکور را انجام دهد.

(ب) مقصود از «مؤسسه هواپیمایی معینه» مؤسسه هواپیمایی است که یکی از طرفین متعاهدین کتباً به طرف متعاهد دیگر معرفی می نماید که در خط یا خطوطی که در جدول منظم به این موافقتنامه تصریح گردیده است بهره برداری نماید.

(ج) مقصود از «قلمرو» در مورد یک دولت اراضی و آبهای مجاور آن است که تحت حاکمیت یا سیطره یا حمایت یا قیمومیت یا سرپرستی آن دولت باشد.

(د) مقصود از «سرویس هوایی» سرویس هوایی است که طبق برنامه معین به وسیله هواپیما برای حمل و نقل عمومی مسافر یا پست یا بار انجام گیرد.

(هـ) مقصود از «سرویس هوایی بین المللی» سرویس هوایی است که از فراز قلمرو بیش از یک دولت عبور نماید.

(و) مقصود از «توقف به منظورهایی غیر از حمل و نقل» فرود آمدن هواپیما است

برای هر منظوری جز پیاده و سوار کردن مسافر با بارگیری و باراندازی یا تحویل گرفتن و تحویل دادن پست.

ماده ۲

الف) هریک از طرفین متعاهدین به طرف متعاهد دیگر حقوقی به شرح زیر اعطا می‌کند:

۱. پرواز بدون فرودآمدن بر فراز قلمرو طرف متعاهد دیگر.
۲. فرودآمدن در قلمرو طرف متعاهد دیگر به منظورهایی غیر از حمل و نقل
۳. به کار انداختن سرویسهای هوایی بین‌المللی در خطوطی که در جدول منضم به این موافقتنامه تصریح گردیده است.
- ب) و نیز مقرر است که در مناطق جنگ یا مناطقی که در اشغال نظامی است یا مناطقی که جنگ و اشغال نظامی در آن تأثیر داشته است دایر نگاه داشتن این قبیل سرویسها منوط به تصویب مقامات صلاحیت‌دار نظامی خواهد بود.

ماده ۳

سرویس هوایی در یک خط مشخصه توسط مؤسسه هواپیمایی یکی از طرفین متعاهدین هر موقع پس از آنکه مؤسسه هواپیمایی خود را برای آن خط تعیین کند و طرف متعاهد دیگر اجازه مقتضی برای دایر ساختن خطوط مزبور صادر نماید ممکن است افتتاح گردد. طرف متعاهد دیگر تحت شرایط مقرر در ماده چهار این موافقتنامه مکلف خواهد بود بی آنکه تأخیری بی جهت روا دارد این اجازه را بدهد مشروط به اینکه قبل از دریافت اجازه اشتغال به کارهایی که در این موافقتنامه مورد نظر است مؤسسه هواپیمایی معینه برابر مقررات صلاحیت‌دار هواپیمایی طرف مزبور واجد شرایط لازم باشد.

ماده ۴

هریک از طرفین متعاهدین این حق را محفوظ می‌دارد که از دادن اجازه مذکور در ماده سوم این موافقتنامه به مؤسسه هواپیمایی که طرف متعاهد دیگر تعیین نموده خودداری کند یا اجازه را باطل نماید یا شرایطی را که لازم بداند بر مؤسسه یا مؤسسات هواپیمایی تحمیل کند و این در صورتی است که متقاعد نشود که مالکیت عمده و نظارت مؤثر در مؤسسه هواپیمایی مزبور از طرف اتباع طرف متعاهد دیگر اعمال می‌شود یا در صورتی که مؤسسه هواپیمایی مزبور قوانین و مقررات مذکور در ماده پنجم این

موافقتنامه را رعایت نکند یا در صورتی که مؤسسه هواپیمایی مزبور یا دولتی که آن مؤسسه را تعیین نموده است به وجه دیگری از عهده ایفای تعهدات مندرجه در این موافقتنامه یا از عهده اجرای شرایطی بر نیاید که تحت آن شرایط حقوق مزبور طبق این موافقتنامه اعطا گردیده است مشروط به اینکه بدون مشورت قبلی با طرف دیگر شرایطی تحمیل نگردد.

ماده ۵

الف) قوانین و مقررات یکی از طرفین متعاهدین مربوط به اجازه ورود یا عزیمت هواپیماهایی که در سرویسهای هوایی بین المللی اشتغال دارند در قلمرو آن دولت یا مربوط به به کار افتادن و پرواز اینگونه هواپیماها هنگامی که در قلمرو آن دولت باشند شامل هواپیماهای مؤسسه یا مؤسسات هواپیمایی معینه طرف متعاقد دیگر خواهد بود و هواپیماهای مزبور هنگام ورود یا عزیمت از قلمرو طرف متعاقد اول و هنگامی که داخل قلمرو طرف متعاقد اول باشد قوانین و مقررات مزبور را رعایت خواهد نمود.

ب) قوانین و مقررات یکی از طرفین متعاهدین مربوط به اجازه ورود و یا عزیمت مسافری و کارکنان و محمولات هواپیما از قبیل مقررات مربوط به ورود و ترخیص و مهاجرت و گذرنامه و گمرک و قرنطینه در مورد مسافری و کارکنان یا محمولات طرف متعاقد دیگر هنگام ورود یا عزیمت و هنگامی که در قلمرو طرف متعاقد اول باشد از طرف خودشان یا به وسیله نمایندگانشان رعایت خواهند گردید.

ماده ۶

هیچ یک از مقررات این موافقتنامه به نحوی تفسیر و تلقی نخواهد شد که حقوق انحصاری و استثنایی به طرف متعاقد دیگری یا مؤسسات هواپیمایی آن اعطا نماید یا نسبت به مؤسسات هواپیمایی هر کشور دیگری را از دایره شمول خارج ساخته و یا تبعیض آمیز باشد.

ماده ۷

هیچ یک از مقررات این موافقتنامه طوری تفسیر و تلقی نخواهد شد که به مؤسسات هواپیمایی معینه یکی از طرفین متعاهدین در قلمرو طرف متعاقد دیگر حق بدهد در ازای کرایه یا پاداش مسافریا بارپست به مقصد منطقه دیگری در همان قلمرو قبول کند.

ماده ۸

مؤسسه یا مؤسسات هواپیمایی معینه طرفین متعاهدین به طور منصفانه و متساوی فرصت خواهند داشت سرویسهایی را که مورد موافقت قرار گرفته است در خطوط مشخصه بین قلمرو یکدیگر به کار اندازند.

ماده ۹

ضمن دایر شدن سرویسهای مندرجه در این موافقتنامه توسط هریک از طرفین متعاهدین منافع مؤسسات هواپیمایی طرف متعاقد دیگر در نظر گرفته خواهد شد تا نسبت به سرویسهایی که طرف متعاقد دیگر در تمام یا قسمتی از همان خطوط دایر می‌کند تأثیر ناروایی نداشته باشد.

ماده ۱۰

گواهینامه‌های قابلیت پرواز و گواهینامه‌های صلاحیت و پروانه‌هایی را که یکی از طرفین متعاهدین صادر کند یا برای آن اعتبار قائل شود و هنوز به قوت خود باقی باشد طرف متعاقد دیگر برای دایر ساختن خطوط و سرویسهای مندرجه در این موافقتنامه معتبر خواهد شناخت مشروط به اینکه مقرراتی که به موجب آن مقررات اینگونه گواهینامه‌ها یا پروانه‌ها صادر گردیده یا برای آن اعتبار قائل شده است با حداقل موازینی که ممکن است در تعقیب قرارداد هواپیمایی کشوری بین المللی وضع شود برابری کند یا بالاتر باشد. لیکن هریک از طرفین متعاهدین این حق را محفوظ می‌دارد که در مورد پرواز از فراز قلمرو خود از شناختن گواهینامه‌های صلاحیت و پروانه‌های اتباع خود که توسط طرف متعاقد دیگر صادر گردیده است امتناع نماید.

ماده ۱۱

به منظور جلوگیری از اعمال تبعیض آمیز و برای تأمین رفتار متقابل طرفین متعاهدین توافق دارند که مشروط به تشریفات گمرکی حاکم در قلمرو هریک:

(الف) هریک از طرفین متعاهدین ممکن است عوارض عادلانه و معقولی برای استفاده از فرودگاههای عمومی و سایر تسهیلاتی که تحت نظارت خود دارد وصول کند یا اجازه دهد وصول شود. لیکن هریک از طرفین متعاهدین موافقت دارد که این عوارض از عوارضی که هواپیماهای خود آن کشور که در سرویسهای بین المللی مشابهی کار می‌کند، برای استفاده از فرودگاهها و تسهیلات مزبور می‌پردازند بیشتر نخواهد بود.

ب) هواپیماهای مؤسسه معینه یکی از طرفین متعاهدین که در سرویسهای موافقت شده کار می‌کنند، بدون پرداخت عوارض گمرکی و حقوق بازرسی و سایر عوارض مشابه به قلمرو دولت متعاهد دیگر پذیرفته خواهند شد.

ج) سوخت و روغنهای مخصوص چرب کردن و قطعات یدکی و لوازم معمولی و مواد ذخیره‌ای که مؤسسه معینه یکی از طرفین متعاهدین وارد قلمرو طرف متعاهد دیگر نماید و فقط به منظور استفاده هواپیمای مؤسسه مزبور باشد از حقوق گمرکی و عوارض بازرسی و حقوق و عوارض محلی دیگر معاف خواهد بود.

د) سوخت و روغنهای مخصوص چرب کردن و قطعات یدکی و لوازم معمولی که در هواپیماهای یکی از طرفین متعاهدین که مجاز به انجام سرویسهای مندرجه در این موافقتنامه باشد، نگهداشته شود، پس از ورود به قلمرو یا خروج از قلمرو طرف متعاهد دیگر از حقوق گمرکی و عوارض بازرسی و سایر حقوق و عوارض ملی معاف خواهد بود ولو اینکه هواپیمای مذکور آن لوازم را در پروازهای خود در قلمرو طرف متعاهد دیگر مورد استفاده قرار دهد.

ه) سوخت و روغنهای مخصوص چرب کردن و قطعات یدکی و لوازم معمولی و مواد ذخیره‌ای که توسط هواپیمای مؤسسه یکی از طرفین متعاهدین در قلمرو طرف متعاهد دیگر بارگیری شود و در سرویسهای بین‌المللی مورد استفاده قرار گیرد از حقوق گمرکی و عوارض بازرسی و سایر حقوق و عوارض ملی معاف خواهد بود.

و) سوخت و روغنهای مخصوص چرب کردن و لوازم معمولی و قطعات یدکی و مواد ذخیره‌ای هواپیما را که طبق بندهای مذکور در فوق از ماده ۱۱ از هرگونه عوارض و حقوق گمرکی و غیره معاف می‌باشند نمی‌توان بدون اجازه مقامات گمرکی طرف متعاهد دیگر تخلیه نمود. در موردی که مصرف این مواد ممکن نباشد باید آنها را مجدداً صادر نمود و در مدتی که این مواد در انتظار مصرف یا صدور مجدد می‌باشند تحت کنترل مقامات گمرکی قرار خواهند داشت.

ماده ۱۲

الف) هدف اصلی سرویسهایی که طبق مواد ۲ و ۳ دایر می‌گردد عبارت خواهد بود از فراهم آوردن یک ظرفیت کافی با ضریب‌گیری عادلانه برای زمان حال و پیش‌بینی معقوله برای احتیاجات آتی به منظور حمل و نقل مسافریا باریا پست مابین

قلمرو طرف متعاهدی که مؤسسه هواپیمایی را تعیین نموده است و قلمرو طرف متعاهد دیگر.

(ب) بعلاوه مؤسسات هواپیمایی طرفین متعاهدین می‌توانند یک ظرفیت اضافی که بستگی به احتیاجات حمل و نقل هوایی بین قلمرو کشورهای ثالث که فهرست آنها در جدول منضم به این قرارداد تصریح گردیده است و طرف متعاهد دیگر، فراهم سازد. معذک این ظرفیت اضافی نباید از ظرفیتی که در بند (الف) این ماده ذکر گردیده است تجاوز نماید.

(ج) به منظور اجرای عملی این ماده مؤسسات هواپیمایی معینه طرفین متعاهدین جهت حصول توافق با یکدیگر مشورت خواهند کرد. توافقی که به این ترتیب به دست می‌آید جهت تصویب به مقامات هواپیمایی مربوطه تسلیم خواهد شد.

(د) در صورت عدم توافق بین مؤسسات هواپیمایی، مقامات هواپیمایی طرفین متعاهدین، قبل از گشایش سرویسها و تغییرات متعاقب در ظرفیت در مورد اجرای عملی اصول مذکور در بندهای قبلی این ماده راجع به انجام سرویسهای مورد موافقت توسط مؤسسات هواپیمایی معینه در مسیرهای مشخصه در ضمیمه این موافقتنامه بین خود موافقت خواهند نمود.

ماده ۱۳

(الف) نرخهای حمل و نقل در هریک از سرویسهای مورد موافقت به مآخذ عادلانه و با توجه به تمام عوامل مربوطه از جمله جنبه اقتصادی بهره‌برداری و سود عادلانه و خصوصیات سرویس (از قبیل استاندارد سرعت و وسایل رفاه) و در صورت اقتضا نرخهای سایر مؤسسات هواپیمایی در هریک از قسمتهای خطوط مشخصه تعیین خواهد شد. این نرخها طبق بندهای ذیل همین ماده تعیین خواهد گردید.

(ب) نرخهای موضوع بند (الف) این ماده، نسبت به هریک از خطوط مشخصه، در صورت امکان، بین مؤسسات هواپیمایی معینه و در صورتی که مناسب تشخیص داده شود، با مشاورت با سایر مؤسسات هواپیمایی که در تمام یا قسمتی از خطوط مشخصه پرواز می‌کنند، مورد موافقت قرار خواهد گرفت. این توافق با توجه به آیین تعیین نرخ به وسیله انجمن بین‌المللی حمل و نقل هوایی (باتا) به عمل خواهد آمد.

(ج) نرخهایی که به این ترتیب مورد موافقت قرار گرفته باشد، حداقل ۳۰ روز قبل

از موعدی که برای اجرای آنها در نظر گرفته شده است، برای تصویب به مقامات هواپیمایی هریک از طرفین متعاهدین تسلیم خواهد گردید. این مهلت در صورت موافقت مقامات هواپیمایی طرفین قابل تقلیل خواهد بود.

(د) در صورت عدم توافق بین مؤسسات هواپیمایی معینه، مقامات هواپیمایی طرفین متعاهدین برای حل و رفع آن از طریق توافق بین خود کوشش خواهند نمود.

(ه) در صورتی که مقامات هواپیمایی طرفین نتوانند در مورد تصویب هریک از نرخهایی که طبق بند (ج) این ماده قبلاً جهت تصویب به آنها تسلیم شده است یا در مورد تعیین نرخ به موجب بند (د) توافق حاصل نمایند. طبق مفاد ماده ۱۶ قرارداد حاضر رفع اختلاف خواهد شد.

(و) ۱. نرخهایی که از طرف هریک از طرفین متعاهدین مورد موافقت قرار گرفته نشده باشد به موقع اجرا گذارده نخواهد شد، مگر به موجب مقررات ماده ۱۶ موافقتنامه حاضر.

۲. نرخهایی که به موجب مقررات این ماده برقرار می‌گردد تا هنگامی که نرخهای جدیدی طبق مقررات ماده حاضر برقرار شود، قابل اجرا خواهد بود.

ماده ۱۴

مقامات هواپیمایی هریک از طرفین متعاهدین به درخواست مقامات هواپیمایی طرف متعاهد دیگر، اطلاعات و آمار مربوط به حمل و نقل مسافر و بار از طرف مؤسسه هواپیمایی معینه طرف متعاهد اول در سرویسهای مورد موافقت را، به طرف متعاهد دیگر خواهد داد. و مواد اطلاعات و آماری است که معمولاً از طرف مؤسسات هواپیمایی معینه تهیه و به مقامات هواپیمایی دولت متبوعه خود برای انتشار تقدیم می‌گردد. هر نوع اطلاعات اضافی درباره آمار حمل و نقل و مسافر و بار که مقامات هواپیمایی یکی از طرفین متعاهدین از مقامات هواپیمایی طرف متعاهد دیگر بخواهد، پس از تقاضا موضوع بحث و توافق بین طرفین متعاهدین قرار خواهد گرفت.

ماده ۱۵

هرگاه یکی از طرفین متعاهدین مایل به تغییر هریک از مواد این موافقتنامه یا جدول ضمیمه آن باشد ممکن است از طرف متعاهد دیگر در این مورد درخواست مشاوره نماید. این مشاوره که ممکن است بین مقامات هواپیمایی طرفین و از طریق مذاکره یا

مکاتبه صورت گیرد طی مدت ۶۰ روز از تاریخ تقاضا شروع خواهد شد مگر آنکه طرفین متعاهدین هر دو موافقت نمایند که این مدت تمدید گردد. تغییر یا تغییراتی که به این ترتیب حاصل شود پس از آنکه به وسیله تبادل یادداشت سیاسی تأیید گردید به مورد اجرا درخواهد آمد.

ماده ۱۶

الف) هرگاه اختلافی در مورد تفسیر یا اجرای این موافقتنامه بین طرفین متعاهدین پیش آید. طرفین متعاهدین سعی خواهند کرد که در وهله اول اختلاف را از طریق مذاکره مستقیم حل و فصل نمایند.

ب) هرگاه طرفین متعاهدین از طریق مذاکره موفق به حل اختلاف نشوند ممکن است موافقت کنند که اختلاف را برای گزارش مشورتی به شخص یا هیئتی ارجاع نمایند. چنانچه به این ترتیب نیز موافقت حاصل نگردد ممکن است اختلاف بنا بر تقاضای هریک از طرفین به حکمیت هیئتی مرکب از سه داور ارجاع گردد که هریک از طرفین یک داور و داور سوم با توافق دو داور دیگر انتخاب شود.

هریک از طرفین متعاهدین داور خود را در ظرف ۶۰ روز از تاریخ دریافت یادداشت سیاسی طرف دیگر دایر بر تقاضای حکمیت یک داور تعیین خواهد نمود. داور سوم پس از ۶۰ روز از تاریخ تعیین دو داور تعیین خواهد شد. چنانچه هیچ یک از طرفین متعاهدین نتوانند در ظرف مدت مذکور داور خود را تعیین نمایند یا داور سوم در ظرف مدت معین تعیین نگردد، ممکن است به تقاضای هریک از طرفین متعاهدین از رئیس شورای سازمان بین المللی هواپیمایی کشوری درخواست شود که داور سوم یا در صورت لزوم داورانی تعیین نماید. در این صورت داور سوم از اتباع دولت ثالثی خواهد بود و ریاست هیئت داوران را به عهده خواهد داشت.

ماده ۱۷

اگر معاهده یا موافقتنامه عمومی چندجانبه ای درباره حقوق حمل و نقل در سرویسهای مرتب هوایی بین المللی در مورد طرفین متعاهدین لازم الاجرا شود، موافقتنامه حاضر به نحوی اصلاح خواهد شد که با مقررات چنین معاهده یا موافقتنامه ای مطابقت یابد.

ماده ۱۸

این موافقتنامه و کلیه تغییرات و اصلاحات و منضمات آن در سازمان بین المللی هواپیمایی کشوری ثبت خواهد شد.

ماده ۱۹

هر یک از طرفین متعاهدین می توانند در هر موقع قصد خود را دایره فسخ این موافقتنامه به طرف دیگر اعلام نمایند. چنین اطلاعی باید در همان موقع به سازمان بین المللی هواپیمایی کشوری نیز فرستاده شود.

هرگاه چنین اطلاعیه ای صادر شود این موافقتنامه یک سال پس از وصول آن منفسخ خواهد بود مگر آنکه با توافق طرفین متعاهدین اطلاعیه مزبور پیش از انقضای مدت مذکور مسترد گردد. اگر طرف متعاهد دیگر وصول اطلاعیه را اعلام نکند چهارده روز پس از وصول آن به سازمان بین المللی هواپیمایی کشوری، دریافت شده تلقی خواهد گردید.

ماده ۲۰

این موافقتنامه به تصویب طرفین متعاهدین خواهد رسید و از تاریخ مبادله اسناد تصویب که در ... انجام خواهد شد به موقع اجرا گذارده می شود. بنا به مراتب فوق نمایندگان مختار طرفین این موافقتنامه را امضا نموده و به مهر خود ممهور ساختند.

به تاریخ ... در دو نسخه به زبانهای فارسی و ایتالیایی و انگلیسی که هر سه متن متساویاً معتبرند تنظیم گردید. در صورت تردید متن انگلیسی مآخذ خواهد بود. از طرف دولت شاهنشاهی ایران

۲. مسیر خط هوایی بین ایران و ایتالیا

ضمیمه

مسیرهای ایتالیا

۱. نقاطی در ایتالیا - آتن - نیکوزیا - بیروت یا تل آویو - بغداد - تهران و. ۷۷
۲. نقاطی در ایتالیا - آتن - نیکوزیا یا بیروت یا تل آویو - تهران - کراچی - یک نقطه در هند - رانگون - بانکوک - هنگ کنگ - ژاپن و. ۷۷
۳. نقاطی در ایتالیا - آتن - نیکوزیا یا بیروت یا تل آویو - تهران - کراچی - یک نقطه در هند - رانگون - بانکوک - جاکارتا - استرالیا و. ۷۷

مسیرهای ایران

بعداً با توافق طرفین تعیین خواهند شد.

یک — هواپیمایی ایتالیایی تعیین شده از حقوق ترافیک مربوط به قطعاتی از مسیرهای ایتالیای شماره‌های ۱ و ۲ و ۳ که بین ایران از یک سو و کراچی و بغداد از سوی دیگر واقع شده‌اند، استفاده نخواهد کرد.

دو — در صورتی که یک ترتیب و قرار عمومی برای تمام ترافیک قطعات مذکور تعیین شود، در طرح کلی استفاده از حقوق ترافیک بین ایران از یک سو و بیروت و نقاطی در هند از سوی دیگر تجدید نظر خواهد شد.

سه — هریک از هواپیمایی‌های تعیین شده طرفین قرارداد حق دارد یک یا چند نقطه در مسیرهای تعیین شده برای خود را که در قلمرو طرف تعیین کننده هواپیمایی نباشد، حذف کند.

۳. نامه رئیس هیئت نمایندگی ایران به رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا از: رئیس هیئت نمایندگی ایران

عالی جناب

عطف به اصول مذکور در ماده ۱۲ موافقتنامه حمل و نقل هوایی بین دولت جمهوری ایتالیا و دولت ایران که امروز امضا گردید، احتراماً بدین وسیله تفاهم دولت ایران با تفسیر و اجرای اصول مذکور را اشعار می دارد:

الف) دوهیئت نمایندگی دولت جمهوری ایتالیا و دولت ایران موافقت کرده اند که هواپیمایی های معینه طرفین متعاهدین حق خواهند داشت حداقل سرویس را در خطوط مشخصه به کار اندازند.

ب) این حداقل سرویسها در خطوط مشخصه به قرار زیر مورد توافق قرار گرفته اند:

مسیرهای ویژه ایتالیا:

۱.

۲.

۳.

مسیرهای ویژه ایران:

ج) نمایندگان هر دو مقام هواپیمایی موافقت کرده اند که این موافقتنامه از تاریخ تبادل یادداشتهای مربوطه از طرق دیپلماتیک، موقتاً تا تصویب نهایی موافقتنامه، قابل اجرا باشد.

احتراماً از آن جناب تقاضا دارم تأیید فرمایند که مطالب بالا مورد توافق دولت جمهوری ایتالیا است.

امضا

به: رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا

۴. اعلام توافق رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا با نامه رئیس هیئت نمایندگی ایران
از: رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا

عالی جناب

احتراماً عطف به نامه مورخ امروز شما که عین آن ذیلاً نقل می‌گردد:
«عطف به اصول مذکور در ماده ۱۲ موافقتنامه حمل و نقل هوایی بین دولت
جمهوری ایتالیا و دولت ایران که امروز امضا گردید، احتراماً بدین وسیله تفاهم دولت
ایران با تفسیر و اجرای اصول مذکور را اشعار می‌دارد:
(الف) دو هیئت نمایندگی دولت جمهوری ایتالیا و دولت ایران موافقت کرده‌اند
که هواپیمایی‌های معینه طرفین متعاهدین حق خواهند داشت حداقل سرویس را در
خطوط مشخصه به کار اندازند.
(ب) این حداقل سرویسها در خطوط مشخصه به قرار زیر مورد توافق قرار
گرفته‌اند:

مسیرهای ویژه ایتالیا:

۱.

۲.

۳.

مسیرهای ویژه ایران:

(ج) نمایندگان هر دو مقام هواپیمایی موافقت کرده‌اند که این موافقتنامه از تاریخ
تبادل یادداشت‌های مربوطه از طرق دیپلماتیک، موقتاً تا تصویب نهایی موافقتنامه، قابل
اجرا باشد.

احتراماً از آن جناب تقاضا دارم تأیید فرمایند که مطالب بالا مورد توافق دولت
جمهوری ایتالیا است.»

احتراماً تأیید می‌نمایم که مطالب بالا همچنین مورد توافق دولت جمهوری
ایتالیا است.

با تقدیم صمیمانه‌ترین احترامات

امضا

به: رئیس هیئت نمایندگی ایران

۵. نامه رئیس هیئت نمایندگی ایران به رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا

نامه رئیس هیئت نمایندگی ایران

۱. عطف به موافقتنامه حمل و نقل هوایی که امروز بین ایران و ایتالیا پاراف گردید احتراماً به اطلاع می‌رساند که دولت شاهنشاهی ایران موافقت دارد که براساس معامله متقابل مؤسسه هوایی معینه ایتالیا از پرداخت مالیات بر درآمد نسبت به منافع حاصله از کار سرویسهای حمل و نقل هوایی در خطوط مشخصه معاف خواهد بود.
۲. این نامه به انضمام تأیید شما از مدلول آن، جزء لایتنجری موافقتنامه خواهد بود.

رئیس هیئت نمایندگی ایران

به: رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا

۶. اعلام توافق رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا با نامه رئیس هیئت نمایندگی ایران
نامه رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا به رئیس هیئت نمایندگی ایران

عالی جناب

احتراماً نامه مورخ امروز شما که عیناً در ذیل نقل می‌گردد، عطف می‌نماید:

«۱. عطف به موافقتنامه حمل و نقل هوایی که امروز بین ایران و ایتالیا پاراف گردید احتراماً به اطلاع می‌رساند که دولت شاهنشاهی ایران موافقت دارد که بر اساس معامله متقابل مؤسسه هوایی معینه ایتالیا از پرداخت مالیات بر درآمد نسبت به منافع حاصله از کار سرویسهای حمل و نقل هوایی در خطوط مشخصه معاف خواهد بود.

۲. این نامه به انضمام تأیید شما از مدلول آن، جزء لایتنجری موافقتنامه خواهد

بود.»

احتراماً تأیید می‌نماید که مراتب فوق مورد توافق دولت جمهوری ایتالیا نیز قرار

دارد.

رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا

۱ □ مسیر خط هوایی بین ایران و ایتالیا*

ضمیمه

راه هوایی ایران

نقاطی در ایران - بیروت یا استانبول - رم - ژنو - فرانکفورت - هامبورگ - پاریس - لندن و بالعکس

راه هوایی ایتالیا

نقاطی در ایتالیا - بیروت - تهران - کراچی - بمبئی یا دهلی نو - بانکوک به:

(الف) هنگ کنگ - مانیل - توکیو و بالعکس و

(ب) سنگاپور - جاکارتا - مانیل - سیدنی و بالعکس

مؤسسات هواپیمایی معینه هریک از طرفین متعاهدین حق خواهند داشت با استفاده کامل از کلیه حقوق حمل و نقل در خطوط مشخصه بهره برداری نمایند.

مؤسسات هواپیمایی معینه هریک از طرفین متعاهدین حق خواهد داشت یک یا چند نقطه مذکور در خطوط مشخصه را حذف نموده و یا سرویسهای خود را به قلمرو طرف متعاهد دیگر منتهی نمایند.

تغییری در این ضمیمه با موافقت مقامات هواپیمایی طرفین متعاهدین انجام خواهد گرفت. این تغییرات ممکن است توسط مؤسسات هواپیمایی معینه پس از مشاوره و به منظور حصول موافقت بین طرفین پیشنهاد گردد.

۵ به دلیل اینکه متن موافقتنامه هوایی مورخ ۶ فوریه ۱۹۶۷ کاملاً شبیه به متن موافقتنامه هوایی مورخ ۸ ژوئیه ۱۹۶۳ است از درج مجدد آن صرف نظر شد.

نماینده‌گی ایتالیا مشکلی را که در اثر حکم شماره ۱۱۹۲۱ مورخ ۴ ژوئیه ۱۹۶۵ صادره از طرف دولت ایران مبنی بر قائل شدن تخفیف قابل توجهی در نرخهای موجود بین ایران و ایتالیا برای طبقات مختلفی از مردم پیش آمده است مطرح ساخته و یادداشتهای ضمیمه را برای مبادله و نهایتاً حل این مشکل تسلیم نموده است. نماینده‌گی ایران اظهار داشت که فعلاً در وضعی نیست که بتواند مسئله را مورد بحث و بررسی قرار دهد و اعلام داشت که مشکل را به نظر دولت ایران خواهد رسانید و همچنین تصریح نمود که هم‌اکنون این مسئله را به منظور تغییر در تخفیفات قائل شده در حکم مذکور و همچنین تقلیل تعداد طبقاتی که از آن بهره‌مند می‌شوند، مورد بررسی قرار داده است.

نماینده‌گی ایتالیا همچنین اظهار داشت که مسئله تعیین نرخ بین دو کشور امری دوجانبه است و هیچ‌یک از طرفین با توجه به موافقتنامه پاراف شده و اصول جاری حق حاکمیت نمی‌تواند تصمیم یکجانبه اتخاذ نمایند. در نتیجه نرخهای مورد استفاده بین دو کشور باید مورد موافقت طرفین قرار گیرد.

هیئت نماینده‌گی ایران بیانات نماینده‌گی ایتالیا را یادداشت و تعهد نمود موضوع را به نظر دولت ایران برساند.

رم ۶ فوریه ۱۹۶۷

رئیس هیئت نماینده‌گی ایتالیا

رئیس هیئت نماینده‌گی ایران

۳ □ تذکاریه راجع به موافقتنامه هوایی

تذکاریه

بین دو هیئت نمایندگی موافقت شد که سرویسهای مورد نظر در ضمیمه این موافقتنامه که امروز پاراف گردید، از همین امروز به طور موقت توسط مؤسسات هواپیمایی مشخصه مورد عمل قرار گیرد.

رم ۶ فوریه ۱۹۶۷

رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا

رئیس هیئت نمایندگی ایران

۴ □ نامه رئیس هیئت نمایندگی ایران به رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا

نامه رئیس هیئت نمایندگی ایران

«عطف به اصول مذکور در ماده ۱۲ موافقتنامه حمل و نقل هوایی بین ایران و ایتالیا که امروز پارانف گردید احتراماً بدین وسیله تفاهم هیئت نمایندگی ایران را نسبت به تفسیر و اجرای اصول مذکور اشعار می دارد:

الف) نمایندگی های دولت جمهوری ایتالیا و دولت شاهنشاهی ایران موافقت کرده اند که سرویسهای هواپیمایی معینه طرفین متعاهدین حق خواهند داشت حداقل سرویس را در خطوط مشخصه به کار اندازند.

ب) موافقت شده است که این حداقل سرویس در خطوط مشخصه ایران و ایتالیا که در ضمیمه موافقتنامه حاضر به آنها اشاره گردید دو سرویس هفتگی با هواپیماهای نوع د.ث. ۸- بوئینگ ۷۲۷ یا انواع مشابه آن خواهد بود.

ج) برای افزایش های بعدی در ظرفیت مؤسسات هواپیمایی معینه طرفین توافق خواهند نمود این توافق برای تصویب به مقامات هواپیمایی مربوطه تسلیم خواهد گردید.

د) مواد فوق الذکر توافقهایی را که بین مؤسسات هواپیمایی معینه حاصل شده است منعکس می سازد و جایگزین کلیه موافقتنامه ها و ترتیباتی است که قبلاً در مورد تعداد پرواز و ظرفیت و همچنین ترتیباتی که راجع به اعمال حقوق حمل و نقل مورد استفاده مؤسسات هواپیمایی معینه طرفین متعاهدین به عمل آمده است، خواهد بود.

احتراماً از آن جناب تقاضا دارم تأیید فرمایند که مطالب فوق الذکر مورد توافق هیئت نمایندگی ایتالیایی باشد.»

رئیس هیئت نمایندگی ایران

رم ۶ فوریه ۱۹۶۷

به: رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا

۵ □ اعلام توافق رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا با نامه رئیس هیئت نمایندگی ایران
نامه رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا به رئیس هیئت نمایندگی ایران
احتراماً عطف به نامه مورخ امروز شما که عین آن ذیلاً نقل می‌گردد:
«عطف به اصول مذکور در ماده ۱۲ موافقتنامه حمل و نقل هوایی بین ایران و
ایتالیا که امروز پاراف گردید احتراماً بدین وسیله تفاهم هیئت نمایندگی ایران را نسبت
به تفسیر و اجرای اصول مذکور اشعار می‌دارد:
الف) نمایندگی‌های دولت جمهوری ایتالیا و دولت شاهنشاهی ایران موافقت
کرده‌اند که سرویسهای هواپیمایی معینه طرفین متعاهدین حق خواهند داشت حداقل
سرویس را در خطوط مشخصه به کار اندازند.
ب) موافقت شده است که این حداقل سرویس در خطوط مشخصه ایران و ایتالیا
که در ضمیمه موافقتنامه حاضر به آنها اشاره گردید دو سرویس هفتگی با هواپیماهای نوع
د.ث. ۸- بوئینگ ۷۲۷ یا انواع مشابه آن خواهد بود.
ج) برای افزایشهای بعدی در ظرفیت مؤسسات هواپیمایی معینه طرفین توافق
خواهند نمود این توافق برای تصویب به مقامات هواپیمایی مربوطه تسلیم خواهد گردید.
د) مواد فوق‌الذکر توافقهایی را که بین مؤسسات هواپیمایی معینه حاصل شده
است منعکس می‌سازد و جایگزین کلیه موافقتنامه‌ها و ترتیباتی است که قبلاً در مورد
تعداد پرواز و ظرفیت و همچنین ترتیباتی که راجع به اعمال حقوق حمل و نقل مورد
استفاده مؤسسات هواپیمایی معینه طرفین متعاهدین به عمل آمده است، خواهد بود.
احتراماً از آن جناب تقاضا دارم تأیید فرمایند که مطالب فوق‌الذکر مورد توافق
هیئت نمایندگی ایتالیا می‌باشد.»
احتراماً تأیید می‌نمایم که مطالب فوق‌الذکر همچنین مورد توافق هیئت
نمایندگی ایتالیا می‌باشد.

رم ۶ فوریه

رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا

۶ □ نامه رئیس هیئت نمایندگی ایران به رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا

نامه رئیس هیئت نمایندگی ایران

۱. عطف به موافقتنامه حمل و نقل هوایی که امروز بین ایران و ایتالیا پاراف گردید احتراماً به اطلاع می‌رساند که دولت شاهنشاهی ایران موافقت دارد که براساس معامله متقابل مؤسسه هوایی معینه ایتالیا از پرداخت مالیات بر درآمد نسبت به منافع حاصله از کار سرویسهای حمل و نقل هوایی در خطوط مشخصه معاف خواهد بود.

۲. این نامه به انضمام تأیید شما از مدلول آن، جزء لایتنجری موافقتنامه خواهد بود.

رئیس هیئت نمایندگی ایران

رم ۶ فوریه ۱۹۶۷

به: رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا

[پی‌نوشت: کپی نامه امضا شده در تاریخ ۸ ژوئیه ۱۹۶۳]

۷ □ اعلام توافق رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا با نامه رئیس هیئت نمایندگی ایران
نامه رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا به رئیس هیئت نمایندگی ایران

عالی جناب

احتراماً به نامه مورخ امروز شما که عیناً در ذیل نقل می‌گردد، عطف می‌نماید:
«۱». عطف به موافقتنامه حمل و نقل هوایی که امروز بین ایران و ایتالیا پاراف
گردید احتراماً به اطلاع می‌رساند که دولت شاهنشاهی ایران موافقت دارد که بر اساس
معامله متقابل مؤسسه هوایی معینه ایتالیا از پرداخت مالیات بر درآمد نسبت به منافع
حاصله از کار سرویسهای حمل و نقل هوایی در خطوط مشخصه معاف خواهد بود.
۲. این نامه به انضمام تأیید شما از مدلول آن، جزء لایتنجری موافقتنامه خواهد
بود.»
احتراماً تأیید می‌نماید که مراتب فوق مورد توافق دولت جمهوری ایتالیا نیز قرار
دارد.

رم — ۶ فوریه ۱۹۶۷

رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا

[پی‌نوشت:] کپی نامه امضا شده در تاریخ ۸ ژوئیه ۱۹۶۳.

۸ □ نامه رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا به رئیس هیئت نمایندگی ایران
نامه رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا

عالی جناب

عطف به اصول مذکور در ماده ۱۳ موافقتنامه حمل و نقل هوایی بین دولت جمهوری ایتالیا و دولت ایران که امروز پاراف شد و عطف به حکم شماره ۱۱۹۲۱ مورخ ۴ ژوئیه ۱۹۶۵ صادره از طرف دولت ایران- دولت جمهوری ایتالیا مایل است که این حکم هرچه زودتر لغو گردد.

چنانچه دولت ایران قادر به انجام آن نباشد دولت جمهوری ایتالیا تقاضا دارد که دولت ایران متعهد شود که اعتبار حکم فوق الذکر را ماورای دوره اعتبار فعلی تمدید ننماید.

ضمناً دولت جمهوری ایتالیا تقاضا دارد که دولت ایران اقدامات محلی لازم را جهت جلوگیری از افزایش طبقات منتفعه از حکم مذکور مبذول دارد. احتراماً تقاضا دارد تأیید فرمایید که مراتب فوق مورد تأیید دولت ایران می باشد. با تقدیم احترام

به: رئیس هیئت نمایندگی ایران

۹ □ اعلام توافق رئیس هیئت نمایندگی ایران با نامه رئیس هیئت نمایندگی ایتالیا

عالی جناب

احتراماً به نامه مورخ امروز شما که عیناً در ذیل نقل می‌گردد، عطف می‌نماید:

«عطف به اصول مذکور در ماده ۱۳ موافقتنامه حمل و نقل هوایی بین دولت جمهوری ایتالیا و دولت ایران که امروز پاراف شد و عطف به حکم شماره ۱۱۹۲۱ مورخ ۴ روثیه ۱۹۶۵ صادره از طرف دولت ایران، دولت جمهوری ایتالیا مایل است که این حکم هرچه زودتر لغو گردد.

چنانچه دولت ایران قادر به انجام آن نباشد دولت جمهوری ایتالیا تقاضا دارد که دولت ایران متعهد شود که اعتبار حکم فوق‌الذکر را ماورای دوره اعتبار فعلی تمدید ننماید.

ضمناً دولت جمهوری ایتالیا تقاضا دارد که دولت ایران اقدامات محلی لازم را جهت جلوگیری از افزایش طبقات منتفعه از حکم مذکور مبذول دارد. احتراماً تقاضا دارد تأیید فرمایید که مراتب فوق مورد تأیید دولت ایران می‌باشد.»

احتراماً تأیید می‌نماید که مراتب فوق مورد توافق دولت ایران می‌باشد.

با تقدیم احترام

۸. نامه‌های متبادل راجع به لغو روادید

۱. نامهٔ سفیر ایتالیا به وزیر امور خارجهٔ ایران

تهران — ۲۸ ژوئن ۱۹۶۹

آقای وزیر

افتخار دارد به استحضار برساند که دولت ایتالیا مایل است به منظور تسهیل رفت و آمد اتباع دو دولت بین ایتالیا و ایران با دولت ایران موافقتنامهٔ لغو متقابل روادید به شرح زیر منعقد نماید:

۱. اتباع ایتالیا می‌توانند بدون در نظر گرفتن مبدأ حرکت و به منظور اقامت حداکثر ۹۰ روز با در دست داشتن گذرنامهٔ معتبر ملی خود بدون روادید به سرزمین ایران وارد شده از آن خارج شوند.

۲. اتباع ایتالیا که مایل به اقامت بیش از ۹۰ روز در ایران بوده و یا قصد اشتغال به فعالیتهای انتفاعی در این کشور را دارند باید قبلاً از مقامات سیاسی و یا کنسولی صالحه روادید اخذ نمایند (این روادید مجانی خواهد بود).

۳. اتباع ایران می‌توانند بدون در نظر گرفتن مبدأ حرکت و به منظور اقامت حداکثر ۹۰ روز با در دست داشتن گذرنامهٔ معتبر ملی خود بدون روادید به سرزمین ایتالیا وارد شده و از آن خارج شوند.

۴. اتباع ایران که مایل به اقامت بیش از ۹۰ روز در ایتالیا بوده و یا قصد اشتغال به فعالیتهای انتفاعی در این کشور را دارند باید قبلاً از مقامات سیاسی و یا کنسولی صالحه روادید اخذ نمایند (این روادید مجانی خواهد بود).

۵. اتباع ایتالیا و ایران که با رعایت مقررات حسب مورد مقیم سرزمین ایران یا ایتالیا باشند، می‌توانند در مدت اعتبار مدارک اقامت و با در دست داشتن گذرنامهٔ معتبر ملی خود بدون روادید، کشور محل اقامت خود را ترک نموده و به آن مراجعت نمایند.

۶. مقامات صالحهٔ ایتالیا و ایران این حق را برای خود محفوظ می‌دارند که از ورود افرادی که نامطلوب تلقی می‌نمایند به سرزمین خود جلوگیری به عمل آورند.

۷. مقامات صالحهٔ ایتالیا و ایران متعهد می‌شوند دارندگان مدارک صادره از

طرف هریک از آنان و مذکور در مواد ۱ و ۳ را در هر موقع و بدون تشریفات به سرزمین خود بپذیرند حتی در موردی که تابعیت این اشخاص محل تردید باشد.

۸. بجز در موارد مشروحه در فوق، قوانین و مقررات معتبر هریک از دو کشور ناظر به ورود و اقامت موقت و یا دائم خارجیان در ایتالیا و ایران و همچنین اشتغال به فعالیتهای انتفاعی حسب مورد قابل اجرا خواهد بود.

۹. مقامات صالحه ایتالیا و ایران این حق را برای خود محفوظ می دارند که اجرای مقررات مواد یک تا شش و ماده هشت را نسبت به اتباع طرف متعاقد دیگر در مواردی که امنیت و نظم عمومی و یا بهداشت عمومی ایجاب نماید موقتاً معلق سازند. در این صورت تعلیق مقررات بلافاصله از طریق سیاسی و در صورت امکان پس از تفاهم قبلی اعلام خواهد شد. رفع تعلیق مقررات نیز به همین طریق اعلام خواهد گردید. چنانچه پیشنهاد فوق مورد موافقت دولت شاهنشاهی ایران قرار گیرد، دوستدار افتخار دارد پیشنهاد نماید که این نامه و جواب موافق آن جناب به منزله موافقتنامه ای بین دو دولت در این مورد تلقی گردد.

این موافقتنامه که مدت آن نامحدود است، از تاریخ اول اوت ۱۹۶۹ لازم الاجرا خواهد بود و با اخطار قبلی سه ماهه از جانب هریک از دو دولت قابل فسخ می باشد.

ژیرولامو پینیاتی

سفیر ایتالیا - تهران

به عالی جناب: آقای اردشیر زاهدی

وزیر امور خارجه ایران - تهران

۲. اعلام توافق وزیر امور خارجه ایران با نامه سفیر ایتالیا

شماره ۱۸/۱۸۵۳

تاریخ ۱۳۴۸/۴/۷

آقای سفیر

دوستدار افتخار دارد وصول نامه امروز آن جناب را به شرح زیر:

«آقای وزیر

افتخار دارد به استحضار برساند که دولت ایتالیا مایل است به منظور تسهیل رفت و آمد اتباع دو دولت بین ایتالیا و ایران با دولت ایران موافقتنامه لغو متقابل روادید به شرح زیر منعقد نماید:

۱. اتباع ایتالیا می توانند بدون در نظر گرفتن مبدأ حرکت و به منظور اقامت حداکثر ۹۰ روز با در دست داشتن گذرنامه معتبر ملی خود بدون روادید به سرزمین ایران وارد شده و از آن خارج شوند.

۲. اتباع ایتالیا که مایل به اقامت بیش از ۹۰ روز در ایران بوده و یا قصد اشتغال به فعالیتهای انتفاعی در این کشور را دارند باید قبلاً از مقامات سیاسی و یا کنسولی صالحه روادید اخذ نمایند (این روادید مجانی خواهد بود).

۳. اتباع ایران می توانند بدون در نظر گرفتن مبدأ حرکت و به منظور اقامت حداکثر ۹۰ روز با در دست داشتن گذرنامه معتبر ملی خود بدون روادید به سرزمین ایتالیا وارد شده و از آن خارج شوند.

۴. اتباع ایران که مایل به اقامت بیش از ۹۰ روز در ایتالیا بوده و یا قصد اشتغال به فعالیتهای انتفاعی در این کشور را دارند باید قبلاً از مقامات سیاسی و یا کنسولی صالحه روادید اخذ نمایند (این روادید مجانی خواهد بود).

۵. اتباع ایتالیا و ایران که با رعایت مقررات حسب مورد مقیم سرزمین ایران یا ایتالیا باشند، می توانند در مدت اعتبار مدارک اقامت و با در دست داشتن گذرنامه معتبر ملی خود بدون روادید، کشور محل اقامت خود را ترک نموده و به آن مراجعت نمایند.

۶. مقامات صالحه ایتالیا و ایران این حق را برای خود محفوظ می دارند که از ورود افرادی که نامطلوب تلقی می نمایند به سرزمین خود جلوگیری به عمل آورند.

۷. مقامات صالحه ایتالیا و ایران متعهد می شوند دارندگان مدارک صادره از طرف هریک از آنان و مذکور در مواد ۱ و ۳ را در هر موقع و بدون تشریفات به سرزمین خود بپذیرند، حتی در موردی که تابعیت این اشخاص محل تردید باشد.
۸. بجز در موارد مشروحه در فوق، قوانین و مقررات معتبر هریک از دو کشور ناظر به ورود و اقامت موقت و یادائم خارجیان در ایتالیا و ایران و همچنین اشتغال به فعالیتهای انتفاعی حسب مورد قابل اجرا خواهد بود.
۹. مقامات صالحه ایتالیا و ایران این حق را برای خود محفوظ می دارند که اجرای مقررات مواد یک تا شش و ماده هشت را نسبت به اتباع طرف متعاقد دیگر در مواردی که امنیت و نظم عمومی و یا بهداشت عمومی ایجاب نماید موقتاً معلق سازند. در این صورت تعلیق مقررات بلافاصله از طریق سیاسی و در صورت امکان پس از تفاهم قبلی اعلام خواهد شد. رفع تعلیق مقررات نیز به همین طریق اعلام خواهد گردید.
- چنانچه پیشنهاد فوق مورد موافقت دولت شاهنشاهی ایران قرار گیرد، دوستدار افتخار دارد پیشنهاد نماید که این نامه و جواب موافق آن جناب به منزله موافقتنامه ای بین دو دولت در این مورد تلقی گردد.
- این موافقتنامه که مدت آن نامحدود است، از تاریخ اول اوت ۱۹۶۹ لازم الاجرا خواهد بود و با اخطار قبلی سه ماهه از جانب هریک از دو دولت قابل فسخ می باشد.»
- و موافقت کامل دولت متبوع خود را نسبت به آن اعلام نماید.
- موقع را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می شمارد.
- وزیر امور خارجه — اردشیر زاهدی

جناب آقای ژیرولامو پینیاتی
سفیر ایتالیا — تهران

۹. یادداشتهای متبادل درخصوص معافیت متقابل مالیاتی شرکتهای هواپیمایی

۱. نامهٔ سفیر ایتالیا به وزارت امور خارجه

یادداشت مورخ ۲۹ سپتامبر ۱۹۶۹ سفارت ایتالیا به وزارت امور خارجه

شماره ۰۰۳۳۰۵/۲۱۸

یادداشت شفاهی

سفارت ایتالیا در تهران تعارفات خود را به وزارت امور خارجه اظهار و احتراماً مراتب ذیل را پیشنهاد می‌نماید:

به موجب قانون مالیات بر درآمد مورخ ۲۸ اسفند ۱۳۴۵ (۱۹ مارس ۱۹۶۷) دولت ایران می‌تواند به شرط عمل متقابل، شرکتهای خارجی هواپیمایی در ایران را از پرداخت مالیات بر درآمد، معاف نماید.

در واقع تاکنون پرداخت چنین مالیاتی از شرکت هواپیمایی ایتالیایی «آلیتالیا» از طرف دولت ایران تقاضا نشده است.

همچنین تاکنون دولت ایتالیا پرداخت مالیات بر درآمد را از شرکت هواپیمایی ایران سرویس هوایی* تا سال ۱۹۶۲ و اکنون شرکت هواپیمایی ملی ایران** که پروازهایی به ایتالیا داشته و دارد را تقاضا نکرده است.

به این ترتیب عملاً شرط عمل متقابل برقرار شده و چون دولت ایتالیا مصمم بر تمامیت آن در آینده نیز می‌باشد، لذا سفارت ایتالیا در تهران از وزارت امور خارجه تقاضا دارد این معامله متقابل عملاً برقرار شود و تمایل دولت ایران به حفظ معافیههای مندرجه در قانون مورخ ۲۸ اسفند ۱۳۴۵ به نفع شرکت هواپیمایی ایتالیایی «آلیتالیا» را تأیید نماید.

اگر وزارت امور خارجه شاهنشاهی با مراتب فوق موافقت دارد، سفارت ایتالیا افتخار دارد پیشنهاد نماید این یادداشت و یادداشت جوابیهٔ وزارت امور خارجه به منزله

* Persian Air Services

** Iran National Airlines

یک موافقت موقت بین دو دولت تا انعقاد یک موافقتنامه عمومی اجتناب از اخذ مالیات
مضاعف تلقی گردد.

موقع را برای تجدید احترامات فائمه مغتنم می شمارد.

تهران، ۲۹ سپتامبر ۱۹۶۹

مهر سفارت ایتالیا در تهران

۲. اعلام توافق وزارت امور خارجه ایران با نامه سفیر ایتالیا

شماره ۳۸۱۳/۱۸

تاریخ ۱۳۴۸/۷/۱۵

یادداشت

وزارت امور خارجه شاهنشاهی تعارفات خود را به سفارت ایتالیا اظهار و احتراماً عطف به یادداشت شماره ۰۰۳۳۰۵/۲۱۸ مورخ ۲۹ سپتامبر ۱۹۶۹ راجع به معافیت متقابل شرکتهای هواپیمایی ایرانی و ایتالیایی از پرداخت مالیات بر درآمد در خاک یکدیگر، اشعار می دارد:

به موجب قانون مالیاتهای مستقیم مصوب ۲۸ اسفند ۱۳۴۵ (۱۹ مارس ۱۹۶۷) می توان مؤسسات هواپیمایی خارجی را به شرط رعایت عمل متقابل از پرداخت مالیات بر درآمد در ایران معاف نمود و عملاً نیز دولت شاهنشاهی ایران تاکنون پرداخت مالیات مزبور را از شرکتهای هواپیمایی ایتالیایی مطالبه ننموده است.

از طرف دیگر به طوری که ضمن یادداشت فوق الاشعار اعلام می فرمایند دولت ایتالیا که تاکنون از شرکتهای هواپیمایی ایرانی مالیات بر درآمد مطالبه ننموده است مصمم می باشد در آتی نیز کماکان به عدم مطالبه مالیات مزبور از شرکتهای فوق ادامه دهد.

بنابراین چون شرط معامله متقابل مندرج در قانون مالیاتهای مستقیم ایران بدین ترتیب عملاً احراز شده می باشد، لذا مادامی که شرط مذکور در این مورد از طرف دولت ایتالیا مرعی باشد مؤسسات هواپیمایی ایتالیایی کمافی السابق در ایران از پرداخت مالیات بر درآمدهای حاصل از حمل و نقل کالا و مسافر از ایران معاف خواهند بود.

موقع را برای تجدید احترامات فائقه مغتنم می شمارد.

سفارت ایتالیا — تهران

۱۰. موافقتنامه علمی و فنی

موافقتنامه همکاری علمی و فنی

دولت شاهنشاهی ایران

و

دولت جمهوری ایتالیا

نظر به علاقه‌ای که به توسعه همکاری علمی و فنی بین دو کشور دارند، در موارد ذیل توافق نمودند:

ماده ۱

طرفین متعهدین تعهد می‌نمایند که تحقق برنامه‌های همکاری علمی و فنی را با توجه به هدفهای عمران اقتصادی و اجتماعی ایران تشویق و تسهیل نمایند، و در اجرای موافقتنامه حاضر که اساس کار قرار خواهد گرفت، موضوع و شرایط همکاری فیما بین را به وسیله ترتیبات تکمیلی تعیین کنند.

ماده ۲

در چارچوب همکاری علمی و فنی پیش‌بینی شده در ماده ۱، دولت جمهوری ایتالیا تعهد می‌نماید که بنا به تقاضای دولت شاهنشاهی ایران امور ذیل را تسهیل نماید: الف) اعطای بورسهای تحصیلی و کارآموزی تخصصی، طبق شرایطی که با توافق طرفین تعیین خواهد شد.

ب) اعزام کارشناس و معلم و تکنسینهای ایتالیایی

ج) اعزام داوطلبان خدمات کشوری

د) تهیه مطالعات و طرحهایی که ممکن است به عمران اقتصادی و اجتماعی ایران کمک نماید.

ه) هر نوع همکاری علمی و فنی دیگری که بین دو طرف توافق گردد.

ماده ۳

حقوق کارشناسان و معلمان و تکنسینهایی که طبق ماده ۲ مأمور خدمت در ایران می‌شوند جزئاً یا کلاً به عهده دولت جمهوری ایتالیا خواهد بود. نحوه تقسیم تعهدات دو دولت به وسیله ترتیبات خاصی تعیین خواهد شد.

ماده ۴

دولت شاهنشاهی ایران تعهد می‌کند تدابیر لازمه را اتخاذ نماید تا کارشناسان و معلمین و تکنسینهایی که طبق ماده ۲ به ایران فرستاده می‌شوند بعد از مدت معینی جای خود را به ایرانیان واجد شرایط بسپارند. از این نظر دولت شاهنشاهی ایران مراقبت خواهد کرد که تعداد کافی از اتباع ایران به همکاری با کارشناسان و معلمین و تکنسینهای ایتالیایی گمارده شوند تا از میان آنان افرادی که باید جانشین متخصصین و معلمین و تکنسینها گردند انتخاب و تحت تعلیم قرار گیرند.

ماده ۵

دولت شاهنشاهی ایران اموالی را که دولت جمهوری ایتالیا در چارچوب موافقتنامه حاضر اعطا می‌نماید از هر نوع حقوق وارداتی و سایر هزینه‌های مالیاتی معاف خواهد داشت.

ماده ۶

دولت شاهنشاهی ایران اثاثیه منزل و لوازم شخصی متعلق به افرادی که در چارچوب موافقتنامه حاضر به ایران اعزام می‌شوند و خانواده آنها را که برای استقرار اولیه به ایران وارد می‌نمایند از هر نوع حقوق گمرکی و سایر عوارض مربوط به ورود یا خروج کالا و هر نوع مالیات دیگر معاف می‌نماید مشروط بر اینکه اثاثیه و لوازم شخصی مذکور با احتیاجات افراد مزبور در مدت خدمت آنان متناسب باشد. این معافیت بالاخص شامل یک دستگاه اتومبیل خواهد بود که متخصصین و معلمین و تکنسینهای ایتالیایی برای استفاده شخصی به ایران وارد می‌نمایند. بعلاوه افرادی که در چارچوب موافقتنامه حاضر به ایران فرستاده می‌شوند از پرداخت مالیات در ایران نسبت به حقوق و مواجب و سایر مزایایی که به عهده دولت جمهوری ایتالیا است معاف می‌باشند.

به طور کلی دولت شاهنشاهی ایران در مورد افراد ایتالیایی که در چارچوب موافقتنامه حاضر قرار می‌گیرند و نیز خانواده و اموال و وجوه و حقوق آنان، لااقل مقررات آیین‌نامه قانونی مورخ ۲۳ تیرماه ۱۳۴۵ (۱۴ ژوئیه ۱۹۶۶) ناظر بر مزایا و معافیت‌های کارشناسان خارجی را که در اجرای تبصره ۳۷ قانون بودجه سال ۱۳۴۴ تنظیم شده است، یا قوانین و مقررات مساعدتری را که ممکن است بعد از امضای موافقتنامه حاضر وضع گردد اجرا می‌نماید. افراد مذکور می‌توانند در پایان مأموریت خود وجوهی را که به

ریال از طرف ادارات ایرانی استفاده کننده از خدمات آنان پرداخته شده است، آزادانه انتقال دهند.

امور مربوط به تعیین میزان و ترتیب پرداخت مال الاجاره متناسب جهت اشخاص مذکور و خانواده آنها و همچنین امور مربوط به هزینه ها و فوق العاده های مسافرتها رسمی و سایر حق الزحمه های اضافی از طریق ترتیبات خاص معین خواهد شد.

ماده ۷

به منظور اجرای موافقتنامه حاضر دو دولت تصمیم گرفته اند یک کمیسیون مختلط مرکب از نمایندگان خود به وجود آورند. کمیسیون مزبوره تدابیری را که از نظر اجرای موافقتنامه حاضر مقتضی بداند جهت تصویب به دو دولت تسلیم خواهد کرد.

ماده ۸

موافقتنامه حاضر پانزده روز بعد از مبادله اسناد تصویب به مرحله اجرا درخواهد آمد و مدت دو سال معتبر خواهد بود و بعداً به طور ضمنی برای دوره های جدید دوساله تمدید خواهد شد مگر اینکه یکی از طرفین متعاهدین آن را با اخطار کتبی ششماهه فسخ نماید. در چنین حالتی طرفین از طریق ترتیبات خاصی نسبت به اموری که انجام آن در چارچوب موافقتنامه حاضر شروع شده است، تصمیم خواهند گرفت.

تهران به تاریخ ۱۷ سپتامبر ۱۹۷۰ برابر ۲۶ شهریور ۱۳۴۹ در دو نسخه به زبانهای فارسی و ایتالیایی و فرانسه تنظیم شد. در صورت بروز اختلاف در تفسیر متن فرانسه مناط اعتبار خواهد بود.

از طرف دولت شاهنشاهی ایران

امضا

امضا

از طرف دولت جمهوری ایتالیا

۱۱. صورت جلسه اولین اجلاس کمیسیون مشترک فرهنگی، علمی و فنی

صورت جلسه اولین اجلاس کمیسیونهای مختلط مأمور رسیدگی در مورد اجرای موافقتنامه فرهنگی و موافقتنامه همکاری علمی و فنی بین ایران و ایتالیا، با حضور کلیه اعضا کمیسیونهای مختلط پیش‌بینی شده در ماده ۱۱ موافقتنامه فرهنگی بین ایران و ایتالیا مورخ ۲۹ نوامبر ۱۹۵۸ و در ماده ۷ موافقتنامه همکاری علمی و فنی مورخ ۱۷ سپتامبر ۱۹۷۰ بین ایران و ایتالیا در تاریخ ۲ تا ۷ مه ۱۹۷۲ در تهران تشکیل گردیده و برنامه مبادلات فرهنگی و همکاری علمی و فنی که برای دو سال معتبر می‌باشد را تنظیم نمودند.

الف) همکاری بین دانشگاهها

۱. طرفین موضوع مبادلات اساتید که به موجب موافقتنامه‌های خاص منعقد بین دانشگاههای کشورهای آنها انجام می‌شود را با رضایت در مد نظر گرفتند. آنها تمایل خود را به تداوم و تشدید این قبیل مبادلات اظهار و تعهد نمودند که با تمام وسایلی که در اختیار دارند زمینه مساعد را برای آنها فراهم آورند. بخصوص هرچه بیشتر کوشش خواهند کرد تا بین دانشکده علم و صنعت وزارت علوم و آموزش عالی ایران و مدرسه پلی تکنیک میلان و تورن و میان دانشگاه آریامهر و یک دانشگاه ایتالیایی همکاری برقرار شود.

۲. طرف ایرانی تمایل خود را به پذیرش یک استاد ایتالیایی طراحی صنعتی برای درس دادن در دانشگاه تهران به مدت یک سال تحصیلی اظهار و آمادگی خویش را برای پرداخت هزینه‌های مسافرت استاد نامبرده اعلام نمود.

طرف ایتالیایی موافقت خویش را با تأمین سایر هزینه‌ها اعلام نمود.

۳. طرف ایرانی تمایل خود را به پذیرش دو استاد معماری برای درس دادن در دانشگاه تهران به مدت دو ماه اظهار داشت.

طرف ایران تأمین مسکن این دو استاد را به عهده خواهد گرفت.

طرف ایتالیایی موافقت خود را اعلام داشت.

۴. طرف ایران تمایل خود را به مبادله اساتید معماری بین دانشگاه ملی و یک دانشگاه ایتالیایی اظهار داشت. طرف فرستنده هزینه‌های سفر را به عهده خواهد گرفت و

طرف پذیرنده، هزینه‌های اقامت به میزان روزانه ۱۵۰۰ ریال (۱۲۰۰ لیره ایتالیایی) را تأمین خواهد کرد. مدت مأموریتها که متجاوز از یک سال تحصیلی نخواهد بود، با توافق مشترک بین دانشگاههای ذی‌نفع تعیین خواهد شد. طرف ایتالیایی موافقت خود را اعلام داشت.

۵. هیئت نمایندگی ایران اطلاع داد که مدرسه عالی هنرهای تزینی مایل به پذیرش یک استاد ایتالیایی مجسمه‌سازی برای تدریس در سال تحصیلی می‌باشد و می‌تواند مسکن او را تأمین کند.

طرف ایتالیایی موافقت خود را اعلام داشت.

۶. طرف ایتالیایی آماده ارسال کتابهای معماری برای دانشکده‌های معماری دانشگاههای ایرانی طبق تقاضا می‌باشد.

(ب) آموزش زبان و ادبیات در دو کشور

۷. طرفین توسعه مطالعات زبان و ادبیات کشورهای خود را در دانشگاهها و انستیتوهای آموزش عالی را با خوشوقتی ملاحظه نمودند.

با توجه به اینکه پنج کرسی ایران‌شناسی در دانشگاههای ایتالیا و یک کرسی زبان و ادبیات ایتالیایی در دانشگاههای ایران وجود دارند، طرف ایتالیایی خواهش نمود که امکان تأسیس یک کرسی دیگر زبان و ادبیات ایتالیایی در یک دانشگاه دولتی ایران مورد توجه قرار گیرد.

طرف ایرانی اظهار داشت که منتهی کوشش را برای برآوردن این خواهش معمول خواهد داشت.

۸. طرف ایتالیایی اطلاع داد که حاضر است سه متخصص ایرانی زبان و ادبیات ایتالیایی را برای شرکت در درسهای تکمیلی که هرتابستان به مدت چهار هفته از طرف وزارت تعلیم و تربیت تشکیل می‌شود دعوت کند.

طرف ایتالیایی هزینه مسافرت و اقامت را خواهد پرداخت.

۹. در صورت تقاضا، طرف ایتالیایی آماده است کتابهایی برای کتابخانه‌های کرسی‌های دانشگاهی ایتالیایی در ایران ارسال نماید. همچنین دوره‌های کامل زبان ایتالیایی را که بر روی صفحه ضبط شده است، خواهد فرستاد.

ج) مسئله ارزشیابی مدارک تحصیلی

۱۰. به نظر دو طرف، حل موضوع ارزشیابی مدارک تحصیلی متوسطه و دانشگاهی، عامل مهمی در توسعه روابط فرهنگی بین دو کشور آنها می باشد. برای نیل به این هدف، براساس ماده ۷ موافقتنامه فرهنگی، طی دو ماه آینده طرف ایتالیایی اسناد و مدارک کامل راجع به نحوه تحصیلات متوسطه و دانشگاهی در ایتالیا را ارسال خواهد داشت. در این فاصله، تماسهایی در تهران در این باره بین سفارت ایتالیا و وزارت امور خارجه ایران برقرار خواهد شد. یک گروه از کارشناسان ایرانی و ایتالیایی که نمایندگان وزارت های علوم و آموزش عالی و آموزش و پرورش جزو آنها منظور خواهند شد، برای ارائه پیشنهادات جامع، می تواند تشکیل شود.

د) بورسهای تحصیلی و مبادله جوانان

۱۱. طرف ایتالیایی اطلاع داد که شهریه تعداد ۲۱۰ بورس تحصیلی را برای سال تحصیلی ۱۹۷۲/۷۳ اعطا خواهد نمود. کمک مالی به بورسها با مقایسه لیاقت داوطلبان و توجه به نظام ارجحیت درسی که طرف ایرانی اعلام خواهد نمود تا انجام گیرد.

۱۲. طرف ایرانی اطلاع داد که وزارت فرهنگ و هنر ایران بورسی یکساله به یک داوطلب ایتالیایی برای انجام تحقیقات درباره موضوعی مربوط به فرهنگ و تمدن ایران، اعطا خواهد نمود.

۱۳. در مورد امکان مبادله جوانان بین دو کشور طرفین تبادل نظر نمودند. طرف ایرانی اطلاعاتی راجع به فعالیتهای کمپهای تابستانی برای جوانان در ایران را ارائه داد. در مورد ادامه تبادل نظرها تا رسیدن به پیشنهادات جامع، طرفین توافق نمودند یکی از این پیشنهادات می تواند مبادله ۵ جوان از هر طرف به عنوان اقدامی تجربی باشد.

هـ) نمایشگاهها و سایر نمایشهای هنری

۱۴. طرفین از اینکه ابتکاراتی در این باره تحقق یافته یا قرار است در آینده نزدیک انجام گیرند، اظهار خوشوقتی نمودند.

۱۵. طرف ایتالیایی اطلاع داد که یک نمایشگاه طرحهای صنعتی را که

دانشگاه تهران تقاضا نموده، در سال ۱۹۷۲ دایر خواهد نمود. طرف ایرانی تأیید نمود که هزینه‌های مونتاژ و دیمونتاژ و کاتالوگ این نمایشگاه معادل ۳۷۵,۰۰۰ ریال (۳,۰۰۰,۰۰۰ لیره ایتالیایی) به عهده دانشگاه مذکور خواهد بود.

۱۶. همچنین طرف ایرانی اطلاع داد که نمایشگاههای ذیل در حال تدارک می باشند.

الف) نمایشگاه مدارک آرشیوهای راجع به روابط ایران و ونیز در قرون سیزده تا شانزده

ب) نمایشگاه گراوورهای ونیزی در قرون هجدهم

ج) نمایشگاه درباره مرمت آثار هنری فلورانس

د) نمایشگاه درباره بمبئی

۱۷. بالاخره طرف ایتالیایی اطلاع داد که آماده ارسال نمایشگاه مهمی از هنر معاصر ایتالیایی طی سال ۱۹۷۳ به ایران می باشد.

از طرف دیگر تمایل فراوان خود را به دریافت نمایشگاه پراهمیتی از آثار هنری ایران در ایتالیا اظهار داشت.

شرایط این مبادلات با توافق مشترک بین مقامات ذی صلاح دو کشور، تنظیم خواهد شد.

۱۸. طرف ایرانی اظهار تمایل نمود که سولیستها و کارگردانان ایتالیایی با تئاتر رودکی در تهران برای تحقق بعضی نمایشنامه‌ها، همکاری نمایند.

طرف ایتالیایی تضمین نمود که امکان این همکاری را مورد بررسی قرار خواهد داد.

۱۹. طرف ایرانی تقاضا نمود که امکان تشکیل نمایشگاههای طرحهای اجرایی دانشجویان در کشور در دانشکده‌های معماری بررسی شود.

طرف ایتالیایی تضمین کرد که دانشگاههای ایتالیا را از این تمایل باخبر خواهد نمود.

و) باستان‌شناسی و ترمیم آثار تاریخی

۲۰. طرف ایتالیایی رضایت خود را از کار انجام شده توسط IS.M.E.O در

زمینه باستان‌شناسی و ترمیم آثار تاریخی در ایران اظهار و آرزو کرد که این فعالیتها ادامه پیدا کند.

۲۱. کمیسیون ملاحظه نمود که بعضی از درخواستهای طرف ایرانی در مورد اعزام کارشناسان در این زمینه برآورده شده‌اند. طرف ایتالیایی تأکید کرد که بقیه درخواستها در حال حاضر با نظر مساعد در دست بررسی می‌باشند.

همچنین طرف ایرانی تقاضا نمود که از کارشناس ترمیم ابنیه سنگی پس از پایان کار فعلیش در سایر اماکن ایرانی استفاده شود. طرف ایتالیایی موافقت خود را اعلام داشت.

۲۲. راجع به درخواست ایران برای استعمال نظر کارشناس درباره ایجاد یک انستیتوی ترمیم ابنیه در ایران، طرف ایتالیایی اطلاع داد که بزودی رئیس انستیتو سانترال دل رستورو (Istituto Centrale del Restowro) رُم برای این امر به ایران عزیمت خواهد نمود. او اطمینان داد که پیشنهادات رئیس مذکور در مورد همکاری ایتالیا در این زمینه با نظر مساعد بررسی خواهد شد.

۲۳. طرف ایرانی نسبت به اعزام یک یا دو کارشناس برای گذراندن دروس آموزشی راجع به ترمیم که توسط انستیتو سانترال دل رستورو (Istituto Centrale del Restowro) رم تشکیل گردیده اظهار تمایل نمود. طرف ایتالیایی اطمینان داد که بورسیه تحصیلی بعلاوه سهمیه پیش‌بینی شده در ماده ۱۱ به داوطلب ایرانی که در کنکور پذیرش این دروس قبول شود، اعطا خواهد نمود.

(ز) گوناگون

۲۴. طرفین تماسهای مستقیم بین آرشیوها و کتابخانه‌های دولتی را برای انجام مبادلات پرسنل متخصص، انتشارات، مراجع و میکروفیلرها تشویق خواهند نمود. شرایط مالی مبادله این اشخاص با توافق مشترک تنظیم خواهند شد.

۲۵. طرفین از تماسهای مستقیم بین سازمانهای رادیو و تلویزیون خود برای ایجاد یک همکاری فنی و مبادلات برنامه‌ها حمایت خواهند نمود.

طرفین اظهار تمایل نمودند که امکان ایجاد دوره‌های فراگیری زبان و فرهنگ یکدیگر در رادیو و تلویزیون، در ایران و ایتالیا بررسی شود.

۲۶. طرفین با آگاهی از اهمیت هرچه بیشتر سینما در زندگی فرهنگی معاصر، همکاری خود را در این زمینه تشدید خواهند نمود.

آنها بخصوص موارد ذیل را تشویق خواهند نمود.

(الف) مبادلات فیلمهای آموزشی و علمی برای دانشگاهها

(ب) نمایش فیلمهای راجع به یک مکتب یا یک نویسنده

(ج) مبادلات بین سینماتک ایتالیا و آرشیو فیلمهای ایران

طرفین ضمناً در مورد امکانات تهیه فیلم به طور مشترک، بررسی خواهند نمود.

۲۷. با آگاهی به اهمیت هرچه بیشتر مبادلات ورزشی که باعث شناخت

فزاینده تری میان ملت‌های آنها می شود، طرفین از هر طریق ممکن، ملاقاتهای اکیپهای

ورزشی و مبادلات کارشناسان و انتشارات در مورد جنبه های خاص فعالیت ورزشی

(پزشکی، تأسیسات و غیره) بین کمیته های ملی المپیک را تسهیل خواهند نمود.

همچنین آنها تماسهای مستقیم بین سازمانهای ورزشی دانشگاهی را تشویق

خواهند نمود.

۲۸. طرفین به استناد مندرج ماده ۲ موافقتنامه همکاری علمی و فنی، در مورد

داوطلبان خدمت مدنی تبادل نظر خواهند نمود. این تبادل نظر خواه راجع به شناخت بهتر

سازمانهای آنها و خواه برای همکاری در این زمینه انجام می شود.

۲۹. طرفین به سازمانهای کشور خود برای انجام مبادله روزنامه نگاران در سال

۱۹۷۲/۷۳ توصیه خواهند نمود.

۳۰. طرف ایتالیایی اظهار تمایل نمود که در چارچوب روابط فرهنگی هرچه

گسترده تر بین دو کشور، طرف ایران امکان ایجاد یک مرکز فرهنگی در رم را بررسی

نماید.

طرف ایتالیایی آماده همه گونه همکاری در این باره می باشد.

۳۱. طرفین آرزو کردند که همکاری بین کشورهای آنها منحصرراً از راه سیاسی

نباشد و همچنین به وسیله برنامه ریزی دوساله که در اجلاسهای کمیسیونهای مشترکی

که در پایتختهای آنها تشکیل و رؤس آن پیاده خواهد شد، انجام گیرد.

طرفین توافق نمودند که این برنامه ریزی تا آنجا که مربوط به همکاری علمی و

فنی می شود باید در جهت برنامه توسعه ایران باشد.

اجلاسیه آینده کمیسیونهای مشترک در سال ۱۹۷۴ در رم تشکیل خواهد شد. در تهران در تاریخ ۷ مه ۱۹۷۲ در دو نسخه اصلی به زبان فرانسه امضا شد.

از طرف دولت ایران	از طرف دولت ایتالیا
منوچهر عظیمی	ماریو موندلو (ماندلو)
مدیرکل امور فرهنگی	مدیرکل فرهنگی علمی و فنی
وزارت امور خارجه	وزارت امور خارجه

۱۲. صورت مجلس دومین اجلاس کمیسیون مشترک فرهنگی، علمی و فنی

۱. متن صورت مجلس

صورت جلسه دومین اجلاس کمیسیونهای مختلط مربوط به اجرای موافقتنامه فرهنگی و موافقتنامه علمی و فنی بین ایتالیا و ایران
کمیسیونهای مختلط پیش بینی شده در ماده ۱۱ موافقتنامه فرهنگی بین ایران و ایتالیا مورخ ۲۹ نوامبر ۱۹۵۸ و ماده ۷ موافقتنامه همکاری علمی و فنی مورخ ۱۷ سپتامبر ۱۹۷۰، در تاریخ ۲۸ تا ۳۱ مه ۱۹۷۴ در رم تشکیل شدند و این برنامه مبادلات فرهنگی و همکاری علمی و فنی را که دو سال اعتبار خواهد داشت، تعیین نمودند:

الف) فرهنگ و هنر

باستان شناسی و موزه ها

ماده یک

کمیسیون مختلط از همکاری عالی موجود بین دو کشور در زمینه های باستان شناسی و ترمیم ابنیه با شرکت هیئتهای متعدد ایتالیایی متشکله توسط ISMEO، اظهار رضایت نمود. کمیسیون مختلط آرزو نمود که این همکاری بتواند همچنان در آینده ادامه یافته و توسعه یابد.

ماده ۲

طرف ایتالیایی دو بورس تحصیلی یکساله به دو آرشیتکت ایرانی از میان کارمندان اداره کل حفظ ابنیه باستانی اعطا خواهد نمود. بدین وسیله آنها خواهند توانست در رشته ترمیم و حفظ خرابه ها و ساختمانهای سنگی در مرکز بین المللی حفظ و ترمیم اموال فرهنگی در رم، تخصص پیدا کنند.

ماده ۳

طرف ایتالیایی چهار بورس هشت ماهه که هریک در زمینه های حفظ و ترمیم کتب و کتب خطی، کتابداری، موزئولوژی و موزئوگرافی در اختیار طرف ایرانی قرار خواهد داد.

ماده ۴

طرف ایرانی از دو کارشناس ایتالیایی در زمینه‌های مذکور در ماده قبلی، به مدت ۶ ماه، پذیرایی خواهد نمود.

ماده ۵

طرف ایتالیایی آماده پذیرایی از دو شاگرد کنسرواتوار موسیقی تهران می‌باشد تا آنها در زمینه‌های آواز، سولفژ و هارمونی، در چارچوب برنامه بورسهای تحصیلی مذکور در ماده ۴۰، بتوانند در دوره‌های تکمیلی تحصیل نمایند.

ماده ۶

طرف ایرانی دو استاد آواز ایتالیایی را برای تدریس در کنسرواتوار موسیقی تهران و اپرای تالار رودکی همان شهر، استخدام خواهد نمود.
هنرهای تزینی و تجسمی

ماده ۷

طرفین درباره تبادل نمایشگاه‌های هنری توافق نمودند.
بخصوص طرف ایتالیایی راغب به نمایشگاه مینیاتورهای قدیم ایران بود.
طرف ایرانی راغب به نمایشگاهی درباره آثار پمپئی تا مرمتهای آثار هنری فلورانس و یا ونیز بود.

ماده ۸

همه ساله، طرفین مکانهایی برای نمایشگاهها در اختیار هنرمندان جهان طرف دیگر می‌گذارند و تسهیلاتی برای کارهای هنری آنان ایجاد می‌کنند.

ماده ۹

طرف ایرانی مایل به دریافت تعدادی فیلم آموزشی در زمینه آموزش هنر تجسمی می‌باشد.

ماده ۱۰

طرف ایتالیایی از دو استاد ایرانی عضو هیئت آموزشی دانشکده هنرهای تزینی وزارت فرهنگ و هنر ایران در مدت ۲ تا ۳ ماه پذیرایی خواهد نمود تا آنها بتوانند مطالعات و تحقیقاتی در دانشکده‌های معماری و آکادمی‌های هنرهای زیبا ایتالیا انجام دهند.

شرایط مالی این کار بعدها از راههای سیاسی، تعیین خواهند شد.

ماده ۱۱

طرفین تعداد ۲ تا ۵ بورس یکساله را برای کارشناسان در زمینه هنرهای تزینی مبادله خواهند نمود تا آنها بتوانند تبادل نظرهای فنی در رشته تخصص خود را انجام دهند.

هنر دراماتیک

ماده ۱۲

طرف ایتالیایی از تعدادی استاد ایرانی پذیرایی خواهد نمود تا آنها بتوانند دوره‌های کارآموزی کوتاه مدت در رشته‌های میزانشن، دکوراسیون، معماری صحنه و تاریخ تئاتر انجام دهند.

شرایط مالی این کار بعدها از راههای سیاسی، تعیین خواهند شد.

ماده ۱۳

طرف ایران اظهار تمایل نمود که طرف ایتالیایی ترتیب نمایش تئاتر دوره کلاسیک قرون وسطی و خصوصاً کمیدیا دل آرتِه (Commedia dell'arte) را بدهد.

ماده ۱۴

طرفین تمایل خود را به مبادله گروههای تئاتری آموزشی و درسی خاطرنشان ساختند.

ماده ۱۵

وزارت فرهنگ و هنر ایران یک بورس تحقیقاتی یکساله به یک داوطلب ایتالیایی خواهد داد تا بتواند تحصیلات خویش را در رشته تمدن و فرهنگ ایران ادامه دهد.

ماده ۱۶

طرفین به مبادله نشریات و کتب فرهنگی خود مبادرت خواهند نمود. طرف ایرانی تمایل خویش را به دریافت میکروفیلرها و عکسهای آثار فولکلور ایران موجود در موزه‌های ایتالیا، ابراز داشت.

ماده ۱۷

طرفین تبادل فیلم را در سطح کلوب سینما همچنین فیلمهای مستند و شرکت در

جشنواره‌های سینمایی را مورد تشویق قرار خواهند داد.

(ب) آموزش

تربون و کرسی

ماده ۱۸

عطف به نکته ۷ صورت جلسه اولین نشست کمیسیون مشترک، طرف ایتالیایی امیدوار است که امکان برقراری کرسی جدید زبان و ادبیات ایتالیایی در یکی از دانشگاه‌های ایران مورد بررسی قرار گیرد.

طرف ایرانی این پیشنهاد را مورد نظر قرار داده و تمام کوشش خود را جهت تحقق آن به عمل می‌آورد.

ماده ۱۹

طرفین در مورد تبادل متقابل سخنران در زبان و ادبیات به توافق رسیدند. در این زمینه طرف ایتالیایی، آمادگی ایجاد بخش زبان و ادبیات فارسی را در دانشگاه رم برای سال تحصیلی ۷۵-۱۹۷۴ اعلام نمود. این بخش به یک محقق ایرانی واگذار خواهد شد. محقق مورد نظر می‌بایست واجد شرایط بوده و از میان سه کاندیدایی که مقامات ایرانی در کوتاهترین زمان ممکن معرفی خواهند کرد، برگزیده خواهد شد و طرف ایرانی به نوبه خود امکان ایجاد بخش زبان و ادبیات ایتالیایی را در یکی از دانشگاه‌های ایران مورد مطالعه قرار داده و از نتیجه تصمیمات در این خصوص، طرف ایتالیایی را آگاه خواهد نمود.

تبادل کارشناس و موضوعات تعلیماتی

ماده ۲۰

مدرسه عالی معماری ایران علاقه‌مند به پذیرش استاد ایتالیایی در رشته دکوراسیون داخلی به مدت شش ماه می‌باشد.

شرایط مالی این طرح از طریق دیپلماتیک تعیین خواهد شد.

ماده ۲۱

طرف ایتالیایی اعلام می‌دارد که آماده پذیرش سه نفر از ایرانیان متخصص در زبان و ادبیات ایتالیایی جهت شرکت آنها در کلاسهای تکمیلی است که توسط وزارت آموزش و پرورش، همه ساله در ایام تابستان به مدت چهار هفته تشکیل می‌شود،

می باشد.

ماده ۲۲

طبق تقاضا طرف ایتالیایی نسبت به ارسال کتاب جهت بخشهای ایتالیایی دانشگاههای ایران اقدام خواهد نمود. همچنین نسبت به ارسال صفحات آموزشی زبان ایتالیایی بهتر اقدام خواهد شد.

ماده ۲۳

طرفین به مبادله کارشناسان و استادان می پردازند تا آنان در جریان آخرین تجربیات در زمینه آموزش ابتدایی و متوسطه قرار گیرند.

ماده ۲۴

طرفین به مبادلات اطلاعات علمی و فنی در سطوح مختلف آموزش فنی، حرفه ای یا تعلیم کادرهای آموزشی، مبادرت خواهند نمود.

ماده ۲۵

طرفین به مبادله برنامه های آموزشی بخصوص در زمینه های تعلیم و تربیت و هنری خواهند پرداخت.

ماده ۲۶

طرفین کتب اصلی درسی تاریخ و جغرافیا را که حاوی مطالبی درباره کشورهای آنها می باشد، مبادله خواهند نمود تا از طرف کارشناسان مورد بررسی قرار گرفته و در صورت داشتن مطالب نادرست، اقدام لازم در جهت تصحیح به عمل آورند. مبادلات دانشگاهی

ماده ۲۷

دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه رم همه ساله پذیرای دو استاد ایرانی جزو کادر آموزشی دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران می باشد تا آنها بتوانند در آنجا درس داده و تحقیقاتی در مؤسسات تخصصی ایتالیا انجام دهند.

استادان مذکور طبق مقررات داخلی دانشگاه تهران، برگزیده خواهند شد.

دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران نیز به نوبه خود، یک یا دو استاد ایتالیایی جزو کادر دانشگاه رم را برای دوره یک سال تحصیلی خواهد پذیرفت تا آنها بررسی ها یا تحقیقاتی درباره شهرسازی و معماری به سبک ایرانی، انجام دهند.

ماده ۲۸

کمیسیون مختلط از همکاری مؤثری که میان دانشکده‌های معماری دانشگاه‌های فلورانس و رم و مدرسه پلی تکنیک تورن از یک طرف و دانشگاه‌های ملی و تهران و نارمک، از طرف دیگر، برقرار شود. کمال خوشوقتی را دارد.

در این چارچوب، طرفین توافق نمودند که به موجب موافقتی که بین طرفهای ذی نفع برقرار خواهد شد، دانشگاه رم و مدرسه پلی تکنیک تورن نسبت به اعزام یک یا دو استاد ایتالیایی به ایران برای یک سیمستریا یک سال تحصیلی جهت تدریس در دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران، عنایت خواهند نمود.

هزینه‌های مسافرت به عهده طرف ایتالیایی و اقامت به عهده طرف ایرانی خواهند بود.

ماده ۲۹

در مورد آنچه مربوط به مبادله اطلاعات درباره سازمان نمایشگاهها یا برگزاری سمینارها و کنگره‌های هنری، معماری یا شهرسازی می‌گردد، دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران مستقیماً با مقامات دانشگاهی ایتالیایی تماس برقرار خواهند نمود. کلیه تسهیلات لازم برای تحقق این اقدامات را طرف ایتالیایی معمول خواهد داشت.

ماده ۳۰

طرف ایرانی همه ساله به هزینه خود، یک کارشناس ایرانی را برای مراجعه به کتب خطی و سایر مدارکی موجود به زبان فارسی در کتابخانه‌ها، آرشیوها و موزه‌های ایتالیا و همچنین تهیه میکروفیلم از آنها، اعزام خواهد نمود. کلیه تسهیلات لازم برای انجام مأموریت این کارشناس را طرف ایتالیایی تأمین خواهد نمود.

ماده ۳۱

دانشگاه مشهد مشتاقانه از همکاری کارشناسان و کادرهای آموزشی دانشگاه‌های ایتالیا برای تدریس در دروس پایه، به شرط آنکه به زبان فرانسه یا انگلیسی تدریس نمایند، استقبال خواهد نمود.

ماده ۳۲

همچنین دانشگاه مشهد خواستار استفاده از همکاری کارشناسان ایتالیایی، در

رشته‌های فارماکولوژی و تغذیه می‌باشد.

ماده ۳۳

دانشگاه اصفهان آمادۀ مبادلهٔ تعدادی استاد در رشته‌های مختلف آموزشی و تحقیقاتی با مؤسسات مشابه ایتالیایی می‌باشد.

ماده ۳۴

دانشگاه اصفهان مشتاق استفاده از همکاری کارشناسان ایتالیایی در رشته‌های علمی، هنری و داروسازی است.

ماده ۳۵

مرکز تحقیقات و برنامه‌ریزی عملی و درسی ایران مایل به مبادلهٔ یک کارشناس ایرانی برنامه‌ریزی آموزش ابتدایی و راهنمایی تحصیلی و حرفه‌ای و آموزش متوسطه با یک کارشناس ایتالیایی برنامه‌ریزی دانشگاهی، برای مدت یک ماه می‌باشد. هزینه‌های مسافرت رفت و برگشت این کارشناسان به عهدهٔ دولت میزبان خواهد بود. طرف ایتالیایی، خواسته‌های مندرج در مواد ۳۳-۲۹ فوق‌الذکر را منظور و همکاری خود را برای تحقق این طرحها، تضمین می‌نماید.

ماده ۳۶

دانشگاه تهران مشتاق تماس با دانشگاههای ایتالیا برای اعزام اساتید جهت مطالعهٔ تکمیلی می‌باشد. طرف ایتالیایی اطلاع داد که ISMEO برای تسهیل این تماسها، در اختیار مقامات ایران خواهد بود.

ماده ۳۷

دانشکدهٔ پزشکی دانشگاه مشهد مایل به ایجاد تماس با دانشگاههای ایتالیاست تا بتواند اعضای هیئت آموزشی خود را در رشته‌های نوروپسیکولوژی، فیزیولوژی و داروسازی برای مطالعات تکمیلی اعزام نماید. طرف ایتالیایی اطلاع داد که ISMEO برای تسهیل این قبیل تماسها، در اختیار مقامات ایرانی خواهد بود.

ماده ۳۸

طرفین دانشگاههای خود را برای مبادله نشریات تشویق خواهند نمود.

ماده ۳۹

مرکز تحقیقات و برنامه ریزی های علمی و درسی ایران آماده انجام مبادله قطعات و مدارک علمی در زمینه های علوم و علوم اجتماعی، با مرکز ایتالیایی مشابه، می باشد. مرکز مذکور در عین حال ایجاد یک کمیسیون مختلط ایتالیایی - ایرانی مأمور جمع آوری کتب خطی و چاپی مربوط به فرهنگ ایران که در ایتالیا موجود است را پیشنهاد می نماید.

کمیسیون برنامه کار خود را تنظیم خواهد نمود. هزینه های مربوط به تهیه میکروفیلرها و نقشه های پرفوره (سوراخ دار) به عهده مرکز ایرانی تحقیقات و برنامه ریزی علمی و درسی خواهد بود.

ماده ۴۰

مرکز مطالعات عالی بین المللی دانشگاه تهران مشتاق تماس با سازمانهای همدریف در ایتالیا برای مبادله اطلاعات و انتشارات می باشد.

ماده ۴۱

در صورت تقاضا، طرف ایتالیایی آماده ارسال کتب معماری برای دانشکده های معماری دانشگاه های ایران می باشد.

بورسهای تحصیلی و مبادله جوانان

ماده ۴۲

طرف ایتالیایی اطلاع می دهد که برای سالهای تحصیلی ۱۹۷۴/۷۵ و ۱۹۷۵/۷۶، مقرری ماهیانه ۲۱۰ بورس تحصیلی به دانشجویان ایرانی را اعطا خواهد نمود.

در سال ۱۹۷۴/۷۵ میزان مقرری های ماهیانه ۱۱۰,۰۰۰ لیره خواهد نمود و طرف ایرانی میزان اضافی ۴۰,۰۰۰ لیره را به سهم خود به عنوان کمک خواهد پرداخت. طرف ایتالیایی امیدوار است که بتواند از سال تحصیلی ۱۹۷۵/۷۶ میزان مقرری ماهیانه بورسهای تحصیلی را به ۱۵۰,۰۰۰ لیره برساند.

ماده ۴۳

در دوره برنامه حاضر، دانشگاه تهران دو بورس تحصیلی به دو تبعه ایتالیا که دارای دیپلم دانشگاهی در رشته زبان و ادبیات فارسی باشند اعطا خواهد نمود تا آنها

بتوانند در این رشته‌ها موفق به اخذ لیسانس، فوق لیسانس و دکترا بشوند.
میزان مقرری ماهیانه این بورس بالغ بر ۹,۰۰۰ ریال برای داوطلب لیسانس و فوق لیسانس و ۱۰,۰۰۰ ریال برای داوطلب دکترای دانشگاهی است.
داوطلبین در کوی دانشگاه تهران در اتاقهای ۳ تا ۴ تخت خوابه، سکونت خواهند نمود.

بورسیه‌های مذکور از معافیت پرداخت هزینه‌های ثبت نام تحصیلی برخوردار خواهند شد. مدت بورسهای مندرج در این ماده تا ۴ سال قابل تمدید است.

ماده ۴۴

دانشگاه تبریز یک بورس تحصیلی یکساله در اختیاریک داوطلب ایتالیایی در رشته «ادبیات و فرهنگ ایران» قرار خواهد داد. داوطلب مذکور از بورس ماهیانه ۵,۰۰۰ ریال استفاده خواهد کرد. مسکن این داوطلب مجانی خواهد بود و می تواند در رستوران دانشگاه غذا بخورد.

ماده ۴۵

دانشکده الهیات دانشگاه مشهد ۳ بورس تحصیلی در اختیار داوطلبان ایتالیایی برای ادامه تحصیلات دوره لیسانس در رشته‌های فلسفه، آیین اسلام و سایر آیینهای مذهبی، قرار خواهد داد.

ماده ۴۶

طرفین امکان تبادل گروهی جوانان برای شرکت در کمپهای تعطیلات تابستانی را بررسی خواهند نمود.
طرف ایتالیایی اطلاعات در مورد تجربه‌های اکتسابی در زمینه تبادل نسل جوان را تهیه خواهد نمود.

ج) ارزشیابی عنوانهای تحصیلی

ماده ۴۷

با توجه به توضیحات ارائه شده توسط هیئت نمایندگی ایتالیا در مورد مدت، محتوی برنامه‌ها و دروس در دانشکده‌های معماری و مهندسی در ایتالیا و با در نظر گرفتن تجدید نظر کلی که در برنامه‌های تحصیلی این دانشکده‌ها صورت گرفته است، همچنین با عنایت به اینکه در ایتالیا درجه‌ای مافوق «دوتوره» (dottore) به دانشجویان

معماری و مهندسی تعلق نمی‌گیرد، هیئت نمایندگی ایران به مقامات صالح دولت ایران توصیه خواهند نمود که دیپلمهای دوتوره *dottore* در معماری و مهندسی که از طرف دانشگاههای ایتالیا صادر می‌شوند، با توجه به ارزش آنها در ایتالیا، در ایران ارزشیابی شوند.

د) رادیو و تلویزیون، جهانگردی و ورزش

ماده ۴۸

طرفین ضمن ملاحظه گسترش تماسهای مستقیم بین سازمانهای صدا و سیما خود، به ادامه هرچه بیشتر این تماسها اظهار امیدواری نمودند. طرف ایرانی اظهار داشت که صدا و سیما ایران آماده است در صورت تقاضای رادیو و تلویزیون ایتالیا، فیلمهای مستند، گزارشهای ورزشی، نوارهای ویدئوی موسیقی فولکوریک را به طور مجانی و به مقدار برنامه در سال برای تلویزیون و دوازده برنامه در سال برای رادیو، در اختیار آن سازمان قرار دهد.

ماده ۴۹

رادیو و تلویزیون ملی ایران در مسابقات و جشنواره‌های صدا و سیما با فیلمهای تهیه شده در ایتالیا، طبق شرایط پیش‌بینی شده در مقررات آنها، شرکت خواهد نمود.

ماده ۵۰

رادیو و تلویزیون ملی ایران آماده است که همه ساله به هزینه خود، یک ارکستر موسیقی دوشامبر* و یک ارکستر موسیقی فولکوریک، به ایتالیا اعزام نماید. طرف ایتالیایی این مطلب را درج و همکاری خود را برای تحقق آن، تضمین نمود.

ماده ۵۱

رادیو تلویزیون ملی ایران آماده پذیرایی و ارائه کمک فنی به دو تن از اعضای پرسنل رادیو و تلویزیون ایتالیا که برای تهیه گزارش و فیلمهایی درباره فرهنگ و تمدن ایران، به ایران خواهند آمد، می‌باشد.

ماده ۵۲

جشن هنر ایران آماده است به هزینه خود گروههای تئاتر یا موسیقی به ایتالیا

* ارکستر با تعداد محدودی نوازنده برای عده کمی از سازها—م

اعزام نماید تا در جشنواره‌های هنری شرکت نمایند. همچنین جشن هنر به طور متقابل آماده پذیرایی از چنین هیئتهایی در ایران می باشد.

ماده ۵۳

طرفین توسعه روابط جهانگردی را بین کشورهای خود فراهم خواهند آورد.

ماده ۵۴

طرفین همکاری متقابل را در زمینه ورزشی بر اساس تماسهای مستقیم بین سازمانهای ورزشی یکدیگر تشویق خواهند کرد.
(ه) همکاری علمی و فنی

ماده ۵۵

به استناد ماده ۱ موافقتنامه همکاری علمی و فنی مورخ ۱۷ سپتامبر ۱۹۷۰، طرف ایرانی هرچه زودتر فهرستی از برنامه‌های همکاری فنی که مالکیت در سال ۱۹۷۴/۷۵ داشته باشد، را تسلیم خواهد نمود.

در برنامه‌ها، ارجحیت به تعلیم حرفه‌ای کادرهای فنی و کارمندان دولتی در زمینه‌های صنعت، کشاورزی، فرهنگ و جهانگردی و همچنین ایجاد یک مدرسه متوسطه فنی و حرفه‌ای، داده شده است.

اولین فهرست روشنگر دروس مورد نیاز برای تعلیم کارآموزان و کارشناسان بخش دولتی در ایران در رشته‌های گوناگون در سال ۱۹۷۴/۷۵ به وسیله طرف ایرانی تسلیم شده است.

ماده ۵۶

وزارت اطلاعات و جهانگردی از اینکه بتواند اعضای خود را برای تکمیل معلومات در رشته‌های ذیل به ایتالیا اعزام نماید، خوشوقت خواهد شد.

آمار جهانگردی، اقتصاد جهانگردی، بازاریابی جهانگردی، برنامه ریزی، روش بازاریابی در بازارهای جهانگردی، بررسی ویژه طرحهای جهانگردی.

طرف ایتالیا، اعلام نمود که حسب درخواست دولت ایران، آماده برگزاری دوره‌های تدریس تعلیم و تربیت حرفه‌ای که تا حدود امکان دربرگیرنده مواد فوق‌الذکر باشند، است.

ماده ۵۷

طرف ایتالیایی امکان گسترش اقدامات مربوط به همکاری فنی را با حق تقدم، با نظر موافق بررسی کرده و امیدوار است که دولت ایران در هزینه‌های برنامه‌های تصویب شده تشریک مساعی نماید.

ماده ۵۸

طرف ایتالیایی از تشریک مساعی کمیته ایرانی تحت ریاست علیاحضرت شهبانو در کار حفاظت میراث هنری و نیز قدردانی فراوان نمود.

ماده ۵۹

اجلاسیه آینده کمیسیونهای مختلط، طی سال ۱۹۷۶ در تهران تشکیل خواهد شد.

در تاریخ ۳۱ مه ۱۹۷۴، در شهر رم، در دو نسخه اصلی به زبان فرانسه تنظیم شد.

از طرف دولت ایران	از طرف دولت ایتالیا
ع. عاملی	ر. گاژا (گاچا)
معاون فرهنگی	دبیرکل وزارت امور خارجه
وزارت امور خارجه	

۲. فهرست کارشناسان ایرانی برای آموزش حرفه‌ای در ایتالیا

لیست کارشناسان ایرانی برای آموزش حرفه‌ای در ایتالیا

(ضمیمه برنامه مبادلات فرهنگی برای ۱۹۷۵-۱۹۷۴)

تعداد کارشناس	مدت زمان آموزش بر حسب ماه	
۱	بهره‌برداری از معادن	۴-۶ از وزارت دارایی و امور اقتصاد
۱	ابزارسازی و ابزارمندی	۶-۱۲ از وزارت دارایی و امور اقتصاد
۱	نخ‌ریسی و بافندگی	۱۲-۲۴ از وزارت دارایی و امور اقتصاد
۱	صنعت نساجی	۲-۱۲ از وزارت دارایی و امور اقتصاد
۱	بهره‌برداری از نیروگاهها	۶-۱۲ از وزارت نیرو
۱	طراحی ساختمان	۲-۴ از وزارت پست و تلگراف و تلفن
۱	برنامه‌ریزی برای شهرسازی	۴-۶ از سازمان برنامه
۱	روغن نباتی	۳-۶ از وزارت اقتصاد
۱	ریخته‌گری و قالب‌سازی	۳-۶ از وزارت اقتصاد
۱	طراحی موتور ماشین آلات (انجین)	۶-۱۲ از وزارت اقتصاد
۱	طبقه‌بندی، درجه‌بندی و بسته‌بندی گوشت	۶ از وزارت کشاورزی
۱	پژوهش درباره معادن غیرفلزی	۶-۱۲ از وزارت اقتصاد
۱	مکانیزم موتورهای احتراقی	۶ از وزارت کار
۱	پژوهش درباره انگلهای داخلی و خارجی قارچها	۱۲ از وزارت کشاورزی
۱	ماشین آلات کشاورزی	۲-۳ از وزارت کشاورزی
۱	ماشینهای ویژه جمع‌آوری و سوارکردن قطعات ماشین آلات	۶-۸ از وزارت کشاورزی
۱	معماری	۴-۶ از سازمان برنامه
۱	سرامیک و کاشی‌سازی	۴-۱۲ از وزارت دارایی و امور اقتصاد
۱	برنامه‌نویسی کامپیوتر	۸-۱۲ از وزارت کشاورزی
۱	اپراتوری کامپیوتری	۲-۴ از وزارت کشاورزی
۱	آموزش کشاورزی	۶ از وزارت کشاورزی

آموزش فنی و حرفه‌ای برای بزرگسالان	۶	از وزارت فرهنگ و هنر	۱
علم مناظر و مرایا	۶-۱۲	از وزارت فرهنگ و هنر	۱
نوتوگرافی*	۶-۱۲	از وزارت فرهنگ و هنر	۱
گریمولوژی**	۱۲-۳۶	از وزارت فرهنگ و هنر	۱

Notogarphy؛ ظاهراً مربوط می‌شود به موزیک و فرضاً نوت‌نویسی.

Grimology؛ به معنای سیماشناسی در هنرهای پلاستیک (نقاشی و مجسمه‌سازی).

۱۳. پروتکل اولین اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی

۱. متن پروتکل

پروتکل نخستین اجلاس کمیسیون مشترک ایران - ایتالیا برای همکاری‌های اقتصادی
نخستین اجلاس کمیسیون مشترک ایران - ایتالیا برای همکاری‌های اقتصادی از
۵ تا ۷ ژوئن ۱۹۷۴ در رم برگزار گردید.

ریاست هیئت ایرانی را عالی جناب فریدون مهدوی، وزیر بازرگانی ایران و
ریاست هیئت ایتالیایی را عالی جناب جیان ماتئو ماتئوتی، وزیر تجارت خارجه ایتالیا به
عهده داشتند.

اسامی اعضای دو هیئت را در ضمیمه ۱ و ۲ همین پروتکل ملاحظه می فرمایید.
با عنایت به موضوع ظهور ایران به عنوان یک کشور صنعتی در جامعه جهانی ملتها و نقش
برجسته آن در بافت متغیر سیستم اندوخته‌های انرژی جهان و سهمش در توسعه اقتصادی
و استواری و دوام مالی بازارهای جهانی از طریق سرمایه گذاری‌های بین‌المللی،
و با عنایت به قابلیت‌های صنعتی قابل ملاحظه و سطح و میزان کارشناسی
تکنولوژیک ایتالیا و توانایی آن برای تشویق و حمایت از همکاری‌های اقتصادی
بین‌المللی با توجه به موقعیت جغرافیایی مخصوص آن،

کمیسیون مشترک به این نتیجه رسید که ماهیت اقتصادهای ایران و ایتالیا به
نحوی روزافزون مکمل و وابسته به یکدیگرند که در نتیجه زیربنایی محکم برای
همکاری گسترده بین دو ملت فراهم شده است.

انرژی

طرفین، روابط عالی بین شرکت ملی نفت ایران* و سازمان ملی انرژی
ایتالیا** را یادآور شدند، رضایت خود را از بابت پیشرفت مذاکرات مربوط به توسعه
عملیات مشترک در زمینه پالایش و بازاریابی محصولات نفتی در ایتالیا و چند کشور
دیگر را در اروپا و آفریقا که در مورد آنها توافق اساسی به عمل آمده است و همچنین
فعالیت‌های مشترک در زمینه پتروشیمی و تولید محصولات مربوطه در ایران و چند کشور
دیگر را که دو کشور در مورد آنها به توافق اصولی رسیده‌اند، ابراز داشتند.

* NIOC

** ENF

طرفین موافقت نمودند تمام سعی و تلاش خود را در جهت رساندن کمکهای لازم در نیل به اهداف فوق و اجرای موفقیت آمیز پروژه های مشترک مذکور به کار برند.

فولاد

کمیسیون رضایت خود را از بابت موافقت اساسی بین شرکت ملی صنایع فولاد ایران و کمپانی ذوب آهن (Finside) گروه کمپانی های آی آر آی* ایتالیا به منظور ساختن یک مجتمع فولادسازی در بندرعباس ایران با ظرفیت تولید تقریباً ۲ تا ۳ میلیون تن آهن و فولاد در سال را اعلام داشت و همچنین از موافقت بین شرکت ملی صنایع فولاد ایران و شرکت ایتالیا ایمپاننتی به منظور تشکیل و تأسیس یک شرکت مهندسی مشترک برای کار در ایران و دیگر کشورها استقبال کرد.

کشتی سازی

کمیسیون، پیشنهاد طرف ایتالیا برای ساختن یک کارخانه کشتی سازی در بندرعباس ایران با ظرفیت تولید سالیانه تقریباً هفتصد و پنجاه هزار تن** که فولاد ورق آن توسط کارخانه فولادسازی بندرعباس تأمین خواهد شد را مورد توجه قرار داد.

طرف ایرانی علاقه مندی خود به اجرای پروژه پیشنهادی را اعلام نمود و مقرر شد نمایندگان مؤسسات مربوطه دو کشور در طی شش هفته آینده به منظور مطالعه و حل و بحث جزئیات تفصیلی این پروژه در تهران گرد هم آیند.

کمیسیون همچنین موافقت نمود طرف ایتالیا چندین کشتی دارای سردخانه به ایران بفروشد و در این مورد تصمیم گرفته شد نمایندگان طرفین برای مذاکره درباره جزئیات این امر در رم گردهمایی داشته باشند.

کارخانه نورد آلومینیوم

کمیسیون، از توافق طرفین برای اجرای پروژه مشترک کارخانه نورد آلومینیوم در ایران با ظرفیت تولید سی هزار تن آلومینیوم در سال و کارخانه تبدیل آلومینیوم وابسته به آن ابراز رضایت نمود و مقرر شد نمایندگان دو کشور در طی یک ماه آینده به منظور تأیید نهایی طرح اجرای این پروژه در تهران تشکیل جلسه دهند.

* IRI

** مقصود، وزن کشتی های ساخته شده و طبعاً بدون محاسبه میزان بار است که در انگلیسی به آن DWT= Dead Weight Ton می گویند به معنای وزن مرده به تن.

کارخانه تولید تابر

کمیسیون، موافقت اصولی بین طرفین به منظور اجرای پروژه مشترک ایجاد یک کارخانه تولید تابر در ایران با ظرفیت تولید چهل هزار تن تابر در سال برای برآوردن نیازهای کشورهای مختلف و از جمله ایران به تابر خودرو را با خرسندی یادآور شد و مقرر گردید کار تهیه گزارش امکانپذیری و قابلیت اجرای پروژه د طی دو ماه آینده آغاز گردد.

صنایع نساجی

کمیسیون از بابت توافقات حاصله در مورد توسعه صنعت نساجی در ایران با همکاری ایتالیا در زمینه های تولید منسوجات پشمی، مخمل، حوله و منسوجات حوله ای و البسه آماده برای پوشیدن ابراز خوشنودی نمود و همچنین توافق شد طرفین اجرای یک پژوهش مشترک برای ساختن یک کارخانه تولید ماده گیاهی ویسکوز* برای تولید ابریشم مصنوعی در ایران با ظرفیت سی هزار تن ماده گیاهی ویسکوز در سال را به عهده گیرند.

کالاهای سرمایه ای

کمیسیون تصمیم گرفت همکاری بین دو کشور در زمینه مهندسی و تولید کالاهای سرمایه ای را توسعه دهد و مقرر شد این همکاری با ساخت و تولید مهندسی ماشین آلات ساختمانی، تجهیزات عمل آوری مواد خوراکی، ماشین آلات نساجی و دکل های انتقال نیروی برق آغاز شود و به همین منظور تصمیم گرفته شد چند کارشناس ایتالیایی به منظور شناسایی ظرفیتهای و امکانات موجود کارخانه های ماشین سازی تبریز و اراک برای تولید ماشین آلات و تجهیزات مذکور و مذاکره با همتایان ایرانی خود به طور گروهی به ایران اعزام گردند.

عملیات ساختمانی

کمیسیون به این نتیجه رسید که با توجه به تکنولوژی بسیار پیشرفته ایتالیا در زمینه عملیات ساختمانی، دو کشور در سه مورد زیر همکاری خواهند نمود:

— تولید مصالح ساختمانی

* Viscose

— ایجاد کارخانه‌هایی برای ساختن خانه‌های پیش‌ساخته شامل قطعات مختلف

آنها

— مهندسی و ساخت شبکه‌های شاهراهها

مقرر شد طی دو ماه آینده چارچوب همکاری در سه مورد مذکور بین نمایندگان طرفین در تهران و رم حل و بحث و تعیین شود.

کشت صنعتی

کمسیون، موافقت اصولی دو کشور در مورد همکاری در زمینه کشاورزی در سطح صنعتی در ایران را یادآور شد و مقرر گردید کمپانی‌های خصوصی و دولتی علاقه‌مند در دو کشور را تشویق کند تا پروژه‌های مشترک در دو مورد زیر اجرا شوند:

— مجتمع کاملاً یکپارچه گوشت و شیر در رضایه*

— خوراک بسته‌بندی شده و آماده برای مصرف به سه صورت خشک،

کنسرو شده و یخ‌زده برای مدارس ایران.

طرفین موافقت نمودند امکان همکاری دو کشور برای افزودن پانصد هزار تن به ظرفیت انبارداری و انبارگردانی سیلوهای موجود در ایران را مورد بررسی قرار دهند و مقرر شد تعدادی از کارشناسان ایتالیایی در طی یک ماه آینده به منظور مطالعه و حل و بحث امر اجرای همکاری در زمینه پروژه مذکور به صورت گروهی از ایران دیدار نمایند.

توریزم

طرفین، کارشناسی ایتالیا در این زمینه را تأیید نمودند و مقرر شد در این مورد همکاری داشته باشند.

طراحی و گسترش چند مرکز توریستی در منطقه دریای خزر و همچنین ساختن و تأسیس یک سری هتل زنجیره‌ای در ایران به عنوان زمینه همکاری امکانپذیر در این مورد تعیین گردیدند و مقرر شد نمایندگان طرفین در طی دو ماه آینده برای حل و بحث جزئیات همکاری در این موارد در تهران ملاقات کنند.

روابط ایران با جامعه اقتصادی اروپا (EEC)

با توجه به گسترش روزافزون روابط صنعتی و اقتصادی ایران با اعضای

جامعه اقتصادی اروپا و همچنین با توجه به بافت دگرگون‌شونده این روابط، طرف ایتالیایی آمادگی خود برای حمایت کامل از ایران در مذاکراتش با جامعه اقتصادی مذکور را اعلام نمود و موافقت کرد صدور کاغذ، محصولات کاغذی مواد شیمیایی و پتروشیمیایی، الیاف مصنوعی و شمش فلز به ایران را تسهیل نماید و مقرر شد نمایندگان بخشهای خصوصی و دولتی ایتالیا در طی یک ماه آینده به منظور تبادل نظر در مورد شرایط و مقتضیات اجرای امرفوق از ایران دیدار نمایند.

همکاری‌های مالی

طرف ایتالیایی، مشکلات کنونی موازنه پرداختهای ایتالیا و مشکلات مالی ناشی از آنها برای دولت ایتالیا را مطرح کرد اظهار امیدواری نمود همکاری اقتصادی و صنعتی بین دو کشور به حل و فصل مسائل مالی تعمیم داده شود، به این نتیجه رسید که همکاری و معاضدت مؤسسات مالی دو کشور به این ترتیب اجرای پروژه‌های مورد توافق را تسهیل خواهد کرد و به روند رشد سرمایه‌گذاری دوجانبه در ایران و ایتالیا سرعت خواهد بخشید و با توجه به موارد بالا پیشنهاد نمود یک سازمان سرمایه‌گذاری مشترک بین ایران و ایتالیا تشکیل گردد. طرف ایرانی اظهار داشت که به محض دریافت اطلاعات تفصیلی در این باره، پیشنهاد مذکور را بررسی خواهد نمود.

مقرر شد اجلاس بعدی کمیسیون مشترک در سال ۱۹۷۵ در تهران برگزار گردد. در تاریخ ۷ ژوئن ۱۹۷۴ در رم در دو نسخه اصلی به زبان انگلیسی که هر دو به یک میزان معتبرند تهیه و امضا شد.

رئیس هیئت ایرانی	رئیس هیئت ایتالیایی
فریدون مهدوی	جیان ماتئوماتئوتی
وزیر بازرگانی ایران	وزیر تجارت خارجی ایتالیا

۲. اسامی هیئت نمایندگی ایران

ضمیمه ۱

اعضای هیئت ایرانی

وزیر بازرگانی

مدیرعامل شرکت ملی صنایع فولاد ایران

رئیس کل امور پروژه‌های خارجی شرکت ملی

نفت ایران

مدیرکل بخش تجارت خارجی وزارت اقتصاد

مدیرکل بخش همکاری‌های اقتصادی وزارت

اقتصادی

جانشین مدیرعامل سازمان گسترش و نوسازی

صنایع ایران

رئیس کل گروه برنامه‌ریزی و پروژه‌های شرکت

ملی پتروشیمی ایران

اقتصاددان اداره همکاری‌های اقتصادی وزارت

اقتصاد

عالی جناب فریدون مهدوی

عالی جناب محمدرضا امین

آقای هادی انتخابی

آقای مرتضی زمانی

آقای علیرضا عروضی

آقای رضا طوبی

آقای منوچهر توحیدی

آقای خسرو فاضل

۳. اسامی هیئت نمایندگی ایتالیا

ضمیمه ۲

اعضای هیئت ایتالیا

وزیر تجارت خارجی	عالی جناب جیان ماتئو ماتئوتی
مشاور وزیر تجارت خارجی در امور بین المللی	عالی جناب ماسیمو کاسلی دارا گونا
رئیس کل بخش موافقتنامه های بازرگانی وزارت تجارت خارجی	دکتر آرماندو فراکاس
مشاور وزارت امور خارجه	آقای جاکومو آتولیکو
رایزن بازرگانی سفارت ایتالیا در تهران	دکتر کارلوسیانو
بازرس کل وزارت پست و مخابرات	مهندس کارملو رودی لوسو
از وزارت کشور ایتالیا	دکتر ماریو مورو
از وزارت خزانه داری	دکتر دومنیکو زاپیا
مشاور وزارت امور خارجه	دکتر پیرودماس
از اداره ارزش خارجی وزارت تجارت خارجی	دکتر لامبرتو جاکاگ لینی
از اداره توسعه بازرگانی خارجی وزارت تجارت خارجی	دکتر فرانچسکو پالما
از اداره موافقتنامه های بازرگانی وزارت تجارت خارجی	دکتر رناتو دمارکیس
از وزارت صنعت و بازرگانی	دکتر جیوسپه پتروکا
معاون رئیس کل کنفدراسیون صنایع ایتالیا	مهندس جیوسپه لوکاتلی

۴. یادداشت تفاهم همکاری اقتصادی

یادداشت تفاهم

یادداشت تفاهم بین دولت پادشاهی ایران و دولت جمهوری ایتالیا در خصوص تشکیل کمیسیون مشترک همکاری‌های اقتصادی:

با توجه به روابط صمیمانه بین دو کشور و علاقه مشترکشان به افزایش دادن میزان همکاری‌های اقتصادی ایران و ایتالیا به سود طرفین، امضاکنندگان زیر تصمیم گرفته‌اند کمیسیون مشترکی برای همکاری‌های اقتصادی تأسیس نمایند.

این کمیسیون سالی یک بار به طور متناوب در رم و تهران تشکیل جلسه خواهد داد و تاریخ روز هریک از اجلاس‌هایش با توافق طرفین تعیین خواهد شد.

نخستین اجلاس کمیسیون مشترک مذکور در تاریخ ۵ ژوئن ۱۹۷۴ در رم برگزار خواهد شد.

توافق حاضر در مورد تأسیس کمیسیون مشترک مذکور بلافاصله پس از به امضا رسیدن این یادداشت تفاهم، اعتبار اجرایی خواهد یافت.

در تاریخ ۵ ژوئن ۱۹۷۴ در رم در دو نسخه اصلی به زبان انگلیسی که هر دو به یک میزان معتبرند، تهیه و امضا گردید.

جان مائو ماتئوتی

فریدون مهدوی

وزیر تجارت خارجی ایتالیا

وزیر بازرگانی ایران

۱۴. پروتکل دومین اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی

پروتکل دومین اجلاس کمیسیون مشترک ایران - ایتالیا برای همکاری های اقتصادی

۱. دومین اجلاس کمیسیون مشترک ایران - ایتالیا از ۶ تا ۹ دسامبر ۱۹۷۶ در تهران برگزار گردید.

۲. ریاست هیئت ایرانی را عالی جناب منوچهر تسلیمی، وزیر بازرگانی ایران و ریاست هیئت ایتالیایی را عالی جناب رینالدو اوسولا، وزیر تجارت خارجی ایتالیا به عهده داشتند.

۳. اسامی اعضای دو هیئت را در ضمیمه های ۱ و ۲ همین پروتکل ملاحظه می فرمایید.

۴. کمیسیون مشترک تأیید نمود که ترکیب موقعیت اقتصادی ایران در سطح بین المللی و قابلیت های تکنولوژیک پیشرفته ایتالیا، فرصت های گسترده ای برای همکاری های ثمربخش دو کشور در زمینه های متعدد فراهم می سازد و قویاً به این نتیجه رسید که به این ترتیب فرصت های بسیاری برای شرکت ایتالیا در برنامه صنعتی کردن و توسعه اجتماعی ایران وجود دارند.

۵. کمیسیون رشد بی وقفه تجارت بین دو کشور را با خشنودی بسیار خاطرنشان ساخت و با توجه به این موضوع طرفین به این نتیجه رسیدند که همچنان فرصت های قابل ملاحظه ای برای گسترش و متنوع نمودن بیشتر تجارت بین ایران و ایتالیا وجود دارند و مقرر گردید، روابط بازرگانی بین خود را هرچه بیشتر به سود دو کشور تشویق و حمایت کنند.

۶. کمیسیون، تمایل و قصد ایتالیا برای صدور کالا و خدمات به ایران را یادآور شد و طرف ایرانی خاطرنشان ساخت که خواهد کوشید امر صدور صادرات ایتالیا به ایران را تسهیل نماید.

کمیسیون، یادآور شد که ایران قصد دارد صدور کالاهای صنعتی و نیم ساخته خود به ایتالیا را بتدریج در آینده افزایش دهد و طرف ایتالیا موافقت نمود تمایل ایران در این باره را در نظر داشته باشد و در هر موقعیت ممکن به صورت پذیرفتن آن یاری رساند. و طرفین، نقش مهمی را که شرکت های صنعتی کوچک و متوسط ایتالیا می توانند

در توسعه روابط اقتصادی و تجاری بین دو کشور ایفا کنند، تصدیق نمودند.

۷. موافقت شد تماسهای بین بخشهای خصوصی طرفین بیشتر تشویق شوند و سازمانهای مربوطه ایران و ایتالیا، شرایط و مقتضیات لازم به منظور ایجاد مکانیزمی همیشگی برای مشاوره و مبادله اطلاعات در این زمینه را بین خودشان حل و بحث نمایند.

۸. طرفین در مورد بعضی موضوعات مسائل معین مربوط به روابط اقتصادی آنها درگیر شدن روزافزون شرکت‌های ایتالیایی در ایران ناشی شده‌اند، از قبیل سهم سرمایه‌گذاری ایتالیایی در پروژه‌های مشترک ایران-ایتالیا، حق متوسل شدن به داوری (حکمت)، طرز و شکل پرداخت پول به شرکت‌های ایتالیایی مربوطه در موارد گوناگون و همچنین امکان تجدید نظر در مواد مالی قراردادهای، به طور گسترده به تبادل نظر پرداختند.

انرژی

۹. کمیسیون از بابت وجود روابط عالی بین شرکت ملی نفت ایران و شرکت ملی هیدروکربورها ابراز خرسندی نمود و طرفین خاطرنشان نمودند که مذاکرات مربوط به توسعه عملیات مشترک در زمینه پالایش و بازاریابی محصولات نفتی در کشورهای ثالث و همچنین فعالیتهای مشترک در زمینه تولید محصولات پتروشیمیایی در ایران و دیگر کشورها در جریان‌اند و پیشرفت نموده‌اند و در همین خصوص طرفین موافقت کردند برای به انعقاد رساندن موفقیت‌آمیز این مذاکرات از هیچ اقدامی فروگذار نمایند.

۱۰. کمیسیون، امکانات شرکت نمودن طرف ایتالیا در اجرای برنامه نیروگاههای اتمی ایران را بررسی کرد طرف ایرانی موافقت نمود پیشنهادهاى ایتالیا در این زمینه را مورد بررسی قرار دهد، و به همین منظور مقرر شد چند تن از کارشناسان مربوطه ایتالیایی تا حداکثر پایان نیمه اول سال ۱۹۷۷ به منظور بررسی و حل و بحث مسائل مربوطه و امکانات همکاری در زمینه مذکور به صورت گروهی به ایران اعزام گردند.

۱۱. کمیسیون یادآور شد که افق گسترده‌ای برای همکاری بین دو کشور در زمینه تولید انرژی خورشیدی و دیگر منابع غیرسنتی انرژی وجود دارد و به همین منظور مقرر شد امر ایجاد و تسهیل ارتباط و تبادل نظر بین کارشناسان صاحب صلاحیت طرفین بزودی

سازمان داده شود.

کمیسیون همچنین از بابت همکاری در حال پیشرفت وزارت انرژی ایران* و سازمان ایتالیایی ای.ان.ای.ال** در زمینه تولید انرژی ژئوترمال (Geothermal) استخراج گرما از زیر سطح زمین] در ایران ابراز خرسندی نمود.

صنعت

۱۲. طرفین با خشنودی خاطرنشان ساختند که پیشرفت همکاری‌های صنعتی ایران و ایتالیا قابل ملاحظه بوده است و با توجه به علاقه دو کشور به امر توسعه هرچه بیشتر روابط ایران - ایتالیا در این زمینه به تفاهماتی در موارد زیر نایل آمدند:

زیربنا

۱۳. طرفین، علاقه‌مندی خود را به همکاری در زمینه‌های اساسی ساخت زیربنای صنایع ایران اعلام نمودند و طرف ایرانی موافقت اصولی نمود پیشنهادهای کمپانی‌های ایتالیایی را در زمینه‌هایی مانند شاهراه‌سازی، ساخت راه‌آهن و سیستم‌های ترابری زیرزمینی، ساخت بندرگاه‌ها و لنگرگاه‌ها و نظایر آن، ساخت فرودگاه، عملیات مهندسی ساختمان مربوط به پروژه‌های تولید نیروی برق مانند پروژه‌های سدسازی، با علاقه کامل مورد بررسی قرار دهد.

طرفین بر علاقه خاص خود به همکاری در موارد بالا و همچنین ایجاد امکانات لازم برای اجرای پروژه‌های مشترکی به منظور انجام عملیات مربوطه در ایران یا عملیات مشابه با آنها در کشورهای ثالث، تأکید نمودند.

فولاد و استخراج معدن

۱۴. طرفین، پیشرفت مذاکرات مربوط به نصب و راه‌اندازی تأسیسات یک مجتمع یکپارچه فولادسازی در بندرعباس را با خرسندی بسیار یادآور شدند و موافقت اصولی به عمل آمد که کمپانی‌های ایتالیایی** در تمام زمینه‌های تکنولوژی مواد معدنی، پیشنهادهایی به سازمانهای علاقه‌مند ایرانی تسلیم نمایند.

* شاید منظور وزارت نیرو باشد.م.

** ENEL

*** در زمینه استخراج، برش، تراش و پرداخت و ضیقل سنگ مرمر با ایران همکاری داشته باشند.

نیروی الکتریسته

۱۵. طرفین روی علاقه عمیق خود به تعهد اجرای پروژه‌های مشترک برای تولید، انتقال، توزیع و تدارک نیروی برق در ایران تأکید نمودند و موافقت اصولی کردند در زمینه‌های خدمات مهندسی مشاور، طراحی، ساخت و آموزش پرسنل برای خطوط و ایستگاههای فرعی انتقال نیرو و نیروگاههای هیدرولیک و همچنین ایستگاههای ذخیره نیروی مجهز به سیستم پمپاژ مربوطه که همگی به سازمان ایرانی تولید و انتقال نیروی ای.اچ.وی* تعلق دارند هرچه بیشتر همکاری داشته باشند.

مواد شیمیایی و پتروشیمیایی

۱۶. طرفین علاقه خود به همکاری در زمینه‌های تولید آلیاژهای آهن - کروم، آهن - سیلیکون و آهن - منگنز، نوعی شیشه آتشفشانی موسوم به سنگ مروارید (در فارسی)**، رنگهای نساجی، یک نوع میل گرد (برای عملیات ساختمانی)***، لایه و آستری لاستیک و همچنین همکاری در مورد انتقال دانش فنی مربوط به تبدیل تایلر غیرقابل استفاده به تایلر قابل استفاده و تولید کود شیمیایی و بعضی مواد پتروشیمیایی مانند الیاف مصنوعی، صمغها و رزین، ترموپلاستیکها**** و غیره را اعلام نمودند.

ارتباطات مخابراتی

۱۷. طرفین به امر همکاری صنعتی در بعضی زمینه‌های ارتباطات مخابراتی و الکترونیک نظیر مخابرات رادیویی مایکروویومولتی پلکس‌های*****، نصب و استفاده از انواع سیستمهای اتصال و برقراری مخابرات معروف به سویچ یا سویچینگ و سیستمهای مخابراتی*****، سیستمهای تله کنترل و نظارت، سیستمهای کمکی هدایت دریایی یا هوایی کشتی‌ها و هواپیماها و رادارهای کنترل ترافیک هوایی و همچنین انواع

• E.H.V احتمالاً نام اختصاری نوعی سازمان برق منطقه‌ای در ایران بوده است و H.V آن احتمالاً به معنای ولتاژ بالاست - م.

** Perlite

*** Clay- Filler

**** ماده‌ای که از طریق گرم شدن تبدیل به پلاستیک می‌شود یا پلاستیکی که پس از ذوب و سپس جامد شدن، خواصش را از دست نمی‌دهد (Thermoplastic = پلاستیک حرارتی).

***** Multiplex به معنای دستگاهی که در یک زمان با یک سیم چند مخابره می‌کند.

***** Private Automatic Branch Exchanges (PABXS)

به معنای مبادلات خط فرعی اتوماتیک خصوصی در مخابرات

تکنولوژی الکترونیک پیشرفته ابراز علاقه نمودند و به همین منظور مقرر شد برای شناسایی و تعیین پارامترهای همکاری در این زمینه و تهیه گزارشهای مربوط به قابلیت اجرای پیشنهادهای مربوطه، چند تن از کارشناسان ذیصلاح ایتالیایی در طی نخستین ماههای سال ۱۹۷۷ به صورت گروهی به ایران اعزام شوند.

انواع پروژههای تولیدی

۱۸. طرفین با کمال خرسندی اعلام داشتند که کمپانیهای ایتالیایی، آمادگی کامل خود برای شرکت کردن در اجرای پروژههای مشترک زیر را تأیید نمودهاند:
(الف) تولید زه نایلونی و زه کاپرولا کتام* برای تایر و دیگر مصارف صنعتی.
(ب) تولید عایقهای الکتریکی** و همچنین لوازم خانگی و بهداشتی، کاشی و سرامیک و محصولات مشابه.

(پ) ساخت و تولید ماشینآلات ویژه سیلوها، جراثقالها و کارخانههای شیرین سازی آب.

زمینههای جدید همکاری

۱۹. کمیسیون یادآور شد که گذشته از زمینههای همکاری یادشده در فوق، زمینههای ثمربخش دیگری نیز برای همکاری دو کشور وجود دارند که ذیلاً سه مورد از اهم آنها ذکر می شوند:

(الف) شرکت کردن ایتالیا در امر مدرنیزه سازی سیستم توزیع مواد غذایی در ایران و بویژه در ارتباط با موضوع مدرنیزه سازی تسهیلات سردخانه ای. طرفین، امکانات اجرای پروژههای مشترک در این زمینه در ایران را بررسی خواهند نمود.

(ب) همکاری در زمینه تأمین کشتی باری کوچک و سفاین ویژه باراندازی پانصد تا هزار تنی و احتمالاً اجرای پروژههای مشترک در ایران به همین منظور.

(پ) همکاری در زمینه ساخت خانههای پیش ساخته و از این قبیل و اجرای پروژههای مشترکی به همین منظور که بعداً در مورد آنها تصمیم گرفته خواهد شد.

۲۰. طرفین به این نتیجه رسیدند که در جریان اجرای هریک از پروژههای فوق، در صورت لزوم در مورد تبادل کارشناسان مربوطه اقدام نمایند.

۲۱. کمیسیون، تمایل ایران به هرچه بیشتر توسعه بخشیدن به تأسیسات و تسهیلات فنی - حرفه‌ای خود را خاطرنشان ساخت به این نتیجه رسید که نقش همکاری فنی ایتالیا با ایران در این زمینه می‌تواند بسیار معتنابه باشد و در همین ارتباط مقرر شد سازمانهای مربوطه دو کشور هرچه بیشتر با یکدیگر در تماس باشند.

کشاورزی

۲۲. کمیسیون، امکانات توسعه بیشتر همکاری دو کشور در زمینه‌های کشاورزی کشت و صنعت را مورد بحث قرار داد و بویژه روی زمینه‌های زیر تأکید نمود:

توسعه قطبهای معین کشاورزی
کاشت محصولات کشاورزی گوناگون
ساختن سردخانه‌ها و سیلوها و کارخانه‌های قند و شکر
عمل‌آوری، بسته‌بندی و کنسرو مواد غذایی
دامپروری

۲۳. در مورد توسعه قطبهای معین کشاورزی و همچنین نواحی خارج از این قطبها، طرف ایرانی اعلام نمود آماده است پیشنهادهای ایتالیا را بویژه در زمینه‌های شبکه‌های آبیاری، زهکشی یکپارچه نمودن و تسطیح زمینهای کشاورزی را بپذیرد. طرف ایتالیایی رضایت خود را اعلام داشت و آمادگی کمپانی‌های ایتالیایی را برای همکاری کامل در تمام مراحل پروژه‌های توسعه قطبهای کشاورزی و از جمله بررسی مطالعاتی، برنامه‌ریزی و اجرای پروژه‌های مورد نظر ایران را تأیید کرد.

۲۴. پیشنهادهای تسلیم شده توسط چند کمپانی ایتالیایی در مورد کاشت درخت زیتون به مساحت پانصد هکتار و کاشت درخت انجیر و همچنین ساختن چند کارخانه قند و بسته‌بندی و خشک کردن انجیر، به طور مبسوط و همه‌جانبه مورد بحث قرار گرفتند و طرفین موافقت نمودند مذاکرات مربوطه را دنبال کنند و موافقتنامه‌های لازم در موارد بالا را هرچه زودتر منعقد نمایند.

۲۵. همکاری در تمام زمینه‌های صنعت عمل‌آوری مواد غذایی مورد بحث قرار گرفتند و موضوع همکاری احتمالی برای ساختن کارخانه‌های قند و شکر و همچنین کارخانه‌های عمل‌آوری شیر، قند و عمل‌آوری چغندر قند به منظور تبدیل آن به قند بویژه

مورد توجه قرار گرفت.

۲۶. طرف ایرانی اعلام نمود که مشغول بررسی پیشنهادهای ایتالیا برای ساختن چند سردخانه در ایران است و سعی خواهد کرد هرچه زودتر در مورد آنها تصمیم قطعی بگیرد.

۲۷. طرف ایرانی اظهار علاقه نمود در مورد تولید ماشین آلات کشاورزی ساخت ایتالیا و بویژه ماشینهای دروگر، بذرپاش، اسپری، ماشینهای سنگ جمع کن یا نظایر آن* و ماشینهای مخصوص آماده سازی زمین برای کاشت اطلاعات بیشتری دریافت کند و در همین مورد مقرر شد سازمانهای ذی صلاح طرفین، جریان تماس گیری هایشان در این مورد را دنبال و تقویت نمایند.

۲۸. طرف ایتالیایی به همکاری با سازمانهای ایرانی علاقه مند در تمام زمینه های مربوط به دامپروری و از جمله ساختن کارخانه های تولید علوفه دام در ایران ابراز علاقه نمود و بویژه برای همکاری در زمینه اجرای پروژه های مرغداری و پرورش مرغ و تولید لبنیات در ایران اعلام آمادگی کرد و طرف ایرانی موافقت نمود پیشنهادهای کمپانی های ایتالیایی در این زمینه را در صورت عملی و جامع بودنشان مورد بررسی قرار دهد.

روابط ایران و بازار مشترک اروپا

۲۹. طرفین با خشنودی تأیید نمودند که مذاکرات مربوط به انعقاد یک موافقتنامه ویژه بین ایران و بازار مشترک اروپا بزودی شروع خواهند شد و در همین خصوص طرف ایتالیایی حمایت کامل خود را از اجرای تصمیم شورای وزیران جامعه اقتصادی اروپا دایر بر اینکه موافقتنامه پیشنهادی بین ایران و بازار مشترک اروپا باید شامل موادی باشد که موقعیت ممتاز و منحصر به فرد ایران را در شبکه روابط بازار مشترک فوق با کشورهای دیگر منعکس کند و چارچوبی برای تشویق امر توسعه تجارت بین بازار مشترک اروپا و ایران به وجود بیاورد و جوی ایجاد کند که ایران و بازار مشترک اروپا بتوانند با بهره مندی از آن نقشی فزاینده در توسعه اقتصادی یکدیگر ایفا نمایند.

۳۰. طرفین موافقت نمودند اجلاس آینده کمیسیون مشترک در نیمه دوم سال

* Duster یعنی وسیله گردگیری، ولی در اینجا به معنای یک نوع ماشین کشاورزی سنگ جمع کن یا نظیر آن است. — م.

۱۹۷۷ در رم برگزار گردد.

در تاریخ ۸ دسامبر ۱۹۷۶ در تهران در دو نسخه اصلی به زبان انگلیسی که هر دو به یک میزان معتبرند تهیه و امضا شد.

رئیس هیئت ایتالیایی

رئیس هیئت ایرانی

رینالدو اوزولا (اوزولا)

منوچهر تسلیمی

وزیر تجارت خارجی ایتالیا

وزیر بازرگانی ایران

ضمیمه ۱

فهرست اسامی اعضای هیئت ایرانی

وزیر بازرگانی	عالی جناب منوچهر تسلیمی
قائم مقام وزیر صنایع و معادن	عالی جناب مهدی غفارزاده
قائم مقام مدیرعامل سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران	آقای نادر خورزاد
مدیرکل وزارت بازرگانی	آقای مصطفی انصاری
مدیرکل وزارت دارایی و امور اقتصاد	آقای مسعود موسوی
قائم مقام مدیرعامل بانک توسعه صنعتی و معدنی ایران	آقای سعید آصفی
رئیس دفتر وزیر بازرگانی	آقای خسرو فاضل
قائم مقام مدیرکل وزارت کشاورزی و منابع طبیعی	آقای شمعون مقصودپور
قائم مقام مدیرکل وزارت بازرگانی	آقای مرتضی پدرام نیا
از مدیران وزارت بازرگانی	خانم فرح کیایی نژاد
کارشناس وزارت بازرگانی	آقای ابوالفضل افخم

ضمیمه ۲

فهرست اسامی اعضای هیئت ایتالیایی

عالی جناب رینالدو اوزولا (اوزولا)	وزیر تجارت خارجی
عالی جناب لوییجی کوتا‌فاوی	سفیرکبیر ایتالیا در ایران
آقای رافائلو تریولی	مدیرکل بخش موافقتنامه‌های بین‌المللی وزارت تجارت خارجی و رئیس دفتر وزیر تجارت خارجی
آقای جووانی میگ‌لیواولو	وزیرمختار از بخش امور اقتصاد وزارت امور خارجه
آقای پائولو گالی	رئیس بخش امور اقتصاد وزارت امور خارجه
آقای براردو کلمنته	از وزارت خزانه داری
آقای فرانکو پوتتی	از وزارت صنعت
آقای آلفردو سولوشری	قائم‌مقام مدیرکل کنفدراسیون صنایع ایتالیا
آقای ویتوریو باراتیری	مشاور عالی جناب اوزولا، وزیر تجارت خارجه
آقای آردواینو فورنارا	رایزن اول سفارت ایتالیا در ایران
آقای کارلوسیانو	رایزن اول سفارت ایتالیا در ایران برای امور اقتصادی و بازرگانی
آقای سرجیولنتی	از بخش ارز خارجی* وزارت تجارت خارجی
آقای فرناندو فیومارا	از وزارت کشور
آقای راناتو دمارکیس	از بخش نامه‌های بین‌المللی وزارت تجارت خارجی
آقای آنجلو گابریله دسگلیه	دبیر اول سفارت ایتالیا در ایران برای امور اقتصادی و بازرگانی
آقای انریکو بویلاکا	وابسته بازرگانی سفارت ایتالیا در ایران

۱۵. ترجمه عهدنامه استرداد مجرمین

عهدنامه استرداد مجرمین بین ایران و جمهوری ایتالیا

نظر به اینکه اعلی حضرت همایون شاهنشاه ایران و حضرت رئیس جمهوری ایتالیا علاقه مندند که با موافقت مشترک روابط فیما بین را در زمینه استرداد مجرمین تنظیم نمایند، بدین منظور نمایندگان تام الاختیار خود را به شرح زیر تعیین نمودند:
اعلی حضرت همایون شاهنشاه ایران:

جناب آقای علینقی سعیدانصاری

و

حضرت رئیس جمهوری ایتالیا:

جناب آقای لوچیانو رادی، معاون وزارت امور خارجه

نمایندگان مزبور پس از مبادله اختیارنامه های خود که در نهایت صحت و اعتبار بود نسبت به مقررات زیر موافقت نمودند:

ماده ۱

الزام به استرداد

طرفین معظمین متعاهدین متعهد می شوند بر طبق مقررات و شرایط مشروح در مواد زیر افرادی را که از طرف مقامات قضایی دولت متقاضی برای ارتکاب جرمی و یا برای اجرای مجازات و یا اقدام تأمینی مورد تعقیب هستند متقابلاً به یکدیگر تحویل دهند.

ماده ۲

اعمالی که موجب استرداد می شود

۱. اعمالی که مجازات آن به موجب قوانین طرف متقاضی و طرف متقاضی عنه مجازاتی سالب آزادی یا اقدام تأمینی سالب آزادی که حداکثر آن لااقل یک سال و یا مجازاتی شدیدتر از آن باشد، موجب استرداد خواهد شد. هنگامی که محکومیت به مجازات و یا اقدام تأمینی در قلمرو طرف متقاضی صورت گرفته باشد، مدت محکومیت باید کمتر از چهار ماه نباشد.

۲. در صورتی که درخواست استرداد ناظر بر چند عمل جداگانه باشد که مجازات هریک طبق قوانین طرف متقاضی و طرف متقاضی عنه مجازاتی سالب آزادی یا

اقدام تأمینی سالب آزادی است، ولی بعضی از این اعمال شرط مربوط به نصاب مجازات را واجد نباشد طرف متقاضی عنه مختار خواهد بود با تقاضای استرداد برای این اعمال نیز موافقت نماید.

ماده ۳

جرائم سیاسی

۱. در صورتی که جرمی که استرداد به سبب آن تقاضا شده از نظر طرف متقاضی عنه جرمی سیاسی یا عمل مرتبط به آن جرم تلقی گردد، با درخواست استرداد موافقت نخواهد شد.

۲. همین قاعده در صورتی که طرف متقاضی عنه به دلایل موجهی معتقد شود که منظور از درخواست استرداد که به سبب یک جرم عمومی به عمل آمده، تعقیب یا مجازات اشخاص به سبب ملاحظات مربوط به نژاد و مذهب و تابعیت و عقاید سیاسی می باشد و یا اینکه وضع او به یکی از علل مذکور در معرض وخامت قرار می گیرد، به مورد اجرا گذاشته خواهد شد.

۳. از لحاظ اجرای این عهدنامه سوء قصد نسبت به حیات رئیس مملکت یا فردی از خانواده او جرم سیاسی محسوب نخواهد شد.

۴. اجرای مفاد ماده حاضر به تعهداتی که طرفین به موجب هر کنوانسیون بین المللی چندجانبه دیگر به عهده گرفته و یا در آینده به عهده خواهند گرفت، لطمه ای وارد نخواهد ساخت.

ماده ۴

جرائم نظامی

استرداد به سبب جرائم نظامی که از جمله جرائم عمومی نباشد، از شمول این عهدنامه خارج است.

ماده ۵

جرائم مالی

در مورد جرائم مربوط به مالیات و عوارض و گمرک و ارزش تقاضای استرداد با رعایت شرایطی که در این عهدنامه پیش بینی شده فقط در صورتی پذیرفته خواهد شد که بین طرفین متعاهدین در مورد هر جرم یا دسته ای از جرائم چنین تصمیمی اتخاذ شده

باشد.

ماده ۶

استرداد اتباع

۱. الف) هریک از طرفین متعاهدین حق دارد از رد اتباع خود امتناع ورزد.
- ب) تابعیت شخص مورد تقاضا حسب وضعی که در موقع اتخاذ تصمیم درباره استرداد خواهد داشت، تعیین می شود. لیکن در صورتی که تابعیت در فاصله بین اتخاذ تصمیم و تاریخی که برای تسلیم در نظر گرفته شده تعیین گردد، طرف متقاضی عنه می تواند به مقررات بند (الف) این ماده استناد نماید.
۲. در صورتی که طرف متقاضی عنه تبعه خود را رد نکند باید به درخواست طرف متقاضی موضوع را به مقامات صلاحیت دار ارجاع نماید تا در صورت لزوم تعقیب قضایی به عمل آید. برای این منظور پرونده ها و اطلاعات و اشیاء مربوط به جرم مجازاً از مجرای پیش بینی شده در بند (الف) ماده ۱۲ تحویل داده خواهد شد و اقداماتی که در تعقیب درخواست طرف متقاضی به عمل آمده است به اطلاع آن طرف خواهد رسید.

ماده ۷

محل ارتکاب

۱. طرف متقاضی عنه می تواند از رد شخص مورد تقاضا به علت اینکه جرم بر طبق قوانین خود کلاً یا جزئاً در قلمرو یا در محلی که به منزله قلمرو خود محسوب می شود ارتکات یافته، خودداری نماید.
۲. چنانچه جرمی که استرداد به سبب آن درخواست شده در خارج از قلمرو طرف متقاضی ارتکاب یافته باشد، فقط در صورتی می توان از استرداد خودداری نمود که قوانین طرف متقاضی عنه اجازه تعقیب جرمی از همان نوع را که در خارج از قلمرو طرف متقاضی عنه ارتکاب یافته است ندهد و یا استرداد را به سبب جرمی که موضوع درخواست می باشد مجاز نداند.

ماده ۸

تعقیب عمل واحد

- در صورتی که شخص مورد تقاضای استرداد برای همان جرم یا جرایمی که استرداد به سبب آن درخواست شده مورد تعقیب طرف متقاضی عنه باشد طرف مذکور

می تواند از رد شخص مورد درخواست امتناع نماید.

ماده ۹

منع تعقیب مضاعف برای جرم واحد

در صورتی که شخص مورد درخواست از طرف مقامات صلاحیت دار طرف متقاضی عنه برای جرم یا جرایمی که استرداد به سبب آن درخواست شده قبلاً تحت محاکمه قرار گرفته و حکم قطعی در مورد او صادر شده باشد، با درخواست استرداد موافقت نخواهد شد. در صورتی که مقامات صلاحیت دار طرف متقاضی عنه تصمیم به منع تعقیب یا خاتمه دادن به تعقیب در مورد همان عمل یا اعمال گرفته باشند، می توان از قبول استرداد امتناع نمود.

ماده ۱۰

مرور زمان و عفو عمومی

۱. در صورتی که جرم یا مجازات آن طبق قوانین طرف متقاضی یا طرف متقاضی عنه مشمول مرور زمان شده باشد با درخواست استرداد موافقت نخواهد شد.
۲. در صورتی که جرمی در قلمرو طرف متقاضی بر اثر عفو عمومی غیرقابل تعقیب باشد و یا یک عفو عمومی در قلمرو طرف متقاضی عنه نسبت به جرمی که در قلمرو آن قابل تعقیب بوده پیش آمده باشد، با تقاضای استرداد موافقت به عمل نخواهد آمد.

ماده ۱۱

مجازات اعدام

در صورتی که مجازات مجرمی که استرداد به سبب آن درخواست شده طبق قوانین دولت متقاضی اعدام باشد و این مجازات در قوانین دولت متقاضی عنه برای آن جرم پیش بینی نشده باشد و یا مجازات اعدام عموماً در آنجا اجرا نمی گردد با درخواست استرداد به شرطی می توان موافقت نمود که دولت متقاضی اطمینانهایی که کافی تلقی گردد دایر به اینکه مجازات اعدام درباره مجرم اجرا نخواهد شد، بدهد.

ماده ۱۲

درخواست استرداد و اسناد مربوط به آن

۱. درخواست استرداد باید کتباً و از طریق سیاسی به عمل آید. طریق دیگری

نیز ممکن است به وسیله ترتیب مستقیم بین طرفین مقرر شود.

۲. اسناد زیر باید ضمیمه درخواست استرداد باشد.

الف) اصل یا رونوشت مصدق حکم محکومیت لازم الاجرا یا قرار بازداشت و یا هر سند دیگری که دارای همان قدرت قانونی بوده و طبق مقررات قانونی دولت متقاضی صادر شده باشد.

ب) گزارشی درباره اعمالی که استرداد به سبب آن درخواست شده است. زمان و محل ارتکاب این اعمال و تعریفات قانونی آنها و استناد به مقرراتی که در مورد آنها لازم الاجراست باید هرچه دقیقتر تعیین گردد.

ج) یک رونوشت از مقررات قانونی لازم الاجرا و یا در صورتی که این امر امکان نداشته باشد، اعلامیه ای درباره موازین حقوقی لازم الاجرا و همچنین علائم و مشخصات دقیق و کامل شخص مورد درخواست و هر نوع اطلاع دیگری که برای تعیین هویت و تابعیت او مفید باشد.

ماده ۱۳

اطلاعات تکمیلی

در صورتی که اطلاعات داده شده از طرف متقاضی برای اتخاذ تصمیم از طرف متقاضی عنه در اجرای این قرارداد غیرکافی باشد طرف اخیر اطلاعات تکمیلی لازمه را تقاضا خواهد نمود و ممکن است مهلتی نیز برای دریافت این اطلاعات تعیین نماید.

ماده ۱۴

اصل تخصیص

۱. شخص مورد استرداد به سبب هیچ عملی که قبل از تاریخ تحویل ارتکاب یافته بغیر از عملی که موجب تقاضای استرداد می باشد، قابل تعقیب و محاکمه و بازداشت برای اجرای یک مجازات یا یک اقدام تأمینی نخواهد بود و همچنین مشمول هیچ نوع محدودیت آزادی شخص دیگر نخواهد گشت مگر در موارد زیر:

الف) در صورتی که طرف تسلیم کننده به این امر رضایت دهد، برای این منظور درخواستی که اسناد پیش‌بینی شده در ماده ۱۲ و صورت مجلس قضایی حاوی اظهارات شخص تحویل شده ضمیمه آن باشد تسلیم خواهد شد. این رضایت هنگامی که جرم مورد درخواست لزوم استرداد را به موجب مقررات این عهدنامه ایجاد نماید داده خواهد شد.

ب) در صورتی که شخص مورد استرداد با وجود امکان، قلمرو طرفی را که به آن تسلیم شده ظرف ۴۵ روز پس از آزادی قطعی خود ترک نکرده باشد و یا بعد از ترک مجدداً به آن مراجعت کند.

۲. معذالک طرف متقاضی می‌تواند اقدامات لازم را از طرفی برای اخراج احتمالی چنین شخصی از قلمرو خود و از طرف دیگر طبق قوانین داخلی خود برای قطع مرور زمان من جمله تعقیب غیابی، به عمل آورد.

۳. هنگامی که تعریف جرم انتسابی در جریان دادرسی اصلاح گردد و یا تغییر یابد شخص تسلیم شده فقط تا حدودی که عناصر متشکله جدید جرم، استرداد او را تجویز نماید، مورد تعقیب و محاکمه قرار خواهد گرفت.

ماده ۱۵

استرداد مجدد به یک دولت ثالث

به استثنای مورد پیش‌بینی شده در جزء (ب) بند ۱ ماده ۱۴ طرف متقاضی می‌تواند شخصی را که به او تحویل شده به دولت ثالثی به منظور تعقیب جرایمی که قبل از تاریخ تحویل ارتکاب یافته و مورد تعقیب آن دولت می‌باشد تحویل دهد، مشروط بر اینکه رضایت طرف متقاضی عنه جلب شده باشد. طرف متقاضی عنه می‌تواند ارائه اسناد پیش‌بینی شده در بند ۲ ماده ۱۲ را تقاضا نماید.

ماده ۱۶

بازداشت موقت

۱. در موارد فوری مقامات طرف متقاضی می‌توانند بازداشت موقت شخص مورد تعقیب را تقاضا نمایند. مقامات صلاحیت‌دار طرف متقاضی عنه طبق قوانین خود نسبت به انجام این تقاضا اتخاذ تصمیم خواهند نمود.

۲. تقاضای بازداشت موقت باید وجود یکی از اسناد پیش‌بینی شده در جزء (الف) بند ۲ ماده ۱۲ را اعلام نموده و حاکی از قصد ارسال تقاضای استرداد باشد و همچنین جرمی را که به سبب آن تقاضای استرداد می‌شود و زمان و محل ارتکاب آن و نیز حتی الامکان علائم و مشخصات شخص مورد تعقیب را تعیین نماید.

۳. تقاضای بازداشت موقت از طریق سیاسی و یا مستقیماً از طریق پستی یا تلگرافی و یا از طریق سازمان پلیس بین‌المللی (انترپل) و یا به هر وسیله دیگری که آثار

کتبی از خود باقی بگذارد و یا مورد قبول طرف متقاضی عنه باشد از مقامات صلاحیت دار طرف اخیر به عمل خواهد آمد. مقام متقاضی بدون تأخیر از نتیجه درخواست خود مستحضر خواهد شد.

۴. در صورتی که ۱۸ روز پس از بازداشت، طرف متقاضی عنه تقاضای استرداد و اسناد مندرج در ماده ۱۲ را دریافت ندارد ممکن است به بازداشت موقت خاتمه داده شود و در هر حال مدت بازداشت موقت نباید در هیچ مورد از چهل روز از بدو بازداشت تجاوز نماید.

معدالک آزادی موقت همواره امکان دارد، ولی طرف متقاضی عنه کلیه اقداماتی را که به نظر او جهت جلوگیری از فرار شخص مورد استرداد ضروری است به عمل خواهد آورد.

۵. آزادی موقت مانع بازداشت مجدد و استرداد در مورد تقاضایی که متعاقباً واصل شود نخواهد بود.

ماده ۱۷

تعدد درخواستهای استرداد

در صورتی که استرداد از طرف چند دولت به علت عمل واحد یا به علت اعمال مختلف درخواست شده باشد، طرف متقاضی عنه با در نظر گرفتن کلیه اوضاع و احوال و بخصوص شدت و ضعف نسبی جرایم و محل ارتکاب آنها و تاریخ درخواستها و تابعیت شخص مورد استرداد و امکان استرداد بعدی به دولت ثالث، اتخاذ تصمیم خواهد نمود.

ماده ۱۸

تحویل شخص مورد استرداد

۱. طرف متقاضی عنه تصمیم خود را درباره استرداد از طریق مندرج در بند یک ماده ۱۲ به طرف متقاضی اطلاع خواهد داد.

۲. رد کلی یا جزئی درخواست استرداد باید موجه و مستدل باشد.

۳. در صورت قبول استرداد، محل و تاریخ تحویل و همچنین مدتی که شخص مورد تقاضا به منظور استرداد در بازداشت بوده، به اطلاع طرف متقاضی خواهد رسید.

۴. با رعایت مورد پیش بینی شده در بند پنج این ماده، در صورتی که شخص مورد تقاضا در تاریخ تعیین شده تحویل گرفته نشود می توان او را در انقضای مدت ۱۵

روز پس از تاریخ مذکور آزاد ساخت و به هر حال پس از انقضای مدت ۳۰ روز آزاد خواهد شد. طرف متقاضی عنه می تواند از تسلیم او به علت همان عمل امتناع ورزد.

۵. در مواردی که فورس مائور مانع از تحویل یا دریافت شخص مورد استرداد باشد طرف ذی نفع مراتب را به اطلاع طرف دیگر خواهد رسانید و طرفین درباره تاریخ تحویل جدید توافق خواهند نمود و مقررات بند چهار این ماده قابل اجرا خواهد بود.

ماده ۱۹

تحویل معوق یا مشروط

۱. طرف متقاضی عنه می تواند پس از اتخاذ تصمیم نسبت به درخواست استرداد، تحویل شخص مورد تقاضا را به تعویق اندازد تا او را برای عملی غیر از مورد استرداد مورد تعقیب قرار دهد و یا در صورتی که شخص مزبور محکوم شده باشد او را در قلمرو خود مجازات نماید.

۲. طرف متقاضی عنه می تواند به جای تعویق، شخص مورد استرداد را با رعایت شرایطی که با توافق مشترک طرفین تعیین می گردد موقتاً به دولت متقاضی تحویل دهد.

ماده ۲۰

تحویل اشیاء

۱. طرف متقاضی عنه به درخواست طرف متقاضی اشیاء مشروحه زیر را ضبط و تا حدودی که قوانین داخلی او اجازه دهد آنها را تحویل خواهد داد.

(الف) اشیائی که ممکن است به عنوان دلیل جرم مورد استفاده قرار گیرد، یا

(ب) اشیائی که با جرم ارتباط داشته و در موقع بازداشت در نزد شخص مورد تقاضا پیدا شده و یا بعداً کشف گردد.

۲. اشیاء تعیین شده در بند یک این ماده حتی در موردی که استرداد قبلاً پذیرفته شده و به علت مرگ یا فرار شخص مورد تقاضا غیر عملی باشد، نیز تحویل داده خواهد شد.

۳. در صورتی که اشیاء مزبور قابل ضبط یا توقیف در قلمرو طرف متقاضی عنه باشد طرف اخیر می تواند به منظور تعقیب امر جزایی که در جریان رسیدگی باشد آنها را موقتاً نگاه داشته و یا به شرط اعاده تحویل دهد.

۴. معذالک حقوق مکتسبه طرف متقاضی عنه و اشخاص ثالث در مورد این اشیاء

محفوظ خواهد بود. در صورت وجود چنین حقوقی اشیاء پس از ختم دادرسی هرچه زودتر و بدون هزینه به طرف متقاضی عنه اعاده خواهد شد.

ماده ۲۱

ترانزیت

۱. با درخواست ترانزیت از قلمرو یکی از طرفین متعاهدین که از طریق پیش‌بینی شده در بند یک ماده ۱۲ به عمل آمده باشد موافقت خواهد شد، مشروط بر اینکه طرف متقاضی عنه، جرم مورد نظر را با توجه به مواد ۳ و ۴ این عهدنامه یک جرم سیاسی یا صرفاً نظامی تلقی ننماید.

۲. ترانزیت اتباع دولتی که از او تقاضای ترانزیت شده ممکن است بنا بر مفاد ماده ۶ رد شود.

۳. به استثنای مقررات مندرج در بند ۴ این ماده ابراز اسناد مندرج در بند ۲ ماده ۱۲ ضروری خواهد بود.

۴. در صورتی که از راه هوایی استفاده شود مقررات زیر به مورد اجرا گذاشته خواهد شد:

الف) در صورت عدم پیش‌بینی فرود هواپیما، طرف متقاضی مراتب را به اطلاع طرفی که هواپیما از فراز قلمرو آن پرواز می‌کند خواهد رسانید و وجود یکی از اسناد مندرج در شق ۲ بند (الف) ماده ۱۲ را تصدیق خواهد نمود. در صورت فرود پیش‌بینی نشده هواپیما اطلاعیه مزبور دارای اثرات درخواست بازداشت موقت موضوع ماده ۱۶ خواهد بود و طرف متقاضی یک درخواست معمول در موارد ترانزیت ارسال خواهد نمود.

ب) در صورتی که فرود هواپیما پیش‌بینی شده باشد، طرف متقاضی یک درخواست رسمی جهت ترانزیت ارسال خواهد داشت.

۵. ترانزیت شخص مورد استرداد از سرزمینی که ممکن است در آن جان یا آزادی او به علت نژاد و مذهب و ملیت و یا عقاید سیاسی مورد خطر واقع شود، انجام نخواهد گرفت.

ماده ۲۲

تشریفات قانونی

جز در مواردی که در این عهدنامه به نحو دیگری مقرر گردیده اجرای استرداد و

بازداشت موقت فقط به موجب قوانین طرف متقاضی عنه به عمل خواهد آمد.

ماده ۲۳

زبانهای مورد استعمال

اسناد و مدارک لازم به زبان طرف متقاضی تنظیم و همراه با ترجمه آن به زبان فرانسه و یا انگلیسی خواهد بود.

ماده ۲۴

هزینه‌ها

۱. هزینه‌هایی که به علت استرداد در قلمرو طرف متقاضی عنه پیش می‌آید به عهده طرف مزبور خواهد بود.
۲. هزینه‌هایی که به علت ترانزیت از قلمرو طرف متقاضی عنه پیش می‌آید به عهده طرف متقاضی خواهد بود.

ماده ۲۵

تعریف اقدامات تأمینی

اصطلاح «اقدامات تأمینی» به نحوی که در این عهدنامه به کار رفته، عبارت از کلیه اقدامات سالب آزادی است که دستور اجرای آن برای تکمیل یا جانشینی یک مجازات به وسیله دادگاه جزایی صادر می‌شود.

ماده ۲۶

مقررات نهایی

۱. این عهدنامه به تصویب خواهد رسید و بلافاصله پس از مبادله اسناد تصویب که در تهران انجام خواهد گرفت، به مورد اجرا گذاشته خواهد شد.
  ۲. این عهدنامه تا یک سال پس از تاریخی که یکی از طرفین متعاهدین قصد خود را مبنی بر خاتمه آن به طرف دیگر اعلام نماید به قوت خود باقی خواهد بود.
- در دو نسخه در شهر رم به تاریخ ۱۸ فوریه ۱۹۷۷ به امضا رسید.

از طرف ایران
علینقی انصاری

از طرف ایتالیا
لوچیانو رادی

ایرلند (۱۸)

---

۱. تفاهمنامه اولین اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی، صنعتی، علمی و فنی

یادداشت تفاهم نخستین اجلاس کمیسیون مشترک

ایران - ایرلند برای همکاری‌های اقتصادی، صنعتی، علمی و فنی

۱. نخستین اجلاس کمیسیون مشترک ایران - ایرلند برای همکاری‌های اقتصادی، صنعتی، علمی و فنی از ۲۳ تا ۲۵ ژانویه ۱۹۷۸ در تهران برگزار گردید.
۲. ریاست هیئت ایرانی را آقای بیژن نوذری، مشاور عالی وزیر دارایی و امور اقتصاد ایران و ریاست هیئت ایرلندی را آقای کستر هیزلیپ، دستیار وزیر امور خارجه ایرلند در امور اقتصادی به عهده داشتند.
۳. فهرستهای اسامی اعضای دو هیئت را در ضمیمه‌های ۱ و ۲ همین سند ملاحظه می‌فرمایید.
۴. کمیسیون، وضعیت روابط تجاری و اقتصادی بین دو کشور را بررسی نمود و یادآور شد که با توجه به امکانات بالقوه موجود در بافت و ساخت کلی این روابط، طیف گسترده‌ای برای توسعه وجود دارند.
۵. در همین مورد، طرفین، عزم استوار خود را به استفاده کامل از امتیازات همسان و قابل مقایسه دو کشور به منظور تشویق توسعه همکاری‌های اقتصادی به سود هر دو کشور را خاطرنشان نمودند.

بازرگانی

۶. طرفین، سطح کنونی بازرگانی بین دو کشور را مورد بررسی قرار دادند و در مورد چشم اندازهای گسترش آتی آن به تبادل نظر پرداختند.

موضوع افزایش تدریجی حجم بازرگانی دوجانبه در سالهای اخیر با رضایتمندی خاطر نشان شد اگرچه طرفین متفق الرأی بودند که افزایش تدریجی حجم آن نمایانگر امکانات بالقوه قابل ملاحظه موجود در بافت و ساخت عمومی اقتصادهای دو کشور نیست.

۷. طرفین به این نتیجه رسیدند که زمینه برای توسعه بیشتر تجارت بین ایران و ایرلند وجود دارد و متعهد شدند از هیچگونه کوششی در جهت افزایش و تنوع بخشیدن به مبادلات بازرگانی بین دو کشور فروگذار ننمایند.

۸. کمیسیون موافقت نمود مرکز توسعه صادرات ایران و مرکز صادرات کوراس تراک تالا آیرش* ایرلند به تبادل اطلاعات در مورد تشویق تجارت شامل اطلاعات مربوط به شرکت در نمایشگاههای بازرگانی و تشکیل کمیسیونهای تجاری بپردازند.

صنعت

۹. کمیسیون امکانات همکاری دو کشور در زمینه های مختلف را با عنایت کامل به دو اصل امتیازات همسان و قابل مقایسه و همکاری به منظور برآوردن نیازهای طرف مقابل و تکمیل پروژه های هریک از دو کشور را مورد بحث قرار داد.

۱۰. کمیسیون علاقه دو کشور به همکاری در زمینه های زیر را بویژه مورد توجه قرار داد و مقرر شد تماسهای برقرار شده در مورد آنها، دنبال شوند:

— تجهیزات آموزشی

— لوازم و تجهیزات بیمارستان

— مواد دارویی

— ماشین آلات کشاورزی

— عمل آوری مواد غذایی

۱۱. مقرر شد مقامات ذی صلاح دو کشور، پیشنهادهای تسلیم شده به کمیسیون

در همین اجلاس را مورد مطالعه قرار دهند و پیشرفت حاصله را در اجلاس آینده کمیسیون گزارش نمایند.

کشاورزی

۱۲. کمیسیون وضعیت کنونی امر توسعه کشاورزی در ایرلند و ایران را بررسی نمود، زمینه‌های همکاری دو کشور در امور مربوط به کشاورزی را مورد بحث قرار داد و وجود این زمینه‌ها را تأیید کرد و به این نتیجه رسید که فعلاً در این مورد فقط موارد زیر مورد بررسی و بازبینی قرار گیرند:

(الف) پژوهش برای تولید بذر علوفه و کنترل علف هرز
(ب) واردات دام شیری به منظور تخم‌کشی و اصلاح نژاد دام توسط بخش خصوصی ایران

(پ) اجرای پروژه مشترکی برای تولید لبنیات، شامل صنایع وابسته به آن با شرکت بخش خصوصی ایران.

(ت) اجرای پروژه مشترک تولید غلات با شرکت بخش خصوصی ایران

(ث) آموزش پرسنل ایرانی در زمینه‌های گوناگون عملیات کشاورزی

۱۳. طرفین به این نتیجه رسیدند که گام نخست در این مورد، تبادل کارشناسان ذی‌صلاح دو کشور به منظور کشف امکانات و شناسایی زمینه‌های ویژه همکاری در امر کشاورزی است.

دانش، تکنولوژی و آموزش

۱۴. کمیسیون، امکانات همکاری دو کشور در زمینه‌های دانش، تکنولوژی و آموزش را مورد بحث قرار داد و خاطرنشان ساخت که طرف ایرلندی، مقامات ذی‌صلاح ایرلند را تشویق خواهد کرد پیشنهادهایی برای همکاری در موارد فوق‌الذکر به دولت ایران تسلیم نمایند.

طرف ایرانی خاطرنشان نمود که مقامات ذی‌صلاح ایرانی پیشنهادهای مذکور را مورد مطالعه قرار خواهند داد و نظراتشان درباره آنها را به طرف ایرلندی کمیسیون گزارش خواهند نمود.

آموزش

۱۵. کمیسیون، نقش نیروی انسانی در توسعه اقتصادهای دو کشور را مورد بحث

قرار داد و در همین خصوص بر اهمیت انواع آموزش شامل آموزش فنی - حرفه ای تأکید کرد.

۱۶. طرف ایرلندی، کتابچه راهنمایی را که خود تهیه کرده است و حاوی توضیحاتی در مورد تجربیات ایرلند در امر آموزش و شرح خدماتی که ایرلند می تواند در این زمینه به ایران عرضه نماید، برای ملاحظه و بررسی به طرف ایرانی تسلیم نمود.

۱۷. در کتابچه راهنمای فوق الذکر، ظرفیتهای آموزشی ایرلند در موارد زیر تعیین گردیده اند:

- تولید و توزیع الکتریسته
  - توسعه مدیریت تجاری و صنعتی
  - توسعه و آموزش مدیریت خدمات همگانی
  - هتلداری، مدیریت رستوران و از این قبیل و توریسم
  - آموزش مدیریت شرکتهای هواپیمایی
  - مدیریت فرودگاهها
  - آموزش توسعه بنادر آزاد
  - آموزش در زمینه صنایع
  - آموزش پخش رادیو-تلویزیونی
  - آموزش مدیریت تعاونی های کشاورزی
۱۸. طرف ایرانی موافقت کرد ظرفیتهای و توانایی های ایرلند در زمینه های مذکور را مورد مطالعه قرار دهد و نظراتش را در مورد همکاری دو کشور در این باره به دولت ایرلند اطلاع دهد.

۱۹. کمیسیون در مورد اهمیت برگزاری سمینارها و دوره هایی درباره قابلیت و افزایش تولید صنعتی* و کنترل ضایعات صنعتی تأکید نمود و قرار شد سازمانهای ذی صلاح دو کشور در این مورد از همکاری دریغ نکنند و همچنین مقرر شد نمایندگان مؤسسه مدیریت صنعتی ایران به منظور بررسی امکانات استفاده از کارشناسان ایرلندی در برگزاری دوره های مدیریت در ایران از ایرلند دیدار کنند.

* Productivity

۲۰. در مورد آموزش در زمینه مدیریت رستوران و هتلداری مقرر شد طرف ایرلندی کم و کیف توانایی هایش را برای آموزش پرسنل ایرانی مربوطه در ایرلند و همچنین برای تعیین و اعزام کارشناسان ایرلندی مربوطه برای کار در ایران به طرف ایرانی اطلاع دهد.

طرف ایرانی این اطلاعات را مورد مطالعه قرار خواهد داد و نظرات خود را بموقع اعلام خواهد داشت.

تاریخ و محل نشست آینده کمیسیون

دومین اجلاس این کمیسیون مشترک در سال ۱۹۷۹ در دابلین برگزار خواهد گردید.

در تاریخ ۲۵ ژانویه ۱۹۷۸ در تهران در نسخه اصلی به زبان انگلیسی که هر دو به یک میزان معتبرند تهیه و امضا شد.

رئیس هیئت ایرانی	رئیس هیئت ایرلندی
بیژن نوذری	کسترهیزلیپ
مشاور عالی وزیر دارایی و	دستیار وزیر امور خارجهٔ ایرلند در امور اقتصادی
امور اقتصاد ایران	

ضمیمه ۱

فهرست اسامی اعضای هیئت ایرانی

مشاور عالی وزیر دارایی و امور اقتصاد	آقای بیژن نوذری
مدیرکل همکاری های اقتصادی وزارت دارایی و امور اقتصاد	آقای مسعود موسوی
مدیرکل تجارت خارجی وزارت بازرگانی	آقای خسرو فاضل
رئیس کل مرکز توسعه صادرات	آقای کمال الدین طاهرزاده
قائم مقام رئیس کل امور بین المللی وزارت کشاورزی و توسعه روستایی	آقای شمعون مقصودپور
کارشناس ارشد وزارت صنایع و معادن	آقای هرمز نفیسی
رئیس همکاری های اقتصادی وزارت دارایی و امور اقتصاد	خانم فیروزه بنان
از اداره اقتصادی وزارت امور خارجه	خانم ترانه نوریان
کارشناس وزارت دارایی و امور اقتصاد	خانم میترا معصومی

ضمیمه ۲

فهرست اسامی اعضای هیئت ایرلندی

دستیار وزیر امور خارجه ایرلند در امور اقتصادی	آقای کسترهیزلیپ
کاردار (شارژدافر) سفارت ایرلند در ایران	آقای دائل هرلی
مقام ارشد وزارت صنعت، بازرگانی و انرژی	آقای جیمز لو
دستیار رئیس کل اجرایی (سی.تی.تی) و عضو هیئت مدیره سازمان صادرات ایرلند	آقای آلان مک کارتی
مدیر اجرایی امور مربوط به جامعه اقتصادی اروپا (سی.تی.تی) و عضو هیئت مدیره سازمان صادرات ایرلند	آقای جیمز بیرن*
مقام ارشد وزارت کشاورزی	آقای جیمز برازن
مقام ارشد وزارت صنعت، بازرگانی و انرژی	آقای بری هارت**
دبیر اول وزارت امور خارجه	آقای مایکل مک کلاسکی
دبیر سوم وزارت امور خارجه	آقای درمات برن گن***

* James Byrne

** Barry Harte

*** Dermot Brangan

ایسلند (۱۹)

۱. عهدنامه مودت

۱. متن عهدنامه

اعلی حضرت همایون شاهنشاه ایران

و

حضرت رئیس جمهور ایسلند

نظر به اینکه مایل اند روابط مودت بین ایران و ایسلند را مستحکم نمایند، با توجه به لزوم تشریک مساعی دو کشور به منظور همکاری در ایجاد و توسعه روابط بین المللی بر اساس صلح و عدالت و با پیروی از اصول منشور ملل متحد تصمیم به انعقاد عهدنامه مودت گرفته و برای این مقصود نمایندگان مختار خود را تعیین نمودند:

اعلی حضرت همایون شاهنشاه ایران:

جناب آقای سفیرکبیر باقر کاظمی، وزیرمختار و نماینده فوق العاده ایران در

کشورهای اسکاندیناوی و ایسلند

حضرت رئیس جمهور ایسلند:

آقای دکتر هلگی پالسون بریم، کاردار ایسلند در سوئد

مشارالیهیم بعد از مبادله اختیارنامه های خود که در کمال صحت و اعتبار بود در

موارد زیر موافقت حاصل نمودند:

ماده اول

صلح خلل ناپذیر و دوستی صمیمانه و دائمی بین کشور شاهنشاهی ایران و

جمهوری ایسلند و همچنین بین اتباع دو کشور مستقر خواهد بود.

ماده دوم

طرفین معظمین متعاهدین موافقت دارند روابط سیاسی و کنسولی خود را طبق اصول و معمول حقوق عمومی بین المللی ادامه دهند و نیز موافقت دارند نمایندگان سیاسی و کنسولی هریک از طرفین متعاهدین در قلمرو طرف متعاقد دیگر از معامله ای که به موجب اصول و معمول حقوق عمومی بین المللی مقرر است به شرط معامله متقابله که در هر حال نامساعدتر از رفتار معموله نسبت به نمایندگان سیاسی و کنسولی دولت کامله الوداد نباشد برخوردار گردند.

ماده سوم

طرفین معظمین متعاهدین موافقت دارند روابط کنسولی و بازرگانی و گمرکی و بحریمایی بین کشورهای خود و همچنین شرایط اقامت و توقف اتباع خود را در قلمرو یکدیگر به موجب قراردادهای مخصوص براساس تساوی کامل و معامله متقابله تنظیم نمایند.

ماده چهارم

طرفین معظمین متعاهدین موافقت دارند کلیه اختلافاتی را که ممکن است بین آنها به ظهور برسد و به وسایل دوستانه در مدت مناسبی از مجرای معمولی سیاسی حل نگردد به طریق مسالمت آمیز تصفیه نمایند و این حق را برای خود محفوظ می دارند که در هر مورد به موجب توافق مخصوصی طرز عملی را که به نظر آنها مناسبتر می رسد تعیین نمایند و نیز موافقت دارند که اگر طرفین حق قضاوت دیوان بین المللی دادگستری را قبول کنند کلیه اختلافات مذکوره در ماده ۳۶ اساسنامه دیوان مزبور را عنداللزوم با وجود مقررات فوق به آن دیوان ارجاع نمایند.

ماده پنجم

این عهدنامه به تصویب خواهد رسید و اسناد تصویبی در اسرع اوقات ممکنه در استکهلم مبادله خواهد گردید. عهدنامه مزبور پانزده روز پس از مبادله اسناد تصویبی به موقع اجرا گذارده خواهد شد.

بنا به مراتب فوق نمایندگان تام الاختیار طرفین این عهدنامه را امضا و به مهر خود ممهور نمودند.

این عهدنامه در دو نسخه به زبانهای فارسی و ایسلندی و فرانسه که هر سه متن
متساویاً معتبر می باشد در تاریخ بیست و چهارم تیرماه ۱۳۲۹ (مطابق پانزدهم ژوئیه
۱۹۵۰) در استکهلم تنظیم گردید.
از طرف دولت شاهنشاهی ایران   از طرف دولت جمهوری ایسلاند

۲. نامه وزیرمختار و نماینده فوق العاده ایران به وزارت امور خارجه ایسلند

چهارم مرداد ۱۳۲۹

یک قطعه عکس و عین نسخ اصلی

عهدنامه مودت و رونوشتها

و قطعات جراید و ترجمه آنها

استکھلم

با پست هوایی

وزارت امور خارجه

بعد از وصول مرقومه مورخه ۱۳۲۹/۳/۱۰ شماره ۱۲۵۹۴/۶۷۴ صادر از اداره عهود و امور حقوقی راجع به عهدنامه مودت با ایسلند با نماینده آن دولت در استکھلم مذاکرات لازم به عمل آورده و قرار شد هر دو نسخه متن فارسی را سفارت شاهنشاهی تهیه و هر دو نسخه متن ایسلندی را سفارت ایسلند حاضر کند و در روز پانزدهم ژوئیه ۱۹۵۰ (مطابق بیست و چهارم تیر ۱۳۲۹) مراسم امضای عهدنامه در عمارت سفارت شاهنشاهی به عمل آمد.

به طوری که در تلگراف شماره ۳۱۶ به عرض رسید طبق قرار قبلی ساعت دوازده روز شنبه پانزدهم ژوئیه ۱۹۵۰ آقای بریم شارژدافر ایسلند در سفارت شاهنشاهی حضور یافته و پس از مبادله اختیارنامه ها و مقابله نسخ و دفتهای لازم متن فارسی و متن ایسلندی و متن فرانسه به امضا و مهر طرفین رسید و عکس هم در موقع امضا برداشته شد که اینک نسخه ای از آن را تلواً ملاحظه می فرمایند.

به ضمیمه این گزارش عین نسخ اصلی سه متن امضا شده و نسخه اصل اختیارنامه شارژدافر ایسلند برای امضای عهدنامه و ترجمه آن به ضمیمه چند نسخه رونوشت متن فارسی و فرانسه و ایسلندی عهدنامه و همچنین ترجمه قطعات جراید استکھلم راجع به این موضوع تقدیم می گردد.

باقر کاظمی

نمونه اسناد

بسم الله الرحمن الرحيم

دو تن عتین ایران و افغانستان نظر بناسبات و ارتباطات مادی معنوی و نظریه وضعیت
خبرانی و تیزار یکانی دینی و دیکر احتیاجات و طایفی را که عصر حاضر برای ملتین روز بروز ایجاد
و ایجاد نماید در زیر نظر ملاحظه آورده خواشد با اعتقاد جازم رشته دوستی و برادری موجوده
را که در پیشان ثابت و پایدار است روشن تر و روابط صمیمی خود را امتین تر و این ترغاید برای بهیلول
این مطلب انعقاد یک عهدنامه و دادیه و تمانیه را لازم شمرده
از طرف دولت شاهنشاهی ایران جناب میرزا سید محمدخان فرخ و زریحار و اعلیٰ مخصوص حضرت شاهنشاهی ایران
از طرف دولت شاهنشاهی افغانستان عالیقدر جلالتعالی غلام صدیق خان کفیل و زار تحارجه و کلانی
مشارعین شدند و کلای مشارش را الیها پس از اراده اعتبارنامه بای خودشان که آن را موافق باصول جاریه
بایقده بقصد فصول آتی مواضعت کردند.

فصل اول اساس روابط ایران و افغانستان عهدنامه موزع اول سرطان ۱۳۰۰ میلادی است
که تمام مواد و مقررات آن دارای اعتبار میباشد.

فصل دوم هر یک از طرفین متعاهدین تعقل میکنند که از حمله و تجاوزات بطرف مقابل یا وارد کردن
توای مسلحه خود بجاک طرف مقابل خود واری بکنند.

در صورتیکه یکی از متعاهدین مورد حمل یک یا چند دولت ثالث بشود طرف متعاهد دیگر تعقل میکند که پطرفی را در تمام مدت جنگ محفوظ بدارد و ضمناً طرفی که مورد حمل واقع شده است از طرف خود بر فرض موجود بودن هر نوع منافع سیاسی و سوق الجیشی و مالکیتی نباید این پطرفی را نقض کند. فصل سوم هر یک از طرفین متعاهدین تعقل میکند که هیچ نوع غمناکانه که از طرف یک یا چند دولت ثالث بر ضد طرف متعاهد وقوع یابد و همچنین در اتحادها و استلافهای سیاسی و نظامی که برخلاف استقلال و یا مصونیت و یا اقدارات متعاهد دیگر و یا موجب ضرر سیاسی و یا نظامی او باشد نه نمایند و علامت شرکت نمایند.

و همچنین طرفین متعاهدین از شرکت در محاصره و یا بایکت اقتصادی که بر ضد یکی از متعاهدین بعمل آمده باشد خود داری خواهند نمود.

فصل چهارم در صورتیکه یک یا چند دولت ثالث در موقع جنگ با یکی از متعاهدین بی طرفی متعاهد دیگر را نقض کرده و از خاک آن ملک قشون و اسلحه و مهمات جنگی عبور دهد و یا نخواهد نمرات داد و ده و چهار پیمان و کلیه تهریزی که برای جنگ لازم باشد از آن ملک تهنه نماید و یا قشون خود را که عقب نشینی نماید از آنجا عبور دهد و یا که ملک بی طرف را برای مقاصد نظامی خود تسبیح و ادا بقیام بکند و یا در خاک ملک پطرف شکشافت نظامی بعمل آورد متعاهد پطرف غرم است که با قوای مسلح خود از غلیات مزبور جلوگیری کرده و پطرفی خود را حفظ نماید.

فصل پنجم طرفین متعاهدین موافقت مینمایند که اشیاء داران خود را در طرف متنی که پیش از این پارس از مبادله منع شده این قرار داد نباشد و طران مجتمع کرده و قرار داد بای تجارتی و اقامت و قونولی پستی

و ملکرانی و اعاده مجرمین را منی بر اصول تساوی طرفین منعقد نمایند.

فصل ششم طرفین متعاهدین توافقی نمودند که برای تصفیه و تسویه اخلاقی که ممکن است فیما بین بروز کنند و بطریق عادی و دیپلماتیک حل نشود بطریق مخصوصی که در پرچل ضمیمه توضیح شده است حل خواهند نمود.

فصل هفتم محتاج به توضیح نیست که در خارج از حدود و تقبلاتی که طرفین متعاهدین سبب میگردانند هر یک از طرفین در روابط بین المللی خود آزادی مطلق خواهند داشت.

فصل هشتم قرار داد حاضر برای مدت شش سال منعقد شده و پس از رسیدن به تصویب و سه مقامات متفقۀ مملکتین دارای اعتبار خواهد بود.

هرگاه یکی از طرفین متعاهدین تا شش ماه بانقضای مدت اعتبار این قرار داد مانده میل خود را در باب خاتمه دادن بان اعلام نماید قرار داد بخودی خود برای مدت یکسال تجدید شده و محبوب خواهد شد تا وقتی که آتلا تا شش ماه قبل از انقضای سال عدم تجدید آن در آفران سال از یکی از طرفین اخطار شود. اخطار تصمیم خاتمه دادن بقرار داد حاضر پس از انقضای شش سال اول در موقعیکه کمتر از شش ماه بقضای مدت آن مانده باشد مورد نخواهد بود.

فصل نهم قرار داد حاضر در دو نسخه اصلی بر زبان فارسی نوشته شده و نسخۀ ششم در کابل مبادله خواهد شد.

برای تصدیق مراتب مذکوره در این قرار داد امضاء و امضاء داران طرفین آن را در دو نسخه امضاء و مهر نمودند تا تاریخ ششم آذر ماه یک هزار و سیصد و شصت و شش مطابق ششم تومس یک هزار و سیصد و شش شمسی هجری ۱۳۰۶

در میان دو نسخه در این تاریخ و در این مکان

مهر و امضاء

دکتر فخر داری
صدیق
مکمل

پرتکل ضمیمه

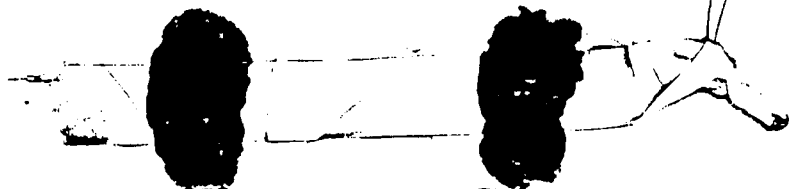
نظر تفصل ششم قرار داد و دادیه و تأییدیه منعقد مابین دولتین ایران و افغانستان طرفین متعاهدین برای طرز
ارجاع بحکایت اینطور موافقت نمودند که در صورت ظهور اختلاف مابین طرفین متعاهدین هرگاه از
مهرای سیاسی حل قضیه نشود هر یک از طرفین یکی از رجال متمم مملکت خود را بطور تفویض اشخاص
نمایند در صورت عدم موافقت رأی مابین آنها دو حکم مزبور متفقاً یکی از رجال متمم مملکت طرف ثالثی را
اشخاص خواهند نمود و رأی آن حکم ثالث در باب بابه اختلاف قطعی الاجرا خواهد بود. بتایید ششم

ماه آذر یک هزار و سیصد و شصت و ششم قمری ششم شهری ۱۳۰۶

و زیر بنام و امضاء و مهر و امضاء و مهر

مهر

دکتر زیر بنام
مهر

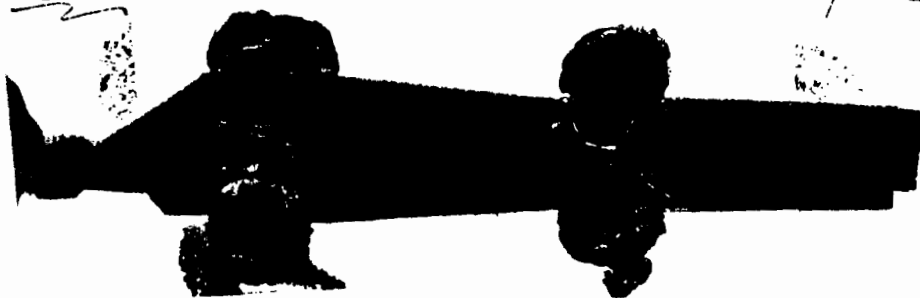

مصلح محرمه ضمیمه معاهده تأمیه و دوا و منقده فماین و توسین علین ایران و افغانستان مورثه ششم
 آذکیزار و سیصد و شصت و شش مطابقت ششم قوس کیزار و سیصد و شش شمس بهری

طرفین معطین متعاهدین تعهد نمایند که تشکیل و توقف سیاست و دستجاتی را که مقصد آنها برهم زدن صلح
 امنیت مملکت متعاهد دیگر باشد در خاک خود اجازت نداده همچنین اشخاص و یا دستجاتی را که بوسیله تبلیغات
 یا سایر وسائل در صدور مبارزه با مملکت متعاهد دیگر باشند ممنوع از توقف در خاک خود بدانند.

وکیل وزیر خارجه
 محمد علی

وزیر خارجه
 محمد علی

مجلس شورای ملی ایران

کابل

نمبر ۸۴۷۰

تاریخ ۳۹ آذرماه ۱۳۰۶

ضمیمه

مجلس شورای ملی ایران وادیه دماوند وادیه ایران وادیه

مجلس شورای ملی ایران

نظر به آنکه در داد و ستدهای بین المللی ایران وادیه دماوند وادیه ایران وادیه

امیرالمؤمنین

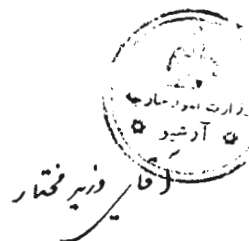
در خصوص آنکه در ایران وادیه دماوند وادیه ایران وادیه
وادیه دماوند وادیه ایران وادیه دماوند وادیه ایران وادیه
وادیه دماوند وادیه ایران وادیه دماوند وادیه ایران وادیه
وادیه دماوند وادیه ایران وادیه دماوند وادیه ایران وادیه

دارد و نیز به جهت آنکه در ایران وادیه دماوند وادیه ایران وادیه
وادیه دماوند وادیه ایران وادیه دماوند وادیه ایران وادیه

مورد ۶ ص ۱۲۰۶

شماره ۲۶۹۱

ص ۱۲۰۶

مراسله شماره ۱۴۲۷ مورخ ۲۹ آذر جلالتاب در موضوع عقد قرار داد دادیه و تامین بین دولت و استان

و ابراهیم دایره بهر آنکه علیه ایران مواد قرار داد مذکور منافی با تعهدات آنکه در تعهد جاسوس مل دارد نموده اند

دو مرتبه مدت گزیده استقصا حاضر شد. دکتیل در وزارت خارجه

ع ج ، گزیده بهر جان فرخ وزیر مختار دولت علیه ایران .

۱۳۰۷

مورخ ۲۲ بهمن

شماره ۲۳۴۴

ضمیمه -

وزارت خارجه

مدیریت نشریات

محبت دیگر دولت اسرار خارج دولت ایشان بر سرین زلف است تهنیت هم احیاء دولت است
 محبت سعادت محمد نام دلداریه دمانیه سقند در تاریخ ۶ فروردین ۱۳۰۶ مطابق ۶ اردیبهشت ۱۳۰۶ شمسی
 با تمام هم و دگر در روز یکشنبه سرخه ۶ بهمن ۱۳۰۶ ۱۳۴۹۹۲ م محراب بر سر سرخه ۲۹ اردیبهشت
 است علم مدرسه با محبت تمام قاضی جامع ( )

ع

۱. «ترتیب بهرین دفعه در کار است میسر است»

وکیلتر نسخه به عهد به دوداریه و بنیاد ششم ۱۳۰۶

بنیاد کلین درین و بنیاد

ظرف موجود بودن در این امر معنی داشته است و برابری بنیاد کلین درین و بنیاد
 به عهد به دوداریه اول سرطان ۱۳۰۰ و عهد به دوداریه و بنیاد ششم ۱۳۰۶
 و بنیاد ششم و بر بنیاد ششم و بنیاد ششم و بنیاد ششم و بنیاد ششم
 بنیاد بر بنیاد ششم و بنیاد ششم و بنیاد ششم و بنیاد ششم
 بر بنیاد ششم و بنیاد ششم و بنیاد ششم و بنیاد ششم

بنیاد ششم و بنیاد ششم و بنیاد ششم و بنیاد ششم
 و بنیاد ششم و بنیاد ششم و بنیاد ششم و بنیاد ششم
 و بنیاد ششم و بنیاد ششم و بنیاد ششم و بنیاد ششم
 و بنیاد ششم و بنیاد ششم و بنیاد ششم و بنیاد ششم

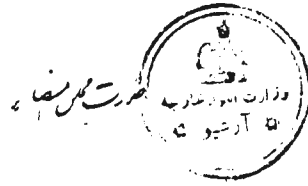
بهره ۱ - در صورتیکه کی از کلین درین و بنیاد ششم و بنیاد ششم
 نامت باشد و دیگر ملک است و تمام کوشش خود را به این وضعیت کرده و
 صلاح نیز.

اگر با وجود تمام اینها و در قیاس کلی و کلیت و کلیت و کلیت و کلیت
 و کلیت و کلیت و کلیت و کلیت و کلیت و کلیت و کلیت و کلیت

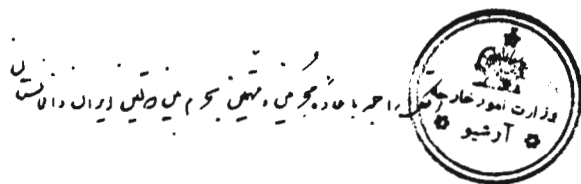

روز جمعه ۵م خرداد ۱۳۰۷ مطابق ۱۵ تیر ۱۹۲۸ است است بدو در روز دوشنبه ۱۳۰۷
 صبحه امضا پر کتب نفیسه و در روز یکشنبه در آن روز ششم ذریعہ ۱۳۰۷
 مود غنیمت مذکور در این کتب در این کتب است.

در طرف است در این کتاب تا آنکه در این کتاب است در این کتاب
 در طرف است در این کتاب تا آنکه در این کتاب است در این کتاب
 نایب گمان چه پس از این است در این کتاب تا آنکه در این کتاب است در این کتاب

مصدر نموده
 محمد علی میرزا

در تبصره هفتم ماده نهم دولت متذکره می ایران و افغانستان در تاریخ دوازدهم سرطان ۱۳۰۰ در آستان

اعلامه می نمود که در این طبع این بر سر راه می باشد :

یکم مجموعی غریب و دشمنی مجموعی غریب و دشمنی در مال میوت مالک طرف
دیگر متذکره باشد که همان اثر دارد اما در باره طبع و جویم در مالک آن و آن است
خوله نمی

تذکره است که در داد باید بر دولت ایران خارج داده شود و در تبصره هفتم حکم می باشد که با این حالت
معدوم و در داد می باید

بلکه در داد است در در تبصره هفتم حکم می باشد که در داد می باید و در داد می باید و در داد می باید
آن جویم را پس می دهد و در داد می باید

هرگاه می نمود از آنجا که در داد می باید و در داد می باید و در داد می باید و در داد می باید
و آن شایع دارد و در داد می باید و در داد می باید و در داد می باید و در داد می باید

کتابخانه قفسه یاجمارت تم یا مجرم را مطابق تاریخ آن علت به نام
 جبار دینی بر سر آمدت در سال ۱۳۵۷ به استیفاء در تاریخ ۱۳۵۷ به استیفاء در تاریخ ۱۳۵۷
 پنج خود برای مدت سال دیگر در آن جبار دینی به استیفاء در تاریخ ۱۳۵۷ به استیفاء در تاریخ ۱۳۵۷

مهران تاریخ ۲۵ خرداد ۱۳۵۷ مطابق ۱۵ اردیبهشت ۱۳۵۷

پیرو دین متین اسلام
محمد نادر
بفضل آلهی پادشاه مملکت افغانستان

پرخل راجع با عاده مجرین و متهمین بجرم و پرخل منضمه بجهد نامه و دادیه و تاسییه ششم قوس ۱۳۰۶ شمسی که

توانا در تاریخ ۲۵ خرداد ۱۳۰۶ شمسی بین دولتین افغانستان ایران متحد گردیده و ضمیمه این فرمان میباشند

و در سلطنت امان الله خان ترتیب و در عصر ماباه تصویب مجلس شورای سیده و در تاریخ ۳۰ قوس ۱۳۰۹

شمسی بجهد ماموش گردیده تصدیق و اجازه مبادله آنها بدولت داده می شود و قصود لکشا نورده

۳۰ قوس ۱۳۰۹ شمسی سال دوم سلطنت
محمد نادر

محمد نادر
وزیر امور خارجه

۱۳۰۲
روزه ۵/۱/۱۳۰۲

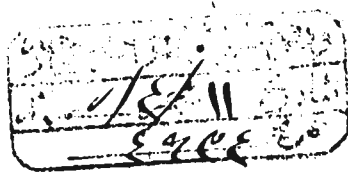
بسم الله الرحمن الرحیم
احتراماً راجع به ثبت قرارداد داد و ستد سرمدی که از طرف خانجیستلپ آقای وزیر معارف

میژدن خانجیستلپ اهل آقای کهن و در دست جدید با مضار ریشه و در دست شماره

اشعار به در که فرد داد مذکور در دفتر شماره ۶۹۹ قبه ثبت شده

ارائه هر یک
۲ / ۴ / ۱۱

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF INDONESIA

TEHRAN, IRAN

No. 129/PL/72.

Tehran, February 2, 1972.

The Embassy of the Republic of Indonesia presents its compliments to the Imperial Ministry of Foreign Affairs and has the honour to acknowledge receipt of the latter's Note no. 7103/18 dated January 31, 1972 informing this Embassy that:

1. The Ministry has been informed through its Embassy in Djakarta by the Department of Foreign Affairs of the Republic of Indonesia through its Note no. D/0559/71/19 dated September 4, 1971 that the procedures constitutionally required in the Republic of Indonesia for the entry into force of the Cultural Agreement between Iran and Indonesia have been complied with.
2. The constitutional procedures in Iran for the coming into force of the said Cultural Agreement have also been fulfilled.
3. Therefore, in accordance with article 10 of the said Agreement which reads "Each Party to this Agreement shall notify the other Party as to the completion of the procedures required by internal laws for the entry into force of the present Agreement. This Agreement will come into force from the date of the final notification." the Cultural Agreement between Iran and Indonesia mentioned above will be in force from the date of this Ministry's Note.

The Embassy of the Republic of Indonesia avails itself of this opportunity to renew to the Imperial Ministry of Foreign Affairs the assurances of its highest consideration.

فایده
۱۱/۱۱

۴۷۰/۱۱

The Imperial Ministry of Foreign Affairs,
Legal Department,
Tehran.

۱۳۵۰/۱۱/۱۴
وزارت امور خارجه

۱۳۵۰/۱۱/۱۴

وزارت امور خارجه

اداره حقوق
اداره امور حقوقی

PERSIA

Treaty Series No. 43 (1935)

Treaty

between His Majesty in respect of the United Kingdom
and India and His Imperial Majesty the Shah of Persia
in regard to the

Tariff Autonomy of Persia

with the Notes attached thereto

Tehran, May 10, 1928

[The Treaty has not been ratified by His Majesty]

*Presented by the Secretary of State for Foreign Affairs
to Parliament by Command of His Majesty*

LONDON

PRINTED AND PUBLISHED BY HIS MAJESTY'S STATIONERY OFFICE

To be purchased directly from H.M. STATIONERY OFFICE at the following addresses:

Adastral House, Kingsway, London, W.C.2; 120 George Street, Edinburgh 2;

York Street, Manchester 1; 1 St. Andrew's Crescent, Cardiff;

80 Chichester Street, Belfast;
or through any Bookseller

1935

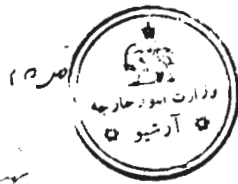
Price 6d. Net

Cmd. 5054

در هیئت پناه انگلستان علیه نفوذ استبداد لایمگر که در ایران است و باید نسبت روابط خودت بین
 سلطان تا این نیت هیئت پناه ایران را در هیچ سمت تیر ناید و است میکند تمام تفرات موردنی
 سلطان تا این راه به بخور از انکه استبداد لایمگر است ایران را در هیچ تفره مگر که خود و این است

در وقت نیج هر نامه در مطبوعات چاپ شده است که در وقت از خاک امینیت پناه انگلستان به این جهان
 نام آن خود در وقت در میان ایران باید در دادای چگونه حق گزای یا کوشیدن (مستند به) یا در آن کس یا هر کس
 در وقت از غیر از خود کس یا کس در وقت از آن کس یا کس در وقت از آن کس یا کس در وقت از آن کس یا کس
 داخ گود

این در وقت از هر نامه در مطبوعات چاپ شده است که در وقت از خاک امینیت پناه انگلستان به این جهان
 قلات خاک امینیت پناه انگلستان به این جهان نام آن خود در وقت از آن کس یا کس در وقت از آن کس یا کس
 دادای چگونه حق گزای یا کوشیدن (مستند به) یا در آن کس یا هر کس
 در آن کس یا کس در وقت از آن کس یا کس در وقت از آن کس یا کس در وقت از آن کس یا کس
 ندرت با ده و پنج از آن کس یا کس در وقت از آن کس یا کس در وقت از آن کس یا کس
 و قلمی که هر دو از آن است که در وقت از آن کس یا کس در وقت از آن کس یا کس
 در وقت از آن کس یا کس در وقت از آن کس یا کس در وقت از آن کس یا کس
 از خاک امینیت پناه انگلستان به این جهان نام آن خود در وقت از آن کس یا کس
 این جهان نام از آن کس یا کس در وقت از آن کس یا کس در وقت از آن کس یا کس

امینیت پناه انگلستان از طرف خود در وقت از آن کس یا کس در وقت از آن کس یا کس
 به قلم از قلات خاک آن امینیت به قول این جهان نام آن خود در وقت از آن کس یا کس
 در باره قلم لایحه احوال و معاش خود به نه گود

داخ است که هر نامه در وقت از آن کس یا کس در وقت از آن کس یا کس
 چند نام از آن کس یا کس در وقت از آن کس یا کس در وقت از آن کس یا کس
 در خاک امینیت پناه انگلستان به قول این جهان نام آن خود در وقت از آن کس یا کس

دستمزد یا نفقه در خاک مایه نول این جهان در حق بر یک از طریق مصلحت یا این مایه و در بنا با کمال
 برف تبس به نول این جهان است و در دیگر دوسر لادان حق تدره مگر که دوسر به بلی و این
 مصلحت از دستمزد در روح و روان میگویند و بانی پیچیده و در لادان با این است و عوارض
 غیر از آنچه در این وقت به مصلحت یا در ده از مصلحت عارض دیگر گرفته شود و این

آرشیو
مستند
مستند

۱۵۱) لغات جرد به بیان رسد حیات و کثرت محدودی که چرب آقا دانها بوده است
نه ایک طیفی تا هیچ حقیقت غایتی که مقرر است در ماه غایت در مورد هرگز غنویت یا کثرت راجع
برودات یا مقرر است در یک قرار داده بود و آن غنویت یا کثرت یا مقرر است قرار داد و این است
اینکه در زوایا راجع آنهم توابع ۱۹۲۷ راجع باقی غنویت یا کثرت است مربوط برود است
و مقرر است مخالف می

قمره باید برای محراب دهنی حقان گران در روز ولادت ایران الهام شود در روزی که تفرقه حقان گران
 از روی قیامت سینه نماید باید دهنی قیامت باران اجناس در روز دهنی قیامت سینه نماید بعد از خارج
 ناف بند و دست راست و دست چپ با تمام با تمام خارج در روزی که اجناس در روز
 در روزی که این قیامت غریبه را از قیامت غریبه اجناس تمام در روزی که در روز
 در روزی که این قیامت غریبه را از قیامت غریبه اجناس تمام در روزی که در روز
 آن هم محو شد در روزی که در روزی که در روزی که در روزی که در روزی که
 اول به اول غریبه اجناس تمام در روزی که در روزی که در روزی که در روزی که در روزی که
 مظهر با تمام قیامت غریبه اجناس تمام در روزی که در روزی که در روزی که در روزی که در روزی که

این عهدنامه باید به ترتیب رعایت و تنفیذ آن هر چه ممکن می باشد در طهران باید مقرر گردد و بعد از آن به سایر بلاد و ولایات
 ارجاء نگذارد و در تاریخ احوال و احوال است مال تبرع خواهد بود
 هرگاه با یک از طرفین صلح تا هیچ شریک قریب از آنها است ملک در نزد خود را در فایده دادن و این عهدنامه
 بدست تمام اهل آن عهدنامه به دو کلاهی خواهد بود تا آنها دست شریک در آن نخواهد بود و این عهدنامه
 در این تاریخ که در این

این عهدنامه به دو نسخه بنا شد و یک نسخه در دست و هر یک از طرفین صلح تا هیچ ارجاء
 در این عهدنامه به دو نسخه بنا شد و هر یک از طرفین صلح تا هیچ ارجاء
 بنا به عهدنامه تا این که این عهدنامه را در این عهدنامه

طهران ۲۰ اردیبهشت ۱۳۰۷ مطابق ۱۰ مهر ۱۹۲۸

F. Pakrevani

M. H. H.

دانش فقه متعدد از ایران تهرانه آتش مبارک ایران تهرانه نه دین است چه برقی قانون مردم ۱۹۲۸

(۱۳ اردیبهشت ۱۳۰۷) بتوب محسن ریاست -

دانش فقه متعدد از ایران تهرانه آتش مبارک ایران تهرانه نه دین است چه برقی قانون مردم ۱۹۲۸
در مورد اجناس عکای ایران باستان و دودمانی و شتات آن چه با کلاس اعینیت پادشاه بگت
به نمون فیه عهده است عکای خود دانه گدد ایران قی خاله دست چه تهرانه نه آتش مبارک
نور در مورد اجناس عکای دارد از خاک یا فاکلاس در طبقه عکای نام -

فنا نیز دانسته می باشد به منع مودار بین دزدیه بر تهرانه نه آتش مبارک ایران با قی از ایران
حقن گرگانه به از تهرانه نه دانه خاک یا فاکلاس در طبقه می نمود تهرانه نه
باز عهده انانیه لان قی رطوبت نه مودار اسناد خود

له ان تاریخ ۲۰ اردیبهشت ۱۳۰۷ مطابق دهم به ۱۹۲۸

F. Rahkhan

M.H. (Hossein)

Note No: 716
(10/1)

Her Britannic Majesty's Embassy present their compliments to the Imperial Iranian Ministry of Foreign Affairs and have the honour to acknowledge the Ministry's Note No 15776 of 25 September 1971 in which the Ministry confirmed that British Service (Military) personnel who are in Iran in accordance with agreements concluded, or arrangements made, between the Imperial Iranian Government and Her Majesty's Government and who are notified by the British Embassy to the Imperial Iranian Ministry of Foreign Affairs as members of the administrative and technical staff of the Embassy, will enjoy the immunities provided for by paragraph 2 of Article 37 of the Vienna Convention on Diplomatic Relations of 1961.

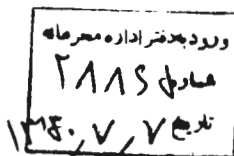
In this respect, the Embassy further has the honour to inform the Ministry that Her Britannic Majesty's Government will give full consideration to requests from the Imperial Iranian Government for waiver of immunity in cases where the Iranian authorities consider that, in view of the character of any crime or reprehensible act committed by such British Service (Military) personnel, such waiver to be of particular importance.

The Embassy avail themselves of this opportunity to renew to the Ministry the assurance of their highest consideration.

BRITISH EMBASSY

TEHRAN

25 September 1971

CONFIDENTIAL

British Embassy

Tehran

12 February 1974

His Excellency
Dr Abbas Ali Khalatbari,
Minister of Foreign Affairs.

Your Excellency,

I have the honour to refer to the Memorandum of Understanding of September 1969 on the security guards necessary to protect the classified information about the Rapier weapon system, and in particular to the provision in Section I of the Memorandum of Understanding that the arrangements will be reviewed by both Governments on 1 July 1973. Her Majesty's Government have accordingly carried out a review of the arrangements, and, apart from the elaboration mentioned in paragraph 2 below, have at present no cause to suggest any modifications to them.

Her Majesty's Government propose that throughout the Memorandum and its annexures the terms "RAPIER" and "the RAPIER weapon system" be deemed to include the RAPIER blind-fire equipment. Her Majesty's Government will inform the Imperial Government of Iran of any additional safeguards to protect the RAPIER blind-fire equipment that may be considered advisable in the light of Her Majesty's Government's experience of the weapon system.

I should be grateful to know whether these modifications are acceptable to your Government.

I avail myself of this opportunity to renew to Your Excellency the assurances of my highest consideration.

(R. H. Ellingworth)
Chargé d'Affaires a.i.

CONFIDENTIAL

IMPERIAL MINISTRY
OF FOREIGN AFFAIRS

No 10546/18

February 19, 1974

Mr. R. H. Ellingworth
Charge d'Affaires a.i.
The British Embassy
Tehran

Monsieur le Charge d'Affaires,

I have the honour to acknowledge the receipt of your letter of February/2, 1974, which reads as follows:

"I have the honour to refer to the Memorandum of Understanding of September 1969 on the security guards necessary to protect the classified information about the Rapier weapon system, and in particular to the provision in Section I of the Memorandum of Understanding that the arrangements will be reviewed by both Governments on 1 July 1973. Her Majesty's Government have accordingly carried out a review of the arrangements, and, apart from the elaboration mentioned in paragraph 2 below, have at present no cause to suggest any modifications to them.

Her Majesty's Government propose that throughout the Memorandum and its annexures the terms "RAPIER" and "the RAPIER weapon system" be deemed to include the RAPIER

IMPERIAL MINISTRY
OF FOREIGN AFFAIRS

-2-

blind-fire equipment. Her Majesty's Government will inform the Imperial Government of Iran of any additional safeguards to protect the RAPIER blind-fire equipment that may be considered advisable in the light of Her Majesty's Government's experience of the weapon system.

I should be grateful to know whether these modifications are acceptable to your Government."

and to inform you that the modifications proposed therein are acceptable to the Imperial Government of Iran.

I avail myself of this opportunity to renew the assurance of my highest consideration.

for

Abbas Ali Khalatbary
Minister for Foreign Affairs

Ali. R. Tadjik

CONFIDENTIAL

VIA

BRITISH EMBASSY,
TEHRAN.

1 March 1977

His Excellency
Dr Abbas Ali Khalatbari
Minister for Foreign Affairs
Tehran

Your Excellency

I have the honour to refer to the Memorandum of Understanding of September 1969 between the Government of Iran and the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland on the security safeguards necessary to protect classified information about the Rapier weapon system as modified by an exchange of letters of 12 and 19 February 1974.

Her Majesty's Government now propose the further modification that throughout the Memorandum and its annexes the terms "Rapier" and "The Rapier Weapon System" be deemed to include the Tracked Rapier System.

I should be grateful to know whether this modification is acceptable to your Government.

Yours very sincerely
A D Parsons

A D Parsons

CONFIDENTIAL

IMPERIAL MINISTRY
OF FOREIGN AFFAIRS

Nº. 15854/18

March 6, 1977

CONFIDENTIAL

H.E. Sir ANTHONY D. PARSONS
HER BRITANNIC MAJESTY'S AMBASSADOR
THE BRITISH EMBASSY
TEHRAN

Excellency,

I have the honour to acknowledge the receipt of your letter of 1st March 1977, which reads as follows:

"I have the honour to refer to the Memorandum of Understanding of September 1969 between the Government of Iran and the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland on the security safeguards necessary to protect classified information about the Rapier weapon system as modified by an exchange of letters of 12 and 19 February 1974.

Her Majesty's Government now propose the further modification that throughout the Memorandum and its annexes the terms "Rapier" and "The Rapier Weapon System" be deemed to include the Tracked Rapier System.

I should be grateful to know whether this modification is acceptable to your Government. "

./...

IMPERIAL MINISTRY
OF FOREIGN AFFAIRS

-2-

and to inform you that the modifications proposed therein are acceptable to the Imperial Government of Iran .

I avail myself of this opportunity to renew the assurance of my highest consideration.

Abbas-Ali KHALATBARY

A. A. Khalatbary

Minister for Foreign Affairs.

P R O T O C O L

FIRST SESSION OF IRANO-BRITISH JOINT MINISTERIAL COMMISSION

The first Session of Irano-British Joint Ministerial Commission for Trade and Economic Development was held in Tehran from May 27 - 29, 1972.

2. The Iranian Delegation was headed by H. E. Hushang Ansary, Minister of Economy, and the Delegation of the United Kingdom was led by the Rt. Hon. John Davies, MBE. MP. Secretary of State for Trade and Industry. The list of participants is given in the annex.

3. During the Session a memorandum of understanding setting up the Joint Ministerial Commission was agreed and signed. According to the Memorandum the Joint Ministerial Commission will meet about once a year in Tehran and London alternately.

4. The leaders of the two delegations exchanged views on economic conditions and prospects prevailing in Iran and the United Kingdom and reviewed trade relations between their respective countries.

5. The Iranian party referred to the rapid economic growth performance of the Iranian Economy during the recent years and gave a brief account of preliminary targets for Iran's Fifth Development Plan (due to start in March 1973), indicating a continuation, at still higher levels, of the overall economic growth and, in particular, trade and industrial expansion. It pointed out that the unprecedented investment target would enhance still further Iran's import possibilities and would, at the same time, provide unique possibilities for

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

- 2 -

Iranian export through expansion and diversification of production. In this connection it was recalled that the 1970s have been declared as the export decade of Iran and that no efforts will be spared to realize this objective.

6. The British Party, referring to the recent economic situation in Britain said that the British economy had been through a period of slow growth but was now poised for a period of faster growth, which would lead to increased imports from which Britain's trading partners should benefit. The British Party expressed the readiness of its country to participate in the implementation of Iran's Fifth Development Plan.

7. Recognizing the existence of favorable conditions and prospects, both sides reaffirmed their determination to expand trade between the two countries. The Commission noted that Iran was anxious to diversify and expand its exports to the United Kingdom and wished that Britain would collaborate in the attainment of this objective. Recognizing the desire of the Iranian Party to achieve a higher level of export earning by increases both in traditional and in non-traditional exports to the United Kingdom, the British Party promised its assistance in the achievement of this objective.

8. As a preliminary step towards this objective the British Party agreed to supply information about the import regime governing the import into the United Kingdom from Iran and from other sources of specific products of export interest to Iran.

9. The British Party brought the following to the attention of the Commission:

- (a) Their proposal to ensure the provision of finance for major projects, to be contracted not later than 31 March 1974, up to an amount of £50 m. which could be increased as agreed between the appropriate authorities of the two countries.
- (b) The reduction in the special interest rate for medium and long term credits from 6½ % to 6%.
- (c) The recently announced United Kingdom scheme for subsidizing the cost of those pre-investment surveys which fail to lead to an investment and
- (d) the recently announced investment insurance scheme, both of which could be expected to lead to greater investment overseas by British firms from which Iran could benefit.

10. Referring to the membership of the United Kingdom in the European Economic Community, the British Party assured the Iranian Party that the British accession will not stand in the way of strengthening trade relations between the two countries and, on the contrary, should provide a stronger basis for expanding trade.

11. The two parties were unanimous on the benefits to be gained from expanded industrial cooperation.

- 4 -

The two parties agreed on the great possibilities which existed for the establishment of joint ventures in Iran with a view to meeting the requirements not only of Iran and UK but also of third markets. The Commission, therefore, agreed that the United Kingdom will set up a high level investment Committee composed of leading businessmen, industrialists and financiers which will lend assistance to encouraging investment in Iran. It was further agreed that a similar committee will be formed in Iran to work closely with the British Committee. The British Committee would visit Iran to explore and identify the economic and industrial sectors with the greatest possibilities for joint ventures. On the basis of this visit and other relevant studies, the two committees will jointly organize a high level investment conference in Iran.

12. The Iranian Party stated that Iran would be prepared to export capital to Great Britain, and to third countries aiming at collaboration with Great Britain, whenever both countries stood to benefit from such joint undertakings, and where such enterprises could be fed by the export of raw-material and intermediates from Iran. The British Party welcomed the possibility of such investment.

13. It was agreed that the Second Session of the Joint Commission will be held in London on a date to be arranged in 1973.

14. Done in Tehran on the 29th of May, 1972,
in two originals in the English language, both
being equally authentic.

Hushang Ansary

Hushang Ansary
Minister of Economy
of the Imperial
Government of Iran

John Davies

John Davies
Secretary of State for
Trade and Industry of
the United Kingdom of
Great Britain and
Northern Ireland

A N N E XA. IRANIAN DELEGATION

H.E. Hushang Ansary,
Minister of Economy

H.E. Farrokh Najmabadi,
Senior Under Secretary,
Ministry of Economy

H.E. Javad Vafa,
Under Secretary for
International Affairs,
Ministry of Economy

Mr. Jalil Shoraka,
President of the
Export Promotion Centre of Iran

Mr. Ahmad Memarzadeh,
Advisor to the Minister
on Foreign Trade Affairs,
Ministry of Economy

Mr. Mansour Asgari,
Director General for
Heavy Industries,
Ministry of Economy

Mr. Mehdi Heravi,
Deputy Director General
Economic Co-operation Bureau,
Ministry of Economy

Mr. Khosrow Nooraei,
Director of Foreign Trade Department
(European Affairs),
Ministry of Economy

Mr. Cyrus Sherafat,
Director of Foreign Trade Department
(American Affairs),
Ministry of Economy

Mrs. Azam Dilmaghani,
Economist,
Economic Co-operation Bureau,
Ministry of Economy

- - - - -

A N N E X

P.2.

3. BRITISH DELEGATION

The Rt. Hon. John Davies,
Secretary of State
for Trade and Industry

H.E. The Hon. Sir Peter Ramsbotham
the British Ambassador

Sir Max Brown,
Secretary (Trade) of the Department
of Trade and Industry

Mr. S. D. Wilks,
Under Secretary,
Export Credits Guarantee Department

Mr. J. C. Cloake,
Counsellor (Commercial),
British Embassy

Mr. E. Wright,
Principal Private Secretary to the
Secretary of State, DTI.

Mr. P.M.S. Corley,
Assistant Secretary,
Commercial Relations and
Exports Division 4, DTI.

Mr. D. C. Moon,
Joint Head of Information
Division, DTI.

Mr. I. D. Crowther,
Assistant Private Secretary to the
Secretary of State, DTI.

- - - - -

۷۷۸

TRAITE D'AMITIE

entre

L'EMPIRE DE PERSE et LE ROYAUME

D'ITALIE

Sa Majesté Impériale le Schah de Perse

et

Sa Majesté le Roi d'Italie

Egalement animés du désir de consolider les rapports d'amitié traditionnels, entre les deux Etats, ont résolu de conclure un Traité d'Amitié et ont nommé à cet effet pour Leurs Plénipotentiaires,

Sa Majesté Impériale le Schah de Perse:

Son Altesse Mehdi Gholi Khan Hedayat, Son Président du Conseil des Ministres,

Sa Majesté le Roi d'Italie:

Son Excellence Monsieur Giulio Daneo, Son Envoyé Extraordinaire et Ministre Plénipotentiaire à Téhéran,

Lesquels, après s'être communiqué leurs pleins pouvoirs, reconnus en bonne et due forme, ont convenu des dispositions suivantes:

Article I.

Il y aura paix inviolable et amitié sincère et perpétuelle entre l'Empire de Perse, et le Royaume d'Italie ainsi qu'entre les ressortissants des deux Etats.

Article II.

Les Etats Contractants sont d'accord pour continuer leurs relations diplomatiques et consulaires conformément aux principes à la pratique du droit commun international. Ils conviennent que les

وزارت امور خارجه
آرشیو
recev-

représentants diplomatiques et consulaires de chacun d'Elux, recevront sur le territoire de l'Autre, le traitement consacré par les principes et la pratique du droit commun international et qui, en tout cas et également sous condition de réciprocité, ne pourra être moins favorable que le traitement accordé aux représentants diplomatiques et consulaires de la nation la plus favorisée.

Article III.

Les Hautes Parties Contractantes conviennent de soumettre à des procédures de règlement pacifique tout différend qui viendrait à surgir entre Elles et qui n'auraient pu être réglé à l'amiable dans un délai raisonnable par les procédés diplomatiques ordinaires. Elles se réservent de déterminer dans chaque cas, par un compromis spécial, la procédure qui leur paraîtra le mieux appropriée.

Elles conviennent d'ailleurs que si toutes les deux Elles venaient à adhérer à une formule générale recommandée par la société des Nations, Elles l'appliqueraient au règlement de tous les différends aux quels elle s'adapte, nonobstant, s'il y a lieu, les dispositions qui précèdent.

Article IV.

Le Présent Traité sera ratifié et l'échange des ratifications aura lieu le plus tôt que faire se pourra. Il entrera en vigueur avec l'échange des ratifications.

En foi de quoi, les Plénipotentiaires respectifs, dûment autorisés à cet effet, ont signé le présent Traité et y ont apposé leurs sceaux.

Fait à Téhéran, le 5 Septembre mil neuf cent vingt neuf.

Mehdi Razi

Giulio D'Amico

P R O T O C O L E   F I N A L .

Au moment de procéder à la signature du Traité d'Amitié conclu aujourd'hui entre l'Empire de Perse et le Royaume d'Italie, les Plénipotentiaires soussignés ont fait la déclaration suivante qui constituera partie intégrante du Traité même:

Les deux Etats Contractants se réservent le droit de réexaminer les dispositions de l'Article 3 du Traité d'Amitié à partir du moment où dix ans se seront écoulés depuis l'échange des ratifications dudit Traité.

Téhéran, le cinq Septembre 1929.

Téhéran, le 25 Juin 1928

Monsieur le Gérant,

J'ai l'honneur de vous informer que mon Gouvernement animé du désir sincère de faire aboutir dans le plus bref délai possible les négociations actuellement en cours avec le Gouvernement de la Perse et relatives à la conclusion d'un traité d'amitié ainsi que de conventions d'établissement, consulaire, douanière et commerciale, m'a chargé de vous communiquer, en son nom, les dispositions suivantes, constituant règlement provisoire des relations de l'Italie avec la Perse:

1. La représentation diplomatique de la Perse sur le territoire italien, jouira, sous condition de réciprocité, des privilèges et immunités consacrés par le droit commun international.

Les représentants consulaires de la Perse sur le territoire italien, régulièrement munis de l'exequatur, pourront, sous condition de réciprocité, y résider dans les localités où ils étaient jusqu'alors admis.

Ils bénéficieront des privilèges et immunités personnelles de juridiction et de fiscalité consacrés par le droit commun international et sous condition d'une parfaite réciprocité.

Le Traitement accordé aux représentants diplomatiques et consulaires de la Perse en Italie, sous condition de réciprocité, ne sera en aucun cas inférieur à celui accordé à la nation la plus favorisée.

2. Les ressortissants persans seront admis et traités sur le territoire italien conformément aux règles et pratiques du droit commun international sur la base d'une par-

Son Excellence

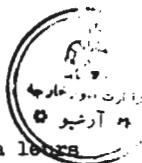
Monsieur Fatoullah Khan Pakrevan,

Gérant du Ministère des Affaires Etrangères

TEHERAN

faite réciprocité.

Ils y jouiront, quant à leurs personnes et à leurs biens, droits et intérêts de la plus entière protection des lois et de la plus large assistance de la part des autorités territoriales. Ils bénéficieront en toute matière du même traitement que les nationaux, sans pourtant pouvoir prétendre au traitement réservé aux seuls nationaux, à l'exclusion absolue de tous les étrangers.

En matière de statut personnel les ressortissants persans en Italie restent soumis aux prescriptions de leur loi nationale.

Ils sont expressément exemptés de toute prestation personnelle obligatoire de caractère militaire ainsi que de tout emprunt forcé et de toute contribution imposée pour des besoins militaires. Les réquisitions pour un but militaire, connexes à la possession de biens immobiliers, restent possibles dans les mêmes conditions que pour les nationaux.

En tout cas pour ce qui concerne les matières ci-dessus, pendant la durée du présent accord, les ressortissants persans et les sociétés de commerce persanes (y compris les sociétés d'assurance) ne seront pas traités sur le territoire italien d'une manière moins favorable que les ressortissants et les sociétés de commerce d'un tiers pays quelconque.

3. Les produits naturels persans et les produits fabriqués en Perse seront admis, à leur importation en Italie, au bénéfice du tarif douanier le plus favorable accordé aux produits similaires de tout autre pays étranger, tant en ce qui concerne les droits du tarif proprement dit qu'en ce qui concerne les coefficients de majoration, surtaxes et tout autre droit accessoire perçu à l'importation des marchandises.

De même les dits produits jouiront, à leur importation dans les colonies et possessions italiennes des tarifs douaniers appliqués aux produits de la nation la plus favorisée, à l'exclu-

sion des avantages réservés aux produits de la métropole ou de ses colonies et possessions.

A l'exportation à destination de la Perse il ne sera perçu en Italie des droits de sortie ou des taxes d'autre nature ou plus élevées qu'à l'exportation des produits similaires vers le pays le plus favorisé à cet égard.

Le même traitement sera réservé aux produits exportés en Perse des colonies et possessions italiennes, à l'exclusion des avantages réservés aux produits de la métropole ou de ses colonies et possessions.

Les dispositions du présent accord entrent en vigueur dater d'aujourd'hui et resteront en force jusqu'à l'entrée en vigueur des traités et conventions définitifs et au plus tard jusqu'au 10 Mai 1929.

Veuillez agréer, Monsieur le Gérant, les assurances de ma haute considération.

Q. Dames